

**19. YÜZYIL İSPANYA’SINDA TÜRK VE TÜRKİYE’YE BAKIŞ:
1807-1833**

Doktora Tezi

Şule KAZMAZ

Eskişehir 2023

**19. YÜZYIL İSPANYA’SINDA TÜRK VE TÜRKİYE’YE BAKIŞ:
1807-1833**

Şule KAZMAZ

DOKTORA TEZİ

Tarih Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ayla Efe

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temmuz 2023

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Şule KAZMAZ'ın "19.Yüzyıl İspanya'sında Türk ve Türkiye'ye Bakış" başlıklı tezi 31 Temmuz 2023 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin 37. Maddesi uyarınca ilgili maddeleri uyarınca Tarih Anabilim Dalında, Doktora tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

		İmza
Üye Danışmanı)	(Tez : Prof. Dr. Ayla EFE	
Üye	:Prof. Dr. Çiğdem KARA	
Üye	:Prof. Dr. Osman KÖKSAL	
Üye	:Prof. Dr. İlhami YURDAKUL	
Üye	:Doç. Dr. Sedat BİNGÖL	

Prof. Dr. Saime ÖNCE
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

19. YÜZYIL İSPANYA'SINDA TÜRK VE TÜRKİYE'YE BAKIŞ: 1807-1833

Şule KAZMAZ

Tarih Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz 2023

Danışman: Prof. Dr. Ayla EFE

Bu tez 1807-1833 İspanyol gazete ve dergilerindeki Türk ve Türkiye haberlerini incelemektedir. II. Mahmud saltanatına denk gelen bu yıllar önceki yıllardan ayrılan ve sonrası yıllar için önemli birçok hadise ile başlangıçlar dönemidir. Bu yıllar Osmanlı devlet zihniyetinin ve eğilimlerin değiştiği, kabukların kırıldığı, askeri, sosyal ve kültürel alanda reform ve yenileşme hareketlerinin arttığı bir dönemdir.

19. yüzyıl İspanya için devrim ve istila yıllarıdır. Yaşadığı savaşlar sebebiyle siyasi ve ekonomik bakımdan güçten düşen İspanya bir taraftan da İngiltere ve Fransa'nın istilalarına karşılık Bağımsızlık mücadelesi verirken bir yanda da içyapıda liberallerin ve mutlakiyetçilerin çatışmaları nedeniyle birçok toplumsal sorunla da baş başa kalmıştır. İşte bu dönemde halkın, savaşa karşı bir silah ve işgale karşı propaganda olarak kullandığı gazetelerin sayısı oldukça artmıştır. Halk; kendi siyasi fikirleri doğrultusunda gazete çıkarıp, haberlerini okuyucuya ulaştırıp kamuoyu oluşturmuştur. Bu süreçte İspanyol gazete ve dergilerinde Türk ve Türkiye ile ilgili haberler oldukça artmıştır.

Bu kapsamda İspanya Kültür ve Spor Bakanlığı bünyesindeki gazete ve dergi arşivinde bulunan koleksiyonlarda yapılan taramalarda İspanyol basınının Türk ve Türkiye hakkındaki haberleri yakından takip ettiği ve yayınladığı görülmüştür. Tespit edilen kayıtlardan Türk ve Türkiye hakkındaki 891 adet haber tercüme edilmiştir, bu haberler tez de iki amaçla kullanılmıştır. Bir, haber akışı niteliğinin tespit etmek, iki, Türkiye ve Türklere dair İspanya'ya yansıyan bilgileri saptamaktır. Tez de bu doğrultuda önce haberler konularına göre tasnif edilerek veri seti oluşturulmuş. Haber akışı ile ilgili bilgiler tablolar, grafikler ve haritalara dönüştürülmüştür.

Anahtar Sözcükler: İspanyol basını, Türk, Türkiye, Osmanlı imparatorluğu, İspanya

ABSTRACT

THE VIEW OF TURKISH AND TURKIYE IN 19TH CENTURY SPAIN: 1807-1833

Şule KAZMAZ

Department of History

Anadolu University, Institute of Social Sciences, July 2023

Consultant: Prof. Dr. Ayla EFE

This thesis analyses Turkish people and Turkiye news in Spanish newspapers and magazines between 1807-1833. These years, which coincide with the reign of Mahmud II, are a period of many events and beginnings that differ from the previous years and are important for the following years. Ottoman State mentality and tendencies changed, shells were broken, and reform and innovation movements increased in the military, social and cultural fields, in these years.

The 19th century was a time of revolution and invasion for Spain. Spain, which was politically and economically weakened due to the wars experienced, was struggling for independence against the invasions of England and France on the one hand, and on the other hand, it was faced with many social problems due to the conflicts of liberals and absolutists in the internal structure. In this period, the number of newspapers used by the public as a weapon against the war and propaganda against the occupation increased considerably. People formed public opinion by publishing newspapers in line with their own political ideas and delivering the news to the readers. In this process, news about Turkish people and Turkiye in Spanish newspapers and magazines increased considerably.

In this thesis, the flow of information from the Ottoman Empire to Spain in the years 1807-1833 is analysed through the news about Turkey and Turkiye in Spanish newspapers and magazines. Accordingly, it was observed that the Spanish press closely followed and published news about Turkish and Turkiye in the collections of the newspaper and magazine archive of the Spanish Ministry of Culture and Sports. A total of 891 news items were translated and these news items were used for two purposes in the thesis. First, to determine the quality of news flow; second, to determine the information about Turkiye and Turkish people reflected in Spain. In this direction, firstly, the news items were classified according to their subjects and a data set was created, and the information about the news flow was transformed into tables, graphs, and maps.

Keywords: Spanish press, Turkish people, Turkiye, Ottoman Empire, Spain

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın konusunun belirlenmesinden savunma sürecine kadar her türlü emeği, fedakarlığı, yardımı, öneriyi benden esirgemeyen, tanıştığımız günden beri öğrenmeye ve gelişmeye destek olan kıymetli hocam Prof. Dr. Ayla Efe'ye kalbi teşekkürlerimi sunarım. Tezim için her türlü öneri ve desteğinden dolayı sayın hocam Prof. Dr. Çiğdem Kara'ya teşekkür ederim. Ayrıca çalışmam esnasında bana her türlü fedakârlık ve yardımından dolayı eşim Selhun Kazmaz'a ve beni bugünlere getiren aileme, İspanya'dan bana hatıra kalan ve oradaki günlerimi güzelleştiren Lanzuela'ya, Dorita'ya, Pilar'a, Maria'ya, Belen'e ve kıymetli arkadaşlarım Fikriye Gül, Güçlü Telli'ye ve Nazlı Atilla'ya çok teşekkür ederim.

Bu çalışmayı annem Halime Karabıyık'ın anısına ve kızım Defne Kazmaz'a ithaf ediyorum.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı ” ile tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Şule Kazmaz

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	vi
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
GÖRSELLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İSPANYA BASINI VE HABER AKIŞI.....	11
1.1. İspanya’da Basın.....	11
1.2. Haber Akışı	14
1.2.1. 19. Yüzyıl öncesi İspanya’ da Osmanlıya dair ilk bilgiler ve kaynağı	14
1.2.1.1.Savaş ve seyyah anlatıları	15
1.2.1.2. İspanyol kronikleri.....	18
1.2.1.3. Ajanlar.....	20
1.2.1.4. Daimi elçiler ve konsoloslar	20
1.2.1.5. Mektuplar, havadis kağıtları ve gazeteler	22
1.2.2. 19. Yüzyılda İspanya’ da Osmanlıya dair ilk bilgiler ve kaynağı	23
1.2.2.1. İspanya-Osmanlı coğrafi mesafe.....	23
1.2.2.2. Haberin hızı/ yoğunluğu.....	24

İKİNCİ BÖLÜM

2. 19. YÜZYIL İSPANYA’SINDA TÜRK VE TÜRKİYE’YE BAKIŞ: 1807-1833	37
2.1. Siyasi Haberler	37
2.1.1. Halk ayaklanması	37

2.1.1.1.Halk ayaklanması haberlerinin değerdendirilmesi.....	46
2.1.2. Türkiye – Rusya haberleri.....	47
2.1.2.1. 1807-1812 yılları arasındaki Türkiye-Rusya haberleri.....	47
2.1.2.2. 1813-1827 yılları arasında Türkiye-Rusya haberleri.....	53
2.1.2.3. 1828-1829 yıllarında Türkiye-Rusya haberleri	77
2.1.2.4. 1830-1833 yılları arasında Türkiye-Rusya haberleri.....	130
2.1.2.5. 1807-1833 yıllarındaki Türkiye-Rusya haberlerinin değerdendirilmesi	158
2.1.3. Türk – Yunan mücadeleleri haberleri	162
2.1.3.1. 1818-1827 yıllarındaki Türk – Yunan mücadeleleri haberleri	162
2.1.3.2. 1828-1833 yıllarında Türk – Yunan mücadeleleri haberleri	198
2.1.3.3. Türk-Yunan mücadeleleri haberlerinin değerdendirilmesi	220
2.1.4. Türkiye – İngiltere haberleri.....	224
2.1.4.1. Türkiye-İngiltere haberlerinin değerdendirilmesi	233
2.1.5. Türkiye – Fransa haberleri	234
2.1.5.1. Türkiye-Fransa haberlerinin değerdendirilmesi	248
2.1.6. Türkiye - Eflak ve Boğdan haberleri	249
2.1.6.1. Eflak ve Boğdan haberlerinin değerdendirilmesi	255
2.1.7. Türkiye- diğerd devletler haberleri.....	256
2.1.7.1. Türkiye- diğerd devletler haberlerinin değerdendirilmesi	259
2.1.8. İspanyol siyasi tartışmalarında Türk haberleri	259
2.1.8.1. İspanyol siyasi tartışmalarında “Türk” tabiri haberlerinin değerdendirilmesi	265
2.2. Sosyo-Ekonomik Haberler.....	266
2.2.1. Ekonomi	266
2.2.1.1. Ekonomi haberlerinin değerdendirilmesi.....	291
2.2.2. Salgın hastalık haberleri.....	292

2.2.2.1. Salgın Hastalık Haberlerinin Değerlendirilmesi	297
2.2.3. Deprem haberleri.....	297
2.2.3.1. Deprem haberlerinin değerlendirilmesi	298
2.3.Reform Haberleri	298
2.3.1. Sultan Mahmud ve reformları	299
2.3.1.1. Sultan Mahmut ve reformları haberlerinin değerlendirilmesi	325
2.4. Kültür ve Sanat Haberleri	326
2.4.1. Opera ve tiyatro haberleri.....	327
2.4.2. Edebi ve dini haberler	328
2.4.3. Sevilla şehrinde Türk kafesi	330
2.4.4. Madrid’de ve Zaragoza’da Türk Sokağı	331
2.4.5. Kültür ve Sanat haberlerinin değerlendirilmesi	332
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
SONUÇ	333
KAYNAKÇA	337
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Osmanlı-Rusya haberlerinin İspanya'ya ortalama varış süreleri	27
Tablo 1.2. Osmanlı-Yunanistan haberlerinin İspanya'ya ortalama varış süreleri	30
Tablo 1.3. Sultan Mahmud ve reform haberlerinin İspanya'ya ortalama varış süreleri	33
Tablo 1.4. Salgın hastalık haberlerinin İspanya'ya ortalama varış süreleri	35

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1. 1. Osmanlı-Rusya ile ilgili haber sayısının yıllara göre dağılımı	25
Görsel 1. 2. Osmanlı-Rusya haberlerinin İspanya'ya ulaştığı güzergah.....	26
Görsel 1. 3. Osmanlı-Yunanistan ile ilgili haber sayısı yıllara göre dağılımı	28
Görsel 1. 4. Osmanlı-Yunanistan ile ilgili haber güzergahı.....	29
Görsel 1. 5. Sultan Mahmud ile ilgili haber akışının yıllara göre dağılımı.....	31
Görsel 1. 6. Sultan Mahmud ve reformları haberlerinin İspanya'ya ulaştığı güzergah	32
Görsel 1. 7. Salgın Hastalıklar ile ilgili bilgi akışının yıllara göre dağılımı	34
Görsel 1. 8. Salgın Hastalıklar haberlerinin İspanya'ya ulaştığı güzergah	35

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.t.	: Adı Geçen Tez
bkz.	: Bakınız
Çev	: Çeviren
Ed	: Editör
TTK	: Türk Tarih Kurumu

GİRİŞ

İnsanlığın başlangıcından beri kişi, çevresinde olup bitenleri öğrenme, öğrendiği bilgiyi başkalarına iletme ihtiyacı duymuştur. Bu ihtiyaç haberleşme eylemini ortaya çıkarmıştır¹. Önceleri, küçük mektupların tüccarlar aracılığıyla haber mektupları haline gelmesiyle gelişen kişiler arası haber alma ihtiyacı matbaa ve süreli yayınlarla birlikte yeni bir evreye dönüşmüştür². Öyleki bir nevi gazete işlevi taşıyan tüccar mektupları ile haberlerin toplanma yeri bulundukları mekânın ötesine geçerek tüccarların mal alım-satım noktalarına, diğer ülkelerin merkezlerine ve savaş alanlarına kaymıştır³. Basın ve yayın araçlarının gelişimine paralel “haber” zaman ve mekândan bağımsız, etkin ve yaygın şekilde aktarılmaya başlanmıştır⁴. Okuma yazma oranı ve teknik iletişim olanakları ve ulaşım koşullarının hızla iyileştirilmesi sayesinde de 19. Yüzyıl da basının rolü devlet toplum ve devletlerarası ilişkilerde önemli bir fonksiyon üstlenmiştir⁵. Bu bağlamda da küreselleşen dünyanın en dikkate değer araçlarından birisi haline gelmiştir.

19. yüzyıl İspanya için devrim ve istila yıllarıdır. Yaşadığı savaşlar neticesinde siyasi ve ekonomik bakımdan güçten düşen İspanya bir taraftan da İngiltere ve Fransa’nın istilalarına karşılık Bağımsızlık mücadelesi verirken bir yanda da içyapıda liberallerin ve mutlakiyetçilerin çatışmaları nedeniyle birçok toplumsal sorunla da baş başa kalmıştır⁶. İşte bu dönemde Fransız ihtilali sonucu “özgürlük, eşitlik, adalet” gibi fikirlerin yönetilen değil de yöneten de olabilme ihtimalinin var olduğunu düşünen burjuva sınıfının ve işgale karşı direnen devrimci İspanyolların⁷, savaşa karşı bir silah ve işgale karşı propaganda olarak kullandığı gazetelerin sayısı oldukça artmıştır. Halk; beğenmediği ve istemediği duruma karşı artık başkaldırıp isyan edebiliyor, kendi siyasi fikirleri doğrultusunda gazete çıkarıp, haberlerini okuyucuya ulaştırıp kamuoyu oluşturabiliyordu⁸.

¹O. Koloğlu, (2006), *Osmanlı’dan 21. yüzyıla basın tarihi*, Pozitif Yayınevi, İstanbul, ,s.16.

²U. Akbulut, (2013) “Osmanlı basın tarihine bir katkı: gazetelerin yayınlanma amaçları üzerine (1831-1876), *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkich*, Volume 8/5 Spring, p.31-57, Ankara-Turkey, s. 33-34.

³M. İnuğur, (1982), *Basın ve yayın tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, ,s.27.

⁴N. Abadan, (1961) “Gazeteciliğin gelişim safhaları”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 1, , s. 119.

⁵A. Pierre, (1990) “*La Industrialización y Democratización de la Prensa desde Principios del siglo XIX hasta 1871*” en GUASCH, Juan María: *Historia de la prensa*, Madrid: Ediciones Rialp S.A, , p. 12

⁶Ö.Şenyıldız,(2017), *Devrim ve direnç xix. ve xx. yüzyılda İspanya’da yaşanan siyasi ve sosyal gelişmeler (1808-1959)*, Kriter Yayınevi, İstanbul, s.11.

⁷Şenyıldız,(2017), **a.g.e.s.38.**

⁸Bu dönemde İspanya’da gazete sayısı 1347’ye ulaşmıştır. Bu gazetelerin periyodikliği günlük ve haftalık olmak üzere değişkendir. Bkz. E. Cremades(2009), *El Auge de la Prensa Periódica, La literatura de*

İlginç ve önemli olan ise bu yoğun basın yayın faaliyetleri içinde Türk ve Türkiye ile ilgili haberlere de yer verilmesidir. Peki ama 19. Yüzyılda İspanyollar, Osmanlı hakkında ne bilmekteydiler ve bu bilgiyi nasıl ediniyorlardı?

İşte bu soru tezin çıkış noktası ve temel argümanı olmuştur. Sorunun cevabı için 2019 pandemi nedeniyle İspanya Kültür ve Spor Bakanlığı bünyesindeki sanal gazete arşivinin açılması ile birlikte 15 adet gazete ve dergide “Turco” ve “Turquia” anahtar kelimeleri ile aratılarak haberler taranmıştır. Bu gazete ve dergilerin seçiminde İspanya’nın farklı eyaletlerinden ve farklı siyasi görüşteki gazeteler olması belirleyici olmuştur.

Tezin temel kaynak ve tüm argümanlarının oluşturulduğu bu gazete ve dergilerin isim, genel nitelikleri ve tezde kullanılan haber sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir;

Ulusal/ yerel	Gazetenin adı	Gazetenin özellikleri	Kullanılan haber sayısı
Yerel	Diario Balear	İlk sayısı Felipe Guasp ve Barberí tarafından 1 Kasım 1814 çıkartılmıştır. Kurucusu, yöneticisi ve baş editörü Felipe Guasp’dır. Mutlakiyetçi Fernando hükümetinin yeniden kurulmasından sonra Mayıs 1814’de resmi ve yerel bir gazete olarak yayın hayatına devam etmiştir. Guasp Mayorka’nın önemli bir matbaacısı ve kitapçısı olarak çeşitli başlıklarıyla Mayorka basınının "belkemiği" ve en yüksek tirajlı gazetesi olmuştur. Esasında 19. yüzyılın ilk yarısı boyunca, mevcut hükümetle bağlantılı olmasına rağmen, politik olarak tarafsız bir karakter benimsemiştir. Bu ilk aşamasında, ilk sayfasında şehrin armasının basılı olduğu dört ya da sekiz sayfalık tipik bir günlük gazetedir. Her sayısı dini konular, meteorolojik tahminler ve astronomi haberleri ile başlar ve daha sonra resmi haberler, kraliyet emirleri veya genelgeler yayınlanır; liman hareketleri, duyurular, fiyatlar, ürün satışları, tiyatro, reklam gibi haberlerin yanı sıra yabancı haberler de bulunmaktadır. Gaceta de Madrid ve Diario de Madrid dışındaki tüm gazeteleri yasaklayan kraliyet emrinin bir sonucu olarak 29	348

Emilia Pardo Bazan, s.92. Djoko, L.(2019), La prensa en la Espana de los siglos XIX. y XX: confluencias historicas, culturales y literarias, Universite de Cocody, s.145-155.

(Devam)

		Mayıs 1815'te bu gazetenin yayını durmuştur. Daha sonra 1 Nisan 1816'da yayın hayatına tekrar başlamıştır. 17 Mart 1820'de bu gazetenin yayını tekrar durdurulunca ertesi gün Guasp, gazetesine Constitución de Palma (1820-1823) ismini vermiştir. 1823-1836 döneminde ise Diario Balear ismini geri almıştır. Diario balear gazetesi; 1830'dan sonra iki sütun halinde yayınlanmıştır. 1831 yılında itibaren gazeteler 1 yıl boyunca gazete numarası olmadan basılmıştır. Bu çalışmada, İspanya Milli Kütüphanesi kataloğunda bulunan Diario Balear Gazetesi'nden Türkler ve Türkiye hakkında 1 Ocak 1800 ve 12 Aralık 1833 tarihleri arasındaki haberler çalışmaya dahil edilmiştir. Bu haberler Türkler ve Osmanlı Türkiyesi hakkında oldukça detaylı ve titiz haberler yayınlanmıştır. Çok geniş bir haber ağına sahip bu gazetede Türkler ve Türkiye hakkındaki haberlere hangi kanal aracılığıyla ulaşıldığı da yazmaktadır.	
Yerel	Diario Constitucional de Barcelona	Mart 1820 yılında Barselona'da Juan Dorca tarafından günlük, yerel bir gazete olarak çıkarılmıştır. Barselona'nın anayasal, siyasi ve ticari gazetesidir. Anayasal söylemi yaymak, vatanseverlik, dini ve milli duyguları canlandırmak, ulusal ya da bölgesel farklılıkları yüceltmek, geçmişi tekrardan diriltmek gibi romantik akım etkisinde haberler yapmıştır. 30 Ekim 1823 tarihinde yayın hayatına son vermiştir.	131
Yerel	Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	22 Ocak 1797'de günlük bir periyodiklikle yayınlanmaya başlayan bu yerel gazetenin 21 Kasım 1808'den önceki sayıları mevcut değildir. Belli dönemlerde yayın hayatında kesintiler olmasına rağmen yayınlanmaya 31 Temmuz 1909'a kadar devam etmiştir. Vatansever nitelikte olan bu gazete ve Alcrudo matbaasından çıkmıştır. Döneminin diğer gazeteleri gibi, azizler ve hava durumu bilgileri başlığı altında haber verildikten sonra, Zaragoza şehrinde belirli haber ve duyurular, zirai haberler içerir. İspanyol bağımsızlık mücadelesi sırasında, bu gazetenin hukuk danışmanı ve aynı zamanda Aragon Silahlanma ve Savunma Kurulu sekreteri olan gazeteci Joaquín Ecriche Martín (1784-1847) tarafından yönetildi ve basıldı. Napolyon birliklerine karşı halk ayaklanması 24 Mayıs 1808'de	50

(Devam)

		Aragon eyaletinin başkenti Zaragoza'da gerçekleşti ve söz konusu ordunun şehri ele geçirdiği zaman çok sayıda İspanyol siyasi sürgüne gönderildi bu gazetenin Şubat 1809'dan Temmuz 1813'e kadar yayınlanması durduruldu.	
Yerel	Diario de Gerona	Bu gazete 20 Temmuz 1808'de Girona kentinin ikinci ve son kuşatmasının başlaması vesilesiyle yayınlanmaya başlar ve Mareşal Augereau'nun komutasındaki Napolyon birliklerine teslim olmasıyla 10 Aralık 1809'da sona erer. Bu yerel gazete Girona halkının direnişini sürdürmesi için günlük olarak haberler vermiştir ve diğer İspanyol şehirlerindeki kesintisiz günlük haberlerine ulaşmak için bir referans gazetesi haline gelmiştir. Dört ya da sekiz sayfalık olarak çıkmıştır. Başlığında şehrin arması bulunmaktadır imparatorluk birliklerinin hem İspanya'da hem de Avrupa'da yer aldığı savaş olayları, ordunun zaferleri hakkında ve bu zaferleri öven metinlere yer vermektedir. Makaleler, yorumlar, mektuplar, savunma kurulundan gelen emirler, yerel duyurular, yurtsever ve askeri nitelikteki diğer gazetelerden alıntılar yanı sıra genellikle Girona kuşatması ile ilgili haberleri yayınlar. İspanya Milli Kütüphanesi koleksiyonunda 3 Mart 1809'a tekabül eden 62 numaralı sadece iki sayfa vardır; ancak tam koleksiyon 1808'den 165 ve 1809'dan 344 olmak üzere toplam 509 sayıdan oluşur.	4
Yerel	Diario de Mallorca	1808, 1874, 1900 ve günümüzde hala yayınlamaya devam etmekte olan bu yerel gazete aynı isimle dördüncü kez yayınlanmıştır. Muhafazakâr Katolik çevre etrafında doğdu ve bu sebeple güçlü bir sosyal etkiye sahip olmuştur. Günlük bir gazetedir. Vatansever ve Kral Fernando destekçisi bir karaktere sahiptir. "Bireysel Haberler" veya "Ülke Haberleri" gibi başlıklar ile İspanya ve Avrupa'da meydana gelen olaylar ve dünya hakkında haberler yazmaktadır. Bunların yanı sıra ekonomik nitelikte (liman hareketi, satış, kiralama, hizmetli vb.) gibi İspanya yerel makamları tarafından verilen tüm emirlerle ilgili yerel haberleri de sunmaktadır. İspanyol taşra gazetelerinden alıntılar, özetler ve Amerika'dan haberler sunmaktadır.	36

(Devam)

Yerel	Diario de Palma	Mayıs 1811'de Tarragona'nın Napolyon ordusunun eline geçmesinden sonra Katalan matbaacı Antonio Brussi, liberallerin sığınağı haline gelen Mayorka'ya taşındı ve bu yerel gazeteyi 6 Eylül'de yayınlamaya başladı. Bunu yapmak için, Antonio Pla, Baylina ve Brussi'nin yayınladığı Diario de Barcelona'ya (1792) çok benzeyen bir gazetenin editörlüğünü yapabilen Juan Reyes ile güçlerini birleştirdi. Matbaacının eşi Eulalia Ferrer de bu gazetenin sorumluluğunu üstlendi. Günlük bir gazetedir. Başlangıçta günlük Mayorka armalı ve dört sayfa olarak çıkan bu gazete dini, meteorolojik ve astronomik haberlerin yer aldığı klasik bir gazetedir. Mart 1812'de Anayasa'nın ilan edilmesinden sonra daha politik bir karaktere bürünerek daha militan ve saldırgan hale dönüşmüştür. Sansür Kurulu'nun müdahalesiyle yayın hayatı sona ermiştir. Bu gazetede makaleler, askeri kampanyalardan bildiriler, diğer gazetelerden alıntılar, özellikle de Palma'dan gelen "bireysel" haberleri (limana demirleyen gemileri, posta hareketlerini, kayıp bulma, hizmetçi işleri, tiyatro, fiyatlar gibi birçok farklı konularda haber yayınlanmıştır. Ayrıca hem İspanya hem de İspanya dışı hakkında bilgi sunmuştur. Brussi'nin 1 Kasım 1813 tarihinden itibaren Katalonya'ya dönmesiyle birlikte gazete Felip Guash 'ın Diario de Balear ile birleşmiştir	13
Yerel	Diario Mercantil de Cadiz	1802 yılında Cádiz şehrinde Jose Lacroix tarafından çıkarılmıştır. Başlangıcında ticari haberlere odaklanan bu gazete İspanyol bağımsızlık mücadelesi esnasında 1811 tarihinde siyasi bir karakter kazanarak liberallerin fikrini yayma ve halkın duygularını ifade etme aracı halini almıştır. Günlük, yerel bir gazetedir. 1852 yılına kadar yayın hayatına devam etmiştir.	203
Yerel	Diario Patriótico de la Unión Española	İspanyol Birliği Yurtsever Gazetesi, üç yıllık periyot sırasında günlük olarak Palma'da çıkan, 1823'te gelişen ve siyasi basının yeniden canlanmasıyla ortaya çıkan eleştirel, yerel gazetelerden biridir. Sloganı "Anayasa ya da Ölüm" 'dür. Bu gazete, tartışmalı ve devrimci gazeteciliğin geleneğini yansıtır. Devrimci potansiyeli gördüğü halkı aydınlatmaya ve Riego'nun beyanıyla elde edilen özgürlüğü	5

(Devam)

		desteklemeye çalışmıştır. Yayın hayatına kaç yıl devam ettiği belirsizdir. Romantizm politik olarak verilmiştir.	
Yerel	El Conciso	1810-1814 yılları arasında Salamanca şehrinde günlük olarak yayınlanan yerel bir gazetedir. Cádiz Fermanını ve onun Devrimci Basın Özgürlüğü ilanı, yıllar önceki yasaklardan sonra gerçek bir yayıncılık öfkesi anını temsil etmektedir. Gaspar María de Ogirando'nun yazdığı El Conciso, bu dönemin belki de en göze çarpan gazetedir, dönemin olaylarını ve gelişmelerini takip etmek için önemli bir kaynaktır. Tartışmalı, küçük boyutlu, basın özgürlüğünün büyük savunucusu bir gazetedir.	12
Yerel	Telegrafo menorquin	Balear Adalarında, 1808-1814 tarihleri arasında yayınlanmıştır. Şubat 1813 yılına kadar günlük olarak, daha sonra haftalık olarak yayınlanmıştır.	1
Dergiler			
Ulusal/ yerel	Dergin adı	Derginin özellikleri	Kullanılan haber sayısı
Ulusal	Argos de Buenos Aires	12 Mayıs 1821 tarihinde İngiliz göçmen Spencer Wilde tarafından Buenos Aires'de kurulan ulusal dergidir. Düzenli bir periyodikliği yoktur. Tarafsız, objektif ve genel bilgileri yaymıştır. 3 Aralık 1825 tarihine kadar yayın hayatına devam etmiştir.	30
Ulusal	Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria	1831-1832 yıllarında Madrid'de İspanyolca yayımlanan İspanyol mektupları yani tarihi, bilimsel, tiyatral, sanatsal, eleştirel ve edebi isimli ulusal bir dergidir. Bu derginin editörü, Jose Maria de Carnerero'dur. 1831 yılında aylık, 1832 yılında haftalık olarak yayımlanmıştır.	25
Yerel	Correo Murciano	26 Haziran 1809 tarihinden itibaren iki haftada bir Salı ve Cumartesi günleri olmak üzere Haziran 1814'e kadar bu yerel yayımlanmıştır.	2
Yerel	Gaceta de Caracas	1808-1814 tarihleri arasında Venezuela'da yayın hayatına Gaceta de Caracas ismiyle başlayan bu yerel nitelikli dergi 1815-1822 arasında Gazeta de Caracas olarak ismini değiştirmiştir.	6

(Devam)

Ulusal	Gaceta de Colombia 1821-1831	1821 yılında, Gran Colombia olarak bilinen Granada topraklarını birleştirmek amacıyla Villa del Rosario Cúcuta şehrinde bir Kurucu Meclis düzenlendi. Kongre çerçevesinde, yeni cumhuriyetin resmi bir yayın organının yayınlanmasına imkân verecek bir ulusal matbaanın kurulması istendi. Yayın yapma sıklığı haftalık ya da iki haftada bir olmak üzere dergi formunda 6 Eylül 1821'de "Gazeta de Colombia" kuruldu. Sayfalarında, cumhuriyet ekonomisinin yapılanması, eğitim reformları ve Katolik Kilisesi ile ilişkisi gibi konular yazılmıştır. Bu dergide, dış ilişkiler, yönetim, adalet ve hükümet hükümlerine ilişkin her türlü kanun ve tebliğlerin yayınlandığı resmi haber bölümleri bulunmaktadır. "Gazeta de Colombia", yayın hayatı boyunca Miguel Santa María, Francisco de Paula Santander, Vicente Azuero ve Casimiro Calvo dahil olmak üzere çeşitli gazetecileri bünyesinde barındırmıştır.1. Sayıdan 12 sayıya kadar yayının adı "Gazeta de Colombia" iken 13.sayıdan itibaren "Gaceta de Colombia" olarak adlandırılmıştır ve günlük periyodikle ulusal nitelikli olarak çıkmıştır.	25

Bu gazete ve dergilerden toplam 891 haber dil bilgisi, cümle ve kelime yapısı dikkate alınarak, yorum katmadan, uzun cümlelerin kurgusal yapısı dikkate alınarak İspanyolca'dan Türkçe'ye tezin yazarı tarafından tercüme edildi. Türkler ve Türkiye hakkındaki haberlerde İspanyollar, Osmanlı Devleti için "Turquia", Babıali için "Puerta", Sultan Mahmud için "Gran Lord", Türk için "Turco", ifadeleri kullandıkları görülür. Üstelik söz konusu haberler, çoğunlukla gazetenin birinci sayfasında yer almaktadır. Ayrıca Diario Balear ve Diario Mercantil de Cádiz gazetelerinin tüm haberlerinde "*haber güvenilir kaynaklar tarafından doğrulandı*", "*bu haberin doğruluğundan eminiz*" ya da "*bu haberin doğrulanması gerekiyor*" ifadesiyle yazmaktadır.

Turquia başlığı altında, haberin menşei, geldiği yerin, tarihinin, habere kaynaklık eden diğer gazete, dergi ve mektupların bilgilerine de yer verilmiştir. Mesela; "*Türkiye-İzmir*" başlığıyla 25 Ekim 1827 tarihli gazetede "*İzmir, 18 Ağustos 1827 tarihli mektuba*

göre⁹”. 22 Temmuz 1821 tarihli gazetede “*Korfu, 2 Haziran 1821 tarihli El Observador Austriaco gazetesinden alınan habere göre*¹⁰” ifadeleri yazmaktadır. Bu haberler farklı kanallar üzerinden aktarıldığı için İspanya’ya ulaşımı süresi ve oradaki yayınlanma tarihi değişmektedir. Ancak gazetelerde verilen haberin tarihi yazdığı için olayların kronolojisinde bozulma olmamaktadır. Türkiye haberleri, Osmanlı hakkında pek çok farklı bilgiyi aynı anda getirdiği için bilginin niteliğine göre tematik başlıklandırmada aynı haberler de kullanılmıştır. Örneğin; İspanyol Basını’nda; Sultan Mahmud ve reformları hakkındaki bir haber, Osmanlı ekonomisi ve İspanya ile ekonomik ilişkileri, deprem, salgın hastalık, halk ayaklanması gibi bilgiler de yazmaktadır.

Tez de, 1807-1833 yıllarının baz alınması, arşivdeki Türkiye ve Türklerle ilgili haberlerdeki yoğunlaşma ile ilgilidir. 1807-1833 yılları İspanya da VII. Fernando’nun iktidar yıllarıdır. Bu yıllarda İspanya’da yaşanan siyasi olaylar ve istilalar nedeniyle basın faaliyetleri çok hareketlenmiştir. Savaş, ekonomi, müzakere, uluslararası ve diplomatik ilişkiler, deprem, yangın, hastalık gibi konuların yanında, makaleler, şiir, seyahat izlenimleri, seyyah raporları, tiyatro, opera ile ilgili çalışmalar başta olmak üzere hemen hemen her konuda bilgiler gazete haberlerine konu olmuştur. Ama VII. Fernando’nun sansürde söz konusu olmuştur¹¹.

VII. Fernando’nun iktidar yılları Osmanlı tahtında 2. Mahmut’un iktidar yıllarına denk gelir. Her iki hükümdarda eş zamanlı tahta çıkmışlardır. Yine her iki hükümdarında iktidar yılları savaş ve isyanlar nedeniyle sancılı, zorlu ve yeni düzeni yerleştirme yıllarıdır. Ancak Osmanlıda bu evrede ilk resmî gazete 1831 de yayın hayatına başlamıştır. Dolayısıyla Akdenizin iki ucunda yer alan, benzer siyasi olaylarla yüzyüze olan iki ülkeden İspanya’da, Osmanlı’ya dair yoğun bir haber trafiğinin olması ilginçtir.

İşte bu nedenle tezde, VII. Fernando’nun iktidar yıllarında (1807-1833) İspanyol gazete ve dergisine yansıyan Osmanlı Devleti ile ilgili haberler konu edilmiştir. İspanya Kültür ve Spor Bakanlığı bünyesindeki gazete arşivinden taranan 15 yerel ve ulusal gazete ve dergiden elde edilen haberler iki amaçla kullanılmıştır: bir, haberin nasıl ve hangi kanallarla ulaştığının peşine takılarak 26 yıllık süreçte haber akışının (seyri,

⁹Diario Balear, 25.10.1827,s.2.

¹⁰Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 22.07. 1821,s.3.

¹¹VII. Fernando, 4 Mayıs 1814 tarihinde basın özgürlüğünü baskı altına alan, 2 Mayıs 1815’te ise tüm gazetelerin kapatıldığı yeni bir kararname yayınlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. E. Cremades(2009), El Auge de la Prensa Periódica, *La literatura de Emilia Pardo Bazan*, s.92.

yoğunluğu gibi) niteliğinin saptanması İki, habere konu olan Türkiye ve Türklere dair bilginin niteliği ortaya çıkarılması. Şüphesiz bu sayede Osmanlı'nın 19. Yüzyılın ilk 33 yıl süresinde bu gazeteler kanalıyla dışardan/uzak bir coğrafyadan ama 16. yüzyılın iki büyük gücünden birisinin (İspanya) diğerini (Osmanlı) nasıl gördüğü, nasıl anlattığı konusu açıklık kazanacaktır. Bu bağlamda da literatüre katkı sağlanacaktır.

Zira 2000 li yıllardan itibaren ivme kazanan akademik nitelikli çalışmalarda; Osmanlı İspanya ilişkisi diplomasi, ticaret ve denizcilikle ilgili konuları¹² ve Avrupa'da Türk-İslam korkusu ile 19. yüzyılda İspanya'da yaşanan siyasi ve sosyal gelişmeler¹³ üzerine çeşitli bulgular ortaya çıkarılsada, iki ülke arasında “eş zamanlı ve sıcak haberin” ne olduğunun saptanması da önemlidir. 19. yüzyılın ilk yarısında haber akışının hızının ve yöntemlerin saptanması da kıymetlidir.

Tez iki bölüm halinde düzenlenmiştir. Birinci bölümde iki kısma ayrılmıştır. İlk etapta İspanyol basının genel seyri verilmiştir. Sonrasında İspanya-Osmanlı haber akışını ortaya çıkarmak için tarihsel süreçte iki ülke arasındaki haber kaynakları ele alınmıştır. İkinci bölümde, 4 dergi ve 11 gazetede Türkiye ve Türklere ait haberler siyasi, sosyo-ekonomik, reform, kültür ve sanat başlıklı 4 ayrı alt bölüm halinde ele alınmıştır. Bu bölümlerdeki haberler; tezin bir kaynak oluşturma amacı, kapsamı ve sınırlılığı dolayısıyla Türkçe kaynaklarla kıyaslama yapılmadan, haberin doğruluğu ya da yanlışlığı ele alınmadan haber niteliğini göstermek için İspanyol gazete ve dergilerindeki olduğu gibi yayınlandı. 19 Mart 1823 tarihli El Argos de Buenos Aires dergisinde yazan “*müftü Halet efendi*”, 11 Eylül 1809 tarihli Diario Mercantil de Cádiz, 25 Haziran 1814 tarihli Diario de Mallorca, 13 Şubat 1829 tarihli Diario Balear gazetelerinde yazan “*Yusuf Paşa*” ve 4 Mayıs 1828 tarihli Diario Balear gazetesindeki asker sayısı gibi Türkçe literatür bilgisi ile çelişen haberler de bulunmaktadır. Bu tezde haberin niteliği

¹²Literatürde Osmanlı-İspanya ilişkilerine dair şu tezlere bakılabilir: Naki, E. (2015), *İki Savaş Arası İspanya-Osmanlı İlişkileri (1571-1588):Büyük Kopuş*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. , Tabakoğlu, H.S. (2016), *Akdeniz'de Osmanlı-İspanya rekabeti, 1560-1574: Teşkilat, Denizgücü ve Savaş*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. , Turan, T. (2013),*Osmanlı Devleti- İspanya ilişkileri (1774-1876)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü., Türkhan, M. S. (2014), 18. Yüzyılda Doğu Akdeniz'de Ticaret ve Halep, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü., Karabıyık, Ş. (2017), *046/1 Numaralı düvel-i ecnebiye defteri ve 18. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılda Osmanlı İspanya ilişkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü., İnanc, S.G. (2012), *XVI. Yüzyılda Osmanlı-İspanya İlişkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

¹³Kumrular, Ö.(2008), *Avrupa'da Türk düşmanlığının kökeni Türk korkusu*, Doğan Kitap, İstanbul. ,Kumrular,Ö. (2012) , *İslam korkusu kökenleri ve Türklerin rolü*, Doğan Kitap, İstanbul., Şenyıldız, Ö.(2017), *Devrim ve Direnç XIX. ve XX. Yüzyılda İspanya'da Yaşanan Siyasi ve Sosyal Gelişmeler (1808-1959)*, Kriter Yayınevi, İstanbul.

öne çıkarılmıştır. Bu doğrultuda veri setleri oluşturuldu. Birincisi İspanyol gazete ve dergilerindeki Türklere ve Türkiye'ye dair haberler öncelikle konularına, kaynağına, yoğunluğuna, ulaşım sürelerine göre tematik tasnif edildi. Daha sonra yayınlanan haberlerde, haber kaynağı, haberin gönderildiği tarih ve yayınlandığı tarih esas alınarak haberlerin İspanya'ya ortalama varış süresi hesaplandı ve konularına göre tablolar oluşturuldu. Elde edilen bulgular ekte(ek-1-11) tablolar halinde sunuldu¹⁴. Daha sonra da bu tablolardan elde edilen bulgular metinde hem grafiklerle gösterildi¹⁵. Hem de Türklere ve Türkiye'ye dair haber kaynakları ArcGİS CBS¹⁶ programı üzerinden lejant eklenip haritalandırıldı¹⁷. Bu sayede Türkler ve Türkiye hakkındaki haberlerin ne olduğu bilgisi değil aynı zamanda haber kaynağının görünümü, haber sayısının yoğunluğu ve bilginin İspanya'ya akış güzergahını ortaya çıkarmıştır.

¹⁴Detaylı bilgi için Bkz. Ekler, Tablolar.

¹⁵Detaylı bilgi için Bkz. Ekler, Grafikler.

¹⁶ArcGis CBS: Haritalama, coğrafi analizler, veri güncelleme, yönetimi ve görüntüleme yapabilmeyi sağlayan coğrafi bilgi sistemi yazılımıdır.

Detaylı bilgi için

Bkz. <https://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/2/files/program/arccgis.pdf>: Son Erişim Tarihi: 17.06.2023.

¹⁷Detaylı bilgi için Bkz. Ekler, Haritalar.

1. İSPANYA BASINI VE HABER AKIŞI

Bu bölümde İspanyol basınının genel görünümü anlatılmıştır. Sonrasında İspanya-Osmanlı haber akısını ortaya çıkarmak için tarihsel süreçte iki ülke arasındaki haber kaynakları ele alınmıştır.

1.1. İspanya’da Basın

Basın, İspanya’ya erken bir dönemde girmiştir. Fransız La Gazette’den ismini alan ilk İspanyol gazetesi La Gaceta, Kral VI. Felipe (1621-1665) döneminde, 1661 tarihinde yayım hayatına başlamıştır¹⁸. Resmi yayım organı olarak 1959 yılına kadar aralıksız devam eden ve daha sonra Boletín Oficial de Estado adını alan gazetede toplamda 1.450.000 civarında haber bulunmaktadır¹⁹.

İspanya, 19. yüzyılda savaşlar nedeniyle büyük bir ekonomik bunalım içerisinde olmasına rağmen 1347 adet gazeteye sahiptir²⁰. Basının bu olağanüstü yükselişi, 19. yüzyıl İspanya’sının siyasi ve toplumsal değişimlerinin yanı sıra teknik ilerlemelerle de yakından ilişkilidir²¹. 19. Yüzyılın ilk on yılında, İspanyol nüfusun %94’ü okuma yazma bilmediği için basın İspanyolların yalnızca küçük bir azınlığı olan burjuvaziye hitap ediyordu. Gazete fiyatları oldukça pahalı olması sebebiyle bu gazeteleri abonelik yoluyla satın alan kitle seçkinlerdi. Ancak 1.500 kopyayı geçmeyen yetersiz tiraj, 1808’den itibaren Madrid’de *Gabinetes de Lectura* ile birlikte yükselmiştir. Popüler olan sokak satışları ise, bu yüzyılın ikinci yarısında yaygınlaşmıştır²².

İspanya’da gazetecilik Napolyon istilasıyla²³ önemli bir süreçten geçmiştir. 1808–1814 yıllarında yaşanan bu işgal, İspanyol Bağımsızlık Savaşı’na sebep olmuştur²⁴. Bağımsızlık Savaşı, halkın ilk defa İspanyol kimliğinin farkına varmasını sağlaması sebebiyle İspanyol milliyetçiliğinin miladı olmuştur. Ayrıca; Aranjuez Ayaklanması sonucunda istediğini almayı başaran halkın, memnun olmadığı durumlara tepki verebileceğini görmesini sağlamıştır. Böylelikle İspanyol toplumu içinde bir ayaklanma geleneğinin de oluşmaya başlamıştır. Napolyon, IV. Carlos ve VII. Fernando’yu tahtan

¹⁸La Gaceta’dan sonra kurulan ilk gazete, 1737 yılında yayım hayatına başlayan Diario de los Literatos de España’dır. Bkz. D. Moraleda y Esteban,(1908), *Historia y Evolucion de la Prensa Toledana y Mission de la Misma en el Orden Social*, Toledo, s. 4.

¹⁹Turan E. (2019), **a.g.t.**, s.4.

²⁰Cremades, (2009), **a.g.m.**, s.89-112.

²¹M. Núñez, (2016) *El nacimiento de la prensa de masas en europa: el caso de españa*, Cadiz, , s.4.

²²Cremades,(2015), **a.g.m.**, s.90.

²³Şenyıldız,(2017), **a.g.e.**, s.5.

²⁴Ayrıntılı bilgi için bkz. G. Söylemezoğlu ve N. Ataç, (1940).*İspanya Tarihi*, İstanbul, s.211.

el çektirerek, Kardeşi I. Jose'yi geirmıştır. Ayrıca Bayonne'da Fransa Anayasası'ndan esinlenerek hazırlanan 7 Temmuz 1808 tarihli *Estatuto de Bayona* isimli bir anayasa hazırlatmıřtır²⁵. Bu anayasa ile birlikte Fransa'nın 1661 yılından beri yayın hayatına devam eden *Relacion o Gazeta* isimli gazetesi 25 Mayıs 1808'de *Gaceta de Madrid* ismiyle İspanyol okuyucuya sunulmuştur. Bu gazete Napolyon eliyle İspanyollara ulaşması bakımından Fransız çıkarlarına hizmet etmek üzere haberler ulaştırmıştır. Ayrıca, yeni hükümetin resmi organı haline gelerek Napolyon ve Joseph Bonaparte'nin kararname ve emirlerini okuyuculara iletmenin yanı sıra yurtdışında da haberler getirmiştir. Basının Fransızlaşması, İspanya'nın diğerk bölgelerine de hızlı bir şekilde yayılmıştır. Bunun zerine, 1792'de kurulan *Diario de Barcelona* isimli gazete, Fransızlaştırılmış basına ve yaydığı haberleri sansürlemeye yönelik Napolyon Dergisi (1808) gibi gazeteler ve broşürler ortaya çıkarmıştır. Bağımsızlık savaşı döneminde 300 gazetenin varlığından söz edilmektedir. Bu gazetelerden biroğ savaşa karşı silah ve propaganda olarak kullanıldığı için İspanya'nın siyasi basını o dönemde doğduğı dřnlmektedir²⁶.

1810 yılına gelindiğinde Napolyon'un kardeşi I. Jose İspanya tahtında ve ülke aynı zamanda İngiltere ve Fransa tarafından işgal altında bulunmaktadır. İspanyol ordusu ve halk, işgallere karşı direniş içindeyken toplumdaki siyasi atmosfer de oldukça çeşitlilik göstermektedir. Başta asiller, yüksek rütbeli din adamları ve zengin burjuvalardan oluşan "afrancesados" denilen Fransız taraftarları, hem Fransız istilasına hem de reformlara karşı çıkan "absolutistas" denilen mutlakiyetiler ve bir grup entelekteldен oluşan ve aydınlanmacı fikirleri savunan "jovellanistas" son olarak da anayasa ile birlikte kralın da mutlaka yönetime dahil edilmesinden yana olan "doceanistas" denilen liberaller dönemin en önemli siyasi gruplarıdır²⁷. Bu süreçte siyasi gruplar tarafından çıkarılan gazeteler, ideolojileri ekseninde vaka takdimi ve kamuoyu oluşurmada araçsal işlev olarak kullanılmıştır. 10 Kasım 1810'da Cádiz Meclisi'nin, Basın zgrlğ Yasasını ilan etmesiyle çok sayıda gazetenin doğuşuna neden olmuştur.

1811'de I. Jose, İspanya'nın mevcut durumu olan işgal ve isyan ortamında, mali açıdan sıkıntılıların olması, halk desteğini alamaması, Napolyon'un gölgesinde kalması sebebiyle tahtı terk etmiştir. Bağımsızlık savaşı çeşitli aşamalardan geçtikten sonra nihai

²⁵řenyıldız,(2017), **a.g.e.**, s.6.

²⁶Cremades,(2015), **a.g.m.**, s.91.

²⁷řenyıldız,(2017), **a.g.e.**, s.11.

zafer, İngilizlerin yardımıyla, Napolyon 21 Haziran 1813 tarihinde Viktoria Savaşıyla mağlup edilmiştir. Bu zafer İspanyol toplumunda “vatan”, “İspanyol toprağı”, “İspanyol halkı”, “ortak düşman”, “ortak değer” gibi kavramlar doğmuştur²⁸. Dönemin gazetelerinde bu kavramlar oldukça sık yer almaktadır²⁹.

1812 yılında İspanya’nın ilk liberal anayasası olan *Constitucion 1812* (1812 Anayasası) hazırlanmıştır. Bu anayasa ile birlikte İspanya anayasal monarşiyi kazanmıştır. Tarım ülkesi olan İspanya 1808-1814 yılları arasında yaşadığı devrimlerle toplumsal bir evrim geçirmiştir³⁰. VII. Fernando 1813 yılında kesintisiz olarak 20 yıl boyunca ülkeyi yöneteceği tahta geçmiştir. Bu dönemin politik ortamında İspanyol gazetelerine yansıyan iki grup dikkat çekmektedir. 1812 Anayasası etrafında dönen siyasi tartışmalarda liberaller, anayasa ile gelen hakları savunurken diğer grup olan mutlakiyetçiler rejimin eski haline dönmelerini istemektedirler. Ayrıca muhafazakârlar, gelenekçiler ve anayasacı gibi gruplar da mevcuttur. Tüm bu heterojen gruplar için ortak nokta 1812 Anayasası etrafında tartışmaların sürdürmesidir³¹. VII. Fernando, 4 Mayıs 1814 tarihinde basın özgürlüğünü baskı altına alan, 2 Mayıs 1815'te ise tüm gazetelerin kapatıldığı yeni bir kararname yayınlanmıştır. 1814-1820 döneminde gazeteler, *Gaceta de Madrid* ve *Diario de Madrid* dışındaki tüm gazeteler yasaklanarak Madrid'de gazetelerin sayısı 4'e düşmüştür³².

1820 yılında anayasanın yeniden yürürlüğe girmesiyle İspanya’da *Trienio Liberal* 3 yıl sürecek Liberalizm başlamıştır³³. İspanya’da liberalizmle birlikte bir kez daha basın yeniden şekillenmiştir. Basına siyasi özgürlük verilmesi sayesinde, gazetecilik olağandışı bir patlama yaşamıştır, çok farklı nitelikte 42 gazete yayınlanmıştır: Dönemin gazetecilik eğilimini göstermesi bakımından bazıları şunlardır. *El Gato Escondido* (1820), *Olla Podrida* (1820), *El Mochuelo Literato* (1820), *La Periodicomanía* (1820-1821), *El Zurriago* (1821-1822), *El Bu o La Cuca-mona-Política* (1823), dini gazeteler *El Cristiano en la Sociedad* (1820), *Crónica Religiosa* (1821-1822)-, liberal gazeteler *El Censor* (1820-1822) ve *El Eco de Padilla* (1821), monarşi taraftarı gazete *El Procurador General del Rey* (1822-1823)’dir. Bu kısa gazete listesi, zamanın gazetecilik eğilimlerinin göstergesidir. Liberal Trienium

²⁸Şenyıldız,(2017), **a.g.e.**, s.7.

²⁹Diario Constitucional de Barcelona, 11 Agosto 1820, s.2.

³⁰Şenyıldız,(2017), **a.g.e.**, s.9.

³¹Şenyıldız,(2017), **a.g.e.**, s.15.

³²Cremades,(2015), **a.g.m.**, s.92.

³³Şenyıldız,(2017), **a.g.e.**, s.15.

döneminde 42'ye yükselecektir. 1820'de başkentin 65 yayın olmak üzere ve 1820-1823 yıllarında İber Yarımadası'nda 700 gazetenin varlığından bahsedilmektedir³⁴.

1823 yılında liberal iktidar; aristokrasi, ordu, eski rejim bürokratları ve kilisenin değişime direnmesi üzerine bu sosyal yapının muhalefetine karşı gelemeyerek 1823-1833 yıllarında hükümeti mutlakıyetçilerin eline bırakmıştır. *Decada Omniosa* adı verilen bu istibdat dönemi 10 yıllık dönemi kapsamıştır. Bu dönemde basın da toplumun diğer kurumları gibi etkilenmiş ve sansüre maruz kalmıştır³⁵.

1.2. Haber Akışı

Birinci bölüm bu kısmında haberin dolaşımı, seyri, aktörleri, kanalları şeklinde formüle edebileceğimiz haber akışı meselesi iki başlık altında incelenecektir. İlk önce 19. yüzyıl öncesi bir haberin iki ülke arasında nasıl dolaşıma girdiği mevcut literatür verileri özelinde incelenecektir. Daha sonrada ekteki(ek-1-11) tablolardaki bulgular dikkate alınarak 19. yüzyılın ilk yarısında bu 26 yıllık süreç içinde İspanya'da, Türkiye ve Türklerle ilgili haberlerin hangi kanaldan ne kadar süre içinde yayınladığı meselesi ele alınacak, bulgular grafik ve haritalar ile görselleştirilecektir.

1.2.1. 19. Yüzyıl öncesi İspanya' da Osmanlıya dair ilk bilgiler ve kaynağı

Osmanlı ve İspanya arasında geçmişi incelemek köklü ve karmaşık biçimdeki bağlantıya işaret eder. Bu iki kadim imparatorluğun ilk karşılaşması olarak literatürde geçen Bizans İmparatorluğu'nun Türk ilerleyişini durdurmak üzere davet ettiği Katalan Kumpanyası'nın Konstantinopolis'e gelişi ile başlayan Türk-İspanyol ilişkileri 19. Yüzyıla kadar Osmanlı ve İspanya savaşı, diplomasisi, ticareti hakkındaki yapılan tüm çalışmalar Osmanlı ve İspanya'nın birbiriyle köklü biçimde bağlantılı olduklarını göstermektedir. Ancak her iki devletin etkileşimlerinde ve yaşantılarında paralellikler olmasına rağmen İspanya ve Osmanlı birbirinden dini, kültürel ve dilsel engellerle de ayrılmaktadır. Karmaşık olan bağlantı ise Akdeniz'in iki ayrı ucunda asimetriler, dengesizlikler ve farklılıklarla yanyana var olan Osmanlı ve İspanya'nın bağlantıdan nasıl anlam çıkaracağımızdır. Bu ayrılık, kısmen de olsa Avrupa'nın İslam ile tanışması neticesinde şekillenen ilk dönem çalışmalarının etkisinden kaynaklanmaktadır³⁶.

³⁴Cremades,(2015), **a.g.m.**, s.93.

³⁵Şenyıldız,(2017), **a.g.e.**, s.16.

³⁶Ghobrial, (2020), **a.g.e.**, s.29.

Osmanlı'dan alınan bilginin bağlantısına işaret eden kaynaklar ise, Osmanlı ülkesindeki Avrupalı tüccarların, diplomatların, seyyahların Osmanlı günlük yaşamında kişisel olarak etkileşim kurdukları Osmanlıya ait sözlü ve şahsi bilgileri, Avrupa'ya el yazması ya da basılı şekilde ulaştırmalarıdır. Bu bilgiler ise, Avrupalıların Osmanlı hakkında neyi yazıp yazmayacağını uygun görmelerinden kaynaklanan tercih meselesi etkeninde olmalıdır³⁷. VII. Fernando saltanatıyla eş zamanlı olarak II. Mahmut dönemine denk gelen 1807-1833 yıllarında bilgi akışı terimi Osmanlı kaynağından çıkan İspanya'ya ulaşan bilginin maddeselliğini ve bilginin hareketini içeren süreci göstermektedir. İşte bu yüzden Osmanlı-İspanya ilişkilerinin seyrine ve İspanyolların, Türkler hakkındaki kaynaklarına ve araçlarına bakmak gerekir.

Bu bölümde 19 yüzyıl öncesi klasik olarak nitelenecek bu haber kaynakları aşağıda ele alınmıştır:

1.2.1.1.Savaş ve seyyah anlatıları

Yukarıda da anlatıldığı gibi Bizans İmparatorluğu'nun Türk ilerleyişini durdurmak üzere davet ettiği Katalan Kumpanyası'nın Konstantinopolis'e gelişi Türk-İspanyol ilişkilerinin başlangıcını oluşturmaktadır. Osmanlı Devleti'nin, Avrupa'da topraklarını genişletmeye başlamasından sonra düzenlenen Niğbolu gibi bazı Haçlı Seferleri'ne katılan İspanyol gönüllüler bulunsada³⁸ İspanyolların, Türklere ve Türkiye'ye dair ilk doğrudan bilgisini savaş ve seyyah anlatılarından ulaşmaktayız. Bunlardan ilki;14. yüzyılın başlarında Katalan vakanüvis Ramon Muntener'in Türklere ve Rumlara karşı düzenlenen savaşa katıldığı bilinmektedir. Bu vakanüvis Katalanların Türkiye'de, gerçekleştirmiş oldukları bütün eylemleri vakayinamesine yazmıştır. Muntaner'in vakayinamasinde Roger de Flor başkanlığında 1303 yılında İstanbul'a gelerek, Türklere ve Rumlara karşı Bizans İmparatoru için savaştıklarına ve Türklere dair bilgiler bulunmaktadır. Bunlar; Türklerin çadırlarda yaşadığına, havanın durumuna göre yer değiştirdiklerine, atlılardan oluşan güçleri olduğuna dair Türkler hakkındaki gözlemlere dayanan bilgilerdir³⁹.

Avrupa 15. Yüzyıldan beri merak, korku ve tedirginlik içerisindeki karmaşık duygularla Türkleri tanımaya çalışmıştır. Türk düşmanı tanımak; onun her adımını

³⁷Ghobrial,(2020), **a.g.e.**, s.43-44.

³⁸Karabıyık, Ş.(2017), **a.g.t.** s.5.

³⁹Önalp, E.(1991), XVI. Yüzyıla Kadar Türkiye ve Bazı İslam Ülkelerinde Bulunan İspanyol Gezginleri, **OTAM**, s.235

yakından takip etmek, ona karşı savunma oluşturmak ve bu tehlikenin detaylarını duyurmak demektir. Haberler, elçi raporları, Venedik balyos raporları, kilisenin basıp dağıttığı antipropaganda kitapçıkları, vakayinameler, elçiler, naipler, krallar ve din adamları arasında dönen mektuplar, casuslar, tüccarlar, seyyahların sözlü ya da yazılı olarak getirdiği haberler Türklerden bahsediyordu⁴⁰.

Osmanlı ve İspanya arasındaki ilişkiler 15. yüzyılın sonları ile 16. yüzyılın başlarında yoğunlaşmıştır. Kanuni ile Carlos zamanında iki ülke arasındaki rekabet iyice artmış, zaman zaman kesintiye uğrayan savaşlar 16. yüzyılın son çeyreğine kadar sürmüştür. 1578'de yapılan ateşkesin ardından ilişkiler zayıflamış ve her iki ülke de kendi iç problemleriyle uğraşmaya başlamıştır⁴¹. 15. Yüzyılın başlarında Kastilya kralı III. Enrique iyi ilişkiler kurmak amacıyla Fas, Tunus, Mısır ve Osmanlı Devleti'ne elçiler göndermiştir. Bu elçiler arasında Payo Gomez Sotomayor ile Hernan Sanchez de Palazuelos iki İspanyol asilzade de bulunuyordu. Bu elçiler Osmanlı hükümdarı Yıldırım Bayezid'e gönderilmişti. 1402 yılında tam da Yıldırım Bayezid ve Timur arasında Ankara Savaşı yaşandığı esnada Osmanlı topraklarında bulunuyorlardı. Elçiler savaşın galibi yanında yer almayı uygun gördüler. Böylece Timur tarafından kabul edilip, ağırlandılar, çeşitli hediyelerle ve Kastilya kralına hitaben yazılan bir mektup ile uğurlandılar. Hatta yanlarına Muhammed Alkacı isimli bir refakatçi de beraberinde İspanya'ya gitti. Aynı yüzyılda İspanyolların, Türklerle ilgili yazdığı ikinci seyahatname ise Pero Tafur isimli Kastilyalı bir asilzadeye aittir. Bu İspanyol asilzade maddi imkânları el vermesi sebebiyle 1436- 1439 yılları arasında Doğu'ya bir yolculuk düzenlemiştir. Kastilyalı bu gezgin bir süre Trabzon, İstanbul, Kudüs ve Kahire'de bulunmuştur. Edirne'de II. Murad'ın huzuruna çıkmıştır. Yapmış olduğu bu yolculuğu *Andanças* adlı eserinde anlatmıştır. Türkler hakkında anlattığı bilgiler çok önemlidir. Eserinde Türklerden asil insanlardır, yalan söylemezler, giyinişleri, yemek yiyişleri, oyun oynayışları oldukça asildir gibi ifadelerle bahsetmektedir⁴².

16. yüzyılda Osmanlı'nın denizlerdeki hâkimiyeti Akdeniz ve Kızıldeniz üzerindedir. Buna karşılık aynı dönemde dünya dengesini denizcilikle alt üst edenler İngiltere, Portekiz ve İspanya olmuştur. Ticaret deniz yoluyla büyük bir artış gösterirken, haberleşme açısından büyük bir hızlanma yaşandı⁴³. Avrupa'nın bu

⁴⁰Kumrular,(2008), **a.g.e.**, İstanbul, s.135.

⁴¹Karabıyık,(2017). **a.g.t.**,s.10.

⁴²Önalp,(1991), **a.g.m.**, s.235-236.

⁴³Koloğlu,(2006), **a.g.e.**,s.31.

dönemde kullandığı metaforik esaret örneği Yunan topraklarının Türklerin eline geçmesidir. Müslüman Türklerin eline esir düşen Hristiyan köle Yunanlıların, özgürlüğüne kavuşması için halkı kışkırtmak en etkili yöntemdi. Hristiyan dünyası birleşmediği takdirde, hazin sonlarının Yunanlılar gibi olacağı ve Osmanlı boyunduruğunda yaşamak zorunda kalacakları sık sık altı çizilirdi. Türk'ü İslamiyet'le özdeşleştirirler. Türk ve Müslüman kelimesi neredeyse eşanlamlı olarak kullanıldığı, millet ve ümmet arasındaki farkın arka planda kaldığı bu çağda Türk betimlemesi, Müslüman betimlemesi ile aynıdır. Türklerin İslamiyet'in koruyucusu ve en güçlü temsilcisi haline gelmesi bu durumun en önemli etkenidir. İstanbul'un fethi Avrupa'da büyük yankı uyandırmıştır. Ancak bu yankı İspanya Aragon Krallığı'ndan haz etmeyen ve Levant ticareti ile büyüyen Kastilya Krallığı için geçerli değildir. Kastilya Krallığı için İstanbul'un el değiştirmesi deprem etkisi yaratmamış hem de bu krallığa İstanbul'un kaybı ile ilgili çok az haber gelmiştir. Kastilya Krallığı'ndaki bu etkinin sebebi coğrafi yakınlıkla doğru orantılı olmakla birlikte beklenen bir değişim olduğu için neredeyse sempati ile karşılanmıştır. Yine de Avrupa'nın Türklerle yakından tanışması ve “*barbar*” Türk portresi çizmesi bu döneme denk gelir⁴⁴.

İspanya ve Osmanlı İmparatorluklarının bu dönemde yaşadığı kıyasıya rekabet İber Yarımadası'nda Türk kötü masal kahramanlığından çıkıp, canlı bir insan haline getirmiştir. Kanuni, Avrupa'nın bıkmadan hayranlıkla incelemeye çalıştığı ordusuyla ilerlemiştir. “*Köyleri yakan, yıkan, talan eden Türk askeri*” imajı, Osmanlı'nın ilerlemesini sağlamıştır. Avrupa köyleri ve kaleleri bir bir teslim olurken yeniçerilerin disiplini dilden dile dolaşmıştır. Bu durumun faili ise, Batı'nın bilgisini Doğu'ya taşımak suçuyla Yahudilerdi⁴⁵. Burada bilinmeze karşı duyulan bir korku söz konusudur. Türk, kendinden her şey beklenen gizemli bir figüre dönüşmüştür. Avrupa'da Türklerin kökeni hakkında fikir yürütülüp, yüklenen acımasız ve merhametsiz sıfatı ile İskitlerle ya da Truvalılarla aynı orijinden gösterilmiştir⁴⁶. İspanyollar için, Türk kelimesini genellikle Osmanlıları ve Arap olmayan Müslümanları

⁴⁴Kumrular,(2008), **a.g.e.**, s.38.

⁴⁵Levanten Yahudileri, İspanya ve Portekiz'den sürgün edilenlerin torunlarıdır, hem Venedik'te hem de Osmanlı İmparatorluğu'nda büyük ölçüde kapsamlı ticari ayrıcalıklara sahiptiler ve Akdeniz ticaretinde sıklıkla aile bağlarını kullanıyorlardı. Detaylı bilgi için bkz. N. Rothman, (2016), *İmparatorluk simsarları Venedik- İstanbul arası mekik dokuyanlar*, Koç Üniversitesi Yayınları, s.76.

⁴⁶Kumrular,(2008), **a.g.e.**, s.41.

içerir. Osmanlıları sık sık nihai bir tehdit olarak tasvir edip, Hristiyanları cezalandırmak için Tanrı tarafından gönderilen bir bela olarak kavramsallaştırmaktadır⁴⁷.

1557 yılında Kanuni döneminde İspanyolca olarak yazılan *Viaje de Turquia* isimli bir elyazması bulunmaktadır. Bu elyazması Türkiye’den ve Türklerden haber vermektedir. Ancak bu eserin yazarı bilinmemekle birlikte Madrid Milli Kütüphanesi’nde muhafaza edilmektedir. Bir kısmı Fuad Carım tarafından bir kısmı da A. Kurutoğlu tarafından *Türkiye’nin Dört yılı, 1552-1556* ismiyle Türkçe ’ye çevrilmiştir. Bu eserin özelliği o dönemde İspanya’da Türkler hakkında hakaretlerle dolu asılsız bilgi ve haberlerle kıyaslandığında bu elyazması tarafsızlıkla yazılmıştır. Ancak bu tarafsızlık, Türkler hakkında olumsuz şeylere hiç yer vermediği anlamına gelmemektedir. Bu eserin yazarının Türkiye’de hiç bulunmadığına yönelik tahminler olsa da bu yazarın bir süre İstanbul’da esir kalıp İspanya’ya geri döndüğüne yönelik görüşler de bulunmaktadır⁴⁸.

19. yüzyılda; sömürgecilikten emperyalizme geçiş döneminde İspanya’nın Akdeniz’deki hedeflerini ve oryantalist gözlemlerini ve Osmanlı’ya ait istihbarat bilgilerini gösteren bir seyahatname bulunmaktadır. Bu seyahatname Valensiya Üniversitesi mezunu, coğrafya, botanik gibi konulara hâkim, İspanya Kraliyet çalışanı Domingo Badia⁴⁹,’ya aittir. Başlangıçta bu seyahati “*Müslüman Ülkeleri Keşfetme Projesi*” olarak başlamıştır. İspanya Başbakanı Godoy’a sunulmuş, Godoy’un desteği alınmıştır ve Godoy ile seyahat esnasında mektuplaşılmıştır. İspanyol seyyah Dominga Badia’nın 23 Haziran 1803’de İspanya’nın Cádiz şehrinden Fas’a geçmesiyle başlayan bu yolculuk Trablus, Kıbrıs, Mısır, Hicaz, Filistin ve Suriye üzerinden Anadolu’ya geçmiştir. Anadolu’da Antakya, Tarsus, Konya, Afyonkarahisar, Kütahya ve İznik üzerinden İstanbul’a geçmiştir. Yolculuk 1807 yılında Badia’nın, Balkanlar üzerinden İspanya geçişi ile son bulmuştur⁵⁰.

1.2.1.2. *İspanyol kronikleri*

16. ve 17. Yüzyıl İspanyol tarih bilimi ve yazıcılığının en iyi örnekleri olarak gösterilen İspanyol kronikleri Akdeniz’i, birbirleriyle siyasi ve dini alanda yarışan

⁴⁷M. Ímaz, (2008), *Los periódicos durante la Guerra de la Independenci 1808–1814*, Madrid, s. 130.

⁴⁸E. Önalp,(1990), Bir İspanyol esiri gözüyle 1552-1556 yılları arasında İstanbul, *OTAM*, s.235

⁴⁹Diario Mercantil de Cádiz gazetesi 14 Nisan 1819 tarihinde Badia hakkında bilgi vermiştir. Detaylı bilgi için Bkz. Edebi ve dini haberler.

⁵⁰Tekin, A. (2014), Ali bey seyahatnamesine göre xix. yüzyılın başlarında Akdeniz ve çevresi, *Yüksek Lisans Tezi*, Malatya, s.9-11.

Osmanlı ve İspanya'nın mücadelelerinde taraflara, savaflara, dönemin siyasi, ekonomik, dini ve toplumsal boyutlarına, ilişkilere ve tarihi şahsiyetlere yer vermektedir. 17. yüzyılda Osmanlı'dan Avrupa'ya günlük bilgi akışı elle yazılan havadis kağıtları, matbu gazeteler, Felemenk corantoları, avisolar ve Neiu Zaitengen ile yapılmaktaydı. Gazette de France 'da yayınlanan haberlerin dörtte biri Akdeniz'deki olaylar üzerindeydi.1699 senesine bakıldığında bu haberler Viyana, Venedik veya Lehistan'dan gelmekteydi.1687 yılında İstanbul'da İngiliz elçisinin yurtdışındaki tüm İngiliz konsolos ve diplomatlara gönderdiği aynı haber akışı bulunuyordu. Avrupa'da elle yazılan ya da matbu iletişim araçlarında İstanbul'daki olaylar muntazam şekilde yer almaktadır.

16. Yüzyıldan itibaren adi posta güzergâhları Fransa ve Venedik üzerinden Londra ve İstanbul'a uzanan devasa bir kentsel merkezler ağını iki güzergâh birbirine bağlıyordu. Mesela Londra'dan İstanbul'a haberler çoğunlukla Fransa ve Almanya üzerinden kara yoluyla Venedik'e buradan da deniz yoluyla İzmir ve İstanbul'a giden güzergâhtı. İkinci güzergâh ise tamamen karayolu üzerinden ve daha uzun süren Alçak ülkelerden Lehistan'a uzanıyordu. Buradan da kiralan bir ulak ile Boğdan ve Eflak'a oradan da İstanbul'a ulaşılıyordu. Bu gelen havadis kâğıtları nerede üretildiği ve hangi dilde yazıldığından bağımsız olarak biçemi ortaktı. Tek bir havadis kağıdı birçok yerden geçen raporları içerebiliyordu. Ancak bu havadis kâğıtları haber sahibinin imzası ve havadis kâğıdını kime gönderildiğine dair bilgiler bulunmadığı için iki yönden anonimdi⁵¹.

İspanyol Kronikleri, bir bütün olarak Akdeniz tarihi içerisinde Osmanlı ve İspanya tarihçiliğine de kaynaklık etmektedir. Bu dönemde İspanyol kronikleri ve yazarlarının Türklere yönelik bakış açısını da göstermektedir. Bu bağlamda 17. ve 18. Yüzyılda İspanyolların, Türklere yönelik bakış açısı, iki imparatorluğun rekabetinden ve uzlaşmaz mücadelelerinden kaynaklanan olumsuz imgelerle yüklüdür. İspanyol yazarları Katolikliği öne çıkarıp, Türkleri sistematik olarak şiddet, kötülük ve zalimlik ile kimliklendirmiş ve ötekileştirmiştir⁵².

⁵¹Ghobrial,(2020) **a.g.e.**, s.148-150.

⁵²Şahin, H. (2018),İspanyol ve Osmanlı Kroniklerinde Barbaros Hayrettin Paşa, *Doktora Tezi*, Ankara, s.97-98.

1.2.1.3. Ajanlar

İstanbul'da neler olup bittiğini öğrenmek için İstanbul'daki ajanlara başvurulması bilinmeyen bir uygulama değildir. Ancak sistematik olarak uygulanmadığı da kaynaklardan bilinmektedir.1532 yılında Kanuni'nin, Alaman Seferi'ne çıkacağı bilgisi sarayın dışına çıkmadığı için Şarlken'in İstanbul'daki ajanları sefer öncesinde Şarlken'i bilgilendirememiştir. Ancak Napoli Kral naibi Carlos de Lannoy'un, Şarlken'e yazdığı mektuplarda İstanbul'daki ajanları aracılığıyla orada neler olup bittiğini Şarlken için öğrenileceğini ve Ragusa'dan özel bir elçiyle bu haberlerin Şarlken'e ulaşacağını haber vermiştir. Osmanlı'ya haraç veren Ragusa yani bugünkü adıyla Dubrovnik İspanya'ya haber akışında önemli rol oynuyordu. Coğrafi yakınlığı sayesinde Babiali'den öğrenilen bilgileri Avrupa'ya taşımakta kilit rol oynuyordu. İstihbarat dünyasında kılık değiştirmek ve kendisini maskelemek her zaman oynuyordu. Şarlken de buraya Juan de Pallas isminde konsül göndermişti. Bazen de tüccarlar ajanlık yapıyor ya da ajanlar tüccar kılığına giriyordu ve bunlara denizlerde sık sık kurtarıcıydı. Yeniçeri kılığına gire Hristiyanlar, İtalyan balıkçı kılığına giren Türk köylüleri, tüccar ve papaz kılığına giren muhbirler istihbarat ağının başarı grafiğini yükseltiyordu⁵³.

1.2.1.4. Daimi elçiler ve konsoloslar

16. yüzyılda Türkler, Avrupa için ne zaman, nereden, nasıl saldıracağı, bu saldırının boyutları belli olmayan belirsizlik demektir. Osmanlı ile ilgili “*En Taze Haberler*” İstanbul'daki Venedik Balyosu aracılığıyla tüm Avrupa'ya taşıyordu. Savaş öncesi ve zamanında İstanbul'dan giden haber trafiği yoğunlaşıyordu⁵⁴. İspanya Kralı Şarlken, Türkler hakkında bilgi alabilmek için geniş istihbarat ağı ve kaynağı kurmuştu⁵⁵. Şarlken'in en sabit istihbarat kaynakları Roma, Venedik, Cenova, Paris, Viyana, Londra ve Lizbon büyükelçilikleriydi. Bu şehirlerden en önemsenen kaynaklar ise İstanbul'dan sistematik olarak haber ve olası bir Türk tehlikesi için önlem alan Roma, Venedik, Cenova idi. Çeşitli yollar üzerinden gelen bu haberler büyükelçiler aracılığıyla en kısa zamanda Şarlken'e iletiliyordu. Bu dönemde Osmanlı hakkında karadan ve denizden gelen “*Türk'ten Haberler, Levant'tan Haberler, İstanbul Anlatıları, Büyük Türk'e Karşı Uyarılar*” başlıklarıyla Osmanlı'nın attığı her adım

⁵³Kumrular,(2008), a.g.e, s.139-142.

⁵⁴Kumrular, (2008) a.g.e, s.136.

⁵⁵Kumrular,(2008) a.g.e., s.42.

yakından incelenmiştir. Savaş zamanında ise İtalya'nın her hangi bir yerinden Şarlken'e giden bu mektuplar sadece bir iki gün içinde ulaşıyordu. Türkler ile ilgili haber getiren bu mektuplar kopyalanıyor ve dağıtılıyordu. Kopya mektupların kopyası da yapılıyor, satır aralarına bunları çoğaltan kişilerin yorumları da karışıyordu. Genellikle tehlikenin büyüklüğünü abartılı şekilde ileten bu mektuplar, Avrupa'nın diğer ucunda endişeli ve tedirgin bekleyişi artıyordu⁵⁶.

1770'de Çeşme Faciasından sonra Akdeniz'de bir Rus tehlikesi bulunuyordu. İngilizler tutumunu değiştirmişti. İspanya'nın tutumu ise belirsizdi. 1782'de İspanya ile Dostluk ve Ticaret Antlaşması imzalandı. 1782'de imzalanan dostluk ve ticaret antlaşmasıyla yeniden canlanan ilişkiler giderek artmıştır. Akdeniz'de söz sahibi olmak isteyen İspanya bölgeyle ticaret yapabilmek ve siyasi ilişkiler kurabilmek amacıyla İstanbul'a elçi göndermiş, Kudüs, İskenderiye, Halep, İzmir, Selanik gibi pek çok ticaret merkezinde konsolosluklar açmıştır⁵⁷. Bu antlaşma gereği Osmanlı ve İspanya arasında karşılıklı güven ve yakınlık sağlamak, Osmanlı'nın içinde bulunduğu duruma uygun olası bir antlaşma daha yapmak gerekli olabilirdi. Ayrıca İspanya aynı dönemde Cezayirle bir antlaşma imzalamıştı. Bu antlaşmanın önemini ve Akdeniz'in diğer ucundaki İspanya'nın durumunu yerinde anlamak gerekliydi. Bu sebeplerden dolayı İspanya'ya elçi gönderilmesi Osmanlı için oldukça faydalıydı. 1787-1788 yılında Ahmet Vasıf Efendi İspanya'ya elçi olarak gitmişti. Nitekim dönüşünde İspanya Sefaretnameyi yazdı. Bu seferatnameye Cezayir'in Akdeniz'deki siyasi-mali etkisinden, İspanya'nın Cezayir ve diğer devletlerle ilişkilerinin seyrinden bahseden Cezayir Ahvali isimli bir bölüm de eklemiştir⁵⁸.

Esasında 19. Yüzyılda Osmanlı ve İspanya arasındaki bağlantıyı güçlendiren, İspanyolları Türk ve Türkiye gerçeği ile tanıştıran, öne çıkan kaynak İspanyol basınıdır. Bu yüzyılda İspanya'nın, Türkler ve Türkiye hakkında neyi, nasıl bildiğini gösteren kaynak da yine İspanyol basınıdır. 19. yüzyılda Osmanlı ve İspanya arasındaki bağlantı kanıtı ise İspanyol gazete ve dergilerini kullanmak suretiyle incelendiğinde Türkler ve Türkiye hakkında 7500 civarında haber bulunmasıdır⁵⁹. Küreselleşme ve gelişmenin etkisiyle İspanya Türkler ve Türkiye hakkında bilgiye sahip olmuş, muhafaza etmiş,

⁵⁶Kumrular, (2008) **a.g.e**, s.135.

⁵⁷Detaylı bilgi için bkz. Karabıyık, Ş.(2017).Osmanlı Devleti'nde Görev Yapan İspanyol Konsoloslar (1785-1912), *Vakâinvis Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2(1), s. 119-138.

⁵⁸Öksüz, M. (1998), Türk İspanyol ilişkileri çerçevesinde Ahmed Vasıf Efendi'nin İspanya elçiliği (1787-1788), *Yükseklisans Tezi*, Trabzon, s.41.

⁵⁹https://prensahistorica.mcu.es/es/consulta/resultados_ocr.do, Son Erişim Tarihi:21.04.2023

kaydetmiş ve yaymıştır. İspanyol Basını Türkler ve Türkiye hakkındaki ulaştığı bilgiyi, gazete ve dergilerini yansıtıken Türk ve Türkiye gerçeğine ve gerçek bilgisine ulaşmıştır.

1.2.1.5. Mektuplar, havadis kağıtları ve gazeteler

17. Yüzyılda Avrupa ve Osmanlı İmparatorluğu arasında taşınan bilgiler Avrupa gündemin merkezine oturuyordu. Farklı dil, mekân ve inançların ötesindeki Avrupa ve Osmanlı toplumu arasında bağlantı ve iletişim kuruyordu. Bu bağlamda Türklere dair bilgilerin akışı İstanbul, Londra, Paris ve Venedik gibi kent merkezlerinden sağlanıyordu. Bu bilgi akışı terimi, mektuplar, elde çoğaltılan gazeteler, matbu havadis kâğıtları, şarkılar, dedikodular vs. gibi maddesel kaynakların hareketini ifade etmektedir⁶⁰.

Fransa'nın Kanuni döneminden beri Osmanlı ile olumlu ilişkiler geliştirmesi ve İstanbul'da sürekli diplomatik bir temsilci bulundurması Gazette de France'ın Osmanlılar hakkında yeni bilgiler yazmasını sağlamıştır. Osmanlı'nın Macaristan ile ilişkileri, Avusturya'ya yönelik politikası gibi bilgiler La Gazette tarafından Fransa'ya akıyordu. Buradan da Fransa'nın diplomatik temsilciliklerinin bulunduğu Roma, Napoli, Amsterdam, Brüksel, Venedik, Viyana, Madrid, Leibzig gibi kent merkezlerine bu bilgiler ulaşıyordu. Gazette France, 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı ile ilgili ayrıntılı haberlere İstanbul'da ve İzmir'de bulunan Fransız temsilcileri kanalıyla ulaşıyordu. Hatta 1789 sonrasında İzmir ve İstanbul'a yerleşen Fransızlar kendi aralarında gazeteler yayımlamaya başlamışlardır. Bu gazeteler gerek Osmanlı'daki Fransızların gerek de İstanbul'daki Fransız diplomatik görevli temsilcilerinin etki gücünü artırıyordu⁶¹. Bu dönemde İstanbul'daki Fransız Büyükelçiliğinde de bir matbaa kurulmuştur. Yine aynı dönemde Fransız elçileri, İstanbul'da Fransızca gazete çıkarmışlardır. İstanbul'da yayımlanan “Bulletin de Nouvelles-Haberler Bülteni (1795)”, “Gazette Française de Constantinople İstanbul'un Fransız Gazetesi (1796)”, İzmir'de “Smyrneen (1824)”, “Le Courier de Smyrne-İzmir Habercisi (1828)”, Osmanlıda yabancılar tarafından çıkarılan ilk gazeteler olmuşlardır⁶².

⁶⁰Ghobrial,(2020), **a.g.e.**, s.39.

⁶¹Gürçan,(2016), **a.g.m.**,s.103.

⁶²Doğan, H.(2022),Birinci basın kongresinin Türk basınındaki yansımalar, *Yüksek Lisans Tezi*, Çankırı, s.1-2.

19. yüzyıla giden süreçteki teknik, bilimsel, ticari gelişmeler, matbaanın yaygınlaşması, reformasyon, posta sistemlerinin gelişmesi haberin önemini artırmıştır⁶³.

1.2.2. 19. Yüzyılda İspanya’ da Osmanlıya dair ilk bilgiler ve kaynağı

Yukarıda sıralana klasik haber kaynakları ve kanalları 19. yüzyılda iki ülke arasında işlemeye devam ediyordu. Dolayısıyla İspanyol gazete ve dergileri Türkler ve Türkiye hakkında yazdıkları haberlerde eskiden beri ajanlar, seyyahlar, tüccarlar, gemiciler, yolcular bilgi taşımaya devam ediyordu. Ancak tezin bu bölümünde odaklanacağımız esas konu; ekteki(ek-1-11) tablolardan oluşturulan bulgulardan ortaya çıkan bilgidir. Diğer bir deyişle gazete ve dergilerde yayınlanan haberlerin kaynağı, çıkış tarihi ve yayın tarihi baz alınarak bir haberin kaç günde dolaşıma girdiği meselesidir. Bölüm iki kısımda incelenecektir. Önce iki ülke arasındaki coğrafi mesafe sonrada örnek vakalar (haberler üzerinden siyasi, sosyo-ekonomik, ekonomi ve sağlık) haberlerin yoğunluğu hızı somutlaştırılacaktır.

1.2.2.1. İspanya-Osmanlı coğrafi mesafe

Akdenizin iki ucundaki bu iki ülke arasındaki mesafe 2023 yılı güncel verilerine göre E70 karayolu üzerinden İstanbul-Madrid arası 3.528,1 km olarak ölçülmüştür ve bu yol üzerinden varış süresi ortalama 90 km hızla 36 saat sürmektedir⁶⁴. 2023 yılı güncel verilerine göre uçuş mesafesi 2743’dir. Ortalama 700 km/h ile aktarmasız, yükseklik ve rüzgâr dikkate alınmaksızın hava yoluyla seyahatte 3 saat 55 dakika sürmektedir⁶⁵. Yine 2023 yılı güncel verilerine göre deniz yolu üzerinden İstanbul-Barselona mesafesi 2949 km olarak ölçülmüştür ve seyahat 1 gün 4 saat 25 dakika sürmektedir⁶⁶.

Ama dün bu nasıldı?

Elimizde bu konuya dair ilk bilgi 17. yüzyılda İngiliz tarihçi Laurence Echard’ın belirttiğine göre; 1692’de İstanbul, Avrupa iletişim coğrafyasının bir parçasıdır.¹⁷.

⁶³Gürkan, (2018), a.g.e.,s.19.

⁶⁴<https://www.google.com/maps/dir/%C4%B0stanbul/Madrid,+%C4%B0spanya/@42.8349984,5.303802,3.4z/data=!4m14!4m13!1m5!1m1!1s0x14caa7040068086b:0xe1ccfe98bc01b0d0!2m2!1d28.9783589!2d41.0082376!1m5!1m1!1s0xd422997800a3c81:0xc436dec1618c2269!2m2!1d-3.7037902!2d40.4167754!3e0?entry=ttu> . Son Erişim Tarihi: 25.06.2023.

⁶⁵<https://www.ucusbilgileri.net/madrid-ile-istanbul-ucakla-kac-saat.html> . Son Erişim Tarihi: 25.06.2023.

⁶⁶<http://www.arasikackm.com/m/ispanya-barselona-istanbul-deniz-yolu> Son Erişim Tarihi: 25.06.2023.

yüzyıl haberlerinin bir haritasını çıkarırken, İstanbul, Avrupa'nın en meşhur şehirlerinden biri, Türkiye idaresinde, Türklere tabi bir patriklik şehri ve imparatorluğun payitahtı. Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlayan kilit görevindedir. Viyana'nın 830 mil, Roma'nın 900 mil, Paris'in 1460 mil, Londra'nın 1570 mil, Madrid'in 1850 mil doğusundadır⁶⁷. İkinci bilgi ise Melek Öksüz'ün yüksek lisans çalışmasında belirttiğine göre; Ahmed Vasıf Efendi'nin 1 Temmuz 1787'de Türk beylik gemisi ile yola çıktığı ve Barselona'ya 25 günde ulaştığı yönündedir⁶⁸.

Ulaştırma ve haberleşme için de asıl belirleyici karayolu ağı idi. Bütün kara yollarının İstanbul'dan başladığı ya da sona erdiği bir sistem içinde Avrupa'ya doğru 3 ana yol ağı vardı. Avrupa tarafında: 1.Sağ kol: İstanbul – Kırklareli – Babadağı – Akkirman – Özi – Kırım'dır. 2.Orta kol: İstanbul – Edirne – Sofya – Belgrad - Avusturya/Macaristan'dır. 3.Sol kol: İstanbul – Tekirdağ – Dimetoka – Gümülcine – Arnavutluk güzergâhıdır. Bu anayollardan bol sayıda ikinci derece yollar da başta İzmir ve Trabzon gibi limanlarla diğer büyük şehirlere giden yollar bulunuyordu. Hac için İran'ı Bağdat üzerinden Halep'e bağlayan ya da Atina'ya ulaşan yol da vardı⁶⁹.

19. yüzyıla girerken, haber ulaştırma mekanizması geleneksel yollar üzerinden belli bir hızla, eski gücüyle aynı şekilde devam ediyordu. Avrupa'nın sanayi devrimi sürecine girmesi ve deniz üzerinden ulaşımında İstanbul, İzmir, Selanik, Beyrut, İskenderiye gibi önemli limanlardan buharlı gemiler sayesinde deniz iletişimi hızı büyük ölçüde arttı. Aynı şekilde, karada hızlı iletişimi sağlayan demiryolu sisteminin Osmanlı'ya gelişini sağlayan Avrupalılardı. Bu sistemlerin kurulmasında yöneticiliğini yaptıkları gibi, bilgi akışında da Avrupalılar kendi hedefleri doğrultusunda kullanmışlardır⁷⁰.

1.2.2.2. Haberin hızı/yoğunluğu

1807-1833 yıllarında İspanyol gazete ve dergilerinde haberin hızını ve yoğunluğunu tespit edebileceğimiz şu bulguların yer aldığı görülür: Bunlar eklerdeki tablolarda verildiği gibi; yayın tarihi, haber kaynağı, haberin gönderildiği tarih, haberin İspanya'ya varış süresidir.

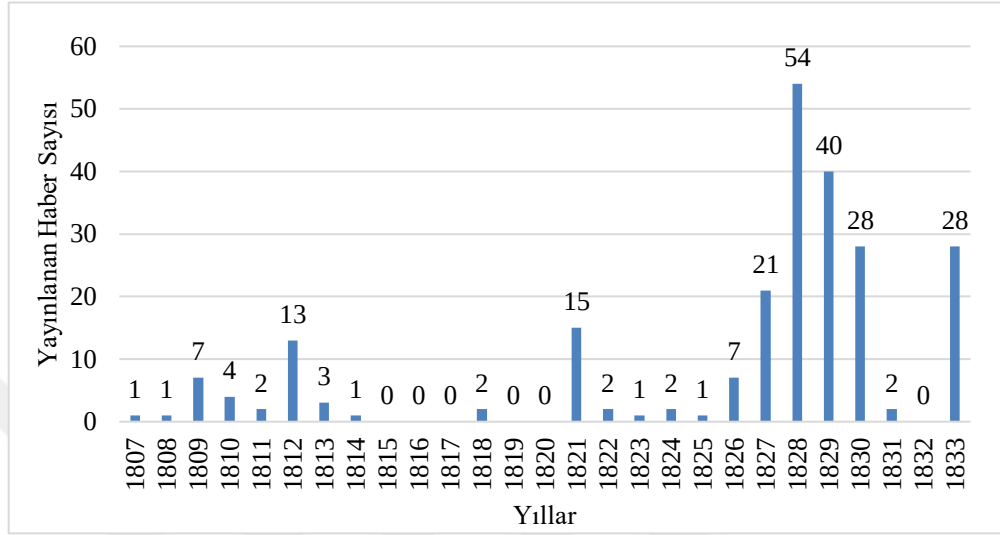
⁶⁷Ghobrial,(2020), **a.g.e.**,s.146.

⁶⁸Öksüz,(1998), **a.g.t.**, s.43.

⁶⁹Koloğlu,(2006) **a.g.e.**,s.31-32.

⁷⁰Koloğlu,(2006) **a.g.e.**,s.32-33.

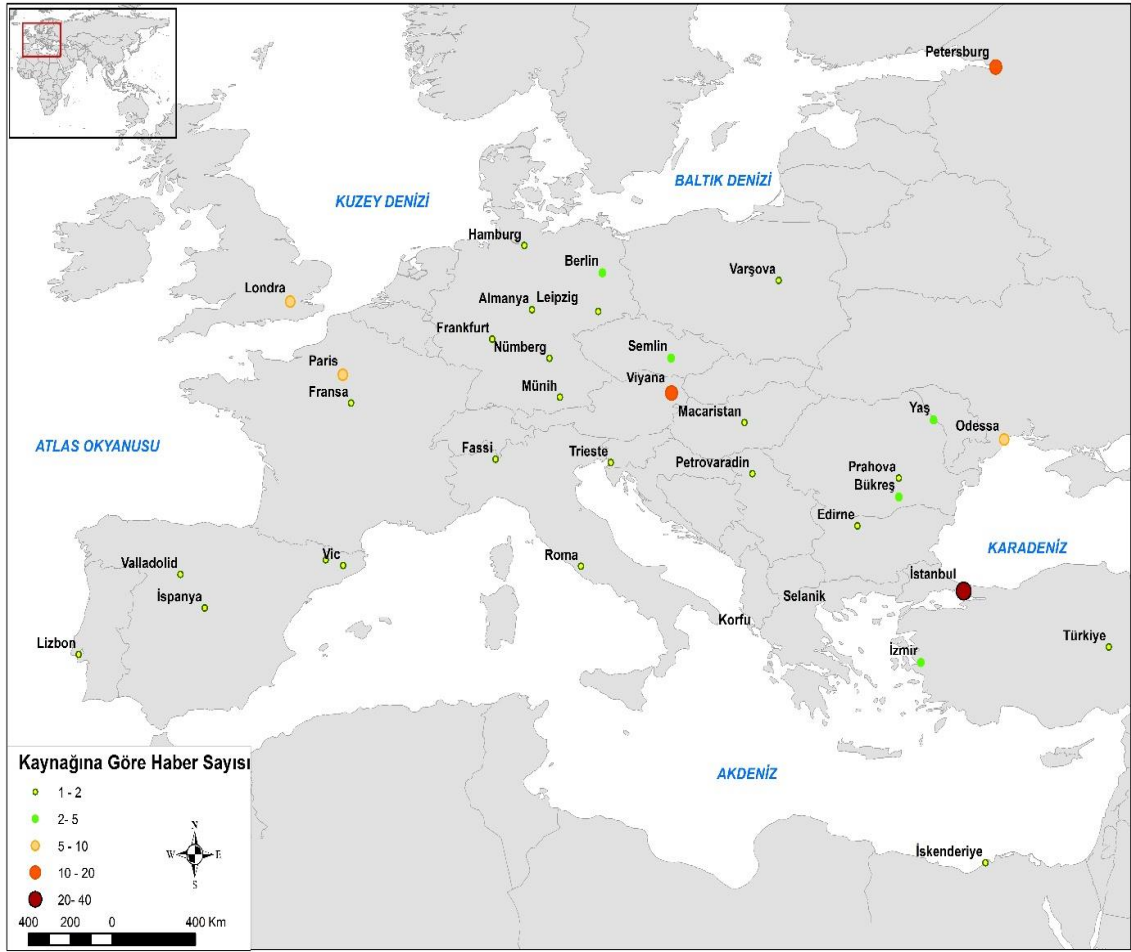
Burada ise, örnekler üzerinden bu bulguların önemi somutlaştırılacaktır. İlk örneğimiz 1807-1833 yıllarında İspanyol gazete ve dergilerinde sayıca en fazla olan Osmanlı- Rusya haberleridir.

Görsel 1.1. Osmanlı-Rusya ile ilgili haber sayısının yıllara göre dağılımı

Bu grafik, 1807-1833 yıllarında İspanyol gazete ve dergilerindeki sadece Osmanlı-Rusya haber sayısının yıllara göre dağılımını göstermek amacıyla hazırlanmıştır. Buna göre 1812, 1821, 1828, 1829, 1830 ve 1833 yıllarında diğer yıllara oranla daha yoğun haber sayısında bir artış olduğu görülür. Bu neyi gösterir diye bakıldığında Osmanlı ve Rusya arasındaki savaşlarının Avrupa gündemine taşındığını gösterir.

Bu haberlerin kaynağı neydi, hangi kanaldan İspanyol gazete ve dergilerine ulaştığını göstermek için ise aşağıdaki harita oluşturulmuştur:

Görsel 1.2. Osmanlı-Rusya haberlerinin İspanya'ya ulaştığı güzergah

Bu harita, ArcGIS CBS programı ile 1807-1833 yıllarında İspanyol gazete ve dergilerindeki Osmanlı ve Rusya hakkındaki haberlerin geldiği kaynaklar (şehirler) işaretlenerek hazırlanmıştır. Harita, haberlerin kaynağına göre haber sayısının yoğunluğu gözeterek oluşturulmuştur ve bilgi akışının güzergahını gösterir. Kaynaklarına göre haber sayıları harita üzerinde açık renkten koyu renge ve küçükten büyüğe doğru sıralanmıştır. Harita üzerindeki işaretlenen şehirlerin tamamı İspanya'ya, Osmanlı ve Rusya hakkında bilgi ulaştırmıştır. Buna göre en fazla haber gönderilen kaynak İstanbul'dur. İstanbul'u Petersburg, Viyana, Odessa, Paris ve Londra takip etmektedir. Yani doğrudan İstanbul ve İzmir çıkışlı haberler gazetelere konu olduğu gibi Avrupa'da yayınlanan gazetelerden de İspanya'ya ulaşan haberler gazete haberine dönüşmüştür. Harita üzerinden İspanyolların, Türklere ve Türkiye'ye dair haberlere ulaşırken haber kaynaklarını çeşitlendirdiklerini görmekteyiz. Dolayısıyla İspanyolların haberin doğruluğu açısından karşılaştırma yaptıklarını ve haber ağlarının Osmanlı'daki

gündelik yaşam, siyaset ve diplomasiyle alakalı her türlü ayrıntılara ulaşma konusunda kayda değer bir verimlilikte işlediğini söyleyebiliriz.

Bu haberlerin ulaşım süresi neydi, ne kadar sürede İspanyol gazete ve dergilerine ulaştığını göstermek için ise aşağıdaki tablo oluşturulmuştur:

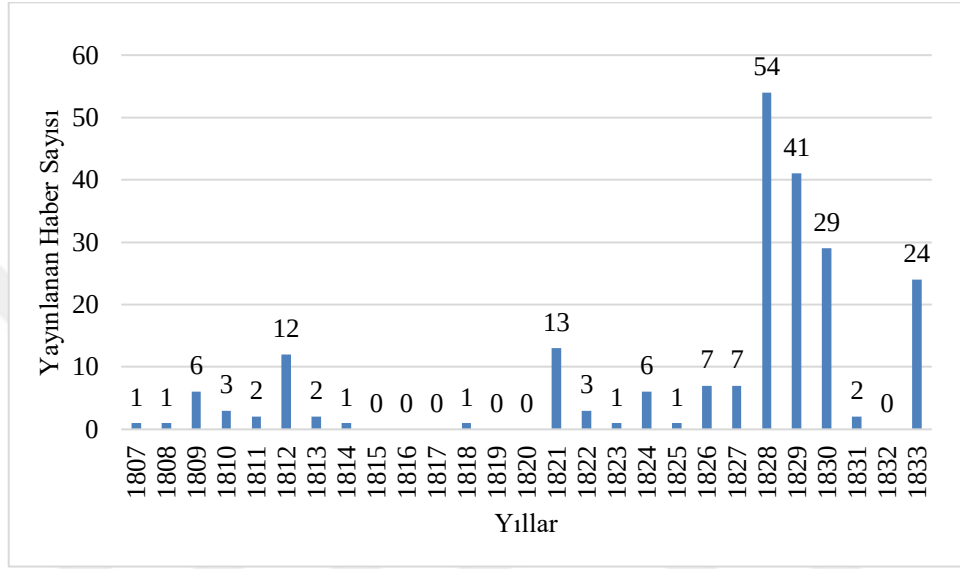
Tablo 1.1. *Osmanlı-Rusya haberlerinin İspanya'ya ortalama varış süreleri*

Haber Kaynağı	Gazete Yayımlı Yılı	Haberin İspanya'ya Ortalama Varış Süresi
Bükreş	1828	45 gün
Bükreş	1829	59 gün
İstanbul	1821	55 gün
İstanbul	1828	57 gün
İstanbul	1829	60 gün
İstanbul	1830	57 gün
İstanbul	1833	55 gün
İzmir	1829	80 gün
İzmir	1830	74 gün
Londra	1812	27 gün
Londra	1821	72 gün
Londra	1828	45 gün
Londra	1829	37 gün
Londra	1833	37 gün
Odesa	1828	50 gün
Odesa	1833	63 gün
Paris	1812	33 gün
Paris	1821	18 gün
Paris	1828	35 gün
Paris	1829	23 gün
Paris	1833	34 gün
Petersburg	1828	29 gün
Petersburg	1829	48 gün
Petersburg	1830	55 gün
Semlin	1828	56 gün
Viyana	1821	30 gün
Viyana	1828	49 gün
Viyana	1830	43 gün
Viyana	1833	45 gün
Yaş	1828	56 gün
Yaş	1829	57 gün

Yukarıdaki tablo incelendiğinde İspanya'ya Türkiye-Rusya hakkındaki haberleri en fazla ulaştıran kaynakların 1812, 1821, 1828, 1829, 1830 ve 1833 yıllarındaki ortalama varış süresini gösterir. Bu tabloya göre İspanya'ya en hızlı sürede ulaşan haber

1812 yılında 27 gün ile Londra, en uzun sürede ulaşan haber ise 1830 yılında İzmir kaynağındandır.

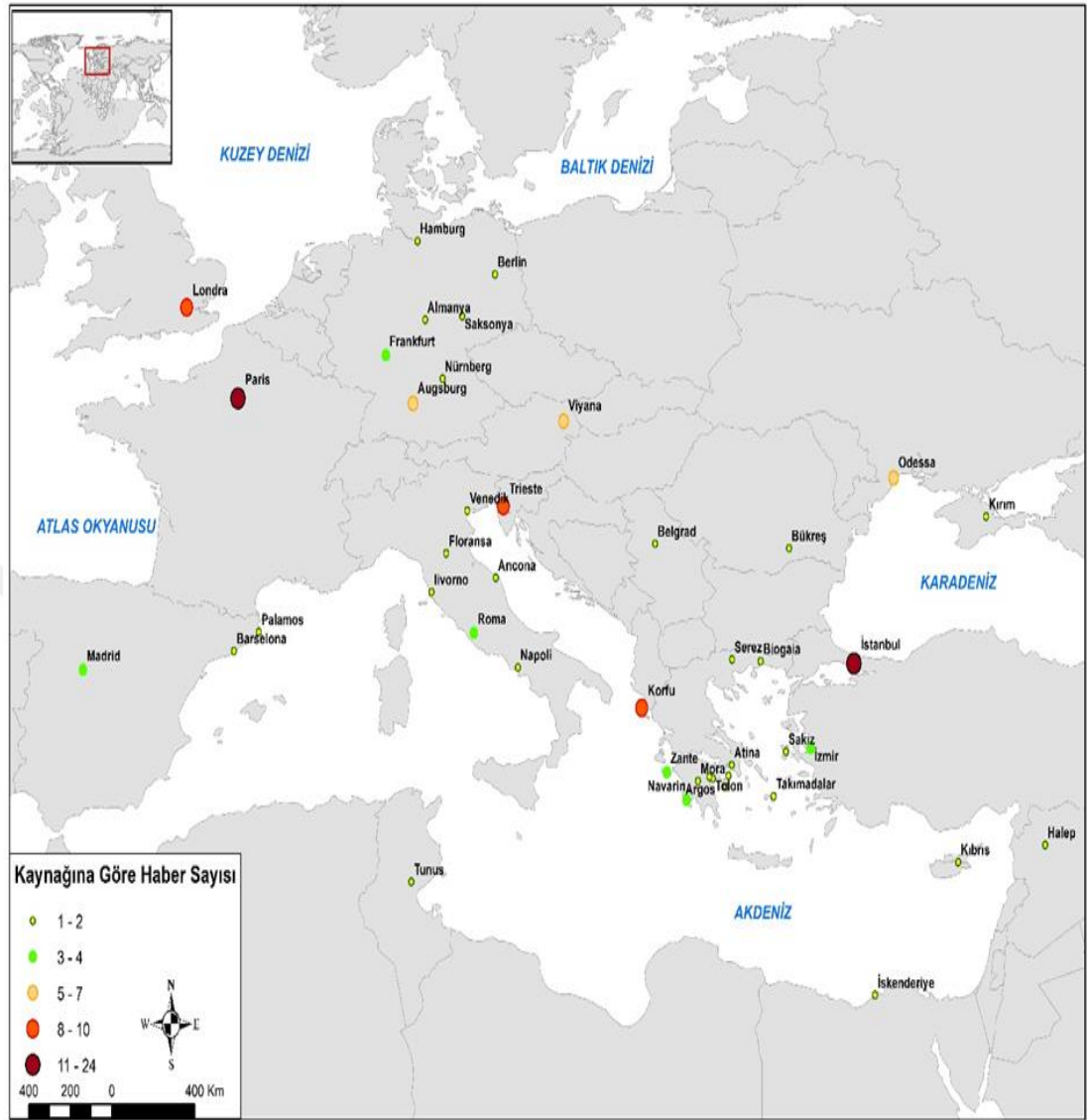
İkinci örneğimiz 1807-1833 yıllarında İspanyol gazete ve dergilerinde yazan Osmanlı- Yunanistan haberleridir.

Görsel 1.3. Osmanlı-Yunanistan ile ilgili haber sayısı yıllara göre dağılımı

Osmanlı-Yunanistan arasındaki meselelerin Avrupa gündemine taşındığını gösteren bu grafikte İspanyol gazete ve dergilerine farklı yerlerden gelen Osmanlı-Yunanistan haberlerine göre hazırlanan ve haber sayılarının yıllara göre dağılışı bulunmaktadır. Buna göre 1821, 1824, 1827 ve 1828 yıllarında diğer yıllara oranla daha yoğun haber akışı gerçekleşmiştir.

Bu haberlerin kaynağı neydi, hangi kanaldan İspanyol gazete ve dergilerine ulaştığını göstermek için ise aşağıdaki harita oluşturulmuştur:

Görsel 1. 4. *Osmanlı-Yunanistan ile ilgili haber güzergahı*

Bu harita, ArcGIS CBS programı ile 1807-1833 yıllarında İspanyol gazete ve dergilerindeki Osmanlı ve Yunanistan hakkındaki haberlerin geldiği kaynaklar (şehirler) işaretlenerek hazırlanmıştır. Harita, haberlerin kaynağına göre haber sayısının yoğunluğu gözeterek oluşturulmuştur ve bilgi akışının güzergahını gösterir. Kaynaklarına göre haber sayıları harita üzerinde açık renkten koyu renge ve küçükten büyüğe doğru sıralanmıştır. Harita üzerindeki işaretlenen şehirlerin tamamı İspanya'ya, Osmanlı ve Yunanistan hakkında bilgi ulaştırmıştır. Harita incelendiğinde en fazla haber gönderilen kaynak İstanbul'dur. İstanbul'u Paris, Londra, Trieste ve Korfu takip etmektedir.

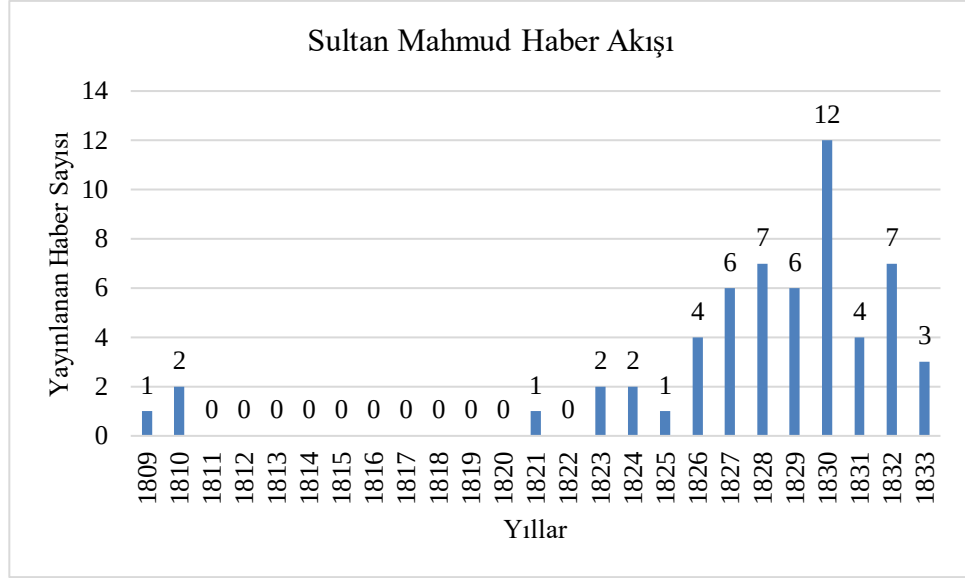
Bu haberlerin ulaşım süresi neydi, ne kadar sürede İspanyol gazete ve dergilerine ulaştığını göstermek için ise haber akışının en yoğun kaynaklarının, 1821, 1824, 1827 ve 1828 yıllardaki Osmanlı-Yunanistan haberlerinden aşağıdaki tablo oluşturulmuştur:

Tablo 1.2. *Osmanlı-Yunanistan haberlerinin İspanya'ya ortalama varış süreleri*

Haber Kaynağı	Gazete Yayın Yılı	Haberin İspanya'ya Ortalama Varış Süresi
İstanbul	1824	58 gün
İstanbul	1827	87 gün
İstanbul	1828	64 gün
Korfu	1828	66 gün
Londra	1827	34 gün
Odesa	1824	60 gün
Paris	1821	18 gün
Paris	1824	45 gün
Paris	1827	43 gün
Trieste	1824	39 gün

Yukarıdaki tablo incelendiğinde İspanya'ya Türkiye-Rusya hakkındaki haberleri en fazla ulaştıran kaynakların 1812, 1821, 1828, 1829, 1830 ve 1833 yıllarındaki ortalama varış süresini gösterir. Bu tabloya göre İspanya'ya en hızlı sürede ulaşan haber 1821 yılında 18 gün ile Paris, en uzun sürede ulaşan haber ise 1827 yılında 87 gün ile İstanbul kaynağındandır.

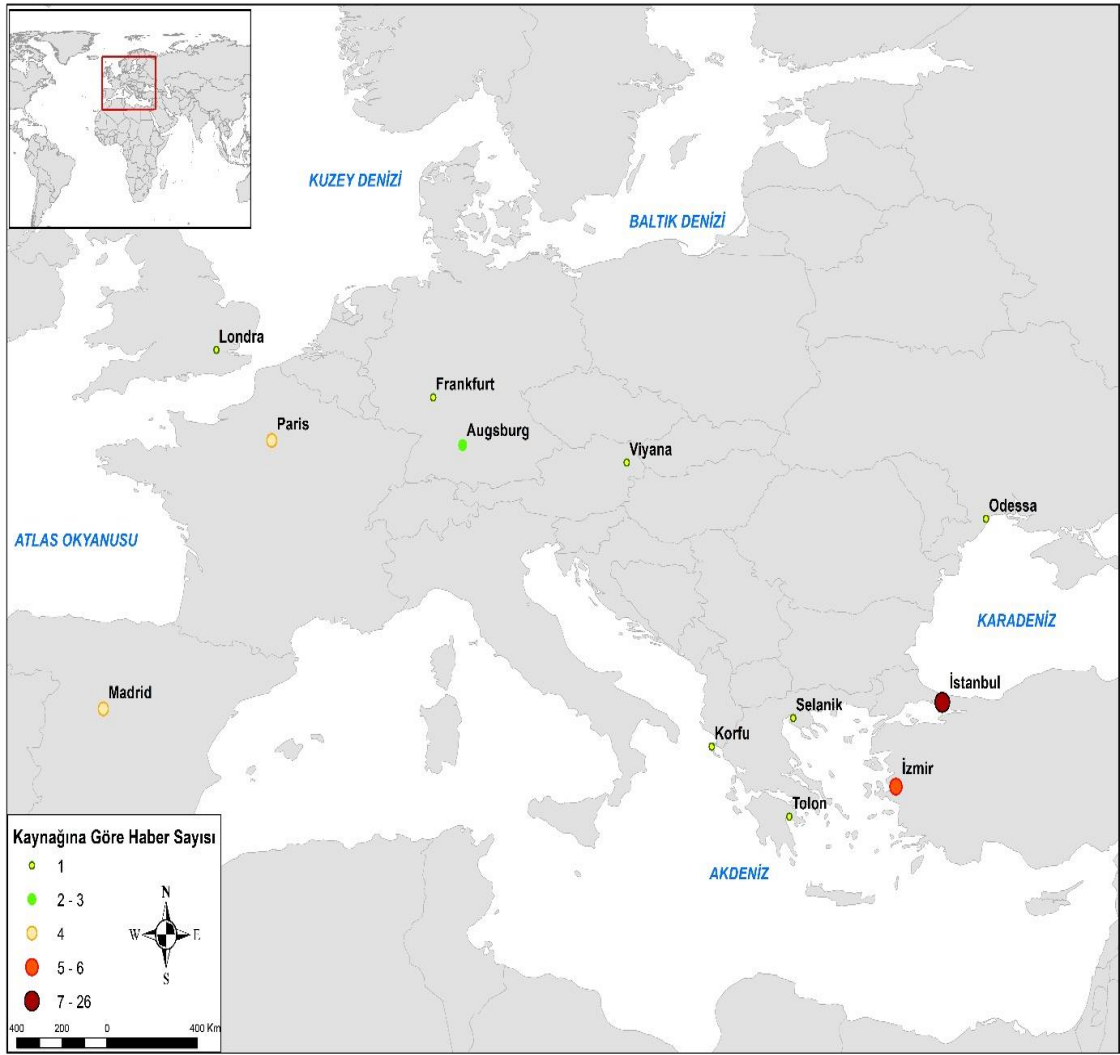
Üçüncü örneğimiz 1807-1833 yıllarında İspanyol gazete ve dergilerinde yazan Sultan Mahmut ve Reformları haberileridir.

Görsel 1. 5. *Sultan Mahmud ile ilgili haber akışının yıllara göre dağılımı*

İspanyol gazete ve dergilerindeki Sultan Mahmud (*Gran Turco*) haberlerine göre hazırlanan ve haber sayılarının yıllara göre dağılışı yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Buna göre 1830 yılında diğer yıllara oranla daha yoğun haber akışı gerçekleşmiştir. Bu neyi gösterir diye bakıldığında Sultan Mahmut ve reformları hakkındaki bilgilerin Avrupa gündemine taşındığını gösterir.

Bu haberlerin kaynağı neydi, hangi kanaldan İspanyol gazete ve dergilerine ulaştığını göstermek için ise aşağıdaki harita oluşturulmuştur:

Görsel 1. 6. Sultan Mahmud ve reformları haberlerinin İspanya'ya ulaştığı güzergah

Harita, Sultan Mahmud ve reformları haberlerin geldiği kaynağa göre haber sayısının yoğunluğunu gösterir. Harita incelendiğinde en fazla haber gönderen kaynak İstanbul'dur. İstanbul'u İzmir takip etmektedir. İstanbul'u, İzmir, Madrid, Paris ve Augsburg takip etmektedir.

Sultan Mahmud ve reform haberlerin ulaşım süresi neydi, ne kadar sürede İspanyol gazete ve dergilerine ulaştığını göstermek için ise haber akışının en yoğun olduğu 1830 yılındaki haber kaynaklarından aşağıdaki tablo oluşturulmuştur:

Tablo 1.3. *Sultan Mahmud ve reform haberlerinin İspanya'ya ortalama varış süreleri*

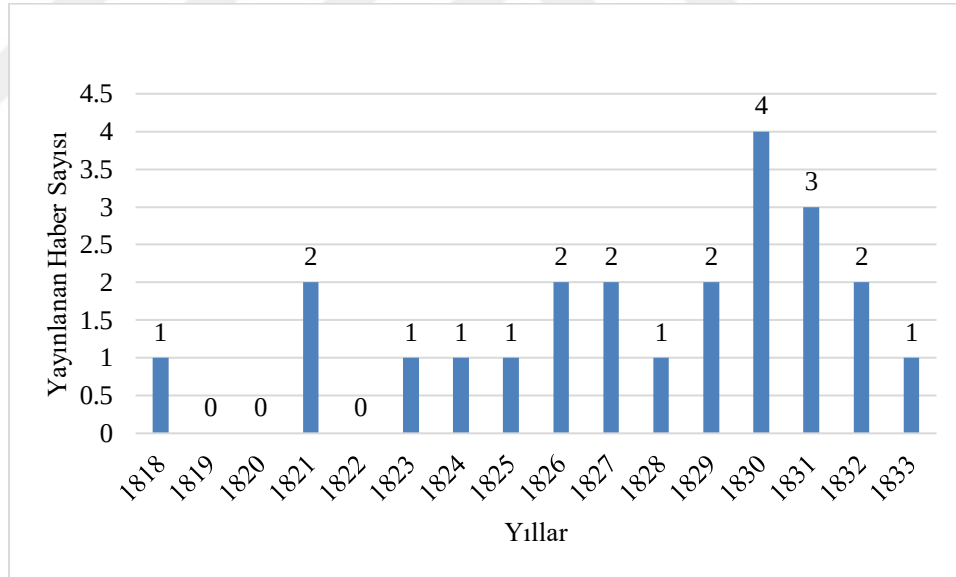
Gazete Yayın Yılı	Haber Kaynağı	Haberin İspanya'ya Ortalama Varış
1809	İstanbul Paris Augsburg	61 gün
1823	İstanbul Viyana	45 gün
1824	İstanbul Odesa Paris	62 gün 56 gün 20 gün
1825	İstanbul	78 gün
1826	Paris	26 gün
1826	Selanik	71gün
1827	İstanbul	99 gün
1827	İstanbul	63 gün
1827	İzmir	68 gün
1827	İstanbul	41 gün
1827	İstanbul	40 gün
1827	Fransız ve Augsburg Gazeteleri	21gün
1828	Londra	15 gün
1828	Korfu	60 gün
1828	İstanbul İzmir İstanbul	101gün 81 gün 77 gün
1828	İstanbul	66 gün
1828	İstanbul	73 gün
1828	Gaceta De Madrid	56 gün
1829	İzmir	82 gün
1829	Gaceta De Madrid	48 gün
1829	İstanbul	60 gün
1829	İstanbul	60 gün
1829	İzmir	78 gün
1830	İstanbul	59 gün
1830	İstanbul	68 gün
1830	Gaceta De Madrid	58 gün
1830	İstanbul	68 gün
1830	Frankfurt	34 gün
1830	Tolon	45 gün
1830	İstanbul	205 gün
1830	İstanbul	60 gün
1831	İstanbul	70 gün

Tablo 1.4. (Devam) *Sultan Mahmud ve reform haberlerinin İspanya'ya ortalama varış süreleri*

1831	İzmir Gazetesi	104 gün
1831	İzmir Gazetesi	104 gün
1832	İstanbul	68 gün
1832	İstanbul	123 gün
1833	Court-Journal Londra	51 gün
1833	İstanbul	55 gün

Yukarıdaki tablo incelendiğinde 1809-1833 yıllarındaki Sultan Mahmut ve reformları hakkındaki haberleri en fazla ulaştıran kaynakların İspanya'ya ortalama varış süresini gösterir. Bu tabloya göre İspanya'ya en hızlı sürede ulaşan haber 1824 yılında 20 gün ile Paris, en uzun sürede ulaşan haber ise 1830 yılında 205 gün ile İstanbul kaynağındandır.

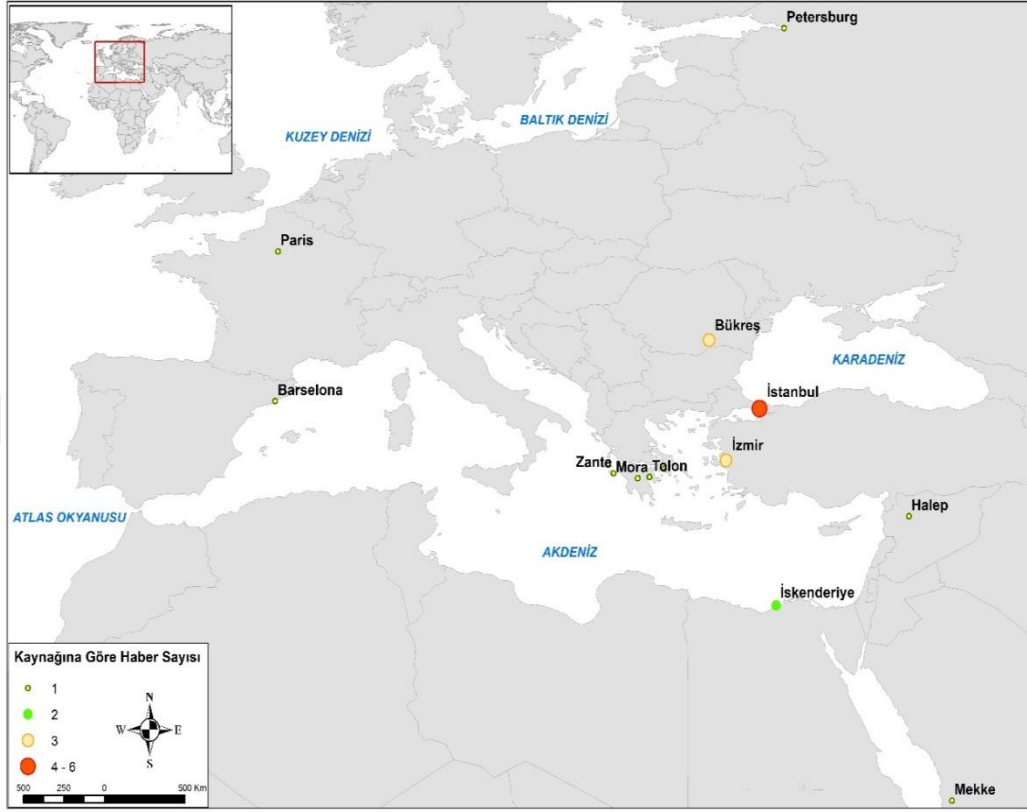
Dördüncü örneğimiz ise; 1807-1833 yıllarında İspanyol gazete ve dergilerinde yazan Salgın Hastalıklar haberileridir.

Görsel 1. 7. *Salgın Hastalıklar ile ilgili bilgi akışının yıllara göre dağılımı*

Bu grafikte İspanyol gazete ve dergilerindeki Osmanlı Devleti'ndeki hastalık haberlerine göre hazırlanan ve haber sayılarının yıllara göre dağılışı gösterilmektedir. Buna göre 1830 yılında diğer yıllara oranla daha yoğun bilgi akışı gerçekleşmiştir. Bu neyi gösterir diye bakıldığında Osmanlı'da yaşanan salgın hastalıkların Avrupa gündemine taşındığını görmekteyiz.

Bu haberlerin kaynağı neydi, hangi kanaldan İspanyol gazete ve dergilerine ulaştığını göstermek için ise aşağıdaki harita oluşturulmuştur:

Görsel 1. 8. Salgın Hastalıklar haberlerinin İspanya'ya ulaştığı güzergah

Bu harita, Salgın Hastalık haberlerin geldiği kaynağa göre haber sayısının yoğunluğunu gösterir. Harita incelendiğinde 1807-1833 döneminde en fazla haber gönderen kaynak İstanbul'dur. İstanbul'u, İzmir takip etmektedir.

Salgın hastalık haberlerin ulaşım süresi neydi, haber kaynaklarından ne kadar sürede İspanyol gazete ve dergilerine ulaştığını göstermek için ise aşağıdaki tablo oluşturulmuştur:

Tablo 1.5. Salgın hastalık haberlerinin İspanya'ya ortalama varış süreleri

Gazete Yayın Yılı	Haber Kaynağı	Haberin İspanya'ya Varış Süresi
1824	İzmir	82 gün
1826	Floransa	44 gün
1827	Mısır	94 gün
1827	Fransa	28 gün

Tablo 1.6. (Devam) *Salgın hastalık haberlerinin İspanya'ya ortalama varış süreleri*

1828	İyon Adaları	64 gün
1828	Zante	64 gün
1829	Bükreş	64 gün
1829	Eflak	45 gün
1829	İstanbul	60 gün
1830	Petersburg	49 gün
1830	Tolon	45 gün

Yukarıdaki tablo incelendiğinde İspanya'ya Türkiye-Rusya hakkındaki haberleri en fazla ulaştıran kaynakların 1824, 1826, 1827, 1828, 1829, 1830 ve 1831 yıllarındaki haberlerin ortalama varış süresini gösterir. Bu tabloya göre İspanya'ya en hızlı sürede ulaşan haber 1827 yılında 28 gün ile Fransa, en uzun sürede ulaşan haber ise 1827 yılında 94 gün ile Mısır kaynağındandır. 1830 yılına ait veba ve kolera gibi hastalık haberlerinde İstanbul ve İzmir başta olmak üzere Mısır, Barselona, Mekke, Mora, Bükreş, İyon Adaları, Tolon gibi şehirlerden haber akışı gerçekleşmiştir. Mora, Mekke ve İstanbul kaynağından İspanya'ya haberin varış süresi haber gönderim tarihi belirlenemediği için hesaplanamamıştır.

Örneklerde görüldüğü gibi Türkiye ile ilgili haberler İspanya basınında konu olmuştur. İstanbul çıkışlı haberlerin çoğunluğunda 1806-1812 ve 1828-1829 Osmanlı-Rus savaşlarının ve Türkiye Yunanistan meselesinin sebebi, cepheleri, seyri, barış süreci, arabuluculuk vb. savaş gelişmeleri, Sultan Mahmut ve reform haberlerinde Padişahın şahsiyeti, eğlence anlayışı, projeleri, reform ve batılılaşma girişimleri, Mehmet Ali Paşa ile ilişkileri, salgın hastalık haberlerinde veba salgınının henüz İstanbul'da görülmediği, genel durumun iyi olduğu, salgının Mora, Mısır, İstanbul, İzmir, Uşak, Kara Hisar'da yayılışı konuları görülür. Ancak ikili ilişkilerde mesela Osmanlı-Fransa gibi Paris kaynaklı haberler İspanya ile coğrafi yakınlıklarından dolayı daha kısa sürede ve daha hızlı bir şekilde ulaştığı görülüyor. Ayrıca Osmanlı ile ilgili siyasi sosyal ekonomik ve kültürel haberlerin Avrupa ve diğer kanallar aracılığı ile ulaşma oranı ekteki (ek-1-11) tablolarda görülmektedir. Dolayısıyla Osmanlı ile ilgili haberlerin gerek İstanbul'dan gerekse Avrupa'nın Fransa, Almanya, Avusturya, İngiltere, İtalya, Macaristan, Romanya, Rusya gibi zengin bir coğrafya üzerinden İspanyol gazetelerinde haber olması; bilginin dolaşımı noktasında 19. yüzyıl küreselleşmesine yeni bir pencere açtığını söylemek mümkündür.

2. 19. YÜZYIL İSPANYA’SINDA TÜRK VE TÜRKİYE’YE BAKIŞ: 1807-1833

Bu bölümde 1. Bölüm 2. kısımda tarif etmeye çalıştığımız kaynak, yoğunluk ve süreler içinde İspanyol gazete ve dergilerine yansıyan haberler konularına göre 4 ayrı başlık altında ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır. Gazetelerin kaynak niteliğini öne çıkarmak için çeviriler metin içerisinde uzun alıntılar şeklinde verilmiştir. Haberlerle ilgili değerlendirmeler sonuç kısmında yapılmıştır.

2.1. Siyasi Haberler

1807-1833 yılları sürecinde yerel ve ulusal nitelikli İspanyol gazete ve dergilerinde Osmanlı Devleti’nin siyasi gündemindeki halk ayaklanması, Türkiye-Rusya, Türkiye-Yunanistan, Türkiye-İngiltere, Türkiye-Fransa, Eflak-Boğdan, Türkiye-Diğer Devletler ve İspanyol siyasi tartışmalarındaki Türk haberleri olmak üzere Türkler ve Türkiye hakkında toplamda 512 haber İspanyol kamuoyuna aktarıldığı görülmüştür. Aşağıda bu haberlerin ayrıntıları kronolojiye de bağlı kalarak verilmiştir:

2.1.1. Halk ayaklanması

İspanyol basınında Türkiye’deki halk ayaklaması ile ilgili toplamda 31 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin ilki 18 Nisan 1809 tarihinde *Diario Mercantil de Cádiz* gazetesinde sonuncu haber ise 8 Eylül 1831 tarihli *Gaceta de Colombia 1821-1831* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberler gazete ve dergilerde takdim edildiği şekilde, kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

“*İstanbul, 5 Kasım*” başlığıyla 18 Nisan 1809 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

14 Kasım 1808’de başlayan devrim, 20 Kasım’a kadar sürdü. Bayraktar Mustafa Paşa’ya karşı olan Yeniçeriler 15 Nisan’da yangın çıkardılar. Bu yangın, sarayın en güzel bölümünü ve aynı zamanda arşivlerini yok etti. Paşa’nın evini ateşe verdiler. Paşa, kendi hizmetkârları tarafından öldürüldü. 17 Kasım 1808’de Yeniçeriler sarayı bastılar. Eski Sultan IV. Mustafa’nın boğuldu ve cesedinin isyancıların önüne atıldı. Yaklaşık sekiz bin Seymen ve Yeniçerinin sokaklarda toplandı. 18 Kasım 1808’de Seymenler silahsızlandırıldı ve subaylar öldürüldü. 19 Kasım 1808’de Sultan Mahmut’un sarayının bir yer altı tonozunda bir Müslüman cesedi bulundu. Güvenilir kaynaklardan edinilen bilgiye göre Bayraktar Mustafa Paşa Rodosçuk’a kaçtı. Saray’a, tüfek ve toprakla ateş edildiği için büyük zarar gördü. Şehrin üçte birini oluşturan Hipodrom ve çok sayıda güzel bina alevler içinde kaldı.

İstanbul, Galata ve Pera'daki aileler daha fazla kargaşayı önlemek için geceleri sokaklarda devriye gezmek ve evlerin cephelerini aydınlatmak zorundadır⁷¹.

“*Türkiye*” başlığıyla 5 Nisan 1813 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul, 12 Aralık 1812 tarihli mektuba göre; Babıali Bakanları'nın, İmparatorluğun durumunu müzakere etmek için son 15 gün içinde, Müftü ve Kaymakam'ın evlerinde sık sık toplantılar yaptılar, bu toplantıların amacının kamuoyuna açıklanmadı. Ancak yakın zamanda Kürdistan'dan sürgün edilen Abdurrahman Paşa'nın, İranlılarla anlaşarak yeniden düşmanlıklara girdiği bu toplantıların Bağdat hükümetinin çalkantılarını konu aldığı tahmin ediliyor⁷².

“*İstanbul, 25 Nisan*” başlığıyla 25 Haziran 1814 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Mekke şerifinin tahttan indirilmesi ve tutuklanması ülkeler üzerinde büyük bir etki bırakmış ve sakinlerinin birçoğunu hoşnutsuzluğa uğratmış. Vehhabiler hiç şüphesiz insanların bu durumundan yararlanmayı umuyorlar ve böylece kendilerini Tarabya yakınlarında hatırı sayılır bir güç olarak gösterdiler. Geçen Aralık ayında İstanbul'da esir alınan ve başı kesilen bu mezhebin mensupları arasındaki Madaifi adlı bir kişinin dul eşi olan yeni bir kadın tarafından yönetildikleri söyleniyor. Kendisini karşılamaya gönderilen Yusuf Paşa'nın sayıca üstünlüğünü anlayarak Tayfa'ya doğru çekildiği ve babasından takviye istediği eklenir. Bu hareketlerin sonuçları merakla bekleniyor. Ayrıca uzak vilayetlerdeki Türk valilerinin faaliyetleri, Kürdistan'daki isyanlar, Antalya beyinin direnişi, Yanya'daki Tepedelenli Ali'nin şüpheli davranışları, Saraybosna şehrinin ve Mostar Beyi'nin Bosna-Hersek Paşasına itaat etmeyi reddetmesi büyük sorundur. Bunların yanında Sırbistan'daki Türk etkisizliği ve son olarak Vidin Paşası ile bazı komşu valiler arasında birçok paşanın hayatına mal olan anlaşmazlıklar gibi iç karışıklıklar yaşanmaktadır⁷³.

“*Almanya*” başlığıyla 18 Haziran 1821 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Babıali'ye yakınlığı ile bilinen Laibach, İstanbul'un en önemli haberlerini Rusya ve Avusturya büyükelçilerine getirdi. İstanbul'daki patriğe yapılan vahşet dışışleri bakanlarının açıklamalarına yol açtı. Türk Hükümeti'nin rıza gösterdiği eylemler Rumları çileden çıkardı ve son derece siyaset dışı kabul edildi⁷⁴.

“*İtalya*” başlığıyla 14 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Turin, 14 Temmuz 1821 tarihli mektuba göre; yayınlanan bir kraliyet kararnamesine göre Kutsal İttifak, Türkleri İstanbul'dan kovma planı yaptığı takdirde Türkler, Napoli'ye veya Torino'ya hareket edeceklerini ve yerleşeceklerini yazmaktadır.

⁷¹Diario Mercantil de Cádiz, 18.04.1809, s.2-3.

⁷²Diario de Mallorca, 05.04.1813,s.1-2.

⁷³Diario de Mallorca, 25.06.1814,s.1-2.

⁷⁴Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 18.06.1821,s.1.

“İspanya” başlığıyla 14 Ağustos 1821 tarihli aynı gazetede “İstanbul’da katliamın devam ettiği, askeri birliklerin bile güvende olmadığı ve yabancı diplomatların kendi vatandaşlarını korumak istediklerinde tehdit edildiği⁷⁵” yazmaktadır.

“Türkiye” başlığıyla 16 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

İzmir’de Avrupalı konsoloslar ve tüccarlar dört gündür limandaki gemilere sığındılar. Yeniçerilerle birleşen Türk çetelerinin bu insanların evlerini ve depolarını harap etti. Bu disiplinsiz birlikler, Müslüman Korgeneral Musa’yı katlettiler, 1821 Levant’ının ilk uğrak limanı olan gösterişli İzmir mağazalarının zenginliği ve refahı da ortadan kalkacaktır. Hristiyan Rum, Ermeni ve Franklar öldürüldü. Katolik ve Ortodoks kiliselerinin yağmalandı⁷⁶.

“21. Madde” başlığıyla 24 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

İzmir’de yeni düzensizliklerin meydana geldi. Osmanlıların yabancı konsolosları memnun etmeye çalıştıklarını gören Müslüman halkın öfkelenip Yahudilerin, Rumların ve Frankların yaşadığı mahallelerde taşkınlıklar yaptılar. Evleri yakıp yağmaladılar ve buradaki Ermenilerin boğazlarını kestiler. Bazı gazeteler ölen adamın konsolos değil oğlu olduğunu iddia etse de, İngiliz konsolosunun da Müslümanların öfkesinin kurbanı olduğu söylentisi dolaşıyor. İngiliz ve Fransız gemilerinin, bu korkunç kargaşa ortamının devam etmesi halinde İzmir’i bombalayacakları tehdidinde bulundular⁷⁷.

“Haberler” başlığıyla 23 Mart 1821 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

İstanbul’da Yeniçeriler arasında büyük bir hoşnutsuzluk çıktı. Hükümet, bu durumu kontrol altına almak için çok çaba harcadı. Bazı Yeniçeriler, Boğaziçi’nde asıldı ve bazıları da top ateşine tutuldu⁷⁸.

“Dış Haberler” başlığıyla 24 Ağustos 1821 tarihli gazetede Almanya Transilvanya’nın Cronstrudt kentindeki 8 Nisan 1822 tarihli yazışmaların yer verilmiştir. Haber şöyledir:

7 Mart’ta Bükreş şehrinde, Sava ve askerlerinin katledildiği dönemde Türk ordularında görev yaparken Hristiyanlığı kabul eden, süvari Zoporovano, bir Müslüman’ı istemeden tabancayla öldürmesi üzerine, Sokaklarda koşuşturan binlerce Müslüman halk, Kafirler! Diye seslenerek, önlerine çıkanları yakıp yıktılar ve Zoporovano’yu sokakta yakaladılar⁷⁹.

“İtalya” başlığıyla 12 Mart 1824 tarihli gazetede “Arnavutların, bir süredir Osmanlı’dan ayrılma ve bağımsızlık kazanma noktasında Osmanlı Hükümeti tarafından zayıflatıldığı yazmaktadır⁸⁰.”

⁷⁵Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 14. 08,1821,s.2.

⁷⁶Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 16.08. 1821,s.1.

⁷⁷Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 24.08. 1821,s.1.

⁷⁸El Argos de Buenos Aires, 23.03.1822, s.2.

⁷⁹El Argos de Buenos Aires, 24.08.1822, s.2-3.

⁸⁰Diario Balear, 12.03.1824,s.1.

“*Viyana 4 Mart*” başlığıyla 4 Nisan 1824 tarihli gazetede Türkiye sınırlarından ve Orsova'dan iletilen özel mektuplara yer verilmektedir. Haber şöyledir:

Osmanlı'nın Nissa kampının bir kısmı ayaklandı ve birliklerin Teselya'ya gitmek için Makedonya'ya doğru yola çıktı. Rusçuk civarında (Tuna üzerinde) konuşlanmış birkaç bin askerin aynı kaderi paylaşacağı kesinleşmiştir⁸¹.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 15 Aralık 1825 tarihli gazetede 1 Ekim 1825 tarihli Bağdat'tan gelen habere göre; “Hilla Ayaklanmasından sonra, başka ayaklanmaların da çıktığı, askeri birliklerin o bölgelere sevk edildiği bilgisi verilmektedir⁸².”

“*Yabancı Haberler, İtalya*” başlığıyla 6 Ocak 1827 tarihli gazetede İzmir, 15 Kasım 1826 tarihli mektuba yer verilmiştir. Haber şöyledir:

18 ve 19 Ekim 1826'da İstanbul'da oldukça ciddi bir patlama meydana geldi. Sultan Mahmud'un kurmaya başladığı yeni sistemi tehdit eden ayaklanmalar ve kargaşa ortamı bulunmaktadır. İzmir'de sakinlik ve güvenlik ortamı var olmaya devam ediyor. Müslümanların bu şehirdeki barışçıl eğiliminin sebebi Paşa'nın asilikleri bastırmak için titiz davranışlarıdır⁸³.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 5 Mayıs 1827 tarihli gazetede “İstanbul'da Sultan Mahmut'un kurmaya başladığı yeni sistemi tehdit eden ayaklanmaların ve kargaşanın sonucu olarak insanların hapisanelere girmeye devam ettiklerini yazmaktadır⁸⁴.”

“*Yabancı Haberler, İyon Adaları*” başlığıyla 2 Ağustos 1827 tarihli gazetede “İnebahtı Körfezi'nin diğer tarafında, 30 Arnavut Salona ve Atina'ya yürüdüğü yazmaktadır⁸⁵.”

“*Yabancı Haberler, Fransa*” başlığıyla 11 Aralık 1827 tarihli gazetede Paris 7 Kasım 1827 tarihli *Ami de la Relig* dergisinden alınan habere yer verilmiştir. Gazetede şu yazmaktadır:

Tüm gazeteler, Lord Cochrane'in Arnavutlara, Türklerin boyunduruğundan sıyrılmaları ve isyancı Rumlara katılmaları için kışkırtan bildirimlere yer verdi. Helenlere hayranlık duyanlar kendilerini süregiden ayaklanmayı korumakla sınırlamıyor. Aynı zamanda ayaklanmaları diğer ülkelere yaymak için çalışıyorlar. Asya Rumlarını isyana teşvik etmek için duyurularda bulunmaya devam edeceklerdir⁸⁶.

⁸¹Diario Mercantil de Cádiz, 04.04.1824, s.1-2.

⁸²Diario Balear, 15.12.1825,s.2.

⁸³Diario Balear, 06.01.1827,s.1.

⁸⁴Diario Balear, 05.05.1827,s.4.

⁸⁵Diario Balear, 02.08.1827,s.2.

⁸⁶Diario Balear, 11.12.1827,s.5.

“Yabancı Haberler, Fransa” başlığıyla 30 Mart 1828 tarihli gazetede *Gaceta de Madrid*’den alınan habere yer verilmiştir. Habere konu makale şu şekildedir:

Ermenilerin, on beş gündür tek amacı kuvvetli önlemler almaktır. Bu olay tüm Hristiyanları büyük bir şaşkınlığa sürüklemiştir ve bu eğilimlerin nedeni henüz tam olarak bilinmemektedir. Aşağıdaki gerçeklerin sunumu Ermenilerin durumuna biraz ışık tutabilir. Altıncı yüzyıldan beri hem Roma hem de Rum kiliselerinden ayrılan Ermeni Hristiyanlar, dört ruhani patriğe sahiptir. Birincisi, kendisine Katolik unvanını da veren Erivan’a dört mil uzaklıktaki ünlü Eçmiyadzin manastırında, diğer ikisi Küçük Anadolu’da ve dördüncüsü 1813’te İran’ın Rusya’ya verdiği Şirvan Eyaletinde yaşıyor. Bu Patriklerin emri altında belli sayıda Başpiskopos ve Piskopos vardır. On sekizinci yüzyıl boyunca pek çok aile kendiliğinden Roma Kilisesi’ne katıldı, dini dogmalar ve ayinlerinin bir bölümünü tuttular, bu kurum aracılığıyla kamuya açık veya toplu bir eylem asla yapmadılar. Türk vilayetlerinde bu Ermenilerin çok hatırı sayılır bir kısmı bulunur. Öte yandan, 1781 ve 1819 yıllarında Türk Hükümeti nezdinde onları itibarsızlaştırmaya çalışan ve Ermenilere karşı endişe duyan bir Patrik olayına kadar hiç rahatsız olmadıkları sınırsız bir hoşgörü ile daima birlikte yaşadılar.

Erivan vilayeti Rusya’nın eline geçtiğinde, Patriklerinin koruması altında önemli sayıda Ermeni Hristiyan’ın bu bölgeden göç ettiğini ve Rusya topraklarına çekildiği duyuldu. Ancak bu göçün ne ölçüde doğru olduğuna karar vermemiz mümkün değil her halükarda, muhaliflerin Patrikliğine bağımlı olmaları beklenemeyeceği için, birleşik Katolik Ermenilerin kaderini asla bu kadar olumsuz etkilemezdi. Buna rağmen, Babıali’nin şu anda kendisini içinde bulduğu tedirginlik, şüphe ve heyecan durumu Sultanı rahatsız etmeye yetmektedir. Patrik’e, Ruhani otoritesine emanet edilen cemaatin sadakatine ne ölçüde cevap verebileceği sorulmuştur ve cevaben cemaatine gereği gibi mensup olanların sadakatini garanti ettiğini, ancak cemaatte olmayan Ermenilerin sadakatini garanti etmediğini söyler. Bu, 12 gün içinde bütün birleşik Ermenilerin İstanbul’u terk etmeleri ve Asya’ya gitmeleri emrinin verildiğinde büyük titizlikle infaz edildi. Hemen hemen aynı zamanda, Ermeni Patriği, İstanbul’da kurulan tüm Ermeni katalizör şeflerine ana kilisesinde toplanmalarını emretti, onlara hatalarını ve doktrinlerini reddetmelerini söyledi ve daha sonra Sultan artık onlara acı çektiirmek istemediğini ilan etti. Artık muhalif bir mezhep olarak ve dolayısıyla başkent içinde, Pera ve Galata’da işgal ettikleri Frank kiliseleri ve yabancı elçilikleri terk ettikleri, Katolik olmayanların bulunduğu mahallelere yerleşmeleri emri ile muhalif bir mezhep olarak yaşadılar. Babıali Bakanları, emperyal ve kraliyet heyetlerinin, Babıali’nin dini anlaşmazlıklara müdahale etmek istemek ya da herhangi bir mezhebe inançlarından dolayı zulmetmek istemediğini önlem aldıklarını söylemiştir. Ancak bu tür önlemler belirli siyasi nedenlerle dikte edilmiştir⁸⁷.

⁸⁷Diario Balear, 30.03.1828, s. 4-5.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 14 Nisan 1828 tarihli gazetede İstanbul, 4 Şubat 1828 tarihli mektuba yer verilmiştir. Haber şöyledir:

İstanbul’da birkaç gündür uygulanan tedbirlere padişah ve bakanları hiçbir ılımlılık göstermedi. Yerel makamların emirleri doğrultusunda Avrupalılar, Takımadalara sınır dışı edilmek üzere İstanbul ve İzmir’de hazırlanan gemilere binmeye devam ediyor. Boğaz’ı geçmenin mümkün değildir. Odessa ile ilişkiler tamamen kesintiye uğradı. Rus İmparatorluğu’nun çıkarları yıkıma sebep oldu. Ermeniler, acımasız zulümlerin hedefi olmaya devam ediyor. Bu talihsizler, inançları pahasına sürgünü tercih ediyor. Osmanlı niyetini tüm Hristiyanları başkentten kovmak olduğunu gizlemiyor. Elçilerin, zulüm görenlere yardım etmesine izin veriliyor. Tüm elçiler, mevcut durumları hakkında kendi mahkemelerine ayrıntılı raporlar verdi. Katolik Ermenilerin maruz kaldığı şiddetten dehşete düşen ve sonunda kendisine de saldıracaklarından korkan Ermeni Patriği, Kâhya Bey’i temsil etmeye karar verdi ve başkentte kalan dindaşlarının lehine bazı değişiklikler talep etti. Ancak Padişah bunların yapılmasına karşı çıktı ve hattı şeriflerin hükümlerini yerine getirilmesini emretti. Bununla birlikte, Avusturya rahibi aracılığıyla Ermeni Katoliklerinin mülklerine el konulmasının askıya alınacağına dair umutlar yeşerdi. Divan, bu tür önlemleri dinsel nedenlerle değil, siyaset gerekçesiyle yapıldığına ikna etmeye çalıştı. İstanbul’daki durum Ermenilerin istekleri lehine padişahın kabul edeceğine inanılıyor. Kendisini güvensiz hisseden Pera Bakanları, aileleriyle birlikte gidebilmek için ticaret gemileri kiraladılar. İzmir’deki Hristiyanların da endişeleri büyük ölçüde arttı⁸⁸.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 4 Mayıs 1828 tarihli gazetede *Mercure de Souabe* ‘den alınan İstanbul 24 Şubat 1828 tarihli mektuba yer verilmiştir. Haber şu şekildedir.

Ankara’ya sürgüne gönderilen 110 Ermeni ailenin sadece 40’ının yardımı muhtaçtır. İzmit Paşası, 200 çocuğun ve 19 hamile kadının ölümüne şahit oldu. Ermenilerin tüm mal varlığına el konuldu. Ermeni patriği hala Türkiye’deki Katolikleri çağrıda bulundu ancak kabul edilmedi.

Yine aynı haberin devamında İstanbul, 26 Şubat 1828 tarihli *Gaceta de Augsburgo* ‘dan alınan habere yer verilmiştir. Gazetede şu yazmaktadır:

Katoliklere yönelik zulümler devam ediyor. Pera veya Galata’da kalmalarına izin verilen beş din adamı dışında tüm din adamlarının Takımadalar ‘a sürüldü. Sürgün edilenlerin evleri, Müslümanlar dışında kimsenin satın alamayacaktır. Varlıklı Müslümanların Pera ve Galata’da yaşamak istememesi nedeniyle, açık artırma ile düşük bir fiyata satıldı. Satılmayan evlerin ise kışla yapılması emredildi. Pera’da hiçbir Türk askeri bulunmuyor. Bu durum düzensizliklere yol açacaktır. Yahudilere, dört hafta içinde türbansız bir Türk

⁸⁸Diario Balear, 17.04.1828, s.1-3.

kostümü giymeleri emredildi. Sadece iki banker Comordai ve Jocit'in bu emre uymaktan muaf tutuldu⁸⁹.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 14 Haziran 1828 tarihli gazete “İstanbul’daki Katolik Ermenilerin, yaşlı ve hamile kadınların Ankara’ya gitmelerine izin verildiğini yazmaktadır⁹⁰”

“*Avusturya*” başlığıyla 28 Ağustos 1828 tarihli gazetede Gaceta de Augburgo’dan alınan Viyana, 14 Temmuz tarihli Slavonya komutanının ulaştırdığı habere yer verilmiştir. Gazetede şu yazmaktadır:

Bosna’da Babıali’ye karşı bir ayaklanmanın patlak verdi. Ayaklanmanın ana liderleri Saraybosna Kalesini ele geçirdi. Vezir hapsedildi ve haberleri İstanbul’a taşıyacak olan kurye yakalandı. Bir tür bağımsız hükümet kurdular. Sırbistan’da da bu tür olayların patlak verebilir. 20’den fazla doktor Türklerin hizmetine girmek amacıyla Edirne’ye geldi⁹¹.

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 23 Ekim 1828 tarihli gazetede *İstanbul 28 Ağustos 1828* tarihli mektuba yer verilmiştir. Gazetede şu yazmaktadır:

Türlere göre Bosna’daki ayaklanmalar sakinleşmeye başladı ve tüm Rumeli, Ruslar ve Fransızlarla yüzleşmeye hazır durumdadır. Rumeli halkı, Osmanlıları müttefik olarak kabul etmeye devam ediyor. Burada İngilizler hakkında da çok olumlu konuşulmaktadır. İngilizlerin İstanbul’da bazı gizli ajanları olduğunu iddia edenlerin sayısının fazladır. Bu ajanlar çok yakında Pera’da resmi bir karakter kazanabilir⁹².

“*Türkiye*” başlığıyla 17 Temmuz 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

17 Mayıs 1830 tarihinde Sadrazam, isyancıları kontrol altına almak ve devrimleri tatlılıkla ve hatta güç kullanarak bastırmak amacıyla Arnavutluk’a gitti. Bir süredir Rumeli’de ve Küçük Asya’da çok sayıda soyguncu çetesi ortaya çıktı. Ancak Babıali bu çeteleri yok etmek için adımlar attı⁹³.

“*Türkiye*” başlığıyla 21 Ağustos 1830 tarihli gazetede şu habere yer verilmiştir.

Yeni vergi, kendilerine diğer sınıflarla aynı şekilde davranıldığını görmekten büyük ölçüde hoşlanmayan ve ayrıcalıklardan rahatsız olan ulema arasında büyük hoşnutsuzluğa neden oldu. Hükümete itaat etmeyi reddettiklerini görmek biraz endişe vericidir. Rothschild hanedanının önerdiği kredi kabul edilmedi ve Bay Goldschmidt Viyana’ya döndü. Hazine çalışanlarında büyük değişiklikler oldu.

Aynı haberin devamında İstanbul, 26 Haziran 1830 tarihli mektuba yer verilmiştir. Gazetede şu yazmaktadır:

⁸⁹Diario Balear, 04.05.1828,s.2-5.

⁹⁰Diario Balear, 14.06.1828, s. 1-3.

⁹¹Diario Balear, 28.08.1828,s.2-3.

⁹²Diario Balear, 23.10.1828, s.1-3.

⁹³Diario Balear, 17.07.1830,s.1.

14 Haziran'da Hüseyin Paşa'nın Edirne'ye gitmek üzere yola çıktı. Savaş vergisinin ödenmesini hızlandırmak için Sultan'ın, paşalarına, ayanlarına ve diğer devlet büyüklerine ağır bir vergi koydu. Bu son günlerde Babiali, Arnavutluk'tan memnun edici haberler aldı. Mahmud Paşa isyancıları püskürttü, çok sayıda esir aldı ve esirlerin kafaları hemen kesildi. 24 Haziran gecesi Kayabey Hacı Efendi Sadrazam'ın ordugâhının sarayına, Arnavutluk'taki gidişatla ilgili edindiği haberleri vermek üzere davet edildi Üç zeybek liderinin (Küçük Asya devrimcilerinin) kelleleri sarayın duvarlarında sergilenmek üzere buraya getirildi. İsimleri Kel Mehmed, Tornali-Ali ve Yalabukoğlu idi. Bunlar, saldırmak amacıyla Aydın'a 400 isyancının başında yürüdüler. Ancak Kara-Osman-Oğlu 500 asker tarafından kuşatıldılar ve 200 kişinin öldürüldüğü kanlı bir çatışmanın ardından esir alındılar ve hemen başları kesildi⁹⁴.

“*Sırbistan*” başlığıyla 21 Ağustos 1830 tarihli gazetede şu habere yer verilmiştir.

Arnavutluk'ta ayaklanmalar artarak devam etmektedir. Sadrazam sulh yoluyla asileri durduramadı. Bosna hakkında da endişe duyuluyor. Sadrazamın emri altında görev yapan Başkan adlı eski bir Arnavut reisi, bu ülkede sahip olduğu tüm nüfuzu ayaklanmayı gerçekleştirmek için kullandı ve Yunanlılarla yazışmalar yaptı⁹⁵.

“*Türkiye*” başlığıyla 8 Eylül 1830 tarihli gazetede şu habere yer verilmiştir; “Ocak ayında Ermeni Katolikler lehine General Guilleminot'a verilen resmi sözler yavaş yavaş yerine getirildi, bölücü liderlerin etkisi nedeniyle kötülükler yayıldı⁹⁶.”

“*Avusturya*” başlığıyla 12 Eylül 1830 tarihli gazetede şu habere yer verilmiştir;

Bosna'ya sıçrayan Arnavut ayaklanması hakkında sevindiren bir haber alınmadı. Bu nedenle Avusturya hükümeti, birliklerini Arnavutluğa gönderdi. Bu bölgedeki isyancıların Avusturya topraklarına yapacakları saldırıları önlemek için bir gözlem birliği oluşturuldu. .Asılsız olduğu anlaşılan bazı söylentiler, bu birliklerin Türk hükümetine karşı isyanlılara yardım etmek üzere görevlendirildiğini ve durmadan sınırları geçeceklerini duyurur⁹⁷.

“*Türkiye*” başlığıyla 12 Eylül 1830 tarihli şu “Arnavutluk'tan gelen haberler daha sevindiricidir. Müzakereler devam ediyor. Üsküdar Paşası'nın bir kez daha itaat etmesi bekleniyor. Paşa, çok daha fazlasını istiyor. Sadrazam ise güç toplarsa biraz yumuşayacaktır⁹⁸” yazmaktadır.

“*Afrika seferi*” başlığıyla 11 Ekim 1830 tarihli gazetede Cezayir 25 Ağustos 1830 tarihli mektuba yer verilmiştir. Haber; Bedevi saldırısından bir Türk'ün kılavuzluğunda kurtulmayı başaran Fransız askerleri hakkındadır. Haber şu şekildedir;

⁹⁴Diario Balear, 21.08.1830,s.1-2.

⁹⁵Diario Balear, 24.08.1830,s.1.

⁹⁶Diario Balear, 08.09. 1830,s.1.

⁹⁷Diario Balear, 12.09. 1830,s.1-2.

⁹⁸Diario Balear, 20.09.1830,s.1.

Dün öğleden sonra Azum Bâbîâlisinin hemen yanındaki sahilde yürüyüşe çıkan atlı bir Albay, Bedeviler tarafından öldürüldü. Albay'ın biraz gerisinde kalan uşak, efendisini eli kopmuş ve başsız bedeninden başka bir şey bulamadı. 22'sinde Oran tümenini oluşturan gemiler filoya katıldı. Fransa'daki hükümet değişikliğinden henüz habersiz oldukları için bizi üç renkli bayraklarla görünce şaşırdılar. Arapların geçen ay birkaç kez isyan etmesi sonucunda, Sidi-Ferruch kara parçasına ek olarak, şehirden çok ayrı olan tüm bataryaların terk edilmesine karar verildi. Bu sayı Cezayir'den üç dört fersah uzaktaki Matifu Burnu'ndadır. 20 adet 8 ve 24'lük bataryadan oluşan bu batarya, hem başkente uzaklığı hem de Matifu bankasına yakınlığı nedeniyle isyancılar için bir sığınak görevi görebilir ve tehlikeli bir nokta haline gelebilir. Diğer durumlarda olduğu gibi gemileri ateşe verebilirler. Bu düşünceler nedeniyle Amiral Duperré, bataryanın sökülmesi gerektiğine karar verdi ve bu girişimde, Almirante ve Breslaw gemilerinin başışından Tsarina'nın birliklerinden iki bölüğün ve her iki gemiden bazı topçuların komuta altında olmalarını emretti. Firkateyn kaptanı Salvy, söz konusu operasyonu doğrulamak için gitti. Sonuç olarak, bu siper 24'ünde, Nageur ve Sphinx buharlı gemileriyle Matifi Burnu'na taşındı. Ertesi gün sabah karaya çıktılar ve siperlerin geçtiği köprüyü buldular. Eksiklerini teknelerin femolarından yapılmış geçici bir tane ile değiştirmek zorunda kaldılar. Ayrıca top arabalarının yandığını ve toplar dışında bataryadaki her şeyin işe yaramaz hale geldiğini gördüler. Onları gemide taşımak zor olduğundan, bronzdan yapılmış 24 parçadan sadece ikisini alarak dökme demir parçalarının çivilenmesine karar verildi. Operasyon büyük bir şevkle gerçekleştirildi ve onlar operasyona girdikten kısa bir süre sonra, bir çalıdan atılan bir kurşun Fransızları silahaltına aldı. Kalenin etrafında devriye gezmek için iş askıya alınırken, çalılıklardan koşan bir Bedevi görüldü ve birkaç dakika sonra çok sayıda göçebe Bedevi siperi bataryaya doğru ilerliyordu. Daha sonra birliklerimizde kılavuzluk yapmış bir Türk, düşmanlarla dolu sahili görmeden yarım saat geçmeyeceğini ve bu durumda bu kadar az güçle direnmenin imkânsız olacağını garanti ederek onu gemiye binmeye çağırdı. En ihtiyatlı tarafı benimseyen halkımız hiçbir şey kurtarmadan geri çekildi. Bugün gizli tüfek namlusu ve çok sayıda mermi taşıyan bir Bedevi asıldı: Zaman zaman General Clansel bekleniyor ⁹⁹.

“*Avusturya*” başlığıyla 7 Eylül 1831 tarihli gazetede şu habere yer verilmiştir; “Üsküdar Paşası, Mustafa'nın başka bir taarruz hareketi yaptı ve tedbir olarak haremini Karadağlıların ülkesi üzerinden Dalmaçya'ya gönderdi¹⁰⁰.”

“*Türkiye*” başlığıyla 8 Eylül 1831 tarihli gazetede *Mensajero de las Camaras*’dan alınan habere yer verilmiştir. Gazetede şu yazmaktadır:

Türk imparatorluğunda yaşanan iç savaş her geçen gün daha da tehditkâr hale gelmektedir. Arnavutluk'ta yaşanan isyanın, Manastır'da, Rumeli'de Sadrazam'ı tehdit etmektedir. Bulgaristan isyancıları, Sofya'dan Bâbîâli'ye varacaktır. Divan ciddi tedbirler alıyor ve

⁹⁹Diario Balear, 11.10. 1830,s.1-2.

¹⁰⁰Diario Balear, 07.09.1831,s.2.

general takviyesi yaptığı söylemektedir. Öte yandan Bağdat Paşası da isyan çıkarmıştır. Babıali tüm kuvvetlerini Küçük Asya'da Fırat ve Dicle'ye kadar toplama emri verdi. Mısır Valisi, Bağdat Paşasıyla savaşmak için bir kolordu tedarik etmeye davet edildi. İsyancıların amacı, Padişah'ın İmparatorluk da yaptığı tüm idari ve askeri iyileştirmeleri ve yenileşmeyi yıkmaktır. Her şeyin eski haline dönmesini istemektedirler. Padişah, hazineye, vergilere ve adalete güvence vermek istiyor. Avrupa planında bir ordu oluşturmak, askeri manevralar için Türk kıyafetini uygun için bir şekilde yeniden düzenlemek kısacası, ultra-Türklerin cehaletini ve rutin gururunu şok eden Avrupa geleneklerine uygun şekilde düzenleme yapmak istiyor. Avrupa'nın devrimcileri suistimalleri düzeltme eğilimindeyken; Türkiye'de ise durumun tam tersine olduğunu kimsenin kaderinden ve kafasının kesilmeyeceğinden emin olmadığı bu ülkede, düzenli bir yönetim getirmeye çalışan reformcu bir hükümdara karşı Paşaların halkla birleştiği söylemektedir. Avrupa dengeleri için bu kadar gerekli olan ve padişahın liberal tasarılarıyla ilginç hale getirilen Türk imparatorluğunun bir Arnavut isyanında yok olmayacağını umuyoruz, Sultan Mahmud'un 60.000 kişilik bir ordunun başında ve Rumeli nüfusunun çoğu isyanda yer almadığı için isyancılar eyaletlerinde kendilerini tehlikeye atarlarsa tek bir savaşta bastırılabilirler¹⁰¹.

2.1.1.1.Halk ayaklanması haberlerinin değerlendirilmesi

İspanyol gazete ve dergilerindeki Osmanlı Devleti'ndeki halk ayaklanmaları haberleri 1821,1822 ve 1827 yıllarında diğer yıllara oranla daha yoğun haber akışı gerçekleşmiştir. Bu yıllara ait halk ayaklanması haberlerinde İstanbul ve İzmir başta olmak üzere Bosna-Hersek gibi Balkan şehirlerindeki halk isyanları hakkında haber akışı gerçekleşmiştir. 1807-1833 döneminde İspanya'ya ulaşan haberlerin kaynağı 14 haberle İstanbul'dur. İstanbul'u, Viyana, İzmir ve Paris takip etmektedir. İspanya'ya en kısa sürede 1822 yılında Cronstrudt şehrinden gelen haber El Argos de Buenos Aires dergisine 16 günde ulaşmıştır.1827 yılında İstanbul'dan ise 80 gün ile en uzun sürede ulaşan haberdur. Bu haberler genel olarak Sultan Mahmut'un kurmaya başladığı yeni sistemi tehdit eden ayaklanmalardan, Yeniçeri, Rum, Ermeni isyanlarından, Arnavutluk, Rumeli ve Bosna'daki isyanlardan bahsetmektedir. Bu haberler Osmanlı coğrafyasında yaşanan halk ayaklanmalarına dair tarihsel veriler niteliğindedir. Bu bağlamda da önemlidir.

¹⁰¹Gaceta de Colombia 1821-1831, 08.09.1831,s.3.

2.1.2. Türkiye – Rusya haberleri

İspanyol basınında Türkiye- Rusya ile ilgili toplamda 221 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin ilki 31 Ağustos 1807 *Diario Mercantil de Cádiz* gazetesinde sonuncu haber ise 28 Eylül 1833 tarihli *Diario Balear* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberlerin kaynak niteliği gösterilmek için gazete ve dergilerde takdim edildiği şekilde, kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

2.1.2.1. 1807-1812 yılları arasındaki Türkiye-Rusya haberleri

“Coğrafya” başlığıyla 31 Ağustos 1807 tarihli gazete Rus İmparatorluğu hakkında kısa açıklamalarda bulunmaktadır. Bu habere göre;

Rusya’nın büyük bir imparatorluk olduğunu, gelenekleri, karakterleri ve dehalari çeşitli olan sakinleri bulunduğunu, Polonya, Türkiye ve İsveç’e yapılan fetihlerden sonra bile Rusya’nın 32.000.000 nüfusa sahip olduğunu, Türklerin, eskiden boğa güreşi Chersonesus olarak bilinen Kırım Tatarisini aldığını, Karadeniz’in karşı tarafında Çerkes kadınlarının güzelliklerini kutladıklarını¹⁰² yazmaktadır

1 Temmuz 1808 tarihli gazetede Cezayirli Arraéz’in; Alicante’de İngiltere, Rusya ve Türkler arasındaki barışla ilgili söylediklerinin doğrulandığı yazmaktadır¹⁰³.

25 Mayıs 1809 tarihli “*Viyana, 6 Mart 1809*” başlığıyla *Diario de Mallorca* ve *Diario mercantil de Cádiz* Gazetelerinde Türk tam yetkili Temsilcilerinin, Rusya ile barış yapılması için Yaş’a geldiği, Rusların da bu kongreye katılacağından emin olunduğu ve Rusların Eflak’ın büyük bir bölümünü tahliye ettiği yazmaktadır¹⁰⁴.

3 Ağustos 1809 tarihli gazetede; Rus ordularında hoşnutsuzluğun hüküm sürdüğünü, memurlar ve askerlerin kendi aralarında bölündüğünü, Türkiye’deki savaştan nefret ettiklerini ve Osmanlı bayrağına sığınanların sayısı oldukça fazla olduğunu yazmaktadır¹⁰⁵.

“*Münih, 2 Temmuz 1809*” başlığıyla 11 Eylül 1809 tarihli gazetede;

Rus ordularının Tuna’nın sağ kıyısında ilerleme kaydetti. Bulgaristan’ın büyük bir kısmı Rusların eline geçti. Ruslar, daha önceki savaşlarda olduğundan daha fazla taraftar buldu. Sadrazam Yusuf Paşa, ana Türk ordusunu Edirne’de topladı. Ruslar, bu şehre doğru ilerliyor. Kısa bir süre içinde Türkiye’nin kaderini belirleyecek büyük bir savaş haberini duyulmasının muhtemeldir. Büyük Dük Konstantin’in ordusuyla birlikte İstanbul’a yürüdüğü haberi doğru çıkmadı. Münih’te 2 Temmuz 1809 tarihinde Türkiye ile ilgili

¹⁰²Diario Mercantil de Cadiz, 31.08.1807,s.1-2.

¹⁰³Diario de Mallorca,01.07,1808,s.4.

¹⁰⁴Diario de Mallorca, 25.05.1809,s.2. Diario Mercantil de Cádiz, 25.05.1809,s.2.

¹⁰⁵Diario Mercantil de Cádiz, 03.08.1809, s.6.

haberler yayınlandı. Projeleri, kongrede beklenen sonucu vermedi. Sofya'ya giren Ruslarla karşılaşmak zorunda kalan Sırp askerlerinin çok sayıda kayıp verdi ve çekilmek zorunda kaldılar. Boşnaklar, ülkelerine giren Sırlara karşı büyük bir cesaretle kendilerini savundular. Vidin'in önemli yerleri hala Türklerin elinde bulunuyor. Sınırdaki kalan Sırp ve Avusturyalılar çok az iletişim kuruyorlar. Türkiye ile düşmanlıklar başladığından beri Avusturyalılar Sırlara güvenmiyor. Pasaport temininde çok zorluk yaşanıyor ve bu nedenle iki ülke arasındaki ticari ilişkiler adeta sekteye uğradı¹⁰⁶.

“Karakas, 26 Eylül 1809” başlığıyla 29 Eylül 1809 tarihli gazetede;

Baharın başında Edirne civarında birçok Türk askerinin toplandığı, oradan Bulgaristan ordusuna katılmaya gittikleri, bu birleşmeyle Türk ordusunun sayısının arttığı, bu nedenle Türkiye'nin durumunun, Almanya ve Fransız gazetelerinin zannettiğinden çok farklı olduğu yazmaktadır¹⁰⁷.

“Yabancı Haberler” başlığıyla 28 Kasım 1809 tarihli gazetede;

Londra'dan gelen son haberlere göre, Rus ve Türk orduları arasında 60 bin kişilik kanlı bir savaş olduğunu, Osmanlı'nın galip geldiği ancak ayrıntı verilmediği, Rusların üzerinde bulunduğu alanın çok dar olmasına rağmen İsmail Kalesi'nin 27 Eylül'de tutulduğu yazmaktadır¹⁰⁸.

“Rusya'dan ve Türkiye'den Haberler” başlığıyla 6 Aralık 1809 tarihli gazetede;

Pera'da 16 Mayıs'ta Yüksek Merkez Kurulu'nun aldığı mektuplarda şunlar belirtilmektedir: Seçilmiş birliklerden oluşan 40 kişilik Rus ordusunun, İbrail meydanına saldırdı. Ancak 7 askerden oluşan Türk bir garnizonu tarafından geri püskürtüldü. Rusların kaçtıklarını görünce, Türkler ellerindeki kılıçlarla Rus siperlerine kadar takip ettiler. 15 Rus askerinin öldü, yaralı ve esirlerden bazıları çoktan İstanbul'a ulaştı. Türklerin gösterdiği cesaretin kahramanca idi ve Türk kadınlarının bile Amazonlar gibi savaştı hatta bu kadınlardan biri, bir Rus generalini eliyle öldürdü. 1 Haziran 1809 tarihli bir diğer mektupta Türk ve Rus mücadelelerinin devam ediyor. İstanbul'a 9 Haziran 1809 tarihinde ulaşan bir mektupta Sırpların, Hurşit Paşa tarafından Nissa yakınlarındaki Motossa'da ve Camenza'da tamamen mağlup edildiği haberi resmi olarak bildirildi ve bu zafer imparatorluk genelinde çosku ile karşılandı¹⁰⁹.

“Hamburg, 21 Kasım” başlığıyla 7 Mart 1810 tarihli gazetede; General Millovadovitz ve Platow'un, 15 Ekim'de 120 kişilik Türk ordusuna saldırdığı, tamamen bozguna uğrattıkları ve tüm topçularını aldıkları yazmaktadır.¹¹⁰

¹⁰⁶Diario Mercantil de Cádiz, 11.09.1809,s.2-3.

¹⁰⁷Gaceta de Caracas, 29.09.1809, s.3-4.

¹⁰⁸Diario Mercantil de Cádiz, 28.11.1809,s.2.

¹⁰⁹Diario de Gerona, 06.12.1809,s.2-4.

¹¹⁰Diario de Mallorca, 07.03.1810,s.1.

“*Lizbon, 3 Mart*” başlığıyla 21 Nisan 1810 tarihli gazetede Hollanda gazetelerinde, Rusların, Türk ordusunu mağlup ettiğine dair bir haber yayınladığını yazmaktadır¹¹¹.

“*Viyana, 4 Ocak*” başlığıyla 26 Nisan 1810 tarihli gazetede; Rus ve Osmanlı savaşının bittiği ve Sırbistan üzerinden antlaşma yapıldığı yazılmıştır. Gazetede şu yazmaktadır:

Birkaç gün önce Türkiye'den, Tuna'nın soluna çekilen Rus ordusunun, şimdilik Boğdan, Eflak ve Besarabya'yı Türklerin bu vilayetlere karşı girişeceği işgallere karşı korumaya çalıştığı haberi geldi. Sırbistan'da partiler kurduklarını iddia ediyorlar, Rusya, Babıali bu eyaletin bağımsızlığını tanıyana ve Rusya'nın koruması altında bir krallık ya da düklüğe dönüşene kadar savaşı sürdürmek istiyordu. Osmanlı ise savaşın bitmesini istiyordu. Savaş bittiği andan itibaren Babıali ile tekrar anlaşma yapmayı teklif etti. Yıllık bir vergi payı sunuldu. Sırbistan'ın yerel yargıçlarını elinde tutması kısıtlandı. Sırbistan, Türkler tarafından yönetilemeyecek ve hiçbir Türk birliği Sırbistan'a girmeyecek, kaleleri yerel birliklerce korunacaktı¹¹².

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 3 Ağustos 1810 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

21 Haziran 1810 tarihli Frankfurt Gazetesi'nden alınan habere göre; Asya ve Afrika'dan birçok askerin, Tuna'daki Türk ordusunu takviye kuvvet olmak için geldiği, ancak birkaç Paşa'nın, savaş başlamadan önce müzakereler yapacağı aktarılmıştır. Rus ordusunun Tuna'yı geçtiği ve Bulgaristan'ın bir bölümünü işgal ettiği, Rus karargâhının Nicopolis'te kurulduğu, Yeniçerilerin isyan etmeye devam ettiği ve kırk kadar isyancının katledildiği yazmaktadır.¹¹³

“*Konstantinopolis, 4 Mayıs*” başlığıyla 30 Mayıs 1811 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Küçük ölçekli dört taarruza ve çok can kaybına mal olan Lofça'nın Ruslar tarafından alınmasında, Türk komutan Haznedar Ağa'nın gerçek bir Spartalı özelliğinin anılmayı hak etmektedir. Ruslar, Türk garnizonunu bıçaktan geçirmekle tehdit edince, Haznedar Ağa kendisine ait Arap atını ve silahını ayaklarının dibine bıraktı. Rus subayına dönerek, “Bak, görevimi terk etmenin tek yolundan kendimi mahrum bıraktım, kanımın son damlasına kadar silah arkadaşlarımla savunacağım. Git generaline ne gördüğünü anlat.” Dedi. Haznedar Ağa sözünü tuttu ve birkaç saat sonra 1500'den fazla askeriyle birlikte öldürüldü.¹¹⁴

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 1 Temmuz 1811 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

¹¹¹Diario de Mallorca, 21.04.1810,s.4.

¹¹²Diario de Mallorca, 26.04.1810,s.3.

¹¹³Diario Mercantil de Cádiz, 03.08.1810, s.3-4.

¹¹⁴Diario Mercantil de Cádiz, 30.05.1811, s.2.

11 Mayıs 1811 tarihinde Petersburg'dan alınan mektuplara göre; Rusya ile Fransa arasında acil bir savaş olmayacağını, ancak bir mektupta, iki güç arasında yeni bir husumetin ortaya çıktığını yazmaktadır. Haberin devamında ise; Rusların, Edirne'deki Türk kampına giden bir Fransız kuryeyi yakaladıklarını, bu kuryenin ellerindeki postaların incelendiğini ve Bonaparte'ın Osmanlı ile Alexandro'nun çıkarlarına aykırı bir istihbarata sahip olduğunu gördüklerini yazmaktadır. Habere konu olan diğer mektupların ise, Türkler ve Ruslar arasında 40 günlük bir ateşkes imzaladıklarını, bu ateşkesin barışın ön hazırlığı olduğunu söylemektedir. Memel'den 16 Mayıs 1811'de alınan mektupların, Prusya Kralı'nın Ren konfederasyonuna katıldığı haberiyle çeliştiği yazmaktadır¹¹⁵.

“*Bükreş 11 Eylül 1811*” başlığıyla 10 Şubat 1812 tarihli gazetede “Osmanlı Kolordusu, Eflak kıyılarına çıktı ve Ruslara saldırdı. Ancak Türkler, bu çıkartmadan önemli bir sonuç alınamadı. Bölgede yerleşmeye ve güçlerini artırmaya devam ediyorlar” yazmaktadır¹¹⁶.

“*Cádiz 7 Aralık 1811*” başlığıyla 30 Ocak 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İngiliz gazetelerinden gelen haberler, Türk ordusunun 500 kişilik Tuna nehrini çoktan aştığını ve siper aldığını söylüyor. Belgrad'da bir kuşatmaya hazırlanıyorlardı ve kadınlar, yaşlı erkekler ve çocuklar çoktan meydana terk etti. Türkler, kuşatma hazırlıklarına karşı koymak için savunma araçları bulmaya çalışıyor¹¹⁷.

“27 Ocak 1812 tarihli *Diario mercantil de Cádiz* ve *El Conciso* gazeteleri ve “*Krallık Haberleri*” ve “*Milletler*” başlığıyla aynı haberi yayınlamaktadır. Gazetede şu yazmaktadır:

Valladolid, 26 Aralık. Tuna Nehri kıyılarında bulunan Rus ve Türk orduları arasındaki ateşkes masaya yatırılacak, anlaşma sağlanana kadar görüşmeler devam edecektir. Anlaşmaya varılmaması durumunda 8 günlük süreye sadık kalıp bu süreden önce düşmanlık yapılmayacaktır. Ateşkes, Türk ve Rus ordularının, Sırbistan ve Bohemia da dâhil olmak üzere tüm kollarda geçerli olacaktır. Hali hazırda işgal edilen yerler korunacaktır. Ruslar, Rusçuk'u ablukaya alacak, Tuna'nın solundaki Türkler yerlerini terk etmeyecek, Ruslar ise ateşkes süresince erzak sağlayacaktır. Italisiski, Sadrazamla ile görüşmek üzere Rusçuk'a gidecektir.¹¹⁸

“*Yabancı Haberler-Krallık Haberleri*” başlığıyla 25 Şubat 1812 tarihli gazetede Londra, İsveç, Almanya kanalları üzerinden ulaşan haberler yayınlanmaktadır. Gazetede şu yazmaktadır:

Londra 18 Ocak 1812 tarihli İsveç'ten gelen son mektuplar, Ruslar ve Türkler arasında barış yapıldığını ve İsveç hükümetinin 26 Kasım'da imzalandığı ancak yayınlamadığı haberlerini

¹¹⁵Diario Mercantil de Cádiz, 01.07.1811, s.3.

¹¹⁶Diario de Palma, 10.02.1812, s.1-2.

¹¹⁷Diario de Mallorca, 30.01.1812, s.3.

¹¹⁸Diario Mercantil de Cádiz, 27.01.1812, s.4. El Conciso, 27.01.1812, s.3.

ulaştırmaktadır. Bu haberlere göre; Rusya ile İsveç arasında bir ittifak yapılacağı da söylenmektedir. Almanya'dan gelen mektupların ise, Rusya ile Fransa arasındaki savaşın kaçınılmaz olduğunu ve Fransa'nın birliklerinin kıyılardan, ülke içerisine çekildiğini açıkça gösterdiğini yazmaktadır. Haberin devamında; Baltık'tan gelen bazı yolcuların, Türk ordusunun yenilgisinden hemen sonra Ruslar ve Türkler arasında barışın imzalandığını doğruladıklarını yazmaktadır. Aynı haberin devamında ise; 9 Aralık 1811 tarihli *Petersburg Gazetesinde* yayınlanan karar şu şekildedir: Moldova ordusunun başkomutanı Kont G. Kutusow'un birliklerinin, 16 Kasım'da Sadrazam'ın ordusunu Tuna'nın sol tarafında kuşattığını, bu nedenle Türklerin silahlarını ve diğer savaş malzemelerini Rus birliklerine teslim ettiklerini, farklı muharebelerde 109 kişi kayıp verdiklerini yazmaktadır. Türk ordusunun içerisinde yeniçerilerin de bulunduğu 350 askerden oluştuğunu, barış anlaşmasının imzalanmasıyla ilgili tek kelime etmediklerinden, Rus tüccarların görüşüne göre, döviz kurunun aniden %20'ye yükselmesinden dolayı barışın ertelenme ihtimali olduğundan, barışın sağlanması için Sultan'ın onayını beklediği yazılmaktadır. Yine aynı haberde İsveç'ten gelen habere göre; Bernardotte'un, hükümeti krala devrettiği haberi doğrulandığını ve kendisine verilen kısımda İsveç ticaretinin tamamen ortadan kalkmasından şikâyet ettiğini, Rusya ve Türkiye arasında yapılan barışın henüz resmi olarak kaydedilmediğini yazmaktadır¹¹⁹.

“*İspanya, Cádiz 4 Şubat*” başlığıyla 26 Şubat 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rus ve Türk ordularının Tuna nehri kıyısında yaptıkları ateşkesin şartlarından bahsedilmektedir. Mütarekenin, müzakereler boyunca devam edecek. Bu müzakereler barış ile sonuçlanmazsa bile iki taraf da düşmanlıklarını sürdürmeyecek ve söz konusu ateşkes Türk ve Rus ordularının yanı sıra Sırbistan ve Bosna'yı kapsayacak. Ruslar ve Türkler şu anda işgal ettikleri pozisyonları koruyacaklar, Ruslar, Rusçuk'u ablukaya almaya devam edecek, Türkler de mevzilerini terk etmeyecekler ayrıca Rusların, Türklere ateşkes süresince yiyecek sağlayacaklardır¹²⁰. Yazmaktadır.

“*Gizli Haberler, Fransa 10 Ocak*” başlığı altında 2 Mart 1812 tarihli gazetede; Rusların, Polonya'yı tamamen fethettiklerini ve Türklerinde bu bölgedeki durumlarının aynı şekilde devam ettiğini, Paris'ten gelen mektuplara göre Polonya'da büyük bir kargaşanın olduğunu yazmaktadır.¹²¹

“*Haberler, Yaş 8 Ocak*” başlığıyla 17 Mart 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rusya ve Türkiye'ye ilişkin haberlerin çelişkili olduğu, bazı gazeteler Rusya'nın Seneth'i, diğerleri Pruth'u bir sınır olarak istediğini yazarken Türk Sultan'ın ise bir karış topraktan vazgeçmediğine dair haberler mevcuttur.“ Viyana 25 Ocak” tarihli mektuba göre; Rus

¹¹⁹Diario Mercantil de Cádiz, 25.02.1812, s.2-4.

¹²⁰Diario de Palma, 26.02.1812, s.1-2.

¹²¹Diario de Palma, 02.03.1812, s.8.

General Kutazow ile Sadrazam arasında yapılan anlaşmayla, Rodosçuk'un Sadrazamın elinde kalmıştır. Bu antlaşmaya ilişkin detaylar Semlin'den duyurulmuştur. Bonapart, Ruslar ile Türkler arasındaki müzakerelerin gerçek durumunun bilinmesini istemiyor¹²².

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 29 Mart 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

10 Ocak 1812 tarihinde Fransa'dan gizlice gelen habere göre; Kuzeyin çoğunun, sanki gerçekten savaşıyorlarmış gibi, Fransa'ya karşı olduklarını ilan ettiler, İsveçli Gustavo Adolfo, tüm krallığı çoktan fethetti, Prusya ve Rusya ile ittifak kurdu, Ruslar tüm Polonya'yı fethetti, Türklerin aynı şekilde devam ediyor¹²³ yazmaktadır.

“*Fransa, Paris 6 Mart*” başlığıyla 8 Nisan 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

2 Mart 1812 tarihli gazetede yayınlanan haberdeki İspanya'da İmparator Alexandro'nun, Napolyon'un entrikalarıyla bir kez daha aldatıldığı yönünde söylentiler çıkmasına sebep olmuştur. Bu söylentiler doğrulanmadı, aksine her şey kanlı bir savaşın yeni yönünü yansıtıyor. Çünkü Rus ve Türk imparatorluklarının hazırlıklarının çok büyük ve bu iki imparatorluğun arasındaki uyum kayınpeder ve damat ilişkisine benziyor ve durum kamuoyunda konuşulmaya başlandı, en iyi politikacılara göre aralarında tam bir kopuş olacağından şüphe yoktur. (...) “*Avrupa Yenilenmesi*” başlığıyla makaleye yer verilmiştir. İmparatorlukların yakında parçalanacak, Türk'ten daha kurnaz, Rus'tan daha nüfuzlu olan Bonaparte, Türk ve Rus imparatorluklarına karşı isyan eden güçlerin yok edildiklerini görmekten memnun olacaktır. Avrupa yenilenmesinde sadece İngiltere, Portekiz ve İspanya özgürlüklerini koruyacak ve Avrupa dünyası özgürlüklerini bu üç ulusa borçlu olacaktır¹²⁴.

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 8 Nisan 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Napolyon'un komplolarını dinleyen Prusya Kralı'nın tüm ailesiyle birlikte ülkesinden kaçmak zorunda kaldı. İmparator Alexandro bir kez daha Napolyon'un entrikalarına aldandığına dair yayılan söylentiler doğrulanmadı. Ancak her şeyin çok kanlı bir savaşın yeni bir yönünün göstergesidir. Türk ve Rus İmparatorlarının hazırlıklarının çok büyük, yakında yeni bir yeni bir savaş patlak verecek¹²⁵.

“*Katalonya, Berga 13 Mayıs*” başlığıyla 26 Mayıs 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Fransa'dan alınan habere göre Tiran Napolyon'a karşı, aralarında Prusya Kralı'nın da bulunduğu bir heyet Türk ve Rus imparatorlarıyla görüşmek üzeredir. Napolyon'un, kayınpederi olan İsveçle müttefik olduğunu ve Avrupa'dan Türkleri uzaklaştıracaklarına dair güvenilir kaynaklı bir fısıltı dolanmaktadır¹²⁶.

“*Fransa*” başlığıyla 3 Haziran 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

¹²²El Conciso, 17.03.1812, s.7.

¹²³Diario Mercantil de Cádiz, 29.03.1812, s.2-3.

¹²⁴Diario de Palma,08.04.1812, s.1-6.

¹²⁵Diario de Mallorca,08.04.1812,s.1-2.

¹²⁶Diario de Palma,26.05.1812, s.1-2.

Katalonya Gazetesi'nden alınan ve Fransa, Autun 21 Nisan 1812 tarihli kuzeyden gelen mektuplardan Rus ve Fransız ordularının birbirine yakın olduğu ve Rus ordusunun çok daha üstün olduğu biliniyor. Ayrıca Türk ve Rus müttefiklerinin Drin'i geçtiği de kesinleşti. 1.600 askere ek olarak İstanbul'dan gelen askerler de bulunuyor. Büyük bir sefalet var ve birçok insan yiyecek yokluğundan ölüyor¹²⁷.

“*Kesitler*” başlığıyla 25 Temmuz 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Londra, 8 Temmuz tarihli mektuba göre; Rusya ile Türkiye arasındaki barış anlaşması 10 Haziran'da Bükreş'te imzalandı. Bu anlaşma 7 maddeden oluşuyor ve sadece 2 maddesi biliniyor. Bilinen bu iki maddenin içeriği Rusya'nın tüm fetihlerini Pruth'un güneyine yapacağı ve bu nehrin sınır oluşturacağı hakkındadır. Türkler, Choczın Meydanı'nı Rusya'ya bırakacak ve Avusturya'nın, Bonaparte'ye katılması durumunda, Türkler Alexandra'ya 50 askerle yardım edecektir. Bilinmeyen maddeler, hala göz ardı edilen ticari anlaşmaları içermektedir. Bir Rus elçisi, elinde Türk anlaşmasının şartları ve İsveç'teki İngiliz bakan Bay Thornton ile yeni bir dostluk anlaşması imzalama talimatları içeren belgelerle Stockholm'e geldi. Görünüşe göre Rusya kendisi için yardım istemiyor, ancak hükümetimizin İsveç'e sübvansiyon vermesini şiddetle tavsiye ediyor¹²⁸. Haberi yapılmıştır.

2.1.2.2. 1813-1827 yılları arasında Türkiye-Rusya haberleri

“*Katalonya, Vich 23 Ocak*” başlığıyla 4 Şubat 1813 tarihli gazetede; Polonya sınırından gelen haberde Ren Konfederasyon birliklerinin geri çekildiği, Türk ve Rus ordularının Almanya'da olduğuna dair haberler yayıldığı yazmaktadır¹²⁹.

“*Eflak*” başlığıyla 10 Şubat 1813 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bükreş 13 Kasım 1812 tarihli mektuba göre; Sultanın emriyle Prens Demetrio Morousi'nin, Şumnu'ya vardığında başı kesildi. Galib Efendi ve Ordu Kadısı sürgüne gönderildi. Hafız Ali' yeni Serasker Paşa oldu. Babıali'ye isyan eden Vidin'in Molla Paşasını bastırmak için büyük hazırlıklar yapıldığı, Türk Hükümeti, Rumeli'nin tüm ağalarını Sultana tabi kılmak için önlemler aldı¹³⁰.

“*Yabancı haberler*” başlığıyla 22 Ağustos 1813 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

8 Haziran tarihli İzmir'den gelen mektupta Bâbîâli'nin, Ruslara Karadeniz'de seyrüsefer yapmasına izin verilmesiyle ilgili iddialarını erteledikleri, her bir buğday sevkiyatının yarısının İstanbul'da 5 dolara satılması ve geri kalanının Akdeniz'e ihraç edilmesi şartını sunduklarından bahsetmektedir. (...) bu durumun iki imparatorluk arasındaki yakın dostluğu göstermekle kalmadığını, aynı zamanda diğer gizli amaçları ve saklı planları olduğunu da kanıtladığını yazmaktadır¹³¹.

¹²⁷Diario de Mallorca, 03.06.1812,s.2.

¹²⁸El Conciso, 25.07.1812, s.5

¹²⁹Diario de Palma, 04.02.1813, s.2-3.

¹³⁰Diario de Mallorca,10.02.1813,s.3.

¹³¹Diario de Palma,22.08.1813, s.1.

“*Londra, 23 Aralık*” başlığıyla 21 Ocak 1814 tarihli gazetede; Londra’da; Rus, Türk, İspanyol ve Portekiz ve Hollanda büyükelçilerinin görüştükleri¹³² Yazmaktadır.

“*Petersburg 16 Aralık*” başlığıyla 12 Şubat 1818 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rus edebiyatının gelişmesi ve çok uzun zamandır hor görülen doğu dilleri kültürünü Rusya’da yayılması için Avrupa’daki en ünlü iki doğu dilleri profesörü Fransa’dan Bay Demauge ve Charmoy çağrıldı. Bay Demauge’nin Arapça ve Ermenice, Charmoy ise Farsça ve Türkçe öğretecektir¹³³.

“*Avusturya-Türkiye*” başlığıyla 25 Şubat 1818 tarihli gazetede;

Viyana, 11 Ekim 1817 tarihli “*Allgemein Zeitung ve Gaceta Universal*” gazetelerinden alınan habere göre; Petersburg’dan bir süredir hiçbir haber alınamıyor. Rus Korgeneral Czerny-George’un Türk topraklarında öldürüldü ancak sansasyon oluşturmadi. Rusya ile Babıali arasındaki karşılıklı ilişkilere farklı açılardan bakanlar bile bunun ciddi sonuçları olabileceği kanaatindedir. Bu iki güç arasında bir kopuş olması beklenmektedir. Rus hükümeti önerilen şartlara boyun eğmek istemiyor. Bu öldürme olayının resmi haberi Petersburg’a ulaştı. İstanbul’daki Rus elçisine 15 gün içinde Bâbüâli’den bir açıklama talep etti. Babıali, söz konusu elçiye zulmedilmemesi ve cezalandırılmaması için Türkiye’yi terk etmesi gerektiği konusunda uyardı. Türkiye sınırlarında gözetleme yapan küçük Rus ordusunun komutasındaki süvari generali Kont Bennigsen’in 80.000 bin askerle Türkiye’ye karşı taarruza geçme emri aldı¹³⁴.

“*Avusturya*” başlıklı 18 Ocak 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Viyana 29 Aralık 1820 tarihli mektuba göre; Petersburg’a gitmekte olan İmparator Alexander’ı karşılama hazırlıklarının askıya alındığı bilgisi verilmiştir. Yanya yakınlarındaki Osmanlı Ordusu’nun büyük bir firar yaşadığını, ordudaki toplam asker sayısının yarıdan daha aza indiğini, bu nedenle Türk komutanın, Ali Paşa ile müzakere etmeye çalıştığı ancak sonuç alınmadığını yazmaktadır¹³⁵.

“*Roma, 31 Mayıs*” başlığıyla, 19 Haziran 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Ruslar, Macaristan’a yürümeyi iptal etti, Yunan isyanı, Avrupa’nın gün ortasını tehdit eden bu sele dönüştü. Bu süreçte İngilizler aktif rol alacak. Akdeniz’e 20 bin asker sevk edildi. Türkler başarılı olsa bile İngilizler, Levant ticaretini korumak için Yunanlıların tarafını tutmaları muhtemel olacak öyle ya da böyle Ruslarla karşılaşacaklardır¹³⁶.

“*Yabancı haberler, Londra, 19 Ocak*” başlığıyla 19 Temmuz 1821 tarihli gazetede haber şu yazmaktadır:

Londra Rus büyükelçiliğine çok önemli belgeler ulaşmıştır. Türkiye’de işlenen bunca rezalete öfkeli olan Avusturya ve Rusya imparatorları, Türk hükümetinden gelecek için

¹³²Diario de Mallorca, 21.01. 1814,s.1.

¹³³Diario Mercantil de Cádiz, 12.02.1818, s.1-2.

¹³⁴Gaceta de Caracas, 25.02.1818, s.1-3.

¹³⁵Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 18.01. 1821,s.1.

¹³⁶Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza,19.06.1821, s.4.

güvence ve geçmişte yaşananlar içinde memnuniyet sağlamasını talep etmeye karar verdiler. Bu haber kanalına güveniyoruz, haberin gerçekliğinden şüphe duymuyoruz bu habere sadece Hristiyanlar değil, tüm medeni dünya büyük ilgi göstermektedir¹³⁷.

“İngiltere, Londra 19 Haziran” başlığıyla 20 Temmuz 1821 tarihli gazetede ki haber şöyledir:

Bu haberin alındığı kanal son derece güvenilirdir. Rus büyükelçiliğinde son derece önemli belgelere ulaşıldı. Bu belgelerde Avusturya ve Rus İmparatorluğu ile ilgili haberler bulunmaktadır. Türkiye’de Hristiyanlara karşı yapılan olumsuz durumlara karşı Türk hükümetinden güvenlik tedbiri sağlamasını bekleniyor. Rusya ve Avusturya’nın nasıl bir güvenlik önlemi talep edebileceği bilinmiyor Boğdan ve Eflak’ta olduğu gibi diğer Yunan eyaletlerinin de koruyucusu olduklarını iddia edebilirler. Rumlar ve Türkler arasındaki düşmanlıkların derhal durdurulması ve aralarında bir uzlaşma sağlanması gerekiyor. Boğdan ve Eflak’ın Rusya’ya veya Avusturya’ya ya da her ikisine birden verilmesinde ısrar edebilir, böylece Türk hukuku altında yaşamak istemeyen Rumların sığınma hakkı olacaktır. Divan’ın her yönden korkacak çok şeyi var ve belki de kendisine teklif edilen her şeye razı olmak zorunda. Yunanistan ayaklanmasını bastırarak bir durumda bile olmayan Türkiye’nin, boyun eğmekten ya da yabancı istilasına karşı boş yere direnmeye çalışmaktan başka bir seçeneği yoktur¹³⁸.

“Madrid, 16 Temmuz” başlığıyla 22 Temmuz 1821 tarihli gazetede; Rus ordusunun Türk sınırına doğru zorunlu yürüyüşü devam ediyor. 1806 ve 1807 seferleriyle ünlü Amiral Greig komutasındaki bir bölüğün Karadeniz limanında bulunduğu, Avusturya’nın Türk meselesindeki kararlılığının henüz bilinmediği yazmaktadır¹³⁹.

“İspanya, Madrid 25 Temmuz” başlığıyla 1 Ağustos 1821 tarihli gazetede ki haber şöyledir:

Rusya ile Bâbîâli arasındaki savaş kaçınılmaz ve an meselesidir. Rusya’nın İstanbul’daki başrahibi Stroganof’un, Yedi Kule Kalesi’ne götürüldü. Amiral Greis’in komuta ettiği bir Rus birliği Boğaz’ı geçti.(...)İngiliz bakanlık gazetesi *The Courter* ‘dan alınan haberde ise; Osmanlı ve Rusya açıkça kopmanın eşiğinde savaş çıkarsa, sadece Türkiye değil, diğer Avrupa güçleri de etkilenecektir. Mevcut koşullarda bu savaşın, diğer savaşlardan çok farklı sonuçları olacaktır¹⁴⁰.

“Özel Yazışma” başlığıyla 11 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Londra 1 Mayıs 1821 başlığıyla mektuba göre; Napoli ve Piyemonte’deki devrimleri Avusturyalılar tarafından büyük bir kolaylıkla bastırıldı. Bu ülkelerdeki devrimler,

¹³⁷Diario Constitucional de Barcelona, 19.07.1821, s.1-2.

¹³⁸Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 20.07.1821, s.1.

¹³⁹Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 22.07.1821, s.3.

¹⁴⁰Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 01.08.1821, s.1-2.

halkların rızası olmaksızın, küçük bir parti tarafından düzenlenmektedir. Osmanlı'da, Rus etkisiyle Yunan ayaklanmasının yaşandığı bilgisinin sağlam kaynaklara dayanmaktadır. Bu ayaklanmalar ciddi boyuttadır ve Avrupa'daki Türk İmparatorluğunun sonunu getirebilir¹⁴¹.

“*İspanya, Madrid 3 Ağustos*” başlığıyla 13 Ağustos 1821 tarihli gazetede Rusya ile Türkiye arasında savaş kaçınılmazdır. Augsburg Gazetesi, Avusturya ordusunun Türkiye'de düzeni sağlamak ve Yunanlıları korumak için Türk topraklarına girmesi gerektiğini, Rusya ile bu çıkarma konusunda anlaşma yapıldığını yazmaktadır¹⁴².

“*İspanya*” başlığıyla 14 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Viyana'dan 26 Haziran 1821'e kadar gelen İstanbul haberlerinde; Divan'ın emriyle beş Avusturyalı denizcinin öldürüldüğü, Babıali'nin mevcut anlaşmaları ihlal ettiği, Rusya İmparatoru'nun Boğdan sınırında bulunan ordusuna ilerlemesi için bir emir verdiği, Avrupa'nın, Türkiye'yi yok etmek için Rusya'ya izin verdiği söylentilerinin olduğu yazmaktadır. 16 Haziran 1821 tarihli bir başka haberde ise; Türkiye sınırlarından alınan tüm ihbarların, Rus askerlerin orada tam hareket halinde olduğunu, Avusturya ordusunun, düzeni sağlamak ve Yunanlıları korumak için Ruslarla aynı anda Türk topraklarına gireceğini yazmıştır. *Diario de Paris* gazetesinin de 1400 kişilik yedeği olan Rus ordusunun gerçekten de Türkiye'ye doğru ilerlediğini, ancak erzak yetersizliğinden dolayı bu ilerleyişin yavaş olduğunu yazmaktadır¹⁴³.

“*Türkiye*” başlığıyla İstanbul, 24 Haziran tarihli mektuba yer veren 18 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rusya, Babıali ile yaptığı tüm antlaşmalarda, Hristiyanların ve fethettiği ülke halklarının özgürce yaşamasına izin verilmesi için padişaha şart koşturmuştur. Tuna'nın diğer yakasındaki eyaletlerin kiliselerinde bir süre Rus bayrağı dalgalandı, Takımadalardaki kiliseler, anlaşma gereği koruma altında kalmıştır. Yunan patriği de bu antlaşmadan yararlanmıştır. Ancak Baron de Stroganoff'un şikâyetleri ve iddiaları Türk hükümeti tarafından dikkate alınmadı. Türk hükümetinin, Takımadalara yelken açacak olan ikinci deniz tümenini Hristiyanlara zulüm ve eziyet etmek için kullanmaktadır. Yabancı tüccarlar da güvende değildir, Sokağa bile çıkamıyor, mallarını gece gönderebiliyorlar, yağmadan kurtarmaya çalışıyorlar¹⁴⁴.

“*Yabancı Gazetelerden Alıntı*” başlığıyla 20 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Londra'dan 31 Temmuz'a, Almanya'dan 30 Temmuz'a, Paris'ten 4 Ağustos 1821'e kadar gelen haberlerin olduğu bilgisi verilmiştir. *El Correo Frances* gazetesi 28 Temmuz'da Viyana'dan, Avusturya kabinesinin Rusya ile Türkiye arasındaki kopuş haberini verdiğini, *Morning Chronicle* gazetesinin savaşı kaçınılmaz olarak gördüğünü, Lord Walpole' nin

¹⁴¹El Argos de Buenos Aires, 11.08.1821, s.4-5.

¹⁴²Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 13.08.1821,s.1.

¹⁴³Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 14. 08,1821,s.2.

¹⁴⁴Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 18.08.1821,s.1.

İstanbul'a mı yoksa St. Petersburg'a mı gittiğinin bilinmediğini ancak Lord Walpole' nin barışçıl önerilerden ziyade Rusya'nın hırsına karşı tehdit götürdüğünü düşündüklerini yazmaktadır¹⁴⁵.

“İspanya” başlığıyla 1 Ağustos 1821 tarihli gazetede “Eflak sınırlarından gelen 28 Haziran 1821 tarihli mektuplara göre; Rusların yukarı Prut üzerinden Boğdan’a aşağı Siret yoluyla Eflak'a girmiş olduğu¹⁴⁶” yazılmıştır.

“İlirya Şehirleri” başlığıyla 20 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Trieste, 18 Temmuz tarihli mektuba göre: Trieste’de ikamet eden Rumlar, Rus ordusunun harekete geçtiğini öğrendiklerinde sevinç gösterileri yaptılar. Artık savaşın kaçınılmaz olduğuna ve Rus birliklerinin bir kısmının Türk topraklarına girdiğine inanıyorlar. Dalmaçyalılar da Yunanlıların intikamını almak istiyor¹⁴⁷.

“Avusturya” başlığıyla 25 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

28 Temmuz 1821 tarihinde Viyana’dan gelen habere göre; Moldova’daki Türk kuvvetlerinin 60 asker ve 100 topçusuna ek takviyelerle sayısı arttı. Birkaç gün içinde 1500 kişiye ulaşacak ancak bu ordu taktiksiz, disiplinsiz ve askeri beceriden yoksundur. Bu ordu olası bir savaş durumunda zarar verebilir. Bu ordunun başkomutanı Yusuf Paşa, Pruth'a karşı olan niyetini gizlemiyor. Chuczim Kalesi’ne saldırdığını, saygın bir garnizonu olan Moldova Rusları kalenin yakınlarda bir alay kampı kurdu. Bu kampa, İtalya’ya gönderilen diğer birlikler de eklenecek. Arnavutluk’tan Teselya’ya giden Türk Kolordusu geldiği anda yenildi. İpsilanti, Mora ve Trieste’ye gitmek için Macaristan’dan geçti. Dünya, İpsilanti’nin başlangıçta bir güç tarafından hareket ettirildiğini zannetse de Moldova’da, Rusya tarafından korunmaması şaşırtıcıdır¹⁴⁸.

“İngiltere, Londra 7 Ağustos” başlığıyla 1 Eylül 1821 tarihli gazetede

Türkiye’nin 1821 yılının Ağustos ayındaki durumu incelenmiştir. Avrupa’nın, Türk İmparatorluğunda hüküm süren karışıklığı yatıştırmak için ne gibi araçlar kullanacağını bilmiyor. Yunanlılar kaynaksız ve umutsuz değildir. Damarlarında akan Avrupa kanı onları korunmaya değer. Yunanlı oldukları için değil, Hristiyan oldukları için barbar bir ırk tarafından ezilmektedir. Temel yasaları medenileşmeyi engellemiştir. Basın özgürlükleri olmadığı ve Yunanlıların medeni ve dini haklarını güvence altına almak için Türklerle yapılan herhangi bir anlaşmanın yararsızdır. Yunanlıları kurtarmak için Türk İmparatorluğu’ndan tamamen ayrı ve bağımsız bir devlet oluşturan bir antlaşma yapılması gerekmektedir. Antlaşmadaki bazı ayrıcalıkların ihlal edilmesi durumunda Rusya’ya tanınan müdahale hakkı, İngiltere hükümetinde sürekli bir tartışma kaynağıdır. Hiçbir güç medeni veya dini hakların koruyucusu olarak kabul edilemez. Rusya ile Babiali arasındaki mevcut anlaşmazlıkların, Baron de Stroganoff ile Divan arasındaki bu müdahale hakkından

¹⁴⁵Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 20.08.1821,s.3.

¹⁴⁶Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 01.08. 1821, s.1-2.

¹⁴⁷Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 24.08. 1821,s.1.

¹⁴⁸Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 25.08.1821, s.1.

kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Türklerle yapılacak basit bir antlaşmanın Rumların kaderini güvence altına almak için çok yetersiz bir önlemdir. Yunanlıları, tamamen kölelikten kurtarmak ve siyasi bir Anayasa tarafından yönetilen bağımsız bir ulus haline getirilmesi gerekmektedir¹⁴⁹.

“Fransa, Paris 11 Ağustos” başlığıyla 1 Eylül 1821 tarihli gazetede

Tüm Avrupa, İngiltere’nin Rusya ve Türkiye arasında ne gibi bir rol oynayacağını öğrenmek için İngiliz hükümetine ve İngiliz basınına gözünü dikmektedir. İngiliz gazetelerinden Courier 6 Ağustos 1821 Cumartesi gününden bu yana Rusya’nın, Türkiye ile ilgili alacağı kesin kararın ne olacağı konusunda belirsiz olduğunu yazıyor. Rus ordusu savaş için hazırlık yapıyor, Rus ordusunun bir kısmı Babıali topraklarına girdi. Avusturya, Türklere karşı sınırlarını savunmak ve önemli miktarda kuvvet göndermekle yetiniyor. Baron de Stroganoff ile Reis Efendi arasındaki kişisel anlaşmazlıklar, silaha başvurmadan düzelmeyecektir. Paris Gazetelerinde, İngiliz hükümetinin planlarının söylediklerinin çok ötesinde peki Fransa’nın ne yapacak? Kutsal ittifaktan ayrılacak mı? Ya da Avusturya’nın İtalya’yı ve Rusya’nın İstanbul’u almasına yardım edecek mi? Fransa, geçmişte olduğu gibi 1821’de de İspanyol ulusunu yönetmeyi görev edindi, aşağılık ve çıkarıcı görüşleriyle İspanya’yı diğer güçlerin oyuncağı yaptı. Rusların kendisini desteklenmesini ve yardım etmesini, Avusturya’nın ise İtalya’daki gasplarını onaylamalarını istiyor¹⁵⁰.

“Rusya ile Türkiye Arasında Savaş” başlığıyla “2 Şubat 1822 tarihli gazetede kış mevsiminden hemen sonra, hazırlıklarını tamamlamış olan Rus ve Türk ordularının savaşa başlamak üzere oldukları” yazmaktadır¹⁵¹.

“Avrupa’nın Mevcut Durumu” başlığıyla 21 Nisan 1822 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bugün Avrupa yeni bir savaşla tehdit ediliyor. Avrupa Türkiye’inde hâlâ var olan ve yüzyıllardır Türk hükümeti tarafından dinlerini özgürce kullanma ve yaşama konusunda hoşgörüyü karşılanan, siyasi kölelikten bıkmış olan Yunanlılar, gözü pek şeflerin emrinde farklı noktalarda silaha sarıldılar. Türkler üzerinde çok önemli avantajlar elde etti. Çünkü güçlü yerler almış ve farklı karşılaşmalarda mağlup olmuşlardır. Asil olmayan Rumlar (Türk diline göre) esas olarak saygın bir donanma kurmayı başarmışlardır. Osmanlı donanmasının yendiği ve Themistoles, Cimón ve diğer dedelerinin Persleri yendiği ve büyük kralın gururunu küçük düşürdüğü aynı denizleri zaferleriyle resmettiği, Türklerin bu olaylardan rahatsız olduğu ve Konstantinopolis’te ve diğer büyük şehirlerde yaşayan barışçıl Yunanlılar, Yeniçeriler ve ulusun diğer baskın fanatikleri tarafından barbarca öldürüldü. Yunan dininin kiliseleri yıkıldı: Konstantinopolis patriği saldırıya uğradı ve cesedi sürüklendi. Yunan ulusunun diğer birçok piskoposu ve seçkin insanları aynı kaderi paylaştı. Türkler, Yunan tutsaklara izin vermiyor: Yunanlılar misilleme yapıyor ve her iki

¹⁴⁹Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 01.09.1821, s.1.

¹⁵⁰Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 01.09.1821,s.2.

¹⁵¹El Argos de Buenos Aires, 20.02.1822, s.2.

taraf da insanlığa zarar veriyor. Tropolit'in teslim olmasından sonra, yerine geçen Rumlar, Türkleri soğukkanlılıkla katlettiler. Yunanlıların davası Avrupa'da çok popülerdir, tüm ana krallıklardan birçok kişi Yunanlılara yardım etti. Görünüşe göre bu ve elde edilen zaferler, bağımsız Yunanlıların düzenini ve disiplinini gösteriyor. Destek vermeyen tek bir aydın insan yoktur. Yunanlıların, tamamen zafere ulaştığını görmek istiyoruz.

Türlere ve Avrupa'da işgal ettiğı güzel bölgeleri yok etmekten başka bir şey bilmeyen barbar millete karşı tam bir zafer kazandıklarını görmek istemeyen aydın yoktur. Asya geri düştü. Rus Büyükelçisi, Divan ile görüşme yaptı. Bu görüşmelerde, barış ve kiliselerin restore edilmesi hakkında açıklama yapıldı. Yunanlılar lehine olan diplomatik müzakereleri silahla sürdürmek için hazırlıklar yapıldı. İngiltere ve Avusturya büyükelçileri, Avrupa barışını sürdürmek ve savaşı engellemek için güçlü bir şekilde arabuluculuk yaptılar. Geçen Kasım ayının sonuna kadar her şey Rusya ile Babıali arasında yakında bir kopuşun habercisi idi. Türkler, Eflak ve Boğdan'da büyük birlikler topladılar. İskender'in Prut kıyılarında savaşa hazır 180.000 adamı mevcut. Rusya ve Osmanlı arasında savaş çıkarsa, Rusların galip gelmesi ve Osmanlı İmparatorluğu'nun yenilmesi çok muhtemeldir. Aynı zamanda, Asya'da 150.000 asker Persler tarafından saldırıya uğradı. İran veliaht prensi tarafından Bâbüali işgal edildi, Ermeniler, Erzurum'u ve diğer önemli yerleri ele geçirdi. Osmanlının tüm birliklerinin Rusya sınırına yürüdüğü için İmparatorluğun Asya kısmının savunmaz kaldı. İstanbul'da büyük bir kargaşa ortamı var Padişah yeniçeriler tarafından tahtan indirildi, yeniçeriler Türk İmparatorluğuna hükmediyor ¹⁵².

“Dış Haberler, Rusya” başlığıyla 30 Ekim 1822 tarihli gazetede şu yazmaktadır;

Osmanlı Sarayı, Baron de Stroganoff tarafından verilen notlardaki haklı iddiaları görmezden gelme konusunda aynı inat karakterini taşımaktadır. Osmanlı mahkemesi, dilekçelerinin ana konusu olan kiliselerin yeniden kurulması konusunda kesin bir garanti sunmuyor. Prensliklerin tahliyesi ertelenmektedir. Yunanistan'ın çıkarlarına kayıtsız kalınıyor. Rusya ile Osmanlı Bâbüalısı arasındaki müzakerelerin temel noktalarda Avrupa'nın, kimin tarafında olduğuna karar vermesi gerekiyor. Avrupa Mahkemelerinin, müzakereler sırasındaki katı tarafsızlığı, Türkiye'nin, Yunan tebaasına karşı uyguladığı şiddeti artıracaktır. ¹⁵³.

“Yabancı Haberler” başlığıyla 20 Şubat 1823 tarihli gazetede; İtalya ve Macaristan'ın, Rusya'dan sık sık şikâyetçi olmalarının nedeninin Rusya'nın Türklerle bir zamanlar büyük düşman iken, şimdilerde müttefik olması ve Osmanlı'nın yanında yer alması olduğu ¹⁵⁴ yazmaktadır.

“Viyana, 4 Mart” başlığıyla 4 Nisan 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır;

Türkiye sınırlarından ve özellikle Orsova'dan iletilen özel mektuplara göre, Osmanlı'nın Nissa kampında bir kısım ayaklanmalar oluyor. Birlikler, Teselya'ya gitmek için yola çıktı.

¹⁵²Gaceta de Colombia 1821-1831, 21.04.1822,s.3.

¹⁵³El Argos de Buenos Aires, 30.10.1822, s.1-2.

¹⁵⁴Diario Patriótico de la Unión Española, 20.02.1823, s.2.

Ruşuk civarında (Tuna üzerinde) konuşlanmış birkaç bin asker de aynı kaderi paylaşacağı kesindir. Ruşuk civarında konuşlanmış birkaç bin askerin aynı kaderi paylaşacağı kesindir. Silistreliler de Yunanlılara karşı savaşmaya zorlanacaktır. Tüm bu askeri eğilimler, Babıali'nin artık nihai Rus projelerinden emin olduğunu açıkça kanıtladı. Babıali bu projeden bihaber olsaydı, kuzey sınırlarında Türk gözlem birliklerini azaltamazdı¹⁵⁵.

“*Londra, 31 Mart*” başlığıyla 29 Nisan 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Augsburg Gazetesi'nin İstanbul'dan verdiği haberde Aşağı Mısır'ın, Babıali'ye karşı bağımsızlık ilan ettiği haberini doğrulayan mektuplar geldi. Bu açıklama Divan'ı çok üzdü, Rusya ile savaştan korkulduğu için, Sofya'da büyük bir Türk ordusunun toplanması emri verildi¹⁵⁶.

“*Avrupa*” başlığıyla 29 Eylül 1824 tarihli gazetede İstanbul'da bulunan İngiliz Büyükelçisi'nin raporuna yer vermektedir. Gazetede şu yazmaktadır:

Babıali'nin ve Rusya'nın, İngilizlerle diplomatik ilişkilerini yeniden kurmasının tek dayanağının Prensliklerin derhal ve tamamen boşaltılmasıdır. Osmanlı Hükümeti'nin bu husustaki anlaşmaların öngörülerine uyarak yeni Rus bakanının atanacağını bildirdi. Petersburg ve İstanbul'da uzun süredir kesintiye uğrayan dostluk ilişkilerini yenilenecek ve her zaman açık sözlü ve sadık bir davranılacak. Rus kabinesi geçmişteki tüm anlaşmazlıkları unutmaya hazır olduğunu Divan'a kanıtlayacaktır. Avrupa'nın dikkatini çeken ve dostça olduğu kadar asil olan bu bildirge, önemli müzakerelerde yeni bir çağa işaret etmektedir. Babıali bu bildirgenin adil ve faydalı olması şartını resmen bildirdi¹⁵⁷.

“*Yabancı Haberler, Almanya*” başlığıyla 9 Kasım 1824 tarihli gazetede; Sultan'ın Türkiye'nin kuzey illerinde Türk askerlerinin oy birliğini alarak yeni bir saldırı planı yapabileceğini ancak komutanların firarlardan şikâyetçi olduğunu ve Tuna Nehri'nin sağ tarafında birkaç ordu kurduklarını yazmaktadır¹⁵⁸.

“*Avrupa*” başlığıyla 16 Nisan 1825 tarihli gazetede;

Türk birliklerinin Boğdan ve Eflak beyliklerinin tahliyesini tamamlamak üzere yola çıktı. Babıali, Rus elçisi Bay Minziack'e söz konusu tahliye için itimatname sunacaktır. Yunanistan'ın gelecekteki kaderini belirlemek için, Türk hükümetini yeni ve feci bir darbe bekliyor. Bir süredir Viyana'daki başlıca Avrupa mahkemeleri arasında aktif müzakereler yürütülmektedir. Babıali'ye bu sorunun sunulmasında güçlü bir muhalefetle karşılaşılmasından korkulmaktadır. Eski bir devlet adamı, birkaç gün önce Mora'yı prensliklerle aynı rejime sokmak için bir teklifte bulundu. Osmanlı orduların ve donanmaların uğradığı aksiliklerden dolayı, padişahın moralinin çok bozuk olduğu¹⁵⁹ haberi yapılmıştır.

¹⁵⁵Diario Mercantil de Cádiz, 04.04.1824, s.1-2.

¹⁵⁶Diario Mercantil de Cádiz, 29.04.1824, s.3.

¹⁵⁷El Argos de Buenos Aires, 29.09.1824, s.1-2.

¹⁵⁸Diario Balear, 09.11.1824,s.1.

¹⁵⁹El Argos de Buenos Aires, 16.04.1825, s.1-2.

“*Yabancı Haberler, İngiltere*” başlığıyla 27 Haziran 1826 tarihli gazetede şu habere yer vermiştir:

Osmanlı tarafı, Rusya’nın ultimatomeni kabul etti. Türkiye’nin iddia ettiği Rus işgalinin güçlü yönleri sahiptir. Bu iddialara ilişkin karar, atanan hakemlerce sunulacaktır. Türk Hükümeti de konunun çözümüne ilişkin iki komisyon üyesi atadı, bu üyeler Avusturya Büyükelçisi ile ortaklaşa çalışacaklardır¹⁶⁰.

“*Yabancı Haberler, Fransa*” başlığıyla 28 Haziran 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İmparator Nicolas’ın Osmanlı’ya ultimatomeni verdi. Osmanlı’ya söz konusu ultimatomeni koşullarının ulaştı. Rus İmparator Nicolas, hükümdarlık haklarını ve halkının çıkarları korumak için yabancı güçlerin müdahalesine karşı çıktığı ve hiçbir diplomatik müdahalenin buna engel olamayacağını ve Türklerle savaşa hazır olduğunu ifade etti¹⁶¹.

“*Yabancı Haberler, Fransa*” başlığıyla 30 Haziran 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır: İngilizler, Bay Stratford Canning’in aracılığıyla Rusya ile Osmanlı arasındaki savaşı önlemeye ve Yunanistan’ı Türklere bırakmaya çalışıyor¹⁶².

“*İspanya*” başlığıyla 20 Temmuz 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

14 Mayıs’ta Müftü ‘nün evinde, Rus notasının cevabını tartışmak ve uzatmak için olağanüstü bir konsey toplandı. Ertesi gün Reis Efendi, oryantal tarzda hazırlanan belgeyi Rus dragoman’a teslim etti. Osmanlı, Petersburg Kabinesi tarafından talep edilen üç hususa sade ve basit bir şekilde rıza gösterdi. Osmanlı’nın kabul ettiği Rus talepleri; Beyliklerdeki mevcut durumun yenilenmesi, öne sürülen şartların en ufak bir gecikme dahi yaşanmadan uygulanacağı, 1816 yılından beri devam eden meseleleri bitirmek için tam yetkili kişilerin atanacağı, Sırbistan milletvekillerinin kurtarılması ve Sırp milletinin ayrıcalıklarını korumak için düzenleme yapılacağıdır¹⁶³.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 20 Temmuz 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Osmanlı tarafında, Rusya sınırlarına gönderilmek üzere tamamı Türklere oluşan bir komisyon kuruldu. İmparator Nicolas, tahta geçtikten hemen sonra, Rusya ve Osmanlı arasında ortaya çıkan anlaşmazlıkların tüm nedenlerini incelemeyi en önemli görevlerinden biri olarak kabul etti. Türk Hükümeti, Rusya’nın adil şikâyetlerine çare olarak değerlendirebilecek herhangi bir karar almadı. Politikası gereği resmi anlaşmalarda bile Türk tarafınca garanti edilen tüm haklar ve sözler ihmal edildi. Augusto’nun selefi olan Nicolas’ın, Bükreş Antlaşmasında belirtilen önlemleri almaya tamamen yetkilendirildi.

¹⁶⁰Diario Balear,27.06.1826,s.3.

¹⁶¹Diario Balear, 28.06.1826,s.2-3.

¹⁶²Diario Balear, 30.06.1826,s.3.

¹⁶³Diario Balear, 20.07.1826,s.4.

Nicolas'ın barışçıl eğilimlerine ve adil iddialarına Osmanlı kanıt istedi. İki imparatorluk arasında uzlaştırmacı politika izlenmektedir¹⁶⁴.

“*Dış Haberler, Almanya*” başlıklı 26 Ekim 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İspanyol resmi gazetesi Gaceta de Madrid'in, Hamburg 15 Eylül 1826 tarihli *Gaceta de Brema*'dan aldığı *İstanbul'dan Özel Yazışmalar* başlıklı haberine göre aşağıdaki metin yayınlanmıştır.

Bâbîâlî'nin, „Müttefik Devletlerin tüm tehditlerine ve önlemlerine rağmen Fransa ve Almanya'da genel olarak inanılan yabancı gazetelerden görüyorum ki, benimsediği ve ona yapılan sistemden ayrılmayacaktır. İstanbul'da ikamet eden ve genellikle yanlış bilgilendirilen Avrupalılar aynı görüşte olsalar da, bu fikre meydan okumayı ve Bâbîâlî'nin, sanıldığı kadar inatçı olmadığını göstermek istiyorum ve bunu deneyimle ve olayların haliyle kanıtlayacağım.

Bu durumun kesin bir fikrini oluşturmak için, her şeyden önce devlet işleri üzerinde çok büyük etkiye sahip olan ve onsuz hiçbir şeyin yapılmadığı bir siyasi yapıyı bilmek gerekir. Divan'dan ve kompozisyonundan bahsetmek istiyorum: Bir cisim olarak düşünüldüğünde, bulunduğu yerden çıkarılamayan hareketsiz bir küttedir; ancak kompozisyonunun ayrıntılarına girildiğinde, doğası gereği diplomasi yeteneklerini inkar edilmemelidir.

Burada, herkesin gözlerini despota diktiği ve onun huzurunda ondan daha fazla düşünmeye cesaret ederse kafasının ne kadar kolayca gidebileceğinin farkındalığında despotik bir durumu yaşıyoruz.

Bu inanç insanı ihtiyatlı kılar ve sessizlikten doğabilecek ölümcül sonucun sonunda onu gerçeği söylemeye zorladığı acil durumlar dışında dilini serbestçe kullanamaz ve böylece başını gelecekteki talihsizliklerden korur. Böyle bir kriz ya da ihtiyaç olmadıkça Divan'daki bireylerin konseyin varsayılan görüşlerini yakından tekrarlaması en iyisidir; ancak kriz geldiğinde, deneyime dayanan sağduyu, bir şeylerin kendi içlerinde olduğu gibi temsil edilmesini gerektirir.

Modern tarih, bu ilkenin doğruluğunu hala onaylamıştır. İmparator İskender, Türkiye sınırlarında kuvvetli bir ordu kurmuştu ve buna bir ağırlık nesnesi varsayılmış olmalıydı. Sarayda işin önemli olduğu biliniyordu; ancak bu gösteriden korkulacak bir şey olmadığına da inanılıyordu. Sarayda ne olduğundan habersiz olan Divan, mahkemenin görüşlerinin doğruluğuna ne kadar ikna olduğunu gösterecek kadar ifade bulamadı; ancak Sivastopol ekibi o zamanlar hazır olmadığı için kimse savaşın çıkacağına gerçekten inanmıyordu.

Görünüşte bir şeylerin değişmesi uzun sürmedi. İmparator Nicolas kendini bir dille ifade etti ve o kadar önlem aldı ki artık niyetinden şüphe bırakmadı. Yüce Rab (Büyük Lord), kendisine yapılan buyurucu beyanı Divan'a göndermiş ve (divanın) başını tutma fikrinin İmparatorun beyanları kadar ciddileştiği an gelmişti. Daha sonra Divan'ın çoğunluğu, Sultan'a imparatorluğun durumunun üzücü resmini sundu ve bu durumdan Bâbîâlî'nin, Ruslara karşı mutlu bir şekilde savaşamayacağı ortaya çıktı. Divan, sergisini resmen Rus

¹⁶⁴Diario Balear, 21.07.1826, s.2.

kabinesinin taleplerinin yerine getirilmesini önererek tamamladı ve Akkerman'ın dersleri, sarayın bu temsilleri kabul ettiğini gösterdi.

Bütün dünyanın bildiği bu gerçekten, Bâbîâli'nin, boğazına bıçak dayandığı sürece, Bâbîâli'nin, asla ödün vermediği genel sonucunu çıkarabiliriz. Şimdiye kadar Müttefik Güçlerin temsilleri, İmparator İskender (Alejandro) 'in Pruth'taki gösterisiyle aynı kaderi paylaştı. Bâbîâli, üç deniz gücü arasındaki yeni ittifakın doğrulanacağına inanmadığı için, isyancılarla konumunda en ufak bir değişikliğe işaret edebilecek her şeyi reddetti. Divan her zamanki gibi Sultan ve bakanlarının fikrindeydi ve iyi birleşik bir sistemin işlediği görülüyordu: Dışişleri Bakanları ittifakın doğrulanacağını nasıl ilan ederse etsinler, onlara bunun olmayacağını anlamaları verildi. Onlar inandılar ve geçen yıl Petersburg konferanslarında kararlaştırılanlar İstanbul'da bilinse bile, bu önlemden Bâbîâli'yi sindirmek için basit bir manevradan başka bir şey görmediler. Padişah Bakanları şöyle dedi: “onlar boş tehditler”, Divan da “bunlar boş tehditlerden başka bir şey değil” diye tekrarladı.

Zaman sadece bu fikri doğruladı. Beş büyük Güç'ün bir anlaşmaya varması gerekli, dediler; çünkü birlikte çalışmayı kabul ettiler ve Verona kongresi bu prensibi doğruladı. İngiltere ve Rusya tek başlarına hareket edemezler ve beş Büyük asla aynı fikirde olmayacak. Ancak Guilleminot Kontu, Fransa'nın bu Güç ile İngiltere arasında imzalanan kısmi ittifaka bağlılığını açıkladı: Bu habere en acil taleplerle eşlik ediyorum ki, Bâbîâli hala vakit varken toplanan üç mahkemenin önerilerini dinlesin. Her şey boşunaydı: sadece bir kelime meselesi olduğu için, izlenimi kısa sürede yok oldu. Bazılarının şüphelendiği gibi, Bâbîâli'nin dikkatini çekmek ve Fransa'yı taciz etme fırsatından yararlanmak için Cezayir'in heyecan verici şeyleri uç noktalara taşıdığı kesin mi bilinmemektedir. Diğer taraf: Mesela Guilleminot Kontu'nun açıklamasından sonra duyuldu: “Hâlâ zamanımız var: Bakalım işler nasıl sonuçlanacak.”

Bâbîâli daha sonra Rusya, İngiltere ve Fransa mahkemelerinin Avusturya ve Prusya'nın rızasıyla özel bir anlaşma imzaladıklarına dair resmi bildiriye aldığı anda durumu bu şekildedir. Bahsedilen bu olay zaten farklı mahkemeler tarafından onaylandı ve ilgili güçlerin gemilerinden oluşan bir donanmanın çok kısa bir süre sonra Türkiye denizlerinde görüneceğini söyledi. Bâbîâli'nin bu haberi sıradan kayıtsızlığıyla aldığını kendinize istediğiniz kadar söyleyin, gerçek şu ki, yarattığı izlenimin o kadar büyük olduğunu ve barışçıl bir sonuç beklenmesi gerektiğini onaylayabilirim. Tüm büyük başkentlerde olduğu gibi burada da aynı şey olur. Önemli bir mesele olduktan sonra, İstanbul'da, Londra'da ve Paris'te olduğu gibi bütün insanlar bunun hakkında konuşmak için bir araya geliyor ve sık sık birbirini ziyaret etmek alışlagelmiş bir durumdur. Bu sağduyunun sonucundan başka bir şey değildir: kimse kendi görüşünde benzersiz olmak istemez ve bu nedenle başkalarının görüşlerini bilmek gerekir.

Son olarak, fiziksel ve ahlaki bir daralmaya neden olabilecek bir sorumluluğun içine çekilmemek için, herhangi birinin işleri son aceleye getirmeye dikkat edeceği bir zaman gelmiştir. Bâbîâli, koalisyon hakkında öğrendiği her şeyi şüphesiz Divan'a teşhir etmiştir; çünkü 8 Ağustos'ta oturumu gece geç saatlere kadar süren olağanüstü bir konsey vardı.

Herkes şüphe etse de bu toplantının amacını kimse bilmiyor. Ertesi gün bir ipucu daha geldi.

Söylenenler ışığında, Divan'ın, Bâbiâli'ye talep edileni kabul etmesi gerektiğini bildireceğine içtenlikle inanıyorum ve buna dayanarak Bâbiâli, denizde veya karada savaşı sürdüremeyeceğini çok iyi biliyor. Ordusu Avrupa tarzında örgütlenmiştir ve imparatorluk boyunca yaklaşık 400 adam yetiştirecektir; fakat eğitim açısından acemilerden oluşan eşit güçte başka bir Avrupa ordusuyla karşılaştırılmaz, çünkü Türk askeri Avrupa'nın taktiklerini beğenmiyor. Alışmak için elinizden geleni yapsanız bile istenilen güce ulaşmanız yıllar alır.

Bu bakış açısına göre Rumlar ve Türkler aynı durumdadır yenebildiklerinde cesurlar, ancak yenildiklerinde enerjilerini kaybederler. Albay Fabvier bunu yaşadı ve Türkiye'de Yunanlıların yenilgisi yeni düzene bağlanıyor. Bu nedenle, bir Türk ordusunun gün içinde bir Rus ordusuna karşı çıkması kesinlikle imkânsızdır. Bir taburda bir düzine top ateşi, onu düzensizleştirmek ve diğer tüm insanları dağıtmak için yeterli olacaktır. Bu, buradaki birliklerin organizasyonuna dahil olan tüm Avrupalı subayların görüşüdür. Aynı şey, Avrupa güçlerinden herhangi birine kıyasla en sefil durumda olan manga için de söylenebilir.

Bu gibi durumlarda Divan üyesi bir şahıs ya da bir bakan savaşa sonuçlanacak tedbirleri tavsiye edebilir mi? Sarayda her şey etkilerden sonra yargılanır: eğer bunlar talihsizse, atfedildikleri kişinin kafasının sıkıca omuzlarında durması durumunda kendisini bilgilendirerek başlayacağından emin olmalıdır.

Büyük Lord (Padişah) inatçı ve haremde cesurdur, ancak büyük bir itici güç verecek adam değildir. Son telaşına kadar gururlu ve kibirli bir dil kullanması mümkün ve hatta muhtemeldir; ama Çanakkale Boğazı'nda müttefik mangalar görünsün, o zaman Güçlerin onlardan ne isterse kabul ettikleri görülecektir¹⁶⁵.

“*Yabancı Haberler, Selanik*” başlığıyla 24 Aralık 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Odesa üzerinden Petersburg Jurnalinde yayınlanan resmi haberlerde Rus-Fars savaşı hakkında özel haberler yapılıyor. Rus orduları üstün bir güce sahip, işgal edebilecekleri tüm toprakların fethi henüz tamamlanmadı. Rus gazetelerinde; savaşın çok uzun sürmeyeceği ve galibiyetle sonuçlanacağı yazıyor. Avrupa Güçleri ve özellikle İngiltere'nin hemen müdahale etmesi ve Asya dengesini mutlaka bozması gerekiyor. Böylece Asya'da dünyanın en güçlü iki devleti, Hindistan İmparatorluğu'nun sahibi Büyük Britanya ve Pers monarşisini tahrip eden Rusya arasında bir savaş bekleniyor. Bu durumda İngiltere, Türk-Yunan meseleleriyle ilgilenmeyecektir¹⁶⁶.

“*Rus Dili*” başlığıyla 11 Ocak 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

¹⁶⁵Diario Balear, 26.10.1826, s.1-6.

¹⁶⁶Diario Balear, 24.12.1826, s.1-3.

Rus İmparatorluğu'nun geniş bölgelerinde konuşulan dillerin çeşitliliği, Kutsal Kitabın çevirileri sayısından anlaşılabilecektir. İncil Derneği'nin Rusya'da dağıtmak için yayınladığı kutsal yazılar 29 dilde veya lehçede yayınlandı. Bunlar: Slavca, Rusça, İbranice, antik ve modern Yunanca, Almanca, Fransızca, Lehçe, Fince, iki lehçede Estonca, Litvanca, Gürcüce, Ermenice, Samoyed, Karelce, Çeçence, Mokşaca, Osetçe, Moldavaca, Bulgarca, Tirence, Farsça, Kalmukça, Moğolca, Türkçe ve Üç lehçede Tatarca ve İbranice Türkçesi'dir¹⁶⁷.

“Türkiye Müzakereleri” başlığıyla 15 Mart 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

24 Şubat 1828 tarihli Fransız Gazetesi'nden alınan ve Frankfurt'tan gelen mektuba göre; Avusturya'nın İstanbul'da barışın korunması adına mutlu sonuçlar beklenmesine yol açan adımlar atması, büyük bir sansasyon yarattı. Kamu fonlarını şişmesine neden oldu. Dün Viyana'dan gelen mektuplar haberi doğruladı. Bunlarda, İmparator Nicholas'ın Apostolik Majestelerine yazdığı mektubun ve yeni İngiliz bakanlığının sunduğu garantilerin bir sonucu olarak, Avusturya kabinesinin Bay Ottenfels'e yeni talimatlar verdiği ve Müttefik Kuvvetlerin çıkar gözetmeyen ve barışçıl niyetlerinden Avusturya'nın sorumlu olduğunu Babıali'ye ilan etme emriyle yeni talimatlar vermişti. Babıali, neredeyse tüm Avrupa'nın toplanmış otoritelerine boyun eğmezse, katı olmayan hükümet diğer güçlerle ortak dava açmaya zorlanacaktı. Tüm bu haberlerin gerekçeli teyidini büyük bir sabırsızlıkla bekliyoruz¹⁶⁸.

“Papel Ruso'dan alınan Geçen 6 Ocak'a Kadar Yabancı Gazetelerin Alıntılar” başlığıyla 15 Nisan 1827 tarihli gazetede; Rusya ve Türkiye arasındaki son toplantının padişahın onayı ile yapıldığı, antlaşmanın ertesi gün imzalanması gerektiği¹⁶⁹ haberi yapılmıştır.

“Yabancı Haberler, Türkiye” başlığıyla 9 Ekim 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

6 Temmuz'da Londra'da üç Büyük Güç arasında imzalanan ve Babıali'nin haberdar olduğu anlaşmanın mahkeme talimatları İngiltere'ye bir kurye tarafından ulaştı. Bu belgeler, Fransa ve Rusya elçilerinde de bulunuyor. Ultimatom olarak gönderilen bu antlaşmaya, Bâbüali direnmeye devam edecektir. Sultan, üç Büyük Elçiye görevlendirecek. İzmir'de ikamet eden Avrupalılar büyük tedirginlik içinde ve Bay Stratford-Canning'in bu tedirginliği çözmek için görevlendirdi. Bâbüali müdahale anlaşmasını duyduğundan beri, sadece heybetli bir tavır almayı düşünüyor. Reis Efendi, Ortaya çıkan her olayda üç büyük devletin elçilerine, padişahın herhangi bir kesintiden korkmadığını söylüyor. Bâbüali'nin

¹⁶⁷Diario Mercantil de Cádiz, 11.01.1827, s.1-2.

¹⁶⁸Diario Mercantil de Cádiz, 15.03.1828, s.1-3.

¹⁶⁹Gaceta de Colombia 1821-1831, 15.04.1827,s.4.

diplomatik entrikalarını tezahür ettirmek için işe koyulmaktan başka seçeneği yok. Bâbîâlî ne istediğini çok iyi biliyor ve arabuluculuk konusunda çok deneyimlidir.¹⁷⁰

“*Yabancı Haberler, Selanik*” başlığıyla 11 Ekim 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Frankfurt 31 Ağustos 1827 tarihli haberler; Türk Hükümeti’nin, Erivan yakınlarındaki bir Rus süvari birliğine alışılageldiği üzere bazı aksilikler yaptığını yazmıştır. Tiflis’ten gelen mektuplar, at yemlerini Aras’ın diğer tarafına nakletmenin zorluğundan dolayı atların bitkin düşmesinin neden olduğunu yazmıştır. Petersburg’dan gelen diğer mektupların da, Güney’den Kafkasya’ya takviye gönderilme meselesi olduğunu duyurmuştur¹⁷¹.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 23 Ekim 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul, 31 Ağustos tarihli mektuptan alıntıdır. Fransa, Rusya ve İngiltere Büyükelçilerinin tercümanları, bu ayın 16’sında Reis Efendi’ye kendilerine gönderilen notaya dair Bâbîâlî’nin cevabını sordular. Bir cevap alamadan kovuldular. Bâbîâlî’nin önceki manifestosunun içeriği ve bu iş hakkında ne kadar bilgi vermesi gerektiği göz önüne alındığında, herhangi bir cevap vermesi gerekmiyor. Üç Müttefik Devletin Bakanları bugün Türk Hükümetine, Doğu’da barışı sağlamak için mahkemelerinin alacağı önlemlerin açıklamasını içeren yeni bir bildirge gönderdiler. Akdeniz’deki Fransız, İngiliz ve Rus filolarının komutanlarına da yeni talimatlar gönderdiler. Bazı büyükelçilerin aileleri çoktan yola çıktı. Reis Efendi, Üç Konfederasyon Gücü’nün dragomanlarına asla, Bâbîâlî’nin 9 Haziran’daki cevabından başka bir cevap vermeyeceğini söyledi. Dragomanlar notlarını yazmak için hemen bir odaya çekildiler, Reis Efendi’nin huzuruna çıkmak için döndüklerinde, tutanakları önceden hazırlanmıştı, eklenecek başka bir şeyin olmadığı söylendi ve padişahın değiştirilemez kararının böyle olduğu tekrarlandı. Konferans bu şekilde sona erdi. Üç Büyükelçi bugün yine başka bir not göndererek Bakan’a, Bâbîâlî’nin olumsuz tepkisinin olası sonuçlarını anlattılar. Kont Guilleminot, Amiral Rigny’yi neler olduğu konusunda bilgilendirmek için kayınbiraderi General Ferning ve Bay de Valmy’yi İzmir’e gönderdi. İstanbul’un yine de sakinliğini koruyor, ancak Büyükelçilerin İstanbul’dan ayrılmasının büyük bir kaos yarattığından şüphe edilmiyor¹⁷².

“*Dış Haberler, Türkiye-İzmir*” başlıklı 25 Ekim 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İzmir 18 Ağustos 1827 tarihli mektuba göre; uzun süredir Navarin’de demirlenmiş olan Türk-Mısır filosu nihayet bu limandan ayrıldı ve 12’sinde Cerigo civarında görüldü. Filo 27 gemiden oluşmaktadır. Bu mangalarla görüşmeye davet edilen birkaç ticaret kaptanı,

¹⁷⁰Diario Balear, 09.10.1827,s.1-2.

¹⁷¹Diario Balear, 11.10.1827, s.4.

¹⁷²Diario Balear, 23.10.1827,s.1-2.

İbrahim Paşa'nın gemilerden birinde olduğunu ve İskenderiye ekibini büyük bir sabırsızlıkla beklediğini açıkladı¹⁷³.

“*Dış Haberler, İyon Adaları*” başlıklı 1 Kasım 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Korfu, 11 Eylül 1827 tarihli *Gaceta de Ausburgo*'dan alınan haberlere göre; Yunan adalarıyla şu anda üç müttefik kuvvetin birliklerinin toplanacağı düzenli posta iletişim yoktur.¹ Ağustos'ta İskenderiye'den ayrılan Mısır donanması üç Avrupalı ekibin toplanmasına ilişkin bir bildirim aldı. Bu buluşmalarından kaçınma ihtiyacını görüldü, Navarin'den 6 Eylül tarihli son haberler, bu sulara tek bir Türk veya Mısır gemisinin görülmediği konusunda hemfikir. Mısır filosunun İskenderiye'ye geri döndü ya da Mora'ya veya bazı takımadalara ulaşmak için başka bir yöne gittiği anlaşılmaktadır¹⁷⁴.

“*Yunan Nedeni*” başlıklı 11 Kasım 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

10 Temmuz'da İstanbul'da sükûnet hâkimdir. Askeri reformlar ve savaş hazırlıklarının çok hızlı bir şekilde devam ediyor. Akdeniz'e gitmekte olan 21 gemiden oluşan Rus filosunun Yunanlılara yardım etmek için yola çıktığı söylentileri var¹⁷⁵.

“*Dış Haberler, İngiltere*” başlıklı 20 Kasım 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Londra, 15 Ekim 1827 tarihli *The Globe and Traveler* ‘ dan alınan haber aşağıdaki makaleyi içermektedir. Korfu'dan, Yunanistan'a dair ilginç bir belge içeren bir mektup aldık ve bu belgenin Osmanlı mahkemesinden elde edildiği söylenmektedir.

Korfu 11 Eylül

Vezir sekreteri Selanik Paşası Ömer Vrione'nin ayın 7'sinde lazarettomuzda geldi. Sultan, 6 Temmuz tarihli antlaşmaya ilişkin belgenin Bâbîâliya verildiğini ve padişahın bu belgeyi vezirlerine ve üç paşaya iletir.

Kâfir isyanının başlangıcından beri Yunan vasallarımız yalnızca Avrupalı Güçleri tarafsız ilan etmekle kalmadı, aynı zamanda isyancıların cezalandırılmasını istiyor gibi göründüler, şimdi ters yönde hareket etmeye başlamaları çok şaşırtıcı. Ancak asilere çeşitli şekillerde, dolaylı ve benzeri yollarla en çok tedarik eden, Yüce Bâbîâli'nin, adil ve makul taleplerini asla dinlemek istemeyen İngiltere'dir.

Buna ek olarak İngiltere, diğer devletlerle mutabık kalınarak, isyancılar lehine birkaç kez ve özellikle birkaç ay boyunca bu kısma müdahale etmek istedi.

Padişah'ın, Reis Efendi aracılığıyla her zaman adil ve ölçülü cevaplar vermiştir ve son cevap, süresi dolan zilhicce ayında iletilmiştir. Ancak, güç ve sağlamlığın örneği olarak nedenlerimiz kabul edilmek yerine, bu başkentte ikamet eden İngiltere, Fransa ve Rusya bakanları, son zamanlarda tüm umutlara rağmen yeni, daha da saçma ve aynı zamanda kendi mahkemeleri adına daha adaletsiz bir bildirge yaptılar. Bu bildirge ile isyancıların asi vasallarımızın bağımsızlığını ve kurtuluşunu istediklerini ve adaletsizliğin Kraliyet

¹⁷³Diario Balear, 25.10.1827,s.2.

¹⁷⁴Diario Balear, 01.11.1827,s.1.

¹⁷⁵Gaceta de Colombia 1821-1831, 11.11.1827,s.4.

Majesteleri ve Müslüman sadıklarımızın atalarımız tarafından yüzyıllar sonra fethedilen malları çok pahasına yeniklerine terk etmesini istediklerini ortaya koyuyorlar. Savaş ve muhalefet halinde de bizim rızamız olmadan niyetlerini yerine getirmek için önlemler alacaklarını ilan ederler.

Padişah olarak bizzat konuyu olgun bir şekilde inceleyerek ve önerdikleri amacın ne olduğunu bilerek, ne yapılması gerektiğini belirledim ve kutsal dinimizin doktrinlerine uygun olarak gerekirse kullarıma açıklamaya karar verdim. Çok vahim oldukları için bu Güçlerin saçma ve haksız önermelerine rıza göstermekten ziyade, genel ve tam bir yıkıma (Onnipotent Tanrı'nın izin vermediği) güçlü bir tahttır.

Sonuç olarak, vezirlerimi ve elçilerimi uyarmaya ve sizi bu önemli konudaki fikrinizi samimi bir şekilde ifade etmeye davet etmeye tenezzül ettim. Aynı zamanda sadakatsiz güçlerin herhangi bir düşmanca saldırısına derhal direnmeniz için her zamankinden daha ihtiyatlı ve tedbirli olmanızı emreder; Allah'ın yardımı ve Peygamberimizin rahmeti ile tartışılmaz haklarımızı başkalarının haksızlığına karşı savunabiliriz. Bundan böyle Padişahınızdan ayrıntılı talimatlar alacaksınız. Kâfirlerin karşısındayım, sadıklara barış ve sağlık diliyorum. Safer ayının 2'sinde verilmiştir. (12 Ağustos, eski tarz).

Londra 15 Ekim 1827 tarihli *Hampshire Telegraph* gazetesinden alınan habere göre; Navarin'de 25 Eylül tarihini taşıyan Sir Eduardo Codrington'un filosundan mektuplar alındığı ve hattın 4 gemisi, 15 fırkateyn, 25 korvet ve çok sayıda gemiden oluşan Türk filosunun bloke edildiği söylenmektedir¹⁷⁶.

“*Dış Haberler, İtalya*” başlıklı 26 Kasım 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Trieste, 13 Ekim 1827 tarihli *El Observador Autrichien* gazetesinden alınan Navarin 4 Ekim 1827 tarihli habere göre; Fransız ve İngiliz filolarının muhalefetine rağmen Türk-Mısır filosunun bu limandan ayrıldı. Ancak Avrupa filosu bu filoyu yakından takip etti ve bu filonun Yunan adalarına gitmesini engellemek zorunda kaldı. Çok hararetli tartışmalar yaşandı, zorla limana tekrar döndürüldü ve İngiliz amirali ile 20 günlük bir ateşkes kararlaştırıldı¹⁷⁷.

“*Türk Filosunun Yenilgisi*” başlığıyla 28 Kasım 1827 gazetede şu yazmaktadır:

Fransa, İngiltere ve Rusya arasında Yunanistan'ın pasifize edilmesi için yapılan antlaşmaya yer verilmiştir. Haber şöyledir:

Bu üç gücün Osmanlı Babıali'si ile onurlu şartlarda müzakere yapma çabalarına rağmen bu savaş daha azimle devam etti ve sürekli takviye ile kayıpları ve felaketleri onardı. Son çabayı göstermek için, Sultan'ın bir tebaası olan Mısır Paşası, müthiş bir filo donatmıştı ve bu, çok sayıda asker nakliyesiyle, müttefik filolar onu engelleyemeden Yunanistan'ın bir bölge olan Mora'daki Navarin limanına çoktan girmişti. Ancak Türk Mısır siperi komutanı İbrahim Paşa'nın ihlal etmesine rağmen bir ateşkes sağladılar. Geçen 20 Ekim 1827 gün doğumunda, ateşkesi Babıali'nin nihai kararına kadar uzatmak ve sıkı bir şekilde

¹⁷⁶Diario Balear, 20.11.1827,s.2.

¹⁷⁷Diario Balear, 26.11.1827,s.5.

uyulmasını sağlamak için yeni bir çaba göstermeye çalışan birleşik filolar, Navarin' in kurulu olduğu arazi ile İskafiye adasından oluşan, Türklerin bir daha çıkışa teşebbüs etmemesi için girişinde bir arka plan oluşturmak için oluşturulmuş. Yaklaşık yüz yelkenliden oluşan Osmanlı filosu, iki geminin yan yana gelmesine pek izin vermeyen limanın girişini savunmak için basamaklar halinde düzenlenmiş ve iyi yerleştirilmişti. Arkada hattaki altı gemi vardı ve sağ tarafta sahile yakın on iki firkateyn konuşlanmıştı. Bu iki hat, Navarin kalesi ve İskefiye adasına inşa edilen bazı bataryalarla korunuyordu ve tüm bu kara ve deniz yangınları, bir yanda Selves adlı bir Fransız hain tarafından, diğer yanda da Fransız donanmasından bir asker kaçağı olan Letellier adında biri tarafından yönetildi. Üçüncü bir muharebe hattı vardı, Türk siperinin geri kalanı yelken açtı ve bir kısmı limanın dibindeki alçak bir adanın etrafına demirlenmiştir. Sabahleyin üç kudretin amiralleri, geri adım atması söylenen Kaptan Paşa'ya bir milletvekili gönderdiler ve bunu doğruladı. Barış bayrağıyla gönderilen ikinci bir milletvekili top ateşiyle karşılandı. Daha sonra başkomutan olan İngiliz Amiral Codrington saldırı sinyali verdi ve tüm gemiler birbiri ardına limana girmek için ilerledi. Fransız Amiral Rigny, çok yaşa Kral haykırılarıyla ilk yayılım ateşine maruz kaldı ve birkaç dakika içinde İngilizler ve Ruslar kendilerini kâfirlerin ellerinde buldular. Saat 2.30'da Navarin' in ve İskefiye adasının bataryaları çoktan söküldü ve 5 Türk gemisi ateşe verildi. Saat 3'te, adanın iç kısmına demirlemiş 45 nakliye aracı yanıyordu ve nihayet saat 5'te Türk filosu artık yoktu. İbrahim Paşa çatışmada bulunamadı.

9 Ekim 1827'de yayınlanan *El Monitor* Gazetesi bu olayın resmi bir açıklamasını içermektedir. Haber şöyledir:

Londra Antlaşması altında birleşen üç gücün filosunun amiralleri, yukarıda belirtilen antlaşmanın amacına, yani Türkler ve Yunanlılar arasında fiili ateşkese ulaşmanın yollarını tartışmak için 18 Ekim'de Zante yakınlarında bir araya geldiler. Geçen Eylül ayının 25'inde Fransız ve İngiliz amirallerle yaptığı ve Rus Amirali adına da şart koşan İbrahim'in silahların geçici olarak askıya alınmasından sonra, Paşa sözünü ertesi gün bozmuştu. Türk filosu Navarin' e yeniden girdikten sonra, Amiral Codrington'un Patras yakınlarında bulunduğu İbrahim'e yaptığı yeni bir çağrı sonucunda, bu Paşa'nın birlikleri, eskisinden daha yıkıcı bir savaş vermekten, kadın ve çocukları öldürmekten, evleri yakmaktan, ağaçları kökünden sökmekten vazgeçmedi. O zamana kadar işlenenlerden daha büyük zulümleri kontrol altına almak için, ikna ve uzlaştırma araçlarının, Türk reislerine yapılan imalar ve Mehmet Ali ile oğluna verilen haberler, ikisi bu barbarca gidişatı durdurabilecekleri bir oyun olarak algılanmıştır. Müttefik filolarının komutanlarına kendi mahkemelerinin niyetlerini yerine getirmeleri için geriye yalnızca üç yol kaldığı, yani:

1. Bir fırtına filoları dağıtabileceğinden, İbrahim'e yıkıcı ordusunu Mora ve adaların farklı noktalarına götürme kolaylığı sağlayabileceğinden, kış boyunca zorlu, maliyetli ve hatta yararsız bir ablukayı sürdürmek.
2. Müttefik filolarını aynı Navarin' de toplayarak Osmanlı filosunu kalıcı mevcudiyetleriyle hareketsizliğe zorlamak; ancak Bâbîâli sistemi değiştirmek istememekte ısrar ettiği için bu tek başına herhangi bir sonuç vermeyeceği anlamına gelir.

3. İbrahim'e yeni önerilerde bulunmak için filolarla Navarin' de pozisyon alma fikri, antlaşmanın ruhuna dahil edildiğinden, açıkça Babıali'nin çıkarlarına uygundu¹⁷⁸.

“*Türk Filosunun Yenilgisinin İlişisini Sonuçlandırıyor*” başlığıyla 29 Kasım 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Amiraller, bu üç yolu tartıştıktan sonra, üçüncüsünün, kan dökülmeden ve düşmanlık olmaksızın ve yalnızca filoların heybetli varlığıyla, ifade edilen kavramda bir çözüm üretebileceği konusunda oybirliğiyle anlaştılar. Sonuç olarak, üçüncü yolu uygulamaya koymanın yolu belirlendi ve talimatlara uygun olarak, üst komuta en kıdemli Amirale düşecekti, İngiliz Koramiral Codrington uygun hükümleri verdi. Aynı 20'si öğle vakti rüzgar elverişli olduğu için hazırlık işaretleri verildi ve her biri yerini aldı. Önde İngiliz amiralin gemisi Asia, ardından Albion ve Cenova geliyordu. Arkasında Fransız amiral Riguy'un bayrağıyla Sirena; sonra Scipio, Trident ve Breslau ve ardından üç gemi ve dört firkateynle Rus amiral Haydn.”“Türkler, körfezin çevresinde at nalı şeklinde üç sıra oluşturarak hattaki toplam 3 gemi, 16 firkateyn,27 büyük korvet ve bir o kadar bergantinden oluşuyordu. Ana kuvvet, sağdan girerek toplandı ve 4 büyük firkateynden oluşuyordu, hattın 2 gemisi, bir başka büyük firkateyn, bir gemi ve ardından ikinci hatta korvet ve bergantin takviyeli 2 farklı büyüklükteki firkateynle devre tamamlandı. Bir eylem olması durumunda hazır olması için at nalı uçlarına doğal olarak rüzgar tarafına konumlandıkları müttefik filolarına karşı karşıya gelecek bir konumda olacak şekilde altı ateş gemisi yerleştirildi. Kaptan Fellows, İbrahim'e verilmek üzere üç amiralin imzaladığı bir mektupla iki gün önce, İngiliz firkateyni Darmouth ile Navarin' e gönderilmiş, o şefin orada olmadığı iddiasıyla cevap verilmeden iade edilmişti. Saat ikide Asia limandaydı ve bataryaları geçmişti: iki buçukta Türk amiral gemisinin yanına demirledi ve diğer İngiliz gemileri onu takip etti.”“Sirena, saat 2.25'te Türk hattının ilk firkateyninin atış mesafesi içinde demirledi. Bu sırada İngiliz firkateyni Dartmouth'tan bir tekne, ateş gemilerinden birinin yanına geldi. Firkateynin birkaç dakika önce yakınına demirlediği ateş gemisinden tekneye komuta eden subayı öldüren bir kurşun geldi. Sirena ateş gemisine o kadar yakındı ki, İngiliz teknesi tehlikede olmasaydı onu batırabilirdi. Darmouth firkateyni daha sonra ateş gemisine karşı bir silahlı saldırı başlattı. Sirena, iki bataryalı Mısır firkateyni İzmir ile neredeyse temas halindeyken, Amiral Rigny kornayla onunla konuştu ve ateş etmezse kendisinin de ateş etmeyeceğini söyledi: Aynı zamanda, bir kişinin öldürüldüğü Sirena'nın arka tarafında bulunan gemilerden birinden iki top atışı yapıldı. Dartmouth'a yönelik diğer atış görüldü. O zamandan beri mücadele sürüyor.” “Girişte bu olaylar olurken, Amiral Codrington'un Türk amirale bir bot gönderdiğini ve İngiliz pilotun Parlamento botunda tüfek mermisi ile öldürüldüğünü belirtmek gerekir.”

“Eylem çok hızlı bir şekilde genelleştirildi. Rus gemileri, beşinci Avrupa gemisi Tridente girene kadar ateşlenmeyen kara bataryalarının ateşine maruz kaldı. Öğleden sonra saat 5'te Türklerin ilk hattı imha edildi, gemiler ve firkateynler dağıtıldı, ateşe verildi ve batırıldı;

¹⁷⁸Diario Mercantil de Cádiz, 28.11.1827, s.2-3.

geri kalanı kıyıya çarptı veya kendilerini yaktı. Bu büyük silahlanmadan, korvetler ve bergantinler de dahil olmak üzere sadece yirmi kadar gemi ayakta kaldı ve bunlar çoktan terk edildi. Böylece İbrahim'e yapılan, müttefik birliklere tek bir top atışı yapılırsa Türk'ün kaderinin belirleneceği tehdidi yerine getirilmiş oldu. İbrahim, 15 gündür Mora'yı harap ettiği için çatışmada bulunamadı. Bunu, eylemin genel ilgi alanına çok az şey katan ve kısa olması adına atladığımız diğer ayrıntılar izler.

Bu korkunç muharebe hakkında bir fikir oluşturmak için, Pecinto'nun kısa bir bölgesinde ateş açan çeşitli büyüklükteki 150 savaş gemisini ve bunun sonucunda meydana gelecek yangın ve patlamaları hayal etmek yeterlidir. Ateş kesildiğinde, Türk filosunun kalıntılarının sunduğu manzara ürkütücüydü, beceriden çok öfkeyle savaşan 3.000'den fazla kişinin kaybı olduğu tahmin edilebilir. Çatışmadan birkaç gün önce Amiral Rigny, İbrahim'in filosunda görev yapan Fransızlara, Türklerin savaşma şeklinin ve antlaşmayı ihlal etmenin, onları bu hizmetten ayrılmaları için korkutma durumuna soktuğunu bildirdi. Çağrıya boyun eğmeyen sadece bir kişi vardı.

Bazı Fransız gazeteleri, Majestelerinin filosunun maruz kaldığı ölü ve yaralıları ilişkin aşağıdaki tabloya yer vermektedir.

Gemi İsimleri	Ölü	Ağır Yaralı	Yaralı	Gözlemler
Memurlar	3	1	2	
Firkateyn Sirene	21	26	16	Amiral Bay Fleurat'ın tercümanı ve birinci sınıf öğrencisi Dussenie öldürüldü.
Gemi Escipion	2	9	11	Teğmen Tulissac bir kurşunla yaralandı.
Gemi Tridente	0	2	5	
Gemi Breslao	1	7	7	Kaptan Lebretonniere yaralandı.
Firkateyn Armida	14	13	12	Teğmen Duboursien'in uyluğu kırılmıştı.
Bergantin Alcione	1	7	2	
Yelkenli Dafue	1	1	4	Teğmen Simiau öldürüldü.
Toplam	45	66	59	

La Cronica de Gibraltar gazetesinden alınan haber ise şu şekildedir; Malta'dan gelen postanın İngiliz amiralin Navarin eylemiyle ilgili yaptığı açıklamayı getirdiği ve İngiliz kadrosunda 75 ölü, 197 yaralı, toplam 272 kişidir. Fransızlarda 43 ölü, 141 yaralı, toplam

184 kişidir. Ruslarda 59 ölü, 139 yaralı, toplam 198 kişidir. Toplamda 177 ölü, 377 yaralı, toplam 654 kişidir¹⁷⁹.

“*Türk-Mısır Filosunun Yenilgisiyle İlgili Bazı Detaylar*” başlığıyla 3 Aralık 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

27 ve 29 Ekim 1827 tarihli La Cronica de Gibraltar’ dan alınan ayrıntılara yer verilmiştir. Haber şöyledir:

Muharebeden bir gün sonra, İtilaf kuvvetlerinin amiralleri, İbrahim Paşa'ya bir mektup yazarak, Avrupa filolarının Navarin'e herhangi bir düşmanca niyet olmadan girdiğini ve geriye kalan Türk gemilerini yok etmek gibi bir niyetleri olmadığını söylediler. Ancak bu arada, müttefik filolarının bazı gemilerine veya teknelerine tek bir top atışı yapılırsa, geri kalan tüm Türk gemilerinin yanı sıra Navarin kalelerini de derhal yok edeceklerini diğer Türk reislerine haber ettiler. Diğer herhangi bir düşmanca eylemi, Babıali'nin müttefik güçlere karşı bir savaş ilanı olarak gördüklerini ve Türk reisleri önceki ihtiyatsızlıklarını kabul ederek herhangi bir düşmanlık eyleminden kaçınırlarsa önceki gibi devam edecekti. Bu mektuba doğrudan bir cevap verilmedi, ancak Türk filosuna komuta eden Tahir Paşa, Asia Gemisine bindi ve kalan gemiler tarafından herhangi bir düşmanlık yapılmayacağına, ancak komutasını kalelere kadar genişletmediği takdirde davranışlarından sorumlu tutulamayacağına söz verdi. Müttefik filolar 25 Ekim'e kadar Navarin' de kaldı.

Navarin Limanı'nda 24 Ekim 1827'de Asya gemisinde birleşik filolar, en eksiksiz zafer tiyatrosu olan noktadan ayrılmadan önce, Koramiral ve Başkomutan, içlerindeki tüm subaylara, denizcilere ve diğer çalışanlara, bugünün 20'sinde gözlemledikleri cesur ve kararlı davranıştan tam memnuniyetini ifade etmelidir. Kendisi, bu kanlı ve yıkıcı savaşta üç müttefik gücün mangaları tarafından sunulandan daha büyük bir ruh ve uygulama birliği sergileyen herhangi bir ulustan bir manga örneği olmadığına inanıyor. İlgili amiraller tarafından verilen parlak örneğe yoldaşlarını, her ulusun gemilerinin savaşın harareti ve karmaşasında birbirlerine verdiği asil ve samimi yardımı atfediyor. Türk-Mısır siperinin verdiği sözün haince ihlalinin cezasını ödediği iyi hazırlanmış ve sayıca çok üstün hazırlıklara karşı, böyle bir niyet ve eylem birliğine, böylesine bir akıl ve cesaret varlığına ve bunun sonucunda ateşlerinin yönündeki doğruluğuna bağlı tam bir zaferin zamanı geldi. Gururlu İbrahim Paşa, Navarin' i terk etmeyeceğine ve müttefik filolarını taciz etmeyeceğine söz verdi ve ardından sözünü kesin olarak yerine getirmede. Müttefik komutanlar, herhangi bir müttefik filosunun bayrağına tek kurşun sıkılırsa Türk-Mısır filosunu imha edeceklerine söz vermişler. Komuta etme şerefine nail olduğu yiğitlerin de yardımıyla görevlerini yerine getirmişlerdir. 60 savaş gemisinden oluşan filodan sadece bir firkateyn ve 15 küçük gemi denizde kalabilecek durumda. Böylesine eksiksiz bir zafer, büyük fedakârlıklar olmadan elde edilemezdi ve Başkomutan, filosundaki en yiğit kişilerden bazılarının kaybına üzülmek zorunda. Ancak, ülkelerine hizmet ederken ve acı çeken insanlığa bir hediye olarak öldüklerini düşünenin tesellisini yaşıyor.

¹⁷⁹Diario Mercantil de Cádiz, 29.11.1827, s.1-3.

Navarin Körfezi'ndeki Türk kuvvetleri, hattaki 3 gemi ve 630'u öldürülen 830 adamla, 84 silahlı amiral gemisinden oluşuyordu. 450 ila 500 adamla her biri 61 kişilik dört büyük firkateyn. On ve sekiz Türk korveti, 8 mısırlı ve 200 adamla 18' den 24' e çıktı. 4 Türk bergantin, 130 ila 150 erkek 8'i Mısırlı 19 kişi. Sekiz Mısır ateş gemisi. Ayrıca Türklerin Mora'da sahip olduğu 35.000 Mısırlıdan 4.000'i Türk-Mısır filosuna bindirildi¹⁸⁰.

“*Yabancı Haberler, İngiltere*” başlığıyla 4 Aralık 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bu sabah Amirallik, İngiliz, Rus ve Fransız filolarının geçen ayın 20'sinde Türk-Mısır ile yaptıkları parlak ve kararlı eylem raporlarını aldı. Filolar demir attı. Osmanlı kuvvetlerinin sayısal üstünlüğü çok büyük olmasına rağmen tamamen yok oldu. Alınan özel bir mektuba göre; İngiliz filosu, üç hat gemisi, iki firkateyn ve üç tugaydan oluşuyordu. Fransız filosu; üç hat gemisi, iki firkateyn ve iki yelkenliden oluşuyordu. Rus filosu ise; dört hat gemisi ve dört firkateynden ve toplam 23 kandilden oluşuyordu. Türk filosu, üç hat gemisi, dört büyük firkateyn, 19 normal firkateyn, 24 korvet, 14 tugay ve altı gemiden, toplamda 70 kandilden oluşuyordu. Türklerin ayrıca savaş gemilerinin arkasına yerleştirilmiş 40 nakliyesi vardı. Çarpışmanın sonucunda, bir Türk gemisinin yandı. İki gemisi ağır şekilde tahrip edildi. Büyük bir firkateyn battı ve diğeri yok edildi. Normal gemilerden ikisi yandı, 15 gemisi yakıldı, 3 gemisi yok edildi. Biri sahile fırlatıldı ve direkleri kırıldı. 15 korvet yakılıp ve yerle bir edildi. 9 tugayın yok edildi. 6 ateşleme ve 3 nakliye aracı imha edildi. 7 Türk savaş gemisinden, daha az yandıkları için sadece küçük gemiler sağlam kaldı.

Londra 9 Kasım 1827 tarihli mektuba göre, öncelikle Bâbiâli'ye karşı son önlemlerin alınması sonucunda Rus ve İngiliz büyükelçileri arasında oldukça ciddi bir kararsızlık olduğunu ve Fransa büyükelçisinin Bay Straffort-Canning'i şiddetle desteklediğini yazmaktadır. 1 Ekim 1827 tarihli İstanbul- Türkiye'den kötü haber geldi, görünüşe göre büyükelçiler arasındaki iletişimin kesildi ve bu dönemdeki müzakereler Yunanistan meselesinin kesin çözümü için olumsuz yönde etkilemektedir. Navarin saldırısının sebebi, İbrahim'in mütarekeye rağmen Yunan halkından intikam almaya devam etmesi, kadınları ve çocukları katletmesi, evleri yakması, ülkeyi tahrip etmesi gibi kötü niyetli eylemlerinden kaynaklandığını ve İbrahim'in deniz yoluyla hiçbir şey yapamayacağını anlamasına neden olmasıdır. Türk-Mısır filosunun tamamen yok edildi, İngiliz Donanması'nın elde ettiği büyük zaferi müttefiklerin desteğiyle kazanıldı. Üç gücün amirallerinin Navarin 'de mükemmel bir şekilde birleşmiş olsalar da, büyükelçilerinin İstanbul'da bu kadar uyumsuz olduğu unutulmamalıdır¹⁸¹.

“*Dış Haberler, Yunanistan*” başlıklı 9 Aralık 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Navarin 27 Eylül 1827 tarihli *Observateur Autrichien* gazetesinden habere göre; Amiral Codrington'un 19 Eylül 1827 tarihinde İbrahim Paşa hakkında bilgi almak amacıyla Türk

¹⁸⁰Diario Mercantil de Cádiz, 03.12.1827, s.1-4.

¹⁸¹Diario Balear, 04.12.1827,s.1-3.

filosu kaptanının limana dönmesi için bir davet firkateyni gönderdi. Direnirse onu zor kullanmaya mecbur edeceğini ekledi. Kaptan Bey, bu tehditler karşısında şaşırıp ve durumu hemen rapor edeceği İbrahim'den başka hiç kimseden emir almadığını söyledi. İngiliz Koramiral bu kararı öğrendikten sonra, subaylarından birine İbrahim'e ulaştırması için bir mektup yazdı. İbrahim Paşa'nın, Asya'da bulunan dragomanı aracılığıyla cevap verdi. Hükümdarının emri olmadan düşmanlıklara başlamayacaklarını söyledi. Kaptan Bey'e limana dönmesini emretti. Ancak emir aldığı sırada tüm ekibiyle şahsen liman dışında bulunduğu, sadece hükümetinin emirlerini yerine getirmek isteyen bir general olduğu için Londra Antlaşması uyarınca talimatların uygulandığı cevabı alınmıştır. 21 Eylül 1827 sabahı, Fransızlar, İngiliz filosuyla buluştu ve 22 Eylül 1827'de Tuğamiral Bay de Rigny İbrahim'e, Koramiral Codrington'un yazdığı mektuba benzer bir mektup gönderdi. 23 Eylül'de her iki amiral de İbrahim'den bir röportaj istedi. İbrahim hemen kabul etti, ertesi gün 24 Eylül'de İngiliz koramiral bir firkateyn ile limana girdi. 25'inde görüşme yapıldı ve İbrahim'in dragomanı dışında başkalarının katılmasını istemediklerini beyan edildi.

İbrahim Paşa ile yapılan röportaj şöyledir: Amiraller daha önce Yunanlılar ile yaptıkları anlaşmayı söyleyip, kendi mahkemelerinde insan kanının akıtılmasını önlemek için çok katı ve resmi talimatlar aldıklarını ve sonuç olarak buna rıza göstermek istemeyen savaşan taraflardan herhangi birini zorla indireceklerini açıkladılar. İbrahim bu koşulları kabul etti ve düşmanlığı sürdürmeyeceğini, donanmasının ve hükümdarının sosyal çıkarlarını koruyacağını, açık bir emir olmadan ateş etmeyeceğini bir emir alırsa, ona itaat etmek için her türlü tehlikeyle yüzleşmeye hazır olduğunu söyledi. Amiraller ona hemen Bâbüâli'nin kaynaklarının zayıflığından haberdar ettiler ancak İbrahim savaşı devam ettirme veya bitirme ihtiyacına karar vermesi gereken tek yargıcın hükümdar olduğunu ve onun emirlerini yerine getirmekten başka yapacak bir şey yapmayacağını söyledi. Savaşıyor ve her ne sebeple olursa olsun, hükümdarına karşı haksız bir savaş yapanlara düşman olacağına inanıyordu. Sonuç olarak emir almadan deniz yoluyla hiçbir saldırı operasyonu yapılmaması konusunda anlaşıldı. İbrahim, bu durumda Cochrane'in Patras yakınlarındaki iniş projesini engellenmesi gerektiğini, anlaşmaya ilişkin talimat verecek olan amirallere bildirdi ve düşmanlıklarını askıya almaya davet etti. Amiraller; İbrahim'in kendilerine gizli bir röportaj vermesi yönündeki isteklerini tekrarladı, ancak İbrahim yine reddetti, 26 Eylül 1827'de amiraller limandan ayrıldı ve her biri 19 top atışı ile uğurlandı¹⁸².

“*Dış Haberler, İtalya*” başlıklı 10 Aralık 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Trieste 22 Ekim 1827 tarihli Gaceta de Madrid'den alınan habere göre; On bir gün önce Patras'tan ayrılan gemilerden ve dokuz gün içinde Modon'dan gelen diğer gemilerden öğrenildiğine göre, Türk-Mısır filosunun Patras'ı almak için boşuna inatlaşıyor. Amiral Crodrington tarafından hepsini geriye veya çoğunun Navarin'e döndürülmeye zorlandı. Günler önce bu sularda hiçbir savaş gemisi görülmedi, buharlı gemi dahil sekiz gemiden

¹⁸²Diario Balear, 09.12.1827,s.3

oluşan bir Yunan tümeni, İnebahtı Körfezi'nde beş Türk gemisini yaktı ve ikisini ele geçirdi

Şimdiye kadar meydana gelen ve olası felaketlerden kaçınmak için, ikna ve uzlaşma çalışmaları, Türk liderlerine verilen öğütler, Mehmet Ali ve oğluna yapılan uyarılar dikkate alınmadı. Müttefik birliklerin komutanları kararlarını medyaya yansıtılar. Bu kararlar şöyledir;

- 1- Kış boyunca zor, maliyetli ve hatta yararsız bir abluka devam ettirmek, bir fırtına ekipleri dağıtabilir ve İbrahim'in ordusunu Mora'nın ve adaların farklı noktalarına götürmesine yol açabileceği
- 2- Müttefik birliklerini bizzat Navarin'de toplamak, bu sayede Osmanlı donanmalarının kalıcı olarak hareketsiz kalmasını sağlamak; Ancak bu tek başına hiçbir şeyin bitmediği anlamına geldiğininim, çünkü Bâbîâlî sistemini değiştirmemeye devam ettiğini
- 3- Antlaşmanın ruhundan ayrılmadan, Babıali'nin çıkarına olanları İbrahim'e önermek için Navarin'de birliklerle birlikte pozisyon alın.

Türkler, körfezin tamamında üç sıra halinde at nalı şeklinde bir sağlamlaştırma hattı oluşturdukları ve hattın toplam birisi tahrip edilmiş toplamda üç gemi, 16 firkateyn,²⁷ büyük korvet ve pek çok tugaydan (1) oluşmasına rağmen Türk gemilerinin Müttefik gemilerinin karşısında hızla hurdaya çıktı. İngiliz korvet Rota, İstanbul'a bu olayı duyurmak için İzmir'e gönderildi. Rigny, İbrahim'e Osmanlıların hizmetinden ayrılmaları için teklif götürdü. Bu teklifin kabul edilip edilmediği ise hala belirsizdir. Üç Avrupalı filo amiralleri, müzakereler için 22 Eylül 1827 tarihinde daha fazla kan akmaması, Osmanlı liderlerinin daha fazla muhalefet yapmaması amacıyla İbrahim'e mektup gönderdiler.

- (1) Türklerin gerçek güçlerini ve kaynaklarını hesaplamak için, Madrid'de satılan, Osmanlı İmparatorluğunun Coğrafi, Siyasi, Askeri, Sivil ve Dini Tasviri başlıklı yakın zamanda yayınlanan bir esere sahip olmak çok faydalı olacaktır. Barco ve Cuesta kütüphanelerinde ve halktan büyük kabul gördü¹⁸³.

“İngiltere” başlığıyla 20 Aralık 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Londra 12 Kasım 1827 tarihli habere göre; İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na 22 Ekim 1827 İstanbul'daki Bay Strafford Canning'in postaları ulaştı. İstanbul'daki olayların henüz kesin bir boyut kazanmadığı, Mora haberlerinin, İstanbul'da duyulduğu anda Doğu'nun işleri şüphesiz çözülecektir. Koramiral Codrington tarafından amiralliğe verilen 21 Ekim Navarin limanında Türkler ve birleşik güçler arasında geçen çatışma ile ilgili rapor yazılmıştır .

“Yabancı Haberler, Fransa” başlığıyla 20 Aralık 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris 15 Kasım tarihli habere göre; 10 Kasım 1827 tarihli Augsburg Gazetesi, Navarin olayları hakkında çeşitli haberler içermektedir. Tüm haberler yayınlanan diğer haberleri destekliyor, en ilginç haber ise, Karadeniz'e giden bir geminin komutanı ve savaşın görgü tanığı olan Kaptan Newton ve 21 Ekim'de Amiral Codrington arasında düşmanlık

¹⁸³Diario Balear, 10.12.1827,s.2-6.

başlamasıdır. Kaptan Newton'un, Türk-Mısır filosunun beş ila altı gemi dışında tamamen yok edildiğini gördüğüne dair güvence verdi. 20 ve 21 tarihlerinde hala bazı büyük patlamalar vardı. Müttefiklerin koruması altında birkaç ticaret gemisinin limandan ayrı bir yerde bulunduğunu ve nihayet Avusturya bayrağı altında üç veya dört gemiyi gözlemlediğini bildirdi.

La Gaceta de Florencia, Navarin savaşıdan sonra Türklerin Amiral Codrington'a bir milletvekili gönderdiler. Türklerin savaş için kışkırtıldığını, esir alınan Türk amiralin, İstanbul'dan aldığı gizli emir sonucunda kendisine Avrupa gemilerini ateşe verme emri verildiğini haberi doğruladı.. Bu haberin doğruluğu 7 Kasım 1827 Korfu tarihli *El Diario de Roma* gazetesinde yayımlanan bir mektup ile teyit edilirken, Türk mangalarında denizcilik yapan Yunanlıları katlettikleri belirtiliyor.

Frankfurt 18 Kasım 1827 tarihinde alınan ve Augsburg Gazetesi tarafından duyurulmuş olan *Espectador Oriental* dergisinin iki sayısını aldı. Bu sayıların 13 Ekim'e kadar süren ve 5 Ekim 1827 tarihli bir mektup içeriyor. Bu mektupta; Mısır mangasının mütarekeden sonra Navarin'den ayrılma nedenini açıklamaktadır. İbrahim Paşa ile 22-24 Eylül tarihleri arasında yapılan görüşmelerin ardından, Tatarların dönüşüne kadar ateşkesin sonuçlandırılması için Babıâli'den yeni emirler istemeye giden İngiliz ve Fransız ekiplerinin bölündüğünü yazmaktadır¹⁸⁴.

“Eflak” başlığıyla 29 Aralık 1827 tarihli gazetede “Bükreş 6 Kasım tarihli mektuba göre; Bâbiâli'nin, müttefik güçler tarafından Türk-Mısır'a saldırıldığı haberini öğrenmesinden sonra İstanbul'dan haber alınamadı. Padişahın çözümü hevesle bekleniliyor ” yazmaktadır¹⁸⁵.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 29 Aralık 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 7 Kasım 1827 tarihli *Gazette Universelle*'den alınan habere göre; Bâbiâli çok güçlü bir karar aldı ve başkenti sekiz gün boyunca çalkalayan belirsizliğin sona erdi. Geçen ayın 30'unda sarayda öğrenilen Navarin felaketi, sultanı şok etti. On iki saat içinde kimse ona yaklaşmaya cesaret edemedi. Babıâli'nin barış yanlısı olan üç Büyükelçinin ima ve vaatlerini dinledikleri için pişmanlık duydu. Büyükelçilerin, İstanbul'da gitmeleri veya kalmaları tavsiye edilmedi, padişahın bu elçilerle ilişkilerini sürdürmeme kararı aldı. Böylece Franklar için korku dolu iki gün geçti, 6 Kasım 1827'de yapılan büyük bir Divan toplantısı yapıldı, bu divana dost olmayanlar da dâhil olmak üzere, tüm ulemanın çağrıldı. Divan, Müftü 'nün evinde yapıldığını, Pera halkı ve Müslümanların hevesle padişahın kararını bekledi. Fransa, İngiltere ve Rusya ile yapılan tüm anlaşmalar ve özellikle Akkerman anlaşmasının geçersiz olduğu ve hiçbir değeri olmadığı iddia edildi. Üç gücün Elçileri ile iletişimi tamamen kesildi. Bu elçilerin, milletler hukuku tarafından korunduğu

¹⁸⁴Diario Balear, 22.12.1827,s.4-5.

¹⁸⁵Diario Balear, 29.12.1827,s.3.

göz önünde bulunduruldu. Türk topraklarında oldukları sürece güvenliklerinin sağlanacaktır. Padişah, tüm Müslümanların genel silahlanmaya davet etme kararı aldı¹⁸⁶.

“Yunanlıların Durumları” başlığıyla 1 Ocak 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rus filosu, Navarin'de Büyük Britanya ve Fransa'dan gelen filolarla birlikte harekete geçti. Bu müttefik filoyu yönetecek bir komutan seçmek ilk işti. İbrahim Paşa, geçici bir mütarekeye inanıyor. 25 Eylül'de mangasının bir kısmını ihraç etti. Yunanlılara karşı verdiği korkunç savaşın eskisinden daha büyük bir gaddarlıkla sürdürdü. Sadece kadınları ve çocukları kılıçtan geçirmekle kalmadı aynı zamanda bütün evleri yıktı, ağaçları kökünden söktü, yıkımı eksiksiz olarak tamamlamaya kararlıydı. Türkler, bu vahşete son vermek için onu ikna etmeye çalışıyorlar. Aynı zamanda arabulucu güçlerin elçilerinin bahsedildiği not konusunda Divan sessiz kalmayı sürdürdü. Kış, Takımadalar 'da geçirmek zorunda olan müttefik filolarının amiralleri, en iyi taşıma araçlarını incelemek ve belirlemek için 18 Ekim'de kendi mahkemelerini kurdular. Müttefik filo, Osmanlı'yı hareketsiz bıraktı. Divan lehine İbrahim Navarin'de ki pozisyonunun yeniledi. Türk filosu ile kanlı bir savaşın meydana geldi. Müttefik filo amiralinin 20 Ekim 1827 tarihinde İbrahim Paşa'ya vermiş olduğu not eklenmiştir. Bu not şöyledir:

Müttefik kuvvetlerin filoları, Navarin'e düşmanca niyetlerle değil, sadece Türk filosunun komutanlarına İmparator lehine olan teklifleri yenileme niyetiyle girdiğinden, niyetimiz Navarin'in kalıntılarını yok etmek değildir. İlk top için böylesine unutulmaz bir intikam aldıktan sonra, Müttefik bayraklarına ateş etmeye cesaret ettiler. Bu nedenle, tutsak olarak elimize düşen Türk kaptanlarından birini, İbrahim Paşa, Mahir Bey, Tahir Paşa, Yüzbaşı Bey ve diğer Türk beylerine, tek bir el ateş edildiğinde tekrar tüfek veya top ateşi olduğunu bilmeleri için gönderdik. Müttefik güçlerin herhangi bir gemisine veya teknesine karşı, kalan birkaç Türk gemisini ve Navarin kalelerini yok edeceğiz. Böyle bir düşmanlığın tekrarını Babıali'nin üç müttefik güce karşı resmi bir beyanı olarak kabul edeceğiz. Bu düşmanlığın getirdiği korkunç sonuçlar Sultan ve onun alt tabakaları üzerinde ağır olacaktır. Ancak Türk reisleri, ateşi başlatarak yaptıkları saldırganlığı kabul ederlerse, her türlü düşmanlıktan kaçınırlarsa, istihbarat şartlarını yenilecektir. Bu durumda gün bittiğinde beyaz bayrak açılacaktır.

2.1.2.3. 1828-1829 yıllarında Türkiye-Rusya haberleri

“Yabancı Haberler, Fransa” başlığıyla 18 Şubat 1828 tarihli gazetede 26 Kasım 1827 tarihli Malta'da bulunan Koramiral Heiden Kontu'nun, Rusya İmparatoru Majestelerine hitaben yazdığı mektuba yer verilmiştir. Bu mektup şu şekildedir:

Müttefiklerin hareketlerini karakterize eden uyum, inanılabilecek her şeyi aşıyor. Tüm düşüncelerin ve tüm dikkatin sadece aynı hedefe yönlendirildiği ve bazı örneklerinde göstereceği gibi üç manganın tek bir millete ait gibi görüldüğünü söylemek yeterlidir.

¹⁸⁶Diario Balear, 29.12.1827,s.1-2.

Fransız gemisi Breslaw'ın komutanı Kaptan La Bretonniere, eylemin başında kendisini çok riskli bir konumda bulmuş ve Azov gemisinin çok açıkta olduğunu gözlemlemiştir. Aynı anda beş gemiyle savaşmak zorunda kalmıştır. Breslaw'nın onlara herhangi bir zarar veremeyeceğini, kablolarını noktaya kadar kesmesi ve kendisini İngiliz gemisi Albion ile Azow'nun arasına yerleştirmek için yürümesi bize çok rahatlık sağladı. Azow her yere saldırdı ve Muharrem Bey'in bayrağını taşıyan 84 silahlı bir gemiye karşı savaşan İngiliz amirale yardım edebilme şansına sahipti. İngiliz birliklerinden biri çok zarar gördükten sonra, savaşın ortasında tüm çapalarını kaybetti ve derhal imparatorluk firkateyni Konstantin'in son kablosuna bağlandı. Kaptan Krouchtouhoff tarafından komuta edildi ve bu şekilde gece boyunca onu tehdit eden tehlikeden kurtuldu.”

Bu unutulmaz savaşta, üç amiral gemisi, ya sahip oldukları ölü ve yaralı sayısı ya da tüm parçalarında gördükleri hasar nedeniyle, diğer gemilerden hiç şüphesiz daha fazla zarar gördü. İngiliz ve Fransız amirallerden olanlardan sonra manyetik pusulalarını kaybetti. Azow, mermilerle o kadar delik deşik çıktı ki gövdesinde 153 delik sayıldı ve direkleri o kadar hasar gördü ki kısa süre sonra yapılan düzeltmelere rağmen yelkenleri zar zor tutabiliyordu.

Mürettebatını her zaman gözlemlediği titiz disiplin, topçuların günlük tatbikatları ve hizmetin tüm bölümlerinde sürdürdüğü muazzam düzen Kaptan Lazareff'in onuruna eklenmelidir; Azow, düşmanın yenilmesi ve yok edilmesi için işbirliği yaptı. Takdire şayan bir şekilde devam eden ateşi, iki büyük firkateyn ve bir korvet batırdı, 84 silahlı bir gemiyi daha sonra uçurdu ve son olarak, mürettebatını oluşturan 600 kişinin 500 ölü veya yaralı olduğu iki köprülü bir firkateyni yok etti.

Habere göre Mısır filosunun oluşturduğu 60 savaş gemisinden sadece bir firkateynin ve hizmet veremeyecek ve muhtemelen bir daha denizde görülemeyecek 15 kadar küçük gemim olabilir. Onları yok etmek yine de çok kolay olurdu. Osmanlılara kendimizi savunmaktan başka bir şey yapmadığımıza dair bir kanıt daha vermek için onlara dokunmak istemedik. Müttefik filoların arasına eklenen on üç Mısırlı ve Türk savaş gemisi savaş sırasında uçuruldu ve ertesi gün 18 kişi genel olarak, genel olarak Türk-Mısır filosunun 6 ila 70 adamı aynı kaderi paylaştı. Korvet Greniaschtchey, denizden neler olabileceğini gözlemlemek için Navarin limanının girişinde kalmaya mahkûm olduğu için eyleme katılmadı¹⁸⁷.

“*Türkiye Müzakereleri*” başlığıyla 15 Mart 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Savaş korkusu her yere yayılmış durumda ve çok az insan hâlâ barış olacağından söz ediyor. Bükreş'ten gelen 19 Şubat 1828 tarihli bir mektupta şunları okuyoruz: Bir kez daha en çetin kış mevsiminde ülkemizi terk etmek zorunda kalıyoruz, çünkü savaş durumunda Calarashi'den gönderilen bir Türk süvari birliği birkaç saat içinde bu şehre girebilir ve hepimizi esir alarak Tuna'nın karşı yakasına götürebilir. Ancak Tuna'nın diğer yakasındaki ülkede yaşayanların durumu daha da kötüdür. Bulgaristan devleti hakkında bize verilen

¹⁸⁷Diario Balear, 18.02.1828, s.5-7.

tarif ürkütücü. Buradaki herkes, daha büyük kötülüklerden kaçınmak ve Babıali'nin Hristiyan tebaasının varlıklarını ve mallarını kurtarmak için Rusya'nın müdahale edeceğine inanıyor. Osmanlı ordusu yavaş yavaş Tuna Nehri kıyısında toplanıyor. Kalelere fazlasıyla tedarik edildi ve Edirne'de Sultan'ın sarayı şimdiden hazırlanıyor.

English Mail'den alındı. Babıali'nin aldığı tedbirler, manifestosunun üslubuyla tam bir uyum içindedir. Son gelişmelere ışık tutan son haberler gelirken, biz de Türkiye'nin sahip olduğu fiziki ve suni direniş araçlarına, ileri görüşlü okuyucularımızın dikkatini çekeceğiz. Türkiye'ye savaş açmanın ve onu fethetmenin neredeyse eşanlamı olduğu söylemek çok hafife almak olur. Rusya'nın kuvvetlerinin, Babıali'nin onlara karşı koyamayacağı kadar devasa olduğu ve Avrupa'daki Osmanlı hâkimiyetinin sona yaklaştığı tasavvur edilmemiştir. Tuna'ya yürüyüşün kolay olacağına ve Türklerin çok az engel çıkaracağına veya hiç engel olmayacağına şüphe yok. Ancak bu nehrin geçişinde ve sonraki operasyonlarda büyük zorluk yaşanacaktır. Başkentten yaklaşık 70 fersah uzaklıktaki Şumnu, Türkiye'nin stratejik noktası olarak kabul edilir. Sadrazam her zaman kampını orada kurmuş ve Ruslar bu noktayı asla aşamamıştır. Ancak Türk ordusu bu kısımda işgal altındayken, bir başka Rus ordusunun Tuna'yı aşip doğrudan Edirne'ye yürüyebileceği söylenecektir. Tuna ile Edirne arasında Belgan Dağları'nın uzandığı kuşkusuz fark edilmemiştir. Kâğıt üzerindeki bir kampanya, sahadaki bir kampanyadan çok farklıdır. Geçenlerde bir Rus General, Türkiye'nin herhangi bir muhalefetinin beyhude görüneceği bir plan yayınladı. Bu plana göre bir Rus filosu orduyla uyum içinde hareket etmelidir. Boğaz'ın girişini zorlayacak ve Üsküdar'ı ele geçirebilecek, İstanbul'u tehdit edebilecek, İzmir'i alabilecek, Asya kıyılarına çıkarma yollarını kolaylaştıracak. Ancak İstanbul'un bir başkent olmadığı, çok çabuk teslim olmak zorunda olduğu unutulmamalıdır ve Türkleri Avrupa'dan kovma projesini gerçekleştirmek o kadar kolay olmadığı gibi arzu edilmesi gereken bir şey de değildir. Elbette müttefikler bu anlamda hareket ediyor ve aksi olsaydı Avusturya işbirliği yapmazdı. Avrupa'da dengeyi sağlama ihtiyacı, Türklerin bunların dışına atılmamasını gerektirir. Ayrıca, müttefik güçlerin niyetlerini ve amaçlarını belirleyen belirli yükümlülükler tarafından kuşatıldığı da unutulmuş görünüyor. Aslında amacı Yunanistan'ı Türkiye'den ayırmak ve bunu başarmak için bu kadar aşırıya gitmeye gerek olmayacağına inanmamıza rağmen belki de boş laflara başvurmak gerekebilir. Ne olursa olsun, müttefik silahlarının Türkiye'de varsayılan izlenimi yarattığı doğru olsaydı, Babıali'nin önerilen koşulları kabul etmek yerine Avrupa'daki mülklerini kaybetme riskini göze almak istediğini varsaymak mümkün değildir¹⁸⁸.

“*Türkiye Müzakereleri*” başlığıyla 29 Mart 1828 tarihli gazetede; İngiliz, Avusturyalı ve Fransız Gazetelerinden alınan haberlerde “Osmanlı Manifestosu” adlı ferman yayınlandığı hakkında bilgiler vermektedir. Resmi gazetelerde yayınlanan bu

¹⁸⁸Diario Mercantil de Cádiz, 15.03.1828, s.1-3.

fermanın, ayanlara hitap ettiği savaş manifestosu karakteri taşıdığı yazılmıştır. Gazetede şu yazmaktadır:

1. Ferman, sanıldığı gibi Türkiye'de basılmamış, camilerde okunmamış, farklı nüshalar halinde ve hatta büyük farklılıklarla ayanlara ayrı ayrı teslim edilmiştir. Avrupa'da ifşa edilmiş olan ferman tek tiptir.

2. Babıali bu versiyonların hiçbirini gerçek olarak kabul etmemekle kalmadı, aynı zamanda Reis Efendi birçok münferit hükmün varsayılan ve tahrif edildiğini beyan etti. Sonuç olarak Avrupalı müfessirlerin bu tür maddelerden çıkarmaya çalıştıkları tüm çıkarımlar asılsız veya en azından çok riskli.”

3. Türk bakanlar, bu işareti bir manifesto olarak görmek şöyle dursun, yorumları sürekli olarak protesto ettiler. Çeşitli yabancı elçiliklere ifade ettiklerine göre, Türk hükümetinin uzak vilayetlerde yaşayanların savaş durumunda savunma önlemleri alabileceği konusunda bilinçlendirmekten başka bir amacı yoktu. Reis Efendi, yabancı bir ülkede sadece hükümet arasındaki iç ilişkilerle sınırlı bir talimatı ifşa edildiği için güçlü diplomatik şikâyetlerde bulunmuştur.

9 Şubat 1828 tarihli Augsburg Gazetesi'ne göre; Korfu'nun yeni müzakerelerin kurulacağı nokta olacağını, üç Büyükelçiyi kabul etmek için her şeyin hazır olduğunu ve çok yakında göreve başlayacağını söylemektedir. Babıali'nin bu müzakerelerde hangi rolü üstleneceği ve Yunanlıların buna ne ölçüde müdahale edeceği bilinmiyor. Ancak Türk hükümeti bu büyük girişimde işbirliği yapmazsa savaş kaçınılmazdır. Görünüşe göre bu durumu önlemek için birleşik filolar güçlendirildi ve Navarin' de büyük hasarı veren gemiler oluşturuldu.

12 Mart 1828 tarihli resmi Fransız Gazetesi'nden alınan haberde; Dün Petersburg'dan bir kuryenin geldiği piyasada yayılırken Rusya'nın, Fransa ve İngiltere'nin koalisyondan ayrılması durumunda bile tek başına hareket etme niyetiyle Türkiye'ye kesin savaş ilan ettiği söylenmektedir. Artık Babıali'yi gözetmek istemeyen Akkerman antlaşmasının, İstanbul ve Saint Petersburg kabineleri arasında tuhaf bir anlaşma olduğu gerçeğine dayanıyordu. Bugün tüm dünyayı ilgilendiren soruya nihayet karar verecek olan bu haber, kamu fonlarını etkileyecek kadar yayıldı.

13 Mart 1828 tarihli resmi Fransız Gazetesi'nden alınan haberde; Ertesi gün aynı gazetede şu yazı okundu: Dün İmparator Nicholas'ın Doğu ticaretinde aldığı kararı piyasadan haber olarak sunarken, kendisine yapılan hakaretin intikamını Akkerman Antlaşmasını meydanlarda yırtarak almaya kararlı olduğunu hiç şüphesiz biliyorduk. Rusya İmparatoru, Babıali tarafından 20 Aralık'ta yayınlanan bildirgeyi kendisine karşı bir savaş ilanı olarak değerlendirerek, Güney ordusunu 12 Nisan'da Prut'u geçerek ve Eflak ve Boğdan Prenslıklarına girmek için gönderecektir¹⁸⁹.

“*Türkiye Müzakereleri*” başlığıyla 2 Nisan 1828 tarihli gazetede şu haber yayınlanmıştır:

¹⁸⁹Diario Mercantil de Cádiz, 29.03.1828, s.1-3.

Okurlarımıza Rus ordusunun Prut'u geçtiği haberleriyle ilgili yargılarını askıya almalarını tavsiye etmemiz sebepsiz değil, çünkü bugünkü gibi durumlarda kamu fonu vurguncuları fonları artırıp düşürmek için işlerine geldiği gibi lehte veya aleyhte haberler yaptıklarından habersiz değildik. Geçen Mart'ın 11'inde Londra pazarında ulaşan haberler çok tuhaftı. Ancak hiçbiri doğrulanmadı ve şimdiye kadar şüphe götürmez şey, Rusya'nın, Babıali'ye yanıt olarak bir bildiri yayınlamış olması ve Güney'den ordusuna 12 Mart 1828'de Eflak ve Boğdan Prensliklerini işgal etmek üzere Prut'u geçmesi emrini vermiş olmasıdır. Bu arada savaş hazırlıkları devam ediyor ve eğer Frankfurt hakkında yazdıklarına inanılacak olursa, Avusturya birçok birliği Macaristan'a yönlendiriyor ve Prusya da askeri hazırlıklar yapıyor: Hannover krallığında orduyu tamamlamak için 25.000 kişilik bir birlik oluşturuldu. Türkiye de savunma araçlarını hazırlamaya çalışıyor: Nitekim Tuna nehri üzerindeki Silistre, Raşova, Harşova ve İshakça gibi kaleler büyük miktarda savaş malzemesi ve erzak almış ve garnizonları önemli ölçüde güçlendirilmiştir.

12 Mart 1828 tarihli İngiliz Postasından alınan haberde; "Rusya'dan gelen belgelerin barışın korunması için çok elverişli olduğu söyleniyor. Şu an için bu belgelerin İngiltere'yi aynı zamanda belirleyici önlemler almaya zorlayıp zorlamadığını söyleyemeyiz; ancak Majestelerinin hükümetin, ülkenin onuruna ve çıkarlarına uygun önlemler alacağından emin olabiliriz.

Viyana, 6 Mart 1828 tarihli haberde; "Yüksek Harp Şurası'nın emriyle, Sırp tarafının oluşturduğu Avusturya birliklerinden oluşan kordonu takviye etmek üzere Macaristan'a bazı alaylar gönderilecek. Viyana kabinesi, Doğu'da savaşın başlamasını önlemek için akla gelebilecek her yolu kullanıyor. Bazıları Rusların Prut'u geçmeleri durumunda Boğdan' da duracaklarına ve Avusturya, Fransa ve Rusya adına, Babıali ile yeniden yapılacak son tekliflerin sonucunu bekleyeceklerine inanıyor. Rusların ilerleyişinden ilk haber alındığında, bir Avusturya askeri birliğinin, bir zamanlar Avusturya'ya ait olan ve burayı İmparator VI. Carlos döneminde 1737, 1788 ve 1789'daki felaketli seferlerin sonucu Babıali'ye bırakan bir eyalet olan Sırbistan'a girdiğini ekliyorlar. Daha sonra bu eyalet, Akerman antlaşmasına göre Rusya'nın koruması altına alındı.

13 Mart 1828 tarihli Monitör Gazetesi haberine göre; Sadece Almanya'da değil, Fransa'da da Rusların hareketlerini gören Babıali'nin İtilaf Devletlerinin tekliflerine boyun eğeceğine dair beklentilerin olduğunu ve Saint Petersburg'dan gelen haberlerin, Türk manifestosunun Rusya'da gerçek bir savaş ilanı olarak kabul edildiğini yazmaktadır. İstanbul Boğazı'nın seyir için kapatılması, bazı Rus gemilerine el konulması, Rusya'nın İran'la imzalayacağı barış antlaşmasının ihlal edilmesi ve Odessa'ya verilen zararlar bir meydan okuma olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, Rus ordusunun Prut'u geçtiğine ve beylikleri işgal ettiğine dair kısa bir süre içinde resmi bir tebligatın alınması kuvvetle muhtemeldir ve birliklerin Nisan ayının 12'sinde yürüyüşe başlaması için emirlerin verildiği haberi kesinleşmiştir.

Diario mercantil de Cádiz ise Rusya ve Babıali ilişkileri hakkında bu yorumu; "Rusya ve Babıali'nin aldığı tedbirleri ortak amaca yönelik olarak yönlendirmeye devam ederse,

Avrupa'nın sükûnetinin bozulmayacağından emin olunabilir. Prut'un geçilmesinden sonra Babıali tehlikeyi hiç şüphesiz daha yakından görecektir ve hem 6 Temmuz antlaşmasının önerilerine hem de Akkerman antlaşmasının şartlarına uyulması gereğini görecektir. Durumunun tehlikelerine ikna olarak sorumluluğu üstlenmelidir. Prut'u geçecek Rus ordusuna, akla gelebilecek tüm kaynaklar bol miktarda sağlanıyor.”¹⁹⁰

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 4 Mayıs 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul'dan, Tuna'ya yürümeleri için 60 süvari görevlendirildi. Tüm teçhizatlar hazırlatıldı. Bükreş'te, Türklerin Tuna'yı geçmeleri yasaklanmış olmasına rağmen silahlı Türk birliklerinin şehrin farklı siperlerine yerleşmektedir. Türk halkı savaştan korkuyor ve ulema barışı sürdürmeye niyetlidir¹⁹¹.

“*Yabancı Haberler, Moldova*” başlığıyla 13 Mayıs 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rus ordusuna, Pruth ve Tuna'ya doğru yola çıkma emri verildi. Rusya, Osmanlı'ya savaş ilan etti. Bu haber, Rus ordusunda büyük bir sevinç oluşturdu. Eflak'ta insanların özgürce yaşıyorlar. Sırlar, Rus birliklerinin Sırbistan'a gelişini hevesle bekliyor. Rusya kendisini Boğdan ve Eflak'ı işgal etmekle sınırlamıyor, Türk İmparatorluğu'nun da içlerine sızmayı amaçlıyor¹⁹².

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 2 Haziran 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rusya'nın zararını telafi etmek için Türk topraklarına girme kararından Osmanlı resmen haberdar oldu. Sadrazam, bu haberi Sultan'a bildirdi, Sultan haberi oldukça sakin karşılayıp “şimdi savaşmak gerekiyor” dedi. Ancak bakanlıkların oldukça endişeli durumdadır, Divan henüz toplanmadı, çok yakın bir zamanda toplanacaktır. Sadrazam, Edirne ordusunu komuta edecek, Sultan'ın savaşa katılıp katılmayacağını bilmiyor. Erzurum'da bir ordu olduğunu ancak Tuna ordusuna önem veriliyor. Başkentte 800, Edirne'de 300 Türk askeri toplanmıştır¹⁹³.

“*Türkiye Müzakereleri*” başlığıyla 4 Haziran 1828 tarihli gazetede şu haber yayınlanmıştır:

Ruslar ilerlerken, ilk harekâtlarından olumlu haberler alana kadar, biz de okuyucularımıza bu büyük müsabaka ile ilgili yabancı gazetelerin en güvenilir verilerini sunmaya vesile olacağız.

20 Nisan 1828'de St. Petersburg'dan şunları yazdılar: Yabancı gazeteler inatla Türkiye'ye karşı yürüteceğimiz savaş hakkında akıl yürütüyor ve saçmalıyor. Rusya'nın güney eyaletlerinin kademeli olarak ele geçirilmesini, Karadeniz'in mutlak özgürlüğünü talep

¹⁹⁰Diario Mercantil de Cádiz, 02.04.1828, s.1-4.

¹⁹¹Diario Balear, 04.05.1828, s.3-5.

¹⁹²Diario Balear, 13.05.1828, s.3-4.

¹⁹³Diario Balear, 02.06.1828, s.1-2-3.

ediyor. Babıali'nin bugün imzaladığı antlaşmalarda yazılı değil, yarın onları ihlal edecek. Bu özgürlük Baltık'taki gibi sağlanıp pekiştirilmediği sürece ateşkesler olabilir ama Rusya ile Babıali arasında kalıcı bir barış asla olamaz.

29 Nisan 1828'de Rusya başkentinden şunları da yazdılar: Geçen Pazar tüm kiliselerde Rusya'nın savaş ilanı okundu ve Tanrı'nın Rus orduları için dua okundu. Alman gazetesi, Rus filosunun Tuna'ya inmesi için 30.000 askere gemiye binme emri verdiğini duyurur. Rus orduları 7 Mayıs'ta Prut'u alacak ve kendilerini Tuna'nın diğer tarafında Galat ve İzmail'de konuşlandıracaktı.

İngiliz Postası, İstanbul'dan gelen son mektupların, bu başkentte amacı Sultan'a suikast düzenlemek olan bir komplonun keşfedildiğini garanti ettiğini söylüyor. Suçlular mahkûmlardı.

Augsburg Gazetesi, Eflak'ın başkenti Bükreş'ten 26 Nisan tarihli ve içeriği şu şekilde olan bir mektubu ekler:” Rus sınırına, 12 Mayıs'a kadar İmparatoru İzmail'de beklediklerini ve tüm hazırlıkların İstanbul'a karşı denizden ve karadan geniş çaplı bir harekât planını duyurduklarını bildirdiler. Türkiye'ye karşı hareket eden kuvvetlerin 60.000'i süvari olmak üzere 300.000 kişi olduğu tahmin ediliyor.”

Petersburg 3 Mayıs 1828 tarihli mektupta; Rusya'nın İran ile barış imzaladığını, kutsal bir mücadeleye giriştiği. Türk hükümetinin düşmanca davranışlarının Rus İmparatorun cömert sabrını çoktan tükettiğini yazmaktadır.

Augsburg gazetesinde yer alan Berlin'den gelen bir mektupta şunlar yer alıyordu. Mahkememizin Rusya'nın Babıali'ye karşı aldığı askeri tedbirleri onayladığı, Türkiye'nin tavrını ise onaylamadığı yönünde büyük güçlere hitaben bir beyanname verdiği söyleniyor. Bu eylemden bahseden Viyana mektupları, Prusya'nın Rusya'nın haklarını kullanmasına engel olacak hiçbir girişimi kayıtsız görmeyeceğini beyan ettiğini ekliyor.

7 Mayıs 1828 tarihli Viyana'dan şunları yazıyorlar: “Semlin' den gelen bir mektupta şu paragraf var: Sınırdaki toplanan birlikler arasında yapılan tüm düzenlemeler, Türk topraklarına ilerlemelerinin uzun sürmeyeceğini bildiriyor. Avusturyalılar bunu Rusya'nın müttefiki olarak mı yoksa Türklerin dostu olarak mı yapacak? Yakında göreceğimiz şey bu¹⁹⁴.

“*Türkiye Müzakereleri*” başlığıyla 7 Haziran 1828 tarihli gazetede şu haber yayınlanmıştır:

Sezar, Rubicon'u geçti ve Roma'nın kaderi belirlendi. Rusya İmparatorunun ordusu Prut'u geçti, İstanbul'un kaderi belirlenecek mi? Görmek uzun sürmeyecek.

7 Mayıs 1828 sabahı Rus birlikleri Boğdan'ı işgal etti. El Observador Austrico'dan alınan 14 Mayıs 1828 tarihli aşağıdaki makaleyi içeriyor: “Yaş, 7 Mayıs 1828 tarihli mektuba göre; Rusya'nın Prut üzerine üç köprü inşa ettiği, Albay Coprandi komutasındaki Rus ordusunun, Prensliği işgal ettiği ve Prens Sturdza'yı yetkisinin sona erdiği konusunda onu uyarmak için Yaş'a girdi. Bir buçuk saat sonra filonun geri kalanı şehre girdi, ardından bir

¹⁹⁴Diario Mercantil de Cádiz, 04.06.1828, s.1-4.

piyade alayı geldi. İmparatorun, General Count de Palhen'i, iki prensliğin valisi olarak atadı. Boyarların Divanı, yeni validen emir almak için toplandı. Babıali'ye hitaben Moldavya dilinde bir bildiri ve Rusça bazı manifestolar okudu. Bu belgelerin okunması, toplananların huzurunda bir balkonda tekrarlandı. Prens Sturdza esir alınmıştı; ama onurundan dolayı tüm saygıyla muamele gördü. Yarın Prut'un diğer tarafına sürüleceğine inanılıyor.

Akdeniz'de bulunan Rus Amirali Heyden'in Çanakkale Boğazı'nı kuşatma emri aldığını Florence Gazetesi olumlu bir haber olarak duyurur.

Görünüşe göre Rus ordusunun Tuna'yı da geçmesi uzun sürmeyecek, çünkü 25 Nisan'da Odessa'dan şunları yazdılar: 7 Mayıs'ta ordu Prut'u geçecek. 22'sinde Boğdan ve Eflak tamamen işgal edilecek. 23'ünde İmparator İsmail'e varacak ve aynı gün bir ordu birliği Tuna'yı geçerken hattaki 10 gemi ve 6 fırkateynden oluşan 10.000 kişilik Karadeniz filosu, İsmail'den gelecek olanların hareketlerini kolaylaştırmak için Varna civarında karaya çıkacak. Aynı zamanda Gürcü ordusu Asya'daki Türk mülklerine saldırarak.

Gerçek şu ki, Rusya'nın durumu korkunç, İmparator 20 Nisan'da yalnızca bir kişinin askere alınacağı Grusinya, Besarabya, Herson, Dinipro, Poltava, Slobodskoy, Kiew ve Podolya hükümetleri dışında her beş yüz kişiden iki kişinin askere alınmasını emreden bir bildiri yayınladı.

Eflak, Bükreş'ten 4 Mayıs 1828'de yazılan bir mektupta: Türkler, savunma hazırlıklarında büyük bir gayretle çalışıyorlar; ancak Rus kuvvetlerine karşı başarılı bir direniş vaat edecek türden değiller. Ancak ana noktaları zaten bazıları tarafından bilinen yeni bir Türk manifestosu Osmanlı İmparatorluğu'nun kaynaklarını abartmaktan ve Rus bayrağı altında ilerleyen Hristiyanlığa karşı tüm İslamcılığı sonuna kadar kılıçla reddetmeye çağırımdan başka bir şey olmadığı söyleniyor. Söz konusu manifestoda Babıali'nin maruz kaldığı suçlardan da bahsediliyor; Akerman Antlaşması şiddetle boğuşan bir eylem olarak resmedilir ve konferanslar sırasında Rusların Karadeniz'deki kaleleri ellerinde tutmalarının, bu tür tehlikeli komşuların Osmanlı'nın cesaretini ehlileştirme hırslarının kanıtı olduğu belirtilir¹⁹⁵.

“*Yabancı Haberler, Moldovya*” başlığıyla 8 Haziran 1828 tarihli gazetede şu haber yayınlanmıştır:

Rus ordusunda Pruth'a geçiş için hazırlıkların yapıldı. 14 Nisan'dan beri gemiler köprü inşa etmek için toplandı. Köprüler tamamlandığı anda ordu toplamak ve Ruslar, Türk topraklarını Moldova bölgesinden işgal edecek. Ana ordu Tuna nehrini geçerken Pruth civarında konuşlanmış birlikler, beylikleri işgal edecek ve savaş Bulgaristan'a taşınacak. Bükreş Hospodarının, büyük oğlu rehin alındı. İşgal, Avrupalı konsoloslarını yetkilerinden mahrum edecek, İstanbul'da halk büyük bir heyecanla silahlanıyor¹⁹⁶.

¹⁹⁵Diario Mercantil de Cádiz, 07.06.1828, 2-4.

¹⁹⁶Diario Balear, 08.06.1828, s.2-3

“İspanya” başlığıyla 12 Haziran 1828 tarihli gazetede Türk Hükümeti’nin, Rusya ile imzaladığı antlaşmaları bozduğunu kamuoyuna açıkladığını ve savaş ilan ettiğini yazmaktadır¹⁹⁷.

“Yabancı Haberler, Türkiye” başlığıyla 14 Haziran 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Reis Efendi, 20 Aralık’taki hattı şerifin Rusya’ya daha ılımlı olarak açıklanması için Avrupalı bir elçi davet etti. İmparatorluğun ileri gelenleri savaş istemiyor, padişah kararının değişmez olduğunu vurguluyor. Paşalar, her an artan tehlikelerden endişe duyuyorlar. Ruslar, Karadeniz’deki gemileriyle Türk topraklarına saldırmaya başladılar. Tuna’da Türk ordusuna arkadan saldırabilmek için Sizeboli Körfezi’nde (Sisopólis) askeri keşif yapılıyor¹⁹⁸.

“Yabancı Haberler, Fransa” başlığıyla 15 Haziran 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Türklerle savaşmak için St. Petersburg’dan askerler yola çıktı. Tulekin’in mektuplarında, Rusların Türk topraklarına gireceği günün Avrupa Gazetelerinde ilan edildiği gibi olmadığı ve bu haberin ancak Nisan ayı sonunda doğrulanacağı yazmaktadır¹⁹⁹.

“Yabancı Haberler, Rusya” başlığıyla 20 Haziran 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rusların, İran’la yaptığı barışın bir zafere ulaştırmadığı, Ruslar, Türklerden kanları pahasına onurlarını ve haklarını geri alacakları, 8 Mayıs 1828 tarihinde Türkiye’ye karşı hareket etmesi gereken Rus ordusunun ülkesinden ayrıldığını yazmaktadır²⁰⁰.

“Yabancı Haberler, Türkiye” başlığıyla 21 Haziran 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Türkiye’de son 25 günde hiçbir şey olmadı. Ramazan ayı, Rusya’nın açıklamasına kulak asmadan, gönül rahatlığıyla geçecek. Silahlanma devam ediyor. Padişah savunma hazırlıklarından daha çok askeri tatbikatlara önem veriyor. Tüm saldırılara karşı koyabilmek için birlikleri Avrupa tarzında disipline etmenin yeterli olduğunu düşünüyor. Yeniliklere karşı çıkan yaşlı Türkler, imparatorluğun kurtuluşunu eski kurumların korunması gerektiğini uygun görüyor. Türk halkın, ekonomik durumdan memnuniyetsizliklerini dile getiriyor, camilerinde sürekli olarak genel silahlanmaya çağıran bildiriler okunmasına rağmen halkın ilgisizliğinin görülüyor. Ruslar, beylikleri işgal etmekle kalmayıp, Bolivya üzerinden İstanbul’a da girmek istiyorlar. Türk Hükümeti’nin bu durumdan haberi var ancak herhangi bir önlem alınmıyor²⁰¹.

¹⁹⁷Diario Balear, 12.06.1828, s.4-6.

¹⁹⁸Diario Balear, 14.06.1828, s. 1-3.

¹⁹⁹Diario Balear, 15.06.1828, s. 2.

²⁰⁰Diario Balear, 20.06.1828, s. 2.

²⁰¹Diario Balear, 21.06.1828, s.4-6.

“Eflak” başlığıyla 23 Haziran 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

23 Nisan tarihli Bükreş’ten alınan haberin; Rus birliklerinin girişinin birkaç gün gecikeceğini, 16 Nisan’da İstanbul’dan gelen mektubun ise Serasker ve Sadrazamın Şumnu’ya gittiğini duyurduğunu, Tuna’daki Türklerin de barış zamanındaki kadar sakin olduklarını yazmaktadır.

31 Nisan Rusya Odesa şehri gazetesinde yayınlanan resmi duyuruya yer verilmiştir. Türk Hükümeti, 1827 Ekim ayında yapılan Navarin Savaşı’nı bahane göstererek Rus ticaretine ve tüccarlarına zarar verdi. Bu durum rapor edildi. Babıali, bu rapora göre zarara uğrayanların iddialarını incelemek için özel bir komisyon kurdu. Bu tür iddialarda bulunmak isteyenler gecikmeden iddialarını destekleyen belgelerle birlikte Yeni Rusya Genel Valisine sunmaya davet ediliyor²⁰².

“Türkiye Müzakereleri” başlığıyla 25 Haziran 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rusların Prut’u geçmesinden önce, savaş ilan edilene kadar çok uzun bir çelişkili haberler dizisi geldi. Tuna geçişi konusunda da aynı durumdayız. Eğer Rusların Tuna’yı geçmeleri Prut’u geçmeleri kadar uzun sürerse bugün barıştan söz edilecek, yarın savaştan. Gazetelerin her biri kendi yoluna gidecek, tahminlerde bulunacak, planlar yapacak ve sonuçlar çıkaracak. Barışıl haberlerle başlıyoruz.

Augsburg Gazetesi şu makaleyi içeriyor: Son postanın gidişinden bu yana, Prensliklerden gelen tatsız haberler, daha doğrusu genel olarak imparatorluğun kritik durumu, ulemanın ve halkın büyük bir kısmının mizacı, Sadrazam, Hüseyin Bey ve Reis Efendi’nin bir araya getirilmiş temsilcileri, Paşaların yanlış yönetimi ve Avrupalı güçlerin Bâbîâli lehine bir eğlence olmayacağı korkusu nihayet Sultan’ın kavgacı ruh halini yumuşattı. Kısa bir süre önce inanılmaz görünen bir tavizi kolaylaştırdı.

“Genel olarak Reis Efendi’nin Avusturyalı bir Gözlemci olan Bay Ottenfeld’e Babıali’nin 6 Temmuz anlaşmasının ve Akkerman anlaşmasının temellerine uygun olarak müzakerelere başlamaya karar verdiğini bildirdiği söylenir. Aynı zamanda Hollanda bakanına, 6 Temmuz’daki anlaşmanın kabulü ve Akkerman Antlaşmasına uyulması yönündeki kararın daha kapsamlı bir şekilde açıklandığı bir açıklama yapıldığı da düşünülüyor. İki bakan, Pera banliyösünde olağanüstü bir coşkuya neden olan iş hayatındaki bu mutlu değişikliği müttefik mahkemelere ve amirallere bildirmek için Viyana’ya ve İzmir’e kuryeler gönderdi. 11 Mayıs’ta İstanbul’dan gelen mektuplara atıfta bulunan başka bir gazete, bu tür tavizlerin, eğer doğruysa, Babıali’nin İngiltere ve Fransa’nın himayesinde ittifak kurabilecekleri umuduyla uzlaştırmaya yönelik yeni bir oyundan başka bir şey olmadığını varsayıyor²⁰³.

“Türkiye Müzakereleri” başlığıyla 16 Temmuz 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

²⁰²Diario Balear, 23.06.1828,s.2-3.

²⁰³Diario Mercantil de Cádiz, 25.06.1828, s.1-3.

Yabancı gazetelerin yayınladığı tüm haberler doğruysa, Türk İmparatorluğu için Truva'nın ne olduğu şimdiden söylenebilir.

Babiali'nin, Makedonya'dan aldığı, Köstendil Sancağı sakinlerinin ve Seres ve Selanik civarındakilerin ayaklandığı, Abbas Mirza'nın Bağdat'a karşı düşmanca niyetlerle yürüdüğü ve Erzurum Paşasının komutasındaki ülkenin ayaklanması, bunlar Pers Prensinin ayrılışıyla ilgilidir. Buna Rusların Tuna Nehri'ni geçmesini ve İshakca meydanının teslim edilmesini de eklersek, Babiali'nin içinde bulunduğu kötü durum hakkında bir fikir oluşturmak kolaydır.

Tuna nehrinin geçişine gelince, artık bunun doğrulandığına dair hiçbir şüphe yok, çünkü bir Fransız bakanlık gazetesi olan Mensagero de las Cámaras, geçtiğimiz ayın 27'sinde, söz konusu girişimden önceki ve sonraki operasyonların resmi bültenini, Haziran ayının 7, 8, 9 ve 10'unda İmparator'un huzurunda yayınlamak için acele etti. 13'ünde karargâhtan ayrılan bir Fransız kuryesi, özü aşağıdaki gibi olan söz konusu bülteni Paris'e getirdi.

Türkler, Rus operasyonlarında nehrin taşmasının yol açtığı gecikmeden yararlanarak karşı kıyıda bir siper oluşturmuştur. Ruslara karşı üç batarya yöneltildi, Türklerin sağ tarafında geçilmez bataklıklar bulunuyordu ve İshakça kalesi de sollarını koruyordu. Bu bölgeyi almak için, bir avcı tugayı İzmail yakınlarında yaya olarak gemiye bindi ve filonun bir kısmı onlara eşlik ederek kiralık gemilerle nehrin yukarısına gitti. Öte yandan, General Rudzewisch komutasındaki iki kolordu tümeni nehrin geçileceği noktada buluştu ve 7 Haziran gecesi İmparator birlikleriyle karşılaştı. İzmail yakınlarında gemiye binenler onları çoktan yakalamışlardı.

Karşı kıyıyı işgal eden Türkleri yerinden etme emrini alan İmparator, Tsebernigoff ve Pallava alaylarının kampına gitti. İlahi yardım istemek için bir Te-Deum şarkıcısı gönderdi ve ayın 8'inde sabah saat birde, Tuna'ya ulaşmak için inşa edilen setin eteğinde bulunan bir yükseklikteydi. Öğle vakti, 24 adet 12 kişilik bir batarya, Türklerin şiddetle karşılık verdiği Rus filosuyla birlikte top atışına başladı. Ancak ateşlerine rağmen Ruslar tüm engelleri aştılar ve kısa sürede nehrin karşı kıyısına çıktılar. Nihayet sabah 11'de Türk bataryaları, birinin mayınlı olmasına ve patlamada 30 Rus'un ölmesine veya yaralanmasına rağmen sekiz tabur ve birkaç topçu karaya çıktı ve Türkler, banliyölerinden birini ele geçirerek İshakça kalesine çekildiler. 12 top, 2 havan topu ve bir obüs kaybettiler. Rusların kaybı pek dikkate alınmadı ve Türklerin kaybı henüz bilinmiyordu. 8 Haziran'da Tuna Nehri, Rus askerlerini ve toplarını Türklerin terk ettiği ve diğer topların ve çok miktarda barut ve mühimmatın bulunduğu noktalara taşıyan teknelerle kaplandı. 9 Haziran'da geçit ve bir köprü'nün inşası için çalışmalar devam etti. Öğle vakti İmparator, kısa bir süre önce Büyük Lord'un tebaası olan ve önceki gün Majestelerinden üstün hizmetlerinin bir ödülü olarak Aziz Jorge haçını alan Zaporok Kazağının önderliğinde Türk topraklarına geçti. Daha önce iki kuyruklu kısa boylu olan Hatman dümene hükmediyordu. Garip bir tesadüf eseri aynı gün İmparator, İran Hanı'nın muhafız taburlarından birine Majestelerinin adını verdiği haberini aldı. İmparator, bir gün önce Türklerin işgal ettiği tüm mevzileri yeniden gözden geçirdi. 11'inde İshakça kalesi kuşatıldı ve Majesteleri ileri karakolları gezerken

parlamenteler geldi ve valinin şartlar kabul edildikten sonra teslim olmaya çalıştığını duyurdu. Koşulları kabul eden Rus birlikleri, öğleden sonra saat 3'te meydanı işgal etti ve burada halk tarafından dostane bir şekilde karşılandılar.

İlk eylemlerde birliklerini dağıtarak o meydana sığınan İshakça garnizonu, valisi ve diğer zayıat, serbestçe ayrılma izni aldı; ancak 85 top, 17 bayrak ve iyi bir şekilde tedarik edilmiş cephane ve yiyecek Rusların elinde kaldı. Aynı gün İmparator, 9 Haziran sabahı Brailow yakınlarında Rus ve Türk filoları arasında meydana gelen bir eylemin haberini aldı. İlk irili ufaklı 17 gemiden oluşuyordu, Türk gemileri ise 32 gemiden oluşuyordu. Eylem sabahın çok erken saatlerinde başladı, komuta gemisinin bayrağı indirmesi uzun sürmedi ve birkaç saat içinde 25 gemi daha battı, yandı veya karaya oturdu, geri kalan altı gemi Matachina kalesinin altına sığındı. Bu zafer, Tuna'nın sağ yakasıyla iletişim aracı olmadan kaldığı ve kuşatma yürürlükte kaldığı için Brailow'un içinde bulunduğu kötü durumu artırıyor²⁰⁴.

“Türkiye ile Savaş” başlığıyla 17 Temmuz 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rus birliklerinin Prut'tan geçişinin Mayıs ortasına kadar ertelendi. Yunanlıların sorununa ilişkin karar Avusturya hakemliğine bırakıldı. Prut'u geçmedeki bu gecikmenin yalnızca kötü hava ve ulaşım gibi yerel koşullardan kaynaklanmaktadır. İngiliz hükümetinin Rusya'ya yönelik temsilinde kullandığı tehdit edici ton ile ilgisi yoktur. Aslında; Yunan sorununun, Avusturya'nın hakemliğine bırakılmadığını, her zamankinden daha fazla anlaşmanın üç akit gücün elindedir. Rusya ve İngiltere ilişkilerinin şimdiye kadar olduğundan çok daha dostanedir. Türk manifestosu, Avrupa'da barışı bozulabileceğine dair şüphelere neden olmak için bilerek yapıldı. Rusya, İngiltere ve Fransa'nın niyetleri ne olursa olsun, Türkiye ile ayrı nedenlerle ve iddialarla bir savaş başlatmaya ve önemli tazminatlar talep etmeye kararlı görünüyor. Böyle bir önlemin, kendi içinde haklı olmakla birlikte, diğer ülkeleri anlaşmazlığa düşürecektir. Yunanistan ile ilgili tüm müzakereleri kesin olarak yasaklıyorlar. İngiltere'nin iyi niyetine ikna olmuş Türkiye, büyük kışkırtmalarına rağmen Rus büyükelçisine ılımlı ve barışçıl talimatları gönderdi. Rusların, Türkiye'yi işgal etme fikri ve ticaretine verilen zararın beyanı ile sınırlıdır. Akdeniz'deki Rus Amiralline Fransa ve İngiltere amiralleriyle birlikte ve birleşik güçlerin uygun gördüğü şekilde hareket etmesi emri verildi. Prusya ve Avusturya samimi bir şekilde hemfikir olacaktır. Birleşik güçler ile bu rekabeti geciktirmenin nedeni ihmal edilebilir değildir. Bu koşullarda, 6 Temmuz antlaşmasının sadakatle ve etkin bir şekilde yerine getirildiğini görmeye çalıştığı kararlılığın ve Avrupa barışının korunacağını ve bu memnun edici sonucun esas olarak yabancı güçlerin İngiliz hükümetinin samimiyetine duydukları güvene bağlıdır. Padişahın tamamen embesil olduğunu varsaymadıkça, beş kuvvetin samimi birliğini bozması imkânsızdır. Rusya'nın en güçlü olarak işgal etmesi durumunda üç birleşik gücün filoları Mora ve İskenderiye'yi ablukaya alırken ticaret tazminatlarının

²⁰⁴Diario Mercantil de Cádiz, 16.07.1828, s.1-3.

güvenliği için olduğuna inanılır. Türk tarafının alarına geçmesi ve Rusya ticaretinin tazmini ve Yunanistan'ın bağımsızlığını çözmesi gerekiyor²⁰⁵.

“*Türkiye ile Savaş*” başlığıyla 24 Temmuz 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bazıları Rusların İstanbul'u bir askeri geçit töreniyle ele geçireceğini hayal ederken, diğerleri Türklerin, düşmanlarını pişman edeceklerini iddia ediyor. Her iki görüş de abartılı ve sorunun çözülmesi birçok kişinin hayal ettiğinden daha zor. Bu nokta hakkında, yansımaları oldukça doğru görünen yabancı bir gazetecinin nasıl akıl yürüttüğüne bakalım. Rus seferinin önemini göstermek için şimdiden başladığını söylüyor. Bu, birçok kişinin iddia ettiği gibi, kaçak bir nüfus ve yenilgiye uğratılacak disiplinsiz kalabalıklar yoluyla İstanbul'a ulaşmak için yapılan zorunlu bir yürüyüş değil, sayı, cesaret ve disiplin Ruslara avantaj sağlayacak çok resmi bir savaş. Ancak Türkler, surlarının arkasında ve ülkelerinin bir bölümünü işgal eden sarp kayalıkların arasında, tıpkı 1810'un son askeri olaylarının onları bıraktığı gibi göründüler; cesur, enerjik ve ölüm korkusu yok. Doğanın Türkiye'ye bahsettiği iki engelden biri ya hesaplara ya da zamansızlıktan, Tuna'nın geçildiği gün Ruslar büyük bir çaba sarf etmeden tek formülle Türkler kanlarını döktüler. İkinci kale Balkanlardır. Osmanlı İmparatorluğu'nun kaderine orada karar verilmelidir. Padişahın, karargâhı Edirne'de kurmak ve yeni birliklerinin başında olmak için İstanbul'dan ayrıldığı biliniyor.

Bükreş teslim olmadı ama çok kanlı bir saldırıdan sonra Ruslar önemli kayıplar verdi ve parlak övgülerle yığıtlığın hakkını veriyorlar. Hala Vidin, Giurgewo, Silistre, Rusçuk, Izmail ve Nikopolis var ve Bükreş'in üçüncü dereceden bir yer olarak kabul edildiğini herkes biliyor.

Bu tür olayların ortasında Rusların planı ortaya çıkıyor. İmparator'un kendisinin başkanlık ettiği ve yönettiği ana istila Karadeniz kıyısı boyunca gerçekleşti. 20 Haziran'da Majesteleri, Köstendil ve Karasow'un aşağısında Tuna'yı Karadeniz'e bağlayan diğer siperler olan Trajan duvarının eteğindeydi. Türklerin büyük bir gayretle tahkimatlarını müzakereler biter bitmez onardıkları bu iki şehirden ilki kuşatma altına alındı.

İmparatorluk ordusu, Bulgaristan'a girmeden önce, merkez ve sağ ordularının hareketini bekleyecek. 1810'da Ruslara verdikleri taarruzda 1.600 adama mal olan Bazarcık kalesi, teslim olmak istemeyen ve hiç alınamayan Varna, Şumnu ile olan bağlantısı nedeniyle önemli bir yer olan Basgrad ve Kenibazar, tüm bu güçlükleri aştıktan sonra kendilerini ancak Balkan eteğinde bulan Rusların ilerleyişini bir süre geciktirmek için verilen mevzilerdir.

Bu öncüllerle, bu ilk seferde İstanbul'un alınacağına inanan birileri kalır mı? ve Türk İmparatorluğu'nu kurtarmak için bir başkasına ihtiyaç duyması kadar az mı?²⁰⁶.

“*Yabancı Haberler, Moldova*” başlığıyla 13 Mayıs 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

²⁰⁵Gaceta de Colombia 1821-1831, 17.07.1828,s.4.

²⁰⁶Diario Mercantil de Cádiz, 24.07.1828, s.1-3.

İki Rus piyade tümeni Tuna'yı geçip Türkleri dağıttı. Tuna'nın sağ yakasıyla bağlantısını kesmek ve bu bölgede rahatlamayı engellemek için Rus birliklerinin Babadağ, Şumnu ve Varna yönünde iki kola ayrıldı. Tuna Nehri'nin sağ yakasında Rus ordusu toplandı. 800 asker Şumnu üzerine yürüyecek ve oradaki Türk ordusuna saldırarak. Yaklaşık 700 kadar askeri bulunan Türk ordusuna 200 kişilik bir kolordu daha ekleneceği iddia edildi. Varna'yı ele geçirmek için yola çıkan birlikler ve Karadeniz'deki Rus filosu birlikte İstanbul'a gidecek. Ordunun gerisinde kalan kaleler özel kuruluşlar tarafından gözetlenecek. Rus İmparator Tułtscha'dan geçen kolorduya gidecek ve oradan operasyonlarını yönetecek. Mareşal Wittgenstein, saldırıyı kendisi gerçekleştirmek için Bükreş sahasına dönecek, mareşalin yokluğunda General Ruschot'un sağ kıyıdaki birliklerin komutasını üstlenecek²⁰⁷.

“Türkiye Müzakereleri” başlığıyla 30 Temmuz 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gazetecilerin aritmetiği her yerde aynı olmamalı, çünkü bazıları Rusların Bükreş kuşatmasında 15.000 ila 18.000 asker kaybettiğini söylerken, diğer gazeteler ise 5.000 asker kaybedeceklerini garanti ediyor. Her ne olursa olsun, 23 Haziran'da Rus karargâhından ayrılan bir kuryenin getirdiği, ayın 15'i akşamı Paris'te alınan resmi bültende görüldüğü gibi, Rus ordusu sürekli ilerliyor. 21 Haziran'da Maçin, Köstendil, Hırçova ve Dobruca'nın birkaç kalesi Rusların eline geçti. Onun öncüsü, Sadrazam'ın Türk ordusunun başında bulunduğu Şumnu'dan yaklaşık 30 fersah uzakta, dolayısıyla büyük önem taşıyan askeri harekâtlar bir an önce gerçekleşmelidir. Bülten şu şekilde:

“Karassou İmparatorluk Kampı 12 Haziran .”

“İmparatorluk kampı bu sabah General Rondgewitch'in ordu birlikleriyle birlikte, toplanma hareketi tamamlanana kadar İmparatorun kalacağı Karassou'ya hareket etti.”

“Bükreş'i yeni devraldık. Bu meydanı savunan birlikler, bu meydanın teslim olması nedeniyle, Türk hükümetine ait her şeyin yanı sıra tüm topraklarını bize bıraktı, onları Silistre'ye götürmeliyiz. Perma alayının eşlik ettiği 1.200 asker şimdiden o şehre doğru yola çıktı. Topların ve bayrakların sayısını ve Bükreş'te aldığımız erzak miktarının ne kadar olduğunu bilmiyoruz, çünkü bu ayrıntıları getirmesi gereken kurye henüz İmparatorun karargâhına ulaşmadı.”

“Matchina'dan, duvarı koruyan 87 parça da elimize geçti. Çok miktarda barut, mermi, silah, buğday, arpa deposu ve 28 Mayıs (10 Haziran) harekâtında ele geçirilen Türk filosunun tüm gemileriyle birlikte dört bayrak bulunuyor.”

“Bu vesileyle aynı filonun komutanı Ahmet Bey'in de hafif bir kayıkla Bükreş'e ulaşmaya çalışırken bu eylemde şehit düştüğünü öğrenmiş bulunuyoruz.”

“Bu sabah Korgeneral Ruddiger, İmparator'a 8'inde Köstendil'in anahtarlarını gönderdi. Mareşal Lord Wellington adını taşıyan alay, öğleden sonra 2'de meydana ilk girdi.”

²⁰⁷Diario Balear, 29.07.1828,s.1-2.

“Garnizon, Pravodi'ye doğru sürülmesi şartıyla teslim oldu. Köstendil'de yaklaşık 36 top mermisi bulduk ve az önce Odesa'dan 26 ticaret gemisini erzakıyla getirdik. Bu meydana sahip olmak, orduya yiyecek götürmemizi sağladığı için büyük önem taşıyor. Söylentilere göre 30.000 kişilik bir orduyla Şumnu'da bulunan Serasker Hüseyin Paşa, Tuna geçidi doğrulandığında büyük bir kısmı kaçan Köstendil garnizonu birliklerini, kendisini son noktaya kadar savunmaları emriyle göndermişti. Bu emir Kazak gerillalarımızın teyakkuzu ile elimize geçti.”

“Köstendil'in teslim olduğu haberinin gelmesinden iki saat sonra İmparator, Korgeneral Prens Madatoff'a teslim edilen Kırçova'nın ele geçirildiği haberini aldı. Düzenlenmiş birliklerden oluşan 1.200 asker tarafından garnize edilmişti. Ancak onlara yardım edecek olan sakinler kendilerini savunmak istemediler ve hatta garnizonun geri kalanıyla birlikte sevk edilmeleri gereken Silistre'ye girmek istemediklerini beyan ettiler, çünkü savaşmayı gereksiz görüyorlardı. Kırçova'da 14 bayrak, 92 top, 6 havan topu, 50.000 mermi, 3.500 barut ve önemli miktarda arpa ve diğer tahılları aldık”²⁰⁸.

“*Yabancı haberler-Türkiye, İzmir*” başlığıyla 31 Temmuz 1828 tarihli gazetede Amiral Rigny ve İzmir'deki tüm Rus tebaası, Ülkeler-Paşa Konsoloslugu'ndan pasaport talep ettiler ve yola çıkmaya hazırlanıyorlar. Muhammed Mezhebini benimseyen Amerikalılar, Fransız ve Hollanda gemilerine mensup birçok denizcinin, kaptanları tarafından engellendikleri yazmaktadır²⁰⁹.

“*Yabancı Haberler- Türkiye, İstanbul*” başlığıyla 31 Temmuz 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Sultan ve Hüseyin Paşa, Tuna'ya yürütmesi gereken birlikleri gözden geçirdi. Rusların aktif ordusunun 1000, yedeklerinin ise 600 kişi olurken Türklerin meydan garnizonları dâhil ancak 800 kişiden oluşuyor. Babıali bu sayıya güveniyor. Babıali'yi Tuna Ordusu'ndan çok daha fazla endişelendiren konu ise General Paskewitch'in, Erzurum eyaletindeki operasyonlarıdır. Camilerde sürgün edilen eski Yeniçeriler de dâhil olmak üzere, tüm halkı vatanı savunmaya çağıran olan ferman okunuyor. Rus ordusunun geçmesi gereken Oltenitza'da yapılacak köprünün inşası için hazırlıklar tamamlandı. Karadeniz tüm bayraklara kapatıldı. Türk Tuna filosunun imha edildiği ve Isakçı kalesinin teslim oldu. Güney Eflak'ta konuşlu 6. Kolordu öncülerinden gelen habere göre; 6. Kolordu komutanı Korgeneral Roth, Tuna'yı Rusçuk'tan Slobozia'ya kadar ağır kalibreli toplarla, 13 silahlı botla geçti ve önemli sayıda piyade ve süvari geldi. Selima köyü yakınlarında bulunan Türklere karşı üç Kazak alayı ile Smolensky Hulano alayının gönderildi. Tümgeneral Baron de Geismar'ın 130 Kazak ile birlikte yardım etti. Türkler şiddetle kendilerini savundular. Kasabanın evlerine ve bahçelerine sığındılar. Cesur Rus askerleri ve iyi yönlendirilmiş topçu ateşi tarafından oralardan çıkarıldı. Komutanı Bayraktar Mehmet ve yaklaşık 100

²⁰⁸Diario Mercantil de Cádiz, 30.07.1828, s.1-3.

²⁰⁹Diario Balear, 31.07.1828,s.1-2.

Türk meydanda kaldı. Tuna'da yaralanan ve boğulanların sayısı çok oldu. Teknelerde bulunan düşmanın küçük bir kısmı silahlarını savaş alanında bırakarak gitti²¹⁰.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 5 Ağustos 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bükreş garnizonu, 31 Mayıs gecesi Silistre'den takviye aldı. Bu birlikler, Tuna'yı geçtiler, 500'den fazla Rus mahkûm Türklerin eline geçti. Türk geleneğine göre bu mahkûmların başlarının kesilecek ancak bu haberin Türkler kanalıyla alınması, savaş alanının haberin doğruluğunu teyit edemeyecek kadar uzakta olması sebebiyle bu habere çok fazla itibar edilmemesi gerekiyor. Çoğunluğu Hristiyan olan Bulgaristan halkı, Babıali'ye karşı Rusların himayeleri altına almalarını sabırsızlıkla bekliyor. Rus İmparatora duygularını ifade etmek için, o eyaletten birkaç milletvekilin gönderildi. Sırbistan'da sakinlik hüküm sürüyor. Türklere saldırmak ve onları ülkeden çıkarmak için Rus ordusunun yaklaşmasını bekliyorlar. Prens Milosch Rus karargâhı ile yazıştı ve sessiz kalması tavsiye edilmesine rağmen hazırlıklarını sürdürdü. Sırbistan'da Türk birliklerinin çok sayıda olması nedeniyle ayaklanmanın zamanından önce çıkmasından korkuluyor. Babıali, acele etmek istemedi ve bir anlaşmaya varmak için bazı çabalar sarf etti. Reis Efendi'nin, Rus İmparatoru ile arabuluculuk yapılması için Avusturya kabinesinin Viyana Mahkemesi'ne yazdığı haberi bildirmektedir. Ancak bu haberin onaylanması gerekiyor²¹¹.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 16 Ağustos 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Babıali, Rusya'ya karşı savaş manifestosu için halka İslam'ı ve hukukunu savunmak için kendilerini feda etmeleri gerektiğini söyledi. Halkın bu çağrıyı dikkate almadı, her gün Tuna'ya askeri birliklerin gidiyor. Ruslar, Türkiye'ye karşı harekât planlarında büyük değişiklikler yapmayı gerekli görebilir. Şimdilik Giorgevo'yu ve ardından Şumnu'yu kuşatmakla yetinecekler, Türkler bu meydanlarda Bükreş'te yaptıkları gibi bir direniş gösterirse önümüzdeki bahar başka bir plan yapmak zorunda kalacaklar²¹².

“*Türkiye ve Rusya*” başlığıyla 17 Ağustos 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Kalas' daki küçük Türk garnizonu Ruslara hafif bir direniş gösterdi. Şehirde biraz ateş yakıldı ve geri çekilirken transit bölgeyi harap ederek Bükreş'e çekildiler. Rusların, Bonaparte'a karşı benimsedikleri askerlere erzak ve atlarına otlak temin etme zorunluluğu Türklere yüklenmiştir. Tuna nehri ağzında ortaya çıkan Rus filosunun Karadeniz'deki hareketleriyle ilgili başka bir haber yoktur. Müttefik birlikler, Modon ve Navarin ablukasını güçlendirdiler. Hiçbir yardım gemisinin girmesine izin verilmiyor. İbrahim Paşa ve ordusu altı haftadan fazla yardım görmeden saldırılara maruz kaldı. Askerleriyle birlikte Mısır'a dönmek için müttefik güçlerle bir müzakere yapmayı tercih etmesi bekleniyor. Bu gücün geri çekilmesi, Rusların Tuna'dan ilerlemesini hızlandırabilecek ve Yunanistan'ın

²¹⁰Diario Balear, 31.07.1828,s.1-4.

²¹¹Diario Balear, 05.08.1828,s.2.

²¹²Diario Balear, 16.08.1828,s.1-2.

kurtuluşunu kolaylaştıracaktır. Müttefik güçlerin üç bakanı Korfu'da bir araya geldiğinde, Babıali'ye 6 Temmuz antlaşması şartlarında Yunanistan'ın bağımsızlığına da rıza göstermesi için yeni bir öneride bulunacağı söyleniyor. Türk hükümeti bu konuda kendileriyle müzakerelere girmeye meyilli olursa, Türkiye ile Rusya arasında yeni bir müzakere yapılacaktır. Akdeniz'deki Avusturya filosu, üç Yunanlıya bir Arap oranında, Araplar için Yunan mahkûmların değişiminin müzakere şansına sahip oldu, 600 Yunanlının serbest bırakıldı ve Ekina'ya gönderildi²¹³.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 19 Ağustos 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Boğaziçi ve Çanakkale Boğazı'nın savunması için görevlendirilen birliklerin toplamı 200 kişiyi geçmiyor. Bir kısmı Çanakkale Boğazı ve bir kısmı da Karadeniz kaleleri için hazırlanan bir korvet, 12 itfaiye gemisi, 12 kürekli tekne ve 6 büyük gemi top ve mühimmat yüklü olarak İstanbul'dan ayrıldı. 2 Haziran'da yazlık sarayda harika şölenlerin oldu. 6 Haziran'da Asya'dan 60 asker geldi ve hemen Tuna'ya doğru yürüdüler. Son günlerde, halkın Sadrazamla birlikte Ruslara karşı kitlesel yürüyüşe hazırlanmaya davet edildiği bir ferman yayınlandı. Hükümetin tüm hükümlerinde belirli bir ılımlılık var. Observador Austriaco'dan alınan habere göre; 5 Haziran'da Tahir Paşa komutasındaki 12'si ateş gemisi olmak üzere 17 kişilik bir bölük Çanakkale'ye geldi. Hat 4 gemi 2 firkateyn, 2 korvet ve diğer bazı küçük gemilerden oluşmaktadır. Kaptan Paşa komutasındaki diğer bir tümen ise halen Boğaziçi önündeki Büyükdere körfezinde demirlidir. Serasker Hüseyin Paşa, Rumeli milislerini toplamak ve bu mevziyi tahkim etmek için Şumnu'dan geldi. Rusların Tuna'yı geçtiği haberini alan Sadrazam ise başkentten ayrılmaya hazırlandı. Birkaç gün önce Türkler tarafından ilk eylemlerde esir alınan Kazaklar İstanbul'a getirildi. Yol boyunca onlara yapılan davranışlar Türk hükümetinin sistemini ne kadar değiştirdiğini gösterdi. Sadrazamın huzuruna çıkarılınca kadar silahlarını taşımalarına izin verildi ve huzurundan ayrıldıktan sonra serasker Hüsrev Paşa'nın kışlasına götürüldüler²¹⁴.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 20 Ağustos 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

28 Haziran'da Rus ordusu karargâhından ayrıldı. Dobruca, Maçin, Köstence ve Hırsova kaleleri Rusların eline geçti. Sadrazam Türk ordusunun başında bulunuyor. Karasu İmparatorluk Kampı 24 Haziran 1828 tarihli bültene göre; Buranın teslim olması nedeniyle, garnizonun içindeki Türk Hükümeti'ne ait tüm topçuların Silistre'ye gitmek zorunda kaldı. Perme alayındaki 1.200 askerin de yola çıktığı, Matchina garnizonunda 87 parça, hatırı sayılır miktarda barut, mermi, silah ve buğday ve arpa depolarının, muharebede kurtarılan Türk filosuna ait dört bayrak ve tüm gemilerin Rusların eline geçti. Türk filosunun komutanı Ahmed Bey çatışmada öldürüldü²¹⁵.

²¹³Gaceta de Colombia 1821-1831, 17.08.1828, s.4.

²¹⁴Diario Balear, 19.08.1828, s.2-3.

²¹⁵Diario Balear, 20.08.1828, s.3.

“*Türkiye Müzakereleri*” başlığıyla 20 Ağustos 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

13 Temmuz 1828 tarihli Bükreş'ten ve Gallatz'dan gelen özel mektupların bulunduğu habere göre, Bazarcık civarında Rus öncüsü ile Hüseyin Paşa komutasındaki Türk kolordusu arasında bir eylem oldu ve Ruslar yenildi. Rusların Bazarcık mevziisini zorlamaya çalıştı bu çatışmada Türklerin olağanüstü bir cesaret sergiledi.

Viyana'dan gelen mektuplar, Eflak'tan başkalarını da kastederek, aşağıdan da anlaşılacağı gibi, hiçbir dayanağı olmayan aynı haberi duyurur. Rus Ordusunun Resmi Gazetesi'nden alınan Bazarcık Kampı 11 Temmuz 1828 tarihli haberde; İmparator 6 Temmuz'da Karasu'dan ayrıldı ve üç günlük bir yürüyüşten sonra, karargâhıyla birlikte, ileri karakollarımız tarafından işgal edilmiş olan Bazarcık şehrine geldi. Sakinleri şehri terk etmişti. Karakollar Bazarcık'ı geçer geçmez, Şumnu'dan keşif için ayrılmış olan, Tuna'yı geçtiğimizde bize karşı çıkan Hüseyin Paşa komutasındaki bir düşman süvari tümeni ile karşılaştılar. Birliklerimizin hücumuyla ateşe girdi ve hiçbir yere bakmadan askerlerimiz yaklaşırken geri çekilmeye devam etti. Onu takip eden General Rudiger, Köstendil civarına ulaştı. Sol kanatta birliklerimiz yol tutuşu nedeniyle büyük önem taşıyan Kroyova'yı işgal etti. Bu kaleyi kuşatmak için bir tümen Varna'ya yürüdü. Sağ kanatta 6. Kolordu komutanı General Roth, Silistre kuşatmasını başlatmak için Harsova yakınlarında Tuna'yı geçti. Prensliklerde süvari generali Borozzin komutasındaki birlikler tarafından değiştirildiler. Hem bu noktada hem de diğer tüm noktalarda, düşman grupları geri çekilip bizi tespit etsinler. İmparatorluk ordusu, General Wagnoff'un süvari birlikleri, Matchina, Harsova ve Toutcha'yı alan tümenler tarafından takviye edildi. Zaman zaman Amiral Creigh komutasındaki birlik ile Anapa kuşatmasında görevli emir subayı Prens Menzicuff'ın tugayını bekliyorduk. Balkan'ın bu yakasındaki düşman birliklerinin başkomutanı Hüseyin Paşa, Şumnu'da ordunun başında kalır. Aldığımız haberlerden, o noktada toplanan kuvvetlerin ne kadar güçlü olduğunu bilmek kolay değil. Zaten düşmanın bizi aramaya geldiği de söylenemez²¹⁶.

“*Avusturya*” başlığıyla 28 Ağustos 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

15 Temmuz tarihli Bükreş'ten gelen mektuplara göre; Rus imparatorluk muhafızlarının Tuna'yı almak için ve Kont Wittgenstein'ı ordusunu toplamakla görevlendirildiklerini belirtiyor. Bükreş'te, 2 Temmuz'da Karassu genel karargâhında bir savaş konseyinin toplandı. Burada Babıali, Rus ordusuna ciddi bir şekilde direniş hazırladı. Türk İmparatorluğu'nun başkentine mümkün olan en kısa sürede nüfuz etmeye karar verildi. Bu karar sonucunda muhafızlara emir gönderildi. Babıali tarafından Hüseyin Paşa'nın davranışlarının incelendiği yazılmıştır. Haziran başında Edirne'ye gelen ve daha sonra Şumnu'ya gönderilecek olan takviyelerden 60 top, 500 topçu, 800 at, 40 piyade ve 20'den fazla doktor Türklerin hizmetine girdi²¹⁷.

²¹⁶Diario Mercantil de Cádiz, 20.08.1828, s.1-2.

²¹⁷Diario Balear, 28.08.1828,s.2-3.

“Yabancı Haberler, Fransa” başlığıyla 16 Eylül 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

14 Temmuz 1828 'den 21 Temmuz 1828'e kadar Türkler ve bir yandan Varna'ya diğer yandan Şumnu'ya ilerleyen Ruslar arasında bazı hareketler oldu. Ancak Ruslar şimdiden beklenenden daha büyük bir direnişle karşılaşmaya başlıyor. Rusların 3. ve 7. Kolordusu, kendisine 20 mil mesafede bulunan Türk süvarisini bir miktar topla birlikte Şumnu önünde buldu. 1. Süvari Atlı Alayı tarafından desteklenen 3. Tümen tahliye katkida bulundu ve Rusların verdiği habere göre Türkler büyük kayıplar vererek Şumnu surlarının altına çekildi.

21 Temmuz'dan itibaren, Rus 3. ve 7. Kolordu birliklerinin sağ kanadı, düşmanına doğru ilerledi ve Şumnu'nun yüksek mevzilerini işgal etti. Türkler kalenin surları altına çekildiklerinde, meydanın dış cephesinin önünde sadece küçük bir süvari birliği bıraktılar. Kuvvetli bir şekilde kuşatmak için Ruslar mevzilerinin önünde tabyalar kurdular. Hava sıcaklığı olağanüstüydü ve askerler sürekli olarak acı çekiyordu. General Suchtelen, aldığı emir uyarınca kolordu ile birlikte Koslodschi'ye yürümesi için Varna'nın önündeki kolordu komutasını Korgeneral Uszakow'a devretti. Yürüyüşü sırasında, önemli bir Türk kolordusunun 19'unun veya 20'sinin gecesi, Varna önündeki birliklere arkadan saldırmak için Diwno Limanını yüzerek geçtiğini öğrendi. Tümgeneral Akinfew komutasındaki bu siper düşmanın üzerine yürüdü, onu alt etti ve şu anda Liman'ın düşmandan arındırılmış kıyısı Ruslar tarafından işgal edildi. General Roth'un raporlarından, cesedinin Tuna'yı geçtikten sonra Rasewacie'de bulunduğu ve garantili mevzilerinin Alpum'a kadar uzandığı biliniyor. 21 Temmuz'da Silistre kuşatması başlayacaktı.

Augsburg Gazetesi'ne göre Rusya, savaşı sürdürmek için her gün kuvvetlerini artırıyor. Odessa'dan eklediği 24 Temmuz tarihli bir mektupta: Amiral Greigh, ordumuzun harekâtına destek vermek için filosuyla Varna'ya doğru yola çıktı. Muhafızlar Tulezyne'den ayrıldı ve Tuna'ya yürüdü 60.000 yeni birlik, sınıra gitmek için Volhynia'yı terk etme emrini aldı. Öte yandan Volhynia birliklerinin bıraktığı kantonlar, içeriden gelen yeni birlikler tarafından işgal ediliyor. Uzun bir süredir 300 bin adam 80 fersahlık bir alanda toplanmış durumda ve ilk düzende her yöne yürüyebiliyorlar. Bize barışın faydalarını sağlamak için başka olağanüstü önlemlere ihtiyaç duyulmayacağını umuyoruz. Burada ordu Congreve tarzı gemiye bindirildi. Aynı Augsburg gazetesi, Odessa'ya atıfta bulunarak, Şumnu yakınlarında toplanan Türk kuvvetlerinin 120.000 ile 130.000 arasında olduğunu duyurdu.

Türklerin disiplini tektir. Hüseyin Paşa, Tuna kıyısında kendini istediği gibi savunmadığı için Eyüp Paşa'nın kafasının kesilmesini emretti. Teslim alınan meydanlardan ikisinin komutanlarının da aynı nedenle kafaları kesildi.17 Ağustos tarihli bir telgraf raporuyla, Toulon seferinin komutanı Korgeneral Count de Maison, birinci tümenin birliklerinin çoktan yola çıktığını duyurdu; kendisinin gemide olduğunu ve nakliyeciler emrini alır

almaz gemiden ayrılacağını söyledi. Aynı gün sabah saat sekizde ikinci bir telgraf raporuyla, seferin yelken açmaya hazırlandığını duyurdu.

La gaceta de Augsburg alınan Odessa 23 Temmuz tarihli bir tüccar mektubundan alıntıya yer vermektedir. Mektup şu şekildedir:

Türkler çok sakinler ve ordumuzu Balkanların eteklerinde durdurmayı umuyorlar. Büyük olasılıkla askeri üstünlüğümüze boyun eğmek zorunda kalacaklar. Geç de olsa Hükümdarımız kendi ordusunu çekmeye zorladığı için pişman olacak. Ticaretimizin uğradığı zararlardan ve Hükümetimizin savaşı desteklemek için yaptığı harcamalardan dolayı ödenecek tazminatlar, yeri ve zamanı gelince Divan'a sunulacaktır. Hükümetimizin tüm haklarını saklı tuttuğu anlaşmaların titizlikle uygulanması için uygun garantilerin talep edilmesi önerisi İmparatorumuz tarafından verilen söze aykırı olmadan uygulanacaktır. İmparatorluğu yıkacağız, Avrupa'daki Türk bütünlüğüne darbe indireceğiz. Hazine ordu masrafları için elverişli görünüyor. Kars'ın, General Paskewitch'in birlikleri tarafından alındığı haberi teyit edildiğine göre, Türkiye Ermenistan'ı yakında bizim gücümüzde olacak, şu anda Erzurum'un tüm zenginlikleri Ermenilerin elindedir. Bu yere ve bölgelerine sahip olmak, savaş masrafları ve çektiğimiz zorluklar için mükemmel bir telafi olabilir, çünkü Türk imparatorluğunun gerçek gücü buradadır ve bu illerin kaybı Türkiye için en mantıklı darbedir.

Aynı gazetede aynı gün çıkan Başkomutan Paskewitch'in yaverinin Rusların, Kafkas Ordusu'ndan getirdiği Odessa 23 Temmuz tarihli mektup şu şekildedir:

Bugün sabah saat sekizde taarruzla alınan Kars'ın önemli meydanı üzerinde imparatorluk bayrağı dalgalanıyor. Düşman, kuşatma harekâtının devamı için ele geçirilmesi zaruri olan, güneybatıda şehre hakim bir yükseklikte bir mevzi kurmuştu. Bu konudaki eğilimler göz önüne alındığında, birliklerimiz Türklerin üzerine o kadar ani ve cüretkâr bir tavırla saldırdı ki o anda ortaya koydukları inatçı direnişe rağmen tahliye edildiler. Onları kovalayarak, bizi kalenin efendisi yapan üç suru ele geçirdik. Bu sırada kaleye veya garnizonun bir bölümüne sığınmak için zaman vardı. Taarruz sırasında iki süvari generali, Mehmet Emin, Vali ağa ve daha birçok subay dâhil 1.250 kişi esir aldık. 50 asker silahlarını bıraktı. Saldırı üç saat sürdü. Kampın olduğu tüm arazi ve banliyölerin sokakları cesetlerle kaplıydı. Düşmanın kaybı, ölü ve yaralı 20 kişi olarak değerlendirilir. Meydanda bulunan 30 süvari dağa kaçtı. Garnizon 110 askerden oluşuyor. Bir subay ve 33 askerimiz şehit oldu. Bir yüzbaşı, 13 astımız ve 216 askerimiz yaralandı. Meydanda 151 parça top, 33 bayrak ve hatırı sayılır miktarda mühimmat, silah ve her türlü erzak bulundu. Kars, Asya'daki başlıca müstahkem yerlerden biridir. Burç olarak inşa edilmiş, kulelerle çevrili üç sıra kalın duvar, şehri ve banliyölerin bir bölümünü çevreler ve tüm meydan, Karadağ denilen dağın tepesinde bulunan bir kale ile korunmaktadır. Yüz elli bir topçu ovaya her yönden hâkimdi ve çok kayalık bir arazi, sitenin çalışması için büyük zorluklar çıkardı, aşmamız gereken engelleri artırdı²¹⁸.

²¹⁸Diario Balear, 16.09.1828,s.2-3.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 23 Ekim 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Sultan’ın emri üzerine yayınlanan son bültenlerde, yenilmez ordunun 303’ten fazla Rus’u yok ettiğini duyurdu. Ancak İstanbul Boğazı’nın tam girişinde, Sivastopol filosu tarafından yapılacak bir çıkarmadan çok korkulduğu yazılmıştır. Fransızların Mora seferi haberinin gelmesi üzerine, bunu 1798 yılında Mısır’da gerçekleşen işgale benzeten Divan’ının öfkelenildiği, ancak arada bir farkın olduğunu 6 Temmuz Antlaşmasının Divan’a resmen tebliğ edilmiş durumda olduğu yazılmıştır. Bâbîâli, Rusların Küçük Asya’daki olaylarının, yayınladıkları kadar önemli olmadığını savunduğu, Anadolu’nun büyük bir bölümünden birliklerin Erzurum’da yenilmez bir direnişle karşılaşacak olan General Paskewitch’e karşı yürüyüşten söz edildiği yazılmıştır. Türklere göre Bosna’daki ayaklanmalar sakinleşmeye başladığı ve tüm Rumeli’nin, Ruslar ve Fransızlarla yüzleşmeye hazır olduğu yazılmıştır. Rumeli halkının Osmanlıların müttefik olarak kabul etmeye devam ettiği, İngilizler hakkında çok olumlu konuşulduğu, İngilizlerin İstanbul’da bazı gizli ajanları olduğunu iddia edenlerin sayısının fazla olduğu ve belki de bu ajanların çok yakında Pera’da resmi bir karakter kazanacağı yazılmıştır²¹⁹.

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 25 Ekim 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Semlin, 28 Ağustos 1828 tarihinde büyük ordudan dağılan çok sayıda Türk askeri Belgrad’a geldi. Şumnu’da tanık oldukları birçok gerçeği anlattılar. Anlatımlarının oldukça abartılı olduğu bilinmesine rağmen, yine de zorla kendilerini kurtardılar. Ancak diğerlerine ne olduğunu bilmediklerini iddia ettiler. Ayrıca Şumnu saldırı yoluyla alındığını, tüm Türk ordusunun dağıldığını doğruladılar hatta Hüseyin Paşa’nın öldürüldüğünü iddia ettiler²²⁰.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 29 Ekim 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 29 Ağustos 1828 tarihli mektuba göre; Sadrazamın orduya katılmasından sonra, Türk hükümetin tüm organlarının olağanüstü bir faaliyette oldu. Halk, yorulmak bilmeyen Padişah’ın çabalarını etkili kılmak için kendi payına düşeni yaptı. Savaşın başında büyük bir bağlılık göstermeyen Türk askerleri bile şimdi savaşılmaya hazır durumdadır. Sadrazamın bu başkentten Davut Paşa’ya yürüyüşü, dini bir alayı andırdı. Müftü, sağ elinde kılıç, sol elinde Kuran ile sanki onlara zafer yolunu göstermek istercesine askerlerin önünde yürüdü. Sanki tüm bu insanlar kazanmaya ya da ölmeye kararlı gibi görünüyor. Navarin savaşı sonucunda neredeyse yok olan donanmanın, kayıplarını bir şekilde telafi edildi. Yedi firkateyn ve üç geminin Karadeniz’e giderek Ruslar tarafından kapatılan limanların ablukasını kaldırmaya veya en azından yiyecek ve asker girişini sağlamaya hazırlandı. Amiral Heyden, Çanakkale Boğazı’nı abluka altına almak için emir aldı. Mora’ya yapılan Fransız seferinin Türkler üzerindeki etkisi, Navarin’de Türk-Mısır donanmasını yok eden

²¹⁹Diario Balear, 23.10.1828, s.1-3.

²²⁰Diario Balear, 25.10.1828, s.2.

amiralin ve Mora tahliyesi için Mehmet Ali ile anlaşma yaptığı haberinin duyulduğu zaman ki gibi olmuştur.

Türkiye İstanbul 29 Ağustos 1828 tarihli haberde yayınlanan *Özel Mektup* şu şekildedir; Bâbîâlî'nin savaş alanından aldığı tüm olumlu haberlerden hiçbirisi, İmparator Nicholas'ın Odessa'ya dönüşü gibi bir etki yaratmadı. Bu haber yayıldığından, Türkler, Rusya ile yapılan anlaşmalarla tesis edilen tüm ayrıcalıkların tamamen kaldırılmasından başka bir şey söylemiyor. Öyle görünüyor ki, İmparatorun tüm ordusunu tam da sonbaharda ve savaşın zirvesinde her türlü kötülüğe terk etti. Başkentini savunması için alınan yeni tedbirler arasında özellikle Çanakkale garnizonlarına iletilmiş olan buraya gelin emri dikkat çekiyor; böylece terk ettikleri nokta artık tamamen korumasız kalmıştır. İngiliz Parlamentosu'nun kapanış konuşmasında, Rusya'nın Çanakkale Boğazı'ndan herhangi bir düşmanlığa girişmemekle yükümlü olduğu söylendiği düşünülürse, bu belki o kadar da garip görünmeyebilir; ancak Divan'ın şimdiden İngiltere ile gizli ilişkilere girmiş olması ve İngiltere'ye duydukları güvenin bir sonucu olarak Çanakkale'yi terk etmiştir. Çünkü belki ihtiyaç halinde yardım vaat edilmiştir. Pera'da genel olarak bu şekilde görülüyor ve bu görüş henüz yayınlanmayan diğer durumlarda bile destekleniyor. Ancak Ruslarla savaş haberleri doğru ise, Yunanistan haberleri doğru değildir. İbrahim'i Mısır'a dönmeye zorlayacak Fransız seferinin gelişi orada bekleniyor. Gandia'nın yanı sıra Rumların o tarafta o kadar iyi sonuçlar elde ettikleri biliniyor ki, tüm Türkler kendilerini kalelere kapatmak zorunda kalıyorlar. Yunanlılar, bütün bu olaylarda, kurtuluşu bekledikleri, korumasına güvendikleri Tanrı'nın parmağını görürler. Aynı zamanda, Türklerin kendilerinin de bu etkiye ikna olmaktan çok uzak olmadıklarına şüphe yoktur²²¹.

“*Yabancı Haberler, Fransa*” başlığıyla 12 Kasım 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

General Paskewitch'in duyurduğu gibi, Mehmet Paşa ve Mustafa Paşa komutasındaki Türk ordusu, 12 Ağustos'ta neredeyse Ahıska surlarının altından saldırıya uğradı. Garnizon, şafaktan geceye kadar süren oldukça kanlı bir çarpışmadan sonra zorla ele geçirilen dört yerleşik kampa dağılmış 309 kişidir. Bu zafer ölü, yaralı ve esirler arasında 2.500 adamını da kaybeden düşmanın 11 sancak, 10 top, tüm mühimmat ve erzaklarından oluşmaktadır. Tümünüyle mağlup olmuş ve savaş alanından birkaç kilometre öteye kadar takip edilen ordunun tamamı Ardahan yolunda dağıtıldı. Öyle ki Mehmet Paşa ile sadece 159 adam, tek ayağından yaralanmış şekilde Ahıska şehrine ulaştı.. “Bu belirleyici zafer, 42. Avcı Alayı'nın bir taburunun başında, kendisini düşman siperlerine attığı anda öldürülen cesur Tümgeneral Korolkoff'un hayatına ve ayrıca 80 ölü ve 400 yaralının kaybına mal oldu²²².

“*İngiltere*” başlığıyla 13 Kasım 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İmparator Nicolas'ın, Çanakkale Boğazı'nı ablukaya alma niyetini ortaya koyduğunda, Büyük Britanya ve Fransa'ya Akdeniz'de savaşan bir güç olarak haklarını kullanmama

²²¹Diario Balear, 29.10.1828, s.3-4.

²²²Diario Balear, 12.11.1828, s.2-3.

sözünü aceleyle çiğnemekle suçlandığı söylendi. Söylediklerine göre artık durum değişmiş gibi görünüyor: Türklerin Karadeniz'den ve Mısır'dan ve diğer limanlardan savaş mühimmatı alamamaları, Çanakkale Boğazı geçişini kapatmadıkları söyleniyor. İmparatorun düşmanı boyun eğdirmesi ve onu barışa zorlaması onlar için imkânsızdır. Bunun yerine Sultan, büyük ordusunu güçlendirmek için Çanakkale'nin kalelerinden ve kıyılarından birliklerini geri çekti. Diğerleri, ablukaya rıza göstermememiz gerektiğini ve Rusya'ya karşı bir atılım yapmanın daha iyi olacağını ekliyorlar.

“Ablukayı kabul etmedik ve resmi olarak bilgilendirilmedik: bize sadece bunu yapmaya çalıştığı söylendi ve biz de Lloyd'u bilgilendirdik. Lord Aberdeen geçtiğimiz 16 Temmuz'da Parlamento'da bunun imkansız olduğunu söyledi. Fransa ve İngiltere, Rusya İmparatoru ile uyum içinde hareket ederek, İmparatorluk Majestelerinin Akdeniz'deki savaşan bir Güç olarak haklarından vazgeçmesine izin verdi ve şimdi bunları yeniden bu şekilde kullanırsa, söz konusu denizdeki işbirliğimizin sona erdiği sonucuna varılabilir.

Dünya ve Gezgin bu ifadenin ne anlama geldiğini bilmiyor: Majestelerinin Hükümetinin yargısına göre, ticari spekülasyonların bu ablukası vb. Bu gazete, denizde veya yük altında bulunan gemilerin, silah ve mühimmat taşıyarak, hatta iki veya üç ay sonra Konstantinopolis'e ulaşmalar bile, abluka filosunu geçebileceklerini anlamak ister misiniz? ablukanın başlangıcı? Yoksa İngiliz Hükümeti'nin bu gemilere el konulmasına karşı çıkacağı anlamına mı geliyor? Tüccarların ne bekleyeceklerini bilmeleri her iki durumda da çok önemli olacaktır.

Bu abluka, İmparator Nicholas'ın vaatlerine aldırmandan İngiltere'nin buna izin vermesi durumunda söz konusu olan bir özellik sunuyor. Çanakkale Boğazı bir liman oluşturmaz, Gerisi için savaş düşünmenin ne kadar saçma olduğu açıkça görülüyor, eğer Rusya, Çanakkale'yi ablukaya almaya cesaret ederse, bir liman veya tek bir limanın geçişi değil, iki deniz arasında bir iletişim kanalı oluşturuyorlar.

Abluka hakkını biraz genişletmek, bu denizlerden birinin tüm komutanlığı için iletişimi kesmek şans değil mi? İngiltere, Baltık Denizi'ni çevreleyen Güçlerden herhangi biriyle savaşta olsaydı, Sound'a bir filo yerleştirebilir ve düşman limanlarına doğru giden tarafsız gemiler kadar çok sayıda tarafsız gemiyi ele geçirebilir miydi? Üstelik abluka sadece Konstantinopolis'e karşı söylenecekse, onu Güney'den engellemek yeterli değil, Kuzey'den de yapılmalı mı? Peki Boğaz açıksa kısmi abluka tanınabilir mi? Tam tersine, Türklerin her zaman, kendilerine uygun gördüklerinde Çanakkale Boğazı ticaretini kesintiye uğratma gücünü kullandılar ve Neutrals, Çanakkale Boğazı'nı zevk almadıkları bir geçiş olarak görmek için yüzyıllar boyunca boyun eğdi. Zorbalar şimdi Marmara Denizi artık özgür ve tüm uluslara açık olarak kabul edilemez: sonuç olarak Ruslar, Türklerin Odesa'ya taşınmasına engel olan aynı mühimmatların İstanbul'a taşınmasını engellemek istediklerini söyleyebilirler²²³.

“*Macaristan*” başlığıyla 14 Kasım 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

²²³Diario Balear, 13.11.1828,s.2-4.

İstanbul'dan gelen son postada, İstanbul'da yapılan silahlar çok dikkat çekti. Türk halkı, kendini iyi bir şekilde ifade ediyor. Asya'dan devamlı gelen birlik süvarileri Tuna'ya doğru yola çıktı. Bunların aralarında sürgüne gönderilen, hapsedilen, asılan ve herkesin gözü önünde denize atılan birçok yeniçeri bulunuyor. Ancak bu olaylar esnasında başkentin sükûneti bozulmadı. Cephanelikte, Boğaz'da konuşlanacak üç firkateyn, yeni gelen 24 silahlı bir buharlı gemi bulunuyor. Padişah, işe başlamadan önce camiye gitti, namazdan sonra İstanbul'daki birlikleri gözden geçirdi, 150 topla donatılması gereken Yedi Kule kalesini güçlendirmek için de önlemler alın, çömlekçilerin mahallesinden en az 350 yangın musluğunun bulunduğu üç sıra pil inşa edildi ve bu bölgedeki altı kapıdan sadece ikisinin açık kalacağı bilgisi verilmiştir²²⁴.

“Avusturya” başlığıyla 21 Kasım 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Sadrazam, Varna'ya yardıma gitti ancak kuşatmayı kaldıramadı. Anlatılanlara göre, kanlı bir çarpışmadan sonra Türklerin kaçmak zorunda kaldı ve birçok asker yakalandı. Varna ve Şumnu operasyonları hakkında şu yazmaktadır:

1 Eylül'e kadar devam edecek olan Küçük Asya'daki askeri operasyonların bir bölümünden alıntıdır. General Kont Paskewitsch, Akbalzik kalesini ele geçirdikten sonra, Korgeneral Prens Wodbolski, Gürcistan yolu üzerinde bulunan Azkbar kalesini kuşatmak üzere gönderildi. Bir sivil aracılığıyla teslim olmasını söyledi ve orada bulunan birlikler, birliklerimizin yaklaşmasından korktular, dağlara kaçtılar ve kasaba halkı bize kapılarını açtı. Kalede 14 adet top, 6 adet sancak ve önemli miktarda savaş mühimmat ve erzak bulundu.

Silistre operasyonları bölümünden 11 Eylül'e kadar alıntıdır. Tabyalar, birliklerimiz tarafından 28 Ağustos'ta ele geçirilen yüksek mevzilere yerleştirildi. Ağır kalibreli toplar yerleştirildi ve kaleye şiddetli bir şekilde saldırılıyor. 11 Eylül'de Tatorycy kasabasında 50 kişilik bir düşman birliği belirdi ve üstün güçlerle karakollarımıza saldırdı ve Turtukay yolunda geri çekildi. Düşman hemen Silistre'ye yöneldi ve onu beklemek için dışarı çıkan birliklere katıldı. Meydana en yakın iki tabyamıza saldırdı.(...)”27'sinde, Korgeneral Suchozonet körfezin sol yakasında, 1. Muhafız Hafif Süvari Tugayı, 19. Piyade Tümeni'nin 25. hemen infaz edilerek, Hacı Hasanlar Köyü'nün tüm Türk kampı, bir bayrak ve 500 esirle birlikte elimize geçti. Bu zafer elde edilirken, Württemberg Prensi Eugene, kamptan Şumnu'nun önüne geldi. Tümen'in 1. Tugayı ve 20. Avcılar Alayı'nın da kendisine eklenmesinden sonra 28. gün aldığı emirler sonucunda General Suchozonet'in kolordusuna katıldı. Aynı gün General Bistrom şiddetli bir saldırıyı püskürttü. Düşman gelir gelmez, mevzilerinden çok büyük bir kuvvetle çıktıkları mevzilere siper almaya başladılar ve büyük bir hiddetle tabyalarımıza saldırdılar. Eylem dört saat sürdü, bu süre içinde çok şiddetli savaştık²²⁵.

“Türkiye” başlığıyla 24 Kasım 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

²²⁴Diario Balear, 14.11.1828,s.4-5.

²²⁵Diario Balear, 21.11. 1828,s.1-6.

Üç devletin büyükelçileri, Babıali'yi Korfu'ya 6 Temmuz 1827 tarihli antlaşmaya katılması için davet ettiler. Babıali, Hollanda Bakanı aracılığıyla Korfu'ya gidecektir. Reis Efendi, Avusturya ve Hollanda'nın tercümanlarına hitaben yaptığı konuşmada “Yüce Allah'ın bize Moskov Çarı'nın haksız saldırılarına karşı sağladığı görünür koruma ile her zaman hazırız. İstanbul'a dönmek isteyen İngiltere ve Fransa bakanlarıyla bilinen temellere dayanarak müzakere edilecektir ancak Korfu'da, Yunan isyancıların komiserleriyle birlikte başka bir Rus bakan bulunması onurumuza aykırıdır.” diye açıklama yaptı. Divan artık İngiltere'nin tavsiyelerini daha fazla benimsiyor ve 6 Temmuz Anlaşmasının esaslarını tamamen kabul etmeye yakın davranıyor. Divan'ın bu tavrı oldukça akıllıcadır²²⁶.

“1-4 Ekim 1828 Tarihleri Arasında Varna Operasyonları” başlığıyla 29 Kasım 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Varna meydanındaki mayınlar ateşe verildi. İlk mayın, kuzeyde denize yakın bulunan burcun bir ucunun altındaki istihkâmcılar tarafından zorlanmadan ve tehlikesiz bir şekilde açılmıştı. Bu mayının patlaması, molozları hendeklere düşen bu tabyanın bir bölümünü yok etti. İkinci mayın; aynı tabyanın sağına düşmek üzereydi. Bu mayınları taramaya gelen düşman, onları yok etmek veya patlamasını engellemek amacıyla art arda dört saldırı yaptı. 3. Mayın taramasında patlama gerçekleşti. Bunun sonucunda burçta iki gedik açıldı. Vezir Ömer'in ordusu aldığı takviyelere rağmen hareket edememiştir. Bizim açımızdan Korgeneral Bristrom'un kolordusu da takviye edilmiş, mevziisini kapsayacak şekilde tabyalar yapılmıştır. Meydan'ın rahatlaması için gerekli tüm tedbirlerin alınması sağlanabilir. Piyade Generali Württemberg Prensi Eugene, Hacı Hasanlar Köyü'nde büyük bir siper bıraktı ve Osmancık'a ilerledi. Peynayozi Kasabası Tümgeneral Delinghausen'in tarafından işgal edildi. Meydan çalışmaları boyunca bir geçit açıldıktan sonra, içinde açılan iki boşluktan birinden yararlanarak denize en yakın kuzey kalesini ele geçirmek ve birlik inşa etmek için birliklerin konuşlandırılmasına karar verildi. Bu bölük için, 1. bölüğün ilk bölüğü, 3 derecelik tüfekçi ve İsmailov muhafız alayından diğer iki bölük tarafından desteklenecek olan tüfekçiler ve seçilmiş denizciler arasında 110 kişi ve ayrıca 150'den fazla istihkâmcı atandı. Şafaktan önce Donanma Teğmeni Zaitffaki'nin komutasındaki avcı erleri ve denizciler gedikten girdiler ve onu savunan tüm Türkleri öldürdüler. Karşı koyamayan bu cesur askerler, ateşlerinin yönlendirmesine izin verdiler ve asıl amaçları olan kaleyi ele geçirmek olduğunu hatırlamadan meydanın ortasına girdiler. Bu esnada tabyalarımızdan şehrin üç farklı noktasına yanlış saldırılar yapıldı ve meydanın hendeklerinde gizlenen Türk avcı erleri uzaklaştırıldı.

Bu beklenmedik olaylara ve avcı ve denizcilere sürekli olarak gönderilen yardıma rağmen, düşman garnizonunun tamamına karşı koyamayacakları ve kaleyi elinde tutamayacakları tahmin ediliyordu. Bu kanaat üzerine kan dökülmesini önlemek için geri çekildik. Şehirde birliklerimizle karşılaşan çok sayıda Hristiyan kadın ve çocuğu kaleye aldık. 14 topu çıkarmak, çivilemek ve hendeklere atma görevi 80 adamımızı öldürdü ve 300 kişiyi

²²⁶Diario Balear, 24.11. 1828,s.2.

yaraladı, ancak düşmanın kaybı 600 askere mal olabilir. Bu eylem söz verdiğimiz sonucu vermese de, yine de Türklere surlarının içinde artık pek güvende değiller. Bu olayın ardından bir Türk parlamenter, teslim olmayı görüşmek üzere kampımıza geldiği açıklandı. Bugün, meydanın ana komutanlarından olan Yusuf Paşa, burada ortaya çıktı. Amiral Greigh ile bir konferans yapmak amacıyla ancak bu nedenle meydanadaki çalışmalar durdurulmadı ve başarılı şekilde ilerlemeye devam ediyoruz²²⁷.

“Fransa” başlığıyla 3 Aralık 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

7 Eylül 1828 tarihli Selanik'ten gelen mektuba göre; Makedonya, Rus saldırılarından korunmak için çabalıyor. Şumnu ordusunda 200 asker kaldı. Padişah tek bir sözü ile hiçbir muhalefet olmadan bütün halkı harekete geçirdi ve halkı silaha sarıldı. Selanik'te iki düzenli asker alayının kuruldu, vergi toplandı. Avrupa'da Türkiye'nin ve Türkiye'de yaşayanların durumu hakkındaki anlatılarının doğru değildir. Milli kıyafetleri içinde binlerce erkek ve saçlarına, boyunlarına ve bellerine taktıkları altın ve gümüş madalyalarla çok sayıda kadının ülkelerinde rahatça dolaşmaktadır. Emniyetten sorumlu Paşa şehirlerde şölen hazırlattı. Her yerde zenginliklerini ve neşelerini sergiliyorlar. Hiçbir aşırılık ve düzensizlik bulunmuyor. Birçok Hristiyan, Türklerle birlikte eğlendi ve onlara sonsuz hak ve değer verildi. Selanik'te hüküm süren mükemmel düzeni sağlayan kişi barışçıl bir karaktere sahip, adaletli ve hükümdarına gönülden bağlı olan Hacı Mustafa Paşa'dır. Osmanlı halkını yeniden canlandırmak için şehrin tüm sakinleri ve hangi dinden olurlarsa olsunlar saygı görmektedir²²⁸.

“Prusya” ve “Avusturya” başlığıyla 15 Aralık 1828 tarihli gazetelerde Odessa'dan gelen mektuba yer verilmiştir. Bu mektupta; Rus İmparatoru'nun 14 Ekim 1828 tarihinde Varna'dan Petersburg'a gitmek için ayrıldığı, Kaptan Paşa'nın serbest bırakıldığı yazmaktadır²²⁹.

“Fransa” başlığıyla 15 Aralık 1828 tarihli gazetede İstanbul 11 Ekim 1828 tarihli mektuba yer verilmiştir. Bu mektuba göre;

Sultan, Ramis Çiftlik kampından ayrılıp Edirne'ye gitmek niyetinde, ancak imparatorluğun ileri gelenlerinin bu durumun sakıncalı olduğunu düşünüyor. Divan, Sultan'ın başkentten uzaklaşmaması kararı verdi. Pera'da savaşla ilgili görüşler aynı. Ruslar, Varna'yı alsınlar ya da almasınlar Tuna'ya çekilmeleri gerektiğine herkes hemfikirdir. Odessa buğdayının yokluğu hissedilmeye başlandığını ve buğday Mısır'dan gelmezse genel bir kıtlığın kaçınılmaz olacak. Şumnu'daki Türklerin durumunun içler acısı 80 gram ağırlığında 4 kuruşluk kalitesiz ekmek yiyebiliyorlar. İstanbul'da huzur devam ediyor. Mısır'dan tahıl getirmek için hükümet girişimlerde bulundu.

²²⁷Diario Balear, 29.11.1828,s.2-5.

²²⁸Diario Balear, 03.12.1828,s.1-5.

²²⁹Diario Balear, 15.12.1828,s.1-3.

Gazeta de Madrid'nden alınan makaleye göre; Fransızlar Mora'ya girdi. İstanbul'daki Sultan, Fransa'ya karşı çok kırgın ve sinirli durumdadır. Sultan, 300 Türk ve Arnavuttan oluşan bir grup Mora'ya yürümesi, Fransız ve Yunanlılara karşı savaşması için emir verdi. Varna'yı kurtarmak için Sadrazam tarafından yönetilen İzmir Karakol birliği 120 kişiden oluşuyor. Hüseyin Paşa, Şumnu'ya 80 kişi daha gönderdi. Rusların, Tuna'yı geçmek zorunda kalacağına inanıldığı için Padişah, Ramis Çiftlik Kampını ziyaret eden herkesin askeri kıyafetle gelmelerini emretti. Ulema, Sultan'a imparatorluğun merkezinde ihtiyaç duyulduğunu anlattılar. Sultan, Türk ordusu ile birlikte savaşmakta çok kararlıdır. Asya'dan gelen birkaç kurye General Paske'nin Erzurum'a ilerlediği haberini getirdi. Ancak civardaki şehir ve köylerin ahalisi tarafından saldırıya uğradı. Türklerin direnişiyle harekete geçen İran'ın da silahlanacağı söylentisi var²³⁰.

“Prusya” başlığıyla 16 Aralık 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Berlin, 27 Ekim 1828 tarihli haberde; Rus İmparator, Petersburg'a dönmeyi ve Türklerin kış aylarında operasyonlarını askıya alacağı düşüncesiyle Rus askerlerin Podalis'te kış uykusuna bıraktı. Kont Wittgenstein'in ordusu Silistre kuşatmasında ve Varna işgalinde kullanılması gerekiyor. Şumnu önünde şartlara göre takviye alacak bir gözlem organı kalacak. Barışçıl müzakerelere girmek için uygun zaman ancak Padişah bu barışın çıkarlarını anlayıp bu müzakerelere tenezzül etmesi gerekiyor. Fakat Padişah'ın karakteri bir anlaşmaya ödün vermiyor.

Viyana, 28 Ekim 1828 tarihli haberde; Avrupa, bu kış Rusya ile Türkiye arasında barış yeniden kurulmazsa, bu barışın önümüzdeki bahar gerçekleşeceğini düşünüyor. Avrupa kabineleri, İstanbul ve Petersburg'a aynı anda belgeler gönderdi. Semlin'de sınırı komuta eden generallerin aldığı emirler sonucunda, özellikle Temeşvar ve Sırbistan'ın bir kısmında Avusturya birlikleri arasında bazı hareketler oldu. Gelecek baharda Doğu'yu karıştıran tartışmalara katılıp katılmayacaklarına sadece diplomasinin karar verecek. Rusya kendisinin garanti altına almayı taahhüt etti. Osmanlı İmparatorluğu'nun bütünlüğünü korumak için Batılı güçler silahlanmaya zorlamayacak²³¹.

“Yabancı Haberler, Rusya” başlığıyla 18 Aralık 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

11-17 Ekim 1828 tarihleri arasında orduda operasyonlar meydana geldi. Bu operasyonlardaki Rus kaybının önemsizdir. Türkler, köprüyü geçmeye zaman bulamadan nehre atlayarak boğuldular. Varna meydanında çeşitli kalibrelerde 162 adet top ile her türden önemli miktarda silah, barut ve mühimmat ele geçirildi²³².

“Yabancı Haberler, Macaristan” başlığıyla 23 Aralık 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

²³⁰Diario Balear, 01.12.1828,s.3-5.

²³¹Diario Balear, 16.12.1828, s.2-4.

²³²Diario Balear, 18.12.1828,s.3-5.

İstanbul'dan gelen son haberlere göre, savaşın başlangıcından itibaren Erdel'de ikamet eden Eflak boyarlarından birinin Osmanlı Babıali'ne katıldı. Transilvanya'da, Osmanlı Babıalisi ve Macaristan'da St. Petersburg Kabinesi'nin Viyana'ya gizli bir anlaşma önerdiğine dair bazı söylentilerin dolaştığını bildirmişti. Osmanlılara Sırbistan, Eflak'ın bir kısmı ve Bosna'nın bazı bölgeleri, Türk topraklarının bazı kısımlarının bırakıldığı söylentileri var²³³.

“İngiltere” başlığıyla 5 Ocak 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

“Rus İmparatoru, Türk imparatorluğunu ne fethetmek ne de parçalamak gibi bir niyeti olmadığına tüm Avrupa'nın huzurunda yemin etmişse, padişah kendisine sunulan barışı reddetmedikçe savaşın devam etmesi haklı görülemez. Padişah, imparatorun mallarının bütünlüğüne karşı düşmanca bir projede bulunmadığından emin olduğu için, kendisine teklif edilen uzlaşmaya makul bir engel koyamaz.” argümanı kullanılacak. Tarafsız güçler, Sultan Mahmud'u ve Rusya İmparatorunu bir anlaşmaya davet etmede aktif olacak. Silistre kuşatması dışında tüm aktif operasyonlar aynı anda durduruldu. Frankfurt'tan gelen bir bildiriyle, Rusların önemli bir kayıp verdiği, üç saldırıyı püskürttükten sonra Silistre'nin 26 Ekim'de alındığı ve garnizonun kılıçtan geçirildiği haberinin güvenilirdir. Frankfurt'ta bu konu ile ilgili hiçbir şey söylenmiyor ve Avusturya Gazetesi tamamen sessizdir. Bu haberlerin Avrupa'nın her köşesine yayılması için zamana ihtiyaç duyuluyor. Yabancı gazetelerde tarafsız güçlerin niyetleri hakkında spekülasyonlar yapılıyor. Rusya Nürnberg Muhabirinin Türk ordularının karakterinde yeni bir özellik kaydedildiğini belirtiyor. Kış yaklaştıkça firarın daha fazla olduğunu ve harekâtın aktif operasyonlarla sona erdiğini yazıyor. 26 Ekim'de Silistre'nin ele geçirildiği söylentisi doğrulanmadı. Rusların Edirne'ye kadar ilerlemeleri durumunda ülkeyi mahvedeceklerini, Türk ordusunun güçlendirilmesi gerektiği bilgisi verildi²³⁴.

“Yabancı Haberler, Türkiye” başlığıyla 4 Şubat 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

17 Aralık 1828 tarihli *Ticaret mektuplarına* göre, Ömer Lütfi emrindeki Türkler, Paravadi'ye karşı yürüttüğü hareketi desteklemek ve Varna'yı kuşatmak amacıyla Pazarcık'taki Rus siperlerine saldırdılar. Ancak bu planı bir süre önce duyan ve tedbirlerini alan Ruslara karşı Türkler planlarını gerçekleştiremediler ve Şumnu'ya çekildiler. Eflak'taki Rus birliklerinin gıda tedarik etmeye devam etikleri ve fiyatların keskin bir şekilde yükseldiği bildirildi. Şarap fiyatları böyle bir yükseliş yaşarsa, üreticilerin ellerinde ham madde olmasından dolayı yas tutmaya başlayacakları söyleniyor. Belgrad Paşası'nın tüfek ve süngü almaya devam ettiği, sınırların karantinaya alındığı yazılmaktadır. Rusya, Petersburg 5 Aralık 1828 tarihli habere göre; 31 Ekim 1828 tarihli Kafkas Kolordusunun operasyonlarıyla ilgili rapora yer verilmiştir. Erzurum yakınlarındaki Ruslar ve Türkler arasında çatışma yaşandığını, Türklerin ölü ve yaralıları olduğunu ve geri çekildikleri yazılmıştır. *Abeja del Norte* 'den alınan makalede Rus imparatorun, Boğdan, Eflak ve

²³³Diario Balear, 23.12.1828,s.2-3.

²³⁴Diario Balear, 05.01.1829,s.5-8.

Bulgaristan'ın büyük bölümünü fethettiği, bu bölgeden Türklerin çıkarıldığı ve bölge halkının esaretten kurtarıldığı yazılmıştır. Kar, sel ve aşırı yağış nedeniyle Silistre kuşatmasının devam edemediği belirtilmiştir²³⁵.

“*Yabancı Haberler, Macaristan*” başlığıyla 6 Şubat 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Agra 10 Aralık 1828 tarihli habere göre; Alman Türk filosunun, Sultan Mahmud'un Avrupa'daki mülkünü korumak için iç bölgelerde tüm kaynaklarını ve gücünü kullanacağına içtenlikle ikna olduğunu, Rusların askeri gücünün azaldığı ve geri çekileceğini düşündüğü yazılmıştır. Türk ordusunun, ilginç noktalarda sayıca fazla olduğu, ordunun büyük bir kısmının askeri uygulamadan ve hatta silah kullanımından habersiz olduğu bilgisi verilmiştir. Padişah emrinde en fazla yedi buçuk bin Türk sayılabileceği ve Afrika'dan orduya destek sağlanmadığı söylenmiştir. Asya'da ise Türklerin yenilmesi durumunda yöneticilerin arasında bağımsızlık tartışmaları yaşanacağı belirtilmiştir. Ayrıca İmparatorluğu tehlikeye atmamak için Varna'nın feda edileceği ve büyük bir yenilgi yaşanacağı yazılmıştır. Türk ordusunu perişan eden birçok hastalığın yaşandığı, orduda topçu eksikliği olduğu ve Sultan'ın paralı asker maaşı ödeyebilecek durumda olmadığı bilgisi verilmiştir. Karadeniz'den Varna'ya yiyecek tedarik etmenin imkansız olduğu, özellikle kış aylarında Varna'yı savunmaya gitmek için ulaşımın oldukça zor olması nedeniyle başka bir ordu çağırmanın imkansız olduğu yazılmıştır. Silistre ve Vidin'deki Türk garnizonlarının Moldavya ve Eflak'ı işgal eden Ruslarla savaştığı bildirilmiştir. Sırbistan, tüm güçleriyle Ruslara katılmak için, gelecekte siyasete kurban edilmeyeceklerinin garantisini istiyor. Viyana mahkemesi sadece isyancı Hristiyanların artık paşaların kölesi olmayacaklarını ilan etse, o zaman Türkiye Hristiyanlarının direnişlerini örgütlemek için gösterecekleri çabalar görülecektir. Rus generalleri daha birlik olsalardı, etrafı düşüşünü zevkle izleyecek tiranlarla çevrili olduğu için tüm Türklerin bir bela olarak gördüğü Mahmud çoktan ölmüş olacaktı²³⁶.

“*Yusuf Paşa*” başlığıyla 13 Şubat 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Yabancı gazeteler, Varna Meydanı'nın alınmasında büyük ölçüde Yusuf Paşa ihanetinin payı olduğu dair şüpheleri olduğunu yazmaktadır. Bu nedenle büyük bir ün kazanan Yusuf Paşa'nın hayatı hakkında bilgi verilmiştir Yusuf Paşa, 1787 yılında Marmara Denizi kıyısında, Selanik'ten 17 fersah kuzeybatıdaki Seres'te dünyaya geldi. Selanik'in ünlü Bey'i İsmail'in en büyük oğludur. Yusuf çocukluğundan beri bey unvanını benimsemiştir. Çok iyi bir eğitim aldı ve çok erken yaşlardan itibaren zekâsı ile tanındı. Babası gücünü neredeyse tüm Makedonya'da genişletti. Diğer ayanlar üzerindeki etkisi ve savaş sırasındaki hizmetleri ona hatırı sayılır bir itibar kazandırmıştı. Henüz 23 yaşında olan en büyük oğlu için Babıali'den Selanik hükümetini aldı. Selanik limanı o zamanlar büyük bir ticaret yeri idi ve İngilizlerin denizlerini geçeceği noktalardan biriydi. Avrupa'ya, kıta

²³⁵Diario Balear, 04.02.1829,s.1-4.

²³⁶Diario Balear, 06.02.1829,s.3-5.

ablukası projesinde ısrar eden Napolyon'un kararlarına rağmen Fransız kervanlarının Bosna'ya hareket ettiği yer tam olarak bu limandı. Bu yenedünyada Yusuf Paşa, Frankları tanıdı. Tüm ulusların tüccarlarının kısmi koruyucusu olarak, tüm projelerini yerine getirmek için fırsat buldu Yönetimi sırasında en önemli işleri üstlendi. Paris'ten ve Londra'dan Selanik'e her çeşit makine, alet, silah ve kitap getirdi. Yusuf, şampanya ve şarap içmekle kalmadı aynı zamanda çoğu zaman cübbe giydi. Kısacası medeni halkların örf ve adetlerini benimseme konusunda hiçbir Türk ondan önde değildir. 1813'te İsmail Bey öldü ve kaybı hem Hristiyanlar hem de Müslümanlar tarafından hissedildi. Selanik'te her zamanki gibi diğer paşaların yerini alan Yusuf, Seres'e döndü. Orada babasını taklit ederek akıllıca ve insanca hüküm sürmeye devam etti. Ancak lüksü, haremi, kır evleri ona çok büyük meblağlara mal oldu. Gümrük gelirlerinden yoksun kaldı ve sonuç olarak olağanüstü borca girdi. O andan itibaren işleri daha da kötüye gitti ve sonunda birbirini cezbetmeye başladı. Yusuf Paşa kolordu oluşturdu ve Sultan'dan Varna'ya gitme emrini aldığı ana kadar büyük bir başarısı yoktur ancak birçok farklı görevde bulundu. Vatanseverliğinin son çabası buydu. Sonuçta durumdan yararlanarak, ülkesinin düşmanlarıyla gizlice anlaştı, Varna işgal edildiğinde Rusin'e gitti, ihanetinin ödülünü almadıkça asla ülkesine dönmeyecek.²³⁷

“Yabancı Haberler, Türkiye” başlığıyla 26 Mart 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Anadolu'dan çok sayıda insan her gün İstanbul'a geliyor. Padişah tarafından organize edilen çok sayıdaki süvari sayısı 4.000'e ulaşacak. Sultan, önümüzdeki Mayıs ayında, Ruslara karşı savaşmak için şehirlerin garnizonlarını Edirne'ye taşıdı. Rus ordusu İstanbul'a gelse bile, Zaragoza sakinlerinden daha korkunç bir savunma yapacak 15.000 askerin çabalarının kurbanı olarak orada öleceğini kim bilebilir? Ancak, vatanlarını savunmak için koşan aşırı sarsılmış bir halkın bu gerçekten olağanüstü hareketinin ortasında, en ufak bir düzensizlik ya da en ufak bir aşırılık duyulmuyor. Hiç kimse yakınmıyor, kimse ailesini, mirasını, evini terk edip Balkanlara savaşmak için bir fedakârlık yaptığına inanmıyor. Bütün bunlar, bizim çetrefilli hallerimizde anlaşılamayacak bir kolaylıkla ve benim şahsıma Türk karakterinin özel karakterinden ve padişahın bugün halkı üzerinde sahip olduğu itibardan başka bir sebep bulamadığım bir kolaylıkla gerçekleştirilir. Bu düzeni yaratan ve bugün meyvesini toplayan padişah, hazırladığı direnişi ancak olağanüstü insanlarda görülen bir kolaylıkla ve sükûnetle yönetir ve düzenler. Devletin tüm dallarına hizmet eder; bakışları her yere nüfuz eder ve her şeyi kendisi için yargılar. Gün içinde son çatışmadaki yaşlı yaralıların işledikleri hatalardan yararlanarak, onları duyarsızca, şiddete başvurmada, gücendirmeden ve korkutmadan işlerinden ayırmaya gider. Birkaç günden bu yana, bazı önemli tüm askeri görevler, yeni sistem için şevk ve coşkuyla dolu ve kendilerini çok genç olan askerlerin başında bulan genç paşalara emanet ediliyor. Padişah askere gitmeden önce hepsini gözden geçirmiş ve hepsi hayranlıkla

²³⁷Diario Balear, 13.02.1829,s.5-8.

ayrılmış ve Hükümdarları için kendilerini feda etmeye hazırdırlar. Bu adam biraz Bonaparte'a benziyor ve kaynakları yaratma dehasına, canlılığa ve bunları kullanma iradesine sahip olduğu itiraf edilmelidir.

Rusya'daki savaşla tehlikesi artan radikal bir devrimin tüm yeniliklerinin ortasındaki sükûnet ve birlik içinde olan Türklerin bize takdire şayan bir örnek olduğu konusunda da hemfikir olmak gerekir. Akıncılar Osmanlı topraklarına ayak bastığından beri imparatorluk genelinde tek bir Yeniçerinin Sultan'dan şikâyet ettiği duyulmadı.

Sadece Franklar barış istiyor; Türkler savaş istiyor. Ruslar her an onları ülkelerinden kovma tehditine maruz kalmadan, kaderlerinin kesin olarak belirlenmesi gerektiğini sürekli tekrarlıyorlar²³⁸.

“*Macaristan*” başlığıyla 30 Mayıs 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Tuna'nın iki yakasında da olaylar hızla gerçekleşiyor. Çatışmaların yaşanıyor, Sultan son derece kararlı şekilde direnişe devam ediyor. Bu duruma ek olarak İstanbul'dan gelen Türkçe bir bildirge yayınlanmıştır. Bu bildirgenin özetine göre; Türkiye'nin, Moskov Çar'ına karşı şikâyetlerini listeledi. Türkler, Avusturya'yı bir dost ve müttefik olarak görüyor. Dinyester ve Dinyeper nehirleri, Polonya Cumhuriyeti için belirlenmiş sınırlardır. Sultan Mahmud, Yunanistan bağımsızlığını tanımaya uzak değil. Rus kabinesi ise bu davranışın nedenini hırs olarak varsaydığı ve Sultan'ın eski hükûmeti ortadan kaldırma projesi olarak kabul ediyor. Polonya' ise bu duruma Türkiye için çok felaket olacak diyor²³⁹.

“*Rusya*” başlığıyla 1 Haziran 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Koramiral Kumani bir Rum komutasında Burgaz'a gitmekte olan mühimmat yüklü bir Türk gemisine el koydu. İstanbul'dan gelen haberlere göre abluka nedeniyle kıtlık yaşanıyor. Halkın ise sefalet içinde yaşıyor ve her gün yüzlerce aile Asya'ya gitmek zorunda kalıyor. Sultan'ın ayın 28'inde Boğaz'da konuşlanmış filoyu ziyaret etti²⁴⁰.

“*Fransa*” başlığıyla 2 Haziran 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Ruslar, Silistre'de Türklere yenildi. Türk askeri eğitimli komutanlar tarafından yönetildi ve dervişlerin duası askerlere eşlik etti. Bir Alman gazetesine eklenen bir mektupta ise; "Türk subaylarının üniforma ve teçhizatında başka zamanların lüksünü artık görmüyorsunuz; ancak askerler daha iyi giyiniyor ve silahlanıyor ve maaşları zamanında ödeniyor" diyor. İmparatorluk hazinesi boş ve hazineye gelir gelmiyor. Müsadere resmen kaldırıldığı için Sultanın bu muazzam harcamalar için sermaye ihtiyaçlarını nereden karşılıyor? Rus ordusu kışlık bölgeyi terk etti ve Tuna'yı geçip Varna'da taarruz pozisyonu aldı. Mayıs ve Haziran aylarında savaş yeniden başlarsa ekim yapılamayacak ve yiyecek sıkıntısı çekilecek. Eflak ve Boğdan'a deniz yoluyla yiyecek temini sıkıntılı olacak, ulaşımın da bölgeye gelir getirmeyecek.

²³⁸Diario Balear, 26.03.1829,s.1- 3.

²³⁹Diario Balear, 30.05.1829,s.3-4.

²⁴⁰Diario Balear, 01.06.1829,s.5-6.

Harekâtın başlangıcında, Rus ordusunun, Balkanlar'dan Edirne'ye, oradan İstanbul'a geçeceği söylendi. Ancak Moskova donanmalarının Karadeniz ve Takımadalardaki eşzamanlı eylemleri, Sultan'ı Asya topraklarına çekilmek gibi sert bir alternatifte yönlendirdi.. Osmanlı'nın, Çanakkale Boğazı'na sahip olması ve Akdeniz ile Karadeniz'in İngiliz donanmasının geçişini kapatması avantaj sağlamaktadır. Makedonya halkı Türklerin yanında savaşırsa Rusların, Edirne ve Çanakkale'ye ilerleme fikrinin felakete yol açacak. Ayrıca hava şartları ve hastalıklar Rus ordusunu olumsuz etkiledi. Türkler ordularını yenileyip düzenlediler ve güçlü bir şekilde döndüler. Ama bu savaşta sadece Ruslar ve Türkler mi yer alacak, yoksa Avrupa barışından taviz mi verilecek? İngiliz hükümeti, İskenderiye ve Çanakkale ablukasını hoşnutsuzlukla karşılamış ve bunun Asya veya Avrupa kıyılarının diğer bölgelerine yayılmasına izin vermeyeceğini açıkça belirtmişti. Amiral Malcolm, İngiliz ticaretinin Osmanlı kıyısının diğer tüm kısımlarında deniz ulaşımını zorla güvence altına almakla tehdit etti. Ancak Amiral Toso, ablukasını Kaos Körfezleri, Saros ve Asya kıyılarındaki bazı noktalara kadar genişletti. Bize yazarken, İngiliz ve Rus filoları arasındaki çatışma çıkmış olmasından korkulmalıdır. Londra ve St. Petersburg Kabinelerinin karşılıklı düzenlemeleri, barış ve dostluklarını güvence altına almayı amaçlamamaktadır ve bu iki büyük güç birbiriyle herhangi bir anlaşmazlığa düşerse, bunun neredeyse kaçınılmaz sonucu genel bir çatışma olacaktır. Avusturya ve Prusya muhtemelen zıt yönlerde sürüklenecekler. Fransa'nın tek krallığı, barışın yeniden kurulmasına müdahale etmesine veya akıllı ve ileri görüşlü bir politikanın telkinlerini takip etmesine izin veren dayatmacı ve silahlı bir tarafsızlık sistemini benimseyebilir ve benimsemelidir.²⁴¹

“*Rusya*” başlığıyla 9 Haziran 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Erivan Generali Kont Paskewitsch'in, 15 Mart 1829 'da Rus İmparator'una, Türklere karşı kazanılan son zafer hakkında bilgilendiren bir rapor gönderdi. Ormanlık arazi ve hendek taktiği ile Türkleri püskürttüler. Türk kamplarına hasar verildi. 163 Türk askeri öldü ve geri kalanlar da silahlarını bırakarak kaçtılar. 142 Rus askerinin öldüğü, sekiz subay ve 140 Rus askerinin yaralandı, Türkiye kırsalında elde edilen tüm ganimetler milislere bırakıldı.

Odessa 15 Nisan 1829 tarihli mektuba göre; Türkler, tüm dikkatini Burgaz meydanlarına çevirdi. Bir saldırı durumunda onlara yardım edebilecek konumda olmak için, Hüseyin Paşa, Burgaz yakınlarındaki bir kasabaya yerleştirildi ve Asya'dan asker takviyesi yapıldı. Mühimmat yüklü ve bir Yunan tarafından komuta edilen bir Türk nakliye gemisi, elverişli olan rüzgârdan yararlanarak Sisopolis limanına geçip Ruslara teslim oldu. Gemlik Körfezi'nde yüklü üç Türk gemisi daha bulunuyor. Türkler, Erzurum'da asker topladı hatta Mısır valisinin oğlunun hat birliklerinin başında Erzurum'a gidecek. Türkler sanıldığından daha erken sefere başlamaya hazırlandı. Erzurum'un surlarını güçlendirdiler, surları tamir edip, üzerlerini çitlerle kaplayan yeni hendekler açtılar ayrıca yeni piller diktiler²⁴².

²⁴¹Diario Balear, 02.06. 1829,s.2-5.

²⁴²Diario Balear, 09.06. 1829,s.1-5.

“Eflak” başlığıyla 15 Haziran 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Tuna Nehri'nin taşması Bükreş'deki tüm depoların neredeyse kullanılamaz hale getirdi. Kolorduda çok sayıda hasta bulunuyor bu nedenle Bükreş'te hastanelerin kurulması gerekiyor. General Dichitsch'in, her tutsak ve Türk atı için iki Venedik altın akçesi ve her koç için bir Venedik altın akçesi isteyen bir gönüllüler birliği kurdu. İki gün içinde 400 asker toplandı. General Kisselew'in, Türk valisine kaleyi hangi koşullarda teslim edeceğini sormak için bir albay gönderdi. Paşa, adının Yusuf Paşa olmadığını, 380 top ve 123 adamı olduğunu ve içeride hala askerinin olduğunu söyledi²⁴³.

“Yabancı Haberler, Fransa” başlığıyla 4 Temmuz 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rusların bozguna uğratıldığına dair söylentilerin Viyana'da hiçbir taraftan doğrulanmadı. Yaş'dan gelen haberler Bükreş'ten gelenlerle çelişiyor. Silistre kuşatması başlayacak ve bu amaçla Kont Pahlen komutasındaki İkinci Kolordu'nun karargâhı Kallarasch'a nakledildi. *Times Gazetesi'nin* Doğu'daki savaştan bahsetme şekli daha dikkat çekici. Rus kabinesinin, Türkiye'ye karşı yürüttüğü savaştan bahsetmek İspanyollar için pek hoş değil ancak İngilizler'in bu olayın önemine dikkat etmesi gerekiyor. Bu savaş Büyük Britanya'nın ve tüm Avrupa'nın çıkarları üzerindeki etkisi üzerine bazı eleştiriler bulunuyor. Rus tarihi ya da siyaseti hakkında en ufak bir fikri olan herkes, Petersburg politikacılarının uzun zamandır İstanbul'a göz diktiklerini bilir. Rusya yarım asırdır bu arzu ile ilerledi, sınırlarını güneyde Karadeniz'e, batıda ise Tuna Nehri'ne doğru genişletmek ve Karadeniz'e özgürlük kazandırma amacındadır.

Karadeniz'in özgürlüğü, yani Rusya'nın onayı olmadan hiçbir ulusun içinde dolaşamayacağı anlamına gelir, Boğaziçi, Marmara Denizi ve Çanakkale Boğazı'nın da aynı özgürlüğe sahip olmasını gerektirir, çünkü bunlar Karadeniz ticaretinin anahtarlarıdır. Karadeniz ve İstanbul her şeyin ana noktasıdır ve bu yüzden bir Rus generali, aynı anda Küçük Asya'yı işgal etmeden Osmanlı İmparatorluğu'nun başkentine sahip olmanın imkânsız olduğunu oldukça açık bir şekilde söyledi. İzmir ve Rodos'ta Odessa ürünlerinin ücretsiz ihracatı yapılması bir Moskova garnizonu olduğu anlamına gelerek tıpkı; Büyük Britanya'nın Danimarka'ya ait olan Kuşak ve Kum'a göz dikerek ulusların haklarını ihlal etmeyeceği gibi, Rusları da deniz fetihleri yapmak istemekle suçlamak niyetinde değiliz.

Her iki ülkenin (İngiltere ve Danimarka) Rusya ile ticareti karşılaştırılırsa, İngiltere'nin ticaret gücü Danimarka'ninkinden çok daha önemlidir: o zaman İngiltere Danimarka'yı fethedebilir, çünkü Rusların ticareti kesmesi hiçbir şekilde uygun değildir. Büyük Britanya, Danimarka ile olan ilişkilerin bozulmaması ve Türkiye'nin Rus askerleri tarafından işgalinin İngiltere'de yaratacağı etkiyi azaltmak için İngiliz hükümetinin çeşitli argümanlar hazırlamıştır. Bu argümanlara göre, bu mücadelenin sonuçlarından ancak Türkiye ile ticari ilişkilerimizi geçici olarak kesintiye uğratacağından korkulmalıdır. Rusların, Akdeniz'in tüm doğu kıyılarına, Çanakkale Boğazına, Karadeniz'e hâkim olması önemli değildir.

²⁴³Diario Balear, 15.06.1829,s.2.

Rusların; Mısır üzerinde kazanacağı nüfuz, Yunanistan'ın bir Rus eyaletine dönüşmesi ve buralarda gücünü artırması, bunun doğuracağı toprak gerilimi, onlar da düşünmeyi hak etmiyorlar mı?

Böyle bir durumda, herhangi bir Prens'in fetih projelerine ve tüm Avrupa politikasına itiraz etmek yararsız olacaktır; Yüzyıllardan bu yana, amacı çeşitli devletlerarasındaki güç dengesinin yararlılığı olduğu sürece, bir çocuk oyunundan başka bir şey olmadı. İngiltere'nin Rusya'nın projelerine direnme konusunda kıtanın diğer birçok gücünden daha az kesinliğe sahip olduğu doğru değil. Büyük Britanya savaş alanına daha yakındır. Ve hepsinden öte, İngiltere'nin kendisi, ticaret ve sanayisinden daha çok nedir? İngiliz hükümetinin kesin bir şekilde Rusya'yı tanıması durumunda, sınırlarımız şu anda Türkiye'nin sahip olduğu sınırın bir inç bile ötesine geçmeyecektir." Bu durumda eminiz ki Diğer güçler, Büyük Sultan'ı Çar'a karşı adil olmaya zorlayacak, Odessa'dan Akdeniz'in girişine kadar Moskova Sarayı'nın gerçek özgürlüğünü savunmaya başlayacak; ancak Türk imparatorluğunun bütünlüğünü, Babıali'nin bağımsızlığını ve egemenliğini eşit derecede savunsunlar²⁴⁴.

"Sırbistan" başlığıyla 17 Temmuz 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İzmir Paşası, İngilizler aracılığıyla birkaç vapur satın almak için Sultan'dan bir emir aldı. Yeni Rumeli Paşası, bu eyalette yürütmesi emredilen kitlesel askere alma görevini büyük bir faaliyetle sürdürmektedir. Her gün Edirne'den çok sayıda siper bu kamplara gelmektedir. Bu siperler buradan Balkanlara ve Sisopolis'e doğru yola çıkıyorlar. Birkaç gün önce Teselya'dan Edirne'ye gelen 100 Arnavut da Sisopolis'e doğru gönderildi. Sultan, Rusları Karadeniz'in Türk-Avrupa kıyılarından ne pahasına olursa olsun kovma emrini yineledi²⁴⁵.

"Moldova" başlığıyla 17 Temmuz 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

23 Mayıs 1829 tarihinde, Rusların inatçı bir savaştan sonra kurtardığı bazı siperlerle Silistre garnizonundan ayrıldığını garanti ediliyor. General Parowski ağır yaralandı ve bir Türk Ağası esir alındı. Ayrıca Sadrazam ordusunun öncü kuvvetleri Silistre yakınlarında görüldü. General Roth, kolordusunun bir kısmının güçlendirmesi gerektiğini söylüyorlar. Görünüşe göre Rus filosunun Tuna'yı bombalamaya başladı ve asıl saldırı nehir kıyısında gerçekleşek. Ancak hiçbir şey resmen bilinmiyor tüm bu haberlerin onaylanması gerekiyor. Tuna ile iletişim kesildi ve Silistre kuşatması operasyonlarının aksadı. Odessa'dan Bükreş'e ulaşan bazı mektuplarda General Paskewitch'in Türkleri yendiğini ve birçok Türk gemisinin ele geçirildiğini söylüyor²⁴⁶.

"19 Haziran tarihli Varşova Resmi Belgesinin Kopyası" başlığıyla 30 Temmuz 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

²⁴⁴Diario Balear, 04.07.1829, s.1-5.

²⁴⁵Diario Balear, 17.07. 1829,s.3.

²⁴⁶Diario Balear, 19.07. 1829,s.3-4.

Operasyonun ikinci gününde General Kont Diebitsch, Şumnu surları altında Türk ordusuna karşı önemli bir zafer kazandı. Provadi, 5 Haziran'da Türk ordusunun geri çekilmesini için Silistre'den yola çıktı. Bu operasyon, riskli olduğu kadar akıllıcadır. Sadrazam, bu çatışmada 40'tan fazla parça, mühimmat, bagaj ve önemli miktarda yiyecekten oluşan tüm topçuları kaybetti. 20'si düzenli piyade alayı olmak üzere 352 etkili adamdan oluşan ordusu tamamen dağıtıldı²⁴⁷.

“*Yabancı Haberler, Eflak*” başlığıyla 12 Ağustos 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

General Dicbitsch ordusunun Silistre'de yaptığı bütün hücumlarda Türkleri yenmeleri, Sisópolis'i geri alma planları ve Varna'daki umumî depolar arasındaki iletişimi kesme girişimleri hüsrana uğraması sebebiyle Silistre yakında teslim olacak. 359 kişiden oluşan Sadrazam ordusu Şumnu'ya saldırmaya hazırlandı. Varna ile iletişimi son zaferle güvence altına alınan Rus ordusunun ihtiyaçları bol miktarda karşılanmaktadır. Öte yandan, eğer dedikleri gibi, General Diebitsch, Şumnu konumunu ikiye katlayarak Balkanları yarıp geçmeyi başarır, General Geismar da Türklerin dikkatini çekmek için Sofya'ya doğru bir hamle yapacak. Bu durum savaşın süresini uzatacak. Veba kendini Gallatz'da göstermiş gibi görünüyor, Eflak hastanelerinin dolması nedeniyle yaralıların deniz yoluyla Odessa'ya nakledildiği öğrenildi. Bükreş'deki hastaneler neredeyse boş, genellikle yoksul insanlar ölüyor ve Odessa'da bu belanın yayılmasından korkuluyor. Yeni hastaneler kurmak için Bükreş ticaretinden 2250 kuruş vergi alındı, Boyarlar iki milyon kuruş ödemek zorunda oldukları vergiye ek olarak beş ay boyunca 20 kuruş daha toplanacak. Ancak ulaşım zorluğu nedeniyle nakit ödemekten muaf tutulacak, köylüler ise bu ödemeyi reddetiyor. Krahova 18 Haziran 1829 tarihli mektuba göre; Rachova'nın ele geçirilmesinden sonra Rusların toprak kazanmaya devam etti. Lomi'de Widdin garnizonu için 4000 kuruş taşıyan bir Türk kuryesinin ele geçirildi. Rus askerlerin yakında Rachova meydanının ele geçirecek²⁴⁸.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 13 Ağustos 1829 tarihli gazetede Sultan'ın, İstanbul'da bulunan yaklaşık 100 Rus'un derhal serbest bırakılması ve Odessa'ya gönderilmesi emrini verdiği yazmaktadır²⁴⁹.

“*Rusya*” başlığıyla 18 Ağustos 1829 tarihli gazetede Türk Hükümeti'nin sahip olduğu kaleleri ikmal etmek için hatırı sayılır miktarda yiyecek satın alması sebebiyle suyuyla iletişim kurmasının engellendiği yazmaktadır²⁵⁰.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 24 Ağustos 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

²⁴⁷Diario Balear, 30.07.1829,s.7.

²⁴⁸Diario Balear, 12.08.1829,s.4-5.

²⁴⁹Diario Balear, 13.08.1829,s.4-5.

²⁵⁰Diario Balear, 18.08. 1829,s.3-6.

Babıali, Fransa ve İngiltere ile dostane ilişkilerinin yeniden kurulmasının yarattığı büyük memnuniyeti halka göstermek için elinden gelen her şeyi yapıyor. Savaş haberlerine karşı sessizlik korunuyor. Silistre'ye yardıma giden Sadrazam teslim oldu ve müşahede altındaki özel bir şahsı dövdü. Rus generali, bir Türk kuryeyi yakaladı ve taşıdığı belgelerden sadrazamın niyetini öğrendi. Türklerin üzerine gitmek için büyük bir hızla yeterli kuvveti topladı. Ancak sadrazam kritik süreci atlatmayı başardı ve Şumnu'ya gidebilecek²⁵¹.

“*Moldova*” başlığıyla 24 Ağustos 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Rus ordusunun şimdiden harekete geçti ve imparatorluk içinde büyük hazırlıklar yapıldı. Savaş alanı hakkında hiçbir şey bilinmiyor. Bay Fonton'un komisyonu, ölüleri gömebilmek için kısa süreli bir düşmanlığın askıya alma kararı aldı. Sadrazam barış görüşmelerine girebilmek için tapu talep etti. Geçen yıl General Paskewitsch, bazı avantajlar elde ettikten sonra, Erzurum'daki Türk komutanına birkaç teklifte bulunmuştur²⁵².

“*Moldova*” başlığıyla 5 Eylül 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Kulewteha'nın başarılı eylemi sonucunda Kont Pahlen komutasındaki bir Rus tümeni Balkanlara geçti. Savaş alanı zengin ve verimli Rumeli eyaletine devredildi. Bu tümene ek olarak, Balkan'ın diğer tarafında, Eski-İstanbul'da Burgaz yakınlarında bulunan bir Rus kolordusu bulunuyor. Yeni birliklerin bir bölümü Prensliklere girdi. Yedekler, Tuna'yı geçti ve harekât ordusu Edirne'ye geçebilecek kadar güçlendi.

Rus generalin barış tekliflerini iletildi. Sadrazam, hükümdarı tarafından verilen geniş yetkilerle, Babıali'nin kan dökülmesine son vermek isterse müzakerelere girebileceğini ilan etti. Sadrazam, eğer teklifler kabul edilebilirse, Babıali'nin onları olumlu karşılayacağından hiç şüphesi olmadığını söyledi. Her şeyden önce müzakere için temel teşkil etmesi gereken koşulları bilmesi gerektiğini ekledi. Bu çekişmeler sırasında bir Rus ve bir Türk komiserin ön konferanslar için Şumnu'da bir araya geldiği söyleniyor. Görünüşe göre Ruslar, Akkerman Anlaşmasına, savaş masrafları için daha fazla tazminat vererek uymaktadır. Ancak İstanbul, antlaşmanın şartları hakkında iyi bilgilendirilmiş olması durumunda, Sultan'ın müzakereleri sürdürmek için özel komiserler ataması şüpheli olacaktır. Silistre'nin kaybı, İstanbul'da önceden öngörüldüğü için çok az etki yarattı. Sultan davasının kaybedildiğine inanmadığı için güçlü bir direniş göstermeye hazırlanıyor gibi görünüyor. Kaptan Paşa, Rus filosu tarafından tehdit edilen Burgaz'a yardım etmek için Kara Mir'e girdi.³⁰ Haziran'a kadar alınan haberlerde Sultan'ın Edirne yakınlarında kamp yapan birliklere Şumnu'ya gitmelerini emretti. Yapılan hazırlıklardan orduya liderlik etmesinin uzun sürmeyeceği anlaşıyor.

Tiflis'teki Sion katedralinde, generallerin Binbaşı Muravieff'y Burtsoff'un toplanmış siperleri tarafından 11 Haziran 1829 tarihinde Türklere karşı kazanılan zafer için dini tören yapıldı. Potskoff Boğazı'nda toplanan 150 kişilik düşman birliğinin büyük servetini, harp

²⁵¹Diario Balear, 24.08.1829,s,1-2.

²⁵²Diario Balear, 25.08.1829,s.1-2.

mühimmatının önemli bir kısmını, 400 esiri, 5 sancağı ve 3 top ve bir havandan oluşan tüm toplarını kaybettiği, 1200 yaralı olduğu, Rus kaybının ise önemsiz olduğu yazılmıştır²⁵³.

“*Eflak*” başlığıyla 5 Eylül 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Silistre'nin ele geçirilmesinden bu yana Rus ordusunda pek çok faaliyet oldu. Kuryeler her gün gelip gidiyor. O zamandan beri her çehrede büyük bir memnuniyet görüldü. Bu olayın bir sonucu olarak ordu harekât planını değiştirdi. Bu nedenle ordunun Balkanlar'dan Edirne'ye ilerletilmesi meselesi üzeriner önseziler bulunuyor. Bu amaçla 400 kişilik bir takviye gelecek, bazılarına göre bir kısmı Eflak'tan tamamlanacak, bazılarına göre Maczik'ten 500 kişilik bir takviye gelecek. Bu takviye birliklerin Şumnu ve Rusçuk meydanlarında düşmanı engellemek için Kont Diebitseb'in ordusuna katılacak. Giurgewo'dan alınan haber, Silistre'nin ele geçirilmesinden sonra General Kisselew'in Türk komutanla meydanın önünde bir görüşme yaptı ve çok avantajlı koşullarda onu teslim etmeye davet etti. Ancak Paşa, tercüman aracılığıyla hiçbir koşulda kabul edemeyeceği bu tür tekliflerde bulunmayı mazur gördüğünü söyledi.. Başkan Seltuchin, Kont Diebitsch Silistre kapitülasyonu konusunda şimdiye kadar resmi olarak hiçbir şey yayımlanmadı. Bu durum birçok söylentiye yol açtı, Ahmet Paşa, meydanı teslim etmeyi sürekli olarak reddetti. Ancak ikinci komutan Sırp-Mahmud ve yabancı askerler Paşa'yı kabul etmeye zorladı. Aynı nedenle kadınların savaş esiri olarak Rusya'ya götürüldükleri ve askerlerin evlerine dönme özgürlüğüne kavuştuklarını da ekliyorlar. Krajora'dan gelen haberlerin ise; Türklerin hatırı sayılır bir kuvvetle Tuna'yı tekrar Kalafat yakınlarında geçtikleri, Rusları mevzilerinden uzaklaştırdıkları ve böylece General Geismar'ın kendisini üç alaydan oluşan bir takviye gönderme durumunda bulunduğu haberi alındı²⁵⁴.

“*Rusya*” başlığıyla 11 Eylül 1829 tarihli gazetede 30 Haziran 1829 tarihinde yapılan Silistre kapitülasyonundan alıntıya yer verilmiştir. Gazetede şu yazmaktadır:

Madde 1: Silistre garnizonunu oluşturan tüm birlikler, silahları ve bagajları, topçuları, filoları ve Türk hükümetine ait olanlarla savaş esiri olarak teslim olacaktır. Özel mülkler sahiplerine kalacaktır.

Madde 2: Tüm Müslüman sakinleri, aileleri ve mal varlıklarıyla birlikte, kendilerine en uygun yere gitmek için silahsız olarak meydandan ayrılabilirler.

Madde 3: Rusya'ya gitmek veya Silistre'de kalmak isteyen sakinlere gerekli tüm kaynaklar sağlanacaktır.

Madde 4: Aynı şekilde, Rusçuk'a suyuyla gitmek isteyenlere gemi, kara yoluyla gitmek isteyenler için yeterli sayıda araba sağlanacaktır.

Madde 5: Rusya'ya gönderilen hasta ve yaralı tutsaklar için de gemi ve yük arabaları sağlanacaktır.

²⁵³Diario Balear, 05.09.1829,s.1-3.

²⁵⁴Diario Balear, 06.09.1829,s.1-3.

Madde 6: Silistre sakinlerine, Rusya ile savaş halinde olmayan ulusların tebaası tarafından sunulan nesneleri 15 gün boyunca meydanın yakınında bir pazar kurmalarına ve satmalarına izin verilecektir.

Kafkas ordusu 150 Türk askerini mağlup etti. Tümgeneral Muraviev, Türklere arkadan saldırmak ve Türk tümenini pusuya düşürmek için Ardahan'a doğru ilerledi. Üç saatlik sert bir savaşın ardından ele geçirilen yerleşik kampa kesin bir saldırı ile Türkler sonunda tamamen bozguna uğratıldı. Bol miktarda yiyecek ve mühimmat, yaklaşık 400 tutsak, 5 bayrak, 3 top ve bir havan, birçok ganimet elde ettiler²⁵⁵.

“*Rusya ve Türkiye*” başlığıyla 13 Eylül 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İzmir’den gelen postalar, Rusların Mart ayının sonuna doğru Trabzon yakınlarında Polathane’ye (Akçaabat) 4000 kişilik çıkarma girişiminde bulunduğunu yazmaktadır. Trabzon garnizonu ve Kars Paşası’nın süvarileri Rusları yendi ve yeniden gemiye binmeye zorladı. Ruslardan iki nakliye gemisi alındı, Akhalzik’e giden Türk ordusunun Ermeni tarafında bir Rus kolordusunu yok etti. Alman gazeteleri, bir Rus parlamenterin Şumnu’ya gelişinden bahsettiğini duyurmaktadır. Berlin Devlet Gazetesi’nin Türklerin Kavarna ve Balçık’a hatırı sayılır bir kuvvetle saldırdıklarını ve bu iki yeri işgal eden Rus garnizonlarını katlettiklerine dair bir söylenti olduğunu “*Türkiye sınırları*” başlığı altında ilan ettiğini, bu haberin gerçek kaynağının bilinmediğini yazmaktadır. Augsburg Gazetesi tarafından yayınlanan İstanbul’dan gelen bir yazışmada, yeni Sadrazam Reşit Paşa’nın etkisinin bazı Rus mahkûmların özgürlüğünü elde edeceklerini ve diğer mahkûmları da mübadele ile özgür bırakacaklarını yazılmıştır. Türkler ve Franklar arasında yüksek bir itibara sahip olan Reşit Paşa’nın eylemleri savaşan taraflar arasında bir uzlaşma sağlayacak. İstanbul’da bulunan İngiltere ve Fransa büyükelçilerinin dönecekler, Hollanda Bakanı, Reis Efendi ile görüşmelerinin devam ettiğini, ancak yeni bir sonuç çıkmadığı söylendi²⁵⁶.

“*Türkiye*” başlığıyla 14 Eylül 1829 tarihli gazetede

Sadrazam’ın Şumnu’ya dönüşünden bu yana askeri olaylardan haber alınamadı. Başka koşullarda uğursuz sayılabilecek bu sessizlik herhangi bir endişe yaratmadı. Türk ve Rus generalleri arasındaki barış görüşmelerinin devam ediyor. Artık müzakerelerin bozulduğu kesin olarak biliniyor. Rumeli’de ve Küçük Asya’da bulunan tüm gücün derhal Balkan ordusuna gitmesi gerekiyor. İl valilerine emirlerin iletildi ve topçu, silah, mühimmat gönderildi. Kısacası, ana ordunun son çatışmalarda uğradığı kayıpları onarmak için hiçbir şey ihmal edilmedi. Madra’nın zaferinden sonra askerlerin, Eski İstanbul da dâhil İstanbul’a giden yolu üzerinde bulunan birçok önemli noktayı ele geçirmek için harekete geçti. İstanbul’daki Rus büyükelçiliğine bağlı olan Bay Duhamel’in ve 6 memurunun dâhil olduğu 144 Rus mahkûm geldi. Hepsi kölelerin tutulduğu hamama kilitlendi. Reis Efendi’nin, Fransa ve İngiltere büyükelçileriyle ilk resmi konferansını Üsküdar yakınlarındaki bir kır evinde gerçekleştirdi. Babiali, Yunanistan’a ilişkin önermeleri kabul

²⁵⁵Diario Balear, 11.09.1829,s.3-5.

²⁵⁶Gaceta de Colombia 1821-1831, 13.09.1829,s.2-3.

etmek için şimdilik çok az eğilim gösterdi. Padişah, Bucakdere'deki İngiliz büyükelçisine ciddi bir tören verecek, İstanbul'da en iyi sağlığın tadının çıkarılıyor²⁵⁷.

“Fransa” başlığıyla 19 Eylül 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

General Diebitsch, İstanbul'dan sadece 20 fersah uzaktaki bir şehir olan Kırklareli'ne ilerledi. Daha önce Türk ordusunu tamamen mağlup etti ve İstanbul'a ulaşmak için artık üstesinden gelmesi gereken hiçbir zorluk kalmadı. Amiral Malcolm, İngilizlerin Akdeniz'de sahip olduğu tüm deniz kuvvetlerini topladıktan sonra, Sultan'ın rızasıyla Çanakkale Boğazı'na girdiği söylentisi yayıldı. Bargas Körfezi çevresindeki Emineh-Baron, Messevria, Akkiolo ve hatta Burgas meydanı da dâhil olmak üzere tüm meydanlar Rusların elindedir. Sisopolis garnizonu, Rus ordusuyla karşılaştı. Aidos'un biraz zorluk arz eden tek noktadır. Bu meydanın önünde, geciken Şumnu Garnizonu ve Rus ordusu arasında bir arbede yaşandı. Ancak Aidos da alındı. Bütün bu operasyonlar öyle bir hızla gerçekleştirilmiştir ki Türklerin zamanları olmamıştır. Neredeyse tamamı Hristiyan olan kırsal kesim sakinlerinin şimdiye kadar yaptıkları gibi geri çekildiler. General Paskewitsch'in bir yaveri, Erzurum'daki Hasankale'yi fethetti. General Paskewitsch bu önemli zaferi Pultawa Savaşı'nın yıl dönümü olan 27 Haziran'da elde etti. Osmanlı ordusunun başkomutanı Serasker'in, 4 paşası ve 180 topunun Rus gücüne geçti²⁵⁸.

“Petersburg 8 Ağustos” başlığıyla 20 Eylül 1829 tarihli gazetede Kafkas Ordusu Başkomutanı General Kont Paskewitch'in, Hasankale ve Erzurum'un alınmasıyla ilgili olarak Rus İmparator'a hitaben yazdığı mektuba yer verilmiştir. Gazetede şu yazmaktadır:

Efendim: 9 Temmuz'da, 279 kadar evi ve 1009'dan fazla sakini, yüksek ve güçlü kalesi ve tahkimatlarının tüm geniş muhafazası ile Anadolu'nun ünlü başkenti Erzurum'da unutulmaz Paltawa savaşının yıldönümü. Size, Rus ordularının Doğu'da henüz elde ettiği bu zafer için saygılarımla tebriklerimi sunarken, bu önemli olayın ayrıntılı raporuyla birlikte Erzurum meydanının ve kalesinin anahtarlarını ayaklarınıza bırakmaktan onur duyuyorum.

2 Temmuz'da Türk ordusu yenildikten sonra, 5'inde Majesteleri'ne katılma şerefine eriştiğim şartlar altında, Eosaks alayından biri 6 piyade taburundan oluşan üç siper gönderdim. Müslümanların, büyük mühimmat ve erzak depolarının bulunduğu Khorossana'yı işgal etme emri verdiğim General Tümgeneral Bekevitch-Teherkasky'nin emrindeki 11 topçu ile. Bu hareket bizim için çok daha faydalı oldu, çünkü Bajazet yoluna yaklaşıp Mukh ve Van hacılarının davranışlarında beklenen her şeyi etkileyebilirdi. Aynı zamanda, ikinci sipernin komutasını emanet ettiğim Albay Earl Simonitch'e dağılık ve kaçak Türkleri işgal ettikleri kampın bitişiğindeki ormanlardan kovmasını emrettim. Ve nihayet Tümgeneral Burtsov komutasındaki 3 piyade taburu, bir Kazak alayı ve 12 topçudan müteşekkil üçüncü siperye yol boyunca Erzurum'dan kuzeye doğru 40 verst

²⁵⁷Diario Balear, 14.09.1829,s.1-2.

²⁵⁸Diario Balear, 19.09.1829,s.2-3

ilerleme emri verdim. Ardassu kasabası, dövülen düşman birliklerinde hududu artırmak ve Erzurum'un aynı meydanında alarm ve terör başlatmak için.

General Binbaşı Burtsov'un Ardassu kampından 80 Kazak ile Prens Bekovitch Teherkaski'nin siperiyle iletişim kurmak için gönderdiği Korgeneral Bassow, 19 Türk'ten oluşan bir grupla bir çatışmada karşılaştı. Yarbay talimat verir vermez teslim olmayı kabul eden şef, Kazaklarımıza karşı çok ateşli bir tüfek ateşi açmaya başlayan öfkeli askerleri tarafından paramparça edildi; ama bunların komutanı korkusuzlukla suçlandı, gözü pek olanlar 37 kişiyi öldürdü ve onlardan 4 yaralı esir aldı; diğerleri kaçarak kurtuldu. Daha sonra yarbay, büyük miktarda tahıl, 29 mermi, çok sayıda barut ve diğer mühimmat bulduğu Horossana'ya yürüyüşüne devam etti.

5 Temmuz'da, Hasankale'nin önünde toplanmış, yenilmiş ordunun kalıntılarından ve tamamen deneyimsiz askerlerden oluşan Serasker birliklerinin geri çekildiği haberini aldım.

Bu olay bana tüm ordumu Keprikkef kasabası yakınlarında bırakıp Doğu Kazaklarından iki jandarma, iki Müslüman ve 18 topla vakit kaybetmeden Hasankale'ye doğru ilerlemeye karar verdim. Aslında meydanın önüne geldim ve birkaç saat çatıştıktan sonra gece saat 9'da alındı. Roma döneminde inşa edilen bu kale, Erzurum'un Bâbîâlisı olarak kabul edilmelidir. Bu nedenle sadece bir depo olarak değil, Kars ile Bajazet arasındaki iletişim hattında bir ara nokta olarak da bizim için büyük önem taşıyordu. İçinde 29 top, büyük bir barut deposu ve bir buğday daha bulduk.

Aynı gece, Hasankale'den kovdukları ve yanlarında götördükleri Ermeni ailelerden 20 baş sığır ve daha fazlasını aldıkları, orada bulunan Türkleri takip eden Tatar alaylarının altını çizdim.

Ertesi gün, dağlara çekilip kendilerini kurtaran şehir sakinlerinin bize döndüklerini gördük, bizden koruma istediler: aynı şekilde bana tüm yakın şehirlerden komiserler gönderdiler ve bana teslimiyetlerini sundular.

6 Temmuz öğleden sonra saat 3'te, yeniçerilerden biri olan komutan Mamisch Aga'yı Erzurumluları teslim olmaya ikna etmesi için parlamenter olarak gönderdim. Kendilerine ulaştırdığım bildiride, silahlarımıza karşı direnmemeleri konusunda onları uyardım, eğer direnirlerse dinlerini sürdüreceklerine, canlarını koruyacaklarına ve tüm malvarlıklarına dokunulmazlıklarına saygı göstereceklerine söz verdim. Ama ayın 1'inde esir aldığım ve ona çok saygılı davrandığım Mamisch, ilanımı Erzurum'a iletmekle yetinmedi, bizzat kendisi orada yaşayanlara nutuk çekti ve gönüllü olarak boyun eğmeye davet etti, onları çok güzel boyadı. Rus ordularının gücünü diri diri, Önce ruhlarda bir miktar direniş gözlemledim, benim ilanıyla birlikte kısa sürede teslim olmaları sağlandı ve şaşkınlıklarından yararlanarak, hemen Erzurum'a gitmek için Hasankale'den ayrıldım.

"Doğudaki bu meydanın önünde Topdağ adında bir dağ yükselir: şehre ve kaleye hâkimdir. Ancak bir top mermisi kadar uzaktır. Bunun üzerine Türkler bir tabya inşa etmişti, ben de oraya saldırmaya karar verdim.

Bir anda her iki tarafta da çok canlı bir ateş başladı; ama düşmanlar boyun eğmek zorunda kaldılar ve kısa bir süre sonra, bana şehrin ve kalenin anahtarlarını veren Beylerbeyi, 6

şehir valisinin önünde, ilk yetkililerin ve çalışanların meydandan büyük bir ihtişamla ayrıldığını gördüm. Buna rağmen, hala boyun eğmekte tereddüt eden insanlar, birkaç dakika için bizi ateşe vermeye cüret ettiler; ama çok geçmeden teslim olmak zorunda kaldı ve 9 Temmuz akşamı altı buçukta birliklerimiz Erzurum kalesinin duvarlardan birkaç gün içinde Serasker'in esasını alacaksınız²⁵⁹.

“Rusya” başlığıyla 21 Eylül 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Aidos karargâhı 26 Temmuz 1829. "Ayın 17, 18 ve 19'uncu muharebeleri, Kamtsık'ın ordunun geçişini kolaylaştırıp Balkanların yollarını açtıktan sonra, başkomutan bu dağları aşmaya karar verdi. Uzun süre Osmanlı İmparatorluğu'nun zaptedilemez ve erişilemez bariyerlerinden biri olarak görüldüler. General Rudiger komutasındaki sağ kol, 20'sinde Arnavutlar'ın ötesindeki Fundacl-Diré'ye ulaştı ve öncülüğünü Aivadgi'ke kadar genişletti. Soldan biri, General Roth'un emriyle Aspro'ya ve onun öncüsü Balkan uçurumunda bulunan Palisbana'ya ulaştı ve Earl Pahlen'in kolordusu ve karargâhı Derwich-Jawan'da ve Kamtsik'te durdu.

Amiral Greigh, hattın üç gemisi, bazı firkateynler ve erzak yüklü çok sayıda nakliye aracından oluşan bir filo ile Missevria Körfezi'nde belirdi ve kaleyi üç saatten fazla bir süre bombaladı.

21'inde General Rüdiger, Aivadgik'e ve General Girow komutasındaki öncüsü, Balkan'ın tepesinde yer alan Etketch'e ilerledi; Aynı şekilde General Roth da Eraklia'ya ilerledi, ancak öncüsü Palisbana'da kaldı ve bunun bir siperi köyü ve Eminé Burnu'nu işgal etti. Kont Pahlen'in karargâhı ve kolordu Arnavutlar ile Fundacl-Diré arasında bulunuyordu.

22'sinde, General Rudiger'in öncüsü, bir düşman siperinin geçmek zorunda olduğunu tartışmak istediği Balkan'ın güney kısmına indi; ancak piyade düşmanı ezdi ve tamamen bozguna uğrattı ve Kazaklar, 131 mahkûm aldılar. Bu çarpışmada düşmanın kaybı çok büyüktü, bizimki ise sadece altı adamdan oluşuyordu.

Aynı günün sabahı General Roth, Palisbana'ya ilerledi. Arazi, elbette, yürüyüşlerine büyük zorluklar getiriyordu, bu yüzden yolu açmak için 62. İstihbarat Taburu'nu piyade alaylarından alınan 29 avcı takviye edildi, bu hareketi durdurmaya çalışan Türk ordusunun öncüsü Monastyr-Kioi'yi püskürtmek zorunda kaldılar.

"General Roth birliklerinin bir kısmı ile bu kasabayı geçti ve birliğin büyük kısmı aniden düşmanın mevziine saldırdı. Birliklerimizin topçularının hareketine ancak birkaç dakika direnebildi. Bu yüzden Türkler, derhal mevzilerini terk ettiler ve Hollandalılar, Kazaklar ve hafif topçular tarafından 10 verstten daha uzun bir mesafe boyunca her yönden takip edildiler, tek kurşun atmadan iki bataryayı da terk etmek zorunda kaldılar. Arkalarından dört top ile garnizon ve 25 silahlı bir korvetin henüz inşa edildiği bir tersane, Düşmandan 400 esir, yedi bayrak ve dört sahra silahı daha aldık. General Roth Kazaklara devam etmelerini emretti. Türklerin geçidi koruduğu müstahkem bir yer olan Missevria'ya yürüdü.

²⁵⁹Diario Balear, 20.09.1829,s.1-5.

Piyade, öncünün başındakilere katıldığı anda, topçumuz yerleşik alana yönlendirildi ve yaptığı ateş o kadar canlı ve sürekliydi ki, alanı savunan 379 adam dehşete düştü ve iki bayrak ve üç topla istedikleri gibi teslim oldular. Topçularımız vakit kaybetmeden Missevria'nın aynı meydanına yöneldiler.

Amiral Greigh'in filosu tarafından tehdit edilen ve General Roth'un topçuları tarafından yenilen, Meydan Komutanı Osman teslim olma çağrısına anında boyun eğdi. Garnizonunu ve halkın meydanın teslimi için hazırlaması için ertesi güne kadar müklet istedi. Ertesi günün sabahı, 6'ncı tümen personeli, şehrin anahtarları, 10 bayrak, 15 top ve 29 savaş esiri ile 100 Türk personel eşliğinde, Rusya'ya götürmekle görevli yetkililere kendisini takdim etti.

Karargâh 22'sinde Erketç'e ve 23'ünde Ingi-Kioi-Grec'e taşındı, burada ikinci birliğin bir kısmı yeniden birleştirildi ve kalıntıları Kelleler'de kaldı. General Rudiger ordusunun bir kolu 23'ünde Alacaria'ya yöneldi, bakışları alelacele bir düşman gövdesi olan Aidos'a çekildi, o köyün yakınında bulunan tarlasında, büyük miktarda mühimmatı ve iki şirket silahını terk etti. Onu takip etmekten sorumlu General Girow, Dautly'de barutun, buğdayın ve diğer birçok nesnenin büyük bir kısmına el koydu.

Rus ordusunun hızlı yürüyüşü ve parlak başarılarından korkan Akkiolo garnizonu, o günün sabahı meydanın siperlerini terk etti. Bu şehrin önünde seyreden filo gemilerinden birinden bir siper tarafından işgal edilen ve içlerinde 14 top, bir havan, üç barut şarjörü ve bir tane de tuz bulundu.

Tümgeneral Nabel komutasındaki General Roth'un öncüsü, bu arada Başkomutan'dan Burgaz'a, General Roth'tan Aidos yolu üzerinde bulunan Romily Kioi'ye ilerleme emri aldı. 24'ü sabahı General Nabel Bargas'a yaklaştığında, bu yerin garnizonu onu karşılamaya cüret etti; ama bu noktada halanların 4 tümeninin gözüpek alayları tarafından saldırıya uğradı ve ezildi. General Nabel onu 2 sahra topuyla ele geçirdi ve düşmanı hemen bu generalin girdiği meydanın siperlerine kadar kaçaklarla birlikte kovaladı; Her şey garnizon tarafından terk edildi, şehrin güney Bâbîâlîlilerinden dağıldı ve kaçtı. On top, birkaç farklı eşya deposu ve böylesine önemli bir noktanın ele geçirilmesi bu mutlu günün ganimetleriydi. Ordunun Kamtscik üzerindeki hareketi o kadar gizliydi ki, Şumnu'da yürüyen sadrazam, dört gün sonra meydanın görüş alanından ayrıldığımızı fark etmedi. Böylece 21'ine kadar pars'ı vurgulamadı, Koiprikoi paesto'yu kurtarmak için, biri düzenlenmiş süvarilerden biri olan dokuz düzenli piyade alayından oluşan bir tümen, düzenlenmiş süvari ve bin delis 6 delh at, üç saha silahıyla. Bu bölünme, Şumnu'yı üç kuyruklu paşa İbrahim ve Türk ordusunun düzenli birliğinin komutasını almak için İstanbul'dan yeni gelen iki paşa Mehmet'in emri altında bıraktı.

Düşman, Kamitçik'e vardığında, birliklerimizin zaten tüm siperleri ele geçirdiğini öğrendi. Sonra paşalar birkaç verst geri gitti ve sonra Tkengi'ye ve dinlendikleri Sudgealuk kasabasına gittiler.

23'ünde, almaları gereken parti konusunda kararsızlardı. Ancak aynı günün akşamı AbdülRahman Paşa'nın Burgaz ovalarında yenildiğini öğrenerek, 24'ü akşamı geldikleri Aidos'a yürüdüler.

25'inde, başkomutan General Roger'a Aidos'a gitmesini ve bu yerden üç ya da dört verst uzakta bir mevzi seçmesini ve orada güçlerimizin yoğunlaşmasını beklemesini emretti. Girişimin iyi başarısından tamamen emin olduğu durumlar dışında Aidos'a saldırmayacağını söyledi. General Roth, yürüyüşünü hızlandıracak ve General Rudiger'in birliklerinin arkasındaki ikinci safta yer alacaktı. Kont Pahlen'in cesedi Rumily Kioi'ye gidecekti. Bu düzenlemelerin bir sonucu olarak, General Rudiger, Rumily-Kioi ile Aidos arasındaki tepelere, ikinci şehirden yaklaşık dört verst uzağa gitti. Paşalar, planları için uygun anın geldiğine inanıyorlardı: ve dolayısıyla ordumuzun başına, onu takip eden birlikler tarafından takviye edilmeden önce saldırmaya karar verdiler.

Türk süvarileri Aidos'u piyadenin bir kısmıyla birlikte terk etti ve General Rudiger'in Kazaklarına saldırdı; ama bunlar pozisyona geri düştü. Ancak cepheden saldırıya uğradığını ve düşmanı püskürteceğinden emin olan General Rudiger, Hulans'ın dördüncü tümeninden bir tugayı sağda seçti ve onlara soldan düşmanı kuşatmalarını emretti. Pillerimizin ateşi ve halanların hareketi tam etkisini gösterdi; ezilen Türk öncüsü Aidos'a düzensiz girdi. General Rudiger, Prens Gortchakaw tarafından komuta edilen sekiz tabur ve 16 topçu ile onu takip etti. Bu general meydanı görür görmez, 6 ila 79 piyadeden oluşan Türk Kolordusunun şehrin arkasında ve yanında bir mevzi işgal ettiğini ve sol kanadının ordu tarafından desteklendiğini fark etti. Ancak şehrin bu pozisyonun anahtarı olduğunu tahmin eden general, bataryalarını işgal eden düşman kitlelerine yöneltti ve iki tabur avcıya bu siperleri süngülemelerini emretti. Düşman önce inatçı bir direniş gösterdi; ama çok geçmeden siperlerine ve şehrin dolambaçlı sokaklarına girmeye zorlandı, dört bir yandan taciz edildi ve yiğit askerlerimiz tarafından parçalandı. Bu hızlı hareketin gücü o kadar güçlüydü ki, Aidos'un arkasındaki mevzileri işgal eden Türkler dağıldı ve Balkan'ın en vahşi yollarına ve Karnabat yönüne gitti. Prens Gortschakow liderliğindeki piyade geçerken Hulanlar ve Kazaklar onlara saldırdı ve büyük bir kasaplık yarattı. Daha ilk anlarda kaçarak kendilerini kurtarmaları imkânsızdı. Türk kampı 600 çadır, 500 varil barut, çok sayıda mermi, 39 mont ve içindeki silahlarla alındı: Aynı şekilde firarilerden aldıkları dört bayrak ve dört top da alındı. Şumnu şehir ve kırsalı düşman cesetleriyle kaplıydı; ama mahkûm sayısı sadece 220'ydi ve kaybımız önemsizdi.

Bu parlak eylemle, cesur askerlerimizin her zaman korkusuzluklarını ve cesaretlerini defalarca kanıtladıkları Balkan geçişi operasyonları sona erdi. Şaşırان ve aynı anda dövülen Türklerin Burgaz ovalarını boşaltacak zamanları olmadı. Bu nedenle, çoğu Hristiyan olan barışçıl halk, bugün kırsal işgallerini kararlı bir koruma altında sürdürüyorlar. Bu ayın 13'ünde Yeni-Bazar gözlem birliklerinden gelen haberler, General Krassowsky'nin 15 ve 22'de Sumnu'nun ileri çalışmalarına kadar bir keşif yaptıktan sonra 23'ünde, hareket ettirilmeden görevine geri döndüğünü duyurdu. Yürüyüşlerinde düşman tarafından yaralandı.

Sisópolis'in askeri komutanı General Ponset, 24'ünde Alty kasabası yakınlarındaki dar kamp üzerinden çıkış yaptı. Onun yaklaşması üzerine Türkler derhal çekildiler ve oradan birkaç verst sonra Tskin-Gani-Eski-Less kasabası yakınlarında ve General Ponset'e dört savaş siperinden oluşan bütün topçularını bıraktılar²⁶⁰.

“Rusya” başlığıyla 28 Eylül 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Ordularımız ilerlemeye devam etti; sağın ve solun öncüleri Yambol ve Faki'ye doğru, Edirne'ye doğru yola çıktılar, buradan sadece 50 ila 60 verst uzaktaydılar. Yambol ve Aidos'tan kaçanların da toplandığı ve beraberinde düzensizlik ve moral bozukluğu getiren bu şehirde genellikle az sayıda asker olduğu iddia ediliyordu. Görünüşe göre Edirne sakinleri en ufak bir direniş gösterecek durumda değiller. Sadrazam, Balkan'ın diğer tarafına yararsız bir şekilde bazı siperler göndererek büyük ölçüde azalmış olan kuvvetlerinin geri kalanıyla Şumnu'da kalmaya çalıştı. Aidos ve Karnabat üzerinden Edirne ile iletişimi birliklerimiz tarafından tamamen kesildi ve İstanbul ile iletişim kurmak için sadece Digiuma ve Kazan'a giden yolu var ve belki bu da çok yakında durdurulacak. General Scheremotew tarafından Yambol'u işgal ettiği için birliklerimiz Selimno'ya yönlendirilecek. Karadeniz kıyısını Amiral Greigh, Vassiliko ve Agathopolis'i işgal etti ve hemen Iniada Samokova'ya devam edecek.

Ordularımızın ilerleyişi, bizim yaklaşımımız nedeniyle fanatize edilmesi ve korkutulması planlanan Rumeli'nin Müslüman sakinlerini ilk anlarda kaçmaya zorlanmıştı. Ancak çok geçmeden, askerlerimizin iyi halleri ve elimize geçen şehir ve kasabalarda uyguladıkları katı disiplin, evlerine dönmeye başlayan sakinlerimize güven verdi.

Başkalarını bu örneği takip etmeye teşvik etmek ve düşmanın yaydığı yalan haberleri çürütmek için, başkomutan, Türkçeye tercüme edilmiş ve Rumeli'de dağıtılmış ve yayınlanmış olan aşağıdaki bildiriye ele almıştır. Birliklerimiz işgal ediyor. Muhammet kültürünün korunmasının, onları inandırmaya çalışılan onca şeye karşı verildiğini ve güvence altına alındığını görerek, şaşkınlık kadar memnuniyetle de karşılandığından, arzu edilen amacı büyük ölçüde elde etti. Türkler, bu savaşı bir din savaşı olarak görüyorlar.

Bildiri.

Rus Ordusunun Başkomutanı, Rumeli ovalarına zaferle sürülürken, Osmanlı Hükümetinin, tüm Rusya İmparatoru Majesteleri adına yapılan ılımlı önerileri göz ardı etme konusundaki kör inatçılığından yakınırken, savaşın kötülüklerine son vermek ve bu ülkelerin barışçıl sakinleri arasında huzur ve sükuneti yeniden sağlamak, faaliyetlerini sürdürmek, ülkeyi işgal etmek ve Tanrı'nın olduğu kadar ilerlemek için acil ihtiyaç olarak görülüyor. Sultanı aklın ve insanlığın sesini dinlemeye zorlamak için. "Fakat Başkomutan, bu nahoş ve acı verici görevi yerine getirerek, hem Müslüman hem de Hristiyan olan barışçıl sakinlerden, askeri bir işgalden kaynaklanan talihsizliklerden, yerliler yaklaşımdan korkarlarsa, çok daha büyük ve kaçınılmaz talihsizliklerden ateşli bir şekilde kaçınmak istiyor. Ordu,

²⁶⁰Diario Balear, 21.09.1829,s.1-8.

evlerini terk etme kararı aldı. Sonuç olarak, başkomutan kasıtlı olarak aşağıdakileri yayınlamaya karar verdi:

1- Şehir, kasaba ve köylerde yaşayan tüm Müslümanlar, silahlarını teslim etmek şartıyla, eşleri ve çocukları, malları ve mülkleri ile rahatsız edilmekten korkmadan evlerinde huzur içinde kalmaya davetlidir. Bunlar güvenli bir yere yatırılacak ve barış yapıldıktan sonra tam olarak iade edilmeleri için sayı ve niteliklerinden bir makbuz verilecektir.

2-Söz konusu sakinler, İslam dinini yaşamakta, camilerini ve imamlarını korumakta tam bir özgürlüğe sahip olacaklar, beş vakit namazlarını tayin edilen vakitlerde kılabilecekler ve şimdiye kadar olduğu gibi sabahları namaz kılacaklar. Hükümdar Sultan Mahmud için dua edebilecekler. Çünkü Müslüman sakinler, Rus birlikleri tarafından işgal edilen bir ülkede kalmalarına rağmen, bu nedenle Rusya'nın tebaası olmaya zorlandıklarını, daha önce olduğu gibi Sultan'ın tebaası olarak kaldıklarını anlamalıdır.

3-Edirne ve diğer şehirlerin tüm sakinleri kendi yerleşim yerlerindeki kasabaları terk etmemeye ve koruma ile ilgili işlevlerini yerine getirmeye devam etmeye davet edilir. Türk halkının huzurunu ve refahını korumak: hiçbir Rus otoritesinin sivil işlere karışmamasına, her zaman ilgili halkların birçok resmi karşıtı tarafından incelenecek ve doğrulanacaktır.

4-Yerliler ekinlerini hasat edecek ve tahılları tüketim için depolayacaklar. Ancak ailelerini ve büyükbaş hayvanlarını desteklemek için ihtiyaç duymadıkları eşyaların fazlasını, belirtilen fiyatlara göre nakit olarak ödeyecek olan Rus ordusuna satabilirler.

5-Müslüman yetkililer, kendi şehirlerinde bulunan top, silah, mühimmat, yiyecek vb. gibi hükümetlerine ait tüm nesneleri tam olarak Rus ordusuna teslim edeceklerdir. Bu tedbir uygulandıktan sonra, hiç kimse hiçbir özel mülke dokunamayacak, çünkü tüm sakinler sahip olduklarını koruyacak ve özgürce tasarruf edebilecekler.

6-Ortak ordunun askerleri, şehir, kasaba ve köylerde kitlelerin, neslerin oturduğu evlerin hiçbirini işgal etmeyecek ve Türk ahalisine, eşlerine ve çocuklarına hakaret edilmemesi için en sert tedbirler alınacaktır. Rus birlikleri tarafından herhangi bir şekilde taciz edilmeyecektir.

Yukarıda belirtilen tüm tedbirlere harfiyen uyulacak olup, zamanında infazı ile ilgili her şeyi başkomutana bildirmekle yükümlü olan Türk makamları, 31 Temmuz'da Aidos genel merkezinde Rus Ordusu Genelkurmay Başkanı imzalı."²⁶¹

“*Macaristan*” başlığıyla 29 Eylül 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Türk ordusunun tamamen dağıldığı ve İmparatorluğun başkentine giden yolun Ruslara açık olduğu savaş sahnesi haberleri Belgrad'ın tüm nüfusunu büyük bir şaşkınlığa sürükledi. Paşa, Rus ordusunun 3 Ağustos'ta Edirne'ye ve İstanbul'a giden yolların ayrıldığı noktadaki Kırklareli'ne ulaştığının söylendiği bir mektup aldı. Ordu, başkente yürüyüşe hazırlanırken, Edirne'yi işgal etmek üzere bir süvari ve hafif topçu tümeni görevlendirildi. Yollar iyidir, geçit erzak bakımından zengindir ve savunma araçları çok zayıf olduğu için en ufak bir direnişle karşılaşmazlar. İmparatorluğunun ikinci şehri olarak kabul edilen Edirne'de,

²⁶¹Diario Balear, 28.09.1829,s.5-8.

yalnızca bir tabur düzenli piyade ve iki süvari alayı vardır. Sayıları en fazla 49 kişi olacak milisler, çok kötü ruhlar tarafından canlandırılır. Sadece İstanbul, 200 adamın hapsedileceği Eyüp'de kurulan yerleşik bir kamp tarafından korunuyor. Ancak, yeniçerilerin eski destekçilerinin artık çok aktif olmaları ve kasabadaki anlaşmazlıkları kışkırtmak için ellerinden geleni yapmaları nedeniyle başkentin ciddi bir direniş gösteremeyeceğinden korkuluyor. Bu illerde isyan doruk noktasına ulaştı; Sofia'nın milisleri gitmeyi reddetti. Vidin'den gelen mektuplar, General Geismar'ın bu şehir için yola çıktığını; bu yüzden Rachova'dan ayrıldığında duyurdu. Sırbistan'da çalkantılar başladı. Buna rağmen, Prens Milosch, kendisi için çok ihtiyatlı bir şekilde çizilen çizgiyi takip ediyor ve Türk yetkililerin hoşuna gitmeyecek her şeyden kaçınmakla yetinmiyor, onları en çok memnun eden şeyi yapmaya çalışıyor. Eyalette yerleşmiş bazı sahte sarraflara zulmetme daveti almasının bir sonucu olarak, onları tutuklamakla yetinmemiş, Belgrad paşasına teslim etmiştir. Devlet pahasına satın alınan çok sayıda ateşli silaha rağmen, hemen hemen her yerde bulunmuyorlar ve bu da toplu silahlanmayı imkânsız kılıyor²⁶².

“Moldova” başlığıyla 3 Ekim 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

General Diebitsch ne kadar hızlı ilerlerse, hareketlerini de o kadar hızlanacak. Aktif ordunun farklı organlarını güçlendirmek için birliklerin piyadelerinin Boğdan'da bulunuyor. Rusların manevra yapmasını ve operasyonlarını tehlikeye atmak için bir tür çıkış yolu deneyebilecek olan Sadrazamı kontrol altına almak için Şumnu arkasında kalan gözlem birliklerine yeniden katılacak. Türk ordusu, kaybettiği savaştan sonra büyük ölçüde küçülmesine rağmen, birlikler güney ve batıdaki boğazlardan, kapatılamayan yerlerden ulaşabildiği için güçlü konumunu hala koruyor. Bahar mevsiminin bol yağmurları bol hasat getirdi. Açlık ve korku kalmadı, çiftçiler geçimlerini güvence altına aldı. Şehrin sıhhi durumu iyi ve bunu Rus makamlarına borçlular. Odessa mektupları ise; ticaretin her geçen gün daha da çekilmez hale geldiğine dair şikâyetlerle dolu. Depoları, çıkışı olmayan komşu illerin üretimleriyle dolu, tüccarlar, imalatçılar ve zanaatkârlar zor durumdadır. Odessa, Rus ordularının ikmalini sağladığı için Odessa limanına gelen gemilerin sayısı önemli ölçüde arttı. Ruslar, Karadeniz'deki hâkimiyetlerini kaybetmekten korkuyor. Ruslar, Türkiye'nin ve açık denizlerinin efendisi olmak istiyor. Bu şekilde Rus gemileri, iki kıyıdan ayrılmadan her halükarda denize açılacak ve ikmal yapabilecekler²⁶³.

“Türkiye” başlığıyla 15 Ekim 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Dördüncü Rus generali ve komiserleri yola çıkmak için emir aldıkları haberi açıklandığı için daha fazla huzur hâkimdir. Ancak, barış için aşılması gereken pek çok engel bulunuyor. Babıali, barışın temeli olarak sunduğu Rus ordularının Osmanlı İmparatorluğu'nun tüm vilayetlerini boşaltmaları, tüm müstahkem yerleri geri vermeleri, tüm imparatorluğun bozulmadan korunması önermelerinin kabul edilmesi gerekiyor.

²⁶²Diario Balear, 29.09. 1829,s.4-5.

²⁶³Diario Balear, 03.10. 1829,s.4-5.

16 Kasım protokolüne göre Babiali'den bağımsız kalması gereken, ancak daha önce ödedikleri vergi yerine haraç tabi olması gereken Mora ve Cielades hariç yerlerde bu teklifler kabul edilirse, Babiali, Akkerman Antlaşmasını geçici olarak yerine getirecek. Boğaz'ı Rus ticaretine açacak, ancak komisyon üyelerinin bu tür talimatlardan iyi sonuçlar bekleyemeyecekleri açıktır. Rus ordusunun er ya da geç padişahın gözlerini açacağı ve General Diebitsch'in İstanbul'a doğru yaptığı her yolculukta, Türkler daha da küçümsenecektir. Şu gerçeğe değineceğiz. 4 Ağustos'ta olağanüstü bir elçi olarak oraya gelen General Muffling, hasta olmasına rağmen kendisini Reis Efendi'nin evine gitmiştir. Sağlığı bu kadar kötüyken, bu kadar uzun bir yolculuğa çıkması tuhaftır. Derhal bir konferansa girdiler. General, Babiali'nin barışı sonuçlandırması gerektiğini açıkça belirttikten sonra, Türk bakan ve diğer güçlerin Rusya ile Türkiye arasında meydana gelen anlaşmazlıklarla neden bu kadar ilgilendiğini ve Neden onları yatıştırmak için çalıştıklarını anlamadığını söyledi. Diğer yandan, iki mahkeme arasında sadece birkaç küçük anlaşmazlık vardı. Reis Efendi sanki tam bir barış içindeymiş gibi konuşmaya devam etti ve bu çok hararetli bir diplomatik açıklama meselesiydi. General Muffling, Osmanlı nazırına içerdeki zorlukların çözüleceğini, orduların savaşacağını belirtmekten kendini alamadı. Ne fark eder ki, diye yanıtladı Reis Eefendi? Bu yeni bir şey mi? Nanea savaşları olmadı mı? Dedi. İkinci konferansta ise, belgelere göre, daha sonraki bir tarihte. Sultan'ın ziyaretine girme emrinin verildiğini biliyoruz. Rusların hızlı ilerlemesinin bir sonucu olarak bu İstanbul'da büyük şaşkınlık hüküm sürüyor ve Babiali birdenbire ne pahasına olursa olsun barışı satın almanın gerekliliğini anladı. İmparator Nicolas'ın önerdiği koşulları öğrenmek için Rus karargâhına gidecek olan komiserler halihazırda atandı, çünkü orada bulunan yabancı diplomatların hiçbiri o Rus Hükümdar'ın niyetinin ne olduğunu bilmiyor. General Muffling'e göre, düşmanlığın askıya alınması için neyin gerekli olduğu konusunda Babiali'ye talimat vermek için geldi. General Paskowitsch ise; ordusunu iki kola ayırarak Erzurum'dan ayrıldı. Ordularından biri Trabzon'da diğeri Tokat'tadır. Söylediklerine göre üç gündür hasta olan ve derin bir melankoliye Bâbâlılmış olan Sultan'ın bu operasyon planlarını alt üst etmiştir²⁶⁴.

“*Eflak*” başlığıyla 15 Ekim 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Dün, Türk komiserlerinin General Krassowski ile ateşkes müzakeresi yapmak için Rus kampı Şumnu'ya geldiği haberi yayıldı. Ancak bu noktada onlarla ilgilenecek yetkiye sahip kişi olmadığından, Kont Diebitsch'in karargâhına yönlendirildi. Bugün Türk parlamenterlerin amaçlarına ulaşmadan geri döndükleri kesin, çünkü Kont Die Bitsch her şeyden önce Şumnu'yı tahliye etmelerini ve Ruslara teslim etmelerini istedi. Ancak, bu haberin onaylanması gerekir. Gerçek şu ki, tüm Türkler barış istiyor çünkü işlerini çok görkemli görüyorlar ve Şumnu çok yakında teslim olması pek olası görünmüyor. Sadrazamın umutsuz olduğu da söyleniyor. Tuna'nın sol kıyısındaki Nikopolis garnizonu bir koruma aracı aldı oldukça pahalıya mal oldu. Turnul tarafında bir Rus komutanın,

²⁶⁴Diario Balear, 15.10. 1829,s.2-4.

Türkleri yok ettiği ve birkaç yüz esir aldığı söylentileri var. Sadrazam'ın müzakerelere başlama emri aldığını ve müzakerecilerin nerede konuşacağı konusunda anlaşmaya varmak için General Diebitsch'e yazdı. Görünen o ki, bu mektubun sonucunda bir ateşkes anlaşması imzalandı ve barışı sağlayacak komisyon üyeleri Edirne'de buluşacak²⁶⁵.

“*Operasyon Ordusu Haberleri*” başlığıyla 25 Ekim 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Türk ordusu, Selimiye'den ayrıldıktan, birliklerine Yamboli'de dinlenmeleri için bir gün izin verdi. Başkomutan, harekâtı daha hareketli bir şekilde sürdürmeye karar verdi. 16 Ağustos'ta 7. Kolordu'nun hızlı şekilde Hasanbeyli'ye, Genel Karargâh'ın Papazköy'e nakledilmesi emri verildi. Ayın 17'sinde, Küçük Derbent ve Büyük Derbent'teki genel merkez ile bu haber doğrulandı.

Aşırı sığağa, dar ve kötü yollara ve Balkanlar'dan çok daha engebeli bir araziye geçmek zorunda olmalarına rağmen, cesur ve gözüpek askerler bu hızlı yürüyüşlerin yorgunluğuna takdire şayan bir kararlılıkla dayandılar.

General Count de Pallen ve General Roth'un birlikleri, ayın 17'si ile 18'i arasındaki gece, Büyük Derbent'e oldukça geç geldiler; ama buna rağmen, General Girow'un öncüsü Nanly Enedge'e ilerledi ve 50 kıtayı işgal ettikten sonra, Edirne'den 5 mil uzaktaki Arnavutköy'e doğru 200 Kazak ayırdı. Bu grup, 52 kişiyi öldürdü ve 44 mahkûmla birlikte bir bayrak ele geçirdi, yolda 700 Türk atı buldu, önüne çıkanları meydanın kenarına kadar kovaladı.

Ayın 19'unda Türk birlikleri ve Edirne sakinleri, Rus ordusunun kolonilerinin Büyük Derbent'in tepelerinden indiğini ve Naully-Enedge ve Akpınar yollarından şehre yaklaştığını gördü. General Girow'un Kazak askerleri, Edirne'yi çevreleyen tüm tepeleri ele geçirdi ve Yigins'in alayı, Edirne'den İstanbul'a giden yola kadar uzanan müstakil birlikleri ayırdı.

Genelkurmay Başkanı Kont Toll'a, sadece komutantarafından eşlik edildi, meydanın önünde Türklerin, Rus ordusuna karşı savunmayı amaçladığı arazi ve siperleri yürüyerek, tam bir keşif yaptılar. Sonuç olarak, general tüm saldırı noktalarını ve ertesi gün şafakta birliklerin yapması gereken hareketi belirledi.

Edirne'nin 409'u Müslüman olmak üzere 800 nüfusu vardır. Bunlardan sonuncusu, sadece 15'e kadar un alabildi. Şehrin savunması için toplanan Türk ordusunun tamamı 103 düzenli piyade ve yaklaşık 300 idi. 10 at, artı yakın bölgelerden toplanan 29 kadar adam bulunuyordu.

Arazi, iki derin vadi ve birçok bahçe tarafından kesildiğinden, inatçı bir direniş için en uygun yerdir. Ayrıca Türk bataryalarının konumu da oldukça iyi seçilmiştir. Sanki Edirne'nin hiçbir sakini bir gün önce buna ihtiyacı olacağını düşünmemiş gibi onları bitirmek için çok acele etmemişlerdi. Asırlardır güvenlikleri hakkında sahip oldukları yanılsamalar o kadar büyüktü ki, şefleri bile şaşırdı, Rus ordusu eski başkentlerinin Bâbîlîlerinde görülebiliyordu.

²⁶⁵Diario Balear, 16.10.1829,s.2-3.

Günde 30 ila 35 verstlik yürüyüşler ve bu köprülerde Rus birliklerinin aniden beklenmedik büyüğü bir şekilde ortaya çıkması, Türk ordularında ve seçilmiş sakinlerinin ortaya çıktı. Geri çekilmek için hala üç serbest yolları olduğu gerçeğiyle kaçırmaktan başka bir şey düşünmediler.

Tam tersine, Türk askeri makamları ve meydan müdürleri tarafından gönderilen parlamenterler, Rus ordusunun ileri karakollarına teslim olmak için başvurduklarında, başkomutan keşiften henüz dönmemişti. General, Danıştay Üyesi Bay A. Fonton aracılığıyla onlara cevap verdi,

General, Devlet Müşaviri Bay A. Fonton aracılığıyla, silahlarını, toplarını, bayraklarını, barut ve erzak stoklarını ve nihayet Osmanlı hükümetine ait her şeyi teslim etmeleri halinde Osmanlıları bağışlayacağını söyledi. İstanbul'agitmemiş olmaları şartıyla askerleri evlerine dönmeleri için terk etmek ve ayrıca silahlarını teslim eden düzensiz askerler ve sakinler, mevcut yasaların ve mahkemelerin himayesi altında kendi mesleklerine, ticaretlerine veya diğer onurlu ve barışçıl işlerine devam ederek şehirde kalacaklardı.

"Bay Fonton'a aynı zamanda Türk komiserlerine, bu önerileri kabul etmeleri veya reddetmeleri için on dört saatlik bir süre tanındığını, ertesi gün şafakta ordunun harekete geçeceğini ve birliklerin harekete geçeceğini bildirmesi emredildi. Kendilerine gösterilen saldırı noktasını işgal edeceklerdi ve son olarak, 20 Ağustos sabahı saat dokuzaya kadar şehrin askeri ve mülki amirleri olsaydı, şehre saldırı gerçekleşecekti. Önerilen koşullar kabul edilmedi.

"Ağustos'un 20. günü şafak söktü ve sabahın beşinde ordu iki kol halinde kamptan ayrıldı. Sağdaki, Earl Pahlen ve General Roth'un tümenlerinden oluşan, ordunun merkezine doğru ilerledi. Baş general bu birliğin başındaydı ve birliklerini aynı anda birkaç noktadan saldırabilmesi için düzenledi. İkinci süvariler tümeninden ve dördüncü mızraklılardan oluşan ve çok sayıda uçan topçudan oluşan sol kol, kuşatmanın geri çekilmesini önlemek için Arnavutköy'den Kırklisa ve İstanbul yoluna doğru yürüdü. Bu birliğin komutanlığı, Ordu Genelkurmay Başkanı Adjutant General Coude de Toll'a verildi.

Rezervi oluşturan yedinci kolordu, General Radicer'in emriyle Büyük Derbent'ten Edirne'ye giden yol boyunca ilerledi, bir zamanlar padişah konağı olan Eski Saray'ı çevreleyen korudan çıktı. Türk tam yetkili temsilcileri, ordunun genel hareketini görevlerinden gördükten sonra, teklif edilen koşulları kabul ettiklerini duyurmak için, bir gün önce kendilerine tanınan süre sona erene kadar beklemediler ve nefesini almadan iki saat önce ortaya çıktılar. Son olarak, yine de müzakerelere girme niyetiyle ve daha avantajlı bir eşleşme elde edemeyeceklerini görmek için yeni önermelerine verilen yanıt kısıydı; Başkomutan, birliklerin şehrin ileri ve ahlaki eserlerine doğru yürümeye devam etmelerini emretti.

Hem Türk hem de Hristiyan olan Edirne sakinlerinin, sütunların yürüyüşlerine devam ettiğini görünce, kapitülasyonun çözülüp çözülmediğinin söylenmesini beklemediler. Kimisi silahsız, kimisi silahlarıyla şehirden çıkarak büyük bir sevinç ve dostluk gösterileriyle hücum kollarının karşısına çıkarken, Türk askerleri de farkında olmadan

silahlarını bırakıp kamplarından vazgeçtiler. Savaş mallarının tesliminin yolunu belirlemiş olurdu. Tüm muhalif ordu kargaşaya sürüklendi; birçok Paşa gitti. Başkomutanı beslemek için, diğerleri dörtlüye kaçtılar ve Rus taburları, bir an önce saldırı yoluyla bastıracakları noktaları barışçıl bir şekilde ele geçirdi.

Rus süvarileri hemen başkente giden yolu işgal etti, bu hareketi takiben ikinci kolordu İstanbul Bâbıâlisinin önüne yerleşti, altıncısı Kırklisa yolunu işgal etti; yedincisi Tundgea vadisi ve yakın zamanda Sultan Mahmud tarafından yaptırılan güzel kışlaya yerleşti. Başkomutan, karargâhını Mahmud'u karşılamak üzere onarılan Sultan Sarayı'na taşıdı. Ordunun bir kısmı kışlada, geri kalanı silahlı kalan Türk kampının çadırlarında kaldılar. Edirne'nin fethi, bir meydanın ele geçirilmesinden çok, popüler bir festivali andırıyor. Türkler ve Hristiyanlar sıradan işlerine devam ediyor. Dükkânlar ve kafeler açık; kamu ve mahkeme çalışanları görevlerinin ifasını askıya almamıştır. Bu unutulmaz günün ganimetleri 56 top, 25 bayrak, 5 kuyruk ve şimdiye kadar değiştirilemeyen binlerce tüfekten oluşmaktadır. Bulduğumuz yiyecek ve mühimmat depoları çok iyi durumda ve bizim için çok faydalı oldu. Korgeneral Baron Budberg, öncüsü tarafından sürdürülen ve Arşidük Ferdinand'ın hafif süvari alayının en belirgin şekilde öne çıktığı iki zorlu harekâtın ardından 20'sinde Kırklareli 'yi işgal ettikten sonra 21'inde Lüleburgaz'a gittiğini bildirdi²⁶⁶.

“Fransa” başlığıyla 3 Kasım 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Journal of Debates ve Augsburg Gazeteleri, Avrupa diplomasisinin barışı sağlamak için benimsenen araçlarda tamamen yanlış olduğunu göstermeye çalıştıkları birkaç makale yayınlandı. Gerçekler, bu makalelerin yazarlarının öngörülerini doğruladı ve Avrupa kabinelerinin iradesine rağmen, herşeyin Türk imparatorluğunun sonunun yakın olduğunu ilan ediyor gibi görünüyor. İmparator Nicolas'ta ne kadar itidal edilse de, meraklı Osmanlı ölümcül şekilde yaralanmıştır. Belki birkaç yıl daha devam edecek; ama düşüşü kesindir. Binanın temelleri yıkılmış, onu desteklemek isteyenler yıkımını hızlandırmış.

Padişahı kurtarmak için, başka bir vesileyle söylediğimiz gibi, birden fazla yol vardı; yani: onu tüm güçlerin öfkesiyle tehdit etmek; ancak geçmişin tecrübesini fazlasıyla öğreten ve uygulamaya konulması gereken bu mecra, beklendiği gibi, kabineler tarafından ihmal edilmiş, yalvarma ve tavsiyelerle yetinilmiş, hepsi de beklendiği gibi sonuçsuz kalmıştır.

Fransa ve İngiltere hükümetleri, makul şartlarda anlaşmak şartıyla Türklerin lehine hareket etme emriyle filolarını Takımadalara gönderselerdi. Ya da, aksi takdirde Ruslara katılacaklarını Padişah'a anlatmak için, kuşatmacı güçlerin deniz kuvvetlerinin varlığıyla desteklenen bu beyanının, Türk imparatorluğunun belli bir barışı ve kurtuluşunu sağlayacağı açıktır.

Elçilerin İstanbul'a dönüşü, Sultan Mahmud'un içinde bulunduğu kritik duruma ikna etmekten çok, gururunu ve körlüğünü artırmaya katkıda bulundu. Şart istemeden tekrar elçi göndermeye razı olan iki güç tarafından desteklendiğine inanılıyordu. Bunlar, Sultan'ı

²⁶⁶Diario Balear, 25.10. 1829,s.2-7.

tehdit etmek için emir almayan, sadece arzu edilen barışın önünde bir engel işlevi gördü. Diplomatlar hiçbir zaman bu önemli olayda olduğundan daha az öngörü veya daha az beceri göstermediler. Hükümdarlar, tercümanlarıyla istişare etmeye tenezzül etseydi, İstanbul'da yaşayanların görüşlerini dinleme zahmetine girseydi, elçilerinin raporlarına itibar etseydi, barış uzun süre devam edecekti. Bir süre önce, Osmanlı İmparatorluğu'nun yenik düşmesi gerektiği yazılmıştı ve eyaletlerin, politikacıların zayıflığını görmelerini sağlamak için bu önemli olayın aynı zamanda gerçekleşmesi istendi. Aynı zamanda Avrupa'nın tüm kabineleri imparatorluğu gergin tutmak istedi. Bütünlük, İnsanların bilgisi ne kadar sınırlı!

İmparator Nicolas'ın verdiği barış ne olursa olsun, Türk imparatorluğu ölümcül şekilde yaralandı ve bunu kanıtlayacağız. Türklerin gücü, dini fanatizme, coşkuya, bir Müslüman'ın bir Hristiyan'dan bir köpekten daha üstün olduğuna dair iknalarına bağlıydı: Bütün bu yanılsamalar sanki bir sihirle ortadan kalktı. Türkler artık savaşıyor, Muhammed'in bayrağı olmayan coşkusu veya cesaretini belirtir; Hristiyanların kendilerinden daha üstün olduğuna kendilerini zaten tecrübeleriyle ikna ettiler; kendilerini savunmadan teslim olurlar; daha önce nefret ettikleri Rusların himayesini dilerler ve Bâbüâli, imparatorluğun ikinci şehrini galiplere açtı. O zaman Türklerin manevi gücünü oluşturan her şey aynı anda yok oldu. Kendinize bir an için izin verin ki, İmparator Nicolas tüm görkemini ılımlı olmaya adasın; Diyelim ki bu genç Minorka, aleyhtarlığını cömertliğiyle şaşırtmak isteyen, savaşa başlamadan önce belirttiği temeller altında, yani: tazminat ve Çanakkale Boğazı'nın serbest geçişini ele almayı kabul ediyor. Gerçekte hiçbir iktidar bu koşullardan şikâyet edemeyecek ve bu ılımlı barışı bahşeden cömert Moharca, üzerinde anlaşmaya varılanın yerine getirilmesinin bir şekilde sağlanmasını sağlama hakkına sahip olacaktır: öyle deyin.

Rehine olarak hizmet edecek bu tür yerleri ve kaleleri işgal etmeliyim ve kararlaştırılan tazminatın tam ödemesi yapıldı. Bir yanda Türk topraklarını bir an için işgal eden Rus ordusunda büyük ölçülülük var ki, bu şart koşulanlara uymakta ince titizlik, bir yandan da bunun gerçekleşmesine engel değil aslında: Beş, altı ya da on yıl. Osmanlı İmparatorluğu'nun en net geliri Rusların gücüne geçecek: Bu süre zarfında Türklerin fanatizm, gurur ve cesareti ile birliklerin disiplini, enerjisi ve sağlamlığı giderek azalacak. Ruslar, gücünü oluşturan şeyi yok edecek ve Rus mühendislik subaylarının kalıcılığının, gelecek için başka bir istila yapma araçlarını kolaylaştıracağı. Son olarak her şey, fethin İmparator Nicholas kadar adil ve ılımlı bir prensin saltanatı altında gerçekleşmezse, 20-30 yıl içinde şaşmaz bir şekilde gerçekleşeceğini bildirmektedir. Çanakkale Boğazı yıkıcı olacak: yabancıların garnizonu altına alınacaklar, Escopa'nın tüm yerlilerinin sürekli olarak serbest geçişini sağlamak için uygun önlemleri alacağım.

Şimdi, Sultan'ın mızrak dövüşünü kabul ettiği şartlar bunlar ve diğerleri değil, Osmanlı imparatorluğunun kaderi mi? Aslında, ödemenin tamamını yapana kadar, Rusya'nın bir vasalından başka bir şey olmayacak, öngörülen koşullara en ufak bir uyumsuzluk, kazananın mal sahibi olarak hareket etmesine izin verecektir. Ancak, bir yandan şart koşulanlara uymakta titiz doğruluk olduğunu kabul etsek bile, Avrupa kabinelerinin uzun

süredir Osmanlı İmparatorluğu'nun varlığının gerekli olduğu endişesinden kurtulmasının zamanı gelmedi mi? Kabinelerin iradesi dışında meydana gelen olaylar, karşıt bir politikadan vazgeçmeleri gerektiğini göstermiyor mu? Zamanın hazırladığı ve istediği bir olayı, yani Türklerin Avrupa'dan sürülmesini derhal ele almak, Avrupa'nın bütün güçlerinin çıkarına değil mi? bu imparatorluk silah zoruyla bir Rus eyaletine dönüştürülmeden önce? Hükümetler, Osmanlı ile yapılacakların kesin olarak çözüleceği bir kongre oluşturmak için acele etsinler; Diplomasi, bundan böyle, Türkleri Asya'ya dönmeye zorlamanın, uygun görünen sınırlarla Yunanistan'dan tam bağımsızlık sağlamanın ve şimdi işgal ettikleri bölgede yeni bir Hristiyan devleti kurmanın uygun olduğuna karar vermek için gerekli öngörüye sahip olabilir. Avrupa'daki Türkler. Ancak şimdi Avrupa'da Türklerin işgal ettiği kısımda yeni bir Hristiyan Devleti ve o zaman tek yenilik barbar bir halk yerine medeni bir devlete sahip olmak olacaktır. Çünkü Hristiyan bir Hükümdar tarafından yönetilen Müslümanlar yakında medenileşeceklerdir. Avrupa işlerinin ön saflarında yer alan Bakanlar, ellerindeki fırsatı değerlendirerek, bu uçsuz bucaksız soruna nasıl girmeleri gerektiğini bilirlerse, din ve insanlık tanımadan etraflarındakileri silip süpüreceklerdir. Bundan böyle bir felaketler kaçınılmaz olur²⁶⁷.

“İngiltere” başlığıyla 17 Kasım 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Birçok gazete, Fransa ve İngiltere büyükelçilerinin Türk-Rus barışını yazılı olarak protesto ettiklerini ileri sürse de, şehrin spekülâtörleri habere pek destek vermiyor. İstanbul'dan gelen haberler ayın 16'sına kadar devam etmektedir. Onlara göre, anlaşmanın sonucu İstanbul'da henüz yayınlandı. General Diebitch, ileri muhafızlarına Edirne'ye çekilmelerini emri verdi. Fransa ve İngiltere'nin Osmanlı'daki büyükelçilerinin Edirne Antlaşmasını en sert şekilde protesto ettiklerini tekrarlıyoruz. Eğer diğer güçler bu kadar önemli bir konuda öncelik almamışlarsa, Edirne temellerine uyacak kesin bir anlaşmanın muhtemelen sonuçlarına kayıtsız kaldıkları için değildir ve biz bunu iyi biliyoruz. Viyana kabinesi bu konudaki memnuniyetsizliğini açıkça ifade etti²⁶⁸.

“Rusya ve Türkiye” başlığıyla 29 Kasım 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Bir dizi başarılı operasyondan sonra, büyük bir eylem olmadan, Ruslar Edirne'dedir. General Diebitsch, şehri ayın 20'sinde direnişsiz olarak ele geçirildi. Viyana'daki Rus büyükelçisi ordusuyla Aidos'tan Edirne'ye kadar bir çember oluşturdu. Sadrazam, Edirne'den geçişi engellendi. Habi Paşa komutasındaki 15.000 Türk ordusunun imha edildi. Yanbolu'nun ele geçirildi. General Krasowsky, Sadrazamın ordusuna saldırdı ve 500 ölü ve 50 mahkûmun kaybıyla Şumnu'ya döndü. İstanbul'dan gelen özel habere göre; Padişah tarafından konulan 40.000 kişilik verginin sadece 2.000'inin toplanabildi. Edirne, Türk imparatorluğunun ikinci şehri olarak kabul ediliyor ve yaklaşık 100.000 nüfusa sahiptir. Diğer ülkelere giden yol üzerinde olması sebebiyle Rus ordusuna avantaj sağladı.

²⁶⁷Diario Balear, 03.11.1829,s.3-7.

²⁶⁸Diario Balear, 17.11. 1829,s.2-3.

İstanbul'dan bir komisyon, Rus karargâhına barışı sağlamak için yola çıktı. Münhasır kaynaklardan, müzakerelerin sürdüğünü ve savaşın sona ermek üzere olduğu öğrenildi²⁶⁹.

“Türkiye” başlığıyla 7 Aralık 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

İzmir Postası, Doğu'daki savaşın sonucu hakkında aşağıdaki yansımaları getiriyor. Bu ikinci seferin kaderini belirleyen üç ana sebep olmuştur: Karadeniz'in münhasır mülkiyeti, vezirin özel karakteri ve generalin yeteneği. Sultan'a bağlı filoları yok ederek, Rusya'ya Karadeniz ve Boğaz kıyıları boyunca fetih yolunu açtılar. Bu, tüm akıl yürütmelerin üzerine çöktüğü bir gerçektir: General Diebitsch'in ordusunu Sisopolis üzerinden geçim, takviye ve tedarik araçlarını sağladı. Burgaz ve İğneada üzerinden başkenti tehdit etti. Balkanlarda, bu ordunun onu geçmeye cesaret edemeyeceği kesindir. Sadrazam basit bir asker gibi davrandı. Düşmanını yakından görmek istedi ama gözüpekliği onu biraz daha ileriye götürdü. Onu durdurmaya kim cesaret edebilirdi? Düzenli birlikleri 11 Haziran'da 400 askerle sadrazamı savaş alanına kadar takip etti ve 700 Rus askerini yok etmeye çalıştı. Doğmakta olan reform bu şekilde ne kadar değerli olduğunu ve ne olabileceğini kanıtladı... Ama imparatorluğun sağlığı söz konusu olduğunda, genellikle çok farklı bir şekilde akıl yürütmek gerekir. Bu andan itibaren General Diebitsch birinci dereceden yeteneklerini sergilemeye başladı. Şumnu'da devam eden hareketlerle şekil değiştiren Balkan'ı geçme operasyonu, başarılı ve emin bir göz darbesini ve yargılandığı askeri inceliği gösteriyor. Rus ordusunun komutanlığında yapılan değişikliğin sonuçlarını seferin başında kim hesaplayabildi? Henüz bilinmeyen bir adamın değerini kim takdir edebilir? Yine de, General Diebitsch bugün, savaşın yüzyılımızda meşhur ettiği o büyük adamlar arasında yer almaktadır. Padişah, savaşlar öncesinde olduğu gibi, başkent kalıntılarından birkaç fersah ötede, yani tek başına ve kendisini tehdit etti. Ruslar Balkanları geçtikten sonra Türkler hiçbir direniş göstermediler. Gerçekten takdire şayan bir şeydir. Bunlar, büyük bir sempatiyle karşı karşıya kaldıkları ve aynı zamanda onlara savaş ve reformlar dayatan çok sayıda fedakârlıkla çevrili buldukları bir kasabayı ele geçirdiler. İnsanlar her zaman bugün istedikleri dinlenmenin yarın onlara neye mal olacağını tam olarak hesaplıyorlar mı?²⁷⁰

“Prusya” başlığıyla 11 Aralık 1829 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Çoğu Hristiyan olan Rumeli sakinlerinin, mevcut savaşın bir fetih olduğuna ve sonuç olarak Rus hükümetinin onları koruması altına alacağına inanıyorlardı. İmparator Nicolas tarafından yapılan ve Edirne'de bile kurtarıcılara bakıyormuş gibi bakan Rusların gelişinin verdiği sevinç biliniyordu. Ancak askerler uzaklaşacak ve nüfus Sultan'ın insafına kalacak. Ordunun geri çekilmesi gerektiğine dair üzücü haberi halka duyurmaya cesaret eden pek yoktu. Halk, Edirne'de kurulan iskeleleri ve Sultan'ın kampını görüyor gibi görünüyor. Yine de, talihsizlerin koruyucusu olarak kendini gösterdiğinden, ilgileneceğini umarak gözlerini Rusya'ya çeviriyorlar. Hristiyan nüfus lehine yapılan sözleşmeleri yerine

²⁶⁹Gaceta de Colombia 1821-1831, 29.11. 1829,s.3-4.

²⁷⁰Diario Balear, 07.12.1829,s. 2-4.

getirdikleri, Türk ordusunun yok edilmesi, daha ziyade topyekün dağılması, bir örnekten yoksundur.

Tüm disiplinli birlik taburları, askerlerinin cesareti ve azmi yerine Rus generalin cömertliği ve insanlığı tarafından yenilgiye uğratılarak silahlarını attılar. Disiplinsiz birlikler de atık savaş istemedikleri için kaçtılar. Türk ordusu çekilmeye başladığında, süvari generali Abdurrahman Paşa, 500 ila 800 arasında savaş istemediklerini resmen ilan eden asker ile Burgaz'a geldi. İstanbul civarında yaklaşık 250 kaçak asker toplandı. Sultan, onların şehre girmelerine izin vermeye cesaret edemedi. Çünkü bu kalabalığı kontrol altına alacak tüm kuvvet, henüz düşmanı görmemiş disiplinli piyade taburlarından oluşuyordu: Civar yerler, daha önceleri hep kilit altında tutulan, bağırان, çocuklarıyla birlikte kaçmaya çalışan kadınlarla doluydu. Kısacası, Türkler arasında terör yaygındı.

Rus genel karargâhında neşe hüküm sürüyor, bölge halkı Rus askerleri ağırladı. Türkiye'den gelenler bir yana, İmamlar ve Türk uleması kutsal Murad tapınağının Bâbîâlisini herhangi bir Hristiyan'a açmışlardır. Ortak birliklerin disiplini, subayların eğitimi ve iyi davranışları kadar övgüyle karşılanmaktadır. Son savaştan bu yana Kazaklar bile çok medeni hale geldiler ve bu kampanyada onların herhangi bir zulüm yaptıkları söylenmiyor: Aksine, onları onurlandıran birçok hikâyecik anlatılıyor²⁷¹.

2.1.2.4. 1830-1833 yılları arasında Türkiye-Rusya haberleri

“Türkiye” başlığıyla 3 Ocak 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Pera'da, Padişah'ın, Edirne Antlaşması maddelerine göre; İmparator Nicolas'a, toprakların belirli bir bölümünü devretmesi önerisi hakkında çok konuşuluyor. Çünkü Türk hazinesine ödemelerin yeterli olduğu ve hiçbir zaman kötü durumda olamazdı. Söylediklerine göre, bu devretme işlemi, Erzurum'dan yaklaşık beş mil batıya kadar uzanan, yani Türkiye Ermenistan'ının büyük bir bölümünü oluşturacak bir Asya topraklarından oluşacaktı. Moldavya ve Eflak'ın durumu ise; Avrupa diplomasisi, Rusya, Türkiye ve Avusturya İmparatorlukları arasında olacaktır. Bavyera, Piemento ve Fransa'nın araya girme niyetinde olduğu da ekleniyor²⁷².

“Rusya” başlığıyla 4 Ocak 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Mayıs 1828 tarihli The Russian Invalid isimli gazetede yayınlanan Türk İmparatorluğunun elinde bulundurduğu kara ve deniz kuvvetlerinin bir listesine yer verilmiştir. Bu belgeye göre Avrupa usulünde disipline edilmiş 68 tabur ve 689 asker bulunmaktaydı. 60 padişah muhafızı, Levante donanmasının gerektiğinde yer hizmetini yapmak zorunda kalan askerler 400'e; daha önce Mehter adıyla bilinen 8 tabur piyade 80'e, Asya Kolordusu 60'a çıkarıldı 52 gönüllü, 5 yabancı; toplam piyade 1389 askerdir. Topçular, 20 taburda 129 topçu, 39 bombardıman uçağı, 39 madenci ve istihkâmcı, Padişahın muhafızlarından 20 topçu: Tuna meydanlarında ve kalelerinde 14.400 ve 69 kişi: toplam 40.400 askerdir. Şövalyelik; 1.500

²⁷¹Diario Balear, 11.12. 1829,s.3-4.

²⁷²Diario Balear, 03.01.1830,s.1.

muhafız ve 150 ücretli sipahidir. Yedek süvari 200; dolandırıcılar 1200; gönüllüler 300; toplam 1989 askerdir. Türklerin tüm birlikleri ve 3749 savaşıya yükseldi. 400 deniz piyadesini, İstanbul'da garnizon kuranları, Tuna meydanlarında garnizon kuran 659'u ve padişah muhafızını oluşturan 9500'ü bu sayıdan çıkarırsak, 1828 Mayıs'ında Türk ordusunun başında olduğu görülecektir. 40 erkek kitle. Bu hesaplamada, Asya'nın çeşitli bölgelerine dağılmış olan birliğin veya Moren'de, diğer illerde ve adalarda bulunan birliğin liyakatine bakılmaz, böylece 3000 erkekten mezun olunabilir. Sultan'ın hizmetinde olduğu topraklarda kitlesel askere alma ile güç ikiye katlanabilecektir. Aynı zamanda Türk donanması 4 linca gemisi, firkateyn ve 41 adet daha küçük gemiden oluşuyordu. Ayrıca tersanede 11 gemi bulunuyordu.

Sırbistan'da altı ilçenin toplandığı haberini doğrulamakla görevli Türk komiserlerinin geldiği söylene de, haber doğrulanmadı. Her halükarda uzun sürmeyecek çünkü Ruslar, Edirne'yi boşaltmaya başlamış olmalı. Babiali, eyaletlerin hoşnutsuzluğunu büyük ölçüde artıracak önemli bir vergi kararlaştırdı, Haraç ödemek her gün daha da zorlaşıyor ve imparatorluk kodamanlarının açgözlülüğü zulmü daha da artırıyor. Padişahın hazinesinin tükendiğini söylüyorlar. Öte yandan bütün paşalar ve mal varlığı çok olanlar servetlerini gizlemek için çaba ediyorlar. Bu yüzden hükümet Rus ticareti lehine öngörülen tazminatın ilk taksitini ödemek için gerekli miktarı titizlikle toplamaya çalışıyor. Halk çok üzgün ve Babiali'nin olası bir isyanı önleyebilecek öngürüsü yoktur. Postalar haber ulaştırıyor ve Fransa ve İngiltere büyükelçileri, tamamen bağımsız kalacağını söyledikleri Yunanistan ile ilgili olarak İstanbul'da yoğun bir şekilde müzakereler yürütüyorlar²⁷³.

“Rusya” başlığıyla 8 Ocak 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Rusya ve Türkiye arasındaki düşmanlıkların her yerde askıya alındı. Bayburt'ta bir çatışma yaşanmasının ardından Serasker, General Paskewitsch ile Edirne Anlaşmasını uygulamaya koymak için temasa geçti. Türk İmparatorluğu, Edirne Antlaşmasının uygulanması için bazı zorluklar sundu. Yerel koşulların, padişahın konumunun ve yönetiminin dikkate alınması, kayıpların ve Hristiyan-Müslüman nüfusun çıkarlarının değerlendirilmesi gereklidir. Bu nedenle, Babiali'nin iç ve dış işlerindeki sorunlarından dolayı Rus ordusu İstanbul'da kalıcı olabilir²⁷⁴.

“Fransa” başlığıyla 17 Ocak 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Odessa gazetesi, 70 kişilik maiyetiyle Türk büyükelçisi Halil Paşa'nın Odessa'ya geldiği haberini veriyor. 19 Ekim 1829 tarihinde ise; Rusya'nın hizmetinde albayın bir gezgin olarak İstanbul'a geldi ve özel bir görevle görevlendirildiğine inanıldığı için diplomatik birliklerin ve halkın dikkatini çekti. Bir handa konakladı. Babiali, kendisine dört görevli gönderdi ve hükümetle anlaştı²⁷⁵.

“Sırbistan” başlığıyla 28 Ocak 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

²⁷³Diario Balear, 04.01. 1830, s.1-2.

²⁷⁴Diario Balear, 08.01.1830 s.1-2,

²⁷⁵Diario Balear, 17.01.1830,s.2.

19 Kasım 1829 tarihli Filibe'den gelen haberlere göre, Üsküdar Paşa'sı Mustafa'nın eski konumunu koruduğu görülüyor. Ruslar, Edirne'yi boşalttı ve Balkanları geri almak için yürüyüşlerine başlamış olsalar da, Mustafa Paşa bir adım bile atmadı. Belgrad 3 Aralık 1829 tarihli haberde ise; Barış antlaşmasının eski Sırp bölgelerinin birleştirilmesine ilişkin maddesi henüz uygulamaya konmamıştır. Dolayısıyla Müslümanlar, Halil Paşa'nın Petersburg'a gitmesini ve Babıali'nin, Rusya'dan bir miktar indirim sağlayacağını umuyor. Müslümanlar, Halil Paşa'nın görevi için büyük umutlar besliyor sadece Avrupa'nın elçiliklerine ve mahkemelerine güveniyorlar²⁷⁶.

“*Türkiye*” başlığıyla 4 Şubat 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Edirne, Rusların Giurgevo Meydanı'nı işgal ettiği haberinin alınmasının ardından 20 Kasım'da tahliye edildi. Merkezin bu kış Burgaz'da sabitleneceğini söylüyorlar. Aliş Paşa tarafından komuta edilen düzenli birlikler Edirne'yi işgal edecek. İşkodralı Paşa, Padişah'tan Arnavutlarla birlikte ülkesine derhal dönmesi emrini aldı. Kont Alexis Orloff ve Rus maslahatgüzarı görevini üstlenecek olan Müsteşar Boutenieff bugün Türk vapuruyla Rodosto'dan geldiler²⁷⁷.

“*Rusya*” başlığıyla 11 Şubat 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Yabancı mahkemelere gelen ve giden postaların sayısı henüz azalmadı. Muhtemelen Yunanistan'ın kesin yerleşimini getiren şartnamenin içeriği olacaktır. Petersburg'un sosyal toplantılarında çok yakında gelecek olan Türk büyükelçiliği hakkında çok fazla konuşma oldu. Büyükelçi, birinci sınıf elçilerin onuruna sahip olacak. Konaklaması için Nesselrode Kontu'nun sarayına bitişik bir saray hazırlandı ve burada çok sayıda olduğu söylenen maiyetinin de yerleştirilmesi gerekiyor. Bu Türk diplomatın görevinin gerçek amacına gelince bazıları, Ali Paşa'nın Sultan Mahmud adına bizi ziyarete gelmesinin sebebinin, uygulanan askeri tazminatta bir miktar indirim elde etmekten başka bir şey olmadığına inanıyor. Edirne Antlaşmasının gizli maddeleri Sultan'a verildi. Bu tazminat miktarının ne olduğu konusunda şu ana kadar resmi olarak herhangi bir açıklama yapılmadı. Her biri farklı oranlarda yükseltiyor. Ama aynı zamanda Osmanlı gururunun dilenecek kadar alçaltıldığına inanmak zor. Son olarak, Babıali'nin galip gelenin dostluğunu ve ittifakını çok içtenlikle sağlamak istediğine de inanılır ve daha büyük bir temele sahiptir. Ona cömertliğinin açık bir kanıtını veren ve Ali Paşa'nın görevinin bir amacı olduğunu ve belki de yabancı gazetecilerin tahmin ettiğinden çok farklı bir sonucu olacağını söyledi.²⁷⁸

“*Türkiye*” başlığıyla 27 Şubat 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Halil Paşa'nın St. Petersburg mahkemesi için getirdiği başlıca hediyelere yer verilmiştir. İmparator Nicolas ve eşi için olağanüstü değer ve zenginlikte bir kılıç, büyük boy ve çok değerli elmaslarla süslenmiş bir altın kutu. Tamamı değerli taşlarla işlenmiş ve süslenmiş, mantilla ve diğer koşum takımları olan bir sandalye, çok kalın elmaslarla ve güzel sularla

²⁷⁶Diario Balear, 28.01.1830,s.1-2.

²⁷⁷Diario Balear, 04.02.1830,s.1.

²⁷⁸Diario Balear, 11.02. 1830,s.1-2.

süslenmiş bir tarak, değerli taşlarla süslenmiş birçok mücevher ve incilerle işlenmiş birçok muhteşem şal.

Sarayın bakanları, çalışanları ve hanımları ile büyükelçinin ağırlamayı uygun gördüğü kişiler için: her biri 3, 5, 8 ve 10 kuruşluk birçok kaşmir şal balyası, elmaslarla süslenmiş birçok altın kutu, iki ince yuvarlak inci, çok güzel ve olağanüstü büyüklükte küpe seti. Çeşitli kalınlıklarda inci ve cilalı mercanlardan birkaç iplik, elmas, yakut, zümrüt ve turkuazla süslenmiş broşlu bazı inci kolyeler, bazı muhteşem ayarlanmış tılsımlar, değerli taşlarla süslenmiş tokalı inci bileklikler. Pırlantalı, emaye tokalı Türk tarzı telkari bileklikler, aralarında çok nadir turkuazların bulunduğu her türlü değerli taştan tektaş yüzükler, değerli taşlarla süslenmiş kehribar boru sapları ve diğer emayeler, her türden boru fiçileri ve son derece güzel, kiraz pırlantalarla süslenmiş kahve sosları, her biri kırmızı fas kasasında; porselen fincan takımları, çok sayıda alovera ağacı, tütün torbaları, bazıları şallar, altınla veya yapay elmaslarla işlemeli, nargileler (İran tarzında borular) en büyük zenginlik Şiraz'dan büyük miktarda en iyi tombeyut tütünü; her boyutta ve harika bir zevkle işlenmiş tarz çantalar; birçok altın saat, İngiliz, Fransız ve Cenevre, aynı metalden zincirlerle ve bazıları çömleklerle süslenmiş; diğerleri sade ve gümüş; Hint ve Halep'den altın işlemeli gümüş ve ipektan lüks kumaş balyası, Angora'dan kadehler, Hindistan ve Almanya'dan işlenmiş muslinler; pek çoğu incilerle süslenmiş tchwies veya zarif işlemeli mendiller; çeşitli ve güzel doğal renklerin baskılı çizimleri ile kalemkari ve muslin mendiller; çoğu padişahın hazinesinden alınan birinci sınıf şam kılıçları; imparatorluk fabrikasından tabancalar, karabinalar ve av tüfekleri; beyaz kambrikten kaftanvıklar, her biri üçten fazla varadan oluşan, altın ve gümüşle ve bazılarında ince incilerle işlenmiş. Merache, Brusse ve Scutari'de yapılan her boy ve sınıftaki halılar ve e büyük zenginlik ve güzellikteki minderler. Premium Mocha Kahve; muhteşem işlemeli ve boncuklu Türk ayakkabılarından oluşan bir koleksiyon, Hindistan, Mısır ve İstanbul'dan tatlılar; misk, amber ve diğer parfümler ve her boyutta muhteşem cam şişelerde, en seçkinlerden Rosa de Masat ve Bergal'in meşru özü.²⁷⁹

“Rusya” başlığıyla 27 Şubat 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

İmparator Majesteleri, Türkiye'deki savaşın Yeni Rusya hükümetlerinin ve halklarının refahı için ne kadar felaket olduğunu, sakinlerinin sanayisinin önüne engeller koyduğunu ve Karadeniz'in iç ticaretini kesinlikle felç ettiğini göz önünde bulundurmışlardır. Söz konusu hükümetlerin, sürekli geçiş ve asker sevkıyatı ve vergiler yoluyla yapmak zorunda oldukları büyük miktarda yiyecek ve mühimmat nedeniyle katlanmak zorunda kaldıkları muazzam çarpıklıkları da göz önünde bulundurmışlardır. Majesteleri, Yeni Rusya, Potalva ve Ukrayna Slobados hükümetlerine gecikmiş katkı paylarının ödenmesinden birkaç muafiyet tanımaya tenezzül etmiştir.

²⁷⁹Diario Balear, 27.02.1830,s.1-2.

4'ünde kendisini padişaha arz etmek üzere atanan Kont Pera'ya, 3'ünde hareket etti ve geldikleri ziyaretleri kabul etti ve yabancı hükümdarların temsilcilerine yapmaya alışık olduğu 'Bâbîâlî'yı takdim etti. Şu farkla ki, Reis Efendi, diğer vesilelerle olduğu gibi, Bâbîâlinin terzisi ile ona geleneksel meyve ve tatlı hediyelerini göndermek yerine, çok daha seçkin ve yüksek rütbeli bir şahsiyet olan kessedarını (sekretaryasının başı) görevlendirmiştir. İmparatorluk Majestelerinin Olağanüstü Elçisini kabul etmek için Ramistchifflik'te büyük bir odayı muhteşem bir şekilde hazırladı.

"Kont Orlow, sabah saat dokuzda, sadece tercüman olarak görev yapan Bay de Franchini'nin eşlik ettiği iki subay ve iki süvari eşliğinde oraya yürüdü. Kont Ramistchilik'e ulaştıktan sonra. Padişahın yardımcılarında biri olan Avni Bey'i, kendisine askeri rütbeler veren bir siperyle birlikte ana Bâbîâlide onu beklerken buldu ve her rütbeden başka birçok subay da onu karşılamaya geldi.

Silahtar Aga'nın odasına tanıtılan Kont, Reis Efendi'yi orada buldu ve her zamanki iltifatlardan sonra, hükümetin kendisine, Edirne hükümdarlıklarına gerekli emirleri iletme yükümlülüğünü yüklediğini ilan etti. Böylece bu şehirde kurulan askeri hastanemizde hastalara en büyük özenle bakılacaktır. Kont Orlow, Reis Efendi'nin, tüm isteklerini engellediği için, Padişah ile görüşmenin çok daha uygun olacağını bildirdi. Earl Orlow, Padişah'a Avrupalı bir nezaket göstererek, padişahın oturduğu tahta yaklaştı ve aziz efendisi İmparator'un mektubunu sundu. Reis Efendi onu aldı ve diz çökerek padişaha teslim etti.

Kont Orlow mektubu Büyük Lord'un elinde gördüğünde, İmparator'un, bu görevi ona emanet ederek, Edirne'de her iki ulus arasında yeniden kurulan kalıcı bir barış olmasını ne kadar arzu ettiğini onun adına sözlü olarak ifade etmek için ona emir vermeye tenezzül etti. Duygularını kanıtlamak için bu mektubu kendisine sunmakla görevlendirdiğini söyledi.

İmparator, Sultan ile yakın bir dostluk kurmak istedi ve bu onurlandırıldığı görevin ana amaçlarından biri de buydu. Padişah Reis Efendi aracılığıyla, imparatorun mektubu büyük bir sevgiyle ve az önce dile getirdiği dostluk duygularını aldığını hemen ifade etti. Barışın yeniden kurulmasından sonra başka bir arzusunun kalmadığını bundan böyle onun tüm rica ve isteklerini antlaşmanın en büyük kesinliğine uymaya yönelteceğini belirtti.

Odadan ayrılan kont, reis-efendisi, özel sekreteri Mustafa Bey, padişahın gözdelelerinden biri ve dostluğunun bütün yardımcılarıyla birlikte selâmcının odasına gitti. Efendi, padişahın emriyle, takdirinin bir nişanesi olarak, atlarından birini kendisini kullanması için görevlendirdiğini haber vermiş. Padişahın kendisine verdiği yeni ayrıcalığa minnettarlığını gösterdikten sonra kendisine yapılan onurları alarak Ramistchifflik'ten ayrıldı²⁸⁰.

"Almanya" başlığıyla 9 Mart 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

İstanbul'da büyük sakinlik hüküm sürüyor. Padişahın gösterdiği ölçülülük takdire şayandır. Ruslarla savaşı herkese af çıkarmakla kalmadı, aynı zamanda açık emirlerle Yeniçerilerin destekçisi olan herkese nazik davranılmasını emretti. İmparatorluğun mevcut durumunda dini gruplar arasında ayrılık yoktur ve uyum hüküm sürüyor. Sultan her olaya hazırlıklı

²⁸⁰Diario Balear, 27.02.1830,s.2-3.

olmak istiyor. Ordu savaş zamanına göre daha hareketli, yaşadıkları deneyim sonucunda öğrendikleri hataları düzelterek örgütlenmesi için çalışmalar yapıldı. Türk hükümetinde hala bir para müzakeresinden söz ediliyor. Ancak Muhammed'in yasası faizli kredileri yasakladığı için, paranın teslimi bir avans kisvesi altında yapılacak. Kredi verenler lehine belirli kiralar ve ürünü olan bazı kiralar ipotek altına alınacaktır. Büyük bir Gücün belirli koşullar altında kredinin garantörü olacağını söylüyorlar²⁸¹.

“*Prusya*” başlığıyla 11 Mayıs 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Tahmin edilebileceği gibi, müzakereler Doğuluların hareket tarzına ve yönlendirildikleri işlerin doğasına göre çok yavaş ilerliyor. Andrinopolis Antlaşması'nın uygulanması yeni gecikmelere maruz kalabilir, ancak tam olarak etkisini kaybetmeyecektir. Herhangi bir düşmanlığın mevcut düzeni bozacağına inanılmamalıdır. Aksine kesin çözüm ne kadar uzun süre ertelenirse veya engellerle zorlaştırılırsa, Ruslar için o kadar avantajlı olacağından emin olabilirsiniz. St. Petersburg'dan gelen tüm mektuplar, İmparator Nicholas'ı karakterize eden ılımlılığı, enerjiyi ve yumuşaklığı övüyor, onun uyanık faaliyetini ve halktan hak edebildiği sevgiyi, coşku noktasına ulaşan bir sevgiyi övüyor²⁸².

“*Türkiye*” başlığıyla 11 Mayıs 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Babiali, antlaşmaya sadakatle uyacak ve Petersburg'daki Türk Büyükelçisi'nin, görevi mutlu yenildi. Reis Efendi, Rusların Rumeli'deki bütün yerleri boşaltacakları ve Balkan'ın kuzeyine çekilecekleri konusunda resmi bir tebligat aldı. Savaş tazminatı olarak Asya'daki toprakları terk etmenin söz konusu olduğunu söylüyorlar. Ancak bu bölgenin küçük bir yer olacağına inanılıyor. Çünkü Halil Paşa, Rus kabinesinin ılımlılığını çok kutluyor. Padişah, İmparatorun karakterini şimdiye kadar bilmediğini itiraf ediyor. Şumnu'daki yenilgisinden sonra gözden düşen Sadrazam, son seferdeki davranışının haklı bir raporunu sunduktan sonra, padişahın gözüne yeniden girmeyi başardı ve Avrupa Türkiyesi Valisi olarak atandı. İstanbul ile İskenderiye arasındaki posta hizmeti iki Mısır vapuru tarafından güvenli bir şekilde yapılıyor. Tahir Paşa'ya, Fransa ile Cezayir arasında arabuluculuk görevi, İngiliz büyükelçisinin daveti üzerine verildi²⁸³.

“*Avusturya*” başlığıyla 17 Mayıs 1830 tarihli gazetede “Türk Büyükelçisi Petersburg'da kalmaya devam ediyor. Petersburg'da yapılan müzakereleri sık sık padişaha yazmak ve cevaplarını beklemek zorundadır. Bu durum Halil Paşa'nın görevini aksatmasına neden oldu²⁸⁴” yazmaktadır.

“*Avusturya*” başlığıyla 24 Mayıs 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Rus Hükümeti yaptığı askeri çalışmalarla, olabilecek her şeye göğüs germeye hazırdır. Petersburg'dan alınan bazı mektuplarda, Nesselrode Kontu ile birkaç yazılı ilişkisi bulunan Türk büyükelçisi, görevinde şimdiye kadar hiçbir ilerleme kaydetmedi. Söz konusu

²⁸¹Diario Balear,09.03.1830,s.2.

²⁸²Diario Balear, 10.05.1830,s.1.

²⁸³Diario Balear, 11.05. 1830,s.1.

²⁸⁴Diario Balear, 17.05.1830,s.1.

Büyükelçi'nin, Petersburg'daki konaklamasının uzun sürmeyecek. Özel kabine, Edirne'de yapılan Antlaşmaların koşullarını değiştirmeyi reddetti. Bu nedenle Babıali'nin, kendisine uygulanan savaş vergisinden tek bir düka indirimi yapılmasını beklememesi gerekiyor²⁸⁵.

“*Almanya*” başlığıyla 3 Haziran 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Erzurum'da garnizon halinde bulunan Rus birlikleri bu yerin tahkimatlarında çok aktif bir şekilde çalıştı. Fırat nehri malzeme yüklü gemilerle kaplıdır. Bu durum, Reis Efendi'ye iletmek için acele eden İstanbul'da bulunan Londra büyükelçisinin dikkatini çekti. Pera'daki diplomatik birlikler arasında Halilpaşa'nın büyük bir indirim karşılığında Erzurum'un, pembe kabineye bırakılmasını teklif edeceği yönünde söylentiler bulunuyor. Dört yıl önce, Kont Orlov'un İstanbul'dayken Babıali'nin Asya'daki Kars şehrini Rusya'ya bırakması için başlayan müzakerelerin olumlu sonuçlanmadığı ve bu durumun kamuoyunda atılan adımlara atfedildiği artık hatırlanmalıdır²⁸⁶.

“*Sırbistan*” başlığıyla 22 Haziran 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Belgrad, 2 Mayıs 1830 tarihli haberde; Babıali'nin Rusya ile savaş katkılarına ilişkin müzakerelerinin sonucu bilinmiyor. Ancak İmparator Nicholas'ın bir miktar indirim yapmış olacağı tahmin ediliyor. Çünkü Sultan, kendisine çeşitli taraflardan yapılan para tekliflerini reddetti. Yeniden birleştirilecek altı ilçenin sınırlarını belirlemekle görevli komisyonun faaliyetleri devam ediyor. Prens Milosch'un, Edirne Antlaşması hükümlerinin Rus ordusu Türkiye topraklarını terk etmeden önce yürürlüğe girmesini istediği için, göze çarpan herhangi bir değişiklikten Sırp komisyon üyelerini sorumlu tuttu. Bu şehirde disiplinli bir yapı bulunmuyor. Görünüşe göre Prens'den kayda değer bir avantaj beklenmediği ve bugüne kadar disiplinsiz birliklerin savaşta son derece yararlı olduğu için bunu hissetmiyor. Öte yandan Türk Ordusu'nun, Avrupa'yı ayaklarının altına almak için çalıştıkları ve bunun için hatırı sayılır meblağlar harcadıkları biliniyor. Son seferin tecrübesiyle, savaşı başarılı bir şekilde yürütmek için iyi organize edilmiş ve disiplinli bir piyadeye sahip olmanın gerekli olduğuna ikna olan Sultan, söylendiğine göre piyadesinin 1.500 askerden oluşmasına karar verdi. Düzensiz atlı kitlelerinin yerine sayıca piyadelerle orantılı olarak iyi disiplinli, bakımlı ve eğitilmiş askerlerden oluşan bir süvari birliği kurulmuştur²⁸⁷.

“*Türkiye*” başlığıyla 3 Temmuz 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Üç büyükelçi, Yunanistan'ın işleriyle ilgili olarak Londra'da imzalanan protokollerini bugün Babıali'ye ilettiler ve tabii ki Türk hükümeti, tercümanlara yanıt vermekle yetinerek, alışlagelmiş geciktirme sistemini izledi. Notlar incelenip ve Divan'ın görüşü alındıktan sonra serbest bırakılacaktı. O andan itibaren, Kont Orloff, Reis Efendi'ye, Padişahın derhal ve kategorik bir şekilde yanıt vermeyi reddettiği takdirde, Büyük Devletlerin bu sessizlikten Babıali'nin Londra protokolüne uymayı reddettiği sonucunu çıkaracağını bildirdi. Onlar, Babıali'nin ortaya koyduğu binlerce hükümle tamamen kapsanması için yeni Devletin

²⁸⁵Diario Balear, 24.05.1830,s.2.

²⁸⁶Diario Balear, 03.06.1830,s.1.

²⁸⁷Diario Balear, 22.06. 1830,s.1.

sınırlarını genişletmek zorunda olduklarına inanıyorlardı. Ayrıca, Babıali'nin protokole bağlılığının, İmparator Nicolas'ın Edirne Antlaşmasına uygun olarak bir şeyler vermesine katkıda bulunabileceği de o bakanın dikkatini çekti. Bunun bir sonucu olarak, Reis Efendi Kont Orloff'u dinlemeye daha isteklilik gösterdi. Orloff'a, Yunan bağımsızlığı protokolü için Sultan'ın rızasını alacağına söz verdi. 24 Nisan'da müttefik büyükelçilere, Sultan'ın hükümleri kabul ettiğini söylediği bir notayı ilettiler.

Rus Hükümdarı'nın bu küçümsemenin bir ödülü olarak Babıali'ye Edirne Antlaşması'nda öngörülen dört milyon düka savaş tazminatını affettiğini ve Halil Paşa'dan gelen elçiliğin artık hiçbir amacı kalmadığından yakında bu başkente ulaşmasının beklendiğini ekliyorlar. Padişah, İmparator Nikolas'ın barışı korumadaki samimiyetine o kadar inanmıştır ki, dış meselelerden çok iç meselelere önem verir. Bunların dikkatli olması gerektiği doğrudur, çünkü görünüme göre halkın, bölgeyi terk ederek Babıali hâkimiyetinden kurtulmayı teklif eden vilayetlere gitmektedir ve hoşnutsuzluk artmaktadır. Edirne Antlaşması'nın imzalanmasından bu yana birçok Hristiyan aile, antlaşmanın kendilerine verdiği gücü kullanarak, Rus eyaletlerine yerleşmek için göçtüler. Ancak bugün göç o kadar fazla ki, hesaplamalara göre, Besarabya ve beyliklere yerleşmek için Osmanlı topraklarını terk eden 100 kadar aile bulunmaktadır. Ne Türk komutanların Babıali adına verdiği sözler ne de General Dibitsch'in beyanları Rumeli ve Bulgaristan vilayetlerinde yaşayan Yunanlılar'ın, her ne pahasına olursa olsun tüm mallarını bırakarak Osmanlı İmparatorluğu'nu terk etmemelerine engel olamamıştır. Bu göçün bir sonucu olarak, Rumeli ve Bulgaristan vilayetlerinde tarım bitti, topraklar değersizleşti, Babıali'nin durumudaha da kötüleşti. Sultan, kasabaların mevcut düzeninde ölümcül olabilecek sert önlemlere başvurmaktadır.

Karadeniz'e giden birçok Yunan gemisi İstanbul Boğazı'nı geçti. Mayıs ayı başında geri çekilmeye devam eden Rus ordusu, karargâhını Burgaz'dan Hacı Oğlu Bazarlık'a taşıyacak. Yusuf Paşa üç gün önce İstanbul'a geldi ancak Babıali Sarayı'nda görünme izni yoktur²⁸⁸.

“Avusturya” başlığıyla 3 Temmuz 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

İstanbul'dan alınan 26 Nisan 1830 tarihli mektuplara göre; Babıali'nin savaş vergisini ödemek yerine Erzurum ve Kars karşılığında Boğdan ve Eflak beylikleri üzerindeki egemenlik hakkını Rusya'ya devretmeye karar vereceği anlaşıyor. Büyükelçi Halil Paşa ve Kont Nesselrode'nin bu konu hakkında konferanslar verdiği de eklenir. *Observador Austrico* Gazetesi; bir Türk firkateyninin, Petersburg'dan dönmesi gereken büyükelçileri almak için Karadeniz'e gitmek üzere İstanbul limanından ayrılacağını yazmaktadır. Aynı gazete, cephanelikte yapılan silahlarla ilgili olarak, Valinin, Yunan ayaklanmasından çok rahatsız olduğu için onları Candia adasına gönderildiği, Osmanlı Bâbîâlisı yakınlarındaki İngiltere Büyükelçisi Sir R. Gordon, hükümdarının doğum gününü muhteşem bir performans ile kutladığı yazılmıştır²⁸⁹.

²⁸⁸Diario Balear, 02.07.1830,s.1.

²⁸⁹Diario Balear, 03.07. 1830,s.1.

“*Almanya*” başlığıyla 11 Temmuz 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Babiali'nin, Rusya'ya borçlu olduğu 8 milyon dukayı ödemek için hâlihazırda teslim edilmiş meblağlar düşüldükten ve affedilen günlük kaydından sonra Rothschild hanedanıyla bir borç sözleşmesi yapmaya karar verdi. Kredi % 80 olarak çıkıyor, saymaca toplamı sekiz yerine 10 milyon duka ve tahvillerin %5 faizi bulunmaktadır. Viyana, Frankfurt, Amsterdam, Londra ve Paris'te Bay Rothschild tarafından yıllık olarak ödenecektir. Borç verenin seçtiği menkul kıymetlere gelince, farklı sesler bulunmaktadır. Bazılarına göre, üç büyük Avrupa Gücü garantörolacak. Diğerlerine göre, Türkiye'nin belirli sınır karakollarını verdiği sürece, gümrükten ödenecek olan kredinin tamamı geri ödenene kadar elinde kalacak olanlardan biri garantör olacak²⁹⁰.

“*Çeşitli Haberler*” başlığıyla 13 Temmuz 1830 tarihli gazetede Rus-Türk Savaşı'nın Bir Bölümüne yer verilmiştir. Gazetede şu yazmaktadır:

Yazar, Türkiye ile Rusya arasındaki son savaşta Rus ordusunun hafif süvari alayında görev yaptığını söylüyor. Beni ata binmem için Transilvanya'ya gönderdiler ve karargâhlara dönerken kampçılık yapan bir çingenenin yaşadığı bir köyden geçtim. Askerlere sattığı yiyeceklerden ve onlara baktığı fallardan çok para kazandı. Benim siperimi oluşturanlar çingenenin etrafını sardılar, onlara iyi şanslar söylemesi için sabırsızlandılar, çünkü başlamak üzere olan savaş onların gelecekteki kaderini öğrenmek için güçlü bir nedendi. Onun saflığına gülerek, yine de yaşlı kadına elimi uzattım. Muayene eder etmez, bana en ciddi ve ihtiyatlı bir tonda sadece şu kelimeleri söyledi: 20 Ağustos. Kendisini daha açık anlatması için boşuna yalvardım; Gizemli cümlesine tek kelime eklemek istemedi ve daha da vurgulu bir tonda tekrarlardı. Bu tarihin hafızama öyle sağlam bir şekilde kazındığından kimsenin şüphesi olmasın ki, silinmesi kolay olmadı.

Sefer açıldı ve alayım risklere, yorgunluğa en çok katılanlardan biriydi. Bu seferde Türklerin bir süre esir almama sistemini uyguladıkları unutulmamalıdır. Kendilerine ve tarlalarına getirecekleri her kelle için bir duka sözü vermişlerdi ve bu nedenle Yeniçeriler ve Sipahiler düelloyu kazanmak için inatla yarıştılar. Karakollarımız, Türklerin azgın açgözlülüğüne sundukları bu tuzağa sık sık kurban oluyordu, çünkü askerlerinin üstün güçlerle kelle aramaya gelmediği bir gece bile geçmiyordu. Bu seferler o kadar gizli ve hızlı bir şekilde düzenlenmişti ki, nadiren ters giderlerdi; bu nedenle sabahları karakolların başsız cesetlerden oluştuğunu görmek çok yaygındı. Komutanımız olan General Fritchakof, ilerleme hattını korumak için her gece büyük bir süvari siperinin dışarı çıkmasını emrederek bu tür acımasız talihsizlikleri önlemeye çalıştı. Bu siperler genellikle bir veya iki yüz attan oluşuyordu; Ancak askerlerinin ticaretinin kesintiye uğramasından rahatsız olan Türk generalleri, onları korumak için bizimkinden daha güçlü siperler gönderdiler ve bu da daha fazla kafa kırılmasına neden oldu. Geceleri devriyeye çıkmak o kadar tehlikeli hale geldi ki, bu hizmeti yerine getirmek zorunda olan memurlar genellikle vasiyetlerini bıraktılar.

²⁹⁰Diario Balear, 11.07. 1830,s.1.

Ordunun konumunu değiştirmeyen farklı çatışmalar ve kısmi çarpışmalarla Ağustos ayına kadar işler bu sancılı durumda kaldı. Ağustos güneşinden, uğursuz günümden sekiz gün önce, her zaman çok iyi olduğu için sık sık yaptığı gibi ona birkaç şişe Tokay şarabı almak için uğur ingenisini aramaya gittim. şişelerin parasını derken, belirttiği günde öldürülme talihsizliğine uğramam ihtimaline karşı, benden acilen kendisine bir miras bırakmamı istedi: Tahmini gerçekleşmezse, bana bir sepet Tokay şişesi vermek zorunda kalacağını ekledi. Bulunduğum pozisyonunda her an lebileceğimi düşündüm ama sebebini anlayamadım çünkü bu risk 20 Ağustos'ta gerçekleşmiş olmalı. Kısacası, artık şaka gibi gelmeyen çingenenin bu azmi, beni onunla mareşal tarafından yetkilendirilen diğer memurların huzurunda bir manastır kutlamaya yöneltti ve bu sayede ingeneye ölmesi durumunda en iyi atlarımdan ikisini verdim ve aksi takdirde o, en iyi kalitede şarap şişeleriyle dolu bir sepet verdi.

Sonunda ağustos ayının muazzam güneşi geldi. O gün en ufak bir riske girdiğimi varsaymak için hiçbir neden yoktu, çünkü alayın nöbet tutmakla görevli olmasına rağmen önümde iki subay vardı.

Alacakaranlıkta, hafif süvariler ayrılmaya hazırlanırken, cerrah albaya, grev gzclğn yönetecek olan yüzbaşının, onu değiştirmek için ölümcül belirti gösteren ani bir saldırıya uğradığını bildirdi. Bu subay atını almaya gitti ve binerken çok ılımlı ve uysal olmasına rağmen korktu ve biniciyi fırlatarak bir bacağını kırdı. Bu olaylar sıranın bana gelmesine neden oldu ve itiraf etmeliyim ki ağustos güneşi olduğunu düşününce ruhum rahatsız oldu. Bununla birlikte, alayımdan seksen ve diğerinden yüz yirmi hafif süvari süvarisi ile yürüdüm. Karakolumuz kamptan yaklaşık bin adım uzakta, sazlıklarla dolu bir lagnn yanındaydı; kılıç çekilmiş ve elde karabina ile bir buçuk saat.

eyrek saat sonra yanımızda bağırışlar duyduk: Allah, Allah diyerek ve aynı zamanda bizi atların birinden daha fazla yere fırlatan bir tüfek atışına maruz kaldık. Bir anda sekiz yüz Türk'n kuşatıldığını gördük ve çok kanlı bir mücadele başladı. Düşmanlar g olarak üstün oldukları ve araziyi iyi bildikleri için bizi tamamen yok ettiler. Kendimizi bulduğumuz kargaşada, her birimiz en ufak bir endişe duymadan her yöne saptık ve geri döndük. Sekiz yara aldım, düşmanın elinden mi, askerlerimin elinden mi bilmiyorum, atım ölümcül şekilde yaralandı ve vücuduyla bacağımı yakalayarak düştü, öyle ki hareket edemeden yerde kaldım. Bu acımasız çatışma, zaman zaman, askerlerimin çaresizlik cesaretiyle kendilerini savunduklarını görebildiğim tabanca atışlarının ateşinden görülebiliyordu. Ancak afyon sarhoşu olan Türkler, yle korkunç bir katliam gerçekleştirdiler ki kısa sürede tek bir Rus ayakta kalmadı. Galipler faydalı atları ele geçirdiler, l ve yaralı askerleri soydular ve hemen kafa kesme operasyonuna geçtiler. Taşıdıkları çuvallara dikkatlice yerleştirdiler. Bu durum aslında pek sevindirici değildi. Türkçeyi iyi anlıyordum ve Müslümanları operasyonu bir an önce bitirmeleri, yardım gelmeden ayrılabilmeleri için birbirlerini teşvik edecektim ki beklemeden duramayacakları için bu çok uzun sürmezdi. Türkler, dönüşü için söz verilen iki yüz dkayı toplamak için geride tek bir kafa bırakmak istemediler. İki yüz dkanın bu durumu ve toplu kafaları sık

sık saymaları, sipernin gücünün gayet iyi farkında olduklarını kanıtladı. Durumum her an daha da kritikleşiyordu ve bu nedenle lagüne girip giremeyeceğimi görmek için bacağımı atın altından çekmeye çalıştım.

Küçük attan asla kurtulamazdım, eğer spirani yaptığı sarsıcı hareket nedeniyle devrilmeseydi, bu mutlu fırsattan yararlandım ve hüküm süren karanlığın lütfuyla sürünerek aramaya çıktım. Sazlıkların ve sazlıkların matositlerinden. Arkadaşlarımdan bazıları da aynı yolu denemiş, ancak geçişleri sırasında cellatlar tarafından ölü bulunmuştu ve bu fikir benim için yolculuğu daha da sancılı hale getirdi. Sonunda, bir mucize eseri, kendimi insanların arasına saklamayı başardım. Oradan Türklerden birinin şöyle dediğini işittim; sadakatsiz bile elimizden kaçtı; diğerlerinin cevapladığı, boşluklara geçmesi imkansız diyordu. Daha fazla söz duymadım çünkü dökülen kan bayılmama neden oldu. Kendime geldiğimde sabahın çok geç saatleriydi, bu da bu durumda saatlerce geçirdiğimi gösteriyordu.

Fingoya dizlerime kadar dalmıştım ve önceki gün olanları hatırladığımda tüylerim diken diken olmuştu. Çingene kadının tahmin ettiği ağustos güneşinin fırtınasını hayal gücüm def edemedi. Yaralarımı tanıdım ve sekiz saydım, ancak hiçbirisi tehlikeli olmasa da, hepsi kollarda, sırtta ve göğüste, etten öteye gitmeyen bıçak yaralarına indirgenmişti. O ülkede geceler çok serindi. Oldukça kalın bir palto giyiyordum, bu vesileyle sadece beni elementlerden korumak için değil, aynı zamanda yaralarımı da korumak için bu vesileyle çok işime yaradı. Ölmekte olan atların inlemelerini duydum; arkadaşlarımla öyle değil; Türkler sayesinde hepsi başsız kalmıştı. Sonunda artık tehlikede olmadığımı inanarak saklandığım yerden çıkmaya karar verdim ve bunu çok çalışmadan yapamam. Savaş alanını tanıdığımda, karşıma çıkan ıssızlık sahnesi beni çok üzdü. Yoldaşlarımla başına gelen talihsiz kaderden kurtulmayı umarak o katliam tiyatrosundan geçiyordum ki birdenbire saldırıya uğradım. Görünüşe göre çalacak bir şey kalıp kalmadığını aramaya gelmiş iri yarı bir Türk'ün kolunda duruyordu.

Beni besleyen umutların bir rüya gibi yok olduğunu görsem, ıstırabımın ne kadar ciddi olacağını bir düşünün. Al, ona Türkçe söyledim, peçemi, çantamı ve elbisemi ama Allah aşkına yalvarırım beni öldürme. Barbar, büyük bir alçakgönüllülükle yaptığı bu ricaya gülümseyerek şöyle dedi: Sahip olduğun her şey benim, ama senin kellene de ihtiyacım var. Bunu söyleyerek süvari şapkamın bağını çözdü ve kravatımı çıkarmaya başladı. Kendimi silahsız ve herhangi bir savunma aracısız buldum ve yaptığım en ufak harekette Türk elinde taşıdığı kılıçla göğsümü delebilirdi. O zaman merhamet etmesi için ona defalarca sarılmaya karar verdim, ama yalvarışlarıma kulak asmadan boynumu serbest bırakmaya devam etti, Bana merhamet et, dedim o zaman; Arkadaşlarım zengin, beni tutsak alırsan yüklü bir fidye alırsın.

Çok uzun bir iş olur, diye cevap verdi soğuk bir sesle; kıpırdama ki, sana acı çektiirmeden kafanı keseyim: hadi, çocuk olma ve başka bir şey söylemeden gömleğimin iğnesini çıkarmaya başladı. Barbar, muhtemelen kuvvetlerinin üstünlüğünden emin olduğu için, onu tutmama itiraz etmemişti. Göğsünden iğneyi çıkarmakla meşgulken, elim sanki kuşağını

delmiş gibi sert bir şeye dokundu, demir bir çekiçti. Bu eylemde bana, muhtemelen hayatımda duyacağım son şey olduğu için içimi dehşetle dolduran bir ifade olan sakın ol'u tekrarladı; ama çekici dikkatlice çıkarmak beni derinlemesine düşünmekten mahrum etmedi. Türk onu fark etmedi ve bir eliyle saçımı tutup diğer eliyle kılıcı kınından çıkarırken birden kendimi ondan ayırdım ve tüm gücümle yüzüne bir çekiç darbesiyle vurdum. Bu beklenmedik saldırı onu sersemletecek bir konuma getirdi, bu andan yararlanarak ona korkunç bir darbe daha vurdum. Sonra kılıç elinden düştü ve dizlerinin üzerine düştü. Kılıcı aldım ve onunla birçok kez göğsünden geçtim. Hemen, silahlarının uzaktan parladığını gördüğüm ileri karakollarımıza doğru koşmaya başladım.

Kampa mutlu bir şekilde vardım ve tüm yoldaşlarım beni bir hayalet sandı. Çok geçmeden ateşli bir hastalığa yakaladım ve hastaneye götürüldükten sonra orada altı hafta geçirdim ve sonunda hastalıktan ve yaralardan kurtuldum.

Alayıma döndüğümde, çingene büyücü kadın beni ziyarete geldi ve enfes Tokay şarabı dolu sepet dolusu şişeyi teslim etme yükümlülüğünü yerine getirdi. Birkaç gün sonra, yokluğum ve hastalığım sırasında çingenenin tahminlerinin doğruluğu ile çok iyi bahisler kazandığını öğrendim ve itiraf etmeliyim ki bu haber, az önce başıma gelenlerle birlikte beni hayrete düşürdü.

Bir süre sonra Türkler için bagaj taşımacılığında çalıştırılan iki Sırp asker kaçağı kampımıza geldi ve oradan kaçtılar. Bu asker kaçakları, Çingene'yi birkaç gece ordumuzun hareketlerini komutanlara bildirmek için Türk kampına gittiğini gördüklerinden tanıdılar. Bize bu açıklamayı yaptıklarında şaşırdık, çünkü bu iyi kadın birçok kez bize hizmet etmiş, ihbarlar vermiş ve çok riskli işlemler uygulamıştı.

Firariler, söylediklerinde ısrar ederek, Türklerin mevzilerimizi ve ne kadarını infaz ettiklerini ondan öğrendiklerini ve onları sık sık tekrarlanan kısmi saldırılar yapmaya teşvik ettiğini eklediler; Kısacası, Türkçe yazıyla, her yere serbest geçiş hakkı olan güvenli bir davranış emanet etmişlerdi. Bu haberle çingenenin yakalanması için düzenlemeler yapıldı ve şüphelenilmeden önce Türkçe belge arandı ve bulundu, onun bir casus olduğu ve bu şekilde ele alınması gerektiği konusunda hiçbir şüphe kalmadı.

Onu ölüm cezasına çarptırdılar ve cezası verilmeden önce onu görmeye gittim ve yaptığı tahmin hakkında sordum, bana her iki ordu için de çifte casus olduğunu ve elde ettiği karlar için açgözlü olduğunu itiraf etti. Her iki taraftan da, ne olabileceğini defalarca önceden bilerek, iyi şanslar demenin yollarını aramıştı. Benim meseleme gelince, bunun gerçekleşmesini hazırlamak ve şu kayda değer olayla kendini kanıtlamak uzun zaman aldı. Alayın sıraya girdiğini öğrendiğinde, Türkleri ilerleyecek gözcüye saldırmaya teşvik etti. 20 Ağustos'ta ve bu hizmette benden önce iki subayın olması gerektiğini öğrenince, birini zehirli şarap sattı ve diğerine gelince, bindiğini görür görmez bir parça tanıtmak için fırsat kolladı. Atın burun deliklerine tutuşan kor ile atlıyı yere fırlattı. Çingene gerçekten de asıldı ve o andan itibaren kampımızda Rus kelle ticareti azalmaya başladı²⁹¹.

²⁹¹Diario Balear, 13.07.1830, s.1-3.

“Türkiye” başlığıyla 17 Temmuz 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

21 Mayıs 1830 tarihinde Halil Paşa ve Sekreteri Sarun Efendi, Petersburg'da Rusya ile Babiali arasında imzalanan ve karşılığında Sultan'a üç milyon düka indirim yapılması gereken savaş tazminatına ilişkin anlaşmayla geldi. Bu yasanın onaylanması gerçekleşikten sonra, Earl Orlov İstanbul'dan ayrılacak²⁹².

“İngiltere” başlığıyla 24 Ağustos 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Yusuf Paşa'nın İstanbul'da Sultan tarafından çok iyi karşılandı. Fransızlar 1823 yılında İspanya'ya girdiğinde, amaçlarının İspanya'yı işgal etmek olduğu söylendi. Ruslar'ın Türklere saldırmasının ise Doğu Hindistan'a serbest bir geçiş sağlamak için Türkiye'yi tamamen boyun eğdirmek ve onu Rusya'ya bağlamaktır. İspanya ve Rus ordularının anlaşmalarda karşılaştırıldığı gibi Türk topraklarını tahliye edildiği gün tek bir Fransız askeri kalmadı²⁹³.

“Türkiye” başlığıyla 21 Ağustos 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Edirne civarında çok önemli olaylar meydana geldi. Rus orduları Bulgaristan'a girdiğinde, Hristiyan halk, işgalden hemen sonra barışın sağlanacağını düşünmediğinden, Türklere karşı ilk başta kayıtsızlıkla karşılanan aşırılıklar yaptılar. Çok geçmeden Rus ordusunun liderleri kendilerini bastırmak zorunda kaldılar.

Bunun bir neticesi olarak Bulgarlar, hiç şüphesiz sulhtan sonra göç etmeye başladılar. Padişahın bütün vilayetlerde büyük bir hassasiyet ve dindarlıkla gözetilmiş olarak yayınladığı Af 'a rağmen, bu durum şimdiden genel bir hal almıştır. Yerli halk, Rus hükümetinin çabaları neticesinde evlerini ve çiftliklerini terk ederek iş bulma ve 15 yıl boyunca tüm vergilerden muaf olma hayali ile gitmiştir. İşte böyle oyunlara aldanmışlar ve bunları kendilerine önder olarak gören diğer kişiler de onların yolundan gitmiştir.

Bir kısmı, ellerindeki en kıymetli şeyleri yükledikten sonra, Rus ordusunu takip etmek maksadıyla Burgaz civarlarında toplandılar. Diğerleri çoktan Besarabya, Boğdan ve Eflak'a gitti ve arkalarında bıraktıkları birkaç kasabakendilerini soyguna, yağma ve her türlü aşırılığa adanmış tembel adamların oldu.

Babiali, bu rahatsızlıklara kayıtsız kalmamıştır. Öyle görünüyor ki, durumu Rus büyükelçisine bildirmiş, o zamandan beri üst düzey subaylar, Yunanlılar ve Bulgarları aldatmak için tüm nüfuzlarını kullanmışlar ve bu kişiler tarafından halka verilen sözlerin yanlış olduğunu görmelerini sağlamıştır. Bu mesele o kadar ciddi bir hal aldı ki, en sonunda Babiali ve Rusya elçileri arasında girilen müzakerelerin konusu olmak zorunda kaldı. Bu arada Vezir, Yunan başpiskoposunu elinden gelen her şeyi yapması için görevlendirdi. Temelde yapılması gereken Mareşal Diebitsch ve çevresindekilerin alenen karşı çıktıkları bu göçün kontrol altına almaktı. Ancak, kalabalığın ruhunu etkileyemediği ve bu kötü olayın kendisini güvenliğini düşünmeye ittiği ihtiyacı bahanesiyle, başpiskopos da ailesiyle

²⁹²Diario Balear, 17.07.1830,s.1.

²⁹³Diario Balear, 24.08.1830,s.1-2.

birlikte Osmanlı topraklarını terk ederek göç etti. Buna rağmen, görevi gereği, Babıali Bulgarları durdurmak isterse onlara şu maddeleri vereceğini vezire bildirmiştir:

1- Hiçbir Türk kendi yerlerine ve köylerine yerleşemez.

2- Ayan, Primatlar olmadan hiçbir şeye karar verilemez.

3- Ve son olarak, cizye ve haraç hariç diğer vergi ve hizmetlere tabi tutulamazlar. Bu yeni koşullar Rusya'nın garantisi altında uzatılacaktır.

4-Bulgaristan'ın merkezinde, Bulgarların, Türk makamlarından şikâyetleri dinlenecek, kendilerine tanınan yeni imtiyazları Rusya'nın güvencesi altına alacak bir Rus başkonsolosu olacak.

Bu Gücün başka yerlerde de konsolosluklar açacağı garanti edilmektedir. Konu hakkında ne düşünülürse düşünölsün, gerçek şu ki, Rus kabinesi bu son koşullarda iyi niyetli olduğunu kanıtladı, çünkü bu hareketlerde hiçbir parti rol oynamadı. Aslında sonuç onun lehine oldu, çünkü Bulgarların arasına Bulgar halkını korumaya yetkili Rus konsolosları yerleştirdi.²⁹⁴

“Türkiye” başlığıyla 8 Eylül 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Ruslar, Türk topraklarını boşaltmaya hazırlanıyor. Hospodaların seçimi, şimdi Babıali ve Rusya'nın meşgul olduğu meseledir. Boyarlardan bazıları Bay de Minciski ile birlikte Petersburg'a gittiler ve buradan hemen bu başkente gelecekler. Şu anda Babıali'nin dikkatini çeken büyük işlerin ortasında, Paşaların huzurunu ve güvenliğini sağlamak için hiçbir yol ihmal edilmiyor. Bulgarlara padişahın gerçek duygularını ve halka olan sevgisini göstermek için yapılan aflar ve diğer kanunlar, bu eyaleti harap eden büyük göçü durdurdu²⁹⁵.

“Türkiye” başlığıyla 20 Eylül 1830 tarihli gazetede Türk topraklarının artık Rus askerlerinden neredeyse kurtulduğu ve Varna Meydanı'nın kısa bir süre sonra Osmanlı görevlilerine teslim edileceği yazmaktadır²⁹⁶.

“Türkiye-İtalya” başlığıyla 27 Nisan 1831 tarihli gazetede bir mektuba yer verilmiştir. Mektup şöyledir:

Arkadaşım: Kısa bir süre önce liberalizm, İmparator Nicholas'ın Türkleri Avrupa'dan kovmayı başarmasını hararetle istiyordu. İmparatoru gözlemleyin gün içinde neler olduğunu ve bu siyasi birlikteliğin ne ölçüde değiştiğini göreceksiniz. Büyük Lord, devrim isteyenlerin lütfuna düşmüş ve onlar, Polonya'nın ayaklanmasını Rusya'nın zararına olacak şekilde desteklemekten başka bir amaç gütmeyen İran ve Osmanlı İmparatorluğu ile dost olmuşlardır. İlgili ölkelerin çıkarlarının, geleneklerinin ve hatta mesafelerinin bile göz ardı edildiği bu yeni birleşime kim şaşmaz? Bazılarının arzusuna göre ve sırf kendilerine uygun olduğu için, İran ve Osmanlı İmparatorluğu'nun tüm düşmanlıkları mucizevi bir şekilde

²⁹⁴Diario Balear, 21.08.1830,s.1-2.

²⁹⁵Diario Balear, 08.09. 1830,s.1.

²⁹⁶Diario Balear, 20.09.1830,s.1.

sona erdi ve bu ne için? Tabii ki! Osmanlı İmparatorluğu ve İran, Polonya'ya yardım etmek ve onun köleliği elde etmesini kolaylaştırmak için candan birleşsinler ki, buna devrimci dilin karmaşasında özgürlük denir. Bu tür kuruntular, onu dünyanın reformcuları olarak kovanların kafalarını değiştirmeseydi, Avrupa daha sakin, insan türü daha mutlu olurdu.

Kuvvetlerini eksik olarak bildiğimiz Pers, Rusya ile makul bir savaş sürdürme şansına sahip olmuş olabilir, çünkü ondan alınan eyaletler İsfahan yakınlarında ve Petersburg'dan çok uzakta. Onlarda yaşayan insanlar Perslerin dindaşları oldukları için onların dillerini konuşur ve onlarla ticaret yaparlar. Bu durum her zaman bir savaşa belirli derecelerde elverişli olasılık verir. Ama bu savaş Babıali ile olsaydı aynı şey olur mu? Kesinlikle hayır: Rusya'nın ele geçirdiği Besarabya ve Karadeniz kıyıları, Moskova İmparatorluğu'nun güçlü kısmıyla sınır komşusudur. Bu eyaletler, Osmanlı İmparatorluğu tarafından kolayca fethedilemez. Bu şehirler şartları nedeniyle Rusya için çok değerlidir. Babıali'ye karşı hiçbir eğilimleri yok. Rusların bu şehirlerden sağladıkları avantajlar, diğer üretken ve iyi konumlu illerin avantajlarına eşittir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun ileri nöbetçileri ve Avrupa siyasetiyle bağdaştırdıkları Divan'ın feneri olan Boğdan ve Eflak, kuşkusuz son antlaşmalarla bir ölçüde tehlikeye atılmıştır; ama henüz kaybolmadılar. Taahhütlerini yerine getirdikten sonra, Babıali kendi muhafazasını güvence altına alır. Bu, yeni liderlik pahasına onları geri almaya çalışmaktan çok daha güvenlidir. Boğdan ve Eflak'ın, Rus işgaline borçlu olduğu medeniyet ilerlemesi, başka bir zaman Divan'ı dehşete düşürürdü ancak şimdiki Sultan'da bu duruma müsamaha gösterir. Mısır'da, Sırbistan'da ve hatta İstanbul'da olan her şey, Büyük Türk'ün medeni tebaa fikrine aşina olduğunu kanıtlıyor.

Buraya kadar, Babıali'nin gücünün Rusya ile ölçülebileceğine inanılırken, Türk süvari hücumlarının karşı konulamaz olduğu söylendiğinde; her Osmanlı'nın teslim olmaksızın ölmeye hazır olduğu tartışıldığında; Ruslar ve Türkler arasındaki son seferden önce bunun nasıl yapılabileceğini düşündük ama işler çok değişti ve yansımaların yerini gerçek aldı. Türk topraklarının işgale izin verdiği gün biliniyor. Türk birliklerinin kaçmayı bildiğini; Müslümanların kendi eyaletlerinde bir düşman garnizonunu hoş görmeleri; en azından şimdilik dinlenmenin Türkiye için uygun olduğu sonucu çıkarılıyor. Gücünü yeniden kazanması gereken, şiddetli bir egzersizin kendisine çok zararlı olacağı, nekahat dönemindeki bir hastayla karşılaştırılabilir ve genç çiçeğini kaybetmesine rağmen, hala olgunluğun canlılığına sahip olduğunu varsayarsak, sakinlik, rejim ve zamanla sağlığına kavuşabilir. İşte bu yüzden diyorum ki, devrimlerin propagandacıları Rusya'ya karşı Polonya'ya yardım etmesi için Türkiye'ye ihtiyaç duyarlarsa, ona açıkça güvenmekle yanlış yapacaklardır, çünkü Sultan, kendisine verilen yardımdan Rusya'ya değil, Yunanlılara karşı yararlanma konusunda çok yeteneklidir.

Yukarıdaki yansımalar, her yerde olduğu gibi burada da, dedikleri gibi, hosteslere güvenmeden dünyayı istedikleri gibi yönetmek isteyenler tarafından uydurulduğuna dair tekil bir haber tarafından üretiliyor. Bu nedenle, Polonya ile Türkiye arasında kurulmak istenen ittifaklar çok paradokstur. Avrupa'nın ortasında yer alan, hiçbir denizle sınırlı

olmayan, hiçbir dağı savunmayan bir ülkenin, bağrında komşularının onaylamadığı bir hükümeti kurması pek olası değildir. Aksini düşünenler, yerlerini yanlış seçmişlerdir. Polonya'da, Almanya'da olduğu gibi, komşuları düzeyinde yürümek gerekiyor, aksi takdirde, diğerlerinin sapmaya izin vermediği yolu oluşturmak için her yerden insanların gelmesi istenir.

Elbette insanların değeri bir şey için hesaba katılmalıdır: Polonyalıların cesur olduğunu kimse inkâr edemez, ancak son kullanma zamanlarını biraz daha geciktirmek onun gelmesini engellemiyor. Daha iyi şansa layık bu kadar çok insanın paramparça olduğunu, tamamen hayali projeler gerçekleştirme fikrine çılgınca sürüklendiğini görmek acı verici; ama insan ırkının kendi yıkımına hizmet etme gibi üzücü bir yeteneğe sahip olması kendini korumak için kullanılması gereken güç ve cesareten daha az değildir. Devrimleri destekleyenlere ve onları bilmeden onları dilemeye muktedir olanlara teşekkürler!²⁹⁷

“*Çağdaş Tarih, Türkiye Üzerine Mektup*” başlığıyla 27 Kasım 1831 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

“Liberal Arkadaşım, İmparator Nicholas'ın Türkleri Avrupa'dan sürmeyi başarmasını hararetle diledi. Bakın, gün içinde neler oluyor ve bu siyasi bileşimlerin ne kadar değiştiğini göreceksiniz. Büyük Lord, ihtilal isteyenlerin gözüne girmiş ve bunlar, Rusya aleyhine Polonis ayaklanmasını desteklemekten başka amaçları olmayan İran ve Osmanlı İmparatorluğu ile dost olmuşlardır. Bu hangi ülkelerin çıkarlarından, geleneklerinden ve hatta mesafelerinden vazgeçtiği yeni birleşimin çatışması? Bakın, bazılarının isteklerine göre ve sadece onlara uygun olduğu için mucizevi bir şekilde İran ve Osmanlı İmparatorluğu'nun tüm düşmanlıklarını sona erdirdi. Bu ne için? Tabii ki: Osmanlı İmparatorluğu ve İran'ın candan birleşmesi için Polonya'ya yardım etmek ve devrimci dilin karmaşasında özgürlük denen köleliği elde etmesini kolaylaştırmak için.

Bu tür kuruntular, onu dünyanın reformcuları olarak reddedenlerin kafalarını karıştırmasaydı, Avrupa daha iyi durumda olacak ve insan türü daha mutlu olacaktı. Güçlerini tam olarak bilmediğimiz İran'ın, Rusya'yla bir savaşı edepi bir şekilde sürdürme şansı olmuş olabilir. Çünkü İran'dan alınan vilayetler İsfahan yakınlarında ve Petersburg'dan çok uzakta; çünkü buralarda yaşayan insanlar Perslerin dindaşlarıdır, onların dilini konuşur ve onlarla ticaret yapar; bu her zaman bir savaşa belirli derecelerde olumlu olasılık verir. Ancak bu savaş Babıali'de olsaydı aynı şey olur mu? Hayır, kesinlikle. Rusya'nın ele geçirdiği Besarabya ve Karadeniz kıyıları, Moskof İmparatorluğu'nun güçlü tarafıyla sınır komşusudur ve vilayetleri Osmanlı İmparatorluğu tarafından kolayca fethedilemez. Durumu nedeniyle Rusya için çok değerli olan Rusya'nın kendisi, onlara olumlu bir değer vermek için yaptığı fedakârlıklar nedeniyle değerlidir. Babıali'ye karşı hiçbir eğilimleri yoktur ve diğer verimli ve iyi durumdaki illerin sağladıkları olmadıkça onlardan yararlanmayacaktır.

²⁹⁷Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria, 27.04.1831, s.1-6.

Şimdiye kadar bunun, Ruslar ve Türkler arasındaki son seferden önce, Babıali'nin Rusya ile gücünün ölçülebileceğine inanıldığında nasıl yapılabileceğini düşündük. Türk süvari saldırılarının karşı konulamaz olduğu ve her Osmanlı'nın teslim olmaksızın ölmeye hazır olduğu söyleniyordu ama gerçekler çok değişti ve hayallerin yerini gerçekler aldı. Türk topraklarının işgale izin verdiği gün biliniyor. Türk birliklerinin ateşi nasıl karşılayacağını Müslümanların kendi eyaletlerinde bir düşman garnizonuna nasıl müsamaha gösterdiği biliniyor. Bütün bunlardan Türkiye'ye (en azından şimdilik) dinlenmenin yakıştığı sonucu çıkıyor. Bu durum, gücünü geri kazanması için, şiddetli bir egzersizin kendisine çok zarar vereceğini, sakinlik ve diyetle zamanla sağlığına kavuşabileceğini düşünen yaşlı bir nekahet hastasına benzetilebilir. Yaşın gücü, olgunluk. O yüzden diyorum ki, devrim propagandacılarının Türkiye'ye ihtiyacı varsa, Rusya'ya karşı Polonya'ya yardım edin, ona açıkça güvenmek yanlış olur, çünkü Sultan kendisine verilen yardımdan Rusya'dan çok Yunanlılara karşı yararlanma konusunda çok yeteneklidir.

Tekil haberlerin önceki yansımaları, başka yerlerde olduğu gibi burada da, dedikleri gibi, hostese güvenmeden dünyayı kendi kaprislerine, kaprislerine göre yönetmek isteyenler tarafından uydurulan üretilir. Dolayısıyla Polonya ile Türkiye arasında kurulmak istenen ittifaklar birer paradokstur. Avrupa'nın ortasında yer alan, deniz sınırı olmayan ve dağ tarafından savunulmayan bir ülke, bağrında komşuları tarafından onaylanmayan bir hükümet kuracak kadar orantılı değildir. Aksini düşünenler zemini yanlış seçmişlerdir. Polonya'da, tıpkı Almanya'da olduğu gibi, komşuları düzeyinde yürümek gerekiyor ya da diğerlerinin gitmelerine izin vermediği yolu düzeltmek için her taraftan gelmeleri isteniyor. İnsanların cesaretinin kesinlikle bir değeri olmalı. Polonyalıların cesur olduğunu kimse inkâr etmez; ama bitiş zamanını biraz daha geciktirmek, onun gelmesini engellemek değildir. Daha iyi şansa layık olan bu kadar çok insanın paramparça olduğunu, tamamen hayali projeler yürütme çılgın fikriyle sürüklendiğini görmek acı verici; ama insan ırkının, kendini korumak için kullanması gereken gücü ve cesareti kendi yıkımı için kullanma gibi üzücü bir yeteneğe sahip olması da bundan daha az değildir. Devrimleri destekleyenlere ve devrimleri tanımadıkları için onları arzulayabilecek herkese teşekkürler!²⁹⁸

“Avusturya” başlığıyla 12 Şubat 1833 tarihli Gazetede şu yazmaktadır:

Türk ordusu, Mehmed Ali'nin ordusunu görünce geri çekildi ve kamuoyu her geçen gün padişahın aleyhine kendini gösteriyor. Mısır ordusu, her yerde sevinç ve coşkuyla karşılanıyor. İbrahim Paşa'nın restore etmeyi vaat ettiği eski sistem zafere yakın gözüküyor. Sultan tarafından benimsenen yeni sistem ile Sultan kendi haline bırakılırsa ki Rusya'nın çıkarları düşünüldüğünde bu pek de olası değildir, Türk imparatorluğu dağılır; şüphesiz ki bu durum tüm Avrupa devletlerini sarsacaktır²⁹⁹.

Corresponde de Nuremberg gazetesinden alınan Mısırı İskenderiye 23 Kasım 1832 tarihli haberde;

²⁹⁸Diario Balear, 27.11.1831,s.2-3.

²⁹⁹Diario Balear, 12.02. 1833,s.8.

Rus savaş gemisinin, Mısır donanmasının İskenderun'u almasıyla Rus ticaretinin uğradığı zararın tazminini talep etmek maksadıyla o limana geldiğini yazıyorlar. Bunun reddedilmesi durumunda, Mısır'a karşı her türlü misilleme derhal kullanılacaktır. Ayrıca Mehmet Ali'nin, Rusya'nın iddialarının sunulduğu veya şekillendiğı sırada tanımaya istekli olduğunu beyan ettiğı ileri sürölüyor. Rus birliğı, bu yanıtı amiral gemisine iletmek için hemen geri döndü. Birkaç gün sonra, Rus bayrağı taşıyan başka bir Türk birliğı İskenderiye'ye girdi. Mehmet Ali'ye getirdiğı belgelerin içeriğinin kesinlikle barışçıl olduğı ve paşanın bu belgelerde Osmanlı Limanı ile ilgilenmesi için bir tam yetkili göndermesi için davet edildiğı söyleniyor³⁰⁰.

“Fransa” başlığıyla 4 Mart 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

14 Ocak 1833 gecesi Fransız büyükelçi İstanbul'dan Viyana'ya geldi. Osmanlı'nın yenilgiye uğramasının bir sonucu olarak Sultan'ın, Rus büyükelçisinden İbrahim'in İstanbul'a girişini engellemek için yardım istediğı bildirilmiştir. Rus Elçinin Sivastopol'a bir ulak gönderdiğı, 30 Rus gemisinin en kısa sürede İstanbul'a geleceğini bildirdi. Son olarak, General Mourawieff ve Mehmed Ali barış müzakerelerine başlamak için İskenderiye'ye gitmek üzere İstanbul'dan ayrılmaya hazırlandığı yazılmıştır³⁰¹.

“Avusturya” başlığıyla 12 Şubat 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Viyana, 31 Aralık 1832 tarihli mektuba göre; Türk ordusu, Mehmed Ali'nin ordusunu görünce geri çekildi ve kamuoyu her geçen gün padişahın aleyhine kendini gösteriyor. Mısır ordusu, her yerde sevinç ve coşkuyla karşılanıyor. İbrahim Paşa'nın restore etmeyi vaat ettiğı eski sistem zafere yakın gözüküyor. Sultan tarafından benimsenen yeni sistem ile Sultan kendi haline bırakılırsa ki Rusya'nın çıkarları düşünüldüğünde bu pek de olası değildir, Türk imparatorluğu dağılır. Şüphesiz ki bu durum tüm Avrupa devletlerini sarsacaktır³⁰².

“Madde 23” başlığıyla 25 Şubat 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul, 21 Aralık 1832 tarihli mektuba göre; Sadrazam'ın İbrahim'e yenildiğı savaşa dair detaylar içermektedir. İki ordunun karşı karşıya geldiğı yer Konya yakınlarındaki Laodikya'dır. Büyük umutlar bağlanan Osmanlı ordusu, aralarında hatırı sayılır sayıda Arnavut'un da bulunduğı 869 kişiden oluşuyordu. Savaştan önce 300 kişiden oluşan Mısır ordusu ağır kayıplar verdi ve daha fazla ilerleme kaydetmemiş görünüyor. Ahmet Paşa, Bursa'dan pek de uzak olmayan Eskişehir'de, kaçanları toplayabildi. Mehmed Paşa Osmanlı ordusunu Akşehir'de toplayabilmiştir. Babıali, elden çıkarabildiğı tüm askerleri Asya'ya gönderdi ve serasker sefere çıkacaktı. Padişah, bu yenilgiyi çoktan hissetmiştir. Başkent halkı çok suskun ve sessiz görünüyor. Görünüşe göre olanlara kayıtsız haldeler. Asya halkları, Mısırlıları iyi niyetle karşılıyor. Bugün tüm teşkilatlı birlikler gidiyor ve yaşına

³⁰⁰Diario Balear, 25.02.1833,s.4-6.

³⁰¹Diario Balear, 04.03. 1833,s.5-6.

³⁰²Diario Balear, 12.02. 1833,s.8.

rağmen imparatorluğun bütün ileri gelenlerinden daha sağlam bir kafaya ve teşkilata sahip olan yaşlı seraskerimiz ordunun başına geçecek.

El Nouvelliste'den alınan haber ise şöyledir; Başkentte iki gündür dolaşan Türk ordusunun yenilgisinin ayrıntılarının 22 Aralık 1832'de bir dipnotla yayınladı. 21 Aralık'ta, Konya'nın sadrazam tarafından rehin verildiğini söylüyor. Osmanlı ordusunun bazı birlikleri büyük bir cesaretle savaştı. Ancak Türk ordusunun genel kitlesi onları uçurduktan sonra, Mısır topçusu ve süvarileri direnmeye çalışan herkesi yendi ve bozguna uğrattı. Sadrazam çatışmada yaralandı ve daha sonra Konya'nın başı ve Boşnak Ali Paşa da dâhil olmak üzere diğer birçok Paşa esir alındı. Türk hükümeti aynı zamanda Mehmet Ali ile ilgilenmek için İskenderiye'ye bir ajan göndermeyi düşünüyor ve Konya savaşından sonra Sadrazam ile İbrahim arasında aynı etkiye sahip görüşmeler yapıldı.

Corresponde de Nuremberg gazetesinden alınan İskenderiye 23 Kasım 1832 tarihli haber ise şöyledir: Rus savaş gemisinin, Mısır donanmasının İskenderun'u almasıyla Rus ticaretinin uğradığı zararın tazminini talep etmek maksadıyla o limana geldiğini yazıyorlar. Bunun reddedilmesi durumunda, Mısır'a karşı her türlü misilleme derhal kullanılacaktır. Ayrıca Mehmet Ali'nin, Rusya'nın iddialarının sunulduğu veya şekillendiği sırada tanımaya istekli olduğunu beyan ettiği ileri sürülüyor. Rus birliği, bu yanıtı amiral gemisine iletmek için hemen geri döndü. Birkaç gün sonra, Rus bayrağı taşıyan başka bir Türk birliği İskenderiye'ye girdi. Mehmet Ali'ye getirdiği belgelerin içeriğinin kesinlikle barışçıl olduğu ve paşanın bu belgelerde Osmanlı Limanı ile ilgilenmesi için bir tam yetkili birinin göndermesi için davet edildiği söyleniyor³⁰³.

“*Türkiye*” başlığıyla 15 Nisan 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Babiali ve Fransız elçisi Baron de Roussin arasında bir görüşme olmuştur. Bu görüşmede; Fransız elçisi Baron de Roussin'in, Rus filosunun müdahalesinin Osmanlı hükümetinin müzakerelerinde sahip olması gereken bağımsızlığı yok ettiği için Rus kabinesinden gelen yardımı reddedilmesi gerektiğini dile getirdiği aktarılmıştır. Osmanlı'nın, Mısır ordusunun geri çekilmesini ve kararlaştırılan koşullara göre barışın kesin olarak sonuçlandırılmasını garanti etmesi halinde derhal geri çekileceğini beyan ettiği, bu şekilde İbrahim Paşa ve Babiali arasında arabuluculuk yapıldığı yazılmıştır³⁰⁴.

“*Rusya*” başlığıyla 14 Mayıs 1833 tarihli gazetede üç savaş gemisinin Sivastopol'dan İstanbul'a asker ve mühimmat taşımak ve bunları Türk hükümetinin emrine vermek üzere geldiği yazmaktadır.³⁰⁵

“*Avusturya*” başlığıyla 14 Mayıs 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul'da büyük bir sükûnetin hüküm sürüyor. Padişahın tamamen kendisine ayrılmış bir askeri gücü olmasaydı feci sonuçlara yol açabilecekti. İstanbul ve çevresinde 15.000 Türk askeri olduğunu garanti ediliyor. Ancak isyanları bastırmak için bu sayının daha da

³⁰³Diario Balear, 25.02.1833,s.4-6.

³⁰⁴Diario Balear, 15.04.1833,s.3-4.

³⁰⁵Diario Balear, 14.05.1833,s.3.

artırılacaktır. Sonuç olarak, 5 Mart'ta takviye edilen Rus donanmasının İstanbul Boğazı'nı terk etmeyeceği, en azından bir ihtilal durumunda padişahı ve başkentini kurtarmak için yakın çevresinde kalacağına inanılıyor. Rus filosuna gelen takviye kuvvetleri, bazı firkateynler, 6.000 Paşa askeri ve 20 bölükten oluşuyor. Sultan'ın emriyle Beyliklerin iki tümeni Tuna'ya yaklaştı³⁰⁶.

“*Doğu İşleri*” başlığıyla 17 Mayıs 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

El Correo 'de şöyle yazıyor: Türkiye ile Mısır arasındaki işlerin çözümüne yönelik müzakerelerin barışçıl bir şekilde sonuçlanacağına inanma eğilimindeyiz. Aşağı Mısır, özellikle bugün Suriye'yi işgal ederek ana hedefine ulaştığı için, Avrupa'nın Birleşik güçlerine karşı bir mücadele başlatamayacaktır. İstanbul'un nihai kaderi ile ilgili olarak, Avrupa'nın aklı başında adamları arasında şu konuda görüş ayrılığı olamaz. İstanbul, Rusya tarafından tutulmalıdır. Bu durum sadece çözüleceği zamana bağlıdır. İmparatorluk ne kadar zayıf ve bölünmüş olursa olsun bu başkenti zorla ele geçirmeye çalışmak yine de zor ve tehlikeli olacaktır. Rusya'nın bariz politikası, iç çekişmelerin Türk imparatorluğunu yok etmesine izin vermektir. Avusturya, İngiltere ve Fransa, Rusya'nın; Mısırlıların iç saldırılarına karşı Osmanlı'nın işini özel koruması altına aldığı gibi, Türkiye'nin iç huzurunu korumasına izin verirse er ya da geç Türkiye bir Rus eyaleti olmalıdır. Daha önce de söylediğimiz gibi, İstanbul'un bir Rus ordusu tarafından işgali tamamen an meselesidir³⁰⁷.

“*Madde 15*” başlığıyla 21 Mayıs 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bir süre Londra'da kalan Türk elçisi Namık Paşa, Barlia'ya geldikten sonra Rusya Bakanı Bay de Ribeaupierre'yi ve Prusya'nın işletme müdürü Sayın Ancillon'u ziyaret etti. Bu paşa Kral'a takdim edilmelidir. Dışişleri Bakanlığı siyasi şubesinin eski başkanı Mösyö de Boisle-Comte, valiye bir görev emanet etmek üzere İskenderiye'den yeni ayrıldı³⁰⁸.

“*Bavyera*” başlığıyla 2 Haziran 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

4 Nisan 1833'de Rus filosunun 50 asker çıkarıp ikinci seferi, kısmen Asya ve Avrupa kıyılarına, yakın tahkimatları işgal ederek Boğaz'a girdi. Amiral Roussin, içeriği artık bir sır olmaktan çıkan gizli mektuplarında, Mehmet Ali ile müzakerelerinin kötü başarısını İskenderiye'deki Fransız konsolosunun dinç olmamasına ve komuta eden amiralin başarısızlığına bağlıyor. Fransız donanması bu denizlerde heybetli bir tavır aldı. Bu vesileyle davranışının bir diplomattan çok iyi niyetli bir adam olduğunu da ekliyor³⁰⁹.

“*France*” başlığıyla 2 Haziran 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Dün çok sayıda Rus askeri, Odessa'dan ticari gemilerle geldi. Piyade ve topçu birlikleri, deniz kuvvetlerinin emriyle Asya kıyılarına çıktı. Bu olay, şehirde büyük bir sevinç ya da korku hareketi ve kayıtsız bir merak uyandırdı. Halkının ruhu dikkate alındığında, bu

³⁰⁶Diario Balear, 14.05.1833,s.3.

³⁰⁷Diario Balear, 17.05.1833,s.4.

³⁰⁸Diario Balear, 21.05.1833,s.4.

³⁰⁹Diario Balear, 02.06.1833,s.1.

yardımların padişahın kendisine faydadan çok zarar verip vermeyeceğini bilmek için olayların gidişatını beklemek gerekir. Padişah onların gelişleriyle sevinmiş ve imparatorluğun amirali eşliğinde onları gözden geçirmiştir. Tüm alaylar, birinin isteyebileceği en parlak durumda ve mükemmel giyinmiş görünüyor. Birkaç gün içinde Odessa'dan başka bir büyük askeri nakliye bekleniyor. Böylece deniz yoluyla gelen takviye kuvvetlerinin toplam gücü yaklaşık 160 asker olacak. Beklenen askerlerin de mutlaka siperli bir kamp kurması ve Asya kıyılarına çıkması gerekiyor. Rus filosu da Asya Kıyısı'na yanaştı, büyük bir kısmının da Türk filosuyla burada konuşlanmak üzere Çanakkale Boğazı'na hareket edeceği söylenmektedir. Ayrıca yaklaşık 300 kişinin daha karadan gelip beylikleri geçtiği biliniyor. Ancak Mayıs ayının ilk günlerine kadar bu başkente ulaşamayacakları tahmin edilmektedir. Bu olay Pera'da büyük bir dalgalanma yarattı, hükümetinin amaçlarından tamamen habersiz olan M. de Varennes hakkında hiçbir şey bilinmiyor.

Buna ek olarak, İbrahim'in ordusunun harekete geçtiğini ve artık babasının doğrudan Babıali'ye gönderdiği tekliflerden başka bir teklif duymak istemediğini bildiriyorlar. Sonuç olarak, birkaç gün içinde, bir Rus ordusunun Araplara karşı savunacağı tekil gösteriyi, Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti, hükümdarı olan ve hatta her şeyin yoluna gireceği konusunda övünen Sultan'ın gözünde görmek bizim için kolay olacak. Dostane bir şekilde anlaşmak için İbrahim'in topraklarında bir ajanı bulunuyor. General Mourawieff, belki de komutasını devralmak için Rus birliklerinin kampına gitti. Türk birlikleri, silah kullanımı ve askeri gelişim konusunda çok egzersiz yapıyor. Tüm Rus birlikleri geldiğinde, Türk ordusundan kalanlar ortak bir kararla saldırıya geçmek için onlara katılacak. Bir Fransız filosofun Çanakkale Boğazı'na geleceğine dair güvenceler verilmeye devam ediyor ³¹⁰.

“Türkiye” başlığıyla 10 Haziran 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

5 Nisan 1833'den bu yana, Amiral Kumani komutasındaki hattaki üç gemi, iki firkateyn ve bir tugaydan oluşan ikinci Rus filosunun Boğaz'a girdiler. Bugün piyade, topçu ve bazı Kazaklar da dâhil olmak üzere 120 asker daha geldi ve hemen bu kasabadan yarım mil uzaktaki Asya kıyılarına geçtiler ve oraya yerleştiler. Türk hükümeti, Rus personeli için en iyi çadırlarını ve General Mourawief için kalacak yer olarak hizmet verecek, mümkün olan her türlü konfora sahip yeni ve çok görkemli bir çadır gönderdi. Türk tedarikçiler de bulunabilecek en iyi erzağı bu kampa gönderiyor. Şimdiye kadar bu orduya hareket emri gelmedi. Rus birliklerinden başka yardımların da geleceği sözü verildi. Bu güçlerin İbrahim'in başkente karşı herhangi bir girişimini önleyeceğinden zaten emin olan padişahın karamsar moreli tamamen rahatladı. Aynı zamanda, pek çok Müslüman, başkentten ayaklanması ve Sultan'a ve en büyük oğluna suikast düzenlenmesi umudunun hüsrana uğradığını görünce öfkelerini dile getirdiler. İbrahim'in babasının emrine uyarak Çanakkale Boğazı'na yürüyüp en önemli noktayı ele geçireceğinden korkan Sultan, kalan az sayıdaki organize birliklerden 60 askerine gidip kaleleri garnizon etmelerini emretti. 28 Mart'ta bu birlik zorunlu yürüyüşle İstanbul'dan ayrıldı ve gidecekleri yere ulaştıkları biliniyor.

³¹⁰Diario Balear, 02.06.1833,s.1-2.

Avusturya'nın olağanüstü elçisi Baron de Sturmer, itimatnamesini Mart ayında Sadrazam'a sundu. Padişah ona henüz bir bilgi vermemiştir. Çok fazla huzur var ve bu ülkede sağlık durumu iyidir.

La Gaceta de Malta, Mısır genel valisinin ordusunun sayılarını 80 olarak hesaplayan bir bildiri sundu. Ancak Kahire Gazetesi bu hatayı düzeltiyor ve orijinal belgelere dayanarak Mısır kuvvetlerini 190.444 adama çıkardığını söylüyor. İskenderiye cephaneliğinde ve maiyetinde 8558 işçi ve çalışan bulunmaktadır. İbrahim'in ordusu yalnızca 82.944 kişiden oluşuyor³¹¹.

“Rusya” başlığıyla 13 Haziran 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rus İmparatorun, Sultan’a dostluğunun bir göstergesi olarak General Kont Orloff’u özel bir görevle bu hükümdara gönderdiğini duyurur. Bu bakan, tam yetkili temsilcisi olarak İstanbul’a gidiyor ve görevinin gerektirdiği sürece orada kalacak. 20 Nisan 1833’de de Türk Tuğgeneral Namık Paşa, Rus İmparator’un son olaylarda dostluğuna verdiği samimi ve sadık destek için İmparator’a şükranlarını sunmak için Rusya’ya geldi³¹².

“Fransa” başlığıyla 26 Haziran 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

M. de Boutenieff, Rusya’nın İbrahim’i Anadolu’dan kovmak için gerekirse silah zoruna başvuracağına dair Sultan’a güvence verdiğini söylüyorlar. Bu arada, Takımadalarda Fransız ve İngiliz filosu toplandığından söz edilmektedir. Kont Orloff’un İstanbul’a varmadığı, Fransız filosunun Takımadalar’da olduğu, Büyükelçi bu filonun Marmara Denizi’ne alınmasına karşı olduğunu beyan ettiği için Çanakkale Boğazı’nın dışında konuşlanmakla yetinmek zorunda kalacağı yazmaktadır³¹³.

“Fransa” başlığıyla 9 Temmuz 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Türk politikasının ikiyüzlülüğünü kanıtlayan bir not içeriyor. Bu belge, Osmanlı Padişahının talep ettiği Rus müdahalesinde görülen hoşnutsuzluğa karşı bir protestodur. Bu hareket aynı zamanda Rusya’nın İstanbul’daki etkisinin ne kadar korkulu ve saygın olduğunu da kanıtlıyor. Rus karşıtı parti, kanepede tam bir zafer kazandı. Padişah artık tamamen onun etkisi altındadır. Kont Ormathfrakt büyük zorluklar yaşadı. Amiral Roussin, Rus etkisini etkisiz hale getirmeyi başardığı için durdurulacak. Babiali, bağımsızlığı için ne kadar çaba sarf ederse etsin, içinde sadece bir gönüllü kişi olduğu ve şartlara göre yabancı tarafından yönlendirilmesine izin verdiği için uzun zamandır bu özelliği ile meşhurdur. Gün boyunca divanı Amiral Roussin yönetir. Ancak bu etkinin ne kadar süreceğini tahmin etmek zor olacak. Bu arada, ondan nasıl yararlanacağımızı bildiğinizde, bir günlük üstünlük çok fazla olur. Babiali zayıfladıkça diplomatik elçiler arasında kıskançlık ve rekabet her geçen gün artıyor. Bunu devlet politikası haline getirmek değerlidir. Ekteki not, divanın durumunun ne kadar hassas olduğunu ve bu başkentte Rusların gittiğine dair yayılan söylentiye çürütmeye yarayan ölümcül bir yoruma yol

³¹¹Diario Balear, 10.06.1833,s.1.

³¹²Diario Balear, 13.06. 1833,s.3.

³¹³Diario Balear, 26.06. 1833,s.4.

açabilecek her şeyi fark etmek için ne kadar çaba sarf edildiğini kanıtlamaktadır. Kont Orloff, Reis Efendi ile birçok görüşme yaptı. Yarın, Üsküdar yakınlarında kurulan, her gün bol miktarda erzak ve cephanenin gönderildiği ve düzenlemelerin çoktan yapılmış olduğu kampı ziyaret edecek. Bol miktarda erzak ve cephaneleri var ve her şey sanki uzun süre dayanacakmış gibi çoktan organize edilmiş ve ayarlanmıştır. Ancak bu durum, padişahın kendisi için çok zahmetli tavizler vermeyi kabul etmesinden yola çıkarak burada dolaşan barış haberleriyle uyuşmuyor.

Fransa'nın, Halilpaşa'nın Babıali adına vermek zorunda olduğu önemli tavizlerden memnun kalması durumunda, Halilpaşa'nın tüm dış yardımlardan vazgeçeceğini şart koştuğu küçük bir paragraf var. Ancak Babıali'nin Rusya İmparatoru'nun yardımından vazgeçmeye resmen inandırılmak istediği için rıza gösterdiğine dair kesinlikle herhangi bir hüküm içermez. Bu güce karşı şükran duygularıyla dolu olan yüce Babıali, böyle bir maddeye asla bağlı kalmazdı ve Çünkü daha önce birçok Rus'un Sizeboli'ye gitmesine isteksiz olduğunu ifade etmişti³¹⁴.

“Türkiye” başlığıyla 19 Temmuz 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Mısır'da, Osmanlı ile savaşın devam edeceğinden korkulmadığı halde İbrahim ordusunu geri çekmeye başlamıştır. Mısır ve Babıali arasındaki ilişkiler yakın gelecekte bize pek sakın olacak gibi görünmüyor. Yeniden savaş sesleri dolaşıyor ve arada Fransa ve Rusya korkusu var. Bu doğrulansaydı, bu ülkede savaş sahnesi olmaktan çıkar mıydı? Çanakkale Boğazı'nda beliren İngiliz-Fransız filosunun komutanlarının, boğazı isteyerek veya zorla geçme emri aldıklarını kalelerin komutanına bildirdiklerini, Türk komutan geçişe izin vermeyeceğini söyledi. Yine de bir Fransız guletinin Çanakkale Boğazı'na girmeye çalıştığını ve üzerine ateş edildiğini ekliyor. Ancak mevcut koşullarda bu haberlerin dayanağını değerlendirmek mümkün değil, ancak bir şeyler olduğundan şüphelenmek için de veri bulunmaktadır. Kont Orloff'un Türk hükümetinden Çanakkale Boğazı'ndan tüm yabancı savaş patronlarının geçişini reddetmesini kesinlikle talep ettiğini iddia ediyorlar. Yeniden birleşen kadroların olumsuz bir yanıtla memnun olup olmayacağı henüz belli değil. Boşnak haberleri önem vermeye devam ediyor. Veba, Pera ve Galata'da ilerlemektedir³¹⁵.

“Türkiye” başlığıyla 21 Temmuz 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İbrahim, babasının kendisine verdiği emirlere uyarak Toros Dağı'nın arkasına çekilmeye başlamıştır. Ruslar da kendi birliklerini ve filolarını geri çekmeye hazırlanıyorlar ve Mısırlıların gelir gelmez bu haber doğrulayacaklar. Türk topraklarından yeni çıkmış, yolculuğun en az on beş gün sürmesi gerekiyor. Orloff Kontu, İbrahim'in geri çekilmesinin mümkün olan en kısa sürede tamamlanmasını sağlamak için yardımcılarının birini bir Türk kâtip eşliğinde Kütahya'ya gönderdi.

³¹⁴Diario Balear, 09.07. 1833,s.3.

³¹⁵Diario Balear, 19.07.1833,s.3.

İngiliz hükümetinin Akdeniz'e takviye kuvvet göndermesini memnuniyetle karşılıyor. Bazı önlemler almanın zamanı geldi ve bunu yapmakta geç kalınırsa faydasız olacak. Rusya; Fransa ve İngiltere karşısında öne geçti ve Mısır ile barış yapıldığı sürekli olarak söylenmesine rağmen, Rus hükümeti, Odessa'dan tüm birliklerini Türkiye'ye hızla nakletmektedir. Her gün yeni insanlar geliyor. İstanbul Boğazı'nın doğu girişi, Rusların burada sahip oldukları gücü gizlemek için kullanıyorlar. Girişteki kalelerden bir veya ikisi ellerinden geldiğince tahkim edilmeleri için Rusya'nın emrine verilmiştir. Ayrıca Çanakkale Boğazı'nda Ruslar için çalışan birçok mühendis bulunuyor. Bu durumun sonucunun ne olacağını kestirmek mümkün değil barışın kalıcı olacağına inanmak mümkün değil. Osmanlı Devleti'nin geleceğinden çok şüpheleniyoruz. Sonunda yenik düşecek³¹⁶.

“Fransa” başlığıyla 2 Temmuz 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Tüccarlarımız, büyük Türk-Mısır sorununun sonucu konusunda hâlâ sakin değiller. İstanbul'dan gelen bazı mektuplarda büyük Güçler arasında bir savaş tehlikesinden bahsediyor. Bu durumda çok daha fazla zarar görmesi gereken Babıali, Arap ordusunun geri çekilmesini hızlandırmak ve böylece dış yardım ve tavsiyeden kurtulmak için büyük çaba gösteriyor. Kişisel olarak Ruslara güveni tam olan Padişah, Türk topraklarında kalmaları canını sıktığı için Rus birliklerinin bir an önce geri çekilmesini ısrarla talep etmekten geri kalmayan bakanları tarafından deyim yerindeyse rahatsız ve zulme maruz kalırken buluyor kendini. Divan'da bir sandalyeye ve müzakereci bir söze sahip olma hakkını elde etmiş gibi görünen Fransızlar ise aksine başkentin zeki sakini gibi tavırları ve davranışları ile birliklerini bir süre daha korumak istiyor. Rusların buradaki görüşünü değiştirmeyi başardılar. Fransızlar, Araplar ve onların etkisi altındaki herkes, halkın alt tabakasının Rus ordusundan nefret etmesi için uğraşıyor. Halk ise kayıtsız ve Rus denizcilerle yakın bir birliktelik içinde yaşıyor.

Bütün mesele Ruslara olan güvenini devam ettirirse padişaha gözdağı vermek ve onu Fransız düşmanlığıyla tehdit etmektir. Padişah ise her zaman ortaya koyduğu kararsız ve teslim olma tavrını göstermektedir. Bu durumu kanıtlamak için yabancı bir devlet bir tercümanı ile konuştum ve bana Sultan'ın "Amiral Roussin'den enerjik görüldüğü için korktuğunu ve uzun zamandır tanıdığı için Kont Orloff'a karşı büyük bir eğilimi olduğunu söyledi.

Bu nedenle, Sultan'ın kararlarında bu kadar sık tutarsız olması, bunun müzakereler üzerindeki etkisi ve Babıali'nin siyasi hareketlerinin bu kadar düzensiz olmasının nedenidir. Fransa'nın tehditkâr ifadelerine karşın, Kont Orloff ihtiyatlı davranışlarıyla Sultan'ın gözüne girmeyi başarmıştır. Kont Orloff'un Rusya aleyhine yayılan haberlerden şikâyetçi olduğu söyleniyor. Padişahın isteği üzerine dış müdahale olmaksızın birliklerini derhal göndereceğini söylemiştir. Sonuç olarak Rus birliklerinin bir süre daha İstanbul'da kalacağı bilinmektedir³¹⁷.

³¹⁶Diario Balear, 21.07. 1833,s.3.

³¹⁷Diario Balear, 29.07.1833,s.3-4.

“*Avusturya*” başlığıyla 5 Ağustos 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bir İngiliz kuryesinin İstanbul'dan Londra'ya getirdiği 9 Haziran 1833 tarihli mektuba yer verilmiştir. Bu kuryenin İbrahim Paşa'nın ordusunun nihai olarak geri çekildiğini doğruladığı ve Rusların birliklerini gemiye bindirmeye hazırlandıklarını öğrenildiğinden bahsetmektedir. Sultan, Kont Orloff'un askerlerini Rusya'ya göndermek için acele ettirmiyor. Kont, herhangi bir gecikmeyi kabul etmek istemiyor. Arapların, Anadolu'yu tamamen boşalttığından emin olur olmaz birliklerini gemiye bindirecek. Sonuç olarak, 15 gün içinde Türk toprakları tüm yabancı birliklerden arınacağı yazılmıştır. İstanbul'a bir geminin gelmesinden sonra Rus birliklerinin dönüşünün askıya alındı, gemilerdeki mühimmatın indirilmesi emrinin verildi.

“*İç Haberler*” başlığıyla 5 Ağustos 1833 tarihli gazetede şu haber yayınlanmıştır:

Tüm Anadolu'da düşmanlıklar tamamen durdu. Mısır Paşası ile Osmanlı arasındaki tüm sorunların ortadan kalktı. Rus askerleri İstanbul Boğazı'ndan ayrılmaya hazırlanıyor. Doğu ticaretinde ortaya çıkan güçlüklerin bu mutlu sonucu olarak, kıyılarımıza bu kadar yakın bir imparatorluğun savaşı nedeniyle bir süredir felç olan liman ticaretini olumlu etkilemekten geri kalmayacaktır ³¹⁸.

“*Doğu Ticareti Hakkında Haberler*” başlığıyla 5 Ağustos 1833 tarihli gazetede haberde Gürcistan'dan ve Gürcistan ticaret yollarının kullanılması gerektiğinden bahsedilmektedir. Gazetede şu yazmaktadır:

Doğuda Karadeniz ve Hazar ile Batıda Kafkasya arasında Rusya'nın el koyduğu vilayetler arasında, başkenti Tiflis'in yakında bir ticaret merkezi olacağı anlaşılan Gürcistan da bulunmaktadır. İki denize de aynı mesafede yer aldığından, denizlerle iletişimi kolaydır. Bu ülkede korsanlık ve soygunlar nedeniyle Türklerin, İranlıların ve diğer barbarların hâkim olduğu dönemde kaçakçıların maruz kaldığı tehlikeler ortadan kalktı. Hâlihazırda söz konusu denizlerin aracısı olan Rus hükümeti, Gürcistan'ın ticaretiyle Karadeniz'in tüm kıyılarıyla ilişkilerini açabiliyor. Buharlı gemiler kullanılırsa, limandan limana ve Tuna'nın ağzından Phasis'in ağzına kadar olan iletişim birkaç gün içinde doğrulanacak. Rusya'nın hâkim olduğu Karadeniz'de Avrupa malları yüklü gemiler Bakü'den Gilan, Alzanderan ve Esterabad kıyılarına, Balkan Körfezi'ne 36 saatte, oradan da Astrahan'a altı günde gidebiliyor. Buradan, Tiflis ticareti tüm Asganistan, Buhara, Keşmir ve Tibet'i kendi birleşimiyle kucaklayabilecek ve Çin mallarını batıya taşıyan eski ticaret yolu yeniden kurabilecektir.

Bu yolu şimdi Çin sınırındaki Kiakhta'ya giden Silezya kumaşı alıyor, Rusya'ya girişlerinde Fransa'dan yılda yaklaşık bir peseta para ödüyorlar ve bu vergi o kadar çok ki, Rusya'da nakliye maliyeti çok düşük, çünkü Asya'nın büyük bir bölümünde süvari ve han yok. Bu nedenle 18. yıldan beri bu ticaret kesintisiz devam etmiş ve Prusyalıların değeri yaklaşık yirmi milyon reali bulan on beş bin parça kumaş naklettikleri bir yıl olmuştur. Bu doğru,

³¹⁸Diario Balear, 05.08.1833,s.3-4.

Robertson Asya ticaretiyle uğraşırken Karadeniz ve Hazar'dan daha iyi bir yol olmadığını söylüyor. Kervanlar Tiflis'ten Erzurum'a 15 günde gidiyor. Tiflis'ten Basra Körfezi'ne ve Kırım'a iki ayda varıyorlar ve gönderilen mallar genellikle 15 veya 20 günde Bombay'a ulaşıyor. Bu da söz konusu şehrin Hindistan ile güvenli ve kolay iletişimini kanıtlıyor.

Sir Malcolm, History of India adlı kitabında, Basra Körfezi'ndeki Hürmüz'ün, dünyanın her yerinden tüccarların, malları ve insanları güvende oldukları için Asya ve Avrupa ürünleriyle değiş tokuş yapmak için toplandıkları genel depo haline geldiğini söylüyor. Şimdi, Hristiyan ve medeni bir hükümetin yumuşak kanunları altında Tiflis'te olacak: Hürmüz adasında ne bitki ne de tatlı su var, çevresi yedi fersah değil; toprağı ve akarsuları tuzlu bir kabukla kaplıdır. Sıcak dayanılmaz ve iyi bir liman ve durumu dışında lehine hiçbir şey yok. Portekizliler adanın efendisi olduklarında, Asya'nın zengin kervanlarını buraya çekmek için hiçbir yoldan kaçınmadılar, yabancılara Doğu'nun tüm inceliklerini, konforlarını ve zevklerini sağladılar. Sokaklar halı kaplıydı ve zengin yaldızlı ve porselen kaplarla, çiçekli çalılar ve hoş kokulu bitkilerle süslenmiş odalar vardı. Meydanlarda tatlı su yüklü develer vardı. Bol miktarda İran şarapları, parfümler, enfes yiyecekler ve Doğu'dan iyi müzik çalıyordu.

Hürmüz'ün ticareti düştü ve eski çağlarda olduğu gibi Asya'dan gelen kervanlar için Halep, İzmir ve İstanbul'dan daha elverişli olan Gürcistan'ın başkenti büyük avantajlarla gün içinde yerini alabilir. Georgia ve Colchida yoluyla Euxine Point'e geldiler ya da çölü geçerek Palmira'ya yöneldiler ya da Süveyş ve İskenderiye için Kızıldeniz'den yararlandılar. Rusya, 1802'de Gürcistan'ı satın aldı ve yavaş yavaş, Kafkasya'nın ötesindeki Pers eyaletlerini ele geçiriyor.

Aras'a yaklaşmak için güçlü pozisyonudadır. İmparator Aleksandr onlara belirli imtiyazlar ve ticaret için teminat verene kadar, Ermeniler bunu tek başlarına yaptılar, Makaryev fuarından (Ni-jui-Norgerad var) Gürcistan'daki Rus birlikleri tarafından tüketilen eşyaları satın aldılar ve Makaryewvin kişisel kumaşlarını aldılar. (ham ipek ve mazı, kaşmir şallar ve inciler) Tiflis'e götördükleri kumaş, basit veya boyalı kumaşlar ve toz halinde şekerle değiş tokuş yapıyorlar. Hepsi kıt ve fon yetersizliğinden fakir, ancak 20 Ekim 1821'de İskender'in ticaret imtiyazları veren fermanını çıkardığında, Odessa'da Avrupa'dan yirmi bin duroluk mal satın alan bir Ermeni vardı ki, Tiflis'te büyük avantajlarla satmıştı. Ertesi yıl altı Ermenilerden oluşan bir şirket Leypsick fuarında Avrupa'dan iki milyon realden fazla mal satın aldı, onları Galiçya ve güney Rusya üzerinden Odessa'ya götürdü ve parayı ikiye katlayarak Tiflis'e götördüler. Bu örneklerin taklitçileri de eksik değildi. Asyalıların aradığı Avrupa ürünleri ile Tiflis'te bir ittifak oluşturdıklarını ve daha sonra Kırım ve Hispeban'a giden Keşmir, Buhara ve Cezayir kervanlarının daha çeşitli mal bulacakları için Tiflis'e gidecekler ve getirdiklerini satın alacaklar. Tiflis, İndus kıyılarından Punjab'dan Guzurate'ye gelen kervanlarla yerel bir pazar haline gelecek. Avrupa endüstri fabrikaları hammadde açısından zenginleşecek, Asya endüstrisi arasında yeni ticari birleşimler oluşacaktır.

Gürcistan'da her tür ağaç, enfes meyveler, bol miktarda sülün, çok sayıda av hayvanı, sığır ve koyun, ipek, bal, balmumu, zeytin ağaçları, üzüm bağları, çok büyük ceviz ağaçları bulunuyor. Buranın katırları, Napoli'dekilerin aksine yumuşak karakterlidirler ve sahipleri tarafından tanınırlar. Çekirgeler, temmuz ve ağustos aylarında sık sık ülkeye saldırır ve mahsulleri yer bitirir. Ancak tarla kuşlarından biraz daha büyük, tarbys (belki de paradisus tristis) dedikleri, kanatları ve sırtları siyah, karınları koyu sarı, kırlangıçların hızıyla uçan bir kuş olan düşman vardır. İçinde binlerce bulunan bu kuşların topluluğu çekirgelerin bulunduğu tarlalara giderler ve birkaç saat dinlendikten sonra toplu halde çekirgelere saldırarak büyük bir öfkeyle onu yiyip bitirirler. Bu dağınıklığın bir sonucu olarak tüyleri, bu böceklerin vücutlarından çıkan ve zaman zaman Cirus sularına dalmak için gitmezlerse uçmalarına engel olacak yapışkan bir sıvı ile dolar. Örümcekler ve böceklerle beslenen bu kırlangıçlar, tüm kasabalarda büyük saygı görüyor. Tarby denilen bu kuş, Gürcistan'da kutsal bir kuş olarak kabul edilir. Bu nedenle Hristiyan Ermeniler ve Tatarlar, tarbyleri ihtiyaç duyulan bir bölgeye çekmek için, 1822'de Ermenistan Patriğinin ikamet ettiği ve şimdi sadece kendilerinin kaldığı Eçmiyazin manastırına bir sürahi su aramaya giderler. Bazı keşişler ve saf sakinler iki gün içinde tarby bulutlarının geleceğini söylüyorlar. 1823'te Başepiskopos Narses mucizevi suyu aldı ve çok geçmeden söz konusu kuşların bulutları geldi ve bazen yükseklerle oturup çekirgelerin olduğu yerleri gözetleyerek üzerlerine çarptılar.

Büyük Sultan'ın ve İran Hükümdarının haremini doldurmak için çok aranan Gürcü kadınlarının güzelliği, onları güzel genç kadınların sahip olduklarına kıyasla çok düşük fiyatlara elde ediliyorlar. Kadın ticaret için bir cazibe merkezi olmaktan çıkmıyor. Çin'in doğusundaki Soutehcofou şehrinde beş bin peso ödenen müzik ve diğer beceriler konusunda eğitim alıyorlar. Neyse ki, Gürcistan ve Çerkesya'da ebeveynlerin, kızlarını 10 yaşında evlendirmeye zorlayan rezil muamelesi artık sona erdi. Kısacası, her şey Tiflis'in bir gün parlak bir pazar olacağını gösteriyor, çünkü barbar Türk hükümetinden kaçan pek çok aile Ermenistan'dan bu şehirden geçiyor. 1820 yılında İran'dan Rusların işgal ettiği ülkelere göç eden 7 bin aile, Mustafa-Ali Han önderliğinde Karabağ sınırlarına gelerek Rus generalinden sığınma talebinde bulundu. İran'da hayatı bağışlanan bir suçluyu gözden kaçırmanın bir lütuf olarak kabul edildiğini düşünürsek, böyle bir göç şaşırtıcı değildir. Persler, şu anda hüküm süren evin ilk Şahı'nın komutasındaki Alazanderan ülkesini işgal ettiğinde, generallerinden biri olan Hadım Ağa Muhammet Han, eski hanedana sadık vasallar tarafından savunulan bir şehri fırtına ile ele geçirdi. Öfkesi dindikten sonra, şehrin ileri gelenleriyle, sakinlerinin affı için pazarlık yaptı ve onlara on poundluk insan olarak bile görmedi.

Türkler ve İranlılar arasında barbar hükümetlerinden sığınmak için kaçan medeni ve güçlü bir hükümet kurdu. Basra Körfezi'ne geçmek ve Hindistan'la ticaret yapmak çok baştan çıkarıcı olduğundan, Rusların Büyük İskender'in yolunu izleme cazibesine karşı koymadıklarına inanılabilir. Dicle ve Fırat'ın kolayca ele geçirilmesine ve bir zamanlar Keldaniler ile Asurluların zengin İmparatorluğuna hükmetmeye kim geri dönebilirdi? İnsan

sevgisi taşıyan, yüzyıllardır en barbarca sıkı sıkıya inleyen ülkelerde, medeni bir milletin akılcı kanunlar koyacağını, köleliği kaldıracağını, korsanlığı ortadan kaldıracağını, masumiyeti koruyacağını zevkle görmekten kendini alamaz. Rusların çok güçlendiği doğru, çünkü o tarafta ilerlemelerini engelleyecek hiçbir güç bulunamıyor. Karadeniz limanlarını ticarete açarlarsa Cenevizliler, Gürcüler ve İmeretler'in de içinde bulunduğu ünlü Kolhis Krallığı eski ticaretine kavuşacak ve seferlerini yenilemek için geri dönebilecekler. Diğer milletler, Ümit Burnu'ndan geçen uzun bir yolculuğa gerek kalmadan, mallarını Hindistan'daki mallarla takas etmek için Gürcistan kıyılarında fabrikalar kurabilecekler. Bir gün Avrupa'nın bu bölgesinde bir istiladan korkulursa, rekabeti geride bırakarak, Batılı güçler arasında bir konfederasyonu pekiştirmek, birbirlerine garanti vermek, birbirlerine hoşgörü göstermek ve birbirlerine izin vermek için ciddi bir girişimde bulunulması arzu edilir. Bu avantajlardan yararlanmak için genel uygarlığın talep ettiği kardeşlik ve birlik kurulmalıdır. Pekâlâ, eğer ticaret ve altına susamışlık, tüm evrendeki insanları renklerindeki, görüşlerindeki, kıyafetlerindeki ve kültürlerindeki farkı göz ardı ederek birleştiriyorsa, bu, genel kültürden, tek tip ahlak ilkelerinden, evrensel ahlak ilkelerinden daha asil bir girişim olacaktır. Herkesin hemfikir olduğu gerçeklerin tanınması, sadece nefsi müdafaa için olsa bile, birbirlerine karşı hoşgörülü olunmalıdır.

Odessa 26 Mayıs 1833 tarihli mektuba göre; tüm Anadolu'da düşmanlıklar tamamen durdu. Mısır Paşası ve Osmanlı arasındaki tüm sorunların ortadan kalktı. Rus askerleri, İstanbul Boğazı'ndan ayrılmaya hazırlanıyor. Doğu ticaretinde ortaya çıkan güçlüklerin bu mutlu sonucu, kıyılarıımıza bu kadar yakın bir imparatorluğun savaşı nedeniyle bir süredir felç olan limanımızın ticaretini olumlu etkilemekten geri kalmayacaktır³¹⁹.

“*Türkiye Avrupa*” başlığıyla 10 Haziran 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Kont Orloff tarafından Mısır ordusunun geri çekilmesini sağlamak amacıyla İbrahim Paşa'nın karargâhına gönderilen Rus Kaptan Lieven'in çoktan yola çıktığını söylüyor. Anadolu'nun tahliyesi haberini doğruladı ve bu haber göz önünde bulundurarak, Rus birlikleri gemiye binmeye başlamalıdır. Öte yandan, Türk-Mısır çatışmalarının kesin olarak çözülmesinin önünde de bir engel yok gibi görünüyor; Mehmet Ali'nin, Padişah'ın Adana'yı tesliminden çok kısa bir süre önce oğluna bu teslimde ısrar etmemesi için bir mektup yazdığını, çünkü ısrar ederse İngiliz hükümetiyle pekâlâ bir çatışmaya yol açabileceğini belirtmekte fayda var. Mehmet Ali, Londra kabinesinden herhangi bir muhalefetle karşılaşması durumunda, Yüzbaşı Campbell'a Adana vilayetinin teslim edilmesini hiçbir şekilde talep etmeyeceğine söz ve güvence verdi. Söz konusu oturumun padişahın çıkarlarını tehlikeye atabileceğine ikna edilebilse bile bu son değerlendirme çok doğrudur. Bu nedenle İstanbul'da bu işlerin ne kadar hafife alındığını merak etmekten kendimizi alamıyoruz. Yalnızca Sultan'ın düşmanları, ondan er ya da geç mahvolmasına neden olacak bir karar almayı başardılar³²⁰.

³¹⁹Diario Balear, 05.08.1833,s.1-4.

³²⁰Diario Balear, 29.07.1833,s.3.

“*Türkiye*” başlığıyla 21 Temmuz 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 28 Mayıs 1833 tarihli habere göre; İbrahim, babasının kendisine verdiği emirlere uyarak Toros Dağı'nın arkasına çekilmeye başlamıştır. Ruslar da kendi birliklerini ve filolarını geri çekmeye hazırlanıyorlar ve Mısırlıların gelir gelmez bu haber doğrulayacaklar. Türk topraklarından yeni çıkmış, yolculuğun en az on beş gün sürmesi gerekiyor. Orloff Kontu, İbrahim'in geri çekilmesinin mümkün olan en kısa sürede tamamlanmasını sağlamak için yardımcılarında birini bir Türk katip eşliğinde Kütahya'ya gönderdi³²¹.

“*Avam Kamarası, 22 Ağustos 1833 Oturumu*” başlığıyla haberde; Rus birliklerinin, Türkiye topraklarından ayrıldığı haberi “*Devletin onuru ve çıkarları neyi gerektiriyorsa o yapılacaktır.*” ifadesiyle kutlanmıştır³²².

2.1.2.5. 1807-1833 yıllarındaki Türkiye-Rusya haberlerinin değerlendirilmesi

1807-1833 yıllarında İspanyolların Türkler ve Türkiye hakkında ne bildiği öğrenilmeye çalışıldığında, İspanyol okurun karşılaştığı toplam 221 haber ile sayısal anlamda en çok bilgi Türkiye-Rusya hakkındadır. İspanyollar, Türkiye-Rusya haberlerine %7,1'ine Türkiye, % 24'üne de Rusya, geriye kalan haberlerin %68,9'una ise Avrupa kaynağından ulaşmışlardır. Bu haberler hem belge hem de yorum niteliğindedir.

Türkiye-Rusya haberlerinin en yoğun olduğu dönemler ise 1806-1812 Osmanlı-Rus savaşına denk gelen 1812 yılı, Yunan meselesinin patlak verdiği ve Rusya'nın kendisini Türkiye'de yaşayan Hristiyanların korucusu ilan ettiği 1821 yılı, Osmanlı-Rus Savaşının gerçekleştiği 1828-1829 yılları, Edirne Antlaşması sonrası 1830 yılı ve Mısır Birliklerinin Türk topraklarına girdiği ve eş zamanlı olarak Rus desteğinin alındığı 1833 yılıdır.

1806-1812 Osmanlı-Rus savaşları esnasında yerel, vatansever ve ticari nitelikli İspanyol gazete ve dergileri tarafından bu haberlerin yayımlandığı, tarafsızca yazıldığı görülmüştür. Bu haberlerde genel olarak şu konulardadır:

- 1- Türkiye ve Rusya barış görüşmelerinden bir sonuç alınamadığı
- 2- Rusların Tuna'da ilerleme kaydetmeleri ve başarılarının sebebinin Rus mühendisliği ve lojistik destek olduğu

³²¹Diario Balear, 21.07. 1833,s.3.

³²²Diario Balear, 28.09.1833,s.1-2.

3- Türklerin ise Rus taarruzları karşı kendilerini kahramanca savunmalarına rağmen başarısız oldukları, Asya ve Afrika'dan asker toplama girişimlerinin devam ettiği,

4- Balkan halkının (gazetelerde bu kavram kullanılmıştır) ise Türk-Rus savaşı sebebiyle bölgeyi terk etmek zorunda kaldığı, bölgede açlık ve sefaletin hüküm sürdüğü

Bu haberlerde mütareke, müzakere şartları, antlaşmalar, ultimatolar yayımlanırken, resim, harita gibi görsel sunumlar bulunmamaktadır. Türk-Rus Antlaşmaları tarih, yer, taraflar, maddeler, maddelerin ayrıntıları, hüküm eklenerek yazılmıştır. Diario Balear gazetesi 1828'de Silistre Kapitülasyon maddelerini, 1829'da Edirne Antlaşması maddelerini yayımlamıştır. Diario Mercantil de Cadiz gazetesi 1827'de Fransa, İngiltere ve Rusya arasında Yunanistan'ın pasifize edilmesi için yapılan antlaşma, 1828 yılında İngiliz, Avusturyalı ve Fransız Gazetelerinden alınan haberlerde "Osmanlı Manifestosu" adlı ferman belge verilmiştir. Haberlerde literatürü doğrulayan ve yeni bilgiler bulunmaktadır.

Yerel nitelikli İspanyol gazetelerinden ticari haberlere ağırlık veren Diario Mercantil de Cadiz gazetesi bu savaşın döviz kurlarını aniden %20 arttırdığını yazarken, Napolyon'a düşman kral Fernando destekçisi Diario de Mallorca ve saldırgan siyasi karakterli Diario de Palma, Türk-Rus Savaşı'nın Napolyon'un entrikaları sonucu çıktığını ve Napolyon'u memnun ettiğini yazmaktadır. Diario Palma ve Diario Mallorca gazetelerinde Rusların bu savaşta Türklerden çok daha üstün olduğu ancak Rus askerlerinin hastalık ve açlıktan dolayı öldüğü ifade edilmiştir. İspanyollar bu savaşta tarafsız olmalarını, Avrupa'nın değişen dengelerinde İngiltere, İspanya ve Portekiz'in özgürlüklerini koruyacağı ve tüm Avrupa'nın özgürlüklerini bu üç ulusa borçlu olacağı şeklinde değerlendirilmiştir.

Türk-Rus savaşı sonrası yıllarda ise iki ülke arasındaki buğday sevkiyatı gibi ekonomik faaliyetler hakkında ve olası bir savaş çıkma ihtimaline dair haberler bulunmaktadır. Hatta Diario Palma Gazetesi bu buğday sevkiyatının iki ülke arasında gizli bir amaçla yapıldığına dair yorumda bulunmuştur.

1821 yılında Türkiye-Rusya haberlerinde Yunanistan meselesi göze çarpmaktadır. Özellikle vatansever nitelikli Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza gazetesi bu mesele ile yakından ilgilenmiştir, sık sık haber yapmıştır ve yorumlarda

bulunmuştur. Türkiye'deki Hristiyanların hatta yabancı tüccarların bile can ve mal güvenliğinin olmadığı gerekçesiyle, Rusların güvenlik tedbiri almak istediğini, Rus etkisiyle çıkan Yunan isyanının ciddi bir boyutta olduğunu, Babıali'nin ise Yunan isyanını bastırabilecek güçte olmadığını, yabancı istilasına karşı boşuna direndiğini yazmaktadır. Yine aynı gazetenin farklı sayılarında olası bir Türk-Rus savaşında Avrupa'nın etkileneceği, mevcut koşullarda farklı sonuçlar getireceğini, İngiltere'nin Levant ticaretini korumak için Yunan meselesinde aktif rol alması gerektiğini ve Avusturya'nın ise sessizliğini koruduğu yorumunu yapmıştır.

Yunan meselesi ve Türkiye'deki Hristiyanların koruyucusu rolünü üstlenen, müdahale hakkı olduğunu iddia eden Rusya haberlerinde tarafsızlık söz konusu değildir. Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza gazetesinin taraflı haber yaptığı sonucuna varılmasındaki temel etken ise haber kaynaklarında İstanbul kanalı üzerinden sadece bir haberin bulunması, tüm haberlerini Avrupa kanalı üzerinden, Yunan milliyetçiliğinden ve Hristiyanlıktan kaynaklandığı düşünülen propaganda niteliğinde haberler yayımlamasıdır.

1827 yılında Türk filosunun Navarin'de yanması üzerine ticari haberlere ağırlık veren Diario Mercantil de Cádiz gazetesi, haberlerini gemi isimleri, ölü, yaralı, ağır yaralı ve gözlemler sütunları altında sayısal ifadelerle tablo vererek yazmıştır. Müttefik güçlerin esas amacının Yunanistan'ı Türkiye'den ayırmak olduğunu, bunu başarmak için bu kadar aşırıya gitmeye gerek olmadığını ve Babıali'nin Avrupa'daki mülklerini kaybetmemek için kendisine önerilen koşulları kabul etmek zorunda kalacağı yorumlarında bulunmuştur. İspanyol resmi gazetelerinden Diario Balear ise; Osmanlı mahkemesinden çıkan talimatları, komutan kararlarını, ferman ve antlaşma maddelerini yayınlamıştır. Hatta bu gazete okuyucusuna Osmanlı İmparatorluğunun Coğrafi, Siyasi, Askeri, Sivil ve Dini Tasviri başlıklı yakın zamanda yayımlanan, Navarin'de Türk donanmasının yakılması üzerine Türklerin gerçek güçlerini ve kaynaklarını hesapladığı, Madrid'de satılan, Barco ve Cuesta kütüphanelerinde halktan büyük kabul gören bir kitap önermiştir.

1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı esnasında 1828 yılında 54, 1829 yılında 41 olmak üzere toplam 95 haberle sayısal anlamda en yoğun haber akışı bu yıllarda yapılmıştır. Savaşın seyri, Tuna ve Kafkas cepheleri, Rus ilerlemesi, Rusların yol ve köprü yapımı gibi lojistik ve teknik başarısı, Osmanlı'nın asker toplama girişimleri, Sadrazamın ordunun başında sefere katılması hakkında haberler yayımlanmıştır. Resmi yayın

organlarından Gaceta de Colombia 1821-1831 isimli dergi Rus ilerleyişini, Yunanlıların, Türklerden kurtulması için yapılan bir mücadele olarak görüp Rus yanlısı nitelikte haberler yazmıştır. Diario Balear gazetesi ise Rusların derdini Türkiye'nin efendisi olmak, açık denizlere hâkim olmak, Doğu Hindistan'a giden yolu ele geçirmektir ifadesiyle değerlendirmiştir. Hatta bu gazete 1828 ve 1829 yıllarında bu savaş hakkında 74 haber yayımlamıştır. Bu gazete savaşın seyrini, Türklerin asker toplama girişimlerini, Şumnu'ya gönderilen askeri takviyeleri, Rusların, Türkleri ormanlık araziye çekip hendek taktığı uyguladığını, Rus ordusunda salgın hastalık olduğu için hastane kurulduğunu, Tuna'daki Türk garnizonu, kalelerine ve cephelerine erzak, nakit para ve iletişim akışını engelledikleri yazmıştır. Türklerin Ruslara karşı bazı çatışmalardaki başarılarını ise Türk askerlerinin arasında eğitimli komutanlar ve bu askerlerin arkasında da dervişlerin duası var ifadesiyle Türklerin başarılarını adeta desteklemiştir. Yine aynı gazete Odesa buğdayının yokluğunun hissedildiği, Türklerin durumların içler acısı olduğu, 80 gram kalitesiz ekmeğe 4 kuruş ödendiği, Rusların, Eflak'ta gıda tedarik etmesinin fiyatları artırdığı, şarap fiyatlarının yükseldiği ve üreticinin ham madde sıkıntısı çektiği için Rusların, Tuna'ya çekilmesi gerektiği yönünde haber yapmıştır. Rusların, İstanbul'a ilerlemesini ise İstanbul'da Rusları bekleyen 15.000 askerin olduğunu ve Fransız birliklerinin Zaragoza şehrine saldırdığı andaki şehrin sakinlerinin direnişlerinden bile daha güçlü bir savunmayla karşılaşacakları yönünde haber yapılmıştır. Edirne antlaşması yapılması üzerine Türk İmparatorluğu'nu yıkmak isteyenlerin yıkımı hızlandırması olarak yorumlanmıştır. 1831'de İspanyollar, İbrahim Paşa'nın Anadolu'ya saldırması üzerine Türkiye'de Rus garnizonun kurulduğu haberini şaşkınlıkla karşılamıştır. 26 yıllık süreçte 2 büyük savaş, Tuna'da ve Kafkasya'daki çatışmalar, Yunan meselesindeki Rus etkisi sonucu Osmanlı'nın kayıpları, Navarin'de donanmanın yakılması haberleri üzerine Osmanlı'nın kendi eliyle Rusya'yı topraklarına çağırıp, asker indirmesine izin vermesi olayın olduğu andaki perdenin görünen yüzü olduğu için İspanyollarca anlaşılamaz ve mantıksız bulunuyordu. Bu kafa karışıklığından dolayı Türkiye'nin eski gücünü kazanması için dinlenmeye ihtiyacı olan, şiddetli egzersizde kaçınması gereken, stresten uzak durarak, sağlıklı bir beslenme ile sağlığına kavuşabilecek bir nekahet hastasına benzetilmiştir. İmparatorluğun yaşından dolayı bir olgunluğa ve tecrübeye sahip olduğunu ancak devrim propagandacılarına ihtiyacı olduğunu yazmışlar. Ruslar, Türklere yardım edip Türkiye'den askerlerini çektiklerinde ise devletin onuru ve çıkarı

neyi gerektiriyorsa Büyük Türk onu yapıyor yazmışlardır. Bu haberlerin niteliği esas alındığında haber İbn-i Halduncu yaklaşım ile bir insan yaşantısı ile Osmanlı Devleti ile eş görülerek bir benzetme içinde verilmiştir.

2.1.3. Türk – Yunan mücadeleleri haberleri

İspanyol basınında doğrudan Türkleri ve Yunanlıları konu alan haberler Türkiye, Yunanistan ya da Türkiye-Yunanistan başlıklıklarıyla yayınlanmıştır. Türkleri ve Yunanlıları konu alan toplam 138 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin ilki 8 Ekim 1818 tarihli *Diario Mercantil de Cádiz* gazetesinde sonuncu haber ise 5 Ağustos 1833 tarihli *Diario Balear* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberlerin kaynak niteliği gösterilmek için gazete ve dergilerde takdim edildiği şekilde, kronolojiye ve çeviriye sadık alınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

2.1.3.1. 1818-1827 yıllarındaki Türk – Yunan mücadeleleri haberleri

“20 Ağustos Paris” başlıklı 8 Ekim 1818 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

16 Mayıs 1818 tarihli Halep Rum Piskoposu tarafından yazılan mektupta; “Acil yardıma ihtiyaçları olduğu, bölünmüş Yunanlıların bir araya gelmesi gerektiği ve tüm Katoliklerin Osmanlı İmparatorluğundan kovulmak istendiği belirtilmiştir. Eğer kendilerine kısa bir süreliğine yardım edilmezse, İktidar ajanlarının yasadışı yollarıyla bunu başarmak zorunda kalacaklar. 31 Mayıs 1818 tarihli İstanbul’dan gelen haberde ise; koşulların aniden şaşırtıcı bir şekilde Katolikler lehine değiştiği, Paşa’nın kendilerine yapılan zulmü ve adaletsizliği gördüğü ve yeni bir hüküm vererek Doğu Hristiyanlarının kaderinin büyük ölçüde iyileştirildiği söyleniyor ³²³.

“Yabancı Haberler” başlıklı 11 Ağustos 1820 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Yunanlılara beslenen sevgi ve güvenden bahsederken Osmanlıların ise ortak düşman olduğundan, zalimliğinden, aç gözlülüğünden, hainliğinden, savaş açmakla korkutmaya çalıştıklarından bahsetmektedir. Olası bir savaş durumunda Yunanlıların, Türkleri boğazın diğer tarafına süreceklere ve özgürlüklerine kavuşacaklarına inanılmaktadır³²⁴.

“Avusturya” başlıklı 5 Ocak 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Alman gazeteleri Yunanlılar hakkında olumlu haberler verdiğini, hatta son günlerde Yunanlılar hakkında derin bir sessizlik içinde olan El Observador Austriaco gazetesinin bile Yunanistan’daki ayaklanmanın çok ciddi boyutta olduğunu söylemiştir. Epir bölgesinde Türk ordusunun tamamen yok edildiğini, Cezayir filosunun Yunanlılar tarafından yenildiğini ve 11 geminin ele geçirildiğini yazmaktadır. Zante’den gelen mektuplar, Türk imparatorluğunun 130.000 nüfuslu ve İstanbul’a 55 fersah uzaklıkta bulunan ikinci şehri

³²³Diario Mercantil de Cádiz, 08.10.1818, s.1-3.

³²⁴Diario Constitucional de Barcelona, 11.08.1820, s.2.

Edirne'nin Yunanlıların eline geçirdiğini, bunun sonucunun Yunanlılara 6000 askere ve onları komuta eden General Duroc'un hayatına mal olduğunu yazmaktadır. Trieste 1 Aralık 1820 tarihli mektuplara göre; Korfu, Ragusa ve Yanya'dan Ali Paşa hakkında belirsiz haberler geldiğini, bazı Osmanlı alaylarının sayısında azalma olduğunu, çok sayıda sipernin evlerine dönmek için ortadan kaybolduklarını, Ali Paşa'nın Türk ordusuyla istihbaratta olduğunu biliyoruz³²⁵.

“Çeşitler” başlıklı 13 Nisan 1821 tarihli gazetede “Palamos Belediyesi, 10 Ekim tarihli mektuba göre; Yunanistan, Türklere karşı devrim yaptı³²⁶” yazmaktadır.

“Yabancı Haberler” başlıklı 14 Nisan 1821 tarihli gazetede

Eş zamanlı olarak Eflak, Boğdan ve Girit'te patlak veren isyanların ayrıntıları açıklanmıştır. Girit Adası'nda, Türklerin sebep olduğu birçok isyanın çıktı. Çıkan bu isyanlar farklı nedenlerden kaynaklanmaktadır. Yunanlılar eski ihtişamlarını yeniden kazanmak ve Doğu despotunun içinde bulunduğu rezillikten kurtulmak için özgürlüklerini istemektedirler. Girit'te bir savaş olduğu haberleri teyit edilmesi gerekmektedir. Yunanlılar galip gelmesi ve Muhammed Paşa ve subaylarına suikast düzenlemiş olması gerekiyor. İstanbul'dan, Türk askerlerini adaya götürülmeleri için büyük bir fırkateyn ve bir korvet ile silahlanıyorlar³²⁷.

“13 Nisan Barselona” başlıklı 17 Nisan 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Marsilya'dan gelen mektuplar; Yunanistan'ın Türklere karşı isyanda bulunduklarını, yeni anayasa istediklerini ve Türklerden kurtulmak için başlatılan çalışmaların giderek daha fazla teşvik edildiği yazmaktadır³²⁸.

“Barselona'dan Özel Haberler” başlıklı 18 Nisan 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Odesa'dan gelen 9 Mart tarihli mektupta; Türklere karşı çeşitli milletlerde her geçen gün artan düşmanlık tiyatrosu, ticareti zayıflattı. Tüm Yunanistan'da Türkiye'ye karşı yeni doğmuş olan haklı savaşa Avusturya ordusunun da dahil olacağı söyleniyor. Yunanlıların bağımsızlık coşkusunun her geçen gün daha da artıyor ve Boğdan isyanını sürdürenlerle birleşecekler. Takımadalar 'da, Mora'da ve Arnavutluk'ta isyan devam ediyor, Selanik'in bazı yerleri kendilerini bu denli ezen Türk boyunduruğundan kurtuldu. Sonunda çok kanlı bir savaş olacak ancak iki güç daha Yunanistan lehine geçerse bu kurtuluş kısa sürede elde edilecektir³²⁹.

“17 Nisan Barselona” başlıklı 22 Nisan 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Boğdan ve Eflak'ta patlak veren isyanın ayrıntıları ve Candia adasında da isyan çıkacağını işaretidir. Yunanlılar, hürriyet sancaklarını yükseltip, kadim ihtişamlarına geri dönecekler

³²⁵Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 05.01.1821,s.2.

³²⁶Diario Constitucional de Barcelona, 13.04.1821, s.4.

³²⁷Diario Constitucional de Barcelona, 17.04.1821, s.1.

³²⁸Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 17.04. 1821, s.4.

³²⁹Diario Constitucional de Barcelona, 18.04.1821, s.2.

ve Doğu despotunun içinde bulunduğu rezillikten büyük bir güç yardımıyla çıkmak gayesiyle hareket ediyorlar. Candia isyanının sebebi ise bir Türk'ün, bir yerliye yaptığı kişisel bir hakarettir. Adada bir savaş olduğu söylentilerinin varlığı, Yunanistan'daki devrimin büyük olayların habercisidir. Bunu destekleyen Rus hırsı belki de ilk kez evrene özgürlük olgusunu gösterecektir³³⁰.

“*Barselona'dan Özel Haberler*” başlıklı 14 Mayıs 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Mora'nın güzellikleri betimlemelere değerlidir. Mora'da, Yunanistan'ın kaderinde şanlı bir paya sahip olacak savaşçı bir nüfus bulunuyor. Ancak bölgenin izolasyonu ve uzaklığı sebebiyle, kuzey Yunan şehirlerinde meydana gelebilecek olaylara katılmalarının zorlaşıyor. Moralılar, damarlarında Spartalıların kanını taşımaktan gurur duyarlar ve hiçbir Türk'ün Mora'ya girmesine izin vermeyeceklerdir. Özgürlüklerine düşkündürler, tarım ve askerlik ile uğraşırlar, savaş durumunda 15.000'e kadar savaşçı çıkarabilirler. Bazı yıllarda Avrupa tarzı taktiklerle büyük başarılar elde ettiler.

Arnavutluk ise, Eflak'tan daha savaşçı bir nüfusa sahiptir. Arnavutlar, esasında geleneklerinin kabalığı ve gaddarlığı ile ayırt edilirler. Onlar sürekli silahlı ve savaşa susamış halklardır. Bir tür göğüs zırhı ve bellerinden sarkan kısa ve geniş bir payanda giyerler. Sakallarını uzatırlar, boyunlarını ve kollarını gösterirler, buna kötü bir karabina veya kalibre bir tüfek eklerler ve hem tuhaf hem de dövüşçü görünümündürlər. Gibbon, Arnavutluk için; İtalya kıyılarında keşfedilen bu ülkenin Amerika'nın iç kesimlerinden daha az bilindiğini söylüyor. İçeri girmenin zorluğu ve sakinlerinin sert karakteri, yolcuyu ve tüccarı yabancılaştırır. Ancak bir Fransız askeri bu bölgeleri gezmeyi başarmış, Arnavutlar ve Karadağlılar hakkında değerli haberler toplamıştır. Ünlü Ali Paşa'nın gücü ve cesareti Arnavutların cesareti üzerine kurulmuştur. Aktif ve girişimci ruhu, yağmacılık sevgisi onu barbarlar arasında popüler kılmıştır. Çok zengin Yunanlıların bulunduğu Yanya, Yunanistan'ın merkezinde bulunuyor. Arnavutlar; Makedonya ve Teselya'yı bir birleşme noktası olarak kullanabilir. Bu halk İstanbul'un yağmalanması görevini almaktan başka bir ödül istemezler. Bunlar ne Hristiyan ne de Müslümandır; yaşam tarzları onlarda din konusunda derin bir kayıtsızlığı doğurmuştur³³¹.

“*Yabancı Haberler*” başlıklı 15 Mayıs 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Kırım, 24 Mart tarihli mektuba göre; Yunanistan isyan etti. Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'da bulunan eyaletlerinde büyük olaylar oluyor. Sultan'ın Yunan patriğine arabuluculuk teklif edeceğine dair haberler bulunuyor. Londra 14 Nisan tarihli mektupta ise; Avrupa Devletleri, Yunan isyanını görmezden geliyorlar. Ancak Rusya siyaseti dikkatini bu konuya veriyor ve Rusya'dan hiçbir zaman yardım alamayacaklar. Türkiye'nin

³³⁰Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 22.04. 1821, s.3.

³³¹Diario Constitucional de Barcelona, 14.05.1821, s.2-3.

farklı şehirlerinde hoşnutsuzluklar bulunuyor ve Türk hükümetinin doğrudan ya da dolaylı olarak yapılan düşmanlıklara asla prim vermeyecektir³³².

“*Yabancı Haberler*” başlıklı 26 Mayıs 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Türkiye, İstanbul 24 Mart 1821 tarihli mektupta; son günlerde sadrazam ve müftünün saraylarında birkaç bakanlık konferansının yapıldığı, silah taşıyabilecek tüm kişilerin çağrıldığı bildirilmektedir. Tüm gayrimüslimlerin silahsızlandırıldığı, İstanbul sokaklarının askerlerle dolu olduğu ve yeniçeriler kışlarına sevk edildiği yazmaktadır. Türk Hükümetinin emirlerine uygun olarak, Yunan patriği dün kilisede başlıca kişiler ile bir araya gelerek Boğdan Prensi Miguel Suzzo'nun vatana ihanet ile suçlayan ve mahkûmiyetini ilan eden fermanı okudu. Bir Yunan piskopos ve birkaç Bostancı başı hapishanelerinde kilitli tutuldu. Sadrazam, 15 gün içinde hazır olması ve Takımadalara yelken açması gereken kadronun bir bölümünün hazır olup olmadığına ilişkin emir vermek için geçen hafta cephaneliğe gitti. Denizcilerin vergisi çoktan başladı. Ana Rum ve Ermeni evlerine denizci katkı vergisi dayatıldı. Sultan, bu başkentte yaşayan tüm seçkin Rumları katlederek Türklerin katledilmesinin intikamını almaya karar vermişti; ancak Rus büyükelçisi ve diğer Hristiyan bakanların ve Yunan patriğinin arabuluculuğu sayesinde bu kanlı projeden vazgeçmiştir. Ancak, ölümcül bıçak Yunanlıların başlarında asılı duruyor ve ayaklanma dinmezse hepsini tehdit etmeye devam ediyor. Aynı haber içerisinde yer alan Londra 27 Nisan tarihli mektupta ise; Rus ordusunun, Rumlara istedikleri yere gitmelerine ve Yunan isyanına katılmalarına izin verdiğinin çok güvenilir kaynaklardan öğrenildiğini, kuşkusuz, Yunanlılar Büyük Türk'ün, meşruiyetini kabul etmediklerini yazmaktadır³³³.

“*Yabancı Haberler*” başlıklı 16 Haziran 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Ruslar, Macaristan'a yürüyüşlerini askıya aldı. Yunan devrimi haberleri, Avrupa'nın gün ortası haberlerine yön vermek için bilinçli bir şekilde geldi. İngilizler hangi anlamda olduğunu bile bilmeden aktif rol alacaklar. Londra'dan bir kurye, Akdeniz'e doğru yola çıkan 200 askerin haberini alarak Korfu'ya gitmek üzere Ancona'dan geçti. Levant ile olan ticaretini korumak için ya da devrimleri başarılı olursa Yunanlıların tarafını tutmak için Takımadalar ve Türklerin lehine gitmeleri muhtemeldir. Öyle ya da böyle Ruslarla karışacaklar. Avusturyalılara karşı İtalya'daki olaylara müdahale etmeleri de mümkündür; çünkü bunların Sicilya'yı 80 adamla işgal etmesine ve Ancona'nın Kutsal Baba'nın isteksizliğine rağmen 30 kişilik bir garnizon daha koymasına kayıtsız kalmayacaklar. Papa hükümeti geç de olsa Avusturya korumasında beklemekten daha fazla korkması gerektiğini zaten biliyor ve son saatinin çok yakın olduğunu tahmin ediyor. Roma şimdiden imparatorluk kartallarının pençesine düşmüş durumda. Kapılarının dışında bir Avusturya kampı var ve sokaklarında Avusturya askerlerinden başka bir şey görmüyorsunuz³³⁴.

“*Almanya*” başlıklı 9 Temmuz 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

³³²Diario Constitucional de Barcelona, 15.05.1821, s.1-2.

³³³Diario Constitucional de Barcelona, 26.05.1821, s.1-2.

³³⁴Diario Constitucional de Barcelona, 16.06.1821, s.1.

Hermunstadt 28 Mayıs 1821 tarihli habere göre; Odesa’da Türkler tarafından kurban edilen beş piskoposun daha cesetlerinin bekleniyor. Yunanlılara, Türkler tarafından yapılan bu kadar çok zulmün sonunda Sırp’lar da isyan etmek için silahlanacak. Patriğe yapılan işkencelere Türk halkı alkışları ile eşlik etti. İstanbul’un yeni patriğinin sonu da trajik olacak. Halk bu patriği sakalından çekerek sokaklara çıkardı ve yeniçeriler bu patriği zorla kurtardı. Türkler, Ukrayna ve Eflak ile iletişimi kestiler, bu yüzden artık o yoldan haber alınamamaktadır³³⁵.

“27 Haziran Madrid” başlıklı 11 Temmuz 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris’ten 27 Haziran 1821 tarihinde alınan habere göre; Yunanlılar, bağımsız bir ulus oluşturma ve Sultanın boyunduruğundan kurtulma yolundaki şaşırtıcı girişimlerini sürdürdüklerini, ancak Avusturya’nın, Yunanlıların davranışlarını onaylamamakta ısrar ettiğini yazmaktadır³³⁶.

“Almanya” başlıklı 18 Temmuz 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Augsburg 25 Haziran 1821 tarihli habere göre; Milos’ta deniz piyadesi kuran Rumların el koyduğu fırkateyn, korvet ve bombalı Türk gemilerinin sayısı 12’ye yükseldi. Rumlar ve Yunanlılar arasında çatışmalar yaşandı, her iki taraftan da ölü sayısının çok olduğunu yazmaktadır³³⁷.

“14 Temmuz Madrid” başlıklı 22 Temmuz 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Yunanistan meselesi Avrupa’da giderek daha fazla dikkat çekiyor. 2 Temmuz 1821’de Almanya’da, 4 Temmuz 1821’de Londra’da, 8 Temmuz’da Paris’te bu konu hakkında haberler yapıldı, Yunan ayaklanması büyümeye devam ederken, bu konu hakkında lehte ve aleyhte olan tarafların kendilerini daha da netleştirdi. Paris’teki büyük gazetelerin haberlerine göre İpsilanti’nin tutuklandığı, Kantakuzinos’un yenildiği ve tüm bunlar çok yakında sona ereceği söyleniyor. Liberallere göre Kantakuzinos Türkleri üç kez yendiği ve Yunanlıların işleri her geçen gün daha da iyiye gittiği ile ilgili gazeteler çok sayıda haber içeriyor ve bunlar art arda yayınlanacaktır. Yeni bir Yunan başpiskoposu, Türk zulmünün kurbanı oldu. Yanya Paşası, Rumeli Başpiskoposu Gabriel’in boğazının kesildiğini ve aşağı Arnavutluk’un da ayaklanma içinde olduğunu yazmaktadır. Korfu 2 Haziran 1821 tarihli El Observador Austriaco gazetesinden alınan habere göre; Mora’da Müslümanların son saatlerini yaşadıklarını, Yunanlıların Türklerin boyunduruğundan kurtarmayı başaracaklarını ve İstanbul’da barışı pekiştirecek önlemler alındığı yazmaktadır. Paris gazetecilerinde ise tereddüt olduğunu, içlerinden birinin çok komik şekilde bir mizahla “Paris gazetesi dün Rum’du, bugün Türk, kendisi de muhtemelen yarın ne olacağını bilmiyor.” dediğini yazmaktadır³³⁸.

³³⁵Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 09.07. 1821, s.1. Aynı habere Eflak ve Boğdan başlığı altında yer verilmiştir.

³³⁶Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 11.07.1821,s.4.

³³⁷Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 18.07.1821, s.1.

³³⁸Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 22.07. 1821,s.3.

“*Yabancı Gazetelerden Alıntı*” başlıklı 26 Temmuz 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Alman gazeteleri tüm dikkatlerini Yunanlılar üzerine dikti. Rus imparatorluğu tarafından sanki Türklere karşı, yani Sultan’ın meşruiyetine karşı olan isyancılar lehine hatırı sayılır bir bağış yapıldı. Gazeteciler haç ya da Hilal’e uymalarına göre lehte veya aleyhte haber vermeye devam ediyor. Müslümanlığın yandaşları olan bazı Hristiyanların, Yunanlıların Türklerle birçok karşılaşmaları olduğunu ve bunda galip geldiklerini yazmaktadır. Berlin resmi gazetesinde bir makalede yazan Yunanlıların tam bir zafer kazandığı söylentisi her yerde doğrulandı ve her gün daha fazla tutarlılık kazandı. Bükreş’te, Galata’dan ilerleyen 109 kişilik bir Türk kolordusu, Yunanlılar tarafından arkadan yakalanmış, yaklaşık 39 Türk’ün öldüğü bu çatışmada yenilen Türkler’in, İbrail’e doğru kaçtıkları yazmaktadır. Yunanlıların davasını savunan bir Sırp ordusu, Tuna kalelerine doğru tüm hızıyla ilerledi. İpsilanti ve Kantakuzinos’un bildirileri de dahil olmak üzere gazetelerde Rumlar ve Türkler hakkında daha birçok ayrıntı yazmaktadır³³⁹.

“*Çeşitli Haberler*” başlıklı 26 Temmuz 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rumlar ve Türkler arasındaki öfke ve intikam duygularının doruk noktasına ulaştı. Türk kabinesi mümkün olan tüm güvenceleri verse bile uzlaşmak mümkün değildir ve bu tür önlemler yetersiz kalacaktır. Yunanistan’ın özgür olmaması durumunda İngiltere ve Rusya da kendi ticari emelleri doğrultusunda Yunanistan’ı himaye etmek isteyecektir³⁴⁰.

“*Özel Yazışma*” başlıklı 5 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bugün akşam saat 7’de Santorini’den gelen bir gemi Korfu’dan 7 Temmuz 1821 tarihli bir mektup getirdi. Bu mektuba göre; Yiğit Yunan donanmasının komutanı, Takımadalarda ve Mora’da İstanbul’dan yola çıkan Türk donanmasına karşı kazanılan zaferi bildirmek için bu ekspresi gönderdi. Rüzgârın lütfundan yararlanan Yunan donanması limana girdi ve kanlı bir muharebenin ardından Türk donanmasına karşı zafer kazandı, Türkler kaçarken bu şehri yaktı³⁴¹.

“*Fransa*” başlıklı 7 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Yunanistan’dan doğrudan gelen 18 Temmuz 1821 mektuplara göre; Paris’te ikamet eden Rumlar, İpsilanti’nin, Avusturya sınırlarıyla her türlü iletişimi yasakladığını yazmaktadır. 4 Ağustos 1821 tarihli mektupta; Doğu Avrupa’da savaştan kaçınmak isteyen Avusturya hükümeti, Osmanlı ve Rusya arasında barışın korunabilmesi için arabuluculuk teklif etmeye karar verdiğini yazmaktadır. Alman gazeteleri, Rusya İmparatoru’nun Büyükelçisi Stroganoff Kontu’nun 12 Mayıs’ta Türk hükümetine gönderdiği notayı yayınladı. Rus ticaretinin çıkarlarına yönelik anlaşmalarına aykırı olarak, Rus gemileri İstanbul boğazından geçti. 28 Nisan konferansında neler olduğunu anlattı. Babıali ise Rusya’dan gelen notaya henüz bir yanıt vermedi. Osmanlı bakanlarının, iki Rus gemisinin Çanakkale

³³⁹Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 26.07.1821,s.3.

³⁴⁰Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza,30.07.1821, s.3-4.

³⁴¹Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 05.08.1821, s.3.

Boğazı'nı geçişini resmen reddederek şikayet etti. Karadeniz limanlarında hububat nakliyatı yapacak olan tüm Rus gemilerine el konulmasından kaynaklanabilecek zararlardan Osmanlı sorumlu tutuldu³⁴².

“İspanya” başlıklı 13 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Madrid 3 Ağustos 1821 tarihli habere göre; Yunanlıların davasının olumlu bir yön sunmaya devam ediyoruz. Çok yakında Yunanistan kurulacak, baskıcı Türklerden tamamen kurtulacaklar, denizlerde her noktaya hâkim olacaklar. Bu haberler çoktan Mısır'a ulaştığını ve bu ülkeden düşmanlık görmeyecekler. Gelibolu'da denizden ve karadan zafer kazanan Yunan filosu, Saros Körfezi'nde asker çıkarttı. Böylece Yunanlılar, İstanbul'u kuşatabilecekler. 20 Haziran'da Avrupa konsolosları aracılığıyla İzmir'de huzur yeniden sağlandı. İpsilanti, Eflak sıradağlarını geçerek Sırbistan üzerine doğru gitti. Bu hat üzerinden de Mora'ya gitmeyi planlamaktadır³⁴³.

“Afrika” başlıklı 16 Ağustos 1821 gazetede şu yazmaktadır:

Tunus 24 Haziran 1821 tarihli habere göre; Tunus Dayısı, silahlı birçok savaş gemisine sahiptir. Takımadalar, Rumlarına karşı Türklerle birlikte hareket etmektedir. Türkiye'nin giriştiği korkunç mücadelenin etkilerinin pratikte farkına varılmasını sağlayacak tek şey budur. Tunus'ta yerel yönetim, Türkiye'den gelen haberler neticesinde hareket etmektedir. Tunus halkı, Yunanlılara karşı düşmanlık besliyor ve Hristiyanları tehdit etmeye başladılar. Tunus Dayısının emriyle Yunanlılar hapsedildi ve kötü muamele görüyor. Fransa ve İngiltere konsolosları bu bölgede aracılık yapıyorlar³⁴⁴.

“Yabancı Gazetelerden Alıntı” başlıklı 20 Ağustos 1821 gazetede şu yazmaktadır:

Nürnberg Gazetesi bu haberin teyit edilmesi gerektiğini yazdı. Türklerin, Edirne'de savunma için yeterli kuvveti yoktur. Asya'dan gelen tüm birliklerin İstanbul'da kalıyor. Almanya'daki üniversitelerde okuyan çok sayıda genç, Yunan ordusuna katılmak için ülkelerinden ayrılıyorlar³⁴⁵.

“Madrid 13 Ağustos 1821” başlıklı 21 Ağustos 1821 tarihli gazetede “Yunanistan başarılı oldu. İmparator İskender, Büyük Türk'ün meşruiyetine saldırırsa Sultan itibarından taviz verecektir” yazmaktadır³⁴⁶.

“İngiltere” başlıklı 1 Eylül 1821 tarihli gazetede şu habere yer verilmiştir;

Türkiye'nin 1821 yılının Ağustos ayındaki durumu incelenmiştir. Avrupa'nın, Türk İmparatorluğunda hüküm süren karışıklığı yatıştırmak için ne gibi araçlar kullanacağını bilmiyor. Yunanlılar kaynaksız ve umutsuz değildir. Damarlarında akan Avrupa kanı onları korunmaya değer kılar. Yunanlı oldukları için değil, Hristiyan oldukları için barbar bir ırk tarafından ezilmektedirler. Temel yasaları Yunanlıların medenileşmesini engelledi.

³⁴²Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 07.08.1821, s.1.

³⁴³Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 13.08.1821,s.1.

³⁴⁴Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 16.08. 1821,s.1

³⁴⁵Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 20.08.1821,s.3.

³⁴⁶Diario Mercantil de Cádiz, 21.08.1821, s.3.

Basın özgürlükleri yoktur. Yunanlıların medeni ve dini haklarını güvence altına almak için Türklerle yapılan herhangi bir anlaşmanın yararsızdır. Yunanlıları kurtarmak için Türk İmparatorluğu'ndan tamamen ayıran ve bağımsız bir devlet oluşturan bir antlaşma yapılması gereklidir. Antlaşmadaki bazı ayrıcalıkların ihlal edilmesi durumunda Rusya'ya tanınan müdahale hakkı, İngiltere hükümetinde sürekli bir tartışma kaynağıdır. Hiçbir güç, medeni veya dini haklarının koruyucusu olarak kabul edilemez. Rusya ile Babiali arasındaki mevcut olan anlaşmazlıklardan dolayı Türklerle yapılacak basit bir antlaşma Rumların kaderini güvence altına almak için çok yetersiz bir önlemdir. Yunanlıları, tamamen kölelikten kurtarmak ve siyasi bir Anayasa tarafından yönetilen bağımsız bir ulus haline getirilmesi gerekmektedir³⁴⁷.

“*Madrid 30 Ağustos*” başlıklı 8 Eylül 1821 tarihli gazetedeki haber şı şeklindedir;

18 Ağustos'a kadar Londra'daki, 17 Ağustos'a kadar Almanya'daki, 21 Ağustos'a kadar Paris'teki yabancı gazetelerden alıntı yapılmıştır. Kraliçe'nin cenazesinin nakledilmesi vesilesiyle Londra'da çıkan kargaşa ortamının bitti. Politikaları, her zamankinden daha dolambaçlı ve esrarengiz bir yol izliyor ve projelerini gizlemek için çelişkili haberler yayıyorlar. Bu amaçla, *Courier* gazetesinin anlattığı haber sahtedir. Kont Istria'lı Capo, Yunanlıların ayaklanmasını düzenlemek için Baron de Strogonff ile birliktedir. İstanbul'dan gelen 17. Büyükelçi hâlâ eskisi gibidir. Türk hükümetinin ambargo uyguladığı bir Rus korveti toplarının karaya çıkarılmasını emredildi. Yunan ayaklanması Mora'da her geçen gün daha canlı hale geldi. Güney Makedonya'dan Mora'nın sınırlarına kadar her yerin silahaltındadır. Türk filosu, hattın iki gemisi, üç firkateyn, üç korvet ve diğer bazı küçük gemilerle takviye edilerek 12 Temmuz'da İstanbul'dan yeniden yola çıktı. Sultan, amiral Kara Ali'yi Yunanlıların intikamını almasını şiddetle tavsiye etti. Kuvvetlerinin üstünlüğü nedeniyle bunu yapması beklendiği ancak 18 Ağustos'ta, Tenedos'da Hristiyanların saldırısıyla Kara Ali'nin iki firkateyni ve 18 küçük gemi bırakarak Çanakkale Boğazı'na geri dönmek zorunda kaldı³⁴⁸.

“*Yunan Vilayetlerinin Osmanlı'ya Karşı Ayaklanması*” başlıklı 9 Şubat 1822 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul'daki Rum Patriğinin acımasızca öldürülmesi, Türk fanatizmiyle, Hristiyanların katledilmesi ve tapınaklarının yıkılması üzerine Yunanlıları zalimlere karşı silahlanmaya zorladı. Rusya İmparatoru'nun bu dehşet haberleriyle ve Rus Büyükelçisine yapılan küçümsemeler nedeniyle, Rusya'nın Türkleri Avrupa'dan sonsuza kadar kovma imkânları var. Osmanlı İmparatorluğundaki vassalların Türk egemenliğine karşı direniş içindeler, Yunan filosunun Osmanlı'yı yendi ve Rus birlikleri sınırlarda yazmaktadır. *El Times* dan alınan habere göre; Hamburg postası tarafından Sadrazamdan Mora Valisine bir mektup geldiğini, İngiltere Kralı'nın, Yunan direnişine rağmen Türk ordusu Atina'ya girecek olursa, Atina'da bulunan antik anıtları yok etmeyin talimatı verdi. Yunanistan'ın ayaklanması

³⁴⁷Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 01.09.1821, s.1.

³⁴⁸Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 08.09.1821,s.3.

hakkında adil bir fikir oluşturmak için ilginç bilgiler vermektedir. Avrupa'da,, Türkiye'nin tüm sınıflarındaki nüfusunun 8 milyon olarak hesaplandı. Bu rakamın etkin nüfusundan daha fazladır. Tuna ve Boğdan'ın sağındaki Türkiye'ye tabi iller, Eflak, Besarabya haricinde Antik Yunanistan'ın, yani Epir, Makedonya, Mora ve Girit'i kapsayan nüfus yaklaşık 2 milyon olduğu, Trakya, Arnavutluk ile Slav ve Daçya 'da Hristiyanların bir milyonu aştığını, savaşın 3 milyon Hristiyan ve Müslüman nüfus arasında yapıldığı yazmaktadır³⁴⁹.

“İspanya'da çıkan yabancı haberler” başlıklı 3 Mart 1822 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Türklerin Avrupa'dan sınır dışı edilmesinin ve Yunan topraklarının genişlemesinin, askeri ve ticari öneminin artmasının, Yunanlıların özgürlüğünün Avrupa'da büyük siyasi sonuçlar getirdiğini, Avrupa'nın gelecekteki kaderini değiştirdiğini yazmaktadır. Dört meydan muharebesi ve sayısız ihanetin Türklerin Boğdan ve Eflak'ı geri almasına mal olduğunu, Türkler için ambarsız ve erzak eksikliği olan birkaç kalenin kaldığı Mora'da, Attika, Boiotia, Teselya ve Epir'de Yunanlılar üç Türk ordusunu bozguna uğrattığını, Bosna ve Sırbistan'ın özgür olduğunu, Ege denizinde Osmanlılara karşı zaferler olduğunu yazmaktadır. Rusya'nın Yunan ayaklanmasını fırsat bilerek, dini yönden ve Moskova ve Türkiye arasındaki rekabeti kullanarak Türk imparatorluğunun çeşitli eyaletleri üzerindeki iddialarının bulunduğunu, Kutsal ittifakın Türkiye topraklarını Rusya'ya tahsis etmiş olabileceğini, Viyana kabinesinin de bu ganimetten pay alabileceğini, Türkiye'nin kaderinin eski Polonya krallığına benzediğini yazmaktadır. Yürütülen diplomasinin gizlendiğini El *Observador Austriaco* gazetesinin Yunan ayaklanmasına karşı ve Berlin gazetelerinin ise Yunanlılar lehinde konuştuğunu, Rusya ile Türkiye arasındaki savaşın kaçınılmaz olarak görüldüğünü, Fransa ve İngiltere'nin Akdeniz'de Rus gücünün kurulmasını ve artmasını sağladığını, Avusturya ve Prusya'nın Rusya'nın görüşünde olabileceklerini, Ruslar, İngilizler, İspanyollar ve Prusyalılar da dahil olmak üzere tüm Avrupa'nın Yunanlıların özgürlüğünü istediğini, Osmanlılar Asya'ya sürüldüğü zaman Avusturya ve Rusya mirasçı olmak isteyeceklerini, diğer güçler yeni bir devletin kurulmasını isteyeceklerini, Viyana ve Petersburg mahkemeleri, Polonya'da yaptıklarını Türkiye'ye karşı yapmaya devam ederse, İngiltere'nin engellemek için güç kullanacağını, Osmanlı İmparatorluğu'nun ve Türk Hükümetinin yıkılmasının yeni bir vatan ve halkın özgürlüğü demek olduğunu, Almanya ve Polonya'daki heteroistlerin coşkulu şekilde bu haçlı seferini desteklediklerini, İtalya'daki yasaklı liberallerin, gözlerini yeni bir vatanın beklediği İyonya ve Ege kıyılarına diktiğini, Kabinelerin hırsı veya diplomatik hataların, Avrupa'yı böyle mutlu bir sonuçtan mahrum bırakmaması için dua edilmesi gerektiği yazmaktadır³⁵⁰.

“Haberler” başlıklı 23 Mart 1822 tarihli gazete haberinde, 21 Aralık tarihli Londra'dan yazılmış bir mektuba göre;

³⁴⁹El Argos de Buenos Aires, 09.02.1822, s.2.

³⁵⁰Gaceta de Colombia 1821-1831,03.03.1822,s.4.

Yunan ayaklanması ve Osmanlı'nın içinde bulunduğu durum, Rusya'dan gelen tehditler kesinlikle bir krizin işareti olduğunu, Avrupa güçlerinin, sınırda konuşlandığını, uygun mevsimin gelmesini bekleyen Rus ordularının, Türk topraklarını işgal etmesini önlemek için başlatılan müzakerelerden pek umut olmadığını yazmaktadır³⁵¹.

“Avrupa’nın Mevcut Durumu” başlıklı 21 Nisan 1822 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bugün Avrupa yeni bir savaşa tehdit ediliyor. Avrupa Türkiye’inde hâlâ var olan ve yüzyıllardır Türk hükümeti tarafından dinlerini özgürce kullanma ve yaşama konusunda hoşgörüyü karşılanan, siyasi kölelikten bıkmış olan Yunanlılar, gözü pek şeflerin emrinde farklı noktalarda silaha sarıldılar. Türkler üzerinde çok önemli avantajlar elde etti. Çünkü güçlü yerler almış ve farklı karşılaşmalarda mağlup olmuşlardır. Asil olmayan Rumlar (Türk diline göre) esas olarak saygın bir donanma kurmayı başarmışlardır. Osmanlı donanmasının yendiği ve Themistoles, Cimón ve diğer dedelerinin Persleri yendiğine büyük kralın gururunu küçük düşürdüğü aynı denizleri zaferleriyle resmettiği, Türklerin bu olaylardan rahatsız olduğu ve Konstantinopolis’te ve diğer büyük şehirlerde yaşayan barışçıl Yunanlılar, Yeniçeriler ve ulusun diğer baskın fanatikleri tarafından barbarca öldürüldü. Yunan dininin kiliseleri yıkıldı: Konstantinopolis patriği saldırıya uğradı ve cesedi sürüklendi. Yunan ulusunun diğer birçok piskoposu ve seçkin insanları aynı kaderi paylaştı. Türkler, Yunan tutsaklara izin vermiyor: Yunanlılar misilleme yapıyor ve her iki taraf da insanlığa zarar veriyor. Tropolit’in teslim olmasından sonra, yerine geçen Rumlar, Türkleri soğukkanlılıkla katlettiler. Yunanlıların davası Avrupa’da çok popülerdir, tüm ana krallıklardan birçok kişi Yunanlılara yardım etti. Görünüşe göre bu ve elde edilen zaferler, bağımsız Yunanlıların düzenini ve disiplinini gösteriyor. Destek vermeyen tek bir aydın insan yoktur. Yunanlıların, tamamen zafere ulaştığını görmek istiyoruz.

Türlere ve Avrupa’da işgal ettiği güzel bölgeleri yok etmekten başka bir şey bilmeyen barbar millete karşı tam bir zafer kazandıklarını görmek istemeyen aydın yoktur. Asya geri düştü. Rus Büyükelçisi, Divan ile görüşme yaptı. Bu görüşmelerde, barış ve kiliselerin restore edilmesi hakkında açıklama yapıldı. Yunanlılar lehine olan diplomatik müzakereleri silahla sürdürmek için hazırlıklar yapıldı. İngiltere ve Avusturya büyükelçileri, Avrupa barışını sürdürmek ve savaşı engellemek için güçlü bir şekilde arabuluculuk yaptılar. Geçen Kasım ayının sonuna kadar her şey Rusya ile Babıali arasında yakında bir kopuşun habercisi idi. Türkler, Eflak ve Boğdan’da büyük birlikler topladılar. İskender’in Pruth kıyılarında savaşa hazır 180.000 adamı mevcut. Rusya ve Osmanlı arasında savaş çıkarsa, Rusların galip gelmesi ve Osmanlı İmparatorluğu’nun yenilmesi çok muhtemeldir. Aynı zamanda, Asya’da 150.000 asker Persler tarafından saldırıya uğradı. İran veliaht prensi tarafından Bâbiâli işgal edildi, Ermeniler, Erzurum’u ve diğer önemli yerleri ele geçirdi. Osmanlı’nın tüm birliklerinin Rusya sınırına yürüdüğü için İmparatorluğun Asya kısmının

³⁵¹El Argos de Buenos Aires, 23.03.1822, s.2.

savunmaz kaldı. İstanbul'da büyük bir kargaşa ortamı var Padişah yeniçeriler tarafından tahtan indirildi, yeniçeriler Türk İmparatorluğuna hükmediyor³⁵².

“*Dış Haberler*” başlıklı 17 Temmuz 1822 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Argos'tan gelen bir mektupta Yunanistan'a para ve mühimmatın her yerden geldiğini ancak Almanya'nın bu savaşa özel bir ilgi duyduğunu ve Yunanlılar için en büyük fedakârlığı ve çabayı gösterenlerin Almanlar olduğunu, Türklere ve despotizme karşı Almanya'dan genç erkeklerin Mora'ya geldiğini yazmaktadır. Bu şehir büyük bir kıskırtma ve hareket içindedir. Özgür Yunanistan'ın bütün vekilleri, Mora'nın, Teselya'nın, Epir'in milletvekillerinin, düşman boyunduruğundan kurtulan bütün adaların temsilcilerinin toplandı. Her şehir veya vilayetin üç milletvekili gönderdiğini yeni konfederasyona katılmak isteyen Ali'nin üç elçisi üç Türk vekilinin Rumlar arasında şaşkınlıkla karşılandı. Bunun bir Türk prensini Hristiyanlara katılmaya ve kendisini ölümcül ipten kurtarmak için bu haç bayrağı altında savaşmaya zorlayan Osmanlı despotizminden kaçma ihtiyacının etkisi olduğu söylenildi. Prens Demetrio İpsilanti başkanlığında bir geçici hükümet kuruldu. Almanlar, Yunanlıların özgürlüğü için çok şey Rum hanesi Vawachi'ye ait olan silah ve mühimmat yüklü iki tekne ve 300 bin ruble gönderdiğini, St. Petersburg'da adını verilmeyen bir başka Rum hanesinin, Mora'ya çan parçaları ve diğer mühimmat taşıyan iki gemi gönderdi, Malta'da Lourdes Rumlarının iki gemi gönderdi³⁵³.

“*Dış haberler*” başlıklı 20 Temmuz 1822 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Avusturya Zante'den gelen bir mektupta, Türk filosunun ayrılmasından önce İngiliz Devrimci fırkateyninin Takımadaların önünde belirdi. Türklerin karşılaşacakları riskleri Yunanlılara bildirdikten sonra, hükümetleri adına onlara İngiliz bayrağını çekme izni teklif ettiler. Ada Reisleri, öneriyi reddetti. Yunanlılar, İngilizlerin hediyelerine güvenemeyeceklerini veya teklifleri haber veren denizcilere bile güvenemeyeceklerini söyleyerek oybirliğiyle “Türk sopasını, İngiliz korumasından daha çok istiyoruz.” diye haykırdıkları yazmaktadır³⁵⁴.

“*Dış Haberler*” başlıklı 30 Ekim 1822 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Le Constilucionel 'den alınan Rusya alt başlıklı habere göre; Osmanlı sarayının, Baron de Stroganoff tarafından verilen kesin notlara Bir buçuk ay ara ile iletilen cevaplarda, imparatorun ve yüksek rütbeli görevlilerinin haklı iddialarını görmezden gelme konusunda aynı inat karakterini taşımaktadır. Osmanlı mahkemesi, dilekçelerinin ana konusu olan kiliselerin yeniden kurulması konusunda kesin bir garanti sunmadı. Prensliklerin tahliyesinin ertelendi, Yunanistan'ın çıkarlarına kayıtsız kalındı. Rus sarayı ile Osmanlı Babıali'si arasındaki müzakerelerin temel noktalarda Avrupa'nın, kimin tarafında olduğuna karar vermesi gerektiğini, Avrupa mahkemelerinin müzakereler sırasında gözlemlediği katı

³⁵²Gaceta de Colombia 1821-1831, 21.04.1822,s.3.

³⁵³El Argos de Buenos Aires, 17.07.1822, s.1-2.

³⁵⁴El Argos de Buenos Aires, 20.07.1822, s.2.

tarafsızlığı, aynı zamanda Türkiye'nin Yunan tebaasına karşı uyguladığı şiddeti artıracağını yazmaktadır.

Morning Cronicle 'den alınan İngiltere Londra 16 Temmuz başlıklı habere göre; Bu haberde oluşturulan fikrin gerçek İngiliz politikasına uygun olduğuna inanılıyor. Sir Robert Wilson'un, Pazartesi gecesi sunduğu dilekçe vesilesiyle yapılan tartışmada, Türk gücü şu anda önemsizdir. Avrupa'da terör estirdiği sırada bile, Scandenberge'in birkaç bin adamla birkaç yıl boyunca geri püskürtüldü. Yunanlılara yaklaşık 30.000 denizci ile yardım edilmezse başarılı olmaları pek mümkün olmayacak. Yunanlılar, Bay Roberto Wilson'ın gözlemlediği gibi İngiltere'nin Türkleri kayırdığından şüpheleniyor. İngiltere'ye, Yunan temsilcisi gönderilmedi. Ancak Lord Londonderry tarafsızlığını ilan ettiğinden, Yunanlılara daha önce atanan subayın tavsiyesine uymaları gerekiyor. Bay Wilberforce gözlemlediği gibi, Türkler, Hristiyanlığın ve özgürlüğün eski ve köklü düşmanlarıdır ve egemenliklerini ilerletmek ve sürdürmek için çaba sarf ediyorlar³⁵⁵.

“Dış Haberler” başlıklı 25 Aralık 1822 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İyon Adaları Korfu alt başlıklı 31 Haziran tarihli habere göre; Yunan generalinden 12 Nisan'da Teselya'yı işgal ettikleri haberi alındığını, ordunun Neopatra ve Zeytun'a saldırmak üzere iki ayrı kola ayrıldığını, General Nicetas komutasındaki ikinci kolun deniz yoluyla 13 Nisan'da Estelida yakınlarındaki Echinon körfezine indi. Türkler iki kez yenildikten sonra düzensiz bir şekilde Estelida'ya doğru geri çekildi, şehrin işgaline karşı çıkan 80 Müslüman Arnavut iki eve kilitlenerek evlerle birlikte yakıldı. Contoyanne komutasında Neopatra'ya ilerleyen ordu şehrin kapılarına kadar Türkleri kovaladı. Türkler bu bölgede yangın çıkardı. Neopatra Türkleri 22 Mayıs'ta güçlü bir saldırıya uğradığı, bu şehri terk ettiler. Makedonya'da Nausta yakınlarında öldürülen masum köylülerin kanıyla sarhoş olan Hasan Paşa, Teselya'ya 10.000 askerin başında ilerledi. Patras'taki Yusuf Paşa'nın ordusuna katılmak için dağları ve vadileri aşacağını söyleyerek tehdit etti ancak 16 Nisan'da Agrafta'da komutan Stergios tarafından Türkler katledildi³⁵⁶.

“Yunanistan” başlıklı 2 Şubat 1823 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Frankfurt' tan gelen 12 Ağustos tarihli mektupta bir Alman tarafından şunlar yazılmıştır. Yunan hükümetinin kurulmasından bu yana sadece dört ay geçti ve bu kısa süre içinde dikkat edilmesi gereken ilk husus, işletmeleri yönetecek, bakanlıkları oluşturacak, il idareleri ile devlet arasında sıkı bir ilişki kuracak, adaları yani filoyu devlete bağlayacak ve vergileri sabitleyecek düzenlemeler yapmak olmalıdır. Operasyonlar dört ayda gerçekleştirildi ve bu örgütün sunduğu zorlukları yargılamak için bu ülkede olmak gerekiyor. Korint'te bakanlar, ev tamir ederek, masa ve sandalye yapılmasını emrederek faaliyetlerine başlamak zorunda kaldılar; zanaatkâr eksikliğinden dolayı gerekli konforlardan yoksun olarak görevlerine devam etmek zorunda kalmışlardır. Türkler her şeyi yok ettiler, her şeyi oluşturmak ve düzeltmek çok önemlidir. Türkler işgal etmiyor,

³⁵⁵El Argos de Buenos Aires, 30.10.1822, s.1-2.

³⁵⁶El Argos de Buenos Aires, 25.12.1822, s.1-2.

genellikle silahlanıyor. Bu milli silahlanma eşyanın tabiatı elverdiği ölçüde, yani sığırlarını gütmek ve tarlalarını işlemek için birleşmiş silahlı bireylerin de birlikte savaştığı şekilde örgütlenmiştir. Onları başlangıçta tertip eden veya daha sonra sancaklarına tercüman olan kişiye kaptan adı verilir. Bu kaptanlardan daha fazla şef veya subay yoktur ve komuta ettikleri organlar silahlı kuvvetlerin yegâne tümenidir. Bazıları kalelerin önünde veya hudutlarda düşmanın karşısında duran 1500 kadar adam toplamaya gelir. Hükümet onları general ilan etti. "Rumlar restorasyonlarına sopalarla başladılar ve şimdilerde sahip oldukları tüm silahlar Türklerden alındı. Bu nedenle her Rum'un mevcut silahı bir Türk tüfeği, beline giden iki tabanca ve büyük bir bıçaktan oluşuyor. Türklerin kafalarını kesmek için kullanırlar. Yunanların 8 ila 10 sahra topu dışında hafif topları yoktur. Dağlık arazilerinin doğasına uyum sağlayan gerilla savaşı dışında savaşmazlar. Onlar zaten bu tür bir savaşta o kadar beceri kazanmışlardır ki, bu konuda eğitilmek için herhangi bir özel eğitime ihtiyaçları yoktur. Bu amaca ulaşmak için hükümet, çeşitli ülkelerden gelen tüm Frankları Korint'e çağırdı. Çeşitli Avrupa ülkelerinden gelip Yunanistan kıyılarında ortaya çıktılar. Bunların bir kısmı düşmana karşı yürütecek kutsal bir tabur oluşturacak, geri kalanı ise teşkilatlanması gereken diğer taburlara subay olarak girecek. Daha sonra topçu ve süvari olacaklar. Seçkin subaylar genelkurmayı ve mühendislik birliklerini oluşturacaklar. Kutsal tabur, ordu için bir subay ekibi ve umutları olan Yunan gençleri için bir toplanma noktası olmalıdır. Böyle seçkin bir kurumda hizmete girmesi ve kendini eğitimi subaylar verecek bir konuma getirmesi bekleniyor. Hükümet, General Norman'ı bu taburun başına atayarak onurlandıracak. Almanlara ve Yunanistan'ın dostlarına şükran ve takdirinden dolayı, bu işi bir Alman'a vermesi gerektiğine inanıyor³⁵⁷.

“Dış Haberler” başlıklı 8 Şubat 1823 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

El Mercurio de Liverpool'dan alınan başlıklı İngiliz konsolosu tarafından Kıbrıs'tan yazılan 15 Ağustos tarihli bir mektuba göre; Türkler, Kıbrıs'ta altmış iki şehir ve kasabayı yıktı. Erkeklerin hepsinin katledildi ve evlerinde yakılmayan çocukların ile kadınların köle olarak hizmete alındı. Hristiyanlar, hayvanlar gibi avlandılar. Türkler, Pentelemon Manastırına girdi, keşişlerin sürgün edildi. Kicou Manastırının çevresini ateşe verdiler, yangın 23 gün sürdü. Ormanlar, bahçeler, bağlar ve her şey alevlerin etkisinde yandı, harabeye döndü. Kıbrıs'ta herhangi bir ayaklanma olmadı.16 Eylül'de Korint'teki Türk Garnizonu, Yunanlılara yaptığı kuşatmayı püskürtmek ve kaldırmak için büyük çaba sarf etti. Yunanlılar, şehrin sahibi oldular ve 24 Eylül'de kendi takdirlerine göre kaleyi teslim ettiler. General Colantroni önderlik eden kişidir. Debates de España gazetesinde, İmparator İskender'in Vecc kongresinde Türkiye ile ilgili sistemini tamamen değiştirme niyetini ilan etti ve İstanbul'un barbar hükümetini taviz vermeye zorlamak için güç araçlarını kullanacağını tespit edildi. Verona'dan, 17 Ekim'de orada toplanmış olan yüksek rütbeli şahsiyetler müzakerelerine başlayacak. Bu müzakerelerde Yunanlıların devrimi, İspanya'nın ve İtalya'nın bugünkü durumunun ele alınacak. Verona'dan 19 Ekim tarihli bir

³⁵⁷Gaceta de Colombia 1821-1831, 02.02.1823,s.4.

bildiri alındı ve kongreye Türk tam yetkili temsilci gönderildi, Babıali'nin, Rumlar lehine ilan edilen hükümleri uygulama kararlılığını kanıtlaması konusunda nota verildi³⁵⁸.

“*Dış Haberler*” başlıklı 19 Mart 1823 tarihli gazetede Viyana 2 Aralık 1822 tarihli İstanbul’dan gelen 9 ve 11 Kasım raporları içeren habere göre;

İstanbul’da bazı Filipinli tüccarlarının Yunanlılarla aralarında bir yazışma olduğu için idam edildi. Yunan Senatosu tarafından yayınlanan anayasanın aktarılması ve dağıtılmasında görev alan bazı kişiler ise ölüm cezasına çarptırıldı. 8 Ekim’de Eflak Kaymakamı Constantino Negri’nin Mora’daki isyancıların başı olan kardeşi Theodoraki ile gizlice görüştüğü ve operasyonlarda aktif rol oynadığı öğrenildiği için idam edildi. Boğdan’ın son Kaymakamı Estevan Vogorides’in Asya’ya sürgüne gönderildi.

Viyana 2 Aralık 1822 tarihli İstanbul’dan gelen 9 ve 11 Kasım tarihli raporları içeren mektuba göre göre; İstanbul’da bazı Filipinli tüccarlarının Yunanlılarla aralarında bir yazışma olduğu için idam edildi. Yunan Senatosu tarafından yayınlanan anayasanın aktarılması ve dağıtılmasında görev alan bazı kişiler ise ölüm cezasına çarptırıldı. 8 Ekim’de Eflak Kaymakamı Constantino Negri’nin Mora’daki isyancıların başı olan kardeşi Theodoraki ile gizlice görüştüğü ve operasyonlarda aktif rol oynadığı öğrenildiği için idam edildi. Boğdan’ın son Kaymakamı Estevan Vogorides’in Asya’ya sürgüne gönderildi³⁵⁹.

“*Dış Haberler*” başlıklı 19 Nisan 1823 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Amiral gemisinin enkazı İstanbul’da bulunuyor ve Türk donanmasının İstanbul kanalına ulaştı. Çanakkale Boğazı’nın birinci ve ikinci bataryalarından geçmeye cesaret eden Yunanlılar bir ateş gemisi tarafından takip edildi. Yunan ateş gemisi başarılı olamadı, ateş gemisini terk etmek zorunda kaldılar. Yüzbaşı Berberovich’in Mora’da, Napoli’nin teslimi çok yakın sayılıyor çünkü Yunanlıların ablukayı her geçen gün daha da sıkılaştırdı ve Napoli limanının girişindeki kalede bulunan Yunan Garnizonu, erzak yüklü bir İngiliz gemisini zorla içeri girmeye zorladı. Her yerden Kaptan Paşa’nın Bozcaada’nın önünde yok edildiğine dair teyit alındığını, bu girişimi gerçekleştiren iki kaptanın Pipines ve Mirauley olduğunu, Türk komutanlardan sadece on tanesi hayatlarını kurtardıklarını, İngilizlerin politikalarını tamamen değiştirdiklerini ve Yunanlılara zulmettiklerini yazmaktadır.

27 Aralık 1822 tarihinde yayınlanan *The Times* London gazetesinin okuyucusuna ilettiği Viyana 12 Aralık tarihli Hollanda belgelerinden elde ettiği haberde; Osmanlı hükümetine sunulacak beyannamelerin yayınlanmasından hemen sonra, Lord Strangford’un, Türk bakanlığında gerçekleşen devrimi doğrulayan mektupları götürmek için Trieste’ye doğru yola çıktığını yazmaktadır³⁶⁰.

“*Ulusal Ruh*” başlıklı 28 Aralık 1823 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

³⁵⁸El Argos de Buenos Aires, 08.02.1823, s.1.

³⁵⁹El Argos de Buenos Aires, 19.03.1823, s.1-2.

³⁶⁰El Argos de Buenos Aires, 19.04.1823, s.1.

Science du Publiciste' den alınan habere göre; Spartalılar bir süre Yunanistan'a egemen oldularsa, bunu Yunan halkının bölünmesine, Venedikliler ve Cenevizliler Yunanistan'ın bir bölümüne ve Takımadalara bitişik devletlere efendi oldularsa, bunun nedeni Türk İmparatorluğundaki korkunç bölünmelerle borçludur. Halkın gücünün ve refahının yurttaşların nefretinden ve iç bölünmesinden kaynaklandığını iddia etmenin saçma olmasından ve bölünen halkın helak olduğundan bahsetmektedir³⁶¹.

“Yunanistan” başlığıyla 22 Ocak 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Hidra 7 Aralık 1823 tarihli özel bir mektuptan alınan habere göre; Ekim ayının ilk günlerinde Türk filosu Selanik Körfezi'ne girdi. Kaptan Paşa birliklerinin bir kısmını bu adaya zapt etmek niyetiyle çıkardı. Türk amiralin, Selanik'in teslim olmasını ve adayı sürekli bloke eden ve rahatsız eden çok sayıda küçük Yunan gemisinden kurtarmak istediği yazmaktadır. Yunanlılar ve Türkler arasında bir çatışma çıktı, Türkler Çanakkale'ye kaçtı. Yunanlıların, Selanik'ten İstanbul'a götürülmek üzere mahkûm edilen 40 Rum aile ve hapsedilen 6 Müslüman hain, seçkin Türklere ait korvette bulundu. İskados' a çıkan Türk birlikleri, İskados sakinleri tarafından yok edildi. Amiralliğimizin filodan aldığı resmi raporların ana detayları bunlar. Hidra'dan 10 gemi ve Sepcie'den 5 gemiden oluşan ikinci bir sefer, Mesolongi' ye doğru yola çıkmaya hazır. Mehmet Ali'nin Kandiy'e'den gelen Mısırlı Paşa bölüğü küçük Casos adasına saldırdı, bütün çabaları boşa çıktı; 11 saatlik zorlu bir mücadeleden sonra mağlubiyetle geri çekilmek zorunda kaldı³⁶².

“Trieste, 3 Ocak” başlıklı 9 Şubat 1824 tarihli gazete şu yazmaktadır:

Korint Türk garnizonu İzmir'e indi ve Hydriot gemilerinin geçiş masrafları için 11.000 duro ödendi. Yunan filosunun Mesolongi kuşatmasını kaldırdıktan sonra Patras' ın önünden geçmeye gittiğini duyurdu. Türk komutanının Mesolongi' deki olaylardan haberdar olsun diye Preversa'ya birçok seçkin Müslüman göndermek istendi³⁶³.

“Avrupa, Paris” başlıklı 21 Şubat 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris 21 Kasım 1823 tarihli habere göre; Yunanlılar ile Türkler arasında Midilli Adası yakınlarında meydana gelen deniz muharebesinin dört saatten fazla sürdü. Ateş gemileri ile bunlardan dört büyük gemiyi yakıp, bazılarını da batırdılar. Diğerleri, Asya kıyılarında kayboldu ve iki firkateynin ganimetleri Psara limanına götürüldü. Osmanlı siperinin geri kalanı Oliveto'ya sığındı. Salih, Edirneli Paşa ve Yusuf Paşa komutasında Livadia'ya giren Türk ordusu, Yunanlılar karşısında birkaç yenilgiye uğradı ve Teselya 'ya doğru kaçtılar, Arnavutluk birliklerinden oluşan diğer ordu da büyük kayıplara uğradı. Cosinto, açlık sebebiyle Yunanlılara teslim oldu³⁶⁴.

³⁶¹Gaceta de Colombia 1821-1831, 28.12.1823,s.4.

³⁶²Diario Mercantil de Cádiz, 22.01.1824, s.2.

³⁶³Diario Mercantil de Cádiz, 09.02.1824, s.3.

³⁶⁴El Argos de Buenos Aires, 21.02.1824, s.1.

“*Dış Haberler-Fransa*” başlıklı 10 Mart 1824 tarihli gazetede; Odesa’dan 20 Kasım 1823 tarihinde gelen habere göre Caleb Efendi sadrazamlık onuruna getirildiğini ve Hüsrev Paşa’nın, Yunanlılara yönelik kötü amaçların başını çektiğini yazmaktadır³⁶⁵.

“*Viyana, 4 Mart*” başlıklı 4 Nisan 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Türkiye sınırlarından ve özellikle Orsova’dan iletilen özel mektuplara göre, Osmanlı’nın Nissa kampının bir kısmı ayaklandığı ve birliklerin Teselya’ya gitmek için Makedonya’ya doğru yola çıktığı Rusçuk civarında (Tuna üzerinde) konuşlanmış birkaç bin askerin aynı kaderi paylaşacağı kesin olduğu yazmaktadır. Rusçuk civarında (Tuna üzerinde) konuşlanmış birkaç bin askerin aynı kaderi paylaşacağı kesinleşti. Silistrelilerin de Yunanlılara karşı savaşmaya zorlanacağı duyurulmaktadır. Tüm bu askeri eğilimlerin, Babıali’nin artık nihai Rus projelerinden emin olduğunu açıkça kanıtladığını, Babıali’nin haberi olmasaydı, kuzey sınırlarında Türk gözlem birliklerini azaltamazdı yazmaktadır³⁶⁶.

“*Odesa, 21 Şubat*” başlıklı 5 Nisan 1824 tarihli gazetede *Journal des Debats*’dan alınan habere göre;

11 Şubat 1824 tarihinde İstanbul’dan gelen mektupta; M. de Miuciaky 12 Şubatta Said Efendi’yi ziyaret edeceğini, ancak Said Efendi hala hasta olduğunu, görevinin uğurlu koşullar altında başlamadığı yazılmıştır. Lord Strangford, Sadrazam Galip Paşa ile yaptığı son konferansta, bazı İngilizler tarafından Yunanlılara gönderilen yardım hakkında bakanın sorularından kaçınmak için diplomasisinin tüm çabalarını kullanmak zorunda kaldı. Soylu Lord’un Sadrazamdan 1000 duroluk bir hediye aldı³⁶⁷.

“*Odesa, 10 Mart*” başlıklı 21 Nisan 1824 tarihli gazetede yayınlanan İstanbul 27 Şubat 1824 tarihli mektuplarda;

Yönetimin başına yeni geçen büyük vezir Galip Paşa da hastalandı. Osmanlı bakanlığının ölmekte olduğu söylentileri var. Said Efendi, hasta olmasına rağmen, M. de Miuciaky’nin itimatnamesini aldı. Ancak Galip Paşa, diplomatik bir karakter sergilemedi. Lord Strangford, Babıali’nin kendisine karşı sunduğu güçlükleri ortadan kaldırıncaya kadar yalnızca Rusya’nın ticari çıkarlarından sorumludur³⁶⁸.

“*İstanbul, 12 Mart*” başlıklı 8 Mayıs 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Divan, konferanslarını aksatmadı. Takımadalardan kötü haberin geldiği söylentileri var. Padişah, 8 Mart’tan itibaren Divan toplantıları ve silahlanmaları artırdı. M. Miaciaky ile ilgili olarak, Türk bakanlığında büyük güçlüklerle müzakerede bulundu. Lord Strangford’un iyi niyetleri, İngiltere’nin Cezayir’den ayrılmasından bu yana çok şey kaybetti. Franklar, Sultan’ın bu zorlukları nasıl düzelterek bildiği için Pera’da bekliyorlar³⁶⁹.

³⁶⁵Diario Balear, 10.03.1824,s.3.

³⁶⁶Diario Mercantil de Cádiz, 04.04.1824, s.1-2.

³⁶⁷Diario Mercantil de Cádiz, 05.04.1824, s.2-3.

³⁶⁸Diario Mercantil de Cádiz, 21.04.1824, s.1-2.

³⁶⁹Diario Mercantil de Cádiz, 08.05.1824, s.1-2.

“*Odessa 27 Mart*” başlıklı 15 Mayıs 1824 tarihli haberde, İngilizlerin, Babıali’ye yönelik politikasına yer verilmiştir. Haber şöyledir:

İngiliz Kabinesinin ve onun organı Lord Strangford’un Avrupa kamuoyuna çok muammalı görünen Babıali’ye yönelik politikası, Divan tarafından her zaman daha güçlü testlere tabi tutulmaya devam ediyor. Cezayir Naipliği’ne yönelik düşmanlık haberleri, Divan üyelerinin çoğunu o kadar rahatsız etti ki, soylu Lord’ tan bu olay ve Lord Byron’ın Yunanistan savaşında aldığı kısım hakkında kategorik bir açıklama istenmesine karar verildi. 14 Mart’ta Türk bakanın güçlü şekilde mutabık kaldığı notu, Bâbiâli’nin tercümanı tarafından Lord Strangford’a iletildi. Özünde şunları içeriyordu: 1. Cezayir gemilerine karşı düşmanlıkların sona erdirilmesi talebi, çünkü Lord Strangford, isyandan kısa bir süre sonra Babıali’ye isyancılara karşı Cezayir gemilerini kullanmasını tavsiye etmişti; çünkü onları azaltmanın en iyi yolu, isyancılar saflarında Lord Byron ve diğer İngilizlerin varlığıyla ilgili şikâyetlere karşı bir deniz savaşıydı. Babıali, taleplerinin bir an önce yerine getirilmesini istedi.

Lord Strangford, 19 Mart öğleden sonra kuşkusuz talimat istemek için kara yoluyla Londra’ya bir kurye gönderdi. Babıali’nin bu politikası birçok yansımaya yol açar. Şimdiye kadar İngiliz kabinesinde büyük bir desteği olduğu ve bunu her zaman koruyacağı kesin, ancak görünen o ki Divan üyelerinin çoğunluğu bunu anlamıyor ve onları ikna etmek zor olacak. Başından sonuna kadar bütün Müslümanlar, bir İngiliz’i radikalden nasıl ayırt edeceklerini bilmedikleri için, bir milletvekili olarak, Divan’a benzettikleri İngiliz hükümetinin izin vermeksizin nasıl olup da Türkiye’nin isyancı tebaasının bir destekçisi olarak nasıl ilan edileceğini anlamıyorlar. Lord Strangford, Müslümanların, Hristiyanlara karşı besledikleri şüphelerin üstesinden gelebilecek mi? İstanbul’da yakın tarihli Mısır’dan gelen ve Paşa’nın ilticasından hiç bahsetmeyen mektuplar vardı

“*Semlin 2 Nisan*” başlıklı aynı gazetede şu yazmaktadır:

Türkler, Mısır soyundan gelenlerin Yunanlıları boyunduruk altına almak için büyük bir orduyla Mora’ya ineceğini kastediyor. Ama bu proje biraz romantik görünüyor, battığını düşünmeden ülkesini bu şekilde terk etse bir daha asla geri dönmez. Mehmed Ali, Bâbiâli’nin yaptığı son girişimlerin ardından kurulan, hiçbir etkisi olmayan bağları görmemek için çok zekidir. Mehmed Ali’nin İstanbul’dan gelen ajanının, göz kamaştırıcı vaatlerle onu bu girişime borç vermeye zorladığına haklı olarak inanıyoruz; ama onunla aynı fikirde olduğundan şüpheliyiz. İskender’e tahıl aramak için gönderilen gemilerin amaçlarına ulaşmadan geri dönüşü birçok varsayıma yol açar yazılmıştır³⁷⁰.

“*Trieste 19 Nisan*” başlıklı 24 Mayıs 1824 gazetede şu yazmaktadır:

Korfu’dan gelen Mart ayı ortası tarihli mektuplara göre, Londra’dan Yunanlılarla ilişkilerle ilgili farklı önemli noktalarda ve İngiliz bakanın Sir Maitlaud’un ölümünden sonra bir ilişki kurulmasını talep ettiği yeni emirler alınacağı verilen talimatların Yunanlıların davasına yarayacağı yazılmıştır.

³⁷⁰Diario Mercantil de Cádiz, 15.05.1824, s.1-2.

Aynı mektuplara göre, İyon Denizi'nde konuşlu İngiliz savaş gemilerine, Türk bayrağı altında olsalar bile Cezayirlilerin silahlı gemilerini alma yetkisi verildiği, birçok Cezayir savaş gemisi hala İnebahtı Körfezi'nde, o kalenin topçularının koruması altında oluğu, Yunanlılardan kaçarlarsa, o körfezde olup biteni yakından izleyen İngilizlerin eline düşeceği yazılmıştır.

Arnavutlar tarafından desteklenen Bozzaris, Arta'yı ele geçirdi; ancak bugüne kadar ayrılışıyla ilgili bilinenlere göre, Janina'yı takip etmedi. Birlikleri riskli bir sefere çıkamayacak kadar az olduğundan, muhtemelen Arta'dan takviye beklemektedir.

Aynı haberin devamında; Nürnberg 26 Nisan 1824 tarihli *Nürnberg Gazetesinde* şu makaleye yer verilmiştir.

Yunan Cronica başlığı altında Mesolongi'de çıkan gazetenin 11, 18 ve 19 Şubat sayıları, Mesolongi'de İngilizlerin oluşturduğu askeri teşkilatın şimdiden önemli hizmetler verdiğini duyuruyor. Söz konusu gazeteye konulan bir ilanla, marangozluk, dökme demir ve kuyumculuk mesleklerini öğrenecekleri ve her gün iki porsiyon yemek ve aylık 30 rupi alacakları, söz konusu kuruluşa 15 ila 20 yaş arasındaki gençler davet edilmektedir. Bir İngiliz mühendis subayı, bu kuruluşun yönetimini devraldı ve durmadan bir topçu birliği kurmakla meşgul olmalı. Yunan gazetesi, her öğleden sonra, subayların bir dersi olduğunu ve on gün sonra bir top yönlendirmeye ve silah hizmetine atanan adamlara talimat vermeye hazır olduklarını söylüyor. Her biri 18 kalibre top taşıyacak dört gambot yapılır. Gemiler Türklerin limana girip ablukasını engellemeye yetecektir.

İnebahtı'dan dönen iki casus, Arnavutların kaleyi ele geçirdiğini ve meydanı yığılmakta olan mutasavvıflara bırakmaya karar verdiklerini söylüyor. Arnavutluk iç savaşa terk edildi. Türk garnizonu 80 Muhafızla birlikte 500'den fazla değildir.

Yukarıda sözü edilen mühendis subay, Mesolongi'yi tamamen savunma durumuna sokmak için hükümetle anlaşmıştır. Bu meydan Mora'nın anahtarıdır ve bu açıdan savunması son derece önemlidir.

Lord Byron'ın beyanları üzerine hükümet, kadın, erkek ve çocuk 24 Türk mahkûmu serbest bırakmaya hazır olduğunu açıklamıştı. Bunlardan dokuzu bu teklifi kabul etmeyerek kalmış, geri kalanı Prevesa'ya, dördü de Yusuf Paşa'ya gönderilmek üzere Patras'a gönderilmiştir.

Geçenlerde bir gemi, Mesolongi yakınlarında mavna atmaya zorlandı. Mürettebat, Yunanlıların eline geçmesin diye onu ateşe verdi, aynı gün İnebahtı yakınlarında başka bir gemi patladı. Bu iki geminin ve İthaka yakınlarında bir başka geminin kaybedilmesi, Türklerin bu sulardaki askerî imkânlarını büyük ölçüde zayıflatmıştır.³⁷¹

“Odessa 26 Nisan” başlıklı 10 Haziran 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Nisan başında İstanbul'dan gelen mektuplara göre, Mora'daki durumun bir resmini çizen, ulusa hitaben yazılan Yunan Senatosu'nun bildirisinin alındığını duyuruyor. Silahlı 1280 adamı var, bunların 400'ü sefere çıkmaya hazır. Hizipçilik yüzünden sendikayı kesintiye

³⁷¹Diario Mercantil de Cádiz, 24.05.1824, s.1-2.

uğrattığını itiraf ediyor, ancak sonunda iyi nedenin kazanacağını garanti ediyor. Colocotroni ve takipçilerinin suçlarını listeler ve onlara haydutlar adını verir. Hidra' da yayınlanan Friend of the Laws gazetesi bundan bir alıntı yapıyor. Bu iç çekişmeler ne kadar yıkıcı olursa olsun, yine de Türklerin ortaya çıkmasının, ancak Türkler galip gelirse ölüm veya kölelikten fazlasını bekleyemeyen Frost'un tüm çocuklarını bir araya getirmesi bekleniyor. İkincisinin silahları o kadar büyük ki, bu yıl kanlı bir savaşın olacağı öngörülebilir. Yunanlıların zayıf yanlarını itiraf ettik ama Türkiye'nin amansız belasını, yani itaatsizliği her geçen gün artan Yeniçerileri unutmamak gerekir. Bu dördüncü sefer başarısız olursa, beşinci seferin imkânsız olacağına ve teşkilatının acizliği göz önüne alındığında Türk İmparatorluğu'nun varlığının tehlikeye gireceğine inanıyoruz. Bunun sonucu bir ayaklanma ya da daha doğrusu genel bir anarşi olacaktır.

Osmanlı Nezareti bu gerçeğe inanmış görünüyor ve önceki seferlerin hata ve suiistimallerinden kaçınmak için hiçbir şeyi ihmal etmiyor. General olarak Muhammed Ali Paşa'yı seçmişti. Bu önlem tehlikenin önemini kanıtlıyor. Ama Muhammed Ali komutayı eline almadı; Suriye ve Arabistan'da yaptığı zulümlerle tanınan oğlu İbrahim Paşa'ya emanet etti. Her halükarda Yunanlılar, önceki yıllara göre çok daha önemli güçlerle uğraşmak zorunda kalacaklar. Kaptan Paşa'nın filosu, İstanbul limanından ayrılmadan önce 30 yelkenliden oluşuyordu. 8 bayrak (alay sancağı) ve 40 asker taşıyordu. Her asker 150 rupi ikramiye ve günde 4 akçe maaş artışı almıştı. Mısır filosu Hidra' ya giderken, kendisinin İpsara'ya gideceği söylendi³⁷².

“Frankfurt, 19 Mayıs” başlıklı 12 Haziran 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Seres'den gelen mektuplara göre, eski Türk generali Abdullah Paşa'nın sürgün yeri olan Dimetoka'ya götürülmek üzere 500 kişilik bir refakatle Semlin' den geçtiği yazılmıştır. Haberin devamında ise; “20. yüzyıl İstanbul’undan gelen mektuplara göre, Lord Strangford'un Babiali’yi ele geçirmiş gibi görünen üstünlüğü, Lord Byron veya genel olarak Yunanlılarla birlikte hizmet veren tüm subayların, maaşlarını kaybetme ve hizmete layık görülmemesi pahasına, Majestelerinin emriyle çağırılması gerektiği sözünü devralmış görüldüğü” yazmaktadır³⁷³.

“Dış Haberler, Rusya” başlıklı 21 Haziran 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Odesa, 26 Nisan 1824 tarihili habere göre; Türklerin, Yunan mücadelesinde için kararlı olduklarını, İstanbul'da; Yunanlıların savunmak için aldıkları tedbirlerin hatta Osmanlı aleyhine alınan senato kararların Osmanlı başkenti sokaklarında dolaştığını yazmaktadır. Türklere karşı Yunan evladının bir araya gelmesi gerektiğinden Barbar Müslüman olarak nitelendirdikleri Türkler başarılı oldukları takdirde her Hristiyan'ın ayırım gözetmeksizin işkenceden başka bir şansı olmadığını ve daha kötüsü köle olacaklarını, Türkleri yenmenin hac için ibadet olduğunu aktaran, dini ve milli duygularını harekete geçiren bir haber bulunmaktaydı. Şayet Türkler bu savaşı kaybederlerse Yeniçerilerinde destekçi oldukları

³⁷²Diario Mercantil de Cádiz, 10.06.1824, s.2-3.

³⁷³Diario Mercantil de Cádiz, 12.06.1824, s.3.

büyük bir ayaklanma olacağını ve tedarikçilerin yiyecek malzemesi satmayıp kıtlık yaşayacakları hakkında öngörüler de bulunmaktadır³⁷⁴.

“*Odesa, 23 Mayıs*” başlıklı 8 Temmuz 1824 tarihli gazetede; “İstanbul'dan gelen ve halen teyit edilmesi gereken mektuplar, bir Türk kolordusunun Kuşadası'ndan, Sisam Adasına çıkarıldığını ve tamamının imha edildiğini ekliyor. Daha otantik ilişkiler için beklemek gerektiği³⁷⁵” yazmaktadır.

“*İzmir 19 Mayıs*” başlığıyla 22 Temmuz 1824 tarihli gazetede Yunancadan tam anlamıyla tercüme edilmiş bir mektuptan alıntıya yer verilmiştir. Alıntı şu şekildedir;

Görünüşe göre insan gözyaşı ve kan akıntısından başka bir şey görmeye mahkûm değil! Hristiyanların katledilmesinden sonra, Türkiye ile Rusya arasında kaçınılmaz bir savaştan daha fazlasını beklemediğimiz ve sonucu savaşan tarafların yok edilmesi olması gereken kutsal olmayan bir ülkeden ne zaman kaçabileceğim! Avrupa, Sakız Adası'ndaki katliamı titremeden gördü. Bazı duyarsız kişiler, 900 kişilik bir nüfusun katledilmesini padişahın meşruluğuna sunulan bir kefarete olarak görmüşlerdir. Halkın itibarı kötüye kullanılmış olabilir ama ürkek ve daha fazlasını hiç tanımamış çekingen ve savunmasız soy, Müslümanların boyunduruğu altında boyun eğmekten Küçük Asya Hristiyanlarının öldürülmesini mazur gösterecek hangi gerekçeler ileri sürüldü?

Kaptan Paşa'nın Çanakkale Boğazı'na geldiği öğrenilir öğrenilmez, Anadolu'nun çeşitli illerinden gemiye binmek için gelen birliklerin de İzmir'e yöneldiği, yol boyunca yakalayabildikleri tüm Hristiyanların kanında yıkandılar. Kuşadası'ndan Çeşme'ye binlerce haydutla kaplı sahillere böyle görülüyordu. Yiyecek veya herhangi bir maaş sağlamak için önlem almayan hükümet, onları mutlu etmek için yağmaya izin vermek zorunda kaldı. Büyük savaş hedefi olarak Sisam ve Sakız adasını gösterdi. Bu fikirle valimiz Hasan Paşa, gönüllülere Melenya'ya gitmelerini emretti. Orada, girer girmez, her iki cinsiyetten sekiz yaş ve üstü gençler dışında buldukları tüm Hristiyanları kılıçtan geçirdiler. Çünkü küçük çocuklar ırmaklara, denizlere ya da atların dibine atıldı. Aynı katliam sahnesi on fersah ötedeki köylerde işlendi. Ancak en ölümcül darbe, 36 saat süren bir katliamda 10'dan fazla Hristiyan'ın can verdiği talihsiz kent Bergama'ya indirildi.

Majesteleri huzursuzluk içinde; Yunanlılar orada ölüm ya da utanç verici bir kölelikten başka bir şey beklemiyor çünkü barbarlar Sisam'a saldırmaya gelmediler. Bâbîâli'nin amacını herkes biliyor. Bir Yunan ve bir Türk aynı topraklarda yaşayamaz ve çok yakında Hristiyanlar kılıcını çekmek zorunda kalacaktır.

Kaptan Paşa, kıyılarımıza gelmek yerine, o sırada orada bulunan Avusturyalı ticaret kaptanı Sovos Pesta'ya göre, planını bilen Yunanlıların onu beklediği İskados adasına saldırmak için Termaik Körfezi'ne yöneldi. Söz konusu Sovos Pesta'nın haberine göre Kaptan Paşa, bu önlemleri hiçe sayarak, büyük bir çıkarma birliğiyle 5 gemiyle 70'ten fazla top atışı

³⁷⁴Diario Balear, 21.06.1824,s.1-2.

³⁷⁵Diario Mercantil de Cádiz, 08.07.1824, s.2.

yaptıktan sonra indi. Çatışma hemen başladı ve Türkler, Yunanlılar tarafından o kadar öfkeyle karşılandı ki, Kaptan Paşa gondolla zar zor kendini kurtarabildi. Gemisine binip, Selanik'e doğru yola çıktı ve Cassandra, Naoussa ve şu anda mülteci olduğu Makedonya'da askere aldığı Türklerin feda ettiği birlikler göz önüne alındığında, şu anda olağanüstü bir kafa karışıklığı içinde³⁷⁶.

“Avrupa, Türkiye” başlıklı 31 Temmuz 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Yunanistan 17 Nisan 1824 tarihli *L'etoile de Paris* gazetesinden alınan haber aşağıdakileri duyurur: Ancona'dan gelen bir mektubun, İnebahtı şehrinin 15 Mart 1824 tarihinde Yunanlıların eline geçtiği haberini aktarır. Albay Stanhope komutasındaki Filohellenes topçusunun bir gedik açtı. Garnizona, meydanı teslim etmesini emretti. Ancak Yusuf Paşa teslim olmak istemedi. Ayın 14'ü ile 15'i gecesi şehrin fırtınaya tutuldu. Türklerin *Yemek Odası* olarak adlandırılan Constantino Bezzaris y Nicetas'a öncü gönderildi ve sabah 7'den önce haç bayrağının İnebahtı duvarlarında dalgalandı. Garnizonun önemli bir kısmının ve Yusuf Paşa da öldü. 1821'de Türkler tarafından yağmalanan Acaia'dan para, silah ve mühimmatından ve ganimetlerinden oluşan muazzam bir yağma alındı³⁷⁷.

“İspanya Haberleri” başlığıyla 12 Ağustos 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İspanyol egemenliğinde yaşayan halkların refah ve zenginlik içindedir. Ancak Napolyon ve İngilizlerin onları İspanya anavatanından ayırmak için faaliyette bulundu, Amerika'dan altın, gümüş ve meyvenin Avrupa'ya taşımak için bu halklara bağımsızlık ve ekonomik çıkar vadetti. Bu vaatler gerçekleşmeyecek ancak Türklere karşı Yunan bağımsızlık mücadelesinde kayıtsız kalıyorlar ve Yunanlıları kaderine bırakıyorlar³⁷⁸.

“Dış Haberler, İtalya” başlıklı 16 Eylül 1824 tarihli gazetede habere göre;

İstanbul kanalı üzerinden ilk olarak 20 Ocak 1824 İtalya Trieste'ye ulaşan daha sonra 12 Mart 1824 tarihinde İspanya'ya ulaşan habere göre; Lord Strangford'un Türk hükümetine, İngiltere'nin Tunus Dayısı'ndan intikam alma niyetinde olduğunu ilettili. Türk Padişah, derhal arabuluculuk teklif etti. İngiliz büyükelçi ise kabul etme emri bulunmadığını söyledi. Sultan'ın, derhal İngilizleri memnun etmek için hızlı bir emir göndermiş olduğu anlaşıldı. Kendi açılarından saldırı hazırlıklarında çok yavaşlar ve Berberilerin alacakları cezadan kaçınmaları pek olası gözüküyor³⁷⁹.

“Avrupa, Yunanistan” başlıklı 29 Eylül 1824 tarihli gazetede haberinde;

Paris, 19 Ağustos 1824 tarihli mektuba göre; Yunan bağımsızlık hareketi esnasında Ekim 1821'de İyonda yaşayan binlerce Yunanlı, Türk askerinin ve halkının kılıcı altında kaldı. Larnaka nüfusunun çoğu katledildi. Fransa konsolosu Mechain'in evi abluka altına aldı ve bu konsolos kaçmak yerine Yunanlılarla birlikte direndi. Fransa, Yunanlıları koruma rolünü üstlendi, Türk gemisini yakarak haç için zafer kazandılar.

³⁷⁶Diario Mercantil de Cádiz, 22.07.1824, s.1-3.

³⁷⁷El Argos de Buenos Aires, 31.07.1824, s.1

³⁷⁸Diario Balear, 12.08.1824,s.4.

³⁷⁹Diario Balear, 16.09.1824,s.1-4.

Mora'dan haber alındı. Kaptan Paşa 'nın 3000 Yeniçeri ile İskados adasına çıkardı ve Selanik'e yelken açtı. Mimma'yı İzmir Körfezi'nde gemiye alan Asya birliğinin disiplinsiz ve işe yaramazdır. Colocotroni emekli olduğundan beri Yunan makamları arasında uyumun hüküm sürmektedir. Üç bin asker bulunan otuz Yunan gemisi Kandiye'ye doğru yola çıktı ve diğerleri gibi Kaptan Paşa'nın hareketlerini gözlemliyor. Türk amiral, Hristiyanları çok korkutmuyor³⁸⁰.

“*Dış Haberler, Türkiye*” başlıklı 22 Ekim 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul'dan gelen 26 Ağustos 1824 tarihli habere göre; Atina'ya doğru ilerleyen bir Türk ordusunun geri çekilmek zorunda kaldığını, Akropolis'in güçlendirilip çok daha iyi korunduğunu, Serasker Derviş Paşa'nın Termopilas'da ordusunun çoğunu kaybettiğini yazmaktadır³⁸¹.

“*Paris 17 Eylül*” başlıklı 30 Ekim 1824 tarihli gazetede; “İpsara adasında 700 Türk bulunmaktadır. 12 veya 15 Yunanlı gördüklerinde demirlenmiş 21 gemiyle kaçtılar. Yunanlılar tarafından yakıldıklarını, Türk bayrağının inmesine az bir vakit kaldı. Kaptan Paşa, Sisam'a saldırmaya hazırlanıyor³⁸²” yazmaktadır.

“*Dış Haberler, Türkiye*” başlıklı 12 Kasım 1824 gazetede şu yazmaktadır:

Avusturya Trieste kanalıyla 16 Eylül 1824'de Gaceta de Madrid'e ulaşan habere göre; Amiral Canaris'in Türk filosunu yakmak ve yok etmek için ettiği yemini yerine getirdiğini ancak kendisi de Türklerle birlikte öldüğünü yazmaktadır. Haberin devamında ise Sisam'a karşı teşebbüslerin devam ettiği, İbrahim Paşa'nın Rodos'u hedef aldığı bilgisi verilmektedir³⁸³.

“*Dış Haberler, İngiltere*” başlıklı 28 Aralık 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Viyana kanalı üzerinden alınan mektuplar ilk olarak 26 Kasım 1824'de Londra'ya daha sonra 28 Aralık 1824'de İspanya'ya ulaştı. Bu mektuplara göre; üç büyük güç olan İngiltere, Fransa ve Rusya'nın Yunan bağımsızlığını tanımak için hemfikir oldular. Ancak Avusturya bu duruma karşı çıktı. Yunan bağımsızlığının tanınma esası olarak Yunanlıların, en azından bir kere Türkiye'ye vergi ödemesi ya da birkaç Türk eyaletini vermesi gerektiğine inanıldıklarını belirtti. Müttefik Güçlerin bu müdahalesinin hem Türk İmparatorluğu'nun tamamen yok edilmesini engellemek hem de Yunan bağımsızlığını sağlamayı amaçladığını söylenmektedir³⁸⁴.

“*Avrupa, Yunanistan*” başlıklı 16 Şubat 1825 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Fransız gazeteleri, Yunanlıların zalimlere karşı haklı davalarında aktardıkları müreffeh olayları özel senet mektuplarına atıfta bulunarak duyurduklarını yazmaktadır. Yunan donanması Samos, Tinos, Hidra ve tüm Takımadaları kısa sürede boyun eğdirmek veya yok

³⁸⁰El Argos de Buenos Aires, 29.09.1824, s.1-2.

³⁸¹Diario Balear, 22.10.1824,s.1.

³⁸²Diario Balear, 30.10.1824,s.1.

³⁸³Diario Balear, 12.11.1824,s.1.

³⁸⁴Diario Balear, 28.12.1824,s.3.

etmekle tehdit eden büyük Türk amirali komutasındaki sefere karşı Samos sularında kesin bir zafer elde etti. Mektuplarda, Türk donanmasının hiçbir zaman bundan daha büyük bir yenilgiye uğramadığını ve Babıali'nin daha mantıklı bir felakete uğramadığını bildirdiğini, firkateynler, korvetler, bergantinler, tekneler ve nakliye araçları arasındaki altmış iki geminin havaya uçtuğunu, esir alındığını veya denize battığını, Samos'a giden 5000 askerin kılıcın ucunda can verdiğini yazmaktadır³⁸⁵.

“Avrupa, Yunanistan” başlıklı 30 Mart 1825 gazetede şu yazmaktadır:

Viyana Dışişleri Konseyinin büyük bir faaliyet içindedir. Gönderilen mektupların sayısının oldukça fazla ve Avusturya devlet adamlarının çok önemli meselelerle meşgul görünüyor. Ortalıkta dolaşan söylentilere inanacak olursak, o kabine ile diğer büyük güçler arasında yapılan görüşmeler Yunanistan ve Yunanistan'ın gelecekteki kaderi ile ilgilidir. Büyük güçler, çabalarını birleştirecekler ve bu önemli sorun Avrupa'da genel uyum içinde çözülecek. Ancak esas sorun Babıali'ye bu durumu anlatmaktır. İstanbul'dan gelen son haberlerde, Padişah'ın ve Divan'ın büyük bölümünün hala Rumların mutlak teslimiyetinde ısrarcı olduğu, Türk hükümetinin, büyük güçlerden kopmaya kalkışırsa, kaçınılmaz yıkıma uğrayacağı yazmaktadır³⁸⁶.

“Avrupa, Yunanistan” başlıklı 16 Nisan 1825 gazetede şu yazmaktadır:

Yunanistan'ın yürütme gücünün üyeleri ve rütbeli mevkilere sahip bir kişinin önderliğindeki güçlü bir parti arasında ortaya çıkan farklılıklar, Yunanistan ulusunun kaderinin biraz olsun tehlikeye atılmayacağı bir dereceye kadar taşıdı. Yeni Yunan hükümetinden memnun olmayanlar, Müslümanlarla hemen yazışmaya başladılar. Yunan amiralleri Canaris ve Miaulis'in yetenekleri ve cesaretleri sayesinde bu entrikayı etkisiz hale getirdi. Yunanistan'ı bir kez daha büyük çatışmadan kurtardı. Bu olaydan sonra, Ocak ayının sonunda Avrupa gazeteleri, Yunanlıların düşmanlarına karşı giriştikleri deniz harekâtına dair önemli detaylara yer verdi, Türklerin Kandiye sularında uğradıkları yenilgiden sonra, İbrahim Paşa, bütün kış boyunca Macri körfezinde ablukaya alındı. 24-25 Kasım gecesi kaçarak tüm filosu topuzlu olarak ateşe verildi, zulme uğradı, İbrahim Paşa İskenderiye'ye yöneldi. Yunanlılar, Mısırlıların hattını kestikler³⁸⁷.

“Avrupa, Yunanistan” başlıklı 7 Mayıs 1825 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İngiliz gazeteleri; Yunanistan'dan yeni gelen ve Tolon'da karantinaya hizmet eden bir Fransız subayının 25 Ocak'ta yazdığı mektuba yer verilmiştir. Bu mektup Yunanlıların şu anki durumunu kesin bir bakış açısıyla sunmaktadır. Mektup şu şekildedir; Bu ayın 10'unda Yunanistan'dan ayrıldım. Buraya geldiğimden beri, son deniz harekâtı ve Yunanlılar arasında son zamanlarda meydana gelen anlaşmazlıklar hakkında sorular soruluyor ve bu soruları yanıtlamak için bir arkadaşımın ayrılma fırsatından yararlanıyorum; kesin olarak güvенеbileceğiniz bazı haberleri ilettiğim için teşekkür edeceğimden şüpheleniz olmasın.

³⁸⁵El Argos de Buenos Aires,16.02.1825, s.1.

³⁸⁶El Argos de Buenos Aires, 30.03.1825, s.1.

³⁸⁷El Argos de Buenos Aires, 16.04.1825, s.1-2.

Hidra, Napoli ve Romanya, Türklerden alınan esirler ve atlarla dolu. Mehmet Ali'nin disiplinli birlikleri sokakları ve hendekleri temizliyor. En acılı ve en sert topçularla çalışmak zorunda kaldım ve onların Yunan topraklarını çektiklerini görünce, zamanın değişimini düşündüm, topçularım şefkatli bakışlarla haykırdılar; zavallılar! Bu kadar bahtsızın sefaletinin sorumlusu olarak Mehmet Ali tüm insanlıktan mahrum bırakılmalı; çünkü sadece bir Türk, kölelerin hür insanlara karşı bir savaşta galip gelebileceğini hayal edebilir. Bir Mısırlı ile cesur bir Yunanlı arasında, bir Napolili ile eski bir Fransız muhafız gazisi arasında ne kadar fark varsa, o kadar fark vardır. Gazeteler Mısır valisinin meşhur seferine bu kadar çok yer verdiğinde, askerlerimiz sadece Mısır kılıçlarından ve onun eline geçmek üzere olan Arap atlarından söz ettiler. Sonsuz kayıplara uğrayan İbrahim Paşa Suda 'da; Mora'ya saldırmayı düşündü; keşke cesaret edebilse, ama öyle düşünmüyorum! Yunanlılar, pozisyonundan önce onu bunaltmazlarsa, baharı bekleyeceğine şüphe yok, çünkü ona bu darbeyi vurmak için şimdiden büyük bir şevkle hazırlanıyorlar ve başarılı olacaklarından hiç şüpheleri yok. Yunanistan'ın ihtilaflarına gelince, umurlarında değil: kötü bir durgunluktu. Yangın küllerin altında yoğunlaştı ve şanslı bir anda ortaya çıktı. İç savaşın, hükümeti, merhametine rağmen, bazı kışkırtıcı liderleri küçük düşürmeye zorlayacak kadar kararlı bir hal alması bile bir mutluluktur³⁸⁸.

“*Dış Haberler, Fransa*” başlıklı 11 Eylül 1825 gazetesinde şu yazmaktadır:

Yunanistan'dan gelen mektuplar Tesalya'dan Livadia'ya giren Türk ordusunun geri çekilmek zorunda kaldığını, ordunun yorgunluk ve hastalıktan dolayı acınası bir durum içerisinde olduğunu, takviye birlikleri beklediklerini, Yunanlıların, Reşit Paşa'nın işgali vesilesiyle zorunlu saldırıya geçtiğini yazmaktadır³⁸⁹.

“*İtalya*” başlıklı 22 Eylül 1825 gazetesinde şu yazmaktadır: Türklerin acımasızlığı ve gaddarlığından, keyfi uygulamalarından, tecavüzlerinden ve Yunanistan'ın bağımsızlığının kaçışı olmayan gerekliliğinden bahsetmektedir³⁹⁰.

“*Dış Haberler, Takımadalar*” başlıklı 23 Eylül 1825 gazetesinde şu yazmaktadır:

Napoli 1 Eylül 1825'de tarihli mektuba göre; Yunan amiral Canaris'in Türk deniz ordusu hakkındaki raporuna ve haberin devamında ise İskenderiye'de demir atan Türk filosuna yaptığı saldırı hakkında detaylara yer vermektedir. Saldırı sonucu hayal kırıklığıdır ve istekleri boşa çıkmıştır. Kendisini ifşa etmeyecek şekilde davranıp tekrardan yeni hamle yapacaktır³⁹¹.

“*Avrupa, Yunanistan*” başlıklı 19 Ekim 1825 gazetesinde şu yazmaktadır: 14 Temmuz Anayasasının kamuoyuna sunduğu aşağıdaki makaleye yer vermektedir. Makale şu şekildedir:

³⁸⁸El Argos de Buenos Aires, 07.05.1825, s.1.

³⁸⁹Diario Balear, 11.09.1825,s.3.

³⁹⁰Diario Balear, 22.09.1825,s.4-6.

³⁹¹Diario Balear, 23.09.1825,s.1.

Yunanlıların tüm dostları, tüm asil ve cömert kalpler, dört yıldır kendilerini barbarların boyunduruğundan kurtarmak, vatanlarının bağımsızlığı ve ülkesinin özgürlüğü için kahramanca çaba sarf eden cesur Helenlerin kaderi hakkında günlerdir alarm veriyorlar. Navarin'in ele geçirilmesi, Mısırlıların ayrılması, Yunan ordusunun yetenekli komutanları arasında ortaya çıkan talihsiz anlaşmazlıklar, ölümcül bir geleceğin ve acımasız talihsizliklerin habercisi gibi görünen diğer birçok endişe nedeniydi.

Neyse ki, seferin olası sonuçları, birliklerin yürüyüşü ve geçici hükümet tarafından alınan önlemler hakkında her noktadan gelen en son haberler, düşünülen alarmları yatıştırmak ve Yunanlıların davasını en büyük umut veren bir durumda temsil etmek için buluşuyorlar.

Yunanlıların Türkler üzerinde, özellikle de cesur Miaulis'in 20 kez yendiği mangaları üzerinde tekrar tekrar elde ettiği avantajlar, Helenlerin Doğu Yunanistan'da kazandığı ünlü savaşıla taçlandırılmıştır. Bugün bir gazete, Livorno'dan 3 Temmuz tarihli ve aşağıdaki resmi sayılabilecek habere atıfta bulunan bir mektuptan alıntı yapıyor.

“Türk ordusu üç kolorduya bölündü: ilki Ambliani yakınlarında cesur General Gouras tarafından yenilgiye uğradı ve birkaç Türk subayı esir alındı; ikincisi, Salona'nın eski bir kalesini kuşattı ve kendi takdirine bağlı olarak teslim olmak zorunda kalacaktır; üçüncüsü yenilgiye uğradı, bir kısmı Negroponte'de kurtarıldı.”

Şüphesiz, önceki paragrafta kuşatılması gereken ikinci organın General Gouras'ın takdirine bağlı olarak fiilen teslim olduğu bilinmektedir.

İbrahim Paşa'nın, Mora'nın merkezindeki çeşitli noktalara doğru ilerleyen ve büyük endişe uyandıran Mısır kolordularından oluşan ordusu,” Arkadya bölgesine tedbirsizce girdiğinden, kendisini Messinya bölgesinde Yunanlılar tarafından engellendiği ve kaçamayacağına inanıldığı” aynı yazışmalardan biliniyor.

Sonraki ve son haberler, Moudon karayolunda konuşlanmış olan İbrahim Paşa filosunun yakıldığını neredeyse kesin olarak veriyor.

Öte yandan, Yunan ordularının başlıca muhalif komutanları, geçici hükümet tarafından cömertçe affedildi ve onurlu ve yetenekli Condurriotis tarafından yönetilen yasama ve yürütme erkleriyle sadık ve açık bir şekilde uzlaştılar: onlara birçok taviz verildi. Colcotrone, Odysseus, Nicetas bir kez daha vatanlarının bayraklarını kucakladılar: kendilerini. Onun için yeniden savaşıyorlar ve çok yakında, şüphesiz, bize böyle bir miras bırakan bu eski Yunanistan'ın yeniden doğuşu lehine tüm insanlık dostlarının dileklerini gerçekleştirecek büyük zaferler, ciddi zaferler ilan edeceğiz³⁹².

“*Avrupa, Yunanistan*” başlıklı 26 Ekim 1825 tarihli haber; 8 Haziran tarihli Zante'den gelen bir mektubun ayrıntılarını içermektedir. Mektup şu şekildedir:

Mora'dan alınan en son mektuplara göre, Peloponez birliklerinin karargahı Trablus'tadır. Yunanlıların Arkadya'da işgal ettiği askeri mevzileri güçlendirmek için bu şehirden birkaç fersah uzaklıkta bulunan bir asker grubu da dahil 14.000'den fazla adam burada toplanmıştı. Navarin'in eyleminden sonra kayda değer bir olay olmadı. Topal Paşa'nın Andros sularında

³⁹²El Argos de Buenos Aires, 19.10.1825, s.1-2.

tamamen bozguna uğratılması, Mısır donanmasının gemilerinin çoğuyla birlikte dağılması; Kandiye'de kötü muameleye maruz kalmışlar ve Yunan donanmasının hiçbir bayrak altında hiçbir gemi veya nakliye aracının yanaşmasına izin vermeme konusundaki uyanıklığı, bugün eskisi gibi operasyonları saldırıdan çok savunmaya yönelik olan İbrahim Paşa'nın yürüyüşünün durdurulmasına katkıda bulunmuştur.

Reşid Paşa'nın Batı Yunanistan'daki planına gelince, General Gomas'ın Salona'da kendisine karşı kazandığı parlak bir zaferle tamamen boşa çıktı. Bu generalin Safakarın çabaları tam bir başarı elde etti ve bu avantaj, kendisinin de hükümete verdiği bir iletide duyurduğu gibi, Neupacte rotasına giden birkaç Arnavut kuruluşunun birleşmesini engellediği için daha da önemlidir.

Her gün Seraskerin hiçbir şekilde kuşatılmayan Mesolongi önündeki operasyonları hakkında sayısız ayrıntı geliyor, çünkü denizle iletişim tamamen ücretsiz olduğu için ve bu plaza önünde sürekli yapılan çatışmalarda Los Olivetos'ta oluşan silahlı gruplara ilk saldıran garnizon oluyor. Öte yandan Cupo Papa'nın önünden geçen Yunan istasyonundan gelen son haberlere göre, Reşit Paşa'nın bunca iş için bir araya getirdiği Arnavutlar, ordunun erzak eksikliğinden dolayı yaşadığı mahrumiyetlerden bıkmaya başladılar.

Bu makalenin sonundaki Anayasa şöyle diyor: Bu mektubun en yakın tarihli olduğunu ve tüm inanca lâyık bir şahıs tarafından yazıldığını ve ne iş yönünde yapılan kayda değer bir değişiklikten ne de Yunanlılar arasında çok itibarlı bir adam olan Maurocordatos'un ölümüne mahkûm edilmesi, bu içler acısı olaylar hakkında yayılan söylentilerin hiçbir dayanağı yokmuş gibi görünüyor. Ancak, bize bildirildiği gibi, Yunanlılar arasında anlaşmazlığın bir kez daha yeniden doğduğuna şüphe yoktur. Bu konuda bazı detayları aşağıdaki sayılarda yayınlayacağız.

Kuzey Avrupa'nın ebedi teslimiyetçilerinin başarısızlığa uğradığı son uluslararası kongrenin, Asya ve Avrupa'da barışı tam olarak güvence altına almak için Yunan bağımsızlığın sağlanması gerektiğini körlerin bile görebileceği zamanın geldiği düşünülerek, Yunanistan ile Türk arasındaki savaşı temel amaç olarak belirlediğinde ısrar edilmiştir. Ama şimdi açıkça görülüyor ki, bir kongre olmadan, ama aynı tez üzerinde, kıtayı ve İngiltere'yi işgal eden dış politika gibi en önemli konu. Bakanlık politikasını yorumlamak için kullanılanlar arasında gözlemlenen her şey için, Kabine'nin görüşleri bir noktada geri çekildi. Yani Yunanistan'ın ve Avrupa'nın sosyal düzeninin çıkarlarını uzlaştıracak bir monarşik hükümetin kurulmasına acilen ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bu anlaşma, kıtasal ve adalar olmak üzere hepsini etkilemiş olan bir şüpheyi kurtarmıyor; tacı kim takar? Görünen o ki, bu şefler arasındaki rekabet ne kadar güçlü olursa olsun, hâlâ gizli ve âdet olan nezaket kuralları içinde olmasına rağmen, iki taraf bu taç giyme töreninde nüfuz kullanımına karşı çıkıyor. Kıtada Rusya, dışında İngiltere; birincisi, gücünün onu yönlendirdiği gururun yol açtığı eğilime göre hareket edecektir. İkincisinde, dünyada ne kadar çok halk varsa o kadar mutlak bağımsız devletten oluştuğu için her zaman nefes alandan daha fazla ilgi olmadığı söylenir. Ancak bu kısımda ne olursa olsun, gerçek şu ki, İngiltere bu konuda Rusya'ya karşı direnişini daha kesin bir şekilde ifade edememiştir,

Yunanistan'ın bağımsızlığını tanımaya istekli olduğunu tüm dünyaya duyurarak, böylece onu sürdürmek için dış etkiye ihtiyaç duymadığını kanıtlayacaktır. Bu arada Buenos Aires'te Janeiro'dan Brezilya-Portekiz müzakerelerinden sorumlu İngiliz bakanın hayret verici haberine atıfta bulunan mektupların olduğu doğrulandı. Aşırı bir durumda İmparator D. Pedro' ya Yunanistan'ın esasını önerme emri aldı; ama bu bir kalem hatası olmalı. Önerinin Gine tahtı için olması muhtemeldir, çünkü taht boş, daha acil ve İmparator Majestelerinin baronluk sıcaklığına daha uygundur. Asıl meseleyle ilgili olarak, bu tartışmalı etkinin ağırlığının hangi tarafa yaslanacağını henüz hesaplamaya cesaret edemiyoruz: Yunanistan'ın kurtuluşunu birçok büyük efendiye bağlı olarak büyük bir Sultan'dan satın alacağını algılamının kolay olduğuna inanıyoruz³⁹³.

“*Dış Haberler, Avusturya*” başlıklı Viyana kanalı ile ulaşan 22 Kasım 1825 gazetesinde şu yazmaktadır:

Yunanistan Mesolongi'den ayrılan Türk filosunun, İskenderiye'ye vardı. Yol üzerinde yaptığı yağma önemsizmeyecek ölçüdedir. Serasker, hala Mesolongi civarında konumlanmaktadır. Mora'da altı haftadan bu yana büyük bir eylem olmadı. Mısır birlikleri ile birkaç küçük atışma oldu³⁹⁴.

“*Avrupa, Yunanistan*” başlıklı 26 Kasım 1825 tarihli gazetesinde şu yazmaktadır:

3 Ağustos Liburna'dan gelen mektuplarda, İbrahim Paşa'nın Los Molinos'ta yaşadığı karıştıktan sonra, Navarin Kalesi'nin bulduğu konumu geri kazanmak amacıyla Trablus'tan Patras yoluyla geri çekilmeye girişti. Aniden Colcotrone ve Petimessa'nın emirleri altındaki Yunan birlikleri tarafından yolları kesildi. Bunun üzerine İbrahim'e, Mora'dan serbestçe ayrılmasına izin verildi. 10 yıl boyunca Yunanlılara karşı silaha sarılmama sözüyle teslimiyet istenildi. Colcotrone her türlü ayrımcılığı reddetti ve ona kendi takdirine bağlı olarak teslim olması talimatını verdi. Yazışmalara ve özel şahısların diğer ifadelerine göre, İbrahim'in bu çatışmalardaki kaybı üç bin kişiyi buld. Kendisi de bunlardan birinde kolundan tehlikeli bir şekilde yaralandı. İbrahim Paşa'nın müşahedesinde bulunan Yunan kuvvetlerine güvence verildi. Salona'ya giren başka bir Türk kuvvetine karşı savaşan General Gouras'ın ordusunu takviye etmek için Korint Kıstağı'ndan ayrılmaya hazırlandı. General İbrahim Paşa'nın yok edilmesi Türkler için ölümcül bir darbe olacağından şüphe yoktur. Bu yetenekli, aktif ve emrinde iyi birlikleri olan generalin yok edilmesi Yunanlıların savaşın başlangıcından bu yana en önemli zaferidir³⁹⁵.

“*Dış Haberler, Türkiye*” başlıklı 10 Aralık 1825 tarihli gazetesinde şu yazmaktadır:

26 Eylül 1825'de İstanbul'dan gelen habere göre Kaptan Paşa komutasındaki Türk-Mısır filosunun İskenderiye'den ayrılıp Candia sularına girdi. Başkentte yaşayan Yunanlılar,

³⁹³El Argos de Buenos Aires, 26.10.1825, s.1-2.

³⁹⁴Diario Balear, 22.11.1825,s.1-2.

³⁹⁵El Argos de Buenos Aires, 26.11.1825, s.1.

Amiral Miaulis tarafından saldırıya uğradı. Bu insanların bir kısmını Paşanın birlikleriyle karaya çıkartılacak, geri kalanında Mora'ya götürülecek ve Napoli himayesini istiyorlar³⁹⁶.

“*Dış Haberler, Türkiye*” başlıklı 22 Aralık 1825 tarihli gazetede “İstanbul 20 Ekim 1825 tarihli mektuba göre; İbrahim Paşa 'nın müteakip operasyonları hakkında kesin bir şey bilinmediği, henüz Yunanistan sorununu çözmediğini ya da kesin bir sonuç elde edemediği³⁹⁷” yazmaktadır

“*Dış Haberler, Türkiye*” başlıklı 2 Ocak 1826 tarihli gazetede “Roma 10 Kasım 1825 tarihli mektuba göre; Yunan ekibi, Türk-Mısır ordusunu İskenderiye'ye yakın mesafede bulduğu ve barbarların birçok gemisini kaybettiklerini, yakalandıklarını, kanlı bir savaştan sonra tamamen dağıldıkları³⁹⁸” yazmaktadır.

“*Dış Haberler, Avusturya*” başlıklı 23 Ocak 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

18 Kasım 1825'de Viyana'dan gelen mektuba göre; İskenderiye'nin resmi verilerine dayanarak, Türk-Mısır ekibinin 65 savaş gemisi, 13 top teknesi, 15 yanıcı madde taşıyan tekne, silahlı bir vapur ve 40 Hristiyan ve 17 Türk olmak üzere 57 nakliye gemisinden oluştuğu ortaya çıktı. Bu hazırlıkların Yunanlılara karşı yapılanların en korkuncudur³⁹⁹.

“*Dış Haberler, İngiltere*” başlıklı 12 Mart 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Londra'dan 14 Ocak 1826 tarihinde gelen habere göre; İstanbul'dan 10 Aralık 1825 tarihli mektup alındı ve Türk Hükümeti'nin Yunanlılarla başa çıkmak için Mora'ya üç komisyon üyesi gönderdiği, bu komisyon üyelerinin 10 Aralık'ta ayrıldığı yazmaktadır⁴⁰⁰.

“*Dış Haberler, Fransa*” başlıklı 22 Haziran 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Özel yazışma başlığı altında 5 Mayıs 1826 tarihinde Trieste'den gelen habere göre; Yunanlıların açlık ve sefalet içerisinde oldukları, Türklerin, kadın-çocuk demeden katliam yaptığını ve İbrahim Paşa'nın Yunanlılara yapılan katliamın durdurulmasını emrettiğini yazmaktadır⁴⁰¹.

“*Dış Haberler, Fransa*” başlıklı 28 Haziran 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İspanyol resmi gazetesi Gaceta de Madrid'den alınan habere göre; Yunanlılar lehine Petersburg'da avantaj sağlandı. Ancak İstanbul'daki diplomatik ajanların Yunan bağımsızlığı için akli kullanarak yaptıkları savaş gereksiz enerji kaybıdır. Yunan bağımsızlığı için top ve mermi sesi duyulması gerekiyor. 23 Mayıs 1826 tarihli Paris'ten gelen haber Yunanistan ile ilgili olarak Wellington Dükü'nün hoş bir başarıya imza attığını,

³⁹⁶Diario Balear, 10.12.1825,s.1.

³⁹⁷Diario Balear, 22.12.1825,s.1.

³⁹⁸Diario Balear, 02.01.1826,s.5.

³⁹⁹Diario Balear, 23.01.1826,s.1.

⁴⁰⁰Diario Balear, 12.03.1826, s.3.

⁴⁰¹Diario Balear, 22.06.1826, s.3.

Rus Kabinesi yaptığı çabalarla Yunanlıların bağımsızlığını sağlanacağını, Türk boyunduruğundan kurtulacaklarını ve özgürlüklerini kazanacaklarını yazmaktadır⁴⁰².

“*Dış Haberler, Fransa*” başlıklı 30 Haziran 1826 tarihli gazetede “İstanbul’dan ulaşan 7 Mayıs 1826 tarihli haberlere göre; Rusların, Osmanlı’ya verdikleri ültimatonda Yunanlılar hakkında herhangi bir şey olmadığını resmileştigi⁴⁰³.” yazmaktadır

“*Dış Haberler, Türkiye*” başlıklı 21 Temmuz 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul’dan gelen 25 Mayıs 1826 tarihli mektuba göre; Rusya sınırlarına gönderilmek üzere Osmanlı tarafından tamamı Türklerden oluşan bir komisyon kuruldu. Yunanlılara devlet kadrolarında yer verilmemektedir. İbrahim, henüz operasyonlarını Napoli’ye yöneltmedi. Patras’ta takviye bekliyor. Direniş için büyük hazırlıklar yapıldı ve Osmanlı Mısır saflarına girmeyi başardı⁴⁰⁴.

“*Yunanistan Haberleri*” başlıklı 22 Temmuz 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gazeta de Madrid’den alınan habere göre; İstanbul Büyükelçisi İngiliz General Roche’nin Paris’te bulunan Yunan Komisyonu’na sunduğu meclis kararı belgeler yayınlanmaktadır ve söz konusu büyükelçiden, Osmanlı ile Yunanlılar arasındaki barışı ele alması istenmektedir. Antlaşmanın maddeleri şu şekildedir: 1. Türklerin, Yunanlılarla birlikte yaşamalarının imkansızlığı göz önüne alındığından, Yunanistan topraklarında yaşamalarına ve Yunanistan’da herhangi bir mülkiyete sahip olmalarına izin verilmeyecektir. 2- Yunan topraklarının genişletilmesi için Türklerin elinde olan tüm kaleler derhal ele geçirilecek ve Helenlere katılacaktır. 3- Sultan’ın ne iç örgütlenmede ne de Yunan din adamları üzerinde hiçbir etkisi olmayacaktır. 4- Yunanlılar ülkenin iç güvenliği sağlamak, yeterli güce ulaşmak ve ticaretlerini korumak için donanmaya sahip olacaklar. 5- Mora Yarımadası, Yunanistan kıtası, Euboea ve Candia adaları ve Takımadalar kısacası, silah alan ve Yunan Hükümetine katılan tüm eyaletler özel düzenlemelerle aynı haklara sahip olacaklar. 6- Bu Kanunda geçen maddeler Büyükelçi veya ulusal kongre tarafından atanan komisyon tarafından değiştirilemez; komisyon İngiliz Büyükelçisi ile anlaşmadan sorumlu özel kişidir. 7- Yunanlılar özel bayraklarını koruyacaklardır. 8- Para gönderme hakkı olacaktır. 9- Ödenecek vergi miktarı sabitlenecek ve ödemeyi yıllık olarak ya da bir kerede yerine getirmenin doğru şekli belirlenecektir. 10- Bir ateşkes öngörülmektedir; eğer Osmanlı bu koşulları kabul etmeyi reddederse, Komisyon tüm Avrupa Güçlerinden Hellenlere yardım etmelerini ve korunmalarını isteyebilir, Yunanlılar lehine davranmalarını talep edebilir⁴⁰⁵.

⁴⁰²Diario Balear, 28.06.1826, s.3.

⁴⁰³Diario Balear, 30.06.1826, s.3.

⁴⁰⁴Diario Balear, 21.07.1826, s.2.

⁴⁰⁵Diario Balear, 22.07.1826, s.5.

“*Dış Haberler, Bavyera*” başlıklı 2 Eylül 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

9 Haziran 1826 tarihli Bitogia'dan alınan mektuplar; Tesalya'daki Osmanlı komutanı Reşit Paşa, İstanbul'a geçmesi gerekirken beklenmedik bir şekilde Yanya'ya gitti. Osmanlı İmparatoru, Seraskerini en üst rütbe ile ödüllendirmek için çağırdı ve tahminlere göre Türk ordusunun yeni düzene göre düzenlenecek⁴⁰⁶.

“*Yunanistan*” başlıklı 8 Ekim 1826 gazetede şu yazmaktadır:

Büyük bir Türk ordusu tarafından işgal edilen Batı Yunanistan Başkanı Maurocordato'nun yürütme gücünden ayrıldığını, bu durumun sadece Yunan hükümetini zayıflatmakla kalmadığını, aynı zamanda askeri şeflerin muhalefetinden kaynaklanan sorunlarında meydana geldiğini yazmaktadır. Haberin devamında ise; art arda gelen Yunan başarısızlıklarını, Yunan Başkan Yardımcısı Canacaris'in Mora'yı terk etmesine neden olduğunu, Türkler üzerinde elde ettiği parlak başarılarından dolayı Colocotroni'nin popülaritesinin arttığını duyurmaktadır⁴⁰⁷.

“*İtalya*” başlığıyla 19 Aralık 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Floransa, 5 Kasım 1826 tarihli Yunan Hükümet Gazetesi tarafından yayınlanan en son haberlerden alıntı yapılmıştır. Bu habere göre; 15 Eylül 1826 tarihinde Atina garnizonunda mayın patlaması sonucu 150 Türk hayatını kaybetti. Yunan birliklerinin Salamis Adası'na çekilmesinden bu yana Osmanlılar, bu kaleyi bombalayarak Akropol kalesini ele geçirmeye çalıştılar. Altı kez saldırıda bulundular ve her seferinde garnizon tarafından geri püskürtüldüler. Büyük bir katliam yapıyorlar, her iki tarafa da ait gömülme yerleri düşman cesetlerinin dayanılmaz şekilde kokuyor⁴⁰⁸.

“*Selanik*” başlığıyla 24 Aralık 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

15 Kasım 1826 tarihli Saksonya Leibzig'den alınan haberden biz İspanyolların çıkardığı sonuca göre; Rusya ve Fars savaşı başlamasından dolayı İngiltere'nin Asya'daki dengeleri değiştirmek için Rusya ile savaşa girebileceği ve Türk-Yunan Mücadeleleri ile ilgilenmeyeceği yönündedir⁴⁰⁹.

“*Yabancı Haberler, İngiltere*” başlığıyla 6 Ocak 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris, 27 Kasım 1826 tarihli mektup, Yunan bağımsızlığının kurulmasıyla ilgili bazı ayrıntılara atıfta bulunmaktadır. Bu mektuba göre; Avrupa, Rusya, Avusturya, Fransa ve İngiltere'nin oluşturduğu beş büyük gücün; Türk Hükümetine, Yunanistan'da yürütülen savaşı sona erdirmesine dair bir teklif yapmak amacıyla bir araya geldiğini iddia edilmektedir. Birleşik Güçlerin, Türk Divanı tarafından bu teklife ret cevabı verilmedikçe doğrudan müdahale etmek istemediklerini, kabul edilmesi durumunda Yunanistan himayesindeki savaş gemilerinin Mora'ya inişini önleme emri verebileceğini ve

⁴⁰⁶Diario Balear, 02.09.1826, s.1.

⁴⁰⁷Gaceta de Colombia 1821-1831, 08.10.1826, s.4.

⁴⁰⁸Diario Balear, 19.12.1826, s.2.

⁴⁰⁹Diario Balear, 24.12.1826, s.1-3.

Yunanistan'da Türk birliklerinin mühimmat yüklü herhangi bir gemiyi ele geçirmesine ve Mısır Paşasının Yunanistan'a sefer düzenlemesine izin verilmeyeceğini bildirmiştir. Geçen Salı günü İstanbul'da bulunan Bay Strafford Canning'in sunduğu bu koşulları Osmanlı kabul etti. Türk hükümetinin bu tür katı taleplere karşı çıkmamasının sebebi savaştan yorgun çıktığının göstergesidir⁴¹⁰.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 5 Mayıs 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul, 26 Ocak 1827 tarihli son mektuplara göre, Yunanlılar avantajlarını kullanmaya devam ediyor. Rachova Zaferi'nden sonra İbrahim'in hareketsiz hale geldi. Serasker ile iletişimi kesildi. Bay Stratford Canning ve Bay de Ribeaupierre Yunanlılar lehlerine konferans verecekler. Rusya ve İngiltere, Yunanistan'a eşit ilgi gösteriyor ve daha fazla etkinlik gösterecekler⁴¹¹.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 28 Haziran 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Takımadalardan gelen İstanbul 26 Nisan 1827 tarihli mektuba göre; iki ulusal meclis toplandı. Yunanistan Cumhurbaşkanı seçilen Istria Capo Kontu gelene kadar idareden sorumlu dokuz kişiden oluşan bir komisyon kuruldu. Lord Cochrane, Büyük Amiral olarak atandığını ve 50'si yeni amiralin komutası altında olmak üzere tüm Yunan savaş gemileri ulusal mülk ilan edildiğini duyurdu. İzmir'den gelen mektuplar, Atina Akropolü kuşatmasının çoktan kaldırıldığını duyurmaktadır. Bununla birlikte, Lord Cochrane, Hellas firkateyni üzerinde 12 Nisan 1827 tarihli olan açıklaması şöyledir:

Yunanlılar! Sonunda düşmanlarınızdan en korkutucu olan uyumsuzluk yenildi. Yunan gençliği her yerde silaha koşuyor. Atina kalesinin kaderi artık şüpheli değildir. Kuşatıcılar yerleştirildi; yiyeceklerinin nakliyesi durduruldu ve geçitler alındı; böylece düşman geri çekilmesini çoktan imkânsız hale getirdi. O halde bölge, artık özgür olan klasik Atina toprağını, bir kez daha sanatın, bilimin ve özgürlüğün merkezi haline getirdi. Ama Yunanlılar! Bu hedefe ulaştığınızda, kendinizi dinlenmeye bırakmanıza izin verilecek mi? Barbar Türk hala büyükanne ve büyükbabanızın sahip olduğu kutsal toprağın bir santimine sahipken çeliklerinizi kaplamalı mısınız? Hayır: Denizde bu kadar farklılaşan kahramanlar, karada savaşanların yaptığı gibi, yeni defne elde etme çabalarını iki katına çıkarmak için acele ediyorlar. Hala sizi özgür ve bağımsız bir halk olarak tanımayı reddediyorlarsa, Hellespont'u derhal kapatın ve savaşı düşmanın devletlerine taşıyın. Daha sonra, vasallarının katili olan insanlık dışı Sultan, Rumların kana susamış despotu etrafındakiler tarafından yok edilecek. O zaman Osmanlı gücü kendiliğinden çökecek. O zaman haç bayrağı başkent Sofia'nın üzerinde dalgalanabilir ve bağımsızlık ve adalet temelleri üzerine yeni bir Yunanistan kurulabilir. Kadim ve ünlü şehirleri yükselecek ve ilerleyen günlerde geçmişte olduğu gibi aynı ihtişama sahip olacak. Ama Yunanlılar, bugünden itibaren

⁴¹⁰Diario Balear, 06.01.1827,s.4.

⁴¹¹Diario Balear, 05.05.1827,s.5.

hepiniz savunmaya geçmezseniz, ülkenizin asla böyle bir kadere sahip olmayacağını beklemeyin. Le Journal des Debats haberine göre; Reis Efendi'nin, Hristiyan bakanlar tarafından yapılan tüm arabuluculuk veya pasifleştirme önerilerini reddetmeye devam ettiğini yazmaktadır⁴¹².

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 26 Temmuz 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gaceta de Augsburgo'dan Akropolis Savaş alanından alınan habere göre; Amiral Cochrane ve Kilise Generalleri ile Karaiskaki'nin Yunanistan'ın bu kaleyi kurtarma girişiminin tamamen boşa çıktığı bilgisi alındı. Birkaç gün süre çarpışmadan sonra, Yunanlılar 6 Mayıs'ta tamamen yenildiler ve birliklerinde 30 ölü ve çok sayıda yaralı bulunuyor. Karaiskaki de dahil olmak üzere sekiz kaptan, hayatını kaybedenlerin arasındadır. Yunanlılar daha önce görülmemiş bir şiddetle aslanlar gibi savaştılar. Akropolis'i kurtarma umudunu yitiren Lord Cochrane, Fransız Amiral de Rigny'den, askerleri için Seraskere bir silah bırakma çağrısında bulunmasını istedi. Reşit Paşa'nın, silahları bıraktırmaya pek gönüllü olmadı. Tüm Avrupa'nın duyarlılıkla harekete geçmesi gerekiyor. Akropolis'in kaderinin çok iyi öngörülebiliyor.. Haç bayrağı hala duvarları titremekte olsa da, Akropolis'in kaderi oldukça kesindir. Atina'nın da yakında gidebilir. Ipsara, Siro ve Misolonghi'nin yanı sıra harabeye döndü, hâlihazırda sürmekte olan diplomatik müzakerelerin devam ediyor⁴¹³.

“*Yabancı Haberler, Avusturya*” başlığıyla 26 Temmuz 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Viyana, 10 Haziran 1827 tarihli *El Observador Austriaco* gazetesinden gelen habere göre; Lord Cochrane, Atina sularını terk etmeden önce, 7 Mayıs'ta komutan Bay Leblanc'a yazdı. Bay Leblanc'ın görevi kabul etti ve hemen Reşit Paşa ile müzakerelere girmesi için bir komiser gönderdi. 9 Mayıs'ta Fransız donanmasının komutanı Seraskere bir mektup gönderdi. Serasker öneriyi kabul etti ve ertesi gün gönderdiği cevap şöyledir:

Yüce Bâbîâli'nin ve İslam'ın ilkelerinden biri, isyancı Hristiyanları teslim ettikten sonra affetmektir. Akropolis'in en ufak bir özgürleşme ümidi olmaksızın uzun süreli direnişi nafile bir inattır. Bu direnişten hiçbir şeyin beklenmemesi gerekiyor. Yine de, Fransa ile Yüce Bâbîâli arasında var olan dostane ilişkilere duyulan saygıdan ötürü, kuşatılmış olanla tüm olası düşünceleri kullanmaya hazırdır..

Bu Türk tarafından gelen olumlu cevap sonucunda Bay Leblanc'ın, Fransız donanmasından bir subay olan Bay Reverseau ile birlikte 11 Mayıs'ta Seraskerin yanına gittiklerini ve aynı gün antlaşma imzalandı. Bu antlaşmanın maddeleri şöyledir: Albay Fabvier silahları ve tüm malzemesiyle bölgenin dışına gidecek. Garnizon silahlarını teslim ettikten sonra seçecekleri yere gidecek, Serasker yaralı ve hastaları taşımak için ihtiyaç duyduğu at arabası ve atları kullanabilecek. Türk ordusunun hizmetinde kalmak isteyenler kabul edilecek. Garnizon,

⁴¹²Diario Balear, 28.06.1827,s.2

⁴¹³Diario Balear, 26.07.1827,s.1-2.

Türk mevkilerinden uzak tutularak güvenlikleri için sahile kadar bir refakatçiyle yönlendirilecek. Serasker, rehineleri firkateyn komutanı La Junon'a teslim edecektir. Salamis'te bulunan Avusturya korvetinin komutanı Yüzbaşı Korner, Reşit Paşa'nın kampına giderek, İbrahim'in babasından Reşit' in onunla buluşması için emir aldığını ve İbrahim'in Korint'e gitmek üzere olduğunu bizzat Seraskerden öğrendi. Ayın 14'ünün öğleden sonra, Türk kampının her yerinde büyük bir topçu gürültüsü duyulduğu; 15'inde ise İstanbul'dan gönderilen yeni takviye kuvvetlerinin gelişini ve İbrahim Paşa'nın yaklaşmasını kutladıkları öğrenildi⁴¹⁴.

“*Yabancı Haberler, İyon Adaları*” başlığıyla 2 Ağustos 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Korfu, 2 Temmuz 1827 tarihli Gaceta de Madrid'den alınan habere göre; 22 Mayıs'ta, Zante kalesinde Patras Körfezi'ne doğru giden *Perseverancia* adında bir geminin keşfedildi. Öğleden sonra saat beşte, Hellas firkateyni de aynı yönde hareket etti. Aynı öğleden sonra saat sekiz buçukta bir savaş topu sesi duyuldu. Clarenza yakınlarındaki Tigani limanına demirlemiş iki Mısırlı korvet ile Yunan firkateyni arasında bir çatışma başladı. Çatışma gece saat 10'a kadar sürdü. Ertesi sabah top sesi tekrar işitildi ve iki Mısır korvetine ek olarak Clarenza'dan bir gemi, iki Mısır korveti, bir tugay ve içinde Yunan mahkumların bulunduğu iki nakliye gemisinin de bu çatışmaya dahil oldu. Lord Cochrane, bu gemilere yaklaşmak için Türk bayrağını çekti. Gönüllü olarak askere gitmek isteyenlerden daha fazlasına, Takımadalarda her on kişi için bir kişinin yeni ve zorunlu askerliği getirildi. Amiral Lord Cochrane bu emri yerine getirdi. Bu denizci hakkında başka hiçbir şey söylenmedi bu yüzden şu anda nerede olduğunu bilinmiyor. Ancak Çanakkale'den ayrılan Türk kadrosuyla görüşmeye gittiğine dair sesler var. İbrahim yanında başka kaptanlarla birlikte kalenin komutanı Miguel Sissini'yi bulunduruyor, silahlarını bıraktırdı, kalenin yıkılmasını emretti ve Patras'a doğru yola çıktı⁴¹⁵.

“*Dış Haberler, Fransa*” başlıklı 31 Ağustos 1827 tarihli gazetede yayımlanan Paris 5 Temmuz 1827 tarihli Gaceta de Madrid'den alınan habere göre; Lord Cochrane'in Marsilya'da yazdığı mektup yayınlamaktadır. Bu mektup şöyledir:

“31 Mayıs'ta, Hellas firkateynini Calama açıklarında bıraktım ve üç aylık bir yolculuğun ardından Unicornio ile Marsilya'ya geldim. Yunan firkateyninde subay olarak görev yapmış biri olarak, bu dönem boyunca olan her şeye tanık oldum.”

“Lord Cochrane, Unicorn ile 17 Mart'ta Yunanistan'a geldi. O ülke büyük bir kargaşa ve hükümet tam bir anarşi içindeydi, iç savaşın farkındaydı. Lord, kararlılık ve rahatsızlıkla bu ortamı kontrol edebiliyordu. İki partinin karşılıklı suçlamalarını susturdu ve il milletvekilleri 2 Nisan'da Damala'da iyi bir uyum içinde bir araya geldi. Lord Cochrane'in yaptığı ilk şey, onu kuşatmak ve Albay Fabvier'i kurtarmak için Atina kalesine yürümek

⁴¹⁴Diario Balear, 28.07.1827,s.3.

⁴¹⁵Diario Balear , 02.08.1827,s.2.

oldu ve bunu General Kilise'nin himayesi altında yapmak için elinden geleni yaptı; fakat Yunanlılar, doğaları gereği cesur olsalar da, askeri zaferler sağlayan bir disipline sahip değiller ve bunun sonuçları zaten biliniyor. Cesur amiral, 19 Mayıs'ta Spezzia'dan ayrıldı ve bugüne kadar yapılanların en güzeli, Mora'nın batı kıyısına gitti ve 21'de Clarente'ye vardı. Bu şehrin zirvesinde, gece saat 8 buçuğa kadar ulaşamadığımız iki küçük Türk firkateynini gördük. Sonra saldırıya başladım; Ancak karanlık, avantajlarımızın meyvesini vermemizi sağladı ve iki firkateyn, daha sonra bir İyon gemisinden birinin kötü muameleye maruz kaldığını, bir kaptanın ve 30 kişinin öldürüldüğünü 70 yaralının olduğu öğrendikten sonra kurtarıldı.”

“Ertesi gün, ordu için barut ve erzak yüklü bir Türk tugayına gizlice el konuldu. Firkateynimize Avusturya bayrağını çekti ve Türk komutan, tahtımıza gelmek için acele etti. Onu esir aldı, daha sonra birkaç subay, efendinin firkateynin güvertesinde olduğunu öğrendiğinde direnmeden teslim oldu; Ancak Türk askerlerinden biri, tutsak olduklarını anladıktan sonra, hemen bir fitil yakıp barutu ateşe verip bizi havaya uçuracaktı, diğer zamanlarda olduğu gibi tutukluları öldürecekimize inanıyordu; Neyse ki, girişimini gerçekleştirilmeden durduruldu.”

Türlere büyük bir insanlık muamelesi yapıldı ve iki gün sonra Calama'nın karşısındaki Morea bölümünde nakledilip karaya çıkarıldılar. Şefi, Lord Cochrane'den Türk komutanlar biri İbrahim paşa ve diğeri de Kiutahi Paşa (Kethüda Paşa?) için olmak üzere iki mektup taşımakla görevlendirildi ve onlara Yunan mangasını gönderdiği sürece tüm tutuklulara halklar arasında yönetilen kanunlara göre davranacağını söyledi, onlarda uygar bir şekilde aynı şeyi yapacaklarına güvendi.

Buharlı gemilerin henüz İngiltere'den gelmediği için üzgünüm. Onları firkateynini yanımıza almış olsaydık, bir gemi, otuz firkateyn ve korvetlerden oluşan Türk mangasına birçok kez saldırı düzenlenecek ve belki de yok edilecek⁴¹⁶.

“*Dış Haberler, Türkiye*” başlıklı 9 Ekim 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul, 7 Ağustos tarihli Gaceta de Augsburgo'dan alınan habere göre; Yunanistan'dan sadece Lord Cochrane'in bazı Türk savaş gemilerini ele geçirdiği, taşıdığı gemilerle birlikte tek başına manevra yapabileceği, Yunan donanmasındaki savaşın coşkusunu canlandırmak için tüm çabaları boşuna olduğu yazılmıştır.

“*Eflak*” başlıklı 9 Ekim 1827 tarihli aynı gazetede yayımlanan Bükreş 1 Eylül tarihli Gaceta de Augsburgo'dan alınan habere göre;

İstanbul'dan gelen mektupların, Bâbiâli'nin çok yakın bir zamanda, İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzalanan antlaşma dolayısıyla Yunanlılar lehine olan herhangi bir dostça müdahale veya arabuluculuğu protesto ettiğini ve bu türden herhangi bir önermeyi asla dinlemeyeceğini kesin şekilde ilan ettiğini, Reis Efendi'nin, Avrupa büyükelçiliklerinin tercümanlarına anlaşılır şekilde anlattığını duyurmuştur⁴¹⁷.

⁴¹⁶Diario Balear, 31.08.1827,s.5-6.

⁴¹⁷Diario Balear, 09.10.1827,s.3.

“*Dış Haberler, Türkiye-İstanbul*” başlıklı 25 Ekim 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İzmir 18 Ağustos 1827 tarihli habere göre; Yunanlılar Arachova savaşında Reşid Paşa'nın malzemelerinin bir kısmını ele geçirdiklerini yazılmıştır. Aynı haberin devamında bulunan Napoli'den gelen 22 Temmuz tarihli mektuba göre, İstanbul'dan Bay Straffort Canning ve geçici Yunanistan Hükümeti tarafından gönderilen büyükelçilik sekreterinin aynı gün yaptığı konuşmaya atıfta bulunmaktadır. Üç arabulucu gücün Yunanistan'ın kaderiyle ilgili kararını açıkladıktan sonra, sekreter, antlaşma maddelerine uygun olarak kendisine sorulan farklı soruları cevaplayarak, görüşmeyi aşağıdaki soru ve cevaplarla sonuçlandırdı:

Soru. Yunanistan'ın özgürlüğü tam ve mutlak olacak mı?

Cevap. Yunanlılar artık Türklerle birlikte yaşamayacak; ancak Yunanistan ona yıllık bir haraç ödeyecek ve Fransız amiral Bay de Rigny, Bâbîâli'nin, büyükelçisinin son kararlarını İzmir'de bekliyor.

Soru: Sultan kabul etmezse, Büyükler ne yapacak?

Cevap: Türk birliklerinin, yani İstanbul'un, Mısır'ın ve Berberi'nin ayrılmasını derhal önleyecekler. Mısır genel valisi üç gücün bu kararı öğrenirse, kendimi ekibini göndermeye ikna edemem; ancak her durumda kan dökülmemesi için önlemler alınacaktır⁴¹⁸.

“*Dış Haberler, Yunanistan*” başlıklı 10 Aralık 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Navarin, 21 Kasım 1827 tarihli *Observateur Autrichien* gazetesinden alınan üç filodan gelen birleştirilmiştir. Bu haberler Türkler ve Rumlar arasında geçen deniz savaşı hakkındadır. Haber şöyledir: Türkler ve Rumlar arasında yapılan Londra Antlaşması şartlarına Türklerin uymadıkları, kadınları ve çocukları bıçakla tutukları, evleri ateşe verdikleri, ağaçları bile kökünden sökerek ülkeyi yıkıma uğrattıkları gerekçesiyle savaş başlatılmıştır⁴¹⁹.

“*Dış Haberler, Fransa*” başlıklı 11 Aralık 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris, 7 Kasım 1827 tarihli Fransa'nın *Ami de la Relig* dergisinden alınan habere göre; tüm gazeteler, Lord Cochrane'in Arnavutlara, Türklerin boyunduruğundan sıyrılmaları ve isyancı Rumlara katılmaları için kışkırtan bildirilere yer verdi. Helenlere hayranlık duyanların kendilerini süregiden ayaklanmayı korumakla sınırlamıyor aynı zamanda ayaklanmaları diğer ülkelere yaymak için çalışıyorlar. Asya Rumlarını isyana teşvik etmek için duyurularda bulunmaya devam ediyorlar. Bu provokasyonları ve bu mücadele çağrılarını devrime dikte eden insanlık mı yapıyor? Yunanlıları silahlandırmaya çağırdığını gördüğümüzde, Haç'ın zaferi ve Hristiyan kanının dökülmesi hakkında bize anlatılan güzel

⁴¹⁸Diario Balear, 25.10.1827,s.1-2

⁴¹⁹Diario Balear, 10.12.1827,s.1.

sözlerle kendimizi aldatmaya izin verecek miyiz? Büyük Lord haklı olarak böyle bir yoldan şikâyet edemez miydi?

Gaceta de Francia'dan alıntılanan habere göre; Üç deniz gücü 6 Temmuz'da Akdeniz'i temizlemeye ve barış getirmeye karar verdi. 20 Ekim'de Türk-Mısır filosunu yutan yangın Modon kalesini de yaktı. Dört yıldır insanlığı hüznle dolduran korkunç mücadele, tek bir darbe ile sona erdi ve onunla birlikte dünyaya barış getirdi. Fransızlar, Türklerin üç müttefik güç tarafından mağlup edilmesine atıfta bulunurken, bunu şu terimlerle yapmaktadır: İnebahtı' daki unutulmaz savaştan bu yana, Hristiyan Avrupa'nın, uygar dünyanın ilk üç Gücünün kolları tarafından barbarlara karşı kazanılan zaferden daha görkemli bir zafere sevinmek için hiçbir nedeni olmadığını söylüyor. Zafer çılgınlığını ilk kez yükseltebildiği ve Hristiyan düşmanlarının yenilgilerini tüm ayrıntılarını verebildiği için *Gaceta de Francia'yı* tebrik ederiz⁴²⁰.

“*Avrupa'dan Haberler*” başlığıyla 16 Aralık 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Türkiye, arabuluculuk söylentilerini sadece ihtimal dışı görmekle kalmıyor, eğer yapılırsa, müttefik güçlerin büyükelçilerinin bu konuda herhangi bir şey yapma cüretinde bulunup bulunmadığını da beyan ediyor. Resmi iletişimle Yedikule yakında böyle bir pervasızlığın intikamını alacaktır. Yedikule böyle bir pervasızlıktır. Böylece, Osmanlı İmparatorluğu'nun uygar Avrupa'nın ortasındaki barbarlığına tanıklık olmak için ayakta kalan eski bir diplomasi terörü olan bu harap kalenin kapıları açılacak ve bunca zaman bütün güçlerin mülahazalarıyla dolu olan Türk kabinesi, yeniden halkın hakkını ve mahkemelerdeki diğer egemenlerin temsilcilerini koruyan kanunlarını çiğnemeye başlayacaktır. Böyle bir girişimi yönlendiren güven nereden doğabilir? Avrupa'nın ortasında hâlâ muzaffer bir ordunun başında bir Süleyman var mı? İstanbul zaten maceralı yeniliklerin sahnesi değil mi? Mısır valisinin sadakati zaten endişe yaratmıyor mu? Çoktan görevden alındı yoksa tüm Yunanistan silahlarını bıraktı mı? Hayır, ama Divan, Avrupa'nın durumundan büyülenmiş olacak. Divan, arabuluculuk lehine bir oybirliği olmadığını ve bazı güçlerin dostluğuna güvenileceği söyleyecek. Avrupa'da yıllardır hüküm süren ahengi bozma korkusuyla bir fedakârlık yapılmadığını biliyor. Divan, şüphesiz tehdit ederek ve dimdik ayakta durarak geciktirici bir hayal ile arabuluculuk yapılacağına inanıyor. Şüphesiz ki Divan'ın, ilk engelde cesareti kırılacaktır. Ancak, barışa duyulan ortak ihtiyaçtan ve bazılarının, kendisine destek sözü verilen Yunanlılara karşı beslediği kötü niyetten bahsederse, onu direnmeye teşvik edeceğine inanıyoruz. Avrupa'nın Yedikule'nin korkunçluğundan korkmadığını, Yunanlılara dost güçlerin arabuluculukları sivillere şükran için sonsuz sebepler getireceklerdir⁴²¹.

“*Yabancı Haberler, İngiltere*” başlığıyla 28 Aralık 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

⁴²⁰Diario Balear, 11.12.1827,s.5-7.

⁴²¹Gaceta de Colombia 1821-1831, 16.12.1827,s.3.

Londra, 29 Kasım 1827 tarihli *Times* gazetesinden alınan habere göre; İngiltere Dış Ticaret Bakanlığı'na 27 Kasım'da ulaşan Stratford-Canning'in 5 Kasım tarihli postalarıyla, büyükelçilerin Navarin felaketini Türklerden bir veya iki gün önce öğrendiler. Üç Müttefik Kuvvetin Bakanları ile Bâbîâlî arasındaki görüşmeler devam ediyor ancak henüz hiçbir şey çözülmedi. Türk halkının sükûnetinin değişmedi, Türkiye'nin direniş araçlarına duyduğu güvenin gözle görülür şekilde zayıfladı. Avusturya'nın tarafsızlığının müdahalenin başarısı açısından çok olumsuz olarak görülüyor. Bu nedenle, İstanbul'daki Osmanlı Hükûmeti'nin kendisinden istenen adil ve koruyucu koşulları kabul edecek ve İbrahim Paşa'ya sadece fiilen veya zorla dayatılan bir ateşkesin sonucunu kısa süre sonra açıklanabilecektir. Bâbîâlî'nin resmi mutabakatı ve Hristiyan Güçlerin uzun süredir düşündüğü Yunanistan lehine yapılan anlaşmanın temeli olarak açıkça belirtildi. Augsburg gazetesinin son sayısından alınan habere göre ise; Reis Efendi'nin Navarin felaketinden dolayı Prusya ve Hollanda Büyükelçilerine hükümdar onuruna uygun önlemler alacağını söyledi, savaş söylentileri 8 Kasım'da divan toplantısında karara bağlanacaktır⁴²².

2.1.3.2. 1828-1833 yıllarında Türk – Yunan mücadeleleri haberleri

“*Yabancı Haberler, İngiltere*” başlığıyla 4 Şubat 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Globe and Traveler gazetesinden alınan Korfu, 6 Aralık 1827 tarihli bir mektuba göre; İbrahim Paşa'nın yiyecek sıkıntısı çekiyor. Navarin'de mahsur kaldı ve buradan ayrılmak için babasından veya padişahından emirleri sabırsızlıkla bekliyor. Yunanlılar da aşağı yukarı aynı durumda ve hevesle valilerinin gelişini beklemektedir.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 4 Şubat 1828 tarihli aynı gazetede şu yazmaktadır:

Londra 27 Aralık 1827 tarihli haberde Londra'da ikamet eden genç bir adama hitaben yazılan Korfu, 20 Kasım 1827 tarihli Yunanca bir mektup yayınlanmıştır. Mektup şöyledir: Lord Guildorfun ölümünü öğrenirken aynı zamanda Müttefiklerin Osmanlı mangasına karşı kazandığı görkemli zafer haberini de aldık. Savaştan önce Arapların daha sonra yakmaya başladıkları meyve ağaçlarını esirgmeden her şeyi mahvettikleri Mora'nın iç kesimlerinde yaptıkları zulümlerin farkındaydık. Size ayrıntıları verecek vaktim yok ama bu barbarların hak ettikleri cezadan kurtulabildiklerini acıyla gördüğümü söyleyebilirim. Türk firkateyni Aslany gemisinde bulunan ve kendilerini kurtarmayı başaran Yunanlıların bir kısmı, Navarin savaşında hayatını kaybeden 20'den fazla talihsiz Helen'e hizmet etmek için Türk gemileri zorla alıkonuldu. Müttefikler limana girdiklerinde Türk amirali, tüm Yunanlıların farklı gemilerin köprülerine zincirlenmesi için işaret verdi, aksi takdirde bayraklarının yükseleceklerinden korktukları için toplara bağlandılar. Yangının başlangıcında Aslany'nin sürüsünde hüküm süren karışıklıktan faydalananların az bir kısmı,

⁴²²Diario Balear, 28.12.1827,s.4-5.

zincirlenecekleri anda kaçmayı ve İngiliz gemilerinde yüzerek kendilerini kurtarmayı başardılar. Bu cesur adamların kendilerini kurtarıcılarının gözünde prangalarla ölüme mahkûm olduğunu görmeleri için ne kadar acımasızsınız? Bir Yunan gemisi, korsanlık şüphesiyle ele geçirildi Bu hırsızların Rum adını alması gerçekten çok acı vericidir. Yakın zamanda, Mora'dan bir görgü tanığı olarak beni temin eden bir mektup aldım, tüm korsan gemilerinin mürettebatı farklı uluslardan, yani kölelerden, İtalyanlardan, İspanyollardan ve bazı adalarımızdan kaçan kaçaklardan, işledikleri suçlardan dolayı memleketlerini terk etmek zorunda kalan oluşuyor. Bu kötüler Yunan kostümünü giyerler ve buldukları tüm gemileri herhangi bir bayrak şüphesi olmadan yağmalarlar⁴²³.

“*Türkiye Müzakereleri*” başlığıyla 27 Şubat 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

9 Ocak 1828 tarihinde İstanbul'dan gelen habere göre Reis Efendi, Hollanda Büyükelçisi ile sık sık görüşüyor. Aynı ayın 14'ünde ve 16'sında, müftü ve önde gelen ulemanın katılması gereken büyük bir Divan toplandı. Hükümet, Yunan ve Ermeni patriklerine, birliklerine katılmak isteyen kendi milletlerinden tüm bireylerin hoş karşılanacağını ve iyi muamele göreceğini, ayrıca dinlerini özgürce icra etmelerine izin verileceğini bildirdi⁴²⁴.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 7 Mart 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

“Üç müttefik gücün Yunanistan'ı yatıştırma çabalarının sonucu konusunda belirsizlik devam ediyor, çünkü şimdiye kadar sadece savaş hazırlıkları kaydedildi, müzakereler bu nedenle durdurulmadı. Türk İmparatorluğu'nun ayanları ve ileri gelenleri İstanbul'a gelmeye devam ediyor ve halka açıklanmayan talimatlarla çok yakında kendi eyaletlerine döneceklerine inanılıyor. Kaçınılmaz görünen savaşın çıkması durumunda kendilerini şiddetli bir direnişe hazırlamak için çağrıldıklarını zannedenler var. Diğerleri, toplantının amacının ülkenin yeni bir örgütlenmesi olduğuna ve bu girişimde çok sayıda yönetmeliğin yayınlanmasının uzun sürmeyeceğine inanıyor. Devlet hiçbir zaman örneği olmayan önlemler alıyor. Diğer zamanlarda eyaletlerinin yalnızca kuzey kısmı için endişelenmesi gerektiği gibi, tüm dikkati Tuna'ya yönelmişti; ancak Navarin savaşından sonra Liman, Akdeniz tarafına da katılmak zorunda kaldı. Asyalı birlikler sürekli olarak geldiği için İstanbul geniş bir kamp yeri gibi görünüyor.

Gaceta de Augsburg'dan alınan Türkiye İstanbul 1 Ocak 1828 tarihli habere göre; Yunanistan ile ilgili olarak müzakerelerin ilerleyişini dikkatle gözlemleyen Büyükelçilerin İstanbul'dan ayrılmasından çok önce, Osmanlı'nın kendisini koruma ihtiyacı duyduğunu ve müzakerelerin kopmaması için ılımlı bir siyaset yaptığını yazmaktadır. Osmanlı'nın barışçıl bir çözüme doğru bir adım attığını, Avrupa ittifakı için çok ilginç bir uzlaşmayı seçtiğini, Yunan adalarını ve Mora'yı tanımak istediğini, Yunanlılara yönetme hakkı verdiğini, Türk

⁴²³Diario Balear, 04.02.1828,s.3-5.

⁴²⁴Diario Mercantil de Cádiz, 27.02.1828, s.3.

askerlerini geri çektiğini ve 6 Temmuz Antlaşması'ndaki hükümleri kabul ettiği bilgisi verilmiştir⁴²⁵.

“*Türkiye Müzakereleri*” başlığıyla 8 Mart 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Monitör Gazetesi'nden alınan haberde Babıali'nin bildirisine yer vermektedir ve Türk hükümetinin düşmanca önlemlerinden bahsetmektedir. Gazetede şu yazmaktadır: “Prusya Bakanı, mahkemesinden, müdahale yoluyla Yunanistan'ın pasifleştirilmesini sağlamak için müzakerelerin devam edeceğine dair oldukça doğal bir varsayım üzerine Avusturyalı Bakan bir talimat aldı.”

“Gerçekten de, Babıali'nin, müttefik devletlerin herhangi bir kısmının provokasyonu olmadan, taahhütlerini ve üç gücün tebaasını korumaya yönelik gönüllü ve kendiliğinden verdiği sözü nasıl birdenbire unuttuğunu açıklamak zordur. Her halükarda, İstanbul'da aklı başında kimse yoktur ve Avrupa'da da bu tür koşulların ittifakı daha da yakınlaştıracığından şüphe duyan hiç kimse olmamalıdır. Babıali'nin basiretsizliği, diplomasisindeki çok eski bir hatanın etkisidir ve her zaman güçlerin kendi aralarında paylaşılmasına güvenerek spekülasyon yapar. Böyle bir yanılsamanın kaynakları uzun sürmeyecek ve onlardan vazgeçmeniz gerektiğinde pes edeceksiniz.”

“6 Temmuz antlaşması, hem zorlama hem de düzenleme araçlarını sağlamıştır. Müzakere söyleminde güçler arasında kaydedilen aynı uyum, Yunanistan'ı pasifize etmekten başka bir şey olmayan ve asla olmayacak olan antlaşmanın amacına ulaşmak için olaylar dizisinin gerektirdiği önlemler konusunda da mevcut olacaktır. Takımadalarda korsanlığı sona erdirin ve Avrupa dengesini koruyun. Ve ne olursa olsun Fransa onuruna, gücüne ve haysiyetine yakışan pozisyonu almayı ve korumayı bilecektir.”

Ayrıca 21 sayılı Fransız Gazetesi de şu ifadelerle kendini ifade etmektedir: “Viyana'daki muhabirimizden 13 Şubat tarihli önemli bir mektup aldık. Avusturya, İngiliz Bakanlığının görevden alınmasından sonra İstanbul'da genel barış için en mutlu sonuçların “beklendiği bir adım atmıştır. İstanbul'dan gelen tüm haberler bu yeni müdahalenin öncesine aittir⁴²⁶.”

“*Yabancı Haberler, Fransa*” başlığıyla 105 Mart 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

21 Aralık'ta Rusya, Fransa ve İngiltere bakanları arasında Türk-Yunan müdahalesi konulu konferansların protokolü kesin olarak ayarlandı ve Doğu'nun pasifize edilmesine yönelik çalışmaların sonuçlanmasını geciktirmemek için en uygun tedbirler kabul edildi. Görünüşe göre bu yeni antlaşmada aşağıdakiler öngörülmüştür. Üç mahkemenin Babıali'ye müdahaleyi kabul etmek için tüm çabaları boşa gitti. Sözleşmeyi imzalayan Devletler, kendilerine yöneltilen önerileri insanlık ve tüm ulusların ticaretinin güvenliğini devralmak üzere Babıali'ye karşı ellerindeki araçları kullanacaklar. Bu amaca ulaşmak için belki deniz ve kara yoluyla askeri operasyonlara ihtiyaç duyulacak olsa da hiçbir Akit Devlet, herhangi bir bahane altında ülkesini genişletme veya başka herhangi bir menfaat hakkına sahip

⁴²⁵Diario Balear, 07.03.1828,s.3.

⁴²⁶Diario Mercantil de Cádiz, 08.03.1828, s.1-2.

olmayacaktır. Tedbirlerin yerine getirilmesi için ortaya çıkan masraflar ortak olarak karşılanacak ve tazminatın niteliği belirlenecektir⁴²⁷.

“*Türkiye Müzakereleri*” başlığıyla 15 Mart 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

22 Şubat 1828 tarihli İngiliz Times Gazetesi’nden alınan haberde; Türkiye’nin savaş ilanına ve barbarların çabalarına karşı Atina ve Mora’yı güvence altına almak için Mora’ya bir İngiliz birliği gönderdiği yazmaktadır⁴²⁸.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 4 Mayıs 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Moniteur Gazetesi’nden alınan İskenderiye, 12 Şubat 1828 tarihli habere göre; İyon adaları valisi, Türk-Mısır ordusu tarafından yapılan Mora tahliyesi ile ilgili İbrahim Paşa ile görüşme yaptı. Bu ajanın amacının, müttefiklerin kararını öğrenmek olduğu, Osmanlı ile savaş çıkması durumunda tarafsız kalacağına dair güvence almak istedi. Tahliyenin siyasi nedenlerle yapıldı. İstanbul’dan olumlu bir yanıt alana kadar İngiliz elçisinin ağırlandı. Gazette de Universal ‘dan alınan 6 Şubat 1828 tarihli haberin doğrulanması gerekiyor, İbrahim Paşa, Yunan kölelerini serbest bıraktı.

Mercure de Souabe ‘den alınan İstanbul 24 Şubat 1828 tarihli habere göre; İzmir’de, Albay Fabvier’in SakızKalesi’ndeki Türkler tarafından bir gezide yaralandı. Mısır Paşasının, Yunanlıları İskenderiye’de limanında pamuk ve tahıl yüklemelerine izin verdi. Ancak bayrak çekmelerine izin vermedi⁴²⁹.

“*Yabancı Haberler, İyon Adaları*” başlığıyla 4 Haziran 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Korfu 1 Nisan 1828 tarihli Noticie del Giorno’dan alınan habere göre; Yanya’da bulunan Serasker büyük bir para sıkıntısı çekiyor. Yanya sakinlerine hoşgörülü davranılıyor ve vergi dayatılmıyor. Rumeli’deki tüm Hristiyanların askere alınması için bir emir verildi ancak ne amaçla olduğu bilinmiyor. İbrahim Paşa’nın, Modon’dan ayrılışı hakkında konuşulmaya devam ediliyor, Rumlara üç aylık bir ateşkes önerildi, Portekiz’den ayrılan İngiliz gemilerinin Çanakale Boğazı’na gidecektir⁴³⁰.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 13 Mayıs 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Observador Austriaco’dan alınan İstanbul 3 Mart 1828 tarihli habere göre; Patrikhane’nin başpapazı, iki Piskoposu ve Osmanlı’nın bir sivil memurundan oluşan komisyon, 29 Şubat’ta bu başkentten ayrıldı. İsyanlıları boyun eğmeye davet ettiler. Denizde ve karada düşmanlıkların üç aylık bir süre boyunca askıya alınmasını önerdi. Sultan’ın isyancılara için af teklifinde bulunduğu hattı şerif yayınladı. Rum Patriği bu af teklifine itiraz etti⁴³¹.

⁴²⁷Diario Balear, 10.03.1828,s.4.

⁴²⁸Diario Mercantil de Cádiz, 15.03.1828, s.1-3.

⁴²⁹Diario Balear, 04.05.1828,s.1-3.

⁴³⁰Diario Balear, 04.06.1828,s.2-3.

⁴³¹Diario Balear, 13.05.1828, s. 2.

“*Türkiye ile Savaş*” başlığıyla 17 Temmuz 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Londra gazetelerinin *Kingston Chronicle*'den alınan Londra, 28 Nisan 1828 tarihli *Türkiye ile Savaş* başlıklı habere göre; Rus birliklerinin Prut'tan geçişinin Mayıs ortasına kadar ertelendi. Yunanlılar sorununa ilişkin kararın Avusturya'nın hakemliğine bırakıldığını büyük bir güvenle temin edildi. Prut'u geçmedeki bu gecikme yalnızca kötü hava ve ulaşım gibi yerel koşullardan kaynaklandı. İngiliz hükümetinin Rusya'ya yönelik temsilinde kullandığı tehdit edici ton ile ilgisi olmadığı eklenmiştir. Yunan sorunu, Avusturya'nın hakemliğine bırakılmadı. Her zamankinden daha fazla anlaşmanın üç akit gücün elindedir. Rusya ve İngiltere ilişkilerinin şimdiye kadar olduğundan daha dostanedir. Türk manifestosu Avrupa'da barışın bozulabileceğine dair şüphelere neden olmak için bilerek yapıldı. Rusya, İngiltere ve Fransa'nın niyetleri ne olursa olsun, Türkiye ile ayrı nedenlerle ve iddialarla bir savaş başlatmaya ve önemli tazminatlar talep etmeye kararlı görünüyor. Böyle bir önlemin, kendi içinde haklı olmakla birlikte, diğer ülkeleri anlaşmazlığa düşürecek, acil eğilimin Yunanistan ile ilgili tüm müzakereleri kesin olarak yasaklamaktır. İngiltere'nin iyi niyetine ikna olmuş Türkiye'nin büyük kışkırtmalarına rağmen Rusya'nın, büyükelçisine ılımlı ve barışçıl talimatları gönderdiğini bilmekten büyük memnuniyet duyuluyor. Türkiye, sahip olduğu şikayet sebepleriyle işgal etme fikri ve ticaretine verilen zararın beyanı ile sınırlıdır. Akdeniz'deki amiraline Fransa ve İngiltere amiralleriyle birlikte ve birleşik güçlerin uygun gördüğü şekilde hareket etmesi emri verildi. Prusya ve Avusturya'nın samimi bir şekilde hemfikir olacağını, birleşik güçler ile bu rekabeti geciktirmenin nedeni ihmal edilebilir değildir. Bu koşullarda, 6 Temmuz antlaşmasının sadakatle ve etkin bir şekilde yerine getirildi. Bu kararlılık ve Avrupa barışının korunacağını ve bu memnun edici sonucun esas olarak yabancı güçlerin İngiliz hükümetinin niyetlerinin samimiyetine duydukları güvene bağlı olduğunu hiçbir şüpheye mahal vermeden teyit ediliyor. Padişahın tamamen embesil olduğunu varsaymadıkça, beş kuvvetin samimi birliğini bozması imkânsızdır. Rusya'nın en güçlüsü olarak işgal etmesi durumunda üç birleşik gücün filoları Mora ve İskenderiye'yi ablukaya alırken ticaretinizin tazminatlarının güvenliği için olduğuna inanılıyor. Türk tarafının alarma geçmesi ve Rusya ticaretinin tazmini ve Yunanistan'ın bağımsızlığını çözmesi gerekiyor⁴³².

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 31 Temmuz 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gacette de Corfou'dan alınan Zante 22 Mayıs tarihli habere göre; Yunan Hükümeti, Mora'yı her biri bir vali tarafından yönetilen yedi bölüme ayırdı. İstanbul'dan gönderilen Rum Piskoposlar bir süre İbrahim'in yanında kaldıktan sonra Romanya'nın Napoli kentine yönlendirildi, Coron Arnavutları isyan etti⁴³³.

⁴³²Gaceta de Colombia 1821-1831,17.07.1828,s.4.

⁴³³Diario Balear, 31.07.1828,s.1-4.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 16 Ağustos 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gaceta de Augsburgo'dan alınan Korfu 2 Haziran tarihli habere göre; Navarin'den ayrılan İbrahim Paşa'nın vekili olan bir Türk gemisinin, Fransız brigantin Palinuro'nun refakatinde bu limana geldi. Bu Türk vekil karantinaya alındı. İbrahim'in, erzaklarına el konulmaya devam edilirse, erzak toplamak için Mora'nın içlerine saldırı emri vermek zorunda kalacağını bildirdi⁴³⁴.

“*Türkiye ve Rusya*” başlığıyla 17 Ağustos 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

5 Temmuz 1828 tarihli *Gaceta Real Jamaica*'dan alınan *Türkiye ve Rusya* başlıklı habere göre; Modon ve Navarin ablukası güçlendirildi.

Hiçbir yardım gemisinin girmesine izin verilmedi, İbrahim Paşa ve ordusu altı haftadan fazla yardım alamadan saldırılara maruz kaldı. Askerleriyle birlikte Mısır'a dönmek için müttefik güçlerle bir müzakereye girmeyi tercih etmesi bekleniyor. Bu gücün geri çekilmesi, Rusların Tuna'dan ilerlemesini hızlandırabilecektir. Yunanistan'ın kurtuluşunu kolaylaştıracak, Müttefik güçlerin üç bakanı Korfu'da bir araya geldiğinde, Babıali'ye 6 Temmuz antlaşması şartlarında Yunanistan'ın bağımsızlığına rıza göstermesi için yeni bir öneride bulunacağı söylendi. Türk hükümeti bu konuda kendileriyle müzakerelere girmeye meyilli olursa, Türkiye ile Rusya arasında yeni bir müzakere kapısı açılacaktır. Akdeniz'deki Avusturya filosu, üç Yunanlıya bir Arap oranında, Araplar için Yunan mahkûmların değişimini müzakere etme şansına sahiptir. 600 Yunanlı serbest bırakıldı ve Ekina'ya gönderildi⁴³⁵.

“*Türkiye Müzakereleri*” başlığıyla 3 Eylül 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İbrahim Paşa'nın Mora'yı boşaltmasıyla Fransız seferinin artık faydasız olduğuna inanan gazetelerden bahseden *The English Post* şöyle diyor: Bu gazetelerin editörleri, İbrahim'in ardından sadece kendi birliklerinin geleceğini ve Mora'da Türk birliklerinin kalacağını unutupyorlar. Türkler ve Arnavutlar birkaç kaleyi işgal ediyor. Türkler Atina'daki Ascopolis'te ve güçlü bir siper Euboeo'yu işgal ediyor. Yunanistan özgür sayılabilirse de Türkleri bu yerlerden, bu vilayetlerden kovmak gerekir. Bu durumda, İbrahim Paşa'nın Mora'yı boşaltmayı kabul ettiği kesin olsa bile sefer önemlidir⁴³⁶.

“*Yabancı Haberler, Mısır*” başlığıyla 13 Kasım 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İskenderiye, 13 Ağustos 1828 tarihli mektupta şu yazmaktadır: Tahliye anlaşmasının uygulanmasında ciddi sıkıntılar yaşandı. Sözlü olarak mutabık kalınan anlaşmanın tamamen bozulacağından korkulsa da, İngiliz ve Fransız subayların iyi niyetleri sayesinde anlaşmanın imzalandı. Henüz halka açıklanmayan ancak asıl şartları bilinen antlaşmaya

⁴³⁴Diario Balear, 16.08.1828,s.1-2.

⁴³⁵Gaceta de Colombia 1821-1831,17.08.1828,s.4.

⁴³⁶Diario Mercantil de Cádiz, 03.09.1828, s.2-3.

göre; İbrahim Paşa'nın birlikleri tarafından işgal edilen Mora kaleleri, Türklerin elinde kalacak ve onlara dört aylık erzak sağlanacaktır. İbrahim'in ordusunun bir parçası olan 30 Arnavut ve 1.500 Mağribi Türk'e komutan arasında kalelerin dağıtılacağı, 1300 Arap askerin garnizonda kalacağı, böylece Patras, Navarino, Modon ve Goron'u yaklaşık 60 askerin işgal edecek. Vali, 10. günde hamamda tutulan 180 Yunan kölesini serbest bıraktığını Yunanistan'a gidene kadar İngiliz ve Fransız konsoloslarına teslim edildi⁴³⁷.

“Fransa” başlığıyla 3 Aralık 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris, 2 Kasım 1828 tarihli haberde Mora'dan 5 Ekim 1828 tarihine kadar bilgi verilmektedir. Haber şöyledir:

Burada uzun süre bekleyemeyecek kadar kötü durumdayız ve koşullar burada kalma süremizi uzatırsa zalimlikle karşılaşacağız. Ordu ikiye bölünebilir, çadırlarımız yıprandığı için güneş yakıyor, sağanak yağdığı zaman sık sık sızmasına sebep olduğu için hiçbir savunmamız yoktur. Mısırlılara veya Türklere karşı tüfek ateşlemeyi düşünmemeliyiz, bizim savaşımız kalemle yapılmalı, bir top atışı bile yapmadan savaşmaktan daha sinir bozucu bir şey yoktur. Aramızda hüküm süren iyi uyumu bozmamak için Sebastiani Tümeni'ne durma emri verildi. Patras'a düzenli olarak karadan gideceğiz, ikinci Schneider bölümü ise deniz yoluyla yürütüyor.

1 Ekim 1828'de General Maison, dragoman vasıtasıyla İbrahim ile görüştü. İbrahim, çok sayıda Yunanlı arasından korkmadan geçti ve kendini yaya olarak taburlarımızın ortasında buldu. General Maison onu karşılamak için dışarı çıktı ve ona bir at vererek küçük ordu manevrası gösterdi. Cesaretini albaylara, benzer birliklerle, bir süvari generali olarak, bir piyade generali olmanın en büyük sevincini yaşayacağını söylemek için kullandı. Üçüncü avcı alayı ovada göründükten sonra, hayranlığını dile getirdi. İbrahim albaya yaklaştı ve alayını övdü, mükemmel mizacından dolayı ona iltifat etti ve üniformasının bir modelinin Mısır'da da olması için arzusunu dile getirdi. Ertesi sabah Albay Faudas, İbrahim'e mızraklı bir üniforma gönderdi. Mısırlı Paşa'nın oğlunun cömertlik konusunda kimsenin kendisini geçmesine izin vermemesi dikkat çekicidir, bu yüzden ertesi gün General Maison ile yemek yerken İran'dan gelen gerçek bir Şam kılıcı hediye olarak alması için çok ısrarcı oldu. Bana öyle geliyor ki, barbarlık denen şeyde bu tavır hoş karşılanıyor. Herkesin gözü Mora'yı büyük yıkıma uğratan bu İbrahim'e dikilmişti. Savaşı bitirmek, kovmak için geldiğimiz ve bir topla ateş etmeye gerek kalmadan Türklerle birlikte gidecek olan bu adamı düşmanları arasında barışçıl bir şekilde görünmesi en tuhaf şeylerden biridir. İbrahim'in insanın içine işleyen ve hoş bir bakış dışında hiçbir özelliği olmayan bir adamdır ve iyi bir savaşçı olarak kabul edilir. General Maison'un kendisine verdiği yemekte tüm güçlerin birliğine değil tüm Fransızların sağlığına içti⁴³⁸.

“Fransa” başlığıyla 8 Aralık 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

⁴³⁷Diario Balear, 13.11.1828, s.1-2.

⁴³⁸Diario Balear, 3.12.1828,s.1-5.

Paris 4 Kasım 1828 tarihli haberde Savaş Bakanı Korgeneral Marquis de Maison'dan gelen rapora yer verilmiştir. Bu raporda askeri operasyonlardan ve İbrahim'in bırakıp gittiğinden beri operasyonların tamamen başarılı olduğundan, Yunanistan'ın özgürlüğünü elde edilmesinden ve Mora'nın düşmandan kurtulmasından bahsedilmektedir⁴³⁹.

“İngiltere” başlığıyla 5 Ocak 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gazeta de Madrid'den alınan habere göre; İskenderiye'den ve Mora'dan gelen birlikleri yöneten Mısır filosunun ilk tümeninin 24 Eylül'de 1828'de 26 yelkenden oluşan tümeninde yaklaşık 59 adam vardı. Hattan bir Türk gemisi battı. Mürettebat ve getirdiği birliklerin kurtarıldı ancak 600 at, 300 bronz top ile kaybın bir milyon kuruş olduğu tahmin edilmektedir.

İngiltere Londra 26 Kasım 1828 tarihli habere göre; Son zamanlarda Avrupa Türkiye'sinin nüfusunun, üç buçuk bin Yunan, iki buçuk bin Slav, iki bin Türk, iki bin Arnavut ve bir buçuk bin Eflaklı olmak üzere 98.900 kişi olarak değerlendirmiştir. Bütün bu nüfusta İslam'a inanan üç bin, Rum kilisesine mensup altı bin Hristiyan; Katolik dinini takip eden yarım bin ve geri kalanı Yahudi olduğu yazılmaktadır⁴⁴⁰.

“Türkiye” başlığıyla 9 Ocak 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İzmir 1 Kasım 1828 tarihli habere göre; İzmir'de yayınlanan Correo de Smyrna adlı gazete, bu sayısından itibaren Avrupa gazetelerinin hiçbirinde görülmeyen Yunanistan'ın barışçıl hale getirilmesine ilişkin resmi bir belgeyi duyurmaya başladı. Bu belgenin özeti şöyledir:

Osmanlı İmparatorluğu bir zamanlar Türk Hükümdarları tarafından desteklenen ayrı prenslikler olduğu için Yunanistan'da Eflak ve Boğdan'a benzer beyliklerin kurulmasını önerecektir. Musibetlerinin yol açtığı suiistimallerin gerektirdiği adil tedbirler alınarak, bu beyliklere başlangıçta tanınan ve garanti edilen ayrıcalıklarla, Türk Hükümdarlarının tüm saadetini temin etmek mümkün olacaktır. Anakaradaki bu beyliklerin sayısı, Yunanistan'ın coğrafi durumuna göre üçe ayrılacaktır. İlki; doğu Yunanistan ile Teselya, Boeotia, Attika'yı içerecek. İkincisi, Avusturya, Epir, Acarnania veya Batı Yunanistan'ın kıyılarını içerecek, Üçüncüsü, Candia adasının eklenebileceği Mora veya Güney Yunanistan'dan oluşacaktır. Takımadada adalarına gelince, eski zamanlardan beri yararlandıkları ayrıcalıkları yenilemekten ve düzenlemekten başka bir şey olmayan bir belediye rejimine tabi olacaklardır. Bu düzenlemelere, Rus kabinesinin daha sonra ekleyeceği bazı avantajlar ve genel şartlar da eşlik etmelidir.

"Bâbiâli, bu ülkelerin egemenliğini elinde tutacaktır. Bölge halkı bu toprakların kapsamını ve kaynaklarını göz önünde bulundurarak, sabitlenecek belirli yıllık haraçlar ödeyeceklerdir. Tüm kamu işleri yerliler tarafından yapılacak ve genel olarak Babialî; Yunanistan ve Takımadalarda Boğdan ve Eflak ile sürdürdüğü ilişkilerin aynısını sürdürecektir. Yunan prenslikleri ve adaları tam bir ticaret özgürlüğüne sahip olacak ve Türk hükümetinden bayrağını kullanma hakkını alacaktır. Prenslikler ve adalar, başkentte

⁴³⁹Diario Balear, 8.12. 1828 s.1-8.

⁴⁴⁰Diario Balear, 05.01.1829,s.5-8.

ikamet eden İstanbul Patriği tarafından Sultan'ın yanında temsil edilecektir, bu nedenle krallıkların elçileri gibi milletler hukukunun korumasından yararlanacaktır. Babıali, belirli sayıda kalede bir garnizon tutacak ve bu kalelerin her birinden alınan yarıçapı belirlenen daire içinde, sınır bölgelerine baskın yapmadan kendilerine geçim sağlayacaklardır. Şehzadelerin yönetim sürelerine, isimlendirilme biçimlerine, beyliklerinin sınırlarına ve iç idarelerine, alabilecekleri vergi miktarına, şehzadelerin görev yaptıkları yerlerin belirtilmesine ilişkin tüm ayrıntılar, Türk garnizonlarını işgal ettiler, güçleri, komutanlarının nitelikleri, adalarda bir belediye rejiminin örgütlenmesi vb., Babıali, müttefik mahkemeler ve bir Yunan heyeti arasındaki bir müzakerede kararlaştırılacak ve düzenlenecektir. 1812'de Sırbistan için öngörülenlere örnek olacaktır. Son olarak, bu müzakerenin nihai sonuçları, bu anlaşmayı yapmak tüm müttefik mahkemelerin garantisi altına alınacaktır⁴⁴¹.

“İngiltere” başlığıyla 14 Ocak 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Londra 6 Aralık 1828 tarihli habere göre, Courier gazetesinde Türkiye başlığıyla Smyrna Post'tan kopyalanan bir makale, Türkiye'deki savaş hakkında bilgi vermektedir. Bu makalenin Türk hükümeti tarafından yazdırıldığını, Müzakereler için ve Avrupa güçlerinin, özellikle Fransa ve İngiltere'nin arabuluculuğunu talep ettiğini bildirmektedir. Rusya ile Türkiye arasında imzalanacak antlaşmanın koşullarını taraflarının kabul edeceğine inandıklarını yazmaktadır. İstanbul makalesinin, Türkiye'nin Attika ve Boiotia'yı işgalden korumak için yaptığı hazırlıklardan muğlak bir şekilde bahsettiğini not etmektedir. Fransızların, Yunanistan'ı işgal ettikleri doğrudur ancak fethetmediler. Bu bölgeyi Türkiye'den alıp kendi topraklarına dahil etmek istemediğini sadece Yunanistan'daki kanlı çatışmalarda Yunanlıları Türklerin barbarlığından, Türkleri de Rumların saldırılarından koruyacaklar. Yunanistan ayrı bir devlet haline gelmesi gerekiyor artık Türkiye'nin kölesi değil hür haraççısı olacaktır.. Türk hükümetinin bir organı olması gereken Smyrna Post'a inanılırsa, hükümetin barışa hazır olduğunu, Sultan'ın herhangi bir barış teklifini kabul etmeyeceğini ancak dostluğunun tam bir politika olduğunu, savaşı bitirmek için herhangi bir elverişli fırsatı göz ardı etmeyeceği, Tarafsız güçlerin arabuluculuğu ile müzakerelerin başlatılabileceği yazılmıştır. Barışın yeniden tesis edilmesinde her bir gücün büyük çıkarı olduğunu, bazı Fransız gazetelerinde Avusturya'nın eğilimlerine ve entrikalarına ilişkin yansımalarına yer verildiğini bu durumun Fransa ve Avusturya arasında bir savaşın işareti olarak görüldüğünü, Rusya'yı savaşa dahil etme arzusu bulunduğunu, bunun siyasi bir sistem ve barışçıl önlemler üretmeye yönelik bir proje olduğu yazılmıştır.

Türkiye, imparatorluğunun bağımsızlığını korumak istiyor ve Yunanistan'ın özgürlüğünü tanımaya rıza göstermesinin gerekli olduğuna ikna olması gerekiyor. Savaş Avusturya'ya, Fransa'ya, İngiltere'ye veya başka herhangi bir güce ne gibi faydalar sağlayabilir? Aksine, bu ülkelerin ticaretleri her savaşın neden olduğu tehlike ve aksiliklere maruz kalacaktır. Öte yandan ulusların bu savaşa dâhil olması savaşın süresini uzatacaktır bunun yerine imalat ve

⁴⁴¹Diario Balear, 09.01.1829,s.2-3.

sanayiye teşvik etmek için reformlar ve iyileştirmeler yapılmalı, yasalar ve yaptırımlar için kurumlar kurulmalıdır. Sonuç olarak, tüm bu nedenlerle, barışın yeniden tesisi için müzakerelerin çok yakında başlayacağını öngörüyoruz⁴⁴².

“*Yabancı Haberler, Fransa*” başlığıyla 18 Ocak 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Tolon, 17 Kasım 1828 tarihinde Patras'tan gelen Laroque gemisinin kaptanı Loiret'in getirdiği habere göre; 30 Ekim 1828'de Fransız ve Türk mürettebatı arasında çatışmaların yaşandı. Bu çatışmalarda çok sayıda Türk yaralandı. İki kale inşa edildi. Ayrıca, Patras'ın eski güzelliği kalmadı, halk ise fakirlik ve sefalet içerisinde yaşıyor. Patras şehrinin alınmasından sonra Türklerin tahliye edilmeye zorlandı. Mora'dan ayrılan bir kolla Arnavutluk eyaletine nakledildiler. Dağların üzerinde sürüler halinde dolaşan Yunanlıların, hemen her taraftan şehre iniyor. Kaptanın şehre ikinci gidişinde, Patras şehrinin canlandığını, demir, yün ve kumaş ticaretinin yapıldığını, bu durumun Yunanlıların faaliyetlerinin ve çalışkanlığının kanıtı olduğunu, bu başarıların modern Yunanistan'ın tarihinin her sayfasında sunulacağını söyledi⁴⁴³.

“*İtalya*” başlığıyla 9 Şubat 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Ancona 24 Aralık 1828 tarihli habere göre; Bay Strafford Canning', Yunanlıların ve Türklerin aynı zeminde birlikte yaşayamayacaklarına dair fikrini dile getirdi. Büyük Güçler ise; Türk egemenliği altındaki topraklarda yaşayan Yunan ailelerinin mallarıyla birlikte göç etme hakkına sahip olduklarını ve Yeni Yunanistan'a hizmet edebileceklerini, Yunanlıları Türklerin daha fazla baskısından korumak için önlemler alındığını söyledi⁴⁴⁴.

“*Fransa*” başlığıyla 31 Temmuz 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Fransa, İngiltere ve Rusya'dan oluşan tam yetkili temsilciler tarafından İstanbul'da başlayacak müzakerelerin esasları üzerinde anlaşmak üzere 22 Mart 1829 tarihinde Londra'da düzenlenen konferansın protokolünü, gerçekliğinden şüphe ettiğimiz için yayımlamadık. Avrupa'da haklı olarak resmen tanınan gazetelerden biri olan Augsburg gazetesine eklediler. Öte yandan, pek çok umudu silip süpüren ve pek çok cömert yanılısamayı hiçbir şeye indirgemeyen bir belgenin varlığından mümkün olduğunca emin olmak istedik. Ancak ne yazık ki bugün, böyle bir kararın gerçekliğine inanmak zorunda kalıyoruz. Yunanistan'a az önce kırdığı boyunduruğun bir kısmını bir kez daha dayatıyor ve acıyla okuyucularımıza sunuyoruz. Sınırlar, haraç, doğrudan hâkimiyet, hükümetin iç biçimi, kısacası Yunanistan'ın sözde bağımsızlığı için üzerinde anlaşılan tüm temeller acı ve ciddi yansımalarla yol açmaktadır. Bugün, bu belgenin sonunda bir Rus tam yetkili temsilcisinin imzasını ve bu belgede Fransız hükümetinin bir temsilcisinin imzasını bulma duygusunu görmemize neden olan şaşkınlığı ifade etmekle yetinelim. Navarin Savaşı'nın ve Mora Seferi'nin bu üzücü sonucu: ilkelerini ve sonuçlarını kısaca inceleyeceğiz.

⁴⁴²Diario Balear, 14.01.1829,s.4-7.

⁴⁴³Diario Balear, 18.01.1829,s.1-3.

⁴⁴⁴Diario Balear, 09.02.1829,s.2-4.

Fransa ve İngiltere büyükelçileri İstanbul'a geldikten sonra, Osmanlı Babıali hükümetiyle ve 6 Temmuz 1827 tarihli antlaşmayı imzalayan mahkemeler adına, söz konusu antlaşmada Yunanistan'ın barışçıl hale gelmesi ve gelecekteki organizasyonu için kurulan bir müzakereye başlayacaklar. Anlaşılabacaktır ki, üç mahkemeden her biri, bu protokol uyarınca kendisine yöneltilen tekliflere Babıali'nin yapabileceği itirazları inceleme hakkını saklı tutar.

Bu nedenle, anılan mahkemeler, yeni Yunan Devletini oluşturan kıta ve adaların sınırlarının bir an önce belirlenmesi konusunda anlaşmaya varmaktan geri kalmayacaktır. Babıali'ye, Yunanistan anakarasının sınırlarının Volo Körfezi'nin ağzından, Ophly Dağları'nın arkası boyunca, bu dağların bulunduğu Agrafa'nın batı kıyısına kadar uzanması önerilecektir. Aralık. Bu noktadan itibaren Sir Basta Leontilos'un Türk egemenliği altında kalan kısımda Aspropotamos vadisi boyunca devam edecek, Arta ovasından gelen bu adı taşıyan nehir, Macrinoros sıradağları boyunca devam edecek ve Ambracia Körfezi'nden denize dökülecektir. Bu hattın ögle saatlerinde kalan tüm topraklar yeni Yunan Devletine girecek. Mora'ya bitişik adalar, Euboea veya Negroponto adaları ve Kiklad adı altında bilinenler yeni Devletin bir parçasını oluşturacaktır.

TAKDİR. Babıali'ye, üç mahkeme adına, yeni kurulan devlete yıllık 1.500 Türk kuruşluk haraç ödemesi önerilecektir: Türk kuruşuna verilecek değeri açık ve kesin bir şekilde belirlenecek ancak İspanyolların güçlü pezosu tarafından verilecek.

Yeni Devletin hali hazırda içinde bulunduğu zor durum dikkate alınarak, bu harcın ödenmesinin başladığı andan itibaren sayılan ilk yıl içinde, üçte bir kısımdan daha fazla ödenmeyeceği veya bahsi geçen 1.500 Türk kuruşunun beşte birinden azı ödenmeyecek. Bu kota, o tarihten itibaren söz konusu vergi artırılmadan veya azaltılmadan toplam 1.500 kuruşluk ödemenin doğrulanacağı dördüncü yıla kadar her yıl kademeli olarak artırılacaktır.

TAZMİNAT. 6 Temmuz tarihli antlaşmanın ikinci maddesinde belirtilen tazminatın aşağıda ifade edilen şekilde belirlenmesi ve düzenlenmesi, Babıali'ye teklif edilecek ve kabul edilecektir:

1. Özel mülk sahibi Müslümanlar Yeni kurulan Yunan Devletinin oluşturduğu topraklarda yerleşiktir.
2. Türklere ait olmaktan çıkan topraklardaki camilerin boş kalmasında, intifa hakkı sahibi veya veraset idarecileri olarak menfaatleri olan belirli Müslümanlardır.

Belirtilen iki kategoride yer alan ve hakları tanınan Müslüman kişiler, bu varlıklar üzerindeki ipotekli borçlarının ödenmesi şartıyla, bir yıl içinde mallarının satışını tek başlarına yapmakla yükümlü olacaklardır. Bu süre zarfında satış gerçekleştirilemezse, satılmayan malları değerlendirmek için komisyoncular atanacak ve bunların değeri belirlendikten sonra, Yunan hükümeti, hakları resmen tanınmış sahiplerine veya mirasçılarına, öngörülen zamanlarda ödenmek üzere Devlet aleyhine teminatlar verecektir.

Kredilerin incelenmesi ve devredilebilir varlıkların takdiri, kayıplar Müslüman ve Rumlardan oluşan eşit parçalardan oluşan bir komisyon tarafından yapılacak: incelemeye

sunulan iddiaları dinlemek ve karara bağlamak ve bunlara ilişkin karar vermek onların görevi olacaktır.

Yukarıda belirtilen işlemlerle ilgili olarak her iki ülkenin komiserleri arasında çıkabilecek güçlükleri, anlaşmazlıkları önlemek ve tasfiyeyi kısaltmak, kolaylaştırmak, hızlı ve adil bir sonuca ulaşmak için bir istinaf kurulu veya mahkemesi oluşturulacaktır. Yunan ve Müslüman komiserlerin anlaşılamadığı tüm davalarda nihai olarak karar verecek olan üç müttefik mahkemeden komiserlerden oluşan inceleme kurulu oluşturulacak.

EMİN ALAN. Yeni Yunan Devleti'ni Osmanlı Babıali'sinin seçkin bölgesi olarak kabul ederek, iç hükümeti ihtiyaçlarına daha uygun hale getirecek ve böylece vicdan, tahsilat ve ticaret özgürlüğünün yanı sıra mülk ve sakinlerinin huzurunu sağlayacaktır. Bu amaca ulaşmak için, yeni Yunan Devleti mümkün olduğu kadar monarşik biçimlere bağlı kalacak ve yönetimi, otoritesi soy sırasına göre kalıtsal olacak bir Hristiyan Reis veya Prens'e emanet edilecektir. Bu Şefin seçimi, 6 Temmuz antlaşmasına müdahale eden mahkemelerin ailesinden herhangi bir kişiye düşemezve Osmanlı Babıali ile aralarındaki karşılıklı anlaşma ile yapılacaktır.

Babıali'ye bu antlaşma ile belirlenen haracın kalıcılığını sağlamak için, yeni Yunan Devletinin Başkanları ondan yatırımcıyı alacak ve gelişi sırasında bir yıllık kotaya eşdeğer ek bir haraç ödeyecektir. Hükümdarlık şubesinin sönmesi durumunda, Osmanlı Babıali, yeni Reis'in atanmasında, birincinin seçiminde olduğu gibi bir rol oynayacaktır.

AF VE TÜRKİYE'DEN ÇIKMA HAKKI. Osmanlı Babıali'si, bundan böyle, imparatorluğunun tamamı boyunca, ayaklanmaya katıldığı için hiçbir Yunan'ın taciz edilmeyecek mutlak bir af tanıyacaktır. Yunan hükümeti de kendi toprakları içinde aynı güvenliği her Yunana ve Müslümana verecektir. Babıali, topraklarını terk edip Yunanistan'a yerleşmek isteyen tüm Yunan vasallarına, mülklerini elden çıkarıp özgürce ayrılabilmeleri için bir yıllık süre tanıyacaktır. Yeni Yunan devleti, aynı şeyi, kendilerini Müslüman yönetimi altında yeniden kurmayı tercih eden kişilere yapacaktır. Türkiye ile Yunanistan arasındaki ticari ilişkiler, bu protokolde belirtilen maddeler karşılıklı olarak kabul edilir edilmez yeniden kurulacaktır.

Fransa ve İngiltere büyükelçileri Babıali'den, Reis Efendi'nin 10 Eylül 1828 tarihli ve takımadalarda bulunan ittifak temsilcilerine hitaben yazdığı yazısında, bildirdiği ateşkesin tam olarak yerine getirilmesini talep edeceklerdir.

Aynı zamanda, müttefik mahkemeler yeni müzakerelere başlarken kararlarını vermediler. İstanbul'da Yunanlıların kaderini güvence altına almak amacıyla, Yunanistan Geçici Hükümeti'nden düşmanlıkların her noktada sona ermesi ve Yunan birliklerinin yukarıda belirtilen önerilerle belirlenen sınırlar içinde yeniden girmesi istenecektir. Bu son madde, yeni Yunan Devletinin sınırlarının gelecekteki sınırlarının herhangi bir şekilde zarar görmesine engelleyecektir.

Yukarıdaki hükümler Babıali tarafından kabul edildikten sonra, bunların icrası, bu Antlaşmayı imzalamış olan üç Devletin Maddesi uyarınca teminatı altında verilecektir. 6 Temmuz ve sonuçları, yukarıda belirtilen maddede belirtildiği gibi, üç müttefik mahkeme

arasındaki daha geniş hükümlerin konusu olacaktır. Yunan Devleti'nin varlığının halen söz konusu olan üç gücünün artık Türkiye'nin Yunanlılara karşı herhangi bir saldırganlığına karşı garantör olarak oluşturulduğu ilan edilmektedir. Fransa ve İngiltere büyükelçileri bahsi geçen esaslardan sapan hiçbir düzenlemeye rıza göstermeyecektir. Rus hükümeti bu hükümlere bağlı kalsa da, İstanbul bunu yapmak için özel yetkiye sahip herhangi bir tam yetkili temsilci tarafından temsil edilmemekle birlikte, müzakerelerin Fransa ve İngiltere'nin yanı sıra kendi adına da devam edeceği anlaşılmaktadır. Tüm maddelerin üç mahkeme tarafından ortaklaşa incelenip üzerinde anlaşmaya varılacağını ve Rus hükümetini müzakereden veya sonuçlarından görünüşte dışlayacak bir şeye hiçbir şekilde erişim verilemeyecektir. Sonuçlar. Fransa ve İngiltere büyükelçileri, Babıali'nin yapmakla yükümlü oldukları teklifleri mümkün olan en kısa sürede kabul etmesini sağlamak için her türlü çabayı gösterecek ve söz konusu hükümetten hızlı ve kesin cevaplar talep edeceklerdir. Mevcut protokolün esasları, iki büyükelçiye Babıali ile başlatmaları gereken müzakerelerde talimat görevi görecektir. Bu müzakerenin yol açtığı resmi belgeler, iki büyükelçi tarafından ortaklaşa ve üç yetkili adına, her bir Akit Tarafa gönderilecek olan üç güç imzalatılarak düzenlenecektir⁴⁴⁵.

“*Yabancı Haberler, Yunanistan*” başlığıyla 16 Ağustos 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Aegina 1 Haziran 1829 tarihli mektupta şu yazmaktadır: İnebahtı'nın teslim olduğu kapitülasyon ve bölgenin tahliyesine yer verilmiştir. Kapitülasyon şu şekildedir:

İnebahtı komutanı İbrahim Paşa deniz ve kara tarafından yakından ablukaya alınmak üzere İslam beyi ve garnizonun diğer beyleriyle anlaşarak ve meydanda daha fazla direnme imkânından yoksun bırakılarak, Yunan hükümetinin temsilcisi tarafından kendilerine yapılan önerileri kabul etmeye karar verdiler. Bu amaçla Paşa, beylerle anlaştıktan sonra, tüm yetkilerini Yunan hükümetinin temsilcileriyle aşağıdaki maddelerde anlaşılan Ahmet Bey'e devretti.

Madde 1. Bu günden itibaren her iki tarafta da düşmanlıklar sona erecektir. Yunan birlikleri kendi saflarında kalacak; ancak Türklerin mezar dedikleri mevkiye ulaşmasına izin verilecek ve sadece meydan ordusu ve garnizonu deniz yoluyla haberleşecek.

Madde 2. Yunan hükümetinin görevli temsilcisi, aynı gün Prevesa tarafından ve Yunan filosunun bir gemisinde, Paşanın Janina için belgelerini emanet edeceği üç Türk subayını göndermeyi taahhüt eder; bunlardan ikisi onlarla birlikte karaya geçecek ve üçüncüsü gemide kalacak. Eğer iki zabıt, Prevesa limanına vardıkdan beş gün sonra geri dönmezse veya cevap göndermezse, diğeri derhal bulunduğu gemiyle İnebahtı'ya dönecektir.

Madde 3. Meydanın tahliyesi 30 Mayıs'ta başlayacak ve şu şekilde gerçekleştirilecek: Düzenli Yunan birlikleri 5'inde Itschkale kalesini işgal edecek; ancak toplam tahliye doğrulanmadan önce orayı terk edemeyecek veya şehre uzanamayacaklar.

⁴⁴⁵Diario Balear, 31.07.1829,s.1-8.

Madde 4. Garnizon ve İslam dinine mensup tüm İnebahtı sakinleri, silahları ve tüm eşyaları ile birlikte Yunan hükümetinin kiraladığı gemilerle yola çıkacak ve burada savaş gemilerinin koruması altında Prevesa'ya götürüleceklerdir.

Madde 5. Türklerin istemedikleri veya yanlarında taşımalarının mümkün olmadığı eşyaların müzayede usulü ve anlaşma ile dostane bir şekilde tespit edilecektir.

Madde 6. Hâlihazırda İnebahtı'da bulunan erkek ya da kadın, Hristiyan sakinler ya da tutsaklar arasında, Türkleri istediklerini, bu amaçla atanmış tanıkların huzurunda beyan edenler varsa, Yunan temsilcileri ayrılmalarına hiçbir şekilde karşı çıkmayacak.

23 Nisan 1829'da Hellas'ta yapılmıştır. İmzalanmıştır. A. A. Capo d' Istria, Djenth-Ahmet Bey." (Yunanistan Cumhurbaşkanı ve İnebahtı İbrahim Paşa'nın onayları ile sadakatle ve dinsel olarak yerine getirilecek ve yürütülecektir.) Bölgenin tahliyesinin 3 Mayıs'ta başlayacağı ancak Paşa ve Beylerin kaleyi 1'inde kendiliğinden terk ettiler⁴⁴⁶.

“*Avusturya*” başlığıyla 14 Şubat 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Trieste 17 Aralık 1829 habere göre: Yunanistan'ın mali açıdan sıkıntılar yaşadığı ve Osmanlı Babıali'sinin önemli bir meblağ karşılığında Candia adasını yabancı bir güce bırakacağı söylendiği ancak bu haberin doğrulanması gerektiği yazılmıştır.

Korfu'ya Kont Capo d'Istria'nın yakında Aegina'dan ayrılıp Romanya'daki Napoli'ye döneceğini söylerler. Az önce yaptığınız yolculuk size, dokuz aydır maaşı ödenmeyen Yunanistan'ın ulusal birlikleri arasında hüküm süren itaatsizliğin derecesini keşfetme fırsatı vermiş olacak. Bununla birlikte, son derece hoşnutsuz olmaya devam eden bu birliğe, özellikle de neredeyse tamamı büyük bir ıssızlık içinde olan ve paçavralarla kaplı Palikarilere bir hesap vermek için en büyük çaba gösterildi. Cumhurbaşkanı, hükümetin kısıtlı kaynaklarıyla her gün ortaya çıkan acil durumlara müdahale edebilmesi mümkün değil. Yunanlılar, büyük güçlerin kendilerine Kral olarak çok zengin bir prens vereceğini umarlar, çünkü Yunanistan'ın gelirleri ölü Hükümdarın masraflarını karşılayamaz⁴⁴⁷.

“*İtalya*” başlığıyla 13 Nisan 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Ancona 21 Şubat 1830 tarihli habere göre; Dün bir İngiliz kuryesi, Britanya Adaları Lord Komiseri ve Amiral Malcolm için Yunanistan'la ilgili talimatlarla Korfu'ya gitmek üzere bu şehirden ayrıldı. Başka bir Rus kuryesi de Kont Capo d'Istria ve Peloponnese hükümetinin gelecekteki organizasyonuna ilişkin Rus konsoloslarının emirleri için hemen Poros'a yelken açan bir İtalyan gemisine bindi. Fransız, Rus ve İngiliz komiserlerin Yunanistan sınırından Türk topraklarına kadar olan bir noktada buluşacakları garanti edildi. Bu komiserlerin görevlerinin altı ay içinde tamamlanması gerekiyor. Üç gücün kuvvetlerine komuta eden amiraller, düşmanlıkları ne pahasına olursa olsun sona erdirmek için kesin emirler aldılar. Londra ve Petersburg kabineleri ve Fransız birlikleri, ülkenin huzurunu sağlamak amacıyla

⁴⁴⁶Diario Balear, 16.08.1829,s.3-4.

⁴⁴⁷Diario Balear, 14.02.1830,s.1

üç ay daha Yunan hükümetinin emrinde kalacak. Yunanistan'ın yeni teşkilatı beklenirken büyük bir kargaşa hüküm sürmektedir⁴⁴⁸.

“Almanya” başlığıyla 16 Nisan 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Augsburg 13 Mart 1830 gazetede şu yazmaktadır: Üç büyük gücün aracılığıyla Yunanistan ve Osmanlı Devleti'nin sınırları belirlenmek üzere antlaşma şartlarını belirtmektedir. Haber şöyledir:

1.Söz konusu hudut çizgisinin güneyinde yer alan tüm ülke ve topraklar Yunan Devleti'ne, kuzeyinde yer alan tüm ülke ve topraklar ise Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olmaya devam edecektir.

2.Yunan Devletinin sınırları; Negroponto adasının tamamı, Diablo, Skyro adaları, eskiden Kikladlar adıyla bilinen ve Greenwich meridyenine göre 36 ile 39 derece kuzey enlemleri arasında yer alan adalar ve 3 ve 29 derece doğu boylamlarına tekabül edecek.

3. Yunan Devleti hükümeti, ilk evlatlık sırasına göre kahtsal monarşi ile yönetilecektir. 6 Temmuz 1827 Antlaşması'nı imzalayan eyaletlerde hüküm süren aileler arasında seçilemeyen ve Yunanistan'ın Egemen Prensi unvanını taşıyan bir Prens atanacak. Bu Prens müzakere ve anlaşmaların konusu olacaktır.

4. İlgili taraflar işbu protokolün hükümlerinden haberdar oldukları sürece, Osmanlı İmparatorluğu ile Yunanistan arasındaki barış resmi olarak kendiliğinden yeniden tesis edilmiş sayılacaktır. Ticaret ve seyir hakları bakımından her iki Devletin vasalları, Osmanlı Devleti ve Yunanistan ile barış içinde olan diğer Devletlerin vassalları gibi karşılıklı muamele görecektir.

5 Osmanlı Babıali ve Yunan Hükümeti derhal tam bir af yayınlayacak. Babıali, mektubunda, egemenliğinin genişlemesinde hiçbir Yunanlının mallarından mahrum bırakılmayacağını ve Yunanistan ayaklanmasında aldığı rol nedeniyle hiçbir şekilde rahatsız edilmeyeceğini beyan edecektir. Davalarına karşı taraf tutan tüm Müslümanlara veya Hıristiyanlara saygılı bir şekilde Yunan hükümeti de aynısını yapacaktır. Ayrıca Yunan Devleti'ne tahsis edilen topraklarda yaşamaya devam etmek isteyen Müslümanların kendileri ve aileleri için her zaman tam bir güvenlik içinde olacakları anlaşılacak ve yayınlanacaktır. Yunan hükümeti, Türkiye topraklarına taşınmak isteyen Yunanistan sakinlerine de aynı özgürlüğü tanıyacaktır.

6-Osmanlı Limanı, Türk topraklarında yaşamak istemeyen Yunan vasallarına gayrimenkullerini satabilmeleri için bir yıl süre tanıyacaktır.

7. Tüm Yunan kara ve deniz kuvvetleri, 2. maddede yeni Yunan Devleti'nin hudutları için tahsis edilen hattın diğer tarafında işgal ettikleri toprakları, yerleri ve adaları boşaltacak ve kısa bir süre içinde bu topraklara geri çekilecektir. Adı geçen Devlete atanır.

8. Üç mahkemenin her biri, 6 Temmuz 1827 tarihli antlaşmanın 6. maddesinin kendilerine verdiği yetkiyi, önceki tüm hükümler ve maddelerin teminatı ile ilgili olarak koruyacaktır. Eğer varsa, bu garantilerin tutanakları, ayrı ayrı yayılmalıdır. Bu çeşitli eylemlerin

⁴⁴⁸Diario Balear, 13.04.1830,s.1.

sonuçları, yukarıda belirtilen madde uyarınca, yüksek güçler arasında daha ileri hükümlerin konusu olacaktır. Üç akit devletten birine ait hiçbir silahlı kuvvet, antlaşmayı imzalamış olan diğer iki mahkemenin rızası olmaksızın yeni Yunan Devletinin topraklarına giremez.

9. Yunanistan'ın karada yeni sınırlarını çizmekle görevli Yunan komiserleri arasında mevcut koşullarda çıkabilecek çatışma ve fikir ayrılıklarını önlemek için, bu operasyonun İngiliz, Fransız ve Rus üç kişiye emanet edilmesi kararlaştırıldı. Bu komiserler, kendilerine verilecek talimata göre, 2. maddede belirtilen çizgiyi olabildiğince tam olarak takip ederek, sütunlarla işaretleyerek ve iki plan yükselterek sınırları çizceklerdir. Üç komiser tarafından imzalanan ve biri Osmanlı hükümetine, diğeri Yunan hükümetine teslim edilecek olan bu belge ile bu işlemi gerçekleştirmeleri için komiserlere altı aylık bir süre verilir. Üç komiser arasında görüş ayrılığı varsa, oy çokluğu ile karar verilir.

10. Bu protokolün hükümleri, üç mahkemenin tam yetkili temsilcileri tarafından derhal Osmanlı hükümetine iletilecek ve bu amaçla üçüne de ortak bir talimat verilecek ve bir nüshası bu protokolde kalacak. Uygun talimatlar ayrıca bu hususla ilgili olarak, Yunanistan'da üç mahkemenin sahip olduğu mukimlere verilecektir. Üç Devlet, mevcut hükümleri Londra'da imzalanacak resmi bir anlaşmaya dâhil etme hakkını saklı tutar ve bu, 6 Temmuz 1827 tarihli bir infaz olarak kabul edilecek ve bunu Avrupa'nın diğer mahkemelerine iletilecek ve onlara erişmelerini teklif edecektir.

Sonuç: Üç mahkeme, ciddi ve hassas koşullara rağmen, aralarında hüküm süren iyi uyumu en ufak bir şekilde bozmadan uzun ve karmaşık bir müzakere yürüttükleri için birbirlerini tebrik ediyor. Bu yazışma, bunun olmayacağının en kesin kanıtıdır. Üç mahkeme, yararlı olduğu kadar sağlam olan bu birliğin dünya barışının sağlanmasına kesintisiz olarak katkıda bulunacağı konusunda övünüyorlar⁴⁴⁹.

“Bavyera” başlığıyla 31 Mayıs 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Augsburg 3 Mayıs 1830 tarihli habere göre 20 Şubat 1830'de Londra dış ticaret ofisinde düzenlenen konferans protokolüne yer verilmiştir. Prens Leopold'a sunulan Yunanistan tahtını kabul etmesinin ardından, ittifakın tam yetkili temsilcileri, belirtilen beş hususla ilgili olarak kendi aralarında aşağıdaki kararları belirlediler. Bu kararlar şöyledir;

1.Üç mahkeme, Prens Leopold'un yeni Yunan devletinin antlaşmayı imzalayan güçler tarafından garanti altına alınmasına ilişkin ifade ettiği dilekleri kabul etmiştir.

2.Müttefik devletler, Yunanistan'ın egemen prensinin Türk hükümetinin Kandia ve Sisam'daki yetkisini kullandığı düğüme müdahale hakkını kabul etmeyecektir. Bu adalar, Babıali'nin etki alanı altında kalmalı ve Yunanistan'da kurulması kararlaştırılan yeni güçten bağımsız kalmalıdır. Bununla birlikte, müttefik güçler, Prens Leopold'un Kraliyet Dostluğunun mutluluğu için, karşılıklı anlaşma ile akdettikleri taahhütler nedeniyle, Candia ve Sanos sakinlerini her türlü rahatsızlığa karşı güvence altına almıştır. Bu, geçmiş isyanlarda oynadıkları rolle ilgili Türk hâkimiyetinin insanlığa aykırı bir şekilde güç kullanması durumunda, İtilaf devletleri, her biri kendi başına ve bu amaçla özel ve resmi bir

⁴⁴⁹Diario Balear, 16.04. 1830,s.3.

ittifak oluşturmada, Babıali'ye karşı dostluklarını devreye sokmayı görev bileceklerdir, anılan adaların sakinlerinin baskıcı ve keyfi eylemlere karşı korunması sağlanacaktır.

3. Konferans, yeni devletin sınırlarının çizilmesine ilişkin kararların yeniden gözden geçirilmesinin önünde aşılmaz engeller olduğunu kabul etmektedir.

4. Üç güç, Yunan hükümetine ve Hükümdar prensin birliklerinin maaşlarını ve nafakasını ödemek için borç garantisiyle yeni devlete maddi yardım sağlamaya kararlıdır.

5. Hükümdar prensin asker toplamadan önce karşılaşılabileceği geçici zorlukların üstesinden gelmesi için, üç mahkeme, hâlihazırda ikamet etmekte olan Fransız birliklerinin bir yıl süreyle Kraliyet Dostluğu Yunanistan'ın emrinde kalması konusunda anlaşmıştır. Daha uzun bir süre kalması zaruri görüldüğü takdirde, kuvvetler onun isteklerini yerine getirmek için hükümdar prens ile uzlaşacaklardır.

Ayrıca, işbu protokol hükümlerinin derhal Osmanlı Babıali'ye ve Yunanistan geçici hükümetine bildirilmesine, bu yazışmaların şeklinin önümüzdeki bir konferansta belirleneceğini ve Saksonya Cobourg prensi Yunanistan'a gelene kadar bu bölgenin mevcut hükümeti ile mahkemeler arasında kurulan ilişkilerin eskisi gibi sürdürüleceğini karar verilmiştir.⁴⁵⁰

“*İtalya*” başlığıyla 5 Haziran 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Trieste 11 Nisan 1830 habere göre; İzmir'den 13 günde gelen bir gemi aracılığıyla, Türk hükümetinin 1820'den Türkiye'ye zulüm korkusuyla göç eden Rum ailelerin mallarını hazine yararına satmaya başladığı, af çıkması beklendiği için bu hükmün herkesi şaşırttığı yazmaktadır⁴⁵¹.

“*Yunanistan*” başlığıyla 20 Haziran 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Mercurio de Nueva York ‘tan alınan Yunanistan başlıklı haber 4 Mart 1830'da Londra'daki dışişleri ofisinde Yunanistan'la ilgili konularda yapılan konferans ve bu konferansta Edirne'de Osmanlı ve Rusya arasında imzalanan antlaşma hakkında bilgi vermektedir. Bu antlaşmanın 10. Maddesinin değerlendirildiğini müttefiklerinin haklarını geçersiz kılmadığını, Londra'da toplanan bakanların görüşmelerini engellemediğini ve anlaşmalara en ufak bir engel koymadığını beyan edilmiştir. Bu bildirgenin bir sonucu olarak, Britanya İmparatoru'nun ve Fransa'nın İstanbul'daki büyükelçileri, Osmanlı Babıali'sine 9 Eylül tarihli bir bildirge iletiler. Türkler ve Rumlar arasında deniz ve kara yoluyla ateşkesin derhal ilan edilmesine, İstanbul'daki üç mahkemenin tam yetkili temsilcilerine, Yunanistan'daki ajanlarına ve Takımadalardaki amirallere iletilmesine ve çekişen taraflardan düşmanlıklarının bitmesine, Rusya ile Babıali arasında barışın yeniden tesis edilmesine, Osmanlı'nın bu barış için uygun önlemleri almasına karar verilmiştir.

Bu bildirgenin maddeleri şu şekildedir:

1. Yunanistan bağımsız bir ulus oluşturacak ve tam bağımsızlığa bağlı tüm siyasi, idari ve ticari haklardan yararlanacaktır.

⁴⁵⁰Diario Balear, 31.05.1830,s.1.

⁴⁵¹Diario Balear, 05.06. 1830,s.1.

2.Yeni devlete tanınan bu avantajlar göz önünde bulundurularak ve Babıali'nin dile getirdiği arzuya bağlı kaldı. Yunanistan sınırlarının sınır çizgisi olan 22 Mart protokolü ile belirlenen sınırların azaltılmasını sağlamak için, Aspropotamos nehrinin ağzında, bu nehir Anchelo Castro gölünün yüksekliğine kadar yükselecek. Vrachori ve Samrowitza gibi bu gölü geçerek Artolina Dağı'na ulaşacak. Axos Dağı'nın zirvesini, Calouri vadisini ve Olta Dağı'nın zirvesini takip ederek Zeytun Körfezi'ne kadar devam edecek ve burada Spercio'nun ağzına varacaktır. Konferansın özellikle belirttiği bu hattın güneyinde yer alan tüm topraklar ve ülkeler Yunanistan'a ait olacak ve söz konusu hattın kuzeyinde yer alan tüm topraklar ve ülkeler, Osmanlı İmparatorluğu'nun olacaktır.

3. Yunanistan hükümeti monarşik ve ilkel düzene göre olacaktır. 6 Temmuz 1827 tarihli antlaşmayı imzalayan devletlerdeki kraliyet aileleri arasından olmayan bir prens emanet edilecek ve Yunanistan'ın egemen prensi unvanını taşıyacaktır. Bu prensin seçilmesi, müteakip yazışmaların ve hükümlerin konusu olacaktır.

4. Bu protokolün hükümleri ilgili tarafların bilgisine ulaştığı andan itibaren, Osmanlı İmparatorluğu ile Yunanistan arasında barışın kendiliğinden yeniden kurulduğu kabul edilecek ve ticaret ve denizcilik hakları bakımından iki devletin tebaası, Osmanlı İmparatorluğu ve Yunanistan ile barış içinde olan diğer devletler gibi karşılıklı muamele göreceklidir.

5. Osmanlı Babıali ve Yunan hükümeti derhal tam af kararnameleri yayınlayacaktır. Osmanlı'nın af kararnamesinde, toprakları üzerindeki hiçbir Yunan'ın mülkünden yoksun bırakılamayacağı ve Yunanistan'ın ayaklanmasında almış olabileceği paydan herhangi bir şekilde rahatsız edilemeyeceği ilan edilecektir. Yunan hükümetinin af yasası, aynı ilkeyi, davalarına karşı katılan tüm Müslüman ve Hıristiyanlar lehine ilan edecek ve ayrıca Yunanistan'a tahsis edilen toprak ve adalarda ikamet etmeye devam etmek isteyen Müslümanların, kendilerini ilan edecektir. Aileleri ile birlikte tam bir güvenlik içinde yaşayacaktır.

6. Osmanlı Babıali, Türk topraklarından çıkmak isteyenlere mallarını satabilmeleri ve ülkeyi serbestçe terk edebilmeleri için bir yıl süre tanıyacaktır. Türk hükümeti, aynı özgürlüğü, Türk topraklarına girmek isteyen Yunanistan sakinlerine de bırakacaktır.

7- Tüm Yunan deniz ve kara kuvvetleri, işgal ettikleri toprakları, meydanları ve adaları 2. maddede belirtilen sınırlar dışında tahliye edecek ve en kısa sürede söz konusu hattın gerisine çekilecektir. Belirtilen sınırlar dâhilinde yer, ada veya toprakları işgal eden tüm deniz ve kara Türk kuvvetleri, söz konusu yerleri, adaları veya bölgeleri en kısa sürede tahliye edecektir.

8. Üç mahkemeden her biri, 6 Temmuz 1827 tarihli anlaşmanın 6. maddesiyle garanti altına alınan, önceki tüm maddeleri garanti etme gücünü elinde tutacaktır. Garanti belgeleri bulunuyorsa ayrıca düzenlenecektir. Bu çeşitli eylemlerin etkileri, anılan madde uyarınca, Yüksek Güçlerin daha sonraki hükümlerinin konusu olacaktır. Anlaşmayı imzalayan diğer iki mahkemenin onayı olmadan, üç sözleşme gücünden birine ait hiçbir birlik, yeni Yunan devletinin topraklarına giremez.

9. Yunanistan sınırlarının belirlenmesi sırasında Türk ve Yunan sınır komiserleri arasında mevcut koşullarda kesinlikle sonuçlanacak herhangi bir çatışmayı önlemek için İngiliz, Fransız ve Türk üç komiser 2. Madde uyarınca belirlenen sınıra uygun karar verecek. Altı ay içinde işlerini tamamlamakla yükümlü olacaklar ve üçü arasında görüş ayrılığı olması halinde oy çokluğu karar verecek.

10. Bu protokolün hükümleri, üç mahkemenin tam yetkili temsilcileri tarafından derhal Osmanlı hükümetine iletilecektir, bu kişiler bu amaçla H harfiyle ekli ortak talimatı alacaklardır. Yunanistan'daki üç mahkemenin mukimleri, Konuyla ilgili aynı talimatlar. Londra'da imzalanacak resmi bir antlaşma olan bu üç mahkeme, 6 Temmuz 1827'nin yürütme organı olarak kabul edilecek ve uygun görürlerse Avrupa'nın diğer mahkemeleri buna katılmaya davet edilecek.

Hüküm: Böylece uzun ve zorlu bir müzakereyi sonlandıran üç mahkeme, en ciddi ve hassas koşulların ortasında mükemmel bir anlaşmaya vardıkları için kendilerini içtenlikle tebrik ediyor. Böyle zamanlarda birliklerinin korunması, sürelerinin en iyi garantisini sunar ve üç mahkeme, bu birliğin faydalı olduğu kadar istikrarlı, dünya barışına katkıda bulunmaktan vazgeçmeyeceğini de birbirlerine gururla sunarlar⁴⁵².

“Türkiye” başlığıyla 2 Temmuz 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 28 Nisan 1830 habere göre; Üç büyükelçi, Yunanistan'ın işleriyle ilgili olarak Londra'da imzalanan protokollerini bugün Babıali'ye iletti ve tabii ki Türk hükümeti, tercümanlara yanıt vermekle yetinerek, alışlagelmiş geciktirme sistemini izledi. Notlar incelenip ve Divan'ın görüşü alındıktan sonra serbest bırakılacaktı. O andan itibaren, Kont Orloff, Reis Efendi'ye, Padişahın derhal ve kategorik bir şekilde yanıt vermeyi reddettiği takdirde, Büyük Devletlerin bu sessizlikten Babıali'nin Londra protokolüne uymayı reddettiği sonucunu çıkaracağını bildirdi. Onlar, Babıali'nin ortaya koyduğu binlerce hükümle tamamen kapsanması için yeni Devletin sınırlarını genişletmek zorunda olduklarına inanıyorlardı. Ayrıca, Babıali'nin protokole bağlılığının, İmparator Nicolas'ın Edirne Antlaşmasına uygun olarak bir şeyler vermesine katkıda bulunabileceği de o bakanın dikkatini çekti. Bunun bir sonucu olarak, Reis Efendi Kont Orloff'u dinlemeye daha isteklilik gösterdi. Orloff'a, Yunan bağımsızlığı protokolü için Sultan'ın rızasını alacağına söz verdi. 24 Nisan'da müttefik büyükelçilere, Sultan'ın hükümleri kabul ettiğini söylediği bir notayı iletti. Rus Hükümdarı'nın bu küçümsemenin bir ödülü olarak Babıali'ye Edirne Antlaşması'nda öngörülen dört milyon düka savaş tazminatını affettiğini ve Halil Paşa'dan gelen elçiliğin artık hiçbir amacı kalmadığından yakında bu başkente ulaşmasının beklendiğini ekliyorlar. Padişah, İmparator Nikolas'ın barışı korumadaki samimiyetine o kadar inanmıştır ki, dış meselelerden çok iç meselelere önem verir. Bunların dikkatli olması gerektiği doğrudur, çünkü görünüşe göre halkın, bölgeyi terk ederek Babıali hâkimiyetinden kurtulmayı teklif eden vilayetlere gitmektedir ve hoşnutsuzluk artmaktadır. Edirne Antlaşması'nın imzalanmasından bu yana birçok Hristiyan aile, antlaşmanın

⁴⁵²Gaceta de Colombia 1821-1831, 20.06.1830,s.3-4.

kendilerine verdiği gücü kullanarak, Rus eyaletlerine yerleşmek için göçtüler. Ancak bugün göç o kadar fazla ki, hesaplamalara göre, Besarabya ve beyliklere yerleşmek için Osmanlı topraklarını terk eden 100 kadar aile bulunmaktadır. Ne Türk komutanların Babıali adına verdiği sözler ne de General Dibitsch'in beyanları Rumeli ve Bulgaristan vilayetlerinde yaşayan Yunanlılar'ın, her ne pahasına olursa olsun tüm mallarını bırakarak Osmanlı İmparatorluğu'nu terk etmemelerine engel olamamıştır. Bu göçün bir sonucu olarak, Rumeli ve Bulgaristan vilayetlerinde tarım bitti, topraklar değersizleşti, Babıali'nin durumu daha da kötüleşti. Sultan, kasabaların mevcut düzeninde ölümcül olabilecek sert önlemlere başvurmaktadır. Karadeniz'e giden birçok Yunan gemisi İstanbul Boğazı'nı geçtiği, Mayıs ayı başında geri çekilmeye devam eden Rus ordusunun karargâhını Burgaz'dan Hacı-Oğlu-Bazarcık'a taşıyacak, Yusuf Paşa'nın üç gün önce İstanbul'a geldi ancak Babıali Sarayı'nda görünme izni yoktur⁴⁵³.

“Fransa” başlığıyla 17 Temmuz 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Londra protokollerinden bahseden Smyrna Post 'tan alınan habere göre; Tesalya'nın sağındaki bölge Türklere bırakıldı. İsyancı Rumeliler, Türklerden nefret ediyor. Tek bir Türk bile orada yaşamıyor. Rumeli tamamen bir Yunan ülkesidir. 22 Mart tarihli protokolünde sınır için belirtilen dağlar gerçek bir sınır oluşturmaktadır. Yılın altı ayı geçilebilen Tesalya askeri veya siyasi bir engel değil. Öte yandan, Eğriboz adası, nüfusunun çoğunluğunu oluşturan ve beş binden fazla Müslüman sahibi olan Türklerin elinden alındı. Bunlar ya mülksüzleştirilmesi ya da yasalar altında yaşamaya zorlanması gereken diğer talihsizler. Bu sınırların belirlenmesinde Yunanlılar ve Türkler acı çekmek zorunda kalacaklar. Kamulaştırma orağı her iki halkın da üzerinden geçmelidir. Bu kötülüğe, Kıta Yunanistan'ın kuzeybatı kesiminde, savunması kolay, savaşmaya alışkın halklar arasında sürekli çatışmalara yol açmayacak ve bir kuzunun çalınması ya da anlaşmazlık nedeniyle güçlü bir bariyerle desteklenmediğini ekleyin. Bazı çobanlar arasında kanlı kavgaları tazeleyebilirler. Bağımsız Yunanistan yaratıldı. Onu Rus etkisinden çıkarmak gerekmektedir. Yunanistan'ın mevcut durumundan ve sınırlarından duyduğu hoşnutsuzluk bu etkiyi sürdürmektedir⁴⁵⁴.

“Türkiye” başlığıyla 21 Ağustos 1830 tarihli gazetede

İstanbul 26 Haziran 1830 tarihli mektupta şu yazmaktadır: Yunan denizciler her türlü aşırılığı yapıyorlar. Geceleri silahlı olarak sokaklarda dolaşıyorlar, buldukları insanlardan ı para alana kadar serbest bırakmadan tutukluyorlar. Genelde en alt sınıftan olan bu Rumlara karşı hükümet sert önlemler alacak⁴⁵⁵.

“Sırbistan” başlığıyla 24 Ağustos 1830 tarihli gazetede “Belgrad 29 Haziran 1830 haberlerde; son zamanlarda İstanbul'da yabancı elçilerin tavsiyesi üzerine Candia ve

⁴⁵³Diario Balear, 02.07.1830,s.1.

⁴⁵⁴Diario Balear, 17.07.1830,s.1-2.

⁴⁵⁵Diario Balear, 21.08.1830,s.1-2.

Sisam adalarında birkaç ferman basıldığı, Padişahın bazı özel tekliflerde bulunduğu⁴⁵⁶, yazmaktadır.

“*Türkiye*” başlığıyla 26 Mayıs 1831 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 11 Şubat 1831 tarihli *Smyrna Gazetesi*'nden ve *San Sebastijan Postanesi*'nden alınan habere göre; Babıali'nin, Yeni Yunan devletinin hudutları dışında kalan adalarda ve diğer yerlerde bulunanlara şu imtiyazlar verilmiştir.

1-Türk valileri, bütün işlerinde, bölgenin cemaati oluşturan liderlerin kararlarına tabi olacaktır. Bu bölgelerin sakinleri, kendi tabiat kanunları ve hâkimleri dışında yargılanmayaca.

2-Türk valisi, cemaat liderlerin yargılanması ve yetkilendirilmesi dışında kimseyi cezalandıramayacak.

3-Sámos adasında ne bir kadı ne de bir Türk vali bulunmayacak, İsterlerse kendilerini bir Yunanlı yönetebilecek, Hristiyan yöneticilerine, Hristiyanların kutsal haçının görülebileceği özel bir köşk verilecek.

4- Türk Askeri, bölge halkından ayırt edilmesi için bir apolet takacak. Bu imtiyazlara rağmen bölge halkı Babıali'ye boyun eğmek istemezse durumlarına bakılacak⁴⁵⁷.

“*Tarih*” başlığıyla 29 Ocak 1832 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Yunanistan'da yaşanan son olaylar, Osmanlı İmparatorluğu'nun başkentinde yaşayan bu milletin fertleri için ölümcül olmuştur. Bir zamanlar yaşadıkları geniş Fanal Mahallesi artık neredeyse terk edilmiş durumda. Daha önce İstanbul Boğazı'nın sunduğu, Rumların güzel eşleriyle yürüyüşe çıktıkları teknelerle kaplı görüntüsü artık yok oldu. Deniz kıyısındaki iki muhteşem saray, hazinenin yüksek dairelerinde Türk hükümetine hizmet etmiş iki Rum kardeşe aitti. Bu zavallıların aynı gün başları kesildi ve sarayları yağmalanıp yıkıldı. O binaları çevreleyen ve Yunanlıların mandolin sesi eşliğinde memleketlerinin ilahilerini söylemeye geldikleri, etrafı yapraklı ağaçlarla çevrili kulübeler kalmadı artık. Zaman zaman sefil bir Yunanlının peşindekilerden kaçtığı görülür. Dalgalar bazen cesetlerini kıyıya getirir. İşkence gören Helenler, kör bir fanatizme barbarca kurban edildi. Son zamanlarda Türklerin bu sefil beldeye besledikleri nefret nedeniyle korkunç sahneler meydana geldi. Kısa zaman önce Çanakkale Boğazı'nda karaya çıktığımızda, karşı kıyıda Rumların yaşadığı çok önemli bir kasaba, gece bir Türk siperi tarafından saldırıya uğradı ve orada yaşayan herkes kılıçtan geçirildi. Parga'nın gaddarca terk edilmesinde, bu zavallı sakinler nereye sığınacaklarını bilemezken, bir baba ve bir anne, sahip oldukları ve son derece güzel olan tek kızlarını bir İngiliz subayına teklif etti. "Alın efendim, dediler. Alın onu beyefendi, onu tehdit eden talihsizlikten koruyun; Ali Paşa'nın gazabından kurtarın, ona iyi davranın, hayatı boyunca sizinle birlikte yaşasın." Gerçekten de, İngiliz subayın yanında, ama ailesi muhtemelen ölmüş olacak. İzmir'de ilk katliam gerçekleşikten sonra Rumlar kendilerini evlerine kilitlediler, binlerce kez oradan çıkmaya çalıştılar, ancak onları

⁴⁵⁶Diario Balear, 24.08.1830,s.1.

⁴⁵⁷Diario Balear, 26.05.1831,s.1.

büyük bir dikkatle izleyen Türkler tarafından buna engel olundu. Bir gün kıyıda düşman göremeyince aileleri ve sahip oldukları her şeyle birlikte kayıklara binerek limandaki tarafsız gemilere doğru yola çıktılar. Türkler gemiye binmelerine izin verdiler ve kürek çekmeye başladıklarında aniden dışarı atladılar ve onlara yakın mesafeden korkunç bir ateş açtılar. O kurbanların dehşetini resmetmek imkânsız. Ağlamaları ve ağıtları yürekleri dağladı. Ben İzmir'den ayrıldıktan sonra aşağıdaki olay bir arkadaşımın başına geldi. Bir gün Avrupa'daki hanlardan birinde kaldığı odada, saygın bir aileden genç bir Rum kadının içeri girdiğini gördü. Akraları ve arkadaşları feda edilmişti ve onu koruyacak canlı bir ruhu yoktu. Hayatı büyük tehlikedeydi ve Türklerin eline geçme fikri dayanılmazdı. Arkadaşımona yardım etti, Yunanistan'a giden bir gemiye bindirip, tavsiye mektupları verdi⁴⁵⁸.

“*Belçika Kralı*” başlığıyla 14 Şubat 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

“Modern zamanlarda, Belçika'nın yeni Kral'ının hayatındaki kadar tuhaf durumların yaşandığı başka bir bireyin hatırası yoktur. Genç bir adamken, o zamanlar İngiltere tahtının olası varisi ile evlendi. Evliliği sayesinde, eğer ağustos eşinin hayatını sürdürmüş olsaydı, Leopold'un, Büyük Britanya'nın meşru ve etkili Kralı olması çok mümkün olacaktı. Bu nedenle, karısı adına ve temsili olarak, prensesin ölümünden sonra bile ulusu onu tam egemenlik haline getirene kadar burada hüküm sürecekti. Bunun için iyi bir etkiden başka bir şeye gerek yoktu. O ve Leopoldo'nun sahip olduğu söylenen olağanüstü giysilerle, o büyük ve güçlü imparatorluğun asasını almaya geleceğine hiç şüphe yok. Galler Prensesi'nin ölümü bu umutlara son verdi, ancak gerçek şu ki, sonuç olarak İngiliz ulusu Leopold'a büyük bir gelir verdi, ancak bunlar onun etkili bir şekilde Egemen olacağının habercisi olamaz.

Yunanistan, Büyük Britanya, Rusya ve Fransa'nın himayesinde Türk egemenliğinden kurtulup bağımsızlığını ilan ettiğinde, medeni milletler arasından yeni özgürleşmiş millete liderlik etmeye layık ve yetenekli bir kişi seçmek gerekiyordu. Yeni doğmuş bir halkın tahtını işgal etmek için bu tür koşullara sahip bir aday ararken, tüm büyükler gözlerini diktiler. Prens Leopold'daki yetkiler ve ona Yunanistan'ın tacını teklif etti. Ancak bu Prens, uzun süren müzakerelerden sonra, diplomatların görüşüne göre, kaba olmayan bir akıl sağlığı, eksiksiz bir sağduyu ve en cömert tarafsızlık sergileyerek kendisine sunulan onurdan vazgeçmeyi uygun gördü. Asanın o kadar çok çekiciliği var ki, çok azı ondan vazgeçebilirdi. Bu olayı takip eden olaylar ve koşullar, Prens Leopoldo'nun ihtiyatlı istifasını haklı çıkardı; şimdiye kadar Yunan tahtını işgal edecek başka kimse bulunamadı. Sonuç olarak, bu seçkin konumun, kabul etmeye karar veren herkese tatlılıktan çok utanç verdiğini ve hala sunduğunu göstermiştir.

Avrupa'daki olayların siyasi seyrinde Belçika, Hollanda'dan ayrılma noktasına geldi. O ülke, Hollanda'dan izole ve bağımsız bir hükümet kurmak zorunda kaldı ve başına bu egemen unvana layık bir Hükümdar yerleştirmek gerekli görüldü. Bu, beş büyük Güç olan

⁴⁵⁸Diario Balear, 29.01. 1832,s.1-2.

Büyük Britanya, Fransa, Avusturya, Prusya ve Rusya'nın arabuluculuğu ve otoritesi altında çözülmeliydi. Çok uzun istişareler ve ilginç oturmalarından sonra, genel dikkat bir kez daha Prens Leopold'a çevrildi ve ona Belçika övgüsünün yeni tahtı teklif edildi. Arkadaşlığı onu kabul etti ve nihayetinde genel onayla kendisine sunulan tahta oturduğunu görüyoruz.

Tüm bunlardan, birkaç yıllık kısaltılmış dönemde bu Prens'in üç tacın adayı olduğu sonucuna varılabilir. İlkinin tesadüfen kaptı, ikincisinden gönüllü olarak istifa etti, üçüncüsü şu anda askıda olan tapınakların ve saltanatın kaderine muhalefet olmaktan vazgeçmezdi. Tahtın heybetini üçüncü kez reddederdi. Ancak bu durum gerçekleşir gerçekleşmez Leopold, Fransa'nın mevcut politikası tarafından bu kadar desteklenmeseydi kendi güvenliği riske girecek şekilde bir kavga başlatmak zorunda kaldı. Bu Prens, Kral olmak için doğmuştu, çünkü asayı kullandıktan birkaç gün sonra bırakmak zorunda kalacaktı⁴⁵⁹.

“Fransa” başlığıyla 2 Mayıs 1833 tarihli gazetede “Sakız, 4 Mart 1833 tarihli mektupta; İbrahim Paşa'nın, başta Muharrem Bey olmak üzere İzmir’de ve Çeşme’deki görevlilerini alarak ilerlediği ve son antlaşma gereği Türklerin Negroponto ve Sisam’ı boşalttığı⁴⁶⁰” yazmaktadır.

“Fransa” başlığıyla 5 Ağustos 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris 28 Haziran 1833 tarihli habere göre; Yunanistan’ın istediği kredi ve para-cinslerin umduğu kadar kısa sürede gerçekleşemeyecektir. Yeni fonların hesabı şimdiden yapıldı. İngiliz bakanlığının, St. Petersburg kabinesine, Doğu’daki işler düzene girene ve Ruslar Türkiye topraklarını terk edene kadar bu krediyi garanti edemeyeceğini bildirdi. Bu diplomatik koşulun Rusya’nın kararları üzerinde büyük bir etkisi olup olmayacağını bilinmemektedir⁴⁶¹.

2.1.3.3. *Türk-Yunan mücadeleleri haberlerinin değerlendirilmesi*

Türkiye-Yunan tablosunda toplam 138 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin 30 haberle %21,7 ‘si Türkiye, 32 haberle %23,1 Yunanistan kaynaklı geriye kalan 76 haberle %55’i ise Avrupa kaynaklıdır. İspanya’ya, 1821, 1824, 1827 ve 1828 yıllarında diğer yıllara oranla Türkiye- Yunanistan hakkında daha yoğun haber akışı gerçekleşmiştir. Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, Diario mercantil de Cádiz, El Argos de Buenos Aires, Gaceta de Colombia 1821-1831, Diario Balear gazetelerinde sürecin aşamaları, seyri detaylı bir şekilde sayfalarına aktarıldığı görülmektedir. Bu gazetelerdeki 1821-1828 yılları arasında Türkiye-Yunanistan konulu 12 haberler sayısal anlamda en çok haber Yunan bağımsızlığının sağlanması gerektiği yönündedir.

⁴⁵⁹Diario Balear, 14.02.1833,s.4-6.

⁴⁶⁰Diario Balear, 02.05.1833,s.3.

⁴⁶¹Diario Balear, 05.08.1833,s.3.

Bu haberler 1818 yılında Diario mercantil Cadiz gazetesinin Halep başpiskoposunun tarafından gönderilen ve içeriğinde acil yardıma ihtiyaçları olduklarını, zulüm ve adaletsizlik gördüklerini tüm Katoliklerin Osmanlı'dan kovulacaklarını yazan mektubun yayınlanmasıyla başlar. Türkiye-Yunanistan haberleri 138 tanedir. 1820 ve 1821 yıllarında en çok haber vatansever, dini ve milli duyguları yaymaya çalışan romantik akım etkisindeki Diario Constitucional de Barcelona ve Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza gazeteleri tarafından yazılmıştır. Türkler ve Yunanlılar arasında savaş başlamadan Yunanlıların, Türkleri boğazın diğer tarafına süreceğine dair haber yapılmıştır. Yunan isyanının ciddi bir boyuta ulaşmasının ardından ise, bunun bir isyan değil devrim olduğunu, Yunanlıların eski ihtişamına geri kavuşmak, doğu despotunun elinden kurtulmak için mücadele ettiklerini, yeni bir anayasaya sahip olmak ve Türklerden kurtulmak istediklerini yazmışlardır. Yunan isyanının eş zamanlı olarak Eflak, Boğdan, Takımadalar, Mora, Arnavutluk ve Sırp isyanına da etki ettiğine haberler de görülmektedir. Bu haberlerde Yunanlılar özellikle Moralılar, Spartalı kanı taşıyan şanlı bir ulus olarak tanımlanırken Arnavutlar ise kaba, gaddar, yağmacı, iyi savaşan, ne Hristiyan ne de Müslüman olan cahil bir halk olarak tanımlarlar. Yunan isyanına Rusya'nın desteğini ise Rus hırsı evrene belki de ilk kez özgürlük verecek, Avrupalılar Yunan meselesini görmezden geliyor diye yorumlamışlardır ve Yunanlılara yardım çağrısında bulunmuşlardır. 1821 yılının ikinci yarısında bu meselede İngiltere'nin aktif olarak rol aldığı, Avusturya'nın ise Yunan davranışlarını onaylamadığı haberleri yazmaktadır. Sultan Mahmut ise Yunan patriğine arabuluculuk teklif etti, Yunanlılar Büyük Türk'ün meşruiyetini onaylamadı, Türk kabinesi Rumlara mümkün olan tüm güvenceleri verse de Türk ve Rumlar arasındaki intikam duygusu doruk noktasına ulaştığı için uzlaşmak imkansızdır değerlendirmesi de bulunmuşlardır. Yine aynı yılda İspanyollar, Türk ve Rumlar hakkındaki haberler arasında kıyaslamayı şöyle yapmışlardır: Paris'in büyük gazetelerinde Yunan devrimindeki öncü adamlardan İpsilanti'nin tutuklandığını, Katakuzinos'un da yenildiğini yazmıştır. Liberaller ise Katakuzinos'un Türkleri art arda 3 kez yendiğini, Yunanlıların işlerinin yolunda gittiğini yazıyor. İspanyollar, Paris gazetesi dün Rum'du, bugün Türk yarın ne olacağını muhtemelen kendisi de bilmiyor ifadesiyle liberal kaynaklara güven duyduğunu yazmıştır.

1822 yılından sonra da Yunan isyanı dini bir sebebe dayandırılmıştır. Yunan isyanının propagandacısı Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza Yunanlıların,

Yunan olduğu için barbar bir ırk tarafından ezildiğini, ulusal nitelikli Gaceta de Colombia 1821-1831 gazetesi Barbar Türklerin Avrupa'dan gitmesi gerektiğini, yerel nitelikteki Diario Balear gazetesi Yunanlıların, Türkleri yenmesi haç için bir ibadet olduğunu, ulusal nitelikli tarafsız, objektif bilgi yayma politikası güden El Argos de Buenos Aires dergisi ise Türk imparatorluğunun bir taraftan Rusya diğer taraftan Yunan ayaklanmasıyla uğraştığını ve umutsuz vaziyette olduğunu yazmıştır.

İspanyollar sık sık Yunanlılar için destek aramışlardır, destek olanları ve olmayanları gazete ve dergilerinde sıralamışlardır. El Argos Buenos Aires dergisi Yunanistan'a para ve yardımın her yerden gittiğini ancak en büyük desteği Almanların verdiğini, Alman gençlerinin akın akın Türklere karşı Yunanlıların yanında savaşmak için Mora'ya gittiğini yazmıştır. Diario Balear ise İspanya egemenliğindeki hakların refah ve zenginlik içinde yaşadıklarını, Napolyon ve İngiltere'nin bu hakları İspanya'dan ayırmak için elinden geleni yaptıklarını, altın, gümüş ve meyveyi Amerika'dan Avrupa'ya taşımak için bu haklara bağımsızlık verdiğini ancak Yunan bağımsızlığını görmezden geldiklerini yazmıştır. İngilizler, Yunan meselesine dahil olup Takımadalarda Yunan gemilerine, İngiliz bayrağı çekmelerini teklif etmesi üzerine de Yunanlıların, Türk sopasını İngiliz hediyesinden daha çok tercih ettiklerini yazmışlardır. İspanyollar, Fransa tarafından Yunanlılara destek verildiğine ve korunduğuna Türk gemisinin yakılması üzerine ikna olmuşlardır.

1823'te Yunan hükümetinin kurulması üzerine Kıbrıs'tan gelen haberler İspanyolların gündemine oturtmuştur. Tarafsız, objektif haber yapma politikasına sahip El Argos Buenos Aires dergisinin Türklerin, Kıbrıs'taki 62 şehri, köyleri, kasabaları, evleri yakıyor, yıkıyor, erkekleri katlediyor, kadın ve çocuklara işkenceler ediyor haberini El Mercurio de Liverpool gazetesini kaynak olarak göstererek vermiştir. Haberin devamında ise; Kıbrıs'ta herhangi bir ayaklanma olmadı yazmıştır. Verona'da, Babıali'nin Rumlar lehine güvence verdiklerini, bu hükümlerini uygulama kararlığını güvencesi olarak nota hazırlandığını yazmıştır.

Diario Balear 1824'te ise İngiltere ve Fransa'nın Yunan bağımsızlığını tanımasını, Avusturya'nın ise Yunanistan'ın Türklere bir defa vergi vermesini bazı Türk eyaletlerinin Türklere teslim edilmesini istemesi üzerine hem Türk Devleti'ni yok etmediler hem de Yunanistan kuruldu şeklinde yorumlamıştır.

1825 yılında Yeni Yunan hükümetinden memnun olmayan Rumların, Müslümanlarla hemen Yunan amiralleri Canaris ve Miaulis'in yetenekleri ve cesaretleri

sayesinde bu entrikayı etkisiz hale getirdikleri haberi üzerine yetenekli, aktif ve emrinde iyi birlikleri olan General İbrahim Paşa'nın yok edilmesi Türkler için ölümcül bir darbe, Yunanlılar için savaşın başlangıcından bu yana en önemli zafer olacağı yorumu yapılmıştır. Daha sonra Osmanlı ile Yunanlılar arasındaki barış antlaşmasının maddeleri, Rusya, Avusturya, Fransa ve İngiltere'den oluşan komisyonun Türk Hükümetine, Yunanistan'da yürütülen savaşı sona erdirmesine dair bir teklif yaptığı ve Osmanlı'nın kabul ettiği bilgisi bulunmaktadır. Türk hükümetinin bu tür katı taleplere karşı çıkmamasının sebebi savaştan yorgun çıktığının göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Osmanlı savaşın sona ermesi teklifini kabul etmesine rağmen Yunan gençliği her yerde silahlanmaya devam ettiği hatta barut ve erzak yüklü bir Türk tugayına gizlice el koydukları bilgisi bulunmaktadır. İspanyollar bu duruma Yunanlılar antlaşmaya uymuyor, savaş ve zulüm yapıyor demek yerine Yunanlılar, doğaları gereği cesur olsalar da, askeri zaferler sağlayan bir disipline sahip değiller, ordu için alıyorlar ifadesini kullanmayı tercih etmişlerdir.

1827 yılında ise Türkler ve Rumlar arasında geçen deniz savaşının suçlusu Londra Antlaşması şartlarına uymadıkları gerekince Türklerdir. Rum kadınları ve çocukları öldürdükleri, evleri ateşe verdikleri, ağaçları bile kökünden sökerek ülkeyi yıkıma uğrattıkları gerekçesiyle yeni bir savaş başlatılmıştır. Üç büyük deniz gücü 6 Temmuz'da Akdeniz'i barbarlara karşı temizlemeye ve barış getirmeye karar verdi haberleri bulunmaktadır. Bu haber silsilesinde Osmanlı'nın, Yunan ve Ermeni patriklerine, birliklerine katılmak isteyen kendi milletlerinden tüm bireylerin hoş karşılanacağını ve iyi muamele göreceğini, ayrıca dinlerini özgürce icra etmelerine izin verileceği dair barışçıl bir çözüme doğru bir adım attığı bilgisi bulunsa da Osmanlı'nın arabuluculuk girişimlerinin faydasız olduğu bilgisi geçmektedir. Osmanlı'nın uzlaşma çabaları ise çok ilginç bir uzlaşmayı seçti, Yunan adalarını ve Mora'yı tanımak istedi, Yunanlılara yönetme hakkı verdi, Türk askerlerini geri çektiği ve 6 Temmuz Antlaşması'ndaki hükümleri kabul etti diye yorumlanmıştır.

Türkiye-Yunanistan haberlerinde müzakere, mübadele ve bölgenin tahliye süreci, 6 Temmuz 1827 Osmanlı-Yunan antlaşmasının maddeleri, 1829 kapitülasyon antlaşması maddeleri, 1830 sınır antlaşması şartları, adalara verilen imtiyaz maddeleri belge niteliğinden yazmaktadır. Bu Türkiye-Yunanistan haberler silsilesinde Türkiye-Rusya haberlerde olan objektiflik, tarafsızlık, yansız haber yapma gibi etik ilkeli bir

gazetecilik anlayışı görmemekteyiz. Bunun Yunan milliyetçiliği, haberin aktarımında tercih meselesinin ve taraf olmanın etken olduğu sonucu çıkarılmıştır.

2.1.4. Türkiye – İngiltere haberleri

İspanyol basınında Türkiye- İngiltere ile ilgili toplamda 19 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin ilki 12 Mart 1809 tarihli *Diario Mercantil de Cádiz* gazetesinde sonuncu haber ise 28 Haziran 1833 tarihli *Diario Balear* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberlerin kaynak niteliği gösterilmek için gazete ve dergilerde takdim edildiği şekilde, kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

“*Türkiye ve İngiltere Arasındaki Barış*” başlığıyla 12 Mart 1809 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Roberto Adair tarafından John Hookham Frere’ye gönderilen mektup Türkiye ve İngiltere arasında barış antlaşması imzalandığını bildirmektedir. Habere göre; Çanakkale Boğazı’nda, 6 Ocak 1809 tarihinde, Seahorse gemisinde İngiliz Majesteleri ile Yüce Bâbiâli arasında Tam Yetkili Türk Makamı tarafından ve iki hükümet adına şahsen bir barış imzalandı. Barış görüşmesi henüz karara bağlanmamış iken, Fransız maslahatgüzarları Osmanlı Hükümeti’ne resmi bir mektup göndererek Bay Adair’in İstanbul’a gelmesi durumunda, o başkentten derhal ayrılmak zorunda kalacaklarını beyan etti. Osmanlı’nın sözünü tutması bekleniyor ve bu durumda Fransa ile Türkiye arasındaki savaş kaçınılmaz görünüyor⁴⁶².

“*Türkiye ve İngiltere Arasındaki Barış*” başlığıyla 30 Mart 1809 tarihli gazetede “Çanakkale Boğazı’nda 6 Ocak 1809’da Britanya ile Yüce Babıali arasında her iki hükümet adına barış imzalandı⁴⁶³” yazmaktadır.

“Özel Haberler” başlığıyla 14 Mayıs 1809 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul, 12 Şubat 1809 tarihinde İngiltere ile Babıali arasında barış antlaşması imzalandı. Bu antlaşma “Zamanın getirdikleri sonucunda Büyük Britanya ile Bâbiâli arasında hüküm süren ihtilaf ve kötü istihbarat görünümüne rağmen, İngiliz Majesteleri ve Osmanlı İmparatoru Büyük Sultan II. Mahmud aralarında var olan kadim dostluğu yeniden kurmak için barış akdetmiştir.” ifadesiyle yayınlandı⁴⁶⁴.

“*Türkiye*” başlığıyla 21 Mayıs 1809 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul, 12 Şubat 1809 tarihli Osmanlı ve İngiltere arasında imzalanan barış antlaşması yayınlanmıştır. Bu antlaşma şu şekildedir:
Merhametli Tanrı adına

⁴⁶²Diario Mercantil de Cádiz, 12.03.1809, s.1-2.

⁴⁶³Diario de Mallorca, 30.03.1809,s.3.

⁴⁶⁴Diario de Mallorca, 14.05.1809,s.1-4.

Büyük Britanya ile Bâbüâli arasında hüküm süren uyumsuzluğun görünümüne rağmen, zamanın getirdiği şeylerin bir sonucu olarak, bu iki güç arasında var olan eski dostluğu yeniden kurmak için gerçek bir arzu canlandırmıştır. Osmanlı İmparatoru Büyük Sultan II. Mahmud ve Büyük Britanya ve İrlanda Kralı Majesteleri III. George, Birleşik Krallık İmparatorluk Parlamentosu üyesi Roberto Adair'e, karşılıklı olarak yetkilerini ortaya koyduktan ve çeşitli konferanslar verdikten sonra, her iki ülkenin de eşit derecede arzu edilen barışını sonuçlandırdı ve aşağıdaki maddeleri kabul etti.

Birinci Madde: Bu antlaşma imzalandığı andan itibaren İngiltere ile Türkiye arasındaki tüm düşmanca eylemler sona ermeli ve imzalandıktan sonraki otuz gün içinde bu mübarek barış sayesinde tutuklular karşılıklı olarak teslim edilecektir.

İkinci Madde: Bu antlaşmayı imzaladıktan sonraki bir ay içinde İngiliz birlikleri tarafından işgal edilen yüce Bâbüâli'ye ait herhangi bir yer varsa, tüm topraklar, mühimmat ve diğer eşyalar, işgal edilmeden önceki haliyle teslim edilecek ve doğrulanacaktır.

Üçüncü Madde: Osmanlı Hükümeti tarafından el konulan İngiliz tüccarlara ait 6 mülk ve varsa Malta Adası'nda ve Majestelerinin diğer adalarında kaçırılan yüce Bâbüâlinin tüccar ve vasallarının tüm eşyaları, malları ve gemileri sahiplerine teslim edilecek.

Dördüncü Madde: Cemaziyel-Evvel Ayının 1806 yılında öngörülen antlaşmanın kesintiye uğramamışlar gibi başkentte, Karadeniz ticaretinde ve aşağıdaki fiil ve devirlerle tesis edilen diğer imtiyazlara ilişkin kanun gözlenecek.

Beşinci Madde: Tüm İngiliz tüccarlarının malları ve mülkleriyle ilgili yüce Bâbüâli'den aldıkları iyi muamele ve iyilik sayesinde, gemileri ve ticaretlerini kolaylaştırmak için gerekli diğer nesneler için ihtiyaç duydukları her şeyi onlara verecek. İngiltere, bu şekilde hareket edildiği için minnettar. Bir dostluk antlaşması gereği, bundan böyle İngiliz Majesteleri Devletlerine ticaretlerini yapmak için sık sık gidecek olan tüm Türk pavyonuna tüm korumayı veriyor.

Altıncı Madde: İstanbul' da son zamanlarda gümrük vergilerinin ödenmesine ilişkin tarifenin yüzde üçlük eski düzenlemeye ve İngiltere' nin uymaya söz verdiği özellikle iç ticarete ilişkin maddeye göre düzenlendiği görülecektir.

Yedinci Madde: Majesteleri Büyük Britanya Kralı'nın Büyükelçileri, yüce Bâbüâli ile ilgili olarak diğer ulusların sahip olduğu tüm onurlara tam anlamıyla sahip olacaklar ve Osmanlı Hükümeti tarafından Büyük Britanya'ya verilecek tüm onurlara Londra Mahkemesindeki yüce Bâbüâlinin Büyükelçileri sahip olacak.

Sekizinci Madde: Osmanlı Devletlerinde ikamet eden İngiltere Konsolosluklarının, Malta'da ve İngiliz Majestelerinin diğer Devletlerinde Konsoloslukların atama yetkisine, yüce Bâbüâlidaki işletmelerin işlerini ve çıkarlarını ele almanın ve yönlendirmenin gerekli olduğu durumlarda sahip olduğu aynı şereflerin verilmesi sağlanacaktır.

Dokuzuncu Madde: İngiltere Büyükelçileri ve Danışmanları ihtiyaç duydukları tercümanları kullanabilecek. Ancak, yüce Bâbüâli'nin bu hedeflerinden birine atanmamış hiç kimsenin lehine yorum yapmayacağına dair ortak mutabakatla karar verildi. Bu ilkeye uygun olarak, bundan böyle açık mağazası olan kimsenin olmayacağı kabul edildi ve

bundan böyle yüce Bâbîâli'nin vasalları asla İngiltere Konsoloslukları tarafından isimlendirilmeyecek.

Onuncu Madde: Yüce Bâbîâli'nin izninin daha önce herhangi bir vasalına veya bakmakla yükümlü olduğu kişilere önceden verilmiş olması halinde, İngiliz koruma ebeveyni veya pasaportu Büyükelçiler ve Konsoloslar tarafından verilmeyecektir.

On birinci Madde: İstanbul savaş gemilerinin kanalına yani Çanakkale Boğazı'na ve Karadeniz'e girmesini her zaman olduğu gibi yasaklanmıştır ve Osmanlı Devleti'nin bu kadim kuralı her halükarda her millet tarafından gözetilmelidir. Her ne olursa olsun İngiltere Mahkemesi bu ilkeye tamamen uyacağına söz veriyor.

On İkinci Madde: Yüksek sözleşme tarafları arasındaki mevcut barış antlaşmasının onayları, işbu antlaşma tarihinden itibaren doksan bir gün içinde İstanbul' da değiş tokuş edilecektir.

Sonuç

Önceki on iki maddede yer alan barışın, Allah'ın yardımıyla ve sözleşme taraflarının sadakat ve samimiyetinden dolayı ve böylece onay değişiminin kesin etkisinin olabilmesi için Yüce Bâbîâli'nin sahip olduğu tüm yetkiler sayesinde, İngiliz Majesteleri Tam Yetkili Temsilcisi tarafından da eşit yetkilerle imzalanan bu belgeyi imzaladım ve kapattım. Fransızca yazılmış, tam uyumlu tercümesini de Tam Yetkili Makama gönderdim⁴⁶⁵.

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 15 Nisan 1810 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Viyana 17 Şubat 1810 tarihli çeşitli kanallardan gelen habere göre; bazı İngiliz birliklerinin Karadeniz kıyılarında Türk ordusuna katıldığı bilgisi ulaştı. Ancak bu önemli haberin doğrulanması ve onaylanması gerekmektedir⁴⁶⁶.

“*Madrid 16 Temmuz*” başlığıyla 22 Temmuz 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Korfu 2 Haziran 1821 tarihli *El Observador Austriaco* gazetesinden alınan habere göre; İngiliz büyükelçisi, hükümdarı adına Sultan'a değeri 500 İspanyol pesosu olan elmaslarla süslenmiş bir hançer sundu. Padişah da elçiye 50 İspanyol pesosu değerinde 5 at ve 150 İspanyol pesosu değerinde koşum takımı hediye etti⁴⁶⁷.

“*İspanya*” başlığıyla 1 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İngiltere ve Fransa arasında çok önemli yazışmalar olduğu iddia edildi. Bu yazışmaların içeriğinin ise Osmanlı Hükümeti'nin, bazı kabinelere Rusya'nın davranışlarını şikayet ettiği ve bir nota ile motive edildiği yönündedir⁴⁶⁸.

“*İspanya*” başlığıyla 14 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Madrid 7 Ağustos 1821 tarihli yabancı gazetelerden alıntılarının yer aldığı habere göre; Londra'dan 24 Haziran 1821'e kadar gelen haberlerde, Londra borsasında Rusya ile Türkiye

⁴⁶⁵Diario Mercantil de Cádiz, 21.05.1809, s.1-4.

⁴⁶⁶Diario Mercantil de Cádiz, 15.04.1810, s.2.

⁴⁶⁷Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 22.07 1821,s.3.

⁴⁶⁸Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 01.08. 1821, s.1-2.

arasındaki savaş söylentisi yayıldı. Kamu fonları %1'e düştü. Bu alarm verici seviye 24 Haziran'da tekrar yükseldi. Yunanistan hakkında konuşulmasına rağmen Rusya ve Babıali arasında savaşın kaçınılmaz görünüyör⁴⁶⁹.

“*Trieste, 19 Nisan*” başlığıyla 24 Mayıs 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Korfu'dan gelen Mart ayı ortası tarihli mektuplara göre, Londra'dan Yunanlılarla ilişkilerle ilgili farklı önemli noktalarda ve İngiliz bakanın Sir Maitlaud'un ölümünden sonra bir ilişki kurulmasını talep edildi. Yeni emirlerin alınması ve verilen talimatlar Yunanlıların davasına yarayacaktır.

İyon Denizi'nde konuşlu İngiliz savaş gemilerine, Türk bayrağı altında olsalar bile Cezayirlilerin silahlı gemilerini alma yetkisi verildiği, birçok Cezayir savaş gemisi hala İnebahtı Körfezi'nde, o kalenin topçularının koruması altında oluğu, Yunanlılardan kaçarlarsa, o körfezde olup biteni yakından izleyen İngilizlerin eline düşeceği yazılmıştır.

Arnavutlar tarafından desteklenen Bozzaris, Arta'yı ele geçirdi; ancak bugüne kadar ayrılışıyla ilgili bilinenlere göre, Janina'yı takip etmedi. Birlikleri riskli bir sefere çıkamayacak kadar az olduğundan, muhtemelen Arta'dan takviye beklemektedir.

Nürnberg 26 Nisan 1824 tarihli Nürnberg Gazetesinde şu makaleye yer verilmiştir.

Yunan Cronica başlığı altında Mesolongi'de çıkan gazetenin 11, 18 ve 19 Şubat sayıları, Mesolongi'de İngilizlerin oluşturduğu askeri teşkilatın şimdiden önemli hizmetler verdiğini duyuruyor. Söz konusu gazeteye konulan bir ilanla, marangozluk, dökme demir ve kuyumculuk mesleklerini öğrenecekleri ve her gün iki porsiyon yemek ve aylık 30 rupi alacakları, söz konusu kuruluşa 15 ila 20 yaş arasındaki gençler davet edilmektedir. Bir İngiliz mühendis subayı, bu kuruluşun yönetimini devraldı ve durmadan bir topçu birliği kurmakla meşgul olmalı. Yunan gazetesi, her öğleden sonra, subayların bir dersi olduğunu ve on gün sonra bir top yönlendirmeye ve silah hizmetine atanan adamlara talimat vermeye hazır olduklarını söylüyor. Her biri 18 kalibre top taşıyacak dört gambot yapılır. Gemiler Türklerin limana girip ablukasını engellemeye yetecektir.

İnebahtı'dan dönen iki casus, Arnavutların kaleyi ele geçirdiğini ve meydanı yığılmakta olan mutasavvıflara bırakmaya karar verdiklerini söylüyor. Arnavutluk iç savaşa terk edildi. Türk garnizonu 80 Muhafızla birlikte 500'den fazla değildir.

Yukarıda sözü edilen mühendis subay, Mesolongi'yi tamamen savunma durumuna sokmak için hükümetle anlaşmıştır. Bu meydan Mora'nın anahtarıdır ve bu açıdan savunması son derece önemlidir.

Lord Byron'ın beyanları üzerine hükümet, kadın, erkek ve çocuk 24 Türk mahkûmu serbest bırakmaya hazır olduğunu açıklamıştı. Bunlardan dokuzu bu teklifi kabul etmeyerek kalmış, geri kalanı Prevesa'ya, dördü de Yusuf Paşa'ya gönderilmek üzere Patras'a gönderilmiştir.

Geçenlerde bir gemi, Mesolongi yakınlarında demir atmaya zorlandı. Mürettebat, Yunanlıların eline geçmesin diye onu ateşe verdi, aynı gün İnebahtı yakınlarında başka bir

⁴⁶⁹Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 14. 08,1821,s.2.

gemi patladı. Bu iki geminin ve İthaka yakınlarında bir başka geminin kaybedilmesi, Türklerin bu sulardaki askerî imkânlarını büyük ölçüde zayıflatmıştır⁴⁷⁰.

“Çeşitli Haberler” başlığıyla 18 Mart 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İngiltere Kraliyet Kabinesi'nin madalyaları, Kralın cömertliği ve İstanbul'daki İngiliz Büyükelçisinin gayreti sayesinde, Türk İmparatorluğu'nun başkentinde İngiliz İmparatoru tarafından satın alınan, çoğu Yunan olan eski madeni paraların bir kısmı ile önemli bir artış elde etti. Bazıları son derece nadirdir, örneğin Kıbrıs kralı Evagóras'tan biri ve sadece madeni parası biliniyor, diğerleri tamamen bilinmiyor. Örneğin; İsmene'nin bir (kim olduğunu bilmiyoruz, adını yazılı bulduğumuz gibi koyduk) ve Mısır isimlerinin yazılı olduğu iki madalyon. 1826 yılında buna benzer başka bir sevkiyat alındı ve yakında bir başkasının gelmesi bekleniyor. Öyle ki, bugün Avrupa'nın en bolluklarından biri olan Kraliyet Kabinesi, zamanla türünün tümünden üstün bir mağaza olacak⁴⁷¹.

“Yabancı Haberler, İngiltere” başlığıyla 8 Mart 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

The Sun gazetesinden alınan Londra 30 Ocak 1828 tarihli Lordlar Kamarasında geçen habere göre; Lord Chischester, Navarin Limanında maalesef meydana gelen çatışmanın korkuya neden olduğunu göz önünde bulundurarak, yabancı Güçlerin dostane güvencelerinin tartışılması gerektiği, eski müttefik Osmanlı Bâbüâlisî ile İngiltere bir tartışma içinde değildir. Lord Strangford'un da Lord Chischester'i destekliyor. Türkler, İngiltere ile ilişkilerini üç asırdan beri sadakat ve Osmanlılar arasında genellikle Büyük Britanya lehine var olan iyi mizaçları övülüyor. Navarin ve Amiral Codrington savaşı için özür dilendi. Osmanlı Bâbüâlisî güç dengesinin önemli bir parçasını oluşturuyor. İngiltere ve tüm Avrupa, Osmanlı Bâbüâlisî'ni korumakla görevlidir⁴⁷².

“Yabancı Haberler, Fransa” başlığıyla 15 Mart 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

6 Şubat 1828 tarihli Augsburg Gazetesi'nde, 4 Nisan 1826 tarihli Saint Petersburg konferanslarının protokolü yayınlanmıştır. Bu protokol şu şekildedir:

Yunanlılar, İngiliz Majestelerine, Osmanlı Bâbüâlisî ile uzlaşmak için yalvarmış ve bu konuda İngiliz Hükümeti tüm önlemleri Rus İmparatoru Majesteleri ile düzenlemeyi arzulamış, öte yandan, Din, adalet ve insanlık ilkelerine uygun bir düzenleme ile Yunanistan'ı ve Takımadaları kasıp kavuran felaketlere son verme arzusuyla İmparatorluk Majesteleri bu antlaşmayı onaylamıştır.

1-“Türk Hükümeti tarafından arabuluculuk kabul edildikten sonra, önerilecek düzenlemenin amacı Rumların Osmanlı Bâbüâlisî ile ilgili olarak bahsedilecek ilişkilerde yer alması olacaktır.”

⁴⁷⁰Diario Mercantil de Cádiz, 24.05.1824, s.1-2.

⁴⁷¹Diario Mercantil de Cádiz, 18.03.1827, s.2.

⁴⁷²Diario Balear, 08.03.1828,s.4.-6.

Yunanistan bu imparatorluğa bağlı kalmaya devam edecek ve Yunanlılar Bâbîâli'ye yıllık bir haraç ödeyecek ve bunun toplamı kalıcı olarak ortak anlaşma ile belirlenecek. Yunanlılar seçecekleri ve atayacakları yetkililer tarafından yönetilecekler ancak kimin tayin edileceğı Bâbîâli'nin etkisi altında olacaktır.

2-Yunanlılar tam bir vicdan ve ticaret özgürlüğüne sahip olacaklar ve yalnızca kendi iç işlerini yönetecekler. İki milletin bireyleri arasında mutlak bir ayrılık meydana getirmek ve ortaya çıkacak çatışmaları önlemek için Rumlar, Yunanistan ankarasında ya da adalarda bulunan Türklerin mülklerini satın aldılar. İngiliz Majestesinin İstanbul'da bulunan Büyükelçisi aracılığıyla Türkler ve Rumlar arasında arabuluculuk yapılacaktır. İmparatorluk Majestelerinin Osmanlı Bâbîâlisı ile daha sonraki müzakereler İngiliz Majesteleri Hükümeti ile İmparatorluk Majesteleri arasındaki ortak anlaşma sonrasında belirlenecektir.

3-Bâbîâli, İngiliz Majesteleri tarafından önerilen arabuluculuğu kabul etmek istemezse, İmparatorluk Majesteleri ile Osmanlı Hükümeti arasındaki ilişkilerin niteliğı ne olursa olsun, İngiliz Majesteleri ve İmparatorluk Majesteleri Antlaşmanın temeli olarak, bu protokolün 1. numaralı düzenlemesinde, ister uyum içinde ister ayrı ayrı, Bâbîâli ve Rumlar arasında uzlaşmanın gerçekleştirmek için her iki tarafla nüfuzlarını kullanmak için tüm elverişli durumlardan yararlanacaklardır.

4-İngiliz Majesteleri ve İmparatorluk Majesteleri, bundan sonra söz konusu düzenlemenin ayrıntılarının yanı sıra bölgenin sınırlarını ve uygulanacağı Takımadaların adlarının adlarını belirlemek için gerekli önlemleri alma konusunda kendilerini saklı tutarlar.

5-İngiliz Majesteleri ve İmparatorluk Majesteleri, bu düzenlemede, diğer uluslar tarafından eşit derecede erişilebilir olmayan tebaası için herhangi bir toprak genişletme, herhangi bir münhasır giriş veya ticaret avantajı istemeyecektir.

6-İngiliz Majesteleri ve Majestelerine, müttefiklerinin mevcut protokolün sadece bir taslağını içeren kesin düzenlemelerde bir payı olmasını arzularak, bu belgeyi gizli bir şekilde Viyana, Paris ve Berlin mahkemelerine iletecekler; Rusya İmparatoru ile anlaşarak, Türklerin ve Rumların uzlaşmasının doğrulanacağı antlaşmayı garanti etmeyi teklif edecekler.

= 20 sayılı El Observador Austriaco gazetesi 14 Aralık'a kadar Scio'dan haberler vermektedir. Türklerin hala direndiklerini ve kaleden çıkış yaptıklarını, Albay Fabvier'in, kaleye hapsedilen Türklerin yiyecek, cephane ve hatta takviye aldığı gemileri ele geçirmek için 16 Aralık 1827 gecesi Tihesme'ye gittiğini ancak girişiminde başarılı olmadığını yazmaktadır⁴⁷³.

“Türkiye ile Savaş” başlığıyla 17 Temmuz 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Londra gazetelerinin Kingston Chronicle'den aldığı Londra 28 Nisan 1828 tarihli habere göre; Rus birliklerinin Prut'tan geçişinin Mayıs ortasına kadar ertelendiğini ve Yunanlılar sorununa ilişkin kararın Avusturya'nın hakemliğine bırakıldığı haberi büyük bir güvenle

⁴⁷³Diario Balear, 15.03.1828, s 5-7.

doğrulandı. Prut'u geçmedeki bu gecikmenin yalnızca kötü hava ve ulaşım gibi yerel koşullardan kaynaklandığını, İngiliz hükümetinin Rusya'ya yönelik temsilinde kullandığı tehdit edici ton ile ilgisi olmadığını eklenmiştir. Yunan sorununun, Avusturya'nın hakemliğine bırakılmadı. Her zamankinden daha fazla anlaşmanın üç akit gücün elindedir. Rusya ve İngiltere ilişkilerinin şimdiye kadar olduğundan daha dostanedir. Türk manifestosu, Avrupa'da barışın bozulabileceğine dair şüphelere neden olmak için bilerek yapıldı. Rusya, İngiltere ve Fransa'nın niyetleri ne olursa olsun, Türkiye ile ayrı nedenlerle ve iddialarla bir savaş başlatmaya ve önemli tazminatlar talep etmeye kararlı görünüyor. Böyle bir önlemin, kendi içinde haklı olmakla birlikte, diğer ülkeleri anlaşmazlığa düşürecek, acil eğilim Yunanistan ile ilgili tüm müzakereleri kesin olarak yasaklamaktır. İngiltere'nin iyi niyetine ikna olmuş Türkiye'nin büyük kışkırtmalarına rağmen Rusya, büyükelçisine ılımlı ve barışçıl talimatları gönderdiğini bilmekten büyük memnuniyet duyuyoruz. Türkiye'yi sahip olduğu şikâyet sebepleriyle işgal etme fikri ve ticaretine verilen zararın beyanı ile sınırlıdır. Akdeniz'deki amirale Fransa ve İngiltere amiralleriyle birlikte ve birleşik güçlerin uygun gördüğü şekilde hareket etmesi emri verildi. Prusya ve Avusturya samimi bir şekilde hemfikir olacaktır. Birleşik güçler ile bu rekabeti geciktirmenin nedeni ihmal edilebilir değildir. Bu koşullarda, 6 Temmuz antlaşmasının sadakatle ve etkin bir şekilde yerine getirildi. Avrupa barışının korunacağına ve bu memnun edici sonuç esas olarak yabancı güçlerin İngiliz hükümetinin samimiyetine duydukları güvene bağlıdır. Hiçbir şüpheye mahal vermeden teyit edebilir. Padişahın tamamen embesil olduğunu varsaymadıkça, beş kuvvetin samimi birliğini bozmasının imkânsızdır. Rusya'nın en güçlü olarak işgal etmesi durumunda üç birleşik gücün filoları Mora ve İskenderiye'yi ablukaya alırken ticaret tazminatlarının güvenliği için olduğuna inanıldı. Türk tarafının alarına geçmesi ve Rusya ticaretinin tazmini ve Yunanistan'ın bağımsızlığını çözmesi gerekiyor⁴⁷⁴.

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 23 Ekim 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

*Gaceta de Madrid'den alınan İstanbul 28 Ağustos 1828 tarihli habere göre; İngilizlerin İstanbul'da bazı gizli ajanları olduğunu iddia edenlerin sayısının fazla olduğunu belki de bu ajanların çok yakında Pera'da resmi bir karakter kazanacağı yazılmıştır*⁴⁷⁵.

“*İngiltere*” başlığıyla 31 Ekim 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

The New Times'dan alındı. İngiliz Hükümeti Bay Canning'in yönetiminden önce,, Yunanistan'ı harap eden ve muhtemel bir savaşla sonuçlanacak olan çekişmelere katılmama eğilimindeydi. Bütün barış fikirlerimiz Rusya'nın hainliğini ve Yunanlıların isyanını Fransa'ya götüren belirli bir parti tarafından yok edildi. 6 Temmuz 1827 tarihli antlaşma İngiliz bakanlığını içeriyordu Bay Liverpool'un kabinesinin yandaşlarının tek bir hamlede tüm umutlarını mahvetti, bizi Osmanlı Bâbüâlisine karşı kanlı bir öfkeyle özdeşleştirdi ve savaşa sürükledi. Navarin savaşı olmasaydı ya da en azından bir tarafta Türkler ile diğer

⁴⁷⁴Gaceta de Colombia 1821-1831, 17.07.1828,s.4.

⁴⁷⁵Diario Balear, 23.10.1828, s.1-3.

tafafta Ruslar ve Fransızlar arasında yapılmış olsaydı, Varna'nın bir Rus donanması tarafından ablukası artık bu kadar önemli olmayacaktı. Ancak, bu öfke, işlerin yönünü tamamen değıştirdi ve o andan itibaren İngiliz Hükümeti, mümkün olduğu kadar ihtiyatlı davrandı ve her türlü gizli görüşmeyi sakladı. Ruslar Tuna'yı geçer, Amiral Greig Karadeniz'i geçer, Türkiye Rusya ve İran'ın aynı anda saldırısına uğrar, Rus gemileri Akdeniz'de ilerler ve Fransa Mora'ya bir sefer gönderir.

Ve tüm bunlar gözümüzün önünden geçerken İngiliz Bakanlığı ne yapıyor? Birliklere binin, filolarınızı hazırlayın! Hayır, Wellington Dükü büyük bir sakinlikle Avrupa'ya bakıyor. Navarin savaşının ona ilham verdiği duyguları dile getirdi. Türk topraklarının işgali konusunda ılımlı uyarılarda bulundu. Çar'ı tek başına görmekten ve Yunanistan'ın işlerine ayrı ayrı müdahale etmekten duyduğu hoşnutsuzluğa tanıklık etti. 6 Temmuz antlaşmasında tamamen barışçıl niyetlerden başka bir şey görmek istemedi. Mora'nın Fransa tarafından işgal edilmesini protesto etti ve tüm tartışmalarda sakince de olsa sesini yükselttikten ve sert bir dil sürdürdükten sonra, kendisini tutan bağlardan daha özgür olduğu için başarıyı daha kesin bir şekilde bekliyor. 6 Temmuz antlaşması zaten yok edildi. Artık ittifak yok, gizemli sözleşme yok, hırslı görüşler yok, yükselme arzuları yok. Her türlü düşünceden bağımsız olarak, onurunu koruma ve ülkesinin çıkarlarını savunma zamanı geldiğinde tüm avantajlarından yararlanmaya hazırdır.

Rus harekâtının muhtemel sonuçları üzerine görüşlerimizi burada ileri sürmeyeceğiz. Bu savaş açıkça bir saldırganlık ve yıkım savaşıdır. Ruslar İstanbul'a ulaştığında, Avrupa'nın Türkiye'si bir çölden başka bir şey olmayacak. Ancak Rus ordularının başarısı hakkında henüz spekülasyon yapmıyoruz; Esas olarak okuyucularımızın dikkatini çekmek istediğimiz şey, Fransa'nın davranışlarıdır. Fransa Mora'ya silah gönderdi. Amacı, Yunanistan'ın özgürlüklerini güvence altına almak ve silahlarını bu ülkelere yaymaktır. Bu davaya adanmış şairlerin, heykeltıraşların, hatiplerin ve filozofların vasal torunlarını bu güzel klasik ülkenin eski parlaklıklarına geri getirmesi gereken muhteşem bir seferdir. İngiltere'de yaşayan bizleri, Helenlere karşı kayıtsızlığımızdan dolayı kınıyor. Biz aptalız, çünkü bizim coşkumuz sizinki kadar ileri gitmiyor; sefiliz, çünkü konukseverliğin olmadığı bir ülkeye ve vebalı bir çöle birkaç ejderha filosu göndermiyoruz. Ve bu arada, bazı Fransız gazetelerinin şimdi soludukları özgürlük havasının onlar için o kadar yeni, o kadar alışılmadık bir şey olduğuna not edin, bir tür liberal sarhoşluk içinde bizi çok sayıda tehdit ve saldırgan sözle şımartmaktan kendilerini alıkoyamazlar. Her şeyin ortasında, bu kadar vahşiliğin anlamı ne? Yunanlıları özgürleştirmek için Mora'ya giderler. Tanrı, kibrinizi kutsasın! Başka bir zamanda Fransa da yiğitlerini Mısır'a gönderdi ve İngiliz tükürüğüne karşı böyle ateşli bir şekilde haykırırlar bu seferin amacını unuttular mı?

Bunun nedeninin korkunç ve makul olduğu konusunda hemfikir olalım, ancak Fransa bu kadar riskli bir keşif gezisini yapmak için şu anı seçerek iyi bir muhakeme ile ilerledi mi? Tifüs ve aralıklı ateşlerin orada büyük yıkıma yol açtığı bir zamanda, askerlerini çorak bir toprakta karaya çıkarır. Askerleri ve atları için meyve ve incirden başka hiçbir erzak sağlamaz. Hangi koşullarda böyle bir sefere çıkıyorsunuz? Fransızlar şüphesiz fetih

yapmak ve Akdeniz'in kökeninde şanlarını aramaya gitmek isterken, üç firkateyn ve sadece iki kötü topla donatılmış iki korvet, Fransız Kraliyet Donanmasının tamamına empoze eder. İmkânsız bir ablukayla korkuttuklarına inandıkları Cezayir'e saldırmaya ve azaltmaya cesaret edemiyorlar, şövalye ruhları onları bir kaç Türk siperinden başka düşman, birkaç çıplak kaya ve açlık öfkesinden başka bir engel bulamayacakları bir ülkeye götürür. Fransa, belki de kendisini hiçbir zaman Liberal Bakanlığı ile şu anda içinde bulunduğu durumdan daha yanlış bir konumda bulmadı. Anayasa gazetelerinin övünmeleri gülünçtür. Mora'ya ordular gönderir. Oradan nasıl çıkacaklarını bize zaman gösterecek⁴⁷⁶.

“İngiltere” başlığıyla 13 Kasım 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Londra 3 Ekim 1828 tarihli habere göre; Yakın zamanda Çanakkale Boğazı ablukasını onaylamayan Kuryenin getirdiği açıklamaya yer verilmiştir. Bu açıklama şu şekildedir; İmparator Nicolas'ın, Çanakkale Boğazı'nı ablukaya alma niyetini ortaya koyduğunda, Büyük Britanya ve Fransa'ya Akdeniz'de savaşı bir güç olarak haklarını kullanmama sözünü aceleyle çiğnemekle suçlandığı söylendi. Söylediklerine göre artık durum değişmiş gibi görünüyor: Türklerin Karadeniz'den ve Mısır'dan ve diğer limanlardan savaş mühimmatı alamamaları, Çanakkale Boğazı geçişini kapatmadıkları söyleniyor. İmparatorun düşmanı boyun eğdirmesi ve onu barışa zorlaması onlar için imkânsızdır. Bunun yerine Sultan, büyük ordusunu güçlendirmek için Çanakkale'nin kalelerinden ve kıyılarından birliklerini geri çekti. Diğerleri, ablukaya rıza göstermememiz gerektiğini ve Rusya'ya karşı bir atılım yapmanın daha iyi olacağını ekliyorlar.

Ablukayı kabul etmedik ve resmi olarak bilgilendirilmedik: bize sadece bunu yapmaya çalıştığını söylendi ve biz de Lloyd'u bilgilendirdik. Lord Aberdeen geçtiğimiz 16 Temmuz'da Parlamento'da bunun imkansız olduğunu söyledi. Fransa ve İngiltere, Rusya İmparatoru ile uyum içinde hareket ederek, İmparatorluk Majestelerinin Akdeniz'deki savaşı bir Güç olarak haklarından vazgeçmesine izin verdi ve şimdi bunları yeniden bu şekilde kullanırsa, söz konusu denizdeki işbirliğimizin sona erdiği sonucuna varılabilir.

Dünya ve Gezgin bu ifadenin ne anlama geldiğini bilmiyor: Majestelerinin Hükümetinin yargısına göre, ticari spekülasyonların bu ablukasını vb. Bu gazete, denizde veya yük altında bulunan gemilerin, silah ve mühimmat taşıyarak, hatta iki veya üç ay sonra Konstantinopolis'e ulaşmalarını bile, abluka filosunu geçebileceklerini anlamak ister misiniz? Ablukanın başlangıcı? Yoksa İngiliz Hükümeti'nin bu gemilere el konulmasına karşı çıkacağı anlamına mı geliyor? Tüccarların ne bekleyeceklerini bilmeleri her iki durumda da çok önemli olacaktır.

Bu abluka, İmparator Nicholas'ın vaatlerine aldırmandan İngiltere'nin buna izin vermesi durumunda söz konusu olan bir özellik sunuyor. Çanakkale Boğazı bir liman oluşturmaz, Gerisi için savaş düşünmenin ne kadar saçma olduğu açıkça görülüyor, eğer Rusya, Çanakkale'yi ablukaya almaya cesaret ederse, bir liman veya tek bir limanın geçişi değil, iki deniz arasında bir iletişim kanalı oluşturuyorlar.

⁴⁷⁶Diario Balear, 31.10.1828, s.4-7.

Abluka hakkını biraz genişletmek, bu denizlerden birinin tüm komutanlığı için iletişimi kesmek şans değil mi? İngiltere, Baltık Denizi'ni çevreleyen Güçlerden herhangi biriyle savaşta olsaydı, Sound'a bir filo yerleştirebilir ve düşman limanlarına doğru giden tarafsız gemiler kadar çok sayıda tarafsız gemiyi ele geçirebilir miydi? Üstelik abluka sadece Konstantinopolis'e karşı söylenecekse, onu Güney'den engellemek yeterli değil, Kuzey'den de yapılmalı mı? Peki Boğaz açıksa kısmi abluka tanınabilir mi? Tam tersine, Türklerin her zaman, kendilerine uygun gördüklerinde Çanakkale Boğazı ticaretini kesintiye uğratma gücünü kullandılar ve Neutrals, Çanakkale Boğazı'nı zevk almadıkları bir geçiş olarak görmek için yüzyıllar boyunca boyun eğdi. Zorbalar şimdi Marmara Denizi artık özgür ve tüm uluslara açık olarak kabul edilemez: sonuç olarak Ruslar, Türklerin Odessa'ya taşınmasına engel olan aynı mühimmatların İstanbul'a taşınmasını engellemek istediklerini söyleyebilirler⁴⁷⁷.

“Prusya” başlığıyla 21 Kasım 1828 tarihli gazetede “Viyana 14 Ekim 1828 tarihli habere göre; Borsada, İngiliz Hükümeti'nin Rus filosu tarafından Çanakkale ablukasını tanıdığı ve bu durumun da fonların artmasına neden olduğu”⁴⁷⁸ yazmaktadır.

“İngiltere” başlığıyla 23 Mayıs 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İngiltere'nin, Türk İmparatorluğu'nu korunmasında savaş veya müzakere yoluyla ilk müdahaleyi edecek kadar güçlü bir çıkarı yoktur. Fransa'nın tercihli davranmasına izin vermekle suçlanmasından kaçınmak için böyle davranıyor. Yük yüklü altı Mısır-Alman nakliye gemisi İskenderiye limanından İstanbul'a doğru yola çıktı. İngiliz filosu bu gemilerin geçişlerini kolaylaştırmaya çalışacaktır. Paşa oğlu İbrahim'i Türk ordusu üzerine gönderecek ve bu sefere Memlûkler de eşlik edecek⁴⁷⁹.

“Prusya” başlığıyla 28 Haziran 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Berlin, 14 Mayıs 1833 tarihli habere göre; Hiç şüphe yok ki Albay Campbell, hükümetinden Mehmet Ali'ye Sultan'ın tekliflerini kabul etmenin kendisi için ne kadar yararlı olacağını göstermesi için emirler almış, çünkü Avrupa dengesi görülür görülmez İngiltere onun yanında yer alacaktır. Türk imparatorluğunun bölünmesi ve Vali'nin bu tavsiyeyi kabul etmemesi halinde bir İngiliz filusunun Mısır limanlarını ablukaya alacağını beyan ettiğini söylüyorlar⁴⁸⁰.

2.1.4.1. Türkiye-İngiltere haberlerinin değerlendirilmesi

İspanyol basınında Türkiye- İngiltere ile ilgili toplamda 19 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin 10'u doğrudan Türkiye-İngiltere siyaseti, 9'u ise Fransa, Yunanistan ve

⁴⁷⁷Diario Balear, 13.11.1828,s.2-4.

⁴⁷⁸Diario Balear,21.11. 1828,s.1-6.

⁴⁷⁹Diario Balear, 23.05. 1833,s.3.

⁴⁸⁰Diario Balear, 28.06. 1833,s.2.

Rusya meselesi etkeninde dolaylı olarak İngiliz müdahalesi ve ekonomisi ile ilgili olmak üzere iki kategoride İspanyollara bilgi sunmuştur.

Doğrudan Türkiye- İngiliz haberleri 6 Ocak 1809 tarihinde barış antlaşması imzalandığı haberi art arda 3 defa yerel Diario Palma ve Diario Mallorca gazetelerinde yazmasıyla başlamaktadır. Ticari haberleri yazmasıyla bilinen Diario Mercantil de Cádiz gazetesinde ise Fransa ile Türkiye arasındaki savaş kaçınılmaz görünüyor yorumu yapılmıştır ve daha sonraki sayısında 12 madde ve sonuçtan oluşan bu antlaşmanın maddelerini belge niteliğinde verilmiştir.

Dolaylı Türkiye- İngiliz haberlerinde ise İngiltere ve Fransa arasında çok önemli yazışmalar olduğu içeriğinin ise Osmanlı Hükümeti'nin, bazı kabinelere Rusya'nın davranışlarını şikâyet ettiği ve bir nota ile motive edildiği bilgisi bulunmaktadır. Aynı yıl İspanyol bağımsızlık savaşı döneminde Fransız ve İngiliz işgaline karşı vatansever nitelikte kurulan yerel gazete Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza Rusya ile Türkiye arasındaki savaş söylentisinin Londra borsası kamu fonlarını %1'e düşürmesini yazmıştır. Yerel nitelikli Diario Balear gazetesi ise 1828 yılında ise Borsada, İngiliz Hükümeti'nin Rus filosu tarafından Çanakkale ablukasını tanıdığı ve bu durumun da fonların artmasına neden olduğunu yazmıştır. Aynı yıl Yunanlıların isteği üzerine İngiltere ve Rusya Yunanistan ve Osmanlı'nın uzlaşması için 6 maddelik antlaşma metni düzenlediği ve onayladığını yazmış ve belgeyi aynen yayınlamıştır. İngilizlerin, İstanbul'da bazı gizli ajanları olduğunu çok yakında Pera'da resmi bir karakter kazanacağı ve İngiltere'nin, Türk İmparatorluğu'nu korunmasında savaş veya müzakere yoluyla ilk müdahaleyi edecek kadar güçlü bir çıkarı olmadığı bilgisi bulunmaktadır.

2.1.5. Türkiye – Fransa haberleri

İspanyol basınında Türkiye- Fransa ile ilgili toplamda 42 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin ilki 4 Temmuz 1808 *Diario de Mallorca* gazetesinde sonuncu haber ise 19 Temmuz 1833 tarihli *Diario Balear* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberlerin kaynak niteliği gösterilmek için gazete ve dergilerde takdim edildiği şekilde, kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

Politika” başlığıyla 4 Temmuz 1808 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Avusturyalılar, sizi tehdit eden talihsizliği öğrenmek için gözlerinizi açın. İspanya Krallığının gaspçısı, İmparatorunuzun ve Kralınızın tacını kapmak için bir plan tasarladı. Antlaşmalara ve vaatlere güvenmeyin, anlaşmalar safsatadır ve amaçları soygun ve

imhadır. Dikkatinizi dağıtmak ve ordularınızı bölmek isteyen ve Türkler üzerine yeni fetihler denen pohpohlayıcı planlara aldanmayın. Geri çekilin, bizimle birleşin ve o doyumsuz tahakküm ve kan canavarıyla kesin olarak bitirin⁴⁸¹.

“Bonaparte'ın Avrupa'daki Zaferleri Üzerine Düşünceleri Devam Ediyor ve Gerçek Nedenlerin Tezahürü” başlığıyla 12 Ağustos 1808 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Devrimden birkaç yıl önce; Türkler, Mason Localarında dehşet yaşıyorlardı. Osmanlı Babıali, kendi kurallarınca herhangi bir Frank-Mason kutsal yerini ziyarete kabul etmemeyi öngörmediği sürece, Kudüs'te tek bir Fransız dinine izin vermezdi. Buna ek olarak, Fransa mahkemesi ile Büyük Türk arasında yürürlükte olan bir anlaşma vardı. Ancak devrim; diğer önlemleri işe yaramaz hale getirdi. Propagandacıları sözde İnsan Haklarıyla Akdeniz'i geçtiler, her yerde dost ve kardeş buldular, Bonaparte'ı Kahire'ye tanıttılar ve onu Mısır fatihi unvanıyla süslediler⁴⁸².

“Bonaparte'nin Kıtasal Sistemi” başlığıyla 14 Aralık 1808 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bazı kötü niyetli kişilerin Napolyon'un yıllardır tek amacının büyük bir kıtasal sistem kurmak ve Avrupa'yı sürekli savaşlarla kışkırtmak olduğunu belirttiklerini ancak böylesine büyük bir imparator ve başkanlarının hazırladığı bu projenin, adil ve karlıdır. Bu projenin amacı, Hristiyan çocuklarının 10. Yüzyıldan beri Konstantinopolis skandallarını görme utancından kurtarmak, Avrupa'dan Türk'leri uzaklaştırmak, Rusları ormanlarına ve çöllerine hapsedmek, Avrupa'yı eğitim görmüş uluslarla daha ileri medeniyet haline getirmek, tüm Kıta'nın Napolyon kökenli hükümdarlar tarafından yönetmektir. Bahsedilen bu yararlı sistem doğrulanırsa, hükümetler oluşacak, Avrupa bir mezarlıktan daha sakin bir yer olacak ve çöpteki kurtların Avrupalıları asla ısırmayacaklar⁴⁸³.

“Türkiye ve İngiltere Barışı” başlığıyla 30 Mart 1809 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Barış görüşmeleri devam ederken, Fransız maslahatgüzarı Osmanlı Hükümetine resmi bir mektup göndermiş ve Bay Adair'in İstanbul'a gelmesi durumunda derhal terk etmesi gerektiği beyan edilmişti. Sözlerini tutmaları beklenir ve bu durumda Fransa ile Türkiye arasındaki savaş kaçınılmaz olarak görülmelidir⁴⁸⁴.

“Lizbon, 22 Temmuz” başlığıyla 3 Ağustos 1809 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bonaparte tarafından bulunan Avusturya ordularının hazırladığı planlara göre haberlerin teyit edilebilecektir. General Sebastian bir mahkemede büyükelçi olarak görevlendirilmişse, Londra Kabinesinin üzerindeki etkisini ortadan kaldırmak için muhtemelen İstanbul'da olacaktır. Bonaparte'ın, Sultan'ın yeni hizmetkârı olduğu doğruluk kazanacak çünkü

⁴⁸¹Diario de Mallorca, 04.07. 1808,s.3.

⁴⁸²Diario de Mallorca, 12.08.1808,s.1-2.

⁴⁸³Diario Mercantil de Cadiz, 14.12.1808, s.1-2.

⁴⁸⁴Diario de Mallorca, 30.03.1809,s.3.

Mısır'da bu ulusun ölümcül düşmanı Papa'yı yok etmek isterlerse Aziz Petrus'un tüm mirasından mahrum kaldıkları için, Türklerle birlikte övünecek daha büyük hizmetleri olacaktır. Ayrıca İstanbul büyükelçisi olarak giden Sebastian'ın, Türklere Fransız matmazelleri götürmesi muhtemeldir, bu durum Türklerin Çerkesya veya Gürcistan'a gitme işinden ve masrafından kurtarır. Bonaparte Doğuluların geleneklerini çok iyi bilir ve müzakerelerin başında bu tarz tekliflerle gitti ve bu müzakereleri başlatmak için ön hazırlıklıdır. Bonaparte'nin bu türden armağanların Osmanlı Sultan'ını ne kadar memnun ettiğini de bildiği için bu tür hediyeleri özgürce, kendi çıkarları doğrultusunda dağıtmaya alışık⁴⁸⁵.

“Münih, 2 Temmuz” başlığıyla 11 Eylül 1809 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Sultan, Ruslara karşı dini yetkisini kullanarak, bütün Müslümanlara silahlanma emri verdi. Bayraktar Mustafa Paşa'nın ölümü, Seymenlerin reformu, yeniçerilerin isyanı ve bazı paşalar arasındaki anlaşmazlıklardan dolayı Hilal İmparatorluğu'na zarar verebilir. Ayrıca haberin son kısmına bir not düşülmüştür. Bu nota göre; bu makalenin Fransa'da yazıldığını, Divan'ın İngilizlere limanlarını açma ve Avusturyalılar ile dostluk ve ittifak ilişkilerini sürdürme kararı verdiğinden beri Bonaparte, Türkiye'yi resmetmekle çok ilgileniyor. Bu nedenle, Doğu İmparatorluğu'nun askeri olayları hakkında güvenilir veriler sağlanmadığı sürece büyük itibar görmemesi gerektiğini eklenmiştir⁴⁸⁶.

“Real Carolina 16 Aralık” başlığıyla 25 Ocak 1810 tarihli gazetede “Rusya ile İngiltere arasında barışın sağlandığı, entrikacı Napolyon'un, kendisini tehdit eden darbeyi dengelemek için Türkleri planına dâhil etmeye çalıştığı⁴⁸⁷” yazılmıştır.

“Londra, 20 Aralık” başlığıyla 8 Mart 1810 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Kasım ayının başında Fransız ve Alman gazetelerinde yayınlanan iki makalenin önemine vurgu yaparak, Türkler ve Türkiye hakkında olabilecekleri yazıyoruz. Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu bunalım, bugün herhangi bir önceki dönemde olduğundan çok daha tehlikelidir. Rusların ilerlemesi, Türkleri tehdit ediyor. Bonaparte, Ruslarla işbirliği yapmayı uygun görürse, Türkler kaderlerine kısa süre içinde karar verilmesi gerekiyor. Açıktır ki, Hırvatistan'ın İtalya krallığı ile birleşmesi ile Bosna üzerinden Türkiye'ye girebilir; buradan birkaç gün içinde Sırlara katılabilir. Aynı zamanda, şu anda Sırbistan'da bulunan Türk ordusunun geri çekebilir ve İstanbul'a doğru ilerlemek ya da Yunanistan'ı ele geçirmek için Dalmaçya'dan başka bir ordu gönderilebilir⁴⁸⁸.

“Katalonya, Berga 13 Mayıs” başlığıyla 26 Mayıs 1812 tarihli gazetede “Zorba Napolyon'na karşı 8.000'den fazla savaşçı bulunuyor, topraklarını kaybeden veya

⁴⁸⁵Diario Mercantil de Cádiz, 03.08.1809,s.2-3.

⁴⁸⁶Diario Mercantil de Cádiz, 11.09.1809,s.2-3.

⁴⁸⁷Diario de Mallorca, 25.01.1810,s.3.

⁴⁸⁸Diario de Mallorca, 08.03. 1810,s.2.

kendilerini Napolyon'dan korumaya çalışan Türk ve Rus ordularının ittifak kurmaları eleştiriliyor”⁴⁸⁹ yazmaktadır.

“*Lizbon, 26 Mayıs*” başlığıyla 12 Temmuz 1812 tarihli gazetede “Petersburg'dan Viyana ve Paris'e sık sık haber geldiği, Ruslar'ın, Türklere karşı herhangi bir operasyon girişiminde bulunmadığı, Bonaparte ile bir konferans yapmayacağı onun yerine ordusunun başında bulunacağı”⁴⁹⁰ yazmaktadır.

“*Ordunun Resmi Kısmı, 8 Eylül*” başlığıyla 20 Kasım 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rusların resmi raporuna göre, iki ordunun da kaybı çok büyüktür. Fransızlar, Moskova'yı terk etti. Eflak ve Boğdan tümenleri ve Türklere karşı savaşan Napolyon birlikleri bölgenin coğrafi şartlarına uyum sağlayamaması sebebiyle geri çekildi. Rusların bu savaşı kazanacaktır⁴⁹¹.

“*Berga, 14 Kasım*” başlığıyla 26 Aralık 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Fransa'dan, Kuzey'e dair hiçbir haber alınmadı. Türk ve Rus orduları, Napolyon'u büyük bir geri çekilmeye zorladı. Açlık ve yokluğun hüküm sürüyor. En iyi Fransız askerleri kaybedildi ve Alman İmparatoru'ndan İspanya'daki Fransız ordularını takviye etmesi için 150 asker talep edildi⁴⁹².

“*Berga, 18 Ocak*” başlığıyla 25 Ocak 1813 tarihli gazetede “Rus ve Türk ordularının Almanya topraklarını çoktan aştığı ve bir maceracının maceraperest arzusunu ortaya koyduğu söylenir.”⁴⁹³ Yazmaktadır.

“*Manresa, 11 Şubat*” başlığıyla 22 Şubat 1813 tarihli gazetede “Türkler, Napolyon'a karşı Avusturya İmparatoru beyanda bulunmazsa, tüm ordularının ilerlemeleri, eyaletleri işgal etmeleri ve onu yenmelerini emredeceğini söyleyerek korkuttu, bunun sonucunda İmparator Francis Paris'e üç kurye gönderdi⁴⁹⁴” yazmaktadır.

“*Paris, 2 Mart*” 3 Nisan 1813 tarihli gazetede “Viyana'dan gelen ulakların Bonaparte'nin Anlaşmayı kabul etmemesi halinde Alman ve Türk imparatorluklarıyla arasındaki kopukluğun kesin kabul edilecek”⁴⁹⁵ yazmaktadır.

“*Fransa*” başlığıyla 15 Nisan 1813 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

⁴⁸⁹Diario de Mallorca, 26.05.1812,s.2-3.

⁴⁹⁰Diario de Mallorca, 12.07. 1812,s.2-3.

⁴⁹¹Diario de Mallorca, 20.11. 1812,s.4.

⁴⁹²Diario de Mallorca, 26.12. 1812,s.4.

⁴⁹³Diario de Mallorca, 25.01. 1813,s.3.

⁴⁹⁴Diario de Palma, 22.02.1813, s.3.

⁴⁹⁵Diario de Mallorca, 03.04.1813,s.2.

Viyana'dan gelen postalar; Bonaparte, Avrupa'nın yatışmasına yönelik girişimlerde bulunmazsa Almanya ve Büyük Türk İmparatoru arasında kaçınılmaz kırılmaların yaşanacağına işaret ediyor. Bu olaydan sonra senato, devlet konseyi, bakanlıklar ve büyük çoğunluğuna imparatorun da katıldığı oturumlar düzenlendi ve gelen postaların sonuçlarını tartışıldı⁴⁹⁶.

“*Dış Haberler*” başlığıyla 12 Temmuz 1823 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bayona'dan alınan 15 Nisan 1823 tarihli bir mektuba göre; Bilbao, Fransız birlikleri tarafından işgal edildi. Ordunun ihtiyaç duyduğu mühimmat ve yardım Argos şehrinden tümevarım yoluyla gönderildi. Yardım amacıyla birçok gemi ayrıldı, San Sebastian şehri direndi, topçu birlikleri için atlara ihtiyaç duyuldu, Pamplona şehri kararlılıkla Fransızları bekliyor. Fransız ordusu 10.000 askerle Madrid'e gelmeyeceğini düşünüyoruz. İngiliz gazetelerinden birine göre, San Sebastian ve Pamplona'yı almak ve diğer yerlerle iletişim kurmak ve oradaki mukabil garnizonları sürdürmek için Fransa'nın 20.000 askere ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir. Adını klasik eserlerle duyuran saygın bir kişinin Buenos Aires'den yazdığı Paris, 10 Mart 1823 tarihli mektuba göre; Ruslar ve Türkler arasındaki savaşta bir umut kalmadı. Yeniçerilerin itaatsizliği, Paşaların deneyimsizliği ve Mısır'ın çabalarıyla Türk İmparatorluğu tamamen dağıldı. Diğer yandan Yunanlıların mutlak bağımsızlık isteği, iyi önderlikleri, cesaretleri, zaferleri ve onları çevreleyen denizler üzerindeki imparatorlukları tarafından geri dönülmez biçimde kendilerini güvence altına aldılar. Bütün bunları kendi güçleriyle ve sözde kutsal ittifakın Hristiyan güçlerinin yardımı olmaksızın hatta onlara çektiydikleri zulme rağmen elde ettiler. Fransız hükümeti, aristokrat ve karşı-devrimci bölüğün boyunduruğu altında kaldı. Rusya, Avusturya ve Prusya'dan oluşan Üçlü İttifak, Fransız hükümetini İspanya'yı savaşla tehdit etmeye zorladı. İspanya'yı ıssız hale getirmek ve iç savaşı körüklemek için para ve entrikalar savurdular. Kamuoyuna daha çok güvenen ve her şeyden önce ulusuna egemen olmaya çalışarak, onu zenginleştirmek, ticaretini ve gücünü genişletmekle meşgul olan İngiliz hükümeti, kendini Avrupa'nın anayasal hükümetlerinin başına koymaya kararlı görünüyor⁴⁹⁷.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 13 Eylül 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul'dan 27 Haziran 1824 tarihli mektup Fransız Büyükelçisi için yapılan tören hakkında bilgiler vermektedir. Bu mektuba göre; Fransız Büyükelçisi, sabah saat 11.00'de Fransız elçiliği önünden at üzerinde resmi bir devlet töreniyle Divan'a çıktı. Sadrazamla görüştü, kendisine sadece sadrazamın giyebileceği bir kürk manto ve bir sadrazam atı hediye edildi. İkramlıklar bolca mevcuttu ve Boğaz'a gezintiye çıkıldı⁴⁹⁸.

“*Yabancı Haberler, Fransa*” başlığıyla 11 Eylül 1825 tarihli gazetede “Paris, 6 Ağustos tarihli haberde; Fransız Büyükelçisi Guileminot'un, Fransa Kralı tarafından

⁴⁹⁶Telégrafo menorquín, 15.04.1813, s.1.

⁴⁹⁷El Argos de Buenos Aires, 12.07.1823, s.1-2.

⁴⁹⁸Diario Balear, 13.09.1824,s.3.

hediye edilen yaldızlı gümüş vazoyu İmparator II. Mahmud'a sunmaktan onur duydu⁴⁹⁹.” Yazmaktadır.

“*Yabancı Haberler, Fransa*” başlığıyla 23 Ağustos 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

28 Temmuz 1826 tarihli Roma gazetesi *Notizie del Giorno*'dan gelen habere göre; Mısırlı Vali'nin oğlu İsmail sarayında bir okul kurdu. Bu okulda 9 ila 35 yaş arasında 100 öğrenci bulunuyor. Seçkin öğretmenler tarafından kimya, matematik, çizim, Yunanca, Latince, Arapça, Türkçe, Farsça ve Avrupa'nın neredeyse tüm modern diller öğretilecektir. Hükümet işleri sadece bu okuldan mezun olan gençlere verilecektir. Mısır'da, Fransız tarzında bir askeri okul açıldı. Bazı Fransız ve İtalyan subaylar, topçu ve mühendis ocaklarına fizik ve matematik dersleri öğretti. Kahire'de İtalyan matbaası tarzında bir matbaa kuruldu. Bu matbaada askeri eğitim için tercümeler yapıp ve basıldı. Arapça ve İtalyanca dillerinde olmak üzere resmi bir gazete basılacağı haberi duyuldu⁵⁰⁰.

“*Yabancı Haberler, Mısır*” başlığıyla 1 Ocak 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İskenderiye, 29 Eylül 1826 tarihli mektuba göre; Ali Paşa yeni kanalın çalışmalarını incelemek için Nighilo kasabasında birkaç gün durdu. 13 Eylül 1826 tarihinde Kahire'den İskenderiye'ye geçti, aşağı Mısır illerinin komutanlarıyla Fransız düzeni hakkında bir konferans düzenledi. Tüm dikkatini Fransız tarzında yenilediği ordusuna çevirdi. Genelkurmay başkanı Osman Bey'e, denizcilik disiplini ve sanatı ile ilgili tüm Fransız yönetmeliklerini Türkçe'ye çevirme görevini verdi ve sık sık askeri tatbikat yaptırmaktadır⁵⁰¹.

“*Yabancı Haberler, Fransa*” başlığıyla 3 Mart 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris, 9 Ocak 1827 tarihli güvenilir kaynaklardan ulaşılan habere göre; Fransız Büyükelçisi'nin aracılığıyla Yunanistan ile Osmanlı İmparatorluğu arasında bir kompozisyon elde etmek için İstanbul'da müzakere yapıldı ve düşmanlıkların askıya alınmasını önerildi⁵⁰².

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 9 Ekim 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris'ten alınan 8 Nisan 1827 tarihli habere göre; General Count Guilleminot aracılığıyla Rusya ve İngiltere'nin, Yunanistan ile ilgili önerilerini Türk Hükümetine kabul etmeye davet edildi ve Avusturya ve Prusya ise şimdiye kadar bu işte yer almadı⁵⁰³

⁴⁹⁹Diario Balear, 11.09.1825,s.2-3.

⁵⁰⁰Diario Balear, 23.08.1826,s.4.

⁵⁰¹Diario Balear, 01.01.1827, s.3.

⁵⁰²Diario Balear, 03.03.1827,s.1.

⁵⁰³Diario Balear, 09.10.1827,s.2.

“İngiltere” başlığıyla 25 Mayıs 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İspanyol Resmi gazetesi Gaceta de Madrid’in, The Morning Chronicle’den aldığı habere göre; Avusturya ve İngiltere hükümetleri, Fransa ve Rusya’nın, Türkiye ile ilgili istihbaratı olduğundan çok şüpheleniyor. Fransa’nın Akdenize saldırmak için büyük silahlar ürettiğini, bazı diplomatların Mısır’a bir çıkarma yapacaklarını öğrendiler. Fransa’nın Cezair üzerinde bir takım emelleri var. Avrupalı Güçlere bildirmeden Asya’daki büyük imparatorlukları istila edecek. Daha sonra Türkiye’nin Fransa’ya borçlu olduğunu iddia ederek tazminat olarak Mısır’ı alacaktır⁵⁰⁴.

“Fransa” başlığıyla 13 Kasım 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris 4 Ekim 1828 tarihli habere göre; Fransız hükümetinin Napoli ve Mora’dan yapılacak sefer malzemesi için Brindisi limanında bir depo almasının bir anlaşma ile imzalandı. Bu limandan Mora’ya gerekli yazışmaları ve diğer ihtiyaçları taşımak için birkaç vapurun da görevlendirildi. Paris’ten merkeze olan yazışmaların bu limandan ve Ancona’dan yapılabilecek, ilgili kuryelerin kuruldu.

Petalidi Kampı başlığıyla haberde 7, 8 ve 10 Eylül 1828 tarihlerinde Özel yazışma’ya göre; Ordu en iyi durumda ve çok iyi bir şekilde yoluna devam ediyor. Görünüşe göre; sadece müzakerelere yardımcı olmak ya da en iyi ihtimalle destek olmak için buradayız. İngiliz Amiral, tüm Büyükelçilerin toplandığı gibi, her biri kendi başına, Türkler, hiçbir şeymiş gibi görünse de, bütün bu beyler kadar onların da bildiğine inanıyoruz. İbrahim Patras’tan ayrıldı; ama nerede olduğunu ve bir iş olup olmadığını kesin olarak bilmiyoruz. Memurlar ülkeyi keşfetmek, ne yapılması gerektiğini görmek için çeşitli noktalara gönderildi. Şimdiye kadar hiçbir eksiklerimiz yok ve neredeyse hasta yok. İlerlemek için elimizde çok az güç var ama şu anda bunun hakkında hiçbir şey söylenmiyor ve bu durumda bizi çevreleyenlerden hangi kareden başlayacağımızı da bilmiyoruz. Görünüşe göre Yunanlılar ne yaptıklarını veya ne istediklerini bilmiyorlar ve başkanları onları yönetmek için büyük bir acele içinde.

8 Eylül 1828

Kendimizi, Süleyman Bey’in komutan olduğu ve Türklerin işgal ettiği bir yer olan Coron’dan üç fersah uzakta kamp kurmuş bulduk. Sıcaklık hala çok aşırı, dün gölgeye yerleştirilen Reaumur termometresi 37 dereceyi gösteriyordu: akrepler bizi çok rahatsız ediyor çünkü bu ülke akreplerle dolu.300 adam akrepler tarafından ısırıldı; ama neyse ki, sokması dayanılmaz acıya neden olsa da kısa sürede iyileşiyor. Arazi genellikle dağlık ve çok verimlidir. Sakinleri fakirdir, kavrulmuş darı üzerinde yaşarlar, genel olarak güvensiz ve açgözlüler. General dün, birlikleri gözden geçirdi, bu nedenle Kont Maison çok memnun oldu ve bugün bunun kanıtı olarak, seferin subaylarına bir miktar taze et verildi. Görünen o ki, İbrahim Paşa kararını değiştirmiş ve Mora’yı silahlarla doğrulamak zorunda kalana kadar tahliye etmeyeceğini bildirmiştir. Yarın General Sebastiani, tugayının ve bir ordu

⁵⁰⁴Diario Balear, 25.05.1828, s-4-5.

bölüğünün başında Goron'a saldırarak. Denizciler ve istihkâmcılar ve aynı zamanda üç firkateyn meydanı deniz tarafından bombalayacak: garnizonu sadece yaklaşık 800 Türk'ten oluşuyor.

10 Eylül 1828

Generaller Maisson ve Higonet, İbrahim'i imzaladığı söylenen anlaşmaya uymaya zorlamak için birliğin geri kalanıyla birlikte Navarino'ya yürüyecekler. Sahası kuzeyden 4 fersah uzaklıkta olan Turco fago adıyla bilinen Yunan generali Miste. Aro, dün General Maisson'un verdiği incelemeye tanık olmak için dört amiriyle birlikte geldi. Taze ekmek yemeye başlamadık. Görünüşe göre Hükümet, kampanyanın en büyük ekonomiyle yürütülmesini istiyor. Navarino'ya gitmek için hazırlıklarımızı yapacağız, buradan size yazacağım.

Petalidi'den gelen bir başka mektupta ise şu ayrıntılar yer alıyor: 2. Mühendis Alayı'nın 4 bölümü solumuzun arkasındaki bir alanda kamp kurdu. Sağlığın tadını çıkarın. Mükemmel bir et suyu yaptığımız kaplumbağaları yakalamaya devam ediyoruz. Malzeme eksikliğinden dolayı fırın yapamayınca, Montpellier'de adet olduğu gibi, onları yerde yapmak zorunlu hale geldi ve bu nedenle her gün ekmek payımız var. Ayın 10'unda ordunun geri kalanı Navarino'ya yürüyecek. İbrahim'in askerlerini topladığı yer. Askerlere daha az yükleri olması için kıyafetlerinin bir kısmını gemilere bırakmaları emredildi. Yunanlılar ayakkabılarımızı o kadar çok rağbet gösteriyor ki, her bir çift için 20 frank ödediler. Bu durum askerin ayakkabılarını satmasını önlemek güçlü önlem almamız gerektiğine yol açtı. Navarino'yu işgal ettikten sonra Patras'a, oradan da Atina'ya yürüyeceğimizi düşünüyoruz. Atlar şimdiye kadar yulafla besleniyor. Direnişle karşılaşmaktan başka bir şey istemiyoruz⁵⁰⁵.

“Fransa” başlığıyla 18 Haziran 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris, 24 Mayıs 1830 tarihli habere göre; Provence gemisi, donanmanın bir buharlı gemiyle çekilen bölümünde Cezayir'in istihkâmlarına saldırarak ve Tridente ve Brestaz gemileri onun önderliğinde olacak, Cezayir Daylığı'nın başkomutanlarından bir Bey, Fransa'dan yana, Türk ordusu 150.000 düzenli piyadeye sahiptir.⁵⁰⁶

“Fransa” başlığıyla 6 Temmuz 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Cezayir, 23 Mayıs 1830 tarihli Teğmen Bay d'Assigny'nin Donanma Bakanı'na hitaben yazdığı mektuba yer verilmiştir. Bu mektupta; la Aventura ve el Sileno Gemilerinin kaybı Fransız İmparatorluğu'na bildirmektedir. Bu olaya barbar adamların yaşadığı ve hatta Türklerin bile korktuğu bir düşman ülkesinde yaşanan korkunç bir havanın sebep oldu. Bir gece kazasında, yönlerini kaybettiler berberilerce, İngiliz oldukları zannedilerek tutsak tutuldukları ancak 3. gün bir Türk'ün onları kurtardı ve Cezayir Daylığı subaylarının onları korumak için nehrin karşı tarafında olduklarını söyledi⁵⁰⁷.

“Fransa” başlığıyla 31 Temmuz 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

⁵⁰⁵Diario Balear, 13.11.1828,s.4-5

⁵⁰⁶Diario Balear, 18.06.1830,s.1.

⁵⁰⁷Diario Balear, 06.07.1830,s.2-4.

Staoneli Kampı'ndan alınan, 19 Haziran 1830 tarihli Afrika Seferi'nden bahseden özel bir mektuba göre;

Restorasyondan bu yana üstlenilen çok zorlu bir eylemi sonuçlandırma anını size yazıyorum. Türkler bu sabah mevzilerimizin dört bir yanından büyük bir husumet ve korkunç bir gürültüyle üzerimize saldırdılar. Aynı zamanda, operasyon planlarında birlik, cüret ve hatta taktikler vardı, çünkü önceki günlerde kuvvetlerinin miktarını nasıl gizleyeceklerini biliyorlardı, bizi fark edilmeden yakalamak için büyük bir kurnazlıkla idare ediyorlardı. Ama ilk günlerden itibaren çizgimizin en zayıf noktalarını sağlamlaştırmaya özen gösterdik.

Türk-Cezayir milisleri saflarımızdan süngü ve kılıçla ölüm istemeye geldi. Konumumuzun bir bölümünü kaplayan küçük bir bulvar, ölüleriyle doldu ve bu bölge onlar için ölümcül oldu. Girişimleri ters gittikten sonra oraya daldılar.

Birliklerimizin düşmanı takip etmedeki aceleciliği o kadar yoğunlu ki, mevzisini koruyan siperlerde buluşamadı. Bu yüzden askerlerimiz muazzam bir ganimet aldı. Yiyecek, cephane ve silah bulduk ve tek parça halinde olan tüm toplarını aldık.

Bu olay orduyu heyecanlandırdı. Aynı yerde iki fırtına ve beş günlük kesin sonuç vermeyen aralıksız atışlar, eski gazilerle aynı karakteri gösteren deneyimsiz askerlerimizi sürekli yer kazanmak istemekle kızdırmıştı. Meydana gelen olayla birlikte, düşman ordusunun kargaşası büyük olmalı. Onları üç fersah kaçırdık ama yine de bizi başka bir mevkide bekliyorlardı. Hâlbuki orası ile Cezayir Meydanı arasında hiçbir şey olmadığını biliyoruz. Cezayir surlarının üç günlük yakınında olduğumuza inanıyoruz. Komşu kamplardan birçok Arap silahlarını bize teslim etmek için öne çıkıyor, ama biz onları evlerine gönderiyoruz.

Bu ülke sandığımız gibi kuru ve çorak değil. Topraklar ekilir; İspanya'daki gibi ağaçlar, çiçekler, pınarların tazelediği vadiler, çarklı meyve bahçeleri bulunuyor. Bu iklim, Yarımada'nın öğle vaktine benziyor. Tanrım, Yoruldum... Öğleden sonra saat beş buçuk ve devetüyünden yapılmış bir Arap çadırının altında dinleneceğiz⁵⁰⁸.

“İspanya” başlığıyla 7 Ağustos 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Tolon 9 Temmuz 1830 tarihli mektuba göre; Cezayir Dayısı, halkın isteklerini karşılayamadığını ilan ederek tahttan çekildi. Türk Hükümeti lağvedildi. Kamu hazinesinde her birinin değeri 6 ila 12 ruble arasında değişen 55.000 kuruş bulundu. Fransız ordusunun 14 Haziran'dan bu yana verdiği kayıp, ölü ve yaralı sayısı 2600 askere kadar çıktı. Cezayirlilerin 25 ila 30 asker kaybının abartılıdır 30 Haziran'da çok kanlı bir eylem oldu ve bunun sonucunda General Bourmont, Cezayir'in önündeki tüm mevzileri ve kaleleri ele geçirdi⁵⁰⁹.

“Fransa” başlığıyla 14 Ağustos 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

La Estafeta de Algiers'den (Cezayir Postanesi'nden) alınan Bayonne 3 Temmuz 1830 tarihli habere göre; 24 Haziran'daki eylemde askerlerden biri uyluğuna giren ve içinden

⁵⁰⁸Diario Balear, 31.07.1830,s.1.

⁵⁰⁹Diario Balear, 07.08. 1830,s.3.

isabet eden kurşunla yaralandı. Kan hastanesine kaldırılan yaralı, cerrah mermiyi çıkarırken tek bir şey düşünmüş. “Bana bir iyilik yaparak mermiyi bana verin, çünkü iyileşir iyileşmez Türklere atacağım ilk kurşun olacak.” Demiştir.

Bir turner onbaşı ve maiyetindeki subay, şiddetli ve tehlikeli bir çarpışmadan sonra bir Türk sancağını ele geçirdi. Ödülüyle geldiğinde, başka bir asker ona Türk subayının elinde çok para bulup bulmadığını sordu. Onbaşı, "Bilmiyorum çünkü sancağımdan başka bir şey aramıyordum" diye cevap verdi.

Staoneli çatışmasında elinden yaralanan bir asker, bir Türk subayından çok lüks bir tabanca almıştı, satmasını önerdiler, ancak "Beni yaralayan haydut benden kaçamayacak, kolayca tanıyabilirim, çünkü yüzüne iki süngü darbesi ile işaret bıraktım, iyileştikten sonra gidip bakacağım diyerek reddetti⁵¹⁰.

“*Fransa*” başlığıyla 18 Ağustos 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bayonne, 30 Temmuz 1830 tarihli haberden alıntıdır. Cezayir'de 15 ila 20.000 Yahudi var ve bunlar Fransızların işgalinden çok memnun olmalılar, çünkü Türk hükümeti onları şehre at sırtında gitmelerini yasaklayacak kadar zorladı. Derler ki, taşradan katırına binmiş bir yeşim taşı gelmiş ve Cezayir Bâbiâlılarından birine varır varmaz inip yaya olarak girmek için durmuş. Ancak bunu yapmadan önce, Fransız nöbetçiye katırının üzerinde görünmeye devam edip edemeyeceğini sorma cüretini göstermiş. Fransız askeri Seni kim durdurabilir demiştir. Tüm Yahudiler bu yeni özgürlüğe hayran kaldılar, büyük bir coşkuyla Fransızları neşelendirmeye başladılar. Yahudiler çok zengin ve çalışkan oldukları için çok yararlı olabilir. 1 Temmuz 1830 tarihli özel mektuptan alıntıya göre; 19'uncu harekâttan sonra Fransız birliklerinin Cezayir'de İmparatorluk kalesi önünden ilerlemek istedikleri, ancak bazılarının buna izin vermediği yazılmıştır⁵¹¹.

“*Türkiye*” başlığıyla 8 Eylül 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul, 10 Temmuz 1830 mektuba göre; Son haftalarda Fransız büyükelçisi ve Türk bakanlar, Cezayir savaşının tartışıldığı birkaç konferans düzenlediler. Halil Paşa geldikten çok sonra, kendisinin alt yüzbaşı olarak katıldığı bir bakanlar kurulu toplandı. Aynı gün büyük devletlerin elçileri cephaneliğe giderek, artık padişahın tüm güvenini kazanmış olan ve özellikle aralarındaki çekişmede Babıali'nin Fransa ve Berberi Eyaletlerindeki çıkarlarını savunmakla görevli olan amiral ile görüştüler. Görünen o ki Türkiye, Berberi naiplikleri üzerindeki haklarını korumakta büyük menfaate sahip ve Fransa'nın buna karşı çıkması durumunda divan, bugüne kadar onlar üzerinde uyguladığı egemenliği daima talep edecek. Türkiye, küçük deniz devletleri için ne kadar az korkutucu olsa da, Yunanistan meselesi henüz çözülmediği için, büyük devletler onu gücendirmekten ve ona en ufak bir şikâyet sebebi bile vermekten kaçınıyorlar. Kont Guilleminot, Babıali'yi Cezayir'deki olaylar ve Fransa'nın gizli planlarını hazırlamakla görevlidir. Ancak bu kişinin, ülkeyi

⁵¹⁰Diario Balear, 14.08.1830,s.2.

⁵¹¹Diario Balear, 18.08.1830,s.2.

korumaya çalıştığına inanılmasa bile, en azından Afrika kıyılarındaki barbarlık tahtını yıktığı ve yerine medeniyet tahtını kurduğu kesindir⁵¹².

“Fransa” başlığıyla 19 Kasım 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Cezayir müftüsü Hadi Hamid Efendi'nin, Fransa Kralına yazmış olduğu mektuptur. Türkçe'den aslına uygun olarak çevrilmiş bir mektubu ekliyorum: çünkü bana öyle geliyor ki mevcut koşullarda oldukça ilginç bir belgedir. Mektuba göre; Fransa'nın büyük bakanı, mutlu, zeki ve arkadaş canlısı Bay Bourmont'a. İlahi kutsama ve Ebedi'nin yardımının size eşlik etmesini diledikten sonra, Cezayir şehrine şiddetle girdiğiniz için, herkese karşı nazik davrandığınız için size teşekkür etmeye geldim. Cezayir'e güvenli bir geçiş sağladıktan sonra kimse benim silahlarıma veya teçhizatıma dokunmadı. Ben ve bütün Müslümanlar her gün ekmek ve diğer şeyler vermesi için Yüzbaşı Lasson'a emanet ettiğiniz için de size teşekkür ederim. Cezayir'den ayrıldıktan otuz gün sonra ve İzmir'de bulunmaktayım, tıpkı onların kaptanı olduğum gibi size de hayatım boyunca göstereceğim saygıyı göstermek için size yazmak zorundayım; Benim için yaptıklarımı asla unutmayacağım konusunda sizi temin ederim. Tanrı size, Yüzbaşı Lasson'a ve Fransa Kralı'na tüm refahı versin. Cezayir müftüsü Hadi-Hammed-Efendi⁵¹³.

“Fransa” başlığıyla 27 Ekim 1831 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris, 21 Eylül 1831 tarihli Fransız Temsilciler Meclisi'nde geçen konuşmadan alıntıdır. Fransız hükümetinin savaşın başarısından ve kuşatma altındaki bir yerde meydana gelebilecek olaylardan sorumlu olmayacağını ve olamayacağını gösteriyor. Yardımla ilgili olarak, Baltık'ta Polonya'ya yönelik yardımın alınabileceği bir liman bulunmadığını belirtiyor. Karadeniz'in Rus kıyılarına ulaşmak için İstanbul'daki Fransız büyükelçisinin başına gelenlerin de kanıtladığı gibi, Türk Hükümeti'nin de kabul etmeyeceği İstanbul Boğazı'nı geçmek gerekiyordu. Fransa ile Avusturya, Babıali'ye Ruslara karşı savaş ilan etmeye çağıran bir nota sunmanın tam zamanı olduğunu düşünüyor. Bu nota ayın 25'inde teslim edildi ve ertesi gün divan bunu bütün elçilere ilettiler. Bu elçi aldığı talimatlara uymadı ve aynı ayın 30'unda ve 31'inde hükümetine yazı yazarak diğer güçlerin büyükelçilerinin olanlardan habersiz olduğunu, o notanın kabinesini tehlikeye atacağını yazmıştır. Bay Guilleminot'un hükümetinin kendisine verdiği talimatlara uyması ve bu tür bir adım atmadan önce divanın durumu ve düzeni hakkında bilgi sahibi olması gerekiyor⁵¹⁴.

“Çeşitli Haberler” başlığıyla 21 Aralık 1832 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Mustafa Sidi Ömer, Mareşal olarak Hükümdar tarafından isimlendirildi. Çünkü eski Dayı zamanında bu itibarı işgal eden Türk'ün ölmesi üzerine bu bey, Paris'e geldi. Mağribi bir millete mensup olan Mustafa, Fransızlara olan büyük bağlılığı ve hükümetinin

⁵¹²Diario Balear, 08.09. 1830,s.1.

⁵¹³Diario Balear, 19.11.1830,s.2.

⁵¹⁴Diario Balear, 27.10.1831,s.3.

yumuşaklığıyla dikkat çekiyor. Varlığı hoş, tavırları güzel ve İtalyan dilini büyük bir rahatlıkla konuşuyor⁵¹⁵.

“Fransa” başlığıyla 6 Nisan 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Augsburg Gazetesi’nden alınan Paris, 27 Şubat 1833 tarihli habere göre; Doğu’daki olayların, Batı’da barışın pekişmesine katkıda bulunma olasılığı siyasi olarak hesaplanıyor. Hiç şüphe yok ki Fransa, İngiltere, Avusturya ve Rusya, Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılmasını önlemek için farklı gerekçelerle de olsa hemfikirdirler. Bu niyet birliği, konferanslara yer vermelidir ve eski monarşilerle aynı yolda yürüyen Fransa, böylece, büyük Avrupa ailesinin Temmuz Devriminde çizilen çemberde yer alacaktır. Londra Konferansı Müzakerelerinde de benzer bir sonuç verdi, Türk - Mısır sorunda aynı sonuç üretilcek⁵¹⁶.

“Türkiye” başlığıyla 15 Nisan 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul, 25 Şubat 1833 tarihli haberde; Babıali ve Fransız elçisi Baron de Roussin arasındaki görüşmeye yer verilmiştir. Bu görüşmede; Fransız elçisi Baron de Roussin’in, Rus filosunun müdahalesinin Osmanlı hükümetinin müzakerelerinde sahip olması gereken bağımsızlığı yok ettiği için Rus kabinesinden gelen yardımı reddedilmesi gerektiğini dile getirdi. Osmanlı’nın, Mısır ordusunun geri çekilmesini ve kararlaştırılan koşullara göre barışın kesin olarak sonuçlandırılmasını garanti etmesi halinde derhal geri çekileceğini beyan ettiği, bu şekilde İbrahim Paşa ve Babıali arasında arabuluculuk yapılıyor⁵¹⁷.

“Fransa” başlığıyla 14 Mayıs 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris 6 Nisan 1833 tarihli İzmir’den Tolon’a gelen mektuplardan, Çeşme, 27 Mart 1833’de işgal edildi ve Türk yetkililer tahttan indirildi. 28 Mart 1833’de Mısır filosu bu sularda olduğu için Sakız’da hükümet değişikliğinden korkulduğu yazmaktadır. İskenderiye’den 11 Mart’ta ayrılan Genel Vali’ye, Amiral Roussin’in Fransa adına sunduğu anlaşmayı kabul etmek istemediği haberini getirdi. Oğlu anlaşmanın askıya alınması emrini vermeyi açıkça reddetti. Paşa, İstanbul’a Arapların oyuyla gidilmesi gerektiğine inanıyor. Amiral Roussin’in, Babıali’ye kabul ettirdiği kararları Mehmet Ali’nin reddetmesinin nedeni, İskenderiye’den gelen 11 Mart 1833 tarihli mektupta açıklanmaktadır. Görünüşe göre meseleler karışık ve barış garanti edilecek bir durumda değil. Mısır paşası, Suriye’nin dört Paşa bölgesini ve Karaman’ın iki mahallesini istedi. Ayrıca, elindeki tüm kuvvetlerle bağımsız bir kara ve deniz ordusuna sahip olmak istiyordu. Hükümetinin aile içinde kalıtsal olmasını ve ölümünden sonra oğlu İbrahim Paşa’nın, yerine geçmesini talep etti. Kendi adına Babıali’ye bir haraç ödemeye razı oldu. Burada Fransa ve İngiltere’nin arabuluculuğuyla padişahın bu şartları kabul edeceği sanılıyordu. Dahası, her yerde

⁵¹⁵Diario Balear, 21.12. 1832,s.7.

⁵¹⁶Diario Balear, 06.04. 1833,s.3.

⁵¹⁷Diario Balear, 15.04.1833,s.3-4.

muzaffer olan İbrahim, kendisinin de söylediği gibi, Üsküdar'a yürüyüşünü yalnızca babasının emriyle askıya aldığı için olayların seyri değişmiştir⁵¹⁸.

“İstanbul, 16 Nisan” başlığıyla 10 Haziran 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gaceta de Augsburgo’dan alınan haber şöyledir:

Halkın huzursuzluğu bir nebze de olsa yatıştı, çünkü genel olarak tüm zorlukların kolayca aşılabacağına inanılıyor. Fransız elçiliğinde büyük bir sevinç var. Bay Varennes'in görevi, amacına tamamen ulaşmış ve İbrahim Paşa, Anadolu'yu boşaltmaya başlamıştır. Artık söz konusu olan, barışın sağlanmış sayılabilmesi için bazı formalitelerin düzenlenmesidir. Rusların mevzilerini koruyup korumayacaklarına veya geri çekilip çekilmeyeceklerine acilen bakılması gerekmektedir. Ancak Bay Boutenieff'in açıklamasının içeriğine bakılırsa, İbrahim birlikleriyle birlikte Suriye topraklarına çekilene kadar Rusların aramızda kalacağına inanmalıyız. Yani, Arapların geri çekilmesinin sorunsuz ve engelsiz olduğunu varsayarsak, yaklaşık altı hafta daha burada olacaklar ama bunca zaman içinde kaç olay meydana geleceği öngörülemiyor.

En ufak bir kaza, başkentin huzurunu bozabilir. Padişah buna iyice inanmıştır ve Rusların varlığından kesinlikle şikâyet etmeyecektir. Çünkü Padişahın kurtuluşu halkın koruyucusu olmasına bağlıdır. Boğaz'da Sultan'ın güvenliği için bir Rus kampı! Kanalda, İstanbul'un güvenliği için bir Rus filosu! Çanakkale Boğazı, Yunanistan ile serbest iletişim için Rus bayrağına açık! Ne değişim ama! Harika şey! Amiral Roussin tüm bunlar hakkında pek sakın değil ve sadece Fransa'nın ondan memnun olmasını istiyor. M. de Boutenieff ile Reis Efendi arasındaki yakın ilişkiler onu pek memnun etmez. Değişmez olanın değişmesini, Osmanlı Babıalisinin tek koruyucusun kendim olmasını isterdim; ancak Mehemet Ali'nin kesin yanıtı ona yeterince eziyet etti Tek kelimeyle, Doğu Akdeniz'de Fransız büyükelçilerinin şimdiye kadar sahip oldukları yüksek rütbeyi o kadar kolay geri kazanamayacak.

Fransız etkisinin burada tekrar hâkim olup olmayacağı tamamen İbrahim'in tavrına bağlıdır. İkincisi, Bay Varennes'in güvence verdiği kadar esnek olmadığı ortaya çıkarsa ve ikincisinin düşünceleri onu emekli olmaya karar vermeye yettiyse, Babiali, Amiral Roussin'e minnettarlığını ifade etmelidir. Ancak burada, M. de Varennes'in Araplar yürüyüş hazırlıklarını yaptıktan ve hatta kısmen geri çekilme hareketine başlayana kadar Konya'dan ayrılmadığı söylene de, Anadolu'nun tamamen boşaltıldığından şüphe duyanların sayısı az değildir.

Adana hükümeti mihenk taşıdır. İbrahim emeğinin karşılığı olarak bu fedakârlığı ister ve padişah bunun kendisine söylenmesini dahi istemez. Çok şey yaptığını ve muzaffer vasalının epeyce taviz aldığını düşünüyor.

İbrahim Paşa'nın Habeşistan valisi olarak kabul edildiği yeni tevhid-i hilal'in de kanıtladığı gibi, Şam ve Halep ile birlikte Suriye'yi ve Kandiye adasını gerçekten Mehemet Ali'ye bırakmış olsa da, Sultan tüm Rus yardımcı ordusundan sonra bu tavizleri kolayca geri

⁵¹⁸Diario Balear, 14.05.1833,s.3-4.

alabilir. İbrahim elde ettiği avantajlarla yetinecek kadar ihtiyatlıdır ve aşırıya kaçmaz. Rus birliklerinin Asya kıyılarına çıktığını zaten biliyorsunuz. Bu durum muhtemelen pek çok kişinin Bay Varennes'in iki hafta önce başlattığı müzakereleri hızlandırmasına katkıda bulunmuş olacak. Böylece artık Rusların bilmeden Fransız diplomasisine yardım etmek için geldikleri tespit edilebilir. İngiliz elçiliğinde de derin bir sükûnet hüküm sürüyor. Şu anda aramızda meydana gelen büyük ve olağanüstü olayların İngiliz ulusunu hiçbir şekilde etkilemediğine inansınlar diye. Geri kalanı için, Levant'ta ikamet eden tüm İngiliz ajanlarının, Avusturya'ninkilerle uzlaşmaları ve olağanüstü faaliyet gösteren Avusturya'ya göre hareket etmeleri için kesin emirler aldığından emin olun⁵¹⁹.

“*Bavyera*” başlığıyla 2 Haziran 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Münih 22 Nisan 1833 tarihli habere göre; 4 Nisan 1833'de Rus filosunun 50 asker çıkarıp ikinci seferi, kısmen Asya ve Avrupa kıyılarına, yakın tahkimatları işgal ederek Boğaz'a girdi. Amiral Roussin, içeriği artık bir sır olmaktan çıkan gizli mektuplarında, Mehmet Ali ile müzakerelerinin kötü başarısını İskenderiye'deki Fransız konsolosunun dinç olmamasına ve komuta eden amiralin başarısızlığına bağlıyor. Fransız donanması bu denizlerde heybetli bir tavır aldı. Bu vesileyle davranışının bir diplomattan çok iyi niyetli bir adam olduğunu da ekliyor⁵²⁰.

“*Türkiye*” başlığıyla 10 Haziran 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

La Gaceta de Malta, Mısır genel valisinin ordusunun sayılarını 80 olarak hesaplayan bir bildiri sundu. Ancak Kahire Gazetesi bu hatayı düzeltiyor ve orijinal belgelere dayanarak Mısır kuvvetlerini 190.444 adama çıkardığını söylüyor. İskenderiye cephaneliğinde ve maiyetinde 8558 işçi ve çalışan bulunmaktadır. İbrahim'in ordusu yalnızca 82.944 kişiden oluşuyor. Paris, 5 Mayıs 1833 tarihli habere göre Doğu sorunu henüz sonuçlanmadı: Söylenenlere göre Bay Pozzo-di-Borgo, dün Broglie Dükü ile yaptığı konferansta, Rus birliklerinin, iki ülke arasında barış sağlandıktan sonra bile, güvence verdiği, Padişah ve Mehmet Ali, Adana ve Urfa kazalarına ilişkin soru bitmeden Boğaziçi'nden çekilmeyeceklerdi. Fransız bakan, Fransızların Antep'i aldıktan sonra Belçika'daki hata yapma hızını söyledi. Rusların, durumun farklı olduğunu söyledi; çünkü Fransızların Belçika'ya müdahalesi, Fransa ile İngiltere arasında, taslağın hazırlanmasında diğer üç Devletin bakanlarının yardım ettiği bir anlaşma sayesinde olmuştu. Rusya İmparatoru Doğu'nun işlerine kendi hareketiyle ve bir anlaşmanın barışçıl koşulları olmadan müdahale etmişti.

“*Fransa*” başlığıyla 10 Haziran 1833 tarihli aynı gazetede şu yazmaktadır:

Gemiler arası iletişimle Cezayir'den alınan Paris 5 Mayıs 1833 tarihli mektuplara göre; Mareşal Soult'un 4 Nisan ve 16 Nisan'da Cezayir'de aldığı emirle, Cezair'i başkomutana ve

⁵¹⁹Diario Balear, 10.06.1833,s.1-2.

⁵²⁰Diario Balear, 02.06.1833,s.1.

sivil görevlisine devredecek ve burada yerleşik Avrupalılara uygulanan Fransız mevzuatı uygulanmayacaktır⁵²¹.

“Türkiye” başlığıyla 19 Temmuz 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul, 13 Mayıs 1833 tarihli habere göre; Mısır’da, Osmanlı ile savaşın devam edeceğinden korkulmadığı halde İbrahim ordusunu geri çekmeye başlamıştır. Mısır ve Babıali arasındaki ilişkiler yakın gelecekte bize pek sakin olacak gibi görünmüyor. Yeniden savaş sesleri dolaşıyor ve arada Fransa ve Rusya korkusu var. Bu doğrulansaydı, bu ülkede savaş sahnesi olmaktan çıkar mıydı? Çanakkale Boğazı’nda beliren İngiliz-Fransız filosunun komutanlarının, boğazı isteyerek veya zorla geçme emri aldıklarını kalelerin komutanına bildirdiklerini, Türk komutan geçişe izin vermeyeceğini söyledi. Yine de bir Fransız gemisinin Çanakkale Boğazı’na girmeye çalıştığını ve üzerine ateş edildiğini ekliyor. Ancak mevcut koşullarda bu haberlerin dayanağını değerlendirmek mümkün değil, ancak bir şeyler olduğundan şüphelenmek için de veri bulunmaktadır. Kont Orloff’un Türk hükümetinden Çanakkale Boğazı’ndan tüm yabancı savaş patronlarının geçişini reddetmesini kesinlikle talep ettiğini iddia ediyorlar. Yeniden birleşen kadroların olumsuz bir yanıtla memnun olup olmayacağı henüz belli değil. Boşnak haberleri önem vermeye devam ediyor⁵²².

2.1.5.1. Türkiye-Fransa haberlerinin değerlendirilmesi

İspanyol basınında Türkiye- Fransa ile ilgili toplamda 42 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin sadece 5 tanesi İstanbul kaynaklıdır geriye kalan diğer haberler ise Paris başta olmak üzere Avrupa kaynaklıdır. Cezayir Meselesinin gündemde olduğu 1830 ve 1833 yıllarında diğer yıllara oranla daha yoğun bilgi akışı gerçekleşmiştir.

Türkiye-Fransa haberleri incelendiğinde İspanyolların kendi iç ve dış meselelerinin Türkiye-Fransa haberlerine yansıdığı görülmektedir. Napolyon’un İspanya işgali ve Napolyon’a karşı bağımsızlık mücadelesinin sürdüğü 1808-1813 tarihleri arasındaki İspanyol basınında Napolyon, “gaspçı, entrikacı, safsata antlaşmalarla soygun ve imha amaçlı”, Türkler üzerine yeni fetih hareketi adı altında diğer Avrupa devletlerini bölmek isteyen doyumsuz bir canavar olarak tasvir edilmektedir ve eleştirilmektedir.

1813 sonrası dönemde Fransa devleti adına II. Mahmut’a sunulan ve Osmanlı’dan Fransa’ya gönderilen hediyeler hakkında haberler bulunmaktadır. 1827’de Fransız Büyükelçisi’nin Yunanistan ile Osmanlı İmparatorluğu arasında bir kompozisyon elde

⁵²¹Diario Balear, 10.06.1833,s.2.

⁵²²Diario Balear, 19.07.1833,s.3.

etmek için İstanbul'da müzakere yapılması ve düşmanlıkların askıya alınmasını önerisi Yunanistan meselesinde Fransa'nın aktif rol aldığı görülmektedir.

1828'de İspanyol haberlerinde ise Fransa'nın, Akdeniz'e saldırmak için büyük silahlar ürettiği ve bazı diplomatların Mısır'a çıkarma yapacaklarını, Avrupalı Güçlere bildirmeden Asya'daki büyük imparatorlukları istila edeceği yazmaktadır. Bu haber üzerine, Fransa'nın Mısır ve Cezayir üzerindeki bir takım emelleri olduğu, sonra ki Türkiye'nin Fransa'ya borçlu olduğunu iddia edilerek tazminat olarak Fransa'nın Mısır'ı alacağına dair yorumlar bulunmaktadır. 1830 tarihinde Fransız donanmasından Türklerin bile korktuğu, barbar adamların yaşadığı Cezayir sularında kaybolan mürettebatın Türkler tarafından kurtarıldığı bilgisi verilmiştir. 1830-1833 Türkiye-Fransa haberlerinde Cezayir ve Mısır'ın ele geçirilme çabaları, Fransızların bölgedeki çatışmaları basına konu olmuştur. Cezayir dayısının, halkın isteklerini karşılayamadığını ilan ederek tahttan çekilmesi, Türk Hükümeti lağvedilmesi, Cezayir hazinesinde her birinin değeri 6 ila 12 ruble arasında değişen 55.000 kuruş bulunması, Fransız General Bourmont'un, Cezayir'in önündeki tüm mevzileri ve kaleleri ele geçirmesi haberleri İspanyolların yorumlarını doğrulamaktadır.

2.1.6. Türkiye - Eflak ve Boğdan haberleri

İspanyol basınında Türkiye- Eflak ve Boğdan ile ilgili toplamda 24 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin ilki 3 Ağustos 1809 tarihli *Diario Mercantil de Cádiz* gazetesinde sonuncu haber ise 29 Temmuz 1833 tarihli *Diario Balear* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberlerin kaynak niteliği gösterilmek için gazete ve dergilerde takdim edildiği şekilde, kronolojiye ve çeviriye sadık alınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

3 Ağustos 1809 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Sırpların, Vidin civarında Türklere yenildiler ve Türk zaferinin bir işareti olarak İstanbul'a beş yüz kişi gönderildi. Fetislam yakınlarında da Türk zaferi yaşandı 5 Haziran 1809'da Babıali'ye, Hurşid Paşa komutasındaki birlikler tarafından Nissa civarındaki Sırpların, tamamen yok edildiği haberi ulaştı⁵²³.

“*Alman İkarus*” başlığıyla 10 Ağustos 1811 tarihli gazetede “Tercüman Apostoliky tarafından gönderilen Hermannstad, 11 Haziran 1809 tarihli mektuptan bilindiği üzere Bükreş'te bulunan Türk karargâhından Erdel'e gelen Hamit Efendi'nin büyük bir hürmetle karşılandığı”⁵²⁴ yazmaktadır.

⁵²³Diario Mercantil de Cádiz, 03.08.1809, s.6.

⁵²⁴El Conciso, 10.08.1811, s.7-8.

“*Türkiye*” başlığıyla 5 Nisan 1813 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

İstanbul, 12 Aralık 1812 tarihli mektuba göre; Sadrazam henüz Şumnu'dan ayrılmaya çalışmıyor, Sırlarla müzakereler tamamlanmadan ve Vidin çevresinde sükûnet yeniden sağlanmadan bu ülkeyi terk etmesi kolay olmayacak. Sırlarla bir anlaşma imzalandı, Belgrad'da bir Türkbaşı olacak, meydana sadece 200 Türk askeri getireceği ve garnizonun geri kalanının güvence altına alındı. Sırp makamları vergi koymanın yanı sıra iç idareden de sorumlu olacak. Ancak bu yetkililerin Sultan için Belgrad Paşası'na miktarı henüz bilinmeyen bir haraç ödeyecekler. Ayrıca, bir savaş durumunda Sırların, Babıali'ye 15.000 adam, 10.000 piyade ve 5.000 süvari ile yardım edeceği söyleniyor.⁵²⁵

“*Macaristan*” başlığıyla 24 Ocak 1814 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Fransız Gazetesi Diario İmperio'dan alınan Semlin 9 Kasım 1813 tarihli mektuba göre; Bosna-Hersek Paşası, komutasındaki birliklerle Belgrad'a geldi. Sırbistan'daki Türk ordusu şu anda 800 kişidir. Sırp komutan Kliwatz hala Nissa tarafındaki gemilerde, küçük bir isyancı birliği tarafından işgal edilmiş durumda, ancak 250 kişilik bir Türk kolordusu tarafından kuşatıldı.⁵²⁶

“*Barselona, 17 Nisan*” başlığıyla 22 Nisan 1821 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Boğdan ve Eflak'ta patlak veren devrimin ayrıntıları, Candia adasının da devrim yapılacağına işaret etti. Rusya, Boğdan ve Eflak'taki devrimi destekliyor. Macaristan'da da büyük bir devrimin işaretleri bulunuyor. Macaristan'a İtalyan birlikleri çok güçlü bir destek sağlıyor.⁵²⁷

“*Almanya*” başlığıyla 30 Nisan 1821 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Augsburg'dan alınan 5 Nisan 1821 tarihli habere göre; Boğdan, Eflak ve Bulgaristan'da patlak veren devrimin ciddi bir hal aldı. Avusturya ve Rusya şartların gerektirdiği tedbirleri almaya karar verdiler. Bu güçlerin, isyancıları bastırmak için Babıali ile birlikte hareket edip etmeyeceklerinin belli değil. Bu olaylar, Divan'ı büyük bir şaşkınlığa uğrattı. Ali'ye karşı hareket eden Türk ordusu henüz başarılı olamadı.⁵²⁸

“*Barselona'dan Özel Haberler*” başlığıyla 14 Mayıs 1821 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Eflaklı ve Boğdanlılar, Getalar ve Daçyalıların torunlarıdır. Hırslıdırlar, intikamcıdırlar, cesurdurlar, kadere inanırlar ve bir Türk'ü öldürmekten çekinmezler, şehzadelerini ve boyarlarını seçerler. Halkı bir Müslümana itaat etmek zorunda olmadıkları için özgür olduklarına sanmaktadır. Oldukça bereketli bir ülkedir. Ancak atları Kazaklarınkinden daha güzel değildir Bükreş veya Eflak'tan üç kat daha fazla nüfusu olan. Boğdan'ın başkenti olan Yaş, 30.000 nüfusa sahiptir. İtalyan dilinin en fazla konuşulduğu yer olması dikkat

⁵²⁵Diario de Mallorca, 05.04.1813,s.1-2.

⁵²⁶Diario de Mallorca, 24.01.1814,s.3.

⁵²⁷Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 22.04. 1821, s.3.

⁵²⁸Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 30.04. 1821, s.1.

çekicidir; zenginler çocuklarını İtalya'ya okumaya gönderirler ve bir tür milli gurur için Trajan'ın (1) kurduğu bir koloniden köken bulmaya çalışırlar.

(1)İspanya'da doğan güçlü komutan Trajan Roma tarihinin çalkantılı dönemleri arasında Beş İyi İmparator Dönemi başlarda gelir. Bu beş imparator hanedan soyunun devamı olarak seçilmek ve barışçıl bir ortam oluşturmak için özelce seçilmiş ve eğitilmişti. Söz konusu beş imparator arasından İmparator Trajan “en iyi” anlamına gelen Optimus unvanıyla anılmaktadır. Trajan Roma'yı en geniş sınırlarına ulaştırmakla kalmamış aynı zamanda tebaasına karşı çok iyi, ona başkaldıran yabancılara karşı ise çok acımasızca davranmıştır. National Geographic. Kristin Baird Rattini. 24 Haziran 2019⁵²⁹.

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 6 Haziran 1821 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

İstanbul, 25 Nisan 1821 mektuba göre; Eflak ve Boğdan'da ayaklanma olduğu haberini alan Divan'a yapılan öneriler sadrazam tarafından siyaset dışı, müftüler tarafından da dinsiz olduğu gerekçesiyle reddedildi ve eleştirildi. Yani Osmanlı İmparatorluğu'nun uçsuz bucaksız topraklarında bütün Hristiyanların katledilmesi ve Afrika'dakiler de dâhil olmak üzere sayıları yaklaşık 12 milyonu bulan bu vahşet reddedildi. Ancak iki devlet başkanı o sırada görevden alındı, bu da hükümetin niyetinin iyi bilinmesini sağlayan bir önlemdi. Tüccarların evlerini yağmalamakla başlayan, Yunan meclisinin tüm üyeleriyle birlikte işkenceden yargılanan ve daha sonra Padişahın emriyle Puscua gününde bazılarıyla birlikte alenen asılan saygıdeğer din adamı Rum Patriği Gregory'nin şahsına da el koymakla başlayan, yoksul ve en zalim bir ırk olan Türk halkının dizginleri çözüldü. Yüzlerce Hristiyan halk tarafından katledildi ve Pera banliyösünün bütün sokakları yandı, tüm sakinleri öldü. Osmanlı imparatorluğu nihayet yaklaşan bir çözülme tehdidi altındadır; ama bu devasa ayının düşüşü belki de Avrupa ve Asya'da yeni ve evrensel bir ateş olmadan gerçekleşmeyecek. Bu tehlikenin Fransa ve İngiltere'yi uyuşukluklarından kurtarmasını ve verimli işbirliğinin gelecekte bizi yeni Tatar baskınlarından korumasını diliyorum⁵³⁰.

“*Almanya*” başlığıyla 9 Temmuz 1821 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Hermunstadt 28 Mayıs 1821 tarihli habere göre; Odessa'da Türkler tarafından kurban edilen beş piskoposun daha cesetlerinin bekleniyor. Yunanlılara, Türkler tarafından yapılan bu kadar çok zulmün sonunda Sırp'lar da isyan etmek için silahlanacak. Patriğe yapılan işkencelere Türk halkı alkışları ile eşlik etti. İstanbul'un yeni patriğinin sonu da trajik olacak. Halk bu patriği sakalından çekerek sokaklara çıkardı ve yeniçeriler bu patriği zorla kurtardı. Türkler, Ukrayna ve Eflak ile iletişimi kestikler, bu yüzden artık o yoldan haber alınamamaktadır⁵³¹.

“*Dış Haberler*” başlığıyla 24 Ağustos 1822 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

⁵²⁹Diario Constitucional de Barcelona, 14.05.1821, s.2-3.

⁵³⁰Diario Constitucional de Barcelona, 06.06.1821, s.2.

⁵³¹Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 09.07. 1821, s.1.

Almanya, Transilvanya'nın Cronstrudt kentindeki 8 Nisan 1822 tarihli yazışmaların yer verildiği mektuba göre; Osmanlı birliklerinin Eflak ve Boğdan'a girdiği andan itibaren, vahşet eylemleri yapmaktan vazgeçmiyorlar. Bu bölgenin sakinleri sefil şartlarda yaşıyor. Osmanlı ordusuna erzak taşımak zorunda oldukları için bu bölge halkı oldukça ağır şartlarda yaşıyor. Salih Paşa komutasında 30 bin asker geldi, acil şekilde yardım gelmezse burada yaşayan halkın öldürülecek. Eflak ve Boğdan bir kapitülasyonla Bâbîâli'ye bağlıdır. Bu eyaletler, her yıl İstanbul'a göndermek zorunda oldukları belirli bir haraç karşılığında kendi seçtikleri şehzadeler tarafından kendilerini yönetiyorlar. Türk hükümetine yakın, temsil hakkına sahip elçiler, çevrelerindeki paşaların tacizlerine maruz kalıyor. Sık yapılan değişiklikler nedeniyle kendi yasalarını ve dinlerini koruyamamaktadırlar. Bu eyaletlerdeki şehir ve köyler haydutlarla çevrili durumdadır. Binlerce aile köleliğe sürükleniyor ve Tuna'yı geçmek zorunda bırakılıyorlar ve bu insanların çoğu esaretten ya da ölümden kaçmak için İslam'ı kabul etmek zorunda kalıyor. İngiltere 23 Mayıs 1822 Londra tarihli habere göre; Türkler Boğdan ve Eflak eyaletlerini boşaltmaya başladı. Kaptan Paşa, 5.000 asker kaybıyla Sakız adasını ele geçirdi. En az 25.000 Rum öldü. Ruslar ve Türkler arasında savaşın çıkmayacağına inanıldığı için, Avrupa'nın bütün devletlerinde genel olarak kamu fonları arttı⁵³².

“*Dış Haberler*” başlığıyla 30 Ekim 1822 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

El Observador Austriaco gazetesinden alınan İstanbul 10 Haziran 1822 tarihli habere göre; Rumeli Seraskeri ile Kâhya Bey arasında neredeyse her gün yapılan konferanslarda Boğdan ve Eflak meseleleri üzerinde gizli görüşmeler devam ediyor. Milletvekiller, hiçbir yabancıyla iletişim kurmuyor, Eflak ve Boğdan Prenslikleri için de Hospodarların seçildi. Ancak yabancı büyükelçilerine ve kamuoyuna Ramazan sonrasına kadar bilgi verilmeyecek⁵³³.

“*Dış Haberler*” başlığıyla 30 Mart 1823 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Viyana 2 Aralık 1822 tarihli İstanbul'dan gelen 9 ve 11 Kasım tarihli raporları içeren habere göre; İstanbul'da bazı Filipinli tüccarlarının Yunanlılarla aralarında bir yazışma olduğu için idam edildi. Yunan Senatosu tarafından yayınlanan anayasanın aktarılması ve dağıtılmasında görev alan bazı kişiler ise ölüm cezasına çarptırıldı. 8 Ekim'de Eflak Kaymakamı Constantino Negri'nin Mora'daki isyancıların başı olan kardeşi Theodoraki ile gizlice görüştüğü ve operasyonlarda aktif rol oynadığı öğrenildiği için idam edildi. Boğdan'ın son Kaymakamı Estevan Vogorides'in Asya'ya sürgüne gönderildi⁵³⁴.

“*Bavyera*” başlığıyla 31 Temmuz 1824 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

İstanbul'dan 1 Haziran 1824 tarihinde Augsburg'a gelen mektuba göre; 27 Nisan'dan beri Reisefendi ve Lord Strangford arasında Eflak ve Boğdan'ın tahliye edilmesi için görüşmeler yapılıyor. Bükreş ve Yaş Antlaşmalarına göre Tuna Nehri'nin sağ tarafının

⁵³²El Argos de Buenos Aires, 24.08.1822, s.2-3.

⁵³³El Argos de Buenos Aires, 30.10.1822, s.1-2.

⁵³⁴El Argos de Buenos Aires, 19.03.1823, s.1-2.

işgal edilmesi emri verildi. Baron de Otenfels'in bu konu üzerine bir konferans yaptı ve Osmanlı'ya bir not gönderdi ancak Osmanlının oyalayıcı politikalarından dolayı bir sonuca ulaşamadı⁵³⁵.

“*Türkiye*” başlığıyla 26 Haziran 1826 tarihli gazetede şu haber “5 Mayıs 1826 tarihli İstanbul'dan gelen habere göre; Sırp milletvekillerinin Sırbistan'ı terk etti ve Eflak- Moldova Prensi ve Prensesi için postalar istendi” yazmaktadır⁵³⁶.

“*İngiltere*” başlığıyla 27 Haziran 1826 tarihli gazetede şu haber “Times gazetesinden alınan habere göre; Türkler'in Moldova ve Eflak'ı boşalttı. Hospodarlar, Rusya'nın koruması altında alındı. Divan, Bükreş Antlaşması uyarınca Rusya'ya kalelerini bıraktı” yazmaktadır⁵³⁷.

“*Fransa*” başlığıyla 28 Haziran 1826 tarihli gazetede şu haber “17 Mayıs tarihli Viyana'dan gelen habere göre; Türk Kabinesi sınırlara gitmek için iki Genel Kurul atadı. Rehin tutulan milletvekilleri serbest bırakıldı. Boğdan ve Eflak eyaletlerinin tahliyesi için son emri verdi” yazmaktadır⁵³⁸.

“*Türkiye*” başlığıyla 21 Temmuz 1826 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

İstanbul, 25 Mayıs 1826 tarihli mektuba göre; 1 Ekim 1825'te yapılan konferansta, Eflak ve Boğdan 'nın mevcut durumunun 1821 ayaklanmasından farklı olduğu için Büyükelçiye verilen sözler üzerine tamamen yenilenmesi gerekti. Osmanlı, söz konusu prensiplere ilişkin olarak sadece ayrıcalık verilmekle kalmayıp aynı zamanda antlaşmaların Rusya tarafından icra edilmesini güvence altına almalıdır. Sırlar ve milletvekillerine yapılan davranışların neticesinde Ruslar, Divan'a Bükreş Antlaşması'nın 8. Maddesini uygulama hakkını talep etti⁵³⁹.

“*Almanya*” başlığıyla 9 Temmuz 1821 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Hermunstadt 28 Mayıs 1821 tarihli habere göre; Odessa'da Türkler tarafından kurban edilen beş piskoposun daha cesetlerinin bekleniyor. Yunanlılara, Türkler tarafından yapılan bu kadar çok zulmün sonunda Sırlar da isyan etmek için silahlanacak. Patriğe yapılan işkencelere Türk halkı alkışları ile eşlik etti. İstanbul'un yeni patriğinin sonu da trajik olacak. Halk bu patriği sakalından çekerek sokaklara çıkardı ve yeniçeriler bu patriği zorla kurtardı. Türkler, Ukrayna ve Eflak ile iletişimi kestikler, bu yüzden artık o yoldan haber alınamamaktadır⁵⁴⁰.

“*Avusturya, Ragusa 12 Mart*” başlığıyla 2 Mayıs 1828 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

⁵³⁵Diario Balear, 31.07.1824,s.1.

⁵³⁶Diario Balear, 26.06.1826,s.5.

⁵³⁷Diario Balear, 27.06.1826,s.3.

⁵³⁸Diario Balear, 28.06.1826,s.2.

⁵³⁹Diario Balear, 21.07.1826, s.3.

⁵⁴⁰Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza,09.07. 1821, s.1.

Bir süre önce, Bosna sınırlarında, Bosnalıları huzursuz eden bir Türk ordusu birliği ortaya çıktı. Bu eyaletteki tüm birliklerin sayısının önemli ölçüde arttı ve ihtiyaç duydukları her şeyin sağlandı. Osmanlı, altı kuruşu aşan kişisel katkı payı ile Bosna'yı vergilendirdi. Toprak sahipleri, tahıllarını ve büyükbaş hayvanlarını teslim etmek zorunda kaldı. Ayrıca Bosnaserai silah fabrikasının da depolarındaki tüm silahları Türk makamlarına teslim edildi⁵⁴¹.

“*Dış Haberler, Eflak*” başlığıyla 14 Temmuz 1828 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Bükreş, 12 Mayıs 1828 tarihli habere göre; Türkler, Silistre'den Tuna'yı geçtikleri ve Bükreş'e yürüdükleri haberi yayıldı. Genel bir göç başladı ve birkaç saat sonra şehirde işçilerden ve yoksullardan başka hiçbir kimsenin kalma. Türkler, Silistre'ye sadece erzak aramak için geldi. Ruslar ise Sırbistan'a girmek için Eflak'ı işgal edecekler. Baron Geismar komutasındaki Rus ordusu yaklaşık 30 adamla Eflak'a girdi. 8 Mayıs'ta Silistre'den 30 Türk'ün Kalarasch kasabasına girip yerle bir ettiği haberi yayıldı. Halk arasında korkuya ve paniğe neden oldu. Hatta bazı kişiler şehri terk etti ancak çok geçmeden bu kişilerin geri döndü. Sadece 30 Türk'ün kasabaya girmesine rağmen Tuna'nın sol kıyısındaki değirmenleri, gemileri ve tekneleri alıp sağa sürmekten başka bir şey yapmadılar⁵⁴².

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 25 Ekim 1828 tarihli gazetede “Gaceta de Madrid'den alınan, Semlin 28 Ağustos 1828 tarihli haberde; Sırbistan ve Makedonya'da her şeyin sakin olduğu⁵⁴³” yazmaktadır.

“*Yabancı Haberler, Macaristan*” başlığıyla 23 Aralık 1828 tarihli gazetede

Semlin 29 Ekim 1828 tarihli İstanbul'dan gelen son haberlere göre, savaşın başlangıcından itibaren Erdel'de ikamet eden Eflak boyarlarından birisi Osmanlı Babıali'ne katıldı. Transilvanya'da, Osmanlı Babıalisi ve Macaristan'da St. Petersburg Kabinesinin Viyana'ya gizli bir anlaşma önerdiğine dair bazı söylentilerin dolaştığını bildirmişti. Osmanlılara Sırbistan, Eflak'ın bir kısmı ve Bosna'nın bazı bölgeleri, Türk topraklarının bazı kısımlarının bırakıldığı söylentileri var⁵⁴⁴.

“*Sırbistan*” başlığıyla 6 Haziran 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Belgrad, 20 Nisan 1830 tarihli mektuba göre; Bu şehrin sınırlarının düzeltilmesi çalışmalarının bittiğine inanılırken, beklenmedik bir kaza nedeniyle operasyon kesintiye uğradı. Boşnaklar, Bosna vilayeti ile yeniden birleşmiş olan Drina bölgesini teslim etmeyi açıkça reddediyor. Komiserler, daha fazla talimat beklemek üzere geri çekildiler. Türkler bu şehirdeler, bazıları Türk Hükümeti'nin, Bosnalıların davranışlarını gizlice desteklediğine

⁵⁴¹Diario Balear, 02.05.1828, s.4.

⁵⁴²Diario Balear, 14.07.1828,s.1.

⁵⁴³Diario Balear, 25.10.1828, s.2.

⁵⁴⁴Diario Balear, 23.12.1828,s.2-3.

inanıyor, çünkü Türk hükümetinin anlaşmanın bazı maddelerine uymayı durdurmak için bu olaydan yararlanması şaşırtıcı değil⁵⁴⁵.

“*Avrupa Türkiyesi*” başlığıyla 29 Temmuz 1833 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

Augsburg Gazetesi’nden alınan, Sırbistan, 10 Haziran 1833 tarihli haberde İstanbul ticaret mektuplarına yer verilmektedir. Haber şöyledir: Sırbistan’da hala birçok hareket gözlemleniyor. Prens Milosch, Babıâli’nin işgallerinden yararlanmayı bilmiş ve sınırları henüz belirlenmemiş bölgelerdeki Türk yetkilileri görevden almıştır. Bu sadakati sorgulanacak ve Sultan her şeyi yaşamak zorunda kalacak. Boşnaklar, Sırlardan daha açık sözlü davranıyorlar. Şikâyetleri varsa hemen söylüyorlar, ancak memnun olmadıkları durumlarda silaha başvuruyorlar. Sırlar ise tam tersine büyük bir dostluk ve büyük bir sadakat sözleriyle tezahür ederler ve bu arada yetkisini Sultan’dan alan çalışanları ayırır ve işten çıkarırlar⁵⁴⁶.

2.1.6.1. Eflak ve Boğdan haberlerinin değerlendirilmesi

İspanyol basınında Türkiye- Eflak ve Boğdan ile ilgili toplamda 24 haber bulunmaktadır. Türkiye- Eflak ve Boğdan hakkında 1821 yılında diğer yıllara oranla daha yoğun haber akışı gerçekleşmiştir.

İspanyollar, Eflaklı ve Boğdanlıları; “Getalar ve Daçyalıların torunları” olarak tanımlarlar. Karakterlerden ise hırslı, intikamcı, cesur, kadere inanan ve bir Türk’ü öldürmekten çekinmeyen ifadeleri ile bahsederler. Şehzadelerini ve boyarlarını bu halklar kendileri seçtiği için bir Müslümana itaat etmek zorunda olmadıklarını söylerler. Eflak ve Boğdan’ın bereketli bir ülke olduğunu ancak atlarının, Kazak atlarından daha güzel olmadığını, Boğdan’ın başkenti Yaş şehrinin 30.000 nüfusa sahip olduğunu, bölgenin, İtalyan dilinin en fazla konuşulduğu yer olması dikkat çekici olduğunu söyler. Eflak ve Boğdan “bir kapitülasyonla” Bâbıâli’ye bağlı olduğunu, her yıl İstanbul’a göndermek zorunda oldukları belirli bir haraç karşılığında kendi seçtikleri şehzadeler tarafından kendilerini yönetmeleri İspanyollarca eleştirilmektedir. 1821 yılında Eflak ve Boğdan’da İspanyolların devrim olarak nitelendirdikleri isyan ve Yunanlılara, Türkler tarafından yapılan bu kadar çok zulmün sonunda Eflak ve Boğdan’ın da isyan etmek için silahlanacağı haberleri yer almaktadır. 1826’da Türkler’in Moldova ve Eflak’ı boşalttığı, hospodarların, Rusya’nın koruması altında alındığı, Osmanlı’nın Bükreş Antlaşması uyarınca bölgedeki kalelerini Rusya’ya bıraktığı bilgisi bulunmaktadır.

⁵⁴⁵Diario Balear, 06.06.1830,s.1.

⁵⁴⁶Diario Balear, 29.07.1833,s.3.

2.1.7. Türkiye- diğer devletler haberleri

İspanyol basınında Türkiye- Diğer Devletler ile ilgili toplamda 11 haber bulunmaktadır. Bu devletler İran, Cezayir, Ermenistan, Hive Hanlığı, Belçika, Almanya'dır. Bu haberlerin ilki 25 Haziran 1814 tarihli *Diario de Mallorca* gazetesinde sonuncu haber ise 14 Şubat 1833 tarihli *Diario Balear* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberlerin kaynak niteliği gösterilmek için gazete ve dergilerde takdim edildiği şekilde, kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

“*İstanbul 25 Nisan*” başlığıyla 25 Haziran 1814 tarihli gazetede “İran'dan gelen yeni elçi Mirza Rıza Şah, 19 Nisan'da Sultan ile ilk ciddi görüşmesini yaptığı ve Sadrazamla divan odasında yemek yediği⁵⁴⁷” yazmaktadır

“*Madrid, 24 Nisan*” başlığıyla 17 Mayıs 1815 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Madrid'den 24 Nisan'da gelen habere göre Cezair Dayısı Ali VI.'nin odasında ölmesi üzerine Hacı Mehmed'in 6 bakan tarafından dayı olarak tanınması ve İspanya ile yapılan sözleşmeleri onayladığını ve kabul ettiğini yazmıştır. Bu sözleşmeye göre Dayı 2. Mehmet Paşa(Vezneci) 26 Mart tarihinde Cezair Dayılığına, dragomanlığa Hacı Hüseyin, başkonsolosluğa Pedro Ortiz de Zugasti getirilmiştir⁵⁴⁸.

“*Dış Haberler*” başlığıyla 30 Ekim 1822 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

El Observador Austriaco gazetesinden alınan İstanbul 10 Haziran 1822 tarihli habere göre; Türkler ve İran arasındaki düşmanlıkların ve olayların çelişkili olduğunu, Perslerin, Kars ve Erzurum'u tehdit ederek Ermenistan'da büyük ilerleme kaydettiklerini, öte yandan Türklerin Bağdat topraklarında önemli bir zafer kazandıklarını ve Süleymaniye'yi geri aldıklarını yazmaktadır⁵⁴⁹.

“*Odesa 21 Şubat*” başlığıyla 5 Nisan 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Journal des Debats'dan alınan Odessa 21 Şubat 1824 tarihli habere göre; 23 Ocak tarihli Doğu Seyircisinin, hala Perslerin işgalinden kötü bir şey olarak bahsederken, İstanbul'da bir barış anlaşmasının tam olarak sonuçlandığını büyük bir ihtişamla ve üçüncü kez ilan edildiği yazmaktadır. Editörün yorumu: Bu iki haber uzlaştırılabilir. İki hükümet arasında barış anlaşması imzalanmıştır, ancak Türk topraklarına girenler, İran'a bağlı ve Fars kökenli Kürdistan aşiretleridir. Antlaşmanın 3. ve 4. maddeleri bu ihlallerin durumunu öngörmüştür. Ancak İran ile Türkiye arasında ciddi bir savaşa gelince, bunun hiçbir zaman var olmadığına inanıyoruz, çünkü yetkisi şüphe götürmeyen antlaşma sadece iki imparatorluk arasında meydana gelen bazı anlaşmazlıklardan bahsediyor. İran'ın iç durumu Türkiye'ninkine çok benziyor, birbirlerine ancak aciz darbeler indirebilen iki hasta insan.

⁵⁴⁷Diario de Mallorca, 25.06.1814,s.1-2.

⁵⁴⁸Diario Balear, 17.05.1815s.4.

⁵⁴⁹El Argos de Buenos Aires, 30.10.1822, s.1-2.

Bu bakış açısının bir sonucu olarak, belirli Alman gazeteleri tarafından ebediyen yeniden üretilen Farsça haberlere her zaman çok az ilgi gösterdik⁵⁵⁰.

“*Avrupa*” başlığıyla 31 Temmuz 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gaceta de Augsburgo’dan alman İstanbul 4 Mart 1824 tarihli habere göre; Türkiye ve İran arasındaki barış konusunda artık hiçbir şüphe yoktur. İran Büyükelçisinin Fırat’ı geçip Erivan’a ulaştığına dair Babıali’nin resmi bir bildirim aldı. Bağdat’ta bu haberi bekleyen Türk Büyükelçisi’nin, Tahran’a doğru yolculuğuna devam ettiği yazmaktadır⁵⁵¹.

“*Yabancı Haberler, İngiltere*” başlığıyla 29 Aralık 1826 tarihli gazetede “16 Kasım 1826 tarihli Londra’dan alınan habere göre; Rahman Kul Han’ın Hive’den ayrıldığında 120’den fazla askeri olmadığını ve bayrakları altına girdikleri Türklerin destekleri ile ordusunun büyüdüğü⁵⁵²” yazmaktadır.

“*Yabancı Haberler, Bavyera*” başlığıyla 9 Eylül 1826 tarihli gazetede “Birkaç hafta önce tartışılan Alman Kongresi belirsiz bir süre ile ertelendi, Viyana Kabinesi’nin tamamen Türkiye meseleleri üzerine dikkatini çevirdi⁵⁵³” yazmaktadır.

“*Polonya*” başlığıyla 4 Ağustos 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Varşova, 21 Haziran 1830 tarihli habere göre; 3 Haziran 1830 tarihinde Türk büyükelçisi Halil Paşa’nın, Elisabethgrad’a geldiği, Kont Diebitsch’in asistanı Teğmen Andrautt’un öğrendiğine göre Halil Paşa’nın Yüzbaşı Paşa rütbesine terfi ettiği bilgisi verilmektedir.⁵⁵⁴

“*Türkiye*” başlığıyla 21 Ağustos 1830 tarihli gazetede “14 Haziran’da İran elçisinin kalabalık maiyetiyle İstanbul’a geldiği⁵⁵⁵” yazmaktadır.

“*İspanya*” başlığıyla 25 Mart 1831 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Karantinanın bitmesinin ardından 24 Ocak’ta Marsilya lazarettosun’dan ayrılan Gürcistan’ın iki prens kardeşinin, yüz hatlarının ve yiğit vücutlarının güzellikleriyle oldukça dikkat çekicidir. Arşimandariteleri eşliğinde eğitim almak için seyahat ediyorlar. Gelenekleri basit ve saftır. Çok dindar ve her gün günah çıkarırlar, çok zeki ve iyilik dolu karakterinde doğdukları iklimin tatlılığının görülür. Ne Farsça ne de Türkçe olan özel bir lehçe konuşuyorlar⁵⁵⁶.

“*Belçika Kralı*” başlığıyla 14 Şubat 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Prens Leopold’un İngiltere, Yunanistan ve son olarak Belçika’ya kral olarak gösterilmesinden ve bu süreçten bahsetmektedir.

Modern zamanlarda, Belçika’nın yeni Kralı’nın hayatındaki kadar tuhaf durumların yaşandığı başka bir bireyin hatırası yoktur. Genç bir adamken, o zamanlar İngiltere tahtının

⁵⁵⁰Diario Mercantil de Cádiz, 05.04.1824, s.2-3.

⁵⁵¹El Argos de Buenos Aires, 31.07.1824, s.1

⁵⁵²Diario Balear, 29.12.1826,s.5.

⁵⁵³Diario Balear, 02.09.1826, s.1.

⁵⁵⁴Diario Balear, 04.08.1830, s.1.

⁵⁵⁵Diario Balear, 21.08.1830,s.1-2.

⁵⁵⁶Diario Balear, 25.03.1831,s.2.

olası varisi ile evlendi. Evliliği sayesinde, eğer ağustos eşinin hayatını sürdürmüş olsaydı, Leopold'un, Büyük Britanya'nın meşru ve etkili Kralı olması çok mümkün olacaktı. Bu nedenle, karısı adına ve temsili olarak, prensesin ölümünden sonra bile ulusu onu tam egemenlik haline getirene kadar burada hüküm sürecekti. Bunun için iyi bir etkiden başka bir şeye gerek yoktu. O ve Leopoldo'nun sahip olduğu söylenen olağanüstü giysilerle, o büyük ve güçlü imparatorluğun esasını almaya geleceğine hiç şüphe yok. Galler Prensesi'nin ölümü bu umutlara son verdi, ancak gerçek şu ki, sonuç olarak İngiliz ulusu Leopold'a büyük bir gelir verdi, ancak bunlar onun etkili bir şekilde Egemen olacağının habercisi olamaz.

Yunanistan, Büyük Britanya, Rusya ve Fransa'nın himayesinde Türk egemenliğinden kurtulup bağımsızlığını ilan ettiğinde, medeni milletler arasından yeni özgürleşmiş millete liderlik etmeye layık ve yetenekli bir kişi seçmek gerekiyordu. Yeni doğmuş bir halkın tahtını işgal etmek için bu tür koşullara sahip bir aday ararken, tüm büyükler gözlerini diktiler. Prens Leopold'daki yetkiler ve ona Yunanistan'ın tacını teklif etti. Ancak bu Prens, uzun süren müzakerelerden sonra, diplomatların görüşüne göre, kaba olmayan bir akıl sağlığı, eksiksiz bir sağduyu ve en cömert tarafsızlık sergileyerek kendisine sunulan onurdan vazgeçmeyi uygun gördü. Asanın o kadar çok çekiciliği var ki, çok azı ondan vazgeçebilirdi. Bu olayı takip eden olaylar ve koşullar, Prens Leopoldo'nun ihtiyatlı istifasını haklı çıkardı; şimdiye kadar Yunan tahtını işgal edecek başka kimse bulunamadı. Sonuç olarak, bu seçkin konumun, kabul etmeye karar veren herkese tatlılıktan çok utanç verdiğini ve hala sunduğunu göstermiştir.

Avrupa'daki olayların siyasi seyrinde Belçika, Hollanda'dan ayrılma noktasına geldi. O ülke, Hollanda'dan izole ve bağımsız bir hükümet kurmak zorunda kaldı ve başına bu egemen unvana layık bir Hükümdar yerleştirmek gerekli görüldü. Bu, beş büyük Güç olan Büyük Britanya, Fransa, Avusturya, Prusya ve Rusya'nın arabuluculuğu ve otoritesi altında çözülmeliydi. Çok uzun istişareler ve ilginç otumlardan sonra, genel dikkat bir kez daha Prens Leopold'a çevrildi ve ona Belçika övgüsünün yeni tahtı teklif edildi. Arkadaşlığı onu kabul etti ve nihayetinde genel onayla kendisine sunulan tahta oturduğunu görüyoruz.

Tüm bunlardan, birkaç yıllık kısaltılmış dönemde bu Prens'in üç tacın adayı olduğu sonucuna varılabilir. İlkini tesadüfen kaptı, ikincisinden gönüllü olarak istifa etti, üçüncüsü şu anda askıda olan tapınakların ve saltanatın kaderine muhalefet olmaktan vazgeçmezdi. Tahtın heybetini üçüncü kez reddederdi. Ancak bu durum gerçekleşir gerçekleşmez Leopold, Fransa'nın mevcut politikası tarafından bu kadar desteklenmeseydi kendi güvenliği riske girecek şekilde bir kavga başlatmak zorunda kaldı. Bu Prens, Kral olmak için doğmuştu, çünkü asayı kullandıktan birkaç gün sonra bırakmak zorunda kalacaktı⁵⁵⁷.

⁵⁵⁷Diario Balear, 14.02.1833,s.4-6.

2.1.7.1. Türkiye- diğer devletler haberlerinin değerlendirilmesi

İspanyol basınında Türkiye- Diğer Devletler ile ilgili toplamda 11 haber bulunmaktadır. Bu devletler İran, Cezayir, Ermenistan, Hive Hanlığı, Belçika, Almanya'dır.

İran hakkında 1814'te elçi Mirza Rıza Şah, Sultan ile ciddi bir görüşme yaptığı, 1822'de Türkler ve İran arasındaki düşmanlıkların ve olayların çelişkili olduğu, "Perslerin" (İspanyollar 19. Yüzyıl İran'ını eski imaj üzerinden Pers ifadesi ile tanımlamaktadır) , Kars ve Erzurum'u tehdit ederek Ermenistan'da büyük ilerleme kaydettiklerini, öte yandan Türklerin Bağdat topraklarında önemli bir zafer kazandıklarını ve Süleymaniye'yi geri aldıkları bilgisi verilmiştir. İran ve Türkler arasındaki mücadele haberine editörün yorumu bölümü eklenmiştir. İran ile Türkiye arasında ciddi bir savaş olduğuna hiçbir zaman inanmadık çünkü yetkisi şüphe götürmeyen antlaşma sadece iki imparatorluk arasında meydana gelen bazı anlaşmazlıklardan bahsediyor. İran'ın iç durumu Türkiye'ye çok benziyor, birbirlerine ancak aciz darbeler indirebilen iki hasta insan bunlar. Bu bakış açısının bir sonucu olarak, belirli Alman gazeteleri tarafından yeniden üretilen Farsça haberlere her zaman çok az ilgi gösterdik ifadesi kullanmışlardır.

1826'da Rahman Kul Han'ın Hive'den ayrıldığında 120'den fazla askeri olmadığını ve bayrakları altına girdikleri Türklerin destekleri ile ordusunun büyüdüğü, 1831 yılında Gürcülerin ne Farsça ne de Türkçe 'ye benzeyen farklı bir dilleri olduğu, 1833 tarihinde ise Prens Leopold'un İngiltere, Yunanistan ve son olarak Belçika'ya kral olarak gösterildiği İspanyolların bilgisine sunulmuştur.

2.1.8. İspanyol siyasi tartışmalarında Türk haberleri

İspanyol basınında kendi iç meselelerinde, İspanyol devrimcilerin ve mulakiyetçilerin siyasi tartışmalarında tarafların birbirini eleştirmek için Türk tabiri kullanmışlardır. Türk tabiri ile ilgili toplam 26 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin ilki 16 Ocak 1809 tarihli *Diario Mercantil de Cádiz* gazetesinde, sonuncusu ise 21 Mart 1828 tarihli *Diario Mercantil de Cádiz* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberlerin kaynak niteliği gösterilmek için gazete ve dergilerde takdim edildiği şekilde, kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

“*Gerçek İspanyol Düşünce Tarzı*” başlığıyla 16 Ocak 1809 tarihli gazetede *Decima* isimli bir şiir yayınlamıştır. Bu şiire göre Türk olmayı kabul ettiklerini ancak Fransızlaşmayı reddettikleri⁵⁵⁸ yazmaktadır.

“*Lizbon, 22 Temmuz 1809*” başlığıyla 3 Ağustos 1809 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bonaparte tarafından bulunan Avusturya ordularının hazırladığı planlara göre haberler teyit edilebilecektir. General Sebastian bir mahkemede büyükelçi olarak görevlendirilmişse, Londra Kabinesinin üzerindeki etkisini ortadan kaldırmak için muhtemelen İstanbul’da olacaktır. Bonaparte’ın Sultan’ın yeni hizmetkârı olduğu doğruluk kazanacaktır. Çünkü Mısır’da bu ulusun ölümcül düşmanı Papa’yı yok etmek isterlerse Aziz Petrus’un tüm mirasından mahrum kaldıkları için, Türklerle birlikte övünecek daha büyük hizmetleri bulunur. Ayrıca İstanbul büyükelçisi olarak giden Sebastian’ın Türklere Fransız matmazelleri götürmesi muhtemeldir, bu durum Türklerin Çerkesya veya Gürcistan’a gitme işinden ve masrafından kurtarır. Bonaparte Doğuluların geleneklerini çok iyi bilir ve müzakerelerin başında bu tarz tekliflerle gitti. Bu müzakereleri başlatmak için ön hazırlıktır. Bonapart, bu türden armağanların Osmanlı Sultan’ını ne kadar mutlu ettiğini de bilir. Bu tür hediyeleri özgürce, kendi çıkarları doğrultusunda dağıtmaya alışıktır⁵⁵⁹.

“*Jaen, 2 Ağustos*” başlığıyla 3 Ağustos 1809 tarihli gazetede “VII. Fernando ve onun haleflerinin siyasi gücünü tanımadıklarını, davalarından vazgeçmeyeceklerini, davalarına sadakatlerini ise Fransa ile işbirliği yapmaktansa Türklerle işbirliği yapmayı yeğledikleri⁵⁶⁰” yazmaktadır.

“*Despotizm Üzerine Söylem*” başlığıyla 10 Şubat 1810 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Despotluktan, onu uygulayan kişinin iradesi veya hevesinden başka kuralı olmayan keyfi ve mutlak bir gücü anlıyoruz. Kelimenin orijini ya da ilkesini belirtmek kolay değildir. Sadece İmparator Aleksis’in, Sezar’ı tercih ettiğini ve ona Despot saygınlığı verdiğini biliyoruz. Despot, Aleksis’in haleflerinin üzerinde yaşadığı mirasın adıdır. Sultan’a ait olan ve eski

⁵⁵⁸Diario de Mercantil Cadiz, 16.01.1809, s.4.

Decima
Que digan soy luterano
Uguotote o Calvinista
Maniqueo o ateista
Moro, Turco o Ariano
Que digan soy diocleciano
Que al Cristianismo asolo
O que publiquen soy no
Del mismo diablo la hechura
La tendria por ventura
Pero Frances, eso no.

⁵⁵⁹Diario Mercantil de Cádiz, 03.08.1809,s.2-3.

⁵⁶⁰Diario de Gerona,18.09.1809,s.3-4.

Anadolu’da bulunan küçük bir Livadiya ülkesi, despot adını aldı, despot ve despotizm kelimeleri türetildi ve şekillendi. Despotlara sadece Türk değil, despot da denildi⁵⁶¹.

“Çeşitli Haberler” başlığıyla 12 Şubat 1810 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Engizisyonun, İspanya’ya yaydığı cehalet nedeniyle ne bir olduk ne de öteki olduk. İspanya’nın, özgürlük için savaştığını, tiranlara boyun eğmediğini, VII. Fernando'nun engizisyonu yemin ederek tanıdı. Fernando, İspanyolların özgürlüğü için nasıl mücadele edecek?, bu yemin kötülük etrafında çevreleniyor ve bu Büyük Türk gibi bir despota yemin etmektir. İspanya, özgür olamayacak⁵⁶².

“31 Aralık Günü” başlığıyla 7 Şubat 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Kral Fernando VII' nin yokluğunda, hükümetin başına gerçek bir kişinin getirilmedi. Bu durumda Napolyon tarafından boyun eğdirilmek üzereyiz, özgür olamayacağız ve ben Büyük Türk’ün eline düşmeyi tercih ederim⁵⁶³.

“Tiyatro” başlığıyla 2 Nisan 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Krallar, diğer tüm vatandaşlar gibi yasaya tabidir. Halkı yasaya göre yönetmelidir. Hükümdarın otoritesinin suiistimallerini önlemek ve kontrol altına almak için ulusta yerleşik araçları olmalıdır. Bu, akıllı bir Anayasa ile sağlanır. Anayasasız bütün hükümetler Büyük Türk’ün hükümeti gibidir, sonunda padişah ne dilerse yapar, iradesine ve tutkularına karşı çıkanların kellesini bir gecede devirir. Kim böylesine hayırsever bir hükümetin himayesinde yaşamak isterse, sürekli olarak bu limana gelen Yunan gemilerinden birine binmesi ve ilk uygun rüzgârla Doğu’ya doğru yelken açması yeterlidir⁵⁶⁴.

“Casuslar” başlığıyla 11 Ağustos 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Genel Redüktör’den alınan habere göre: Bir Türk general, casuslara hatırı sayılır meblağlar vermekle suçlandı. Elde ettiği haber ve raporların yararlı olmaktan çok zararlı olacaktır ve doğruya götürmek yerine uçuruma götürecektir⁵⁶⁵.

“Halk Makaleleri” başlığıyla 10 Kasım 1812 tarihli gazetede “Mahkeme milletvekillerinin dini öğretileri inkâr ettikleri ve Türk hükümetini övmekle ilgilendikleri anda yok edilecekler” yazmaktadır⁵⁶⁶.

“Dün ki Makalenin Sonu” başlığıyla 16 Aralık 1812 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Büyük Türk bile bu kadar kibirli konuşamaz; Yazarlar için şaşırtıcı değildi, çünkü zavallı şeyler, akademik dilden başka bir yazım olmadığını bilmiyorlar. Dolayısıyla bu istibdat özelliğini, hak etmedikleri halde onlardan saklamak gerekir⁵⁶⁷.

⁵⁶¹Diario de Mallorca,10.02. 1810,s.1-3.

⁵⁶²Diario Mercantil de Cádiz, , 12.10.1811, s.3.

⁵⁶³Diario de Mallorca, 07.02. 1812,s.1-2.

⁵⁶⁴Diario de Mallorca, 02.04.1812,s.1-3.

⁵⁶⁵Diario de Mallorca, 11.08.1812,s.2-3.

⁵⁶⁶Diario de Mallorca, 10.11. 1812,s.3.

⁵⁶⁷Diario de Mallorca, 16.12.1812,s.2.

“Köleliğin, Ahlaki Karakter Üzerindeki Etkisi” başlığıyla 30 Ocak 1813 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İnsanlar zulmün düşmanıdır ve kölelik onları alçaltır. Bu nedenle despotizmi ve köleliği teşvik edebilecek her şey, amacımıza karşıt olarak değerlendirilmelidir. Aksine, sivil özgürlük, güvenlik, insanlığı yüceltmek, tutkuların insanı boyun eğdirmemesi ve erdem tohumunun gelişmesini engellememesi için onlara gerekli olan ruh halini verir. Düşünme ihtiyacı varlığımızın unsurlarından biridir. İnsanlığın mükemmelleşmesine katkıda bulunur ve yaşamın tüm eylemlerine hareket verir. Cehaleti korumak ve zekâyı köreltmek her zaman köleliğin sonucu olmuştur. Kayıtsız ve tembel Türk bize bu gerçeğin çok dikkate değer bir örneğini sunuyor. Onun gaddarlığı, soğukkanlı fanatizmi, davranışındaki kasvetli ihtiyat ve teokratik bir despotizmin tüm küstahlığına katlanmakta gösterdiği inanılmaz sabır, içinde yaşadığı kölelik durumunun etkileridir. Büyüklükten aciz, şerefe duyarsız, şan ve şerefe yabancı, kendi varlığında bile şüpheli, hayatı sürekli bir baskı, bir ıstıraplar zinciri, amacı ve zevki olmayan yavan bir köydür. İçinde yaşadığı barbar sistemin bağımsız olarak imanın alçaltılmasının, köleliğin ruhta doğurduğu kara duygulara, huzursuzluğa ve acıya dönüşür. Kadınları yaşamaya ve yaşamı zevkli kılan her şeye düşman olan bir toplumdan uzaklaştırılmaya zorlandığından, bu karakterle gaddar erkeklerden korkar⁵⁶⁸.

“Palma'dan Özel Haberler, Halk Makalesi” başlığıyla 15 Mart 1813 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Montesion önünde bir ceset bulundu. İşlenen cinayetin üzerinden yetmiş altı gün geçmesine rağmen söz konusu olay için alınan tedbirler hakkında bilgi almak istiyoruz. Bu cinayetin faili olarak şüpheli 6 kişi bulundu, bu kişiler hakkında dava açılmadı ve soruşturma geçirmedi. Bu meselenin yok sayılması, despotizme ve Türk’e karşı olanların insanlığının hiçe sayıldığı, ahlak yoksunluğunu gösteriyor⁵⁶⁹.

“Halk makalesi, Bir Rüya” başlığıyla 10 Aralık 1813 tarihli gazetede “Benim için Fernando'nun davranışları ile Türk’e kulluk etmek aynı şeydir⁵⁷⁰” yazmaktadır.

“Yalvaran İngiltere” başlığıyla 13 Şubat 1820 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Ulusların mutluluğu, çok sayıda ailenin tatlı bir şekilde yaşamasındaysa, bu mutluluk, büyük nüfusu yavaş yavaş iki sınıfa, yani zengin ve dilencilere ayrılan Büyük Britanya'dan her geçen gün daha da uzaklaşmaktadır. İngiliz yasalarının, bunların sayısını azaltmak için kullanabilecekleri hemen hemen hiçbir kaynağı yoktur ve bu amaçla benimsenen kurumlar, kötülüğü gidermek bir yana, vergilerdeki aşırı artışı ortaya çıkarmıştır.

Yalnızca Londra şehrinde, işsiz, evi, sığınma yeri ve güçlülerin masasından düşen kırıntılardan başka herhangi bir kaynağı olmadan yaşayan 10.000 kişi var. Bu kadar büyük bir ihtiyaç için bunlar yetmez, hassas ruhları dehşete düşüren ve insan türünü alçaltan

⁵⁶⁸Diario de Mallorca, 30.01.1813,s.2-3.

⁵⁶⁹Diario de Palma,15. 03. 1813, s.3.

⁵⁷⁰Diario de Mallorca, 10.12.1813,s.2-4.

sahneler görülür. Güvenilir bir gezgin söylüyor, Londra sokaklarının ortasında, yakışıklı bir genç adamın tuhaf bir beden keşfettiği bir bataklığa düştüğünü gördüm ve aslında bir ayak derinliğinden daha fazla bir rosto dana pırzolası vardı. O zavallı, tarif edilemez bir iştahla bu pis yiyeceğe atıldı ve elinden geldiğince temizleyerek hemen yedi.

İngiltere'de otorite sözle dilenmeyi yasaklayabilir; ama jestlerle veya yazılı kağıtlarla sormaktan kaçınmıyor, bir köşede, tanrı Termino'nun heykeli gibi, elini uzatan ve derinden iç çeken asi yaşlı bir adam; zaten bir dizi talihsizliğin yazılı olduğu kağıtları dağıtan bir zavallı. Bu kaynakların hiçbiri, millete karşı suç işlenmeden ve dilencilerin yerlilerini çileden çıkarmadan yasaklanamaz, bu sayede bir İngiliz yayıncının dediği doğrulanıyor: özgürlüğümüzün Türkçesi var⁵⁷¹.

“*İtalya*” başlığıyla 22 Ağustos 1821 tarihli gazetede “Roma mahkemesinin, sanki Hristiyanların kanını dökmek için *Büyük Türk* ile anlaşmış gibi, toplumun farklı sınıflarındaki saygın kişilerden haraç almayı teklif ediyor⁵⁷².” yazmaktadır.

“*Ulusal Haberler*” başlığıyla 30 Mart 1823 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Madrid 6 Mart tarihli mektuba göre Fransa'nın dayattığı anayasa ve rejimi kabul etmemelerini şu şekilde ifade etmişlerdir. 1808'de bir Anayasamız yoktu ve Fransızlar onu bize vermekte ısrar ettiler. 1823'te bir Anayasamız var ve Fransızlar onu elimizden almakta ısrar ettiler ve eğer olağanüstü bir macerayla büyük Türk kral olduysa Fransa'nın Fransızlarını memnun etmek için İspanya'nın İstanbul rejimini benimsemesi gerekecekti. Ancak 1808 yılında size verdiğimiz cevap ile 1823 yılında size vereceğimiz cevap aynı olacaktır⁵⁷³.

25 Haziran 1822 tarihli gazetede “Bay Yargıç Arroyo hakkında da bir şey söylememize gerek yok, İstanbul’ da büyük Türk, Amsterdam'da bayat Yahudi, Köle titiyor, Liberal sevinir: O küçük, daha ne diyeyim?⁵⁷⁴” yazmaktadır.

“*Ulusal Haberler*” başlığıyla 8 Temmuz 1823 tarihli gazetede; “Kral Fernando’nun İspanya’nın meşru kralı olması tıpkı Büyük Türk’ün Atina, Sparta, Girit ve Lizya’nın meşru hükümdarı olması gibidir⁵⁷⁵” yazmaktadır.

“*Ulusal Haberler*” başlığıyla 12 Temmuz 1823 tarihli gazetede “Sevilla’da, İspanyol liberallerin katledilmesi amacıyla çıkan ve yağma, hırsızlık, cinayetlerle sonuçlanan isyan ve kargaşa ortamında yaşanan barbarlık Türk’ün başıyla yürüdüler⁵⁷⁶” şeklinde betimlemektedir.

⁵⁷¹Diario Mercantil de Cádiz, , 13.02.1820, s.3-4.

⁵⁷²Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 22.08. 1821, s.1.

⁵⁷³Diario Patriótico de la Unión Española, 30.03.1823, s.2-3.

⁵⁷⁴Correo Murciano, 25.06.1822, s.1-2.

⁵⁷⁵Diario Patriótico de la Unión Española, 08.07.1823, s.2.

⁵⁷⁶Diario Patriótico de la Unión Española, 12.07.1823, s.1.

“*Yabancı Haberler, Fransa*” başlığıyla 7 Ocak 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris 5 Aralık 1823 tarihli mektuba göre; Fransız General Guileminot’un İstanbul’a geçtiği yönünde söylentiler var. Bu ziyaretin uzun süreli olup olmadığı bilinmiyor ve generale yakın ünlü bir kişi, General Guileminot’un annesine “3 aylık bir istirahat veriyoruz, oğlunuz Türk kalmak için çok Fransız” dediğini yazmaktadır. Yine aynı haberin devamında madde 14 başlığı altında Fransız General Guileminot’un İstanbul elçisini kabul etti. Bu durumun mevcut koşullarca çok önemlidir. İstanbul’da Fransız onurunu temsil ediyor ve Türklerin, Fransız askerine olan güveni dikkate değerdir⁵⁷⁷.

“*Şehir*” başlığıyla 29 Mayıs 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Brezilyalılar: Amerikalılar, yemin ettikleri şeyi yalanlayarak, mutlak bir güç olmayan hiçbir şeyi istemeyen, ulusal egemenliği görmezden gelen, kendi kaprislerinin boyunduruğunu bize dayatmak istemeyen, taç giymiş canavarlara, katillere dayanamazlar. Amerika’da Sultanlar! Biz Müslümanlar! Dinimiz terk edildi! Bir Türkün sarayında fahişe kızlarımız ve karılarımız! Dinsiz, kanunsuz, ahlaksız, şerefsiz bir zorbanın köleleriyiz!⁵⁷⁸.

“*İspanya*” başlığıyla 15 Ekim 1824 tarihli gazetede “30 Mayıs 1824’de Buenos Aires’ten gelen isyan haberidir. Bu isyancılar, herhangi bir kuvvete karşı koyamayacakları hatta Büyük Türk’ün gücü altında bile yenik düşebilecek kadar güçsüz olan bir terör hareketidir⁵⁷⁹” yazmaktadır.

“*İspanya*” başlığıyla 20 Eylül 1826 tarihli gazetede “ Yunan bağımsızlığını desteklemek, Türklere karşı savaşın kutsal ve adil olduğunu kanıtlayabilecek ve dini, milli duyguları harekete geçirebilecek niteliktedir⁵⁸⁰” yazmaktadır.

“*Haçlı Seferinin Dönüşü*” başlığıyla 26 Kasım 1826 tarihli gazetede

Walter Scott’ın, Kral Richard’ın Filistin’den İngiltere’ye dönüşünde Corazon de León adını verdiği dönemde geçen bir olayı konu alan İvanhoe adlı ünlü romanından esinlenen şiirine yer verilmiştir. Şiir şu şekildedir; Mısır ve ona rağmen, Cesur haçlı geri dönüyor. Türk demiri paramparça oldu. Göğsünü süsleyen, Haç.⁵⁸¹

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 26 Temmuz 1827 tarihli gazetede

İngiltere 9 Haziran 1827 tarihli habere göre; Portekiz meselesi üzerine yapılan tartışmalardan sonra, Sir James, bir kişinin gözüne altından yapılmış belli bir merhem sürdüğünde farklı nesneler görmesini sağlayan o Türk dervişin ya da Arap masallarının anekdotuna yer verilmiştir⁵⁸².

⁵⁷⁷Diario Balear, 07.01.1824,s.2-3.

⁵⁷⁸El Argos de Buenos Aires, 29.05.1824, s.1.

⁵⁷⁹Diario Balear, 15.10.1824,s.4.

⁵⁸⁰Diario Balear, 20.09.1826,s.4.

⁵⁸¹Diario Mercantil de Cádiz, , 26.11.1826, s.1.

⁵⁸²Diario Balear, 26.07.1827,s.6.

“*Bolivar'a İftira Üzerine*” başlığıyla 17 Şubat 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Amerika'daki özgürlüğün kaderine yönelik ilginin ve buna karşı Avrupa'da ona saldırmaktan vazgeçmeyenlerin ilgisi ve huzursuz talebinin kaynağı nedir? İspanyol otokrasisinin ve mutlakiyetçiliğin vahşi destekçileri, büyük Türk hükümetine karşı hoşgörülükten, Bolivar'ın askeri despotizmi dedikleri şeye nasıl öfkeleniyorlar? Aynı titizliği Meksika İmparatoru için gösterebildiler mi? Kuşkusuz hayır. Meksika Bağımsızlık Savaşı sırasında başarılı bir siyasi ve askeri koalisyon kuran ve 27 Eylül 1821'de Mexico City'nin kontrolünü ele geçirdi. Meksika için kesin bir bağımsızlık kazanan Agustín de Iturbide ile alay ettiler. Başkentini hakları çok kolay döşendi. Çünkü onları kendi üzerine yıktı ve gaspı göz önünde bulundurularak Meksika'nın bağımsızlığı affedildi⁵⁸³.

“*Bordo, 6 Mart*” başlığıyla 21 Mart 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

9 Şubat 1828 tarihinde Valensiya yapımı bir geminin Almeria limanına demirmek için geldi. Bu geminin Cezayirli bir korsana ait olduğu, tamamı Türk tarzı giyinmiş 50 kişinin geminin içinde bulunduğu biliniyor. Ayrıca Yunan korsanlarına karşı başarılarından dolayı şeref madalyası almıştır. Kolombiya bayrağı taşıdığı için Cezayirli tarafından kendi bayrağını taşımadıkları iddiasıyla alınıp Cezayir'e götürüldü⁵⁸⁴.

2.1.8.1. *İspanyol siyasi tartışmalarında “Türk” tabiri haberlerinin değerlendirilmesi*

İspanyol basınında kendi iç meselelerinde, İspanyol devrimcilerin ve mutlakiyetçilerin siyasi tartışmalarında tarafların birbirini eleştirmek için “Türk” tabirini kullanmışlardır. Bu haberlerin tamamı İspanya kaynaklıdır.

Mesela, 1809 tarihinde Diario Mercantil Cadiz gazetesinde *Decima* isimli bir şiir yayınlamıştır. Bu şiire göre Türk olmayı kabul ettiklerini ancak Fransız olmayı reddettikleri yazmaktadır. Aynı yıl yerel ve işgale karşı direniş gösteren Diario de Gerona gazetesinde VII. Fernando ve onun haleflerinin siyasi gücünü tanımadıklarını, davalarından vazgeçmeyeceklerini, Fransa ile işbirliği yapmaktansa Türklerle işbirliği yapmayı istedikleri yazmaktadır. 1823 yılında Sevilla’da, İspanyol liberallerin katledilmesi amacıyla çıkan ve yağma, hırsızlık, cinayetlerle sonuçlanan isyan ve kargaşa ortamında yaşanan ortam için Türk’ün başıyla yürüdüler ifadesiyle yazmaktadır. 1828 yılında bile Amerika özgürlüğüne saldıran Avrupa’ya ve İspanyol otokrasisinin ve mutlakiyet destekçilerine Büyük Türk Hükümeti’ne karşı hoşgörülü olduklarını ancak İspanyollara olmadıkları yazmaktadır.

⁵⁸³Gaceta de Colombia 1821-1831, 17.02.1828,s.1.

⁵⁸⁴Diario Mercantil de Cádiz, , 21.03.1828, s.2.

1807-1833 yıllarında İspanyol gazete ve dergilerinde kullanılan “Tük” tabiri, Osmanlı’nın Avrupa ile teması ve İspanya ile tarihsel ilişkisi dolayısıyla Türklerin İspanya üzerindeki tesirini göstermektedir. Bu tesir İspanya’nın Napolyon işgali ve İspanya iç savaşı döneminde ve İspanyollar arasındaki siyasi tartışmalarda kullanılmıştır. Bu haberler, İspanya’daki siyasi eylemleri, Napolyon’u, Kral Fernando’yu, mevcut bir anayasa olmayışını, despotizm ve köleliği, hatta gazetede imladan kaynaklanan hataları eleştirenleri eleştirmek için kullanılmıştır. İspanyol gazete ve dergi okuyucusunu reform lehine harekete geçirmek için söylenmiştir.

2.2. Sosyo-Ekonomik Haberler

1807-1833 yılları sürecinde İspanyol gazete ve dergilerinde Osmanlı Devleti’nin sosyo-ekonomik gündemindeki 53 ekonomi, 13 salgın hastalık ve 3 deprem haberi İspanyol kamuoyuna aktarıldığı görülmüştür. Bu bulgular aşağıda ayrı bölümler halinde, kaynak niteliği gösterilmek için gazete ve dergilerde takdim edildiği şekilde, kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

2.2.1. Ekonomi

İspanyol basınında Türkiye ekonomisi ile ilgili toplamda 53 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin ilki 21 Mayıs 1807 tarihinde *Diario Mercantil de Cádiz* gazetesinde sonuncu haber ise 5 Ağustos 1833 tarihli *Diario Balear* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberler kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

“*Ticaret*” başlığıyla 21 Mayıs 1807 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris Gazetesi’nde yayınlanan iflaslar hakkında yapılan haberde bir zamanlar Paris’i şaşırtan Türk Sultan’ın altın savurganlığı gibi şimdilerde Paris’te bulunan mağazaların dış dekorasyonuna çok fazla para harcadığını, bu mağazalarda mal bulunmadığını, müşterilerin dış dekorasyonundaki ihtişama değil mütevazı mağazalardan ucuz alışveriş yapmayı tercih ettiklerini yazmaktadır⁵⁸⁵.

“*Cezayir Devletlerinin Ticaret Hukuku*” başlığıyla 22 Aralık 1809 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Cezayir’de bulunan tüccarların bilmesi gerekenler hakkındadır. Özgür Hristiyanlar, kendi aralarında anlaşmazlıklar olduğunda kendi Konsoloslarına gitmektedir. Türkler veya Faslılar söz konusu olduğunda konsoloslarla birlikte karar vermek gümrük yetkililerine kalır. İflas idamla cezalandırılır Müslüman tüccar asılır ve Yahudi tüccar yakılır. Hristiyanlara gelince, kredilerini kapatmaları gerekir. Ödeme yapmayan tüccar iflas etmiş

⁵⁸⁵Diario Mercantil de Cadiz, 21.05.1807,s.3.

sayılır. Alacaklısına borcunu ödemeyen tüccar, kanunun verdiği cezalardan kaçınmak için mallarını teslim etmelidir. Borç söz konusu olduğunda alacaklı, talebini Dayı'ya bildirir. Sanık mahkemeye çağırılır ve mahkemede aleyhinde bekleyen dilekçe hakkında incelenir. Sanık borcunu reddederse, alacaklı iyi namlı kişi ise, ifadesi kabul edilecek tanıklar sunmak zorundadır. Borç kanıtlanırsa, borçlu iki katını ödemeye mahkûm edilir, ayrıca yalan söylemenin cezası olarak da iyi bir dayak cezası verilir. Ancak davacı ikna olursa, davalı kendisine dava edilen tutarı öder. Böylece sahtekârlık, *Dayı Mahkemesinde* neredeyse tamamen yok edilir.

Borçlu, peşin ödemenin mümkün olmadığını açık ve basit bir şekilde ispat ederse, Dayı, herhangi bir ceza vermeden, talep edilen süreye ek olarak sekiz gün daha süre verir, bu süre bir ayı geçmez. Bu ek süreden sonra borçlu sözünü tutmazsa, alacaklının talebi üzerine borçlunun malını piyasaya çıkarmak için kendisine derhal emir verilir ve açık artırmada ödemeye yetecek kadar mal satılırsa, aynı icra memuru parayı davacıya teslim eder. Tarafların, hiçbir masrafı yoktur. Borçlunun yerleşik bir evi yoksa anapara ve faizinin tamamı ödenene kadar hapis cezasına çarptırılır. Alacaklı kendisine iyilik yapabilecek tek kişinin Dayı olduğunu söyleyerek, tutuklunun da serbest bırakılması emrini verebilecek Dayı'ya teşekkür etmeye devam eder. Mallar ödeme için satıldığında borcun toplam tutarını karşılamıyorsa, alacaklıların memnun edilmesi gerekir ve onlara gelecekte en ufak bir talepte dahi bulunma hakkı verilmez, böylece kredileri tamamen iptal edilmiş olur⁵⁸⁶.

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 17 Kasım 1810 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

12 Ekim 1810 tarihinde Paris'ten gelen habere göre; Trieste Limanı'na her Türk gemisinin tarafsız kabul edilecek ve söz konusu limana Türkiye'den gelen ürünlerin serbestçe girmesine izin verileceği ilan edilmiştir⁵⁸⁷.

“*Katalonya, Manresa 25 Şubat*” başlığıyla 10 Mart 1813 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Fransa Kontu, Türk elçisi, 6 adet hizmetlileri ve tüm maiyetiyle sarayına geçti ve Paris'te kaç hilal tüccarı olduğunu bildirdi. Bu haberle iki imparatorluk arasındaki düşmanlığın çoktan bittiğini İspanyollara duyurmaya çalıştıklarının farkındayız⁵⁸⁸.

“*Yabancı haberler*” başlığıyla 22 Ağustos 1813 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

8 Haziran 1813 tarihli İzmir'den gelen mektuplara göre; Bâbiâli, Rus bakanın Karadeniz'in seyrüseferine izin verilmesiyle ilgili iddialarını erteledi. Her bir buğday sevkiyatının yarısının İstanbul'da 5 dolara satılması ve geri kalanının Akdeniz'e ihraç edilmesi şartını sunduklarından bahsetmektedir⁵⁸⁹.

“*Giriş*” başlığıyla 10 Mart 1814 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

⁵⁸⁶Diario Mercantil de Cádiz, 22.12.1809,s.1-3.

⁵⁸⁷Diario Mercantil de Cádiz, 17.11.1810, s.3.

⁵⁸⁸Diario de Palma,10.03.1813, s.1.

⁵⁸⁹Diario de Palma, 22.08.1813, s.1.

Bu haberde 7 Ocak - 9 Şubat 1813 tarihleri arasında La Guayra Limanı'ndaki Gemilerin Geliş ve Kalkışları hakkındaki bilgilere yer verilmiştir. 8 Şubat'ta Büyük Türk Gemisi kaptanı Ramon Sanez'in, Margarita'dan balık getirdi⁵⁹⁰.

“Çıkış” başlığıyla 17 Mart 1814 tarihli gazetede şu haber “22 Şubat 1814'de Büyük Türk Gemisi kaptan Ramon Sanez, Margarita'ya şeker, sarımsak ve soğan götürdü” yazmaktadır⁵⁹¹.

“Ticaret” başlığıyla 2 Kasım 1817 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Diario de Barcelona gazetesinden alınan habere göre; Mısır ticaretinden elde edebilecek büyük avantajlarından, İspanyol tüccar ve imalatçıların bilgilenebilmesi ve ticari faaliyetlerinden yararlanması gerekmektedir. Araplar tarafından tüketilen kırmızı şapkaları üretmek için Olot' ta (Gerona ili) bir fabrika kurulması gerekiyor. Segovia'dan gelen kır çiçeği ve yün gibi malzemelerin de kullanılabilecektir. Bir İspanyollun her gün çalışması için 100 kilo yünden daha fazla maliyetle en az 10 riyal kazanılacaktır. Tunuslular, 3 riyalden daha düşük bir maliyetle çalışıyor ve Segovia'dan Alicante veya Cartagena'da gemiye binmenin maliyeti fazla olacağından Tunusluların bu fabrikada çalışması daha faydalı olacaktır. Hintli imalatçılar balyalarını Mısır'a göndermeden önce Türkler, Araplar ve Yahudiler çok eski zamanlardan beri hep aynı kıyafeti giydikleri için onların elbise kalıplarını, elbiselerde kullandıkları boya hakkında fikir sahibi olmaları gerekiyor. Türkiye üzerinden yüklenecek gemiler yerine, İspanyol imalathaneleri ve ürünlerinin kullanılması yüzde 20'den fazla kârla güvenli nakit para kazandıracaktır. Fabrika kurmak ve pazarlarda çıkan ürünleri satın almak İspanya'ya çok kazanç sağlayacaktır⁵⁹².

“Ticaret” başlığıyla 17 Eylül 1818 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Huya, 29 Ocak 1818 tarihli resmi yayınlanan habere göre; Kuzey Amerikalılar, Suriyeliler (Halep ve İskenderiye dâhil) ve Selanikliler, Türk İmparatorluğu'nun herhangi bir yerinde Türk bayrağına sahip olan gemilerle eşit oldular, aynı haklara sahip oldular, Türk İmparatorluğu'nda uygulanan tarife ile aynı şekilde muamele edileceklerdir⁵⁹³.

“Dün limana gelen gemiler” başlığıyla 18 Temmuz 1820 tarihli gazetede “Büyük Türk gemisinin Kaptanı Juan Sagrera'nın, Havana'dan 47 gün süren yolcuğunda çeşitli şekerler getirdi” yazmaktadır⁵⁹⁴. Bu haberin yayınlanmasından 8 gün sonra 26 Temmuz 1820 tarihli gazetede “Halka Duyurular” başlığıyla “Büyük Türk gemisi kaptanı Juan Sagrera'nın, gemi tahliyesine başladı” yazmaktadır⁵⁹⁵.

⁵⁹⁰Gaceta de Caracas, 10.03.1814, s.4.

⁵⁹¹Gaceta de Caracas, 17.03.1814, s.4.

⁵⁹²Diario Mercantil de Cádiz, 29.11.1817, s1-3.

⁵⁹³Diario Mercantil de Cádiz, 17.09.1818, s.4.

⁵⁹⁴Diario Constitucional de Barcelona, 18.07.1820, s.4.

⁵⁹⁵Diario Constitucional de Barcelona, 26.07.1820, s.4.

“*Ticaret*” başlığıyla 1 Ağustos 1820 tarihli gazetede “Barselona 19 Temmuz 1820 tarihli habere göre; Havana’dan hareket eden, kaptanı Juan Sagrera olan, şeker yüklü Büyük Türk Gemisi’nin 47 günde limana ulaştığı” yazmaktadır⁵⁹⁶.

“*Duyuru*” başlığıyla 11 Ağustos 1820 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Veracruz sicili açık olan, kaptanı Don Juan Sagrera ile Büyük Türk adlı İspanyol gemisi, önümüzdeki Eylül ayı ortasında söz konusu varış noktası için yola çıkacak. Gezmek veya gemide eşya taşımak isteyenler Don Juan Roig ve Jacas ile görüşebilir. Söz konusu geminin şartları mükemmeldir. 12 adet silah 18 top bulunuyor ve mürettebat 40 kişiden oluşmaktadır⁵⁹⁷.

“*Duyuru*” başlığıyla 4 Eylül 1820 tarihli gazetede “Eylül ayının 15’inde, Büyük Türk gemisinin kaptanı ve sahibi D. Juan Sagrera, Veracruz gemisinin rekorunu kırarak ve İspanya’ya getirilecek malların yükünün üçte ikisini taşıdı”⁵⁹⁸ yazmaktadır.

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 22 Ocak 1823 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Cronico de Gibraltar’dan alınan Türkiye başlığıyla habere göre; Osmanlı, İsveç ve Norveç gemilerine Karadeniz’de serbest geçiş hakkı verdi. Yaş, Moldova’da tamamen doğrulandı. Yeni bir hospodarin atandı ve önceki tüm farklılıkların bariz bir şekilde uzlaştırıldı. Boyarların birçoğunun bu prenslikteki mülklerine geri dönmeye teşvik edildi. Ticaret canlandı ve barışın habercisi oldu. 10 Ağustos gecesi sokaklarda aniden çığlıklar yankılandı. Geri dönen yeniçeriler tarafından halkın evleri zorla açılıp yağmalandı. Moldava sınırındaki Slobozia Postahanesi’nden gelen bir resmi haber mektubunda şunlar yazıyor: yirmi bin evin yıkıldığı tahmin ediliyor, halk kaçmaya devam edecek⁵⁹⁹.

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 19 Nisan 1823 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Yunanistan ve Türkiye başlığıyla 8 Aralık tarihli mektuba göre; Avusturyalı Kaptan Ignacio Berberovich’in Samos’tan 28 gün ve Hydra’dan 14 gün sonra Bozcaada hattında bir Türk gemisinin yandığını doğruladı. 30 Kasım ve 4 Aralık 1822 tarihlerinde İstanbul’dan tahıl yüküyle ayrılan Cenova’ya giden Avusturyalı bir gemiyle konuştuğunu söyledi⁶⁰⁰.

“*Yabancı Haberler, Bavyera*” başlığıyla 26 Ocak 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Augsburg’dan 9 Aralık 1823 tarihli, 26 Ocak 1824 tarihli Diario Balear gazetesinden alınan habere göre; Osmanlı, Karadeniz’in seyri ile ilgili olarak Reisefendi’nin, Lord Strangford’a verdiği sözlü vaatleri yerine getirmede. Yeni zorluklar çıkardı ve birçok dış ilişkiler bakanı

⁵⁹⁶Diario Mercantil de Cádiz, 01.08.1820, s.5.

⁵⁹⁷Diario Constitucional de Barcelona, 11.08.1820, s.4.

⁵⁹⁸Diario Constitucional de Barcelona, 04.09.1820, s.4.

⁵⁹⁹El Argos de Buenos Aires, 22.01.1823, s.1-2.

⁶⁰⁰El Argos de Buenos Aires, 19.04.1823, s.1.

tarafından kendisine yöneltilen iddiaları kabul etti ancak yazılı bir cevap vermeyi reddetti. Bu durum devam ederken Kaptanpaşa'nın İtalya Parma yakınlarında Yunan filosuna karşı başarısız olduğu haberi İstanbul'a ulaştı⁶⁰¹.

“*Petersburg, 19 Şubat*” başlığıyla 30 Mart 1825 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Rus İmparatorun 7 Ocak 1825' de Senato'ya hitaben yaptığı konuşmadan alıntıdır. Türkiye'den gelen ve mevcut nizamnamelerle yasaklanan bazı üretimlerin, Müslüman dinine mensup tebaamızın, uzun yıllardır kullanma alışkıdır. Her türlü kaçakçılık girişimini bertaraf etmek istemeleri nedeniyle vazgeçilmez hale geldiği göz önünde bulundurarak, ekli tarifede belirtilen Türk menşeli eşyanın, belirtilen tarifede belirtilen gümrük vergileri ödenerek Teodosia ve Kerç limanlarından ithal edilebileceğini buyuruyoruz. Senato yöneticisi, uygunluğu ile ilgilenecektir.⁶⁰²

“*Cebelitarık, 17 Ekim*” başlığıyla 21 Ekim 1825 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Takımadalar'da birkaç Fransız ve Avusturya ticaret gemisini ve Türk limanlarına buğday taşıyan bir İngiliz ticaret gemisini ele geçiren korsanlar bulunmaktadır. Sparrowhawk'ın İzmir'den ayrılmadan birkaç gün önce, Fransızlar Mikonos' da bazılarını yaktıktan sonra İzmir Limanına üç mistik korsan ve altı Avusturyalı getirmişti. Tüm ticaret mektupları, İngiliz faaliyetlerinden ve korsanlığın peşinde koşan Kaptan Hamilton'ın adından kaynaklandığı konusunda hemfikirdir. 7 Ekim 1825'de Almería'dan gelen bir mektupta şunları okuyoruz: Silahlı bir Yunan gemisinin Almeria körfezine demir attığını, alıkondduğu bir Sardunya gemisini Türk hükümetinin veya Berberi güçlerinin tebaasına ait olduğu iddiasıyla yükünün bir kısmını nakletmiştir. Adını bilinmeyen söz konusu Sardunya gemisinin Cenova'da kiralanmış ve Cenova'ya yün, pamuk ve balmumu götürmek için Oran'da yüklendiği söylenmektedir⁶⁰³.

“*Yabancı Haberler, İngiltere*” başlığıyla 11 Kasım 1825 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

22 Eylül 1825 tarihli İngiliz *The Courter Gazetesinde* alınan haberde Nürnberg muhabirinin Reisefendi ile yaptığı röportaj yazmaktadır. Bu habere göre Türk tarafının İngiltere'ye borçlu olduğu bir kez daha hatırlatıldı. İstanbul'daki İngiliz diplomasisinin amacının uzlaşmadır. Türk hükümeti ve İngiltere arasında yapılan antlaşmaların Türkler tarafından yerine getirilmektedir. Türk hükümeti hakkında şikâyet edilmemesi gerekiyor. Başkentte ve Türk şehirlerinde yaşayan İngiliz tüccarların hiçbir şekilde rahatsız edilmiyor. Bu tüccarlar, silahlanma ve para sağlama açısından rahatlardır⁶⁰⁴.

“*Yabancı Haberler, İngiltere*” başlığıyla 12 Mart 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

⁶⁰¹Diario Balear, 26.01.1824,s.1.

⁶⁰²Diario Mercantil de Cádiz, 30.03.1825, s.1-2.

⁶⁰³Diario Mercantil de Cádiz, 21.10.1825, s.4-5.

⁶⁰⁴Diario Balear, 11.11.1825,s.2.

Londra, 14 Ocak 1826 tarihli habere göre; Odessa'dan İstanbul'a gitmekte olan İngiliz gemisi Maria'nın 400 tondan fazla olduğu için Karadeniz'e yönelme izni alamadı. Mevcut antlaşma nedeniyle belirlenen hacmi geçen gemiler Karadeniz'e giremiyor. Türk Hükümeti, antlaşmanın bu maddesine titizlikle uyguluyor. İngiltere'nin 1,5 milyon sterlinlik şeker ticaret merkezi Glasgow'un iflas etti. İzmir'den gelen mektuba göre, ipek ihracatı yasağı iptal edilecektir⁶⁰⁵.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 15 Mart 1826 tarihli gazetede “İstanbul 25 Aralık 1825 tarihli mektuba göre; Türk madeni paralarında yeni bir değişiklik yapıldı ve tedavülde eski paralarında dolaşmaya devam ediyor”⁶⁰⁶ yazmaktadır.

“*Yabancı Haberler, İtalya*” başlığıyla 6 Ocak 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

5 Kasım 1826 tarihli İzmir'den gelen 15 Kasım 1826'da Trieste'ye ulaşan mektupta İzmir ve Doğu ticareti hakkında bilgiler vermektedir. Bu mektuba göre; korsanların bu denizlerde saldırı yapıyorlar. Ticari gemilerin seyrini bozuyorlar. Ancak korsanların bu tür faaliyetleri ticari felçlerin ana nedeni değildir daha ziyade Yunanistan ve tüm adaları tahrip eden savaşın sonucudur. Tarımsal ve endüstriyel üretimler beş veya altı yıllık bir süredir giderek azalmaktadır. Aynı zamanda savaşlar ve göçler nedeniyle Küçük Asya'da üretken olan Yunan nüfusunu önemli ölçüde zayıfladı. Köyden büyük kentlere göç yaşanıyor. Çiftçiler, Müslümanların saldırılarına maruz kalıyorlar ve büyük ölçekli tarım yapamıyorlar. İzmir'de Yunan aileleri tarafından işletilen atölyelerinin üretimi durdu. Bu atölyelerde üretilen mallar iade edildi ve Avrupa malları rağbet görüyor. Ayrıca Türklerin, Doğu ticaretinde deneyimsizliği, para ödemeyi geciktirmeleri, tedavüldeki paraların sadece iç piyasada kullanılması ve bu sebeplerden dolayı Frank parasının değişimi zorlaşmaktadır⁶⁰⁷.

“*Yabancı Haberler, İtalya*” başlığıyla 4 Mart 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Trieste 18 Aralık 1827 tarihli habere göre; İstanbul'dan Trieste Limanı'na bir gemi geldi. Bu geminin kaptanından alınan bilgiye göre Türk hükümeti bulabildiği üç müttefik güce ait tahıl yüklü gemileri ele geçirdi ve bundan böyle üç ulusun gemilerine Karadeniz'de seyri için imza atmaması sağlandı⁶⁰⁸.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 7 Mart 1828 tarihli gazetede “*Gaceta de Augsburgo*'dan alınan Türkiye, İstanbul 1 Ocak 1828 tarihli habere göre; Türk Hükümeti'nin Frenk tüccarlardan aldığı tahılların bedeli yeni para birimiyle ödedi ve şimdiden büyük bir kriz yaşandı” yazmaktadır⁶⁰⁹.

⁶⁰⁵Diario Balear, 12.03.1826,s.3.

⁶⁰⁶Diario Balear, 15.03.1826,s.1.

⁶⁰⁷Diario Balear, 06.01.1827,s.1.

⁶⁰⁸Diario Balear, 04.03.1828,s.4.

⁶⁰⁹Diario Balear, 07.03.1828,s.2.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 17 Nisan 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İskenderiyye 26 Ocak 1828 tarihli habere göre; 11 Ocak 1828 tarihinde İstanbul’dan bir posta geldi ve savaş söylentileri yayıldı. Bu söylentilerin amacı ise İspanya’dan bir peso ile takas etmek için 25 kuruş alınacak, düşük ayarda olan yeni para birimini İspanya’ya getirmektir⁶¹⁰.

“*Yabancı Haberler, Mısır*” başlığıyla 13 Kasım 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İskenderiye 13 Ağustos 1828 tarihli habere göre; kısa süre sonra ayrılacak tümenlere ait gemiler silah ve teçhizatı üzerinde günlerdir durmaksızın çalışıyor. Bu tümen yarın düzenli olarak sefere çıkacak. Diğer tümen hükümet tarafından kiralanan ticaret gemilerinden oluşacak. Kaptan Bey, seferi yönetecek ve İngiliz veya Fransız silahlarının altında sefer yapılacaktır⁶¹¹.

“*Yabancı Haberler, Almanya*” başlığıyla 4 Haziran 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gaceta de Madrid’den alınan Frankfurt 16 Nisan 1828 tarihli habere göre; 21 Mart tarihli *El Observador Austriaco* gazetesi Türk Hükümeti’nin, İstanbul Boğazı’ndan geçmeye engel olmadığını ancak limanın zorlu şartları, buzla kaplı ve havanın aşırı soğuk olması nedeniyle gemilerin buraya ulaşımının engellendiğini yazmaktadır. Doğrudan İstanbul’a gelen Avusturya ve Rus gemileri bu durum karşısında şaşkınlık içinde kalmışlardır ve ticaretin tamamen durmuştur⁶¹².

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 21 Haziran 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İzmir, 3 Nisan 1828 tarihli mektuba göre; Bölge sakinlerinin çoğu Sakız’ı terk ettiğini ve 7 Mayıs’ta İskenderiye’de ticaret yavaş yavaş toparlandığını duyuruyor. Ayrıca Paşa, bazı şehirleri ziyaret etmeye ve asker toplamaya çalışıyor. Mısır, Osmanlıya hala bağımlı olmaya devam ediyor⁶¹³.

“*Yabancı Haberler, Fransa*” başlığıyla 6 Ağustos 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gaceta de Madrid’den alınan Marsilya, 25 Haziran tarihli İskenderiye’den gelen özel bir mektupta aşağıdaki haberler yer almaktadır. Bu habere göre; Bay Drovetti’nin Mısır Kahire’den döndüğünü yazmaktadır. Korfudan gelen bir İngiliz gemisinden alınan habere göre ise; 6 Nisan’da Londra’da üç Müttefik Güç arasında imzalanan bir anlaşma sonucunda Mısır’ın kendisini abluka halinde ilan edecektir. Fransa ve İngiltere konsoloslar bu haberi

⁶¹⁰Diario Balear, 17.04.1828, s.3.

⁶¹¹Diario Balear, 13.11.1828, s.1-2.

⁶¹²Diario Balear, 04.06.1828, s.3-4.

⁶¹³Diario Balear, 21.06.1828, s.4-6.

biliyor fakat bu ablukanın ne mahiyette olacağı bilinmiyor. Hiçbir Türk gemisinin gitmesine izin verilmeyecek, gemilerin sevkiyatı engellenecek. Mora ve Avrupa erzak veya mühimmat ticareti tamamen serbest kalacak. Fransız, İngiliz ve Rus uluslarının konsolosları evlerinde kalmaya devam edecek⁶¹⁴.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 20 Ağustos 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 13 Haziran tarihli mektuba göre; yüklü olsun ya da olmasın tüm gemilere Boğaziçi seferine açıldı. Fermanları olan gemiler de Karadeniz'e açıldı. Gemi kaptanlardan, tahıl yüklerinin bir kısmını Türk Hükümetine devretmeye zorlamak için eskisi gibi tahviller istenmiyor⁶¹⁵.

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 25 Ekim 1828 tarihli gazetede “Gaceta de Madrid”den alınan Semlin 28 Ağustos 1828 tarihli haberde; Ticaretin, savaş nedeniyle sarsıldığını ancak büyük miktarda mal satın alındığı” yazmaktadır⁶¹⁶.

“*Fransa*” başlığıyla 15 Aralık 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gazeta de Francia ‘dan Paris 8 Kasım 1828 tarihli habere göre; Rusların, Varna’dan çekilmesinden itibaren Odessa buğdayının yokluğu hissedilmeye başlandı. Buğday, Mısır’dan gelmezse genel bir kıtlığın kaçınılmaz olacak. Şumnu’daki Türklerin durumu içler acısı 80 gram ağırlığında 4 kuruşluk kalitesiz ekmek yiyebiliyorlar. İstanbul’da huzurun devam ediyor ve Mısır’dan tahıl getirmek için hükümet girişimlerde bulunuyor⁶¹⁷.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 14 Şubat 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bükreş 17 Aralık 1828 tarihli ticaret mektuplarına göre, Ömer Lütfi emrindeki Türklerin, Paravadi’ye karşı yürüttüğü hareketi desteklemek ve böylece Varna’yı kuşatmak ümidiyle Pazarcık’taki Rus siperlerine saldırdıkları bildirmektedir. Ancak bu planı bir süre önce duyan ve tedbirlerini alan Ruslara karşı Türkler planlarını gerçekleştirilemediler. Şumnu’ya çekildiler ve Eflak’taki Rus birliklerinin gıda tedarik etmeye devam ediyorlar. Fiyatlar keskin bir şekilde yükseldi ve şarap fiyatları böyle bir yükseliş yaşarsa, üreticiler ellerinde ham madde olmamasından dolayı yas tutmaya başlayacaklar. Belgrad Paşası’nın tüfek ve süngü almaya devam ediyor, sınırlar karantinaya alındı⁶¹⁸.

“*İzmir 15 Mart*” başlığıyla 30 Mayıs 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Babiali, Rus hükümetinin arabuluculuğunu kabul etmek istemedi. Savaş haklarından faydalanmak istedi. İskenderiye’den tahıl tahliyesine yağış izin vermedi. Depolanan tahılları başkente götürmek için 49 deve kullanılacak, bu hayvanların başkente ulaşımının 100 saatte olacak ve 3000 kilo tahılın aşağı yukarı üç ay içinde İstanbul’a nakledilecektir. Hükümet,

⁶¹⁴Diario Balear, 06.08.1828,s.1-2.

⁶¹⁵Diario Balear, 20.08.1828,s.2.

⁶¹⁶Diario Balear, 25.10.1828, s.2.

⁶¹⁷Diario Balear, 15.12.1828,s.3-5.

⁶¹⁸Diario Balear, 04.02.1829,s.1-4.

önümüzdeki üç ay boyunca, günlük tüketimin on ikide yedisini depolarından geriye kalan beşini ise İskenderiye tahılından karşılayacaktır. Tahıl sevkiyatları ülkenin iç kısımlarından da diğer bölgelere naklediliyor⁶¹⁹.

“*Rusya*” başlığıyla 1 Haziran 1829 tarihinde yayınlanan gazetede 4 Nisan 1829 tarihinde Sisebolis'ten gelen bir habere yer verilmektedir. Gazetede şu yazmaktadır:

Koramiral Kumani, bir Rum komutasında Burgaz'a gitmekte olan mühimmat yüklü bir Türk gemisine el koydu. İstanbul'dan haberler içeren mektuplar alındı. Gelen haberlere göre abluka nedeniyle kıtlık yaşanmaktadır. Halkın sefalet içindedir ve Hükümet, halka uygun gördükleri yere gitmelerine izin vermek zorunda kalmıştır. Bunun sonucunda her gün yüzlerce aile Asya'ya gitmektedir. Sultan'ın ayın 28'inde Boğaz'da konuşlanmış filoyu ziyaret ettiği yazmaktadır⁶²⁰.

“*Rusya*” başlığıyla 9 Haziran 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Odessa 15 Nisan 1828 tarihli *Odessa Gazetesi*'nden alınan karadan olduğu kadar denizden de ulaşan haberlere göre; İstanbul'daki kıtlık sürekli artıyor. Sadece buğday ve pirinç değil, diğer tüm gıda maddeleri de bulunamıyor. Kaz eti beş kuruşa kadar satılmaktadır, bu şehirde fahiş bir fiyat artışı yaşanıyor. Karadan olduğu kadar denizden de ulaşan haberlere göre; İstanbul'daki kıtlığın sürekli arttığını, sadece buğday ve pirinç değil, diğer tüm gıda maddeleri eksik olduğunu, Kaz etinin beş kuruşa kadar satıldığı, bu şehirde fahiş bir fiyat artışı olduğu yazılmıştır⁶²¹.

“*Türkiye*” başlığıyla 24 Ağustos 1829 tarihli gazetede “İstanbul 25 Haziran 1829 tarihli mektuba göre; Kaptan Paşa filosu, Karadeniz'deki kruvazöründeki ortak gemilerle karşılaşmadan yeniden geldi. Fransa ve İngiltere'nin Büyükelçileri döner dönmez, tebaasını kendilerini derhal ilgili koruma altına aldılar⁶²²” yazmaktadır.

“*Çeşitli Haberler*” başlığıyla 20 Ocak 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Halk, eski Yunanlıların tarım geleneklerinden çok uzaklaştığı için Mora'da tarım çok kusurlu şekilde yapılıyor. Yarımadadan çok miktarda pamuk, pirinç ve tütün çıkarılabilir. Mora'nın ince pamuğunun Selanik ve İzmir pamuğundan üstündür. Türklerin despotluğu ticaretin gelişmesine izin vermiyor. Bundan sonra Mora, Levant ticaretine birçok ürün tedarik edecektir⁶²³.

“*Avusturya- Rusia*” başlığıyla 14 Şubat 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Trieste, 17 Aralık 1829 tarihli mektuba göre; İzmir'den gelen bir gemi, 20 günlük bir seyir sonrasında limana girdi. İzmir ticareti canlanmaya başladı. Petersburg'da 9 Aralık 1829 tarihli mektup ise; Sardunyalı bir geminin Candia adasında isyan ve kargaşanın devam

⁶¹⁹Diario Balear, 30.05.1829,s.2-3.

⁶²⁰Diario Balear, 01.06.1829,s.5-6.

⁶²¹Diario Balear, 09.06. 1829,s.1-5.

⁶²²Diario Balear, 24.08.1829,s.1-2.

⁶²³Diario Balear, 20.01.1830,s.3-4.

ettiği haberini getirdi. Babiali, önemli bir meblağ karşılığında Candia adasını yabancı bir güce bırakacağı söylentileri var ancak bu haberlerin doğrulanması gerekiyor⁶²⁴.

“Çeşitli Haberler” başlığıyla 13 Mayıs 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Dünyanın iki uçsuz bucaksız ve zengin bölgesi arasında bir sınır ülkesi olan, çalışkan Avrupa'nın karşısında yer alan ve Akdeniz'de mükemmel bir liman avantajına sahip olan Mısır, Ptolemaioslar zamanında olduğu gibi günümüzde de düşünülebilir. Büyük bir ticaretin merkez noktası olarak bu krallığın kendi üretimi dışında hiçbir üretimi olmasa bile, İskenderiye tüm Mısır pazarlarının önemini kazandırmaya yeter Şimdiki Vali Mehmed-Ali, Avrupa usulü teşkilatlanmış birliklerini desteklemek amacıyla gelirini artırmak için bütün dikkatini tarım, sanayi ve ticaretin gelişmesine yöneltmiştir. Mısır'daki Fransız Seferi sırasında, bu krallığın ticareti ve endüstrisi tamamen geçersiz durumdaydı. Toprağının ürünleri, o zamanlar yaklaşık iki buçuk milyon olan nüfusunun geçimine ve hükümetin aşırı harcamalarına zar zor yetiyordu. Ali'nin hırsı ve bahşedilen mutlu fitratları sebebiyle, memleketin büyük zenginliklerini keşfetmesi ve bunlardan istifade etmesi uzun sürmedi. Önemli ölçüde artan hazinesi, Genel Valinin Afrika'nın iç kesimlerinde fetih projelerini gerçekleştirmesine, Wechabitleri boyun eğdirmesine ve belki de bir gün kendisini Babiali'den bağımsız ilan etme olasılığını düşünmesine izin verdi.

Mısır'ın ana zenginliği olan toprak, dikkatini çeken ilk nesne oldu. Tüm ekilebilir alanların planlarını hazırlamasını emrettiği Avrupalı mühendisleri çağırdı ve bu çalışmayı, yalnızca ölçülen alanların alanını değil, aynı zamanda en çok da gösteren bir tür kadastronun getirilmesi izledi. Yaygın ekim türü, her bir tarafa aittir. Hem Aşağı Mısır'ın sulanmasını kolaylaştırmak hem de Nil'in geçtiği alçak topraklar olan tarıma geri döndürmek için birkaç kanalın aynı anda açılmasını emretti. Mısır'ın bugün yaklaşık 3 milyon nüfusu var ve toprak zaten geçimleri için ihtiyaç duyduklarından fazlasını üretiyor. Tarımı artırmak için çöl Arabistan'ın Bedevi kabilelerini sınırdaki verimli topraklara yerleşmeye davet etti ve bu düzenleme en mutlu sonucu verdi. Öyle ki, daha önceleri başıboş olan ve başka bir şey olmayan bu kabilelerin çoğu, vergilerini tam olarak ödeyen, barışçıl ve ev içi bir yaşam süren çalışkan çiftçiler haline geldi. Çiftçilerdeki bu artış, nüfusu artırmanın yanı sıra, yiğit asker sayısını artırma avantajı da sağlıyor.

Mısır'daki toprağın kalitesi büyük farklılıklar gösterse de, bataklık kısımlar ve çölün hemen bitişiğindeki kırsal alanlar dışında, her yer son derece verimlidir. Aşağı Mısır, her türlü tahıl bol miktarda üretir, ancak buğday, ağırlığından dolayı diğerlerine tercih edilir. Tıpkı pamuğun inceliğinden dolayı tercih edildiği gibidir. Buğday ihracatı her yıl binlerce kile yükseliyor ve indigo bitkisi, iyi toprak ve biraz değişken sıcaklık gerektiren yukarı Mısır'ın en verimli ve gölgeli topraklarında tercih edilerek yetiştiriliyor.

Genel Vali, kendisini tarımla sınırlamadan, imalat için yararlı çeşitli bitkilerin tanıtılmasını teşvik etti. Öyle ki, yukarı ve aşağı Mısır'da şimdiden şaşırtıcı derecede gelişen yüzlerce dut ağacı sayılıyor ve Suriye'deki ipekböceklerinin artık Mısır'a özgü olduğu kabul edilebilir.

⁶²⁴Diario Balear, 14.02.1830,s.1.

1823'te 4.000 pound ve 1824'te 10.000 pound ipek alındı. Eski indigo bitkisi hazırlama yönteminin ihracının elverişsiz olduğunu bilen Ali, Amerika ve Hindistan'da yerleşik yöntemi tanıttı ve 1823'te bu türden 96.000 pound yapıldı.

Çok eski zamanlardan beri tatlı kamış bitkisi Mısır'da olmuştur ve şeker üretiminde büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Ali, ayrıca zeytin ağaçlarının yetiştirilmesini de teşvik ediyor ve umarız ki akistel ihracatının hatırı sayılır bir rakama ulaşması uzun sürmez. Tüm tarlalar arasında, şimdiye kadar en hızlı ve en bol ürün üreten pamuk tarlası olmuştur. İlk ekimden altı yıl sonra, hasat 15 milyon sterline, 1823'te 28 milyona yükseldi ve Hükümet yakında 70 ila 80 milyona ulaşmasını umuyor. Ali'nin saltanatının ilk yıllarında safran ekimi ihmal edilmişti; ama şu anda o kadar ekilir ki herhangi bir kârla satılamaz. Afyonun hazırlanması da Vali'nin dikkatini çekmiş ve kısa bir süre sonra Mısır bunu İzmir pazarından daha iyi bir fiyata sunabilecektir.

Mısır'da, özellikle ülkenin güneyinde çok miktarda yetiştirilen tütün, kalitesizdi ve şehrin yoksul sınıfı dışında tüketicisi yoktu. Vali geçenlerde Suriye, Selanik ve Türk tütününün en iyi türlerinin yetiştirildiği diğer bölgelerden tohum gönderdi ve denemeler beklendiği gibi başarılı olursa, umarız bu öge de içe aktarılan nesneler listesinden kaybolur. Mısır'da kadınlar bile ünlü olduğu için bu bitkinin yetiştirilmesi daha da gerekli. Buna ek olarak, sonucu hükümetin amaçlarına az çok karşılık gelen çeşitli kendinden geçmiş bitkilerin tanıtılması için bir girişimde bulunuldu, bazı yerlerde toprak uygun olduğundan, kahve hasadı şüphesiz bol olmaya devam edecektir. Mısır'ın bazı bölgeleri, kahvenin ünlü olduğu Arabistan'ınkiyle benzerdir. Son 5 yılda toprak veriminin önceki 5 yıla göre iki katına çıktığı tahmin ediliyor.

Çok sayıda fabrika ve imalathanenin kurulduğu dönem, tarımın gelişmesiyle aynı zamana denk gelir. Ancak, sanayi dalının bu kadar gurur verici sonuçlara sahip olması için işçi eksiktir. Bu kuruluşlara muazzam meblağlar yatıran Genel Valinin ısrarına rağmen, Mısırlıların İngiltere'ye ve Fransa'ya gitme ihtiyacıyla mücadele etmesi gerekirken, faaliyetlerini kendi çabalarına bırakmaları inandırıcı değildir.

Barut fabrikası tüm müesseseler içinde en müreffeh olanıdır. Bu fabrikanın organizasyonu, Mısır kıyısında bir gemi kazası geçirmesi sonucu kendisini Mısır'da bulan İtalyan, Bay Baffi'ye borçludur. Kuruluşun çalışmalarını yönetebilecek birkaç iş arkadaşı oluşturduktan sonra, 30.000 kuruşluk bir ikramiye ile ülkesine döndü.

Mısır'daki tek imalatçı ve tüccar olan Paşa, tüm ilk malzemeleri satın alır ve onları detaylandırır veya geliştirir. Krallığın dört bir yanına dağılmış fabrikalardan ve imalathanelerden çıkan tüm mallar bir mühür taşır ve diğer tüm ticari mallar yasaktır.

Tarım ve imalat sanayiindeki gelişmeler ticarete yeni bir ivme kazandırmıştır. Bununla birlikte, Mehmed Ali'nin Afrika'nın içlerine yaptığı askeri seferden önce, Mısır'a tam olarak her yıl Sennar'dan bir kervan, Kordofan, Shendy'den iki yılda bir, Durfor ve Burnou'dan bir kervan gelirdi. Devekuşu tüyü, fildişi, köleler getirirlerdi. Develer, kauçuk, demirhindi, deriler, esanslar, altın tozu benzeri tüm eşyalar, her türden baharat, Mısır üretimi veya Mısır- Avrupa'da üretilen endüstriyel jetlerle değiştirildi. Sebona ve Dangola'dan gelen

kervanlar da her yıl gelir ve Habeşistan ve Etiyopya'dan yukarıda belirtilenlerle neredeyse aynı nesnelere indirgenmiş mallar getirir.

Darfor ve Burnon'dakiler, Mısır hükümetinin bu eyaletleri yönettiğine dair imalara ve hatta tehditlere rağmen gelmeyi bıraktı.

Ticaret açısından Mekke, Hindistan ile Mısır arasındaki merkezi nokta olarak kabul edilebilir ve aynı şey, Mısır ile Timbuston arasındaki ticaret açısından Darbor için de geçerlidir. Bu ülkenin ve Afrika'nın iç kesimlerinin kervanları, Darfor ve Sennar pazarlarını sık sık ziyaret ederdi. Umarız bu öge de içe aktarılan nesneler listesinden kaybolur. Mısır'da kadınlar bile ünlü olduğu için yetiştirilmesi daha da gerekli. Buna ek olarak, sonucu hükümetin amaçlarına az çok karşılık gelen çeşitli başka ekzotik bitkilerin tanıtılması için bir girişimde bulunuldu. Mısır, Afrika'nın iç kesimlerindeki çeşitli ülkelerden köleler alıyor; ama en çok beğenilenler, Habeşistan ormanları ile Astaboras ve Astapo kıyıları tarafından gönderilenlerdir: Astapo arasında kadınlar esas olarak yüz hatlarının düzgünlüğü ve figürlerinin güzelliği ile ayırt edilir.

Sennar'dakiler ve Mısır'la doğrudan ilişkileri olan bu iki eyaletin sakinleri, bu imparatorluğun bağımsız bir devlet olarak tanınmasından önce Kahire'de Timbucton'dan gelen sonsuz sayıda ticaret nesnesi biliniyordu. Suriye'den gelen kervanlar, Rambla ve Ebron'dan ipek, yaprak tütün, sabun, İran, Hindistan, Şam ve Halep'ten her türlü kumaş, Kudüs ve Beytullahim Hristiyanları tarafından yapılan kutsal emanetler, tespihler ve benzeri diğer eşyaları getirir. Karşılığında pirinç, kahve, endüstriyel nesneler ve nakit para alıyorlar. Suriye'den gelen kervanların belirli bir varış saatleri olmadığı için neredeyse her hafta Kahire'ye bir kervan geliyor. Bunlara, düzenli olarak 500 ila 800 deve ve diğer pek çok erkekten oluşan ve sakız, badem, kömür vb. bir tür darı ve nakit para.

Her yıl Berberi'den gelen kervanlar artık eski zamanlardaki kadar önemli değil. Çünkü Mekke'ye giden hacılar deniz yoluyla yolculuklarını fırsat buldukça gündüz yapıyorlar. Cezayir, Tunus ve Trablus eyaletlerinden geçerek Fas'tan Mısır'a giden büyük kervanların büyük bir bölümünü Mekke'ye giden hacılar oluşturuyor. Ancak bu fırsattan yararlanarak ticarete vurgunculuk yaparlar, beyaz yün battaniyeler, bornozlar, Tunus eyaletinde yapılan birçok yün şapka, iyi cins katır, devekuşu tüyü, safran, gül özü ve diğer nesneler gibi küçük eşyaları alırlar. Az hacimli ve kullanımı kolaydır. Hem Arabistan'da hem de Mısır'da karşılığında Hindistan, Mısır ve Avrupa'dan kahve ve diğer sanayi nesneleri alıyorlar.

Belirsiz zamanlarda Süveyş ve Koseyr'den Kahire'ye gitmek üzere yola çıkan kervanlar, kahve, çeşitli sakızlar, değerli ilaçlar, bafta denilen kumaşlar, muslinler, kaşmir ve diğer doğu üretimi kumaşlar, baharatlar, inciler, değerli taşlar vb. hepsi Stigzar, Yemen ve Hindistan'dan geliyor. Mısır'da kervanlarla yapılan günlük ticaret artık eskisi kadar üstün değil, çünkü deniz yoluyla ticaret güçlü bir ivme kazandı. 183 derecede ihraç edilen Mısır ürünleri 6.976.400 kuruşa yükseldi. İthal mallara gelince, bunların hemen hemen tamamı devlete ait olduğu ve saklanması uygun görüldüğü için kıymetini doğru olarak hesaplamak mümkün değildir.

Osmanlı taşrasıyla ticaret her dönemde büyük önem arz etmiş ve buna olan ihtiyaç çok daha artmıştır. Babıali'nin, Yunanistan'a karşı savaş vesilesiyle birkaç makalesi olduğunu. Mısır'ın deniz ticareti hakkında bir fikir vermek için en yakın il olduğu için Suriye ile başlayacağız. Bunu her yıl hem İskenderiye'ye hem de Dimyat'a Lazkiye'den 30 ila 35 yük tütün, yağ, sabun, ipek, sıvıyağ vb. dilimler halinde pirinç, kahve alarak ve bu son ürünleri Yukarı Suriye'de tekrar pamukla değiştirerek gönderiyor.

Mısır ile Karamanya kıyıları ve Anadolu, İstanbul, Takımadaları, Yunan adaları arasındaki navigasyon çok daha fazladır. Bu illerden ilki, inşaat ve yakacak için büyük miktarda odun gönderir. Takımadalara, şarap, binlerce kutu kuru meyve, sıradan Türk tütünü, biraz bakır, çeşitli türde fındık, afyon, sakız, tohumlar yağ, sabun, katran, zift, halılar, oryantal kumaşlar ve altın ve gümüş objeler dâhil çok değerli diğer lüks eşyalar gönderir. Ayrıca Odessa, Moskova, Tula Mısır'a, Osmanlı vilayetleri için yaklaşık bir milyon pound Moka kahvesi, 3 milyon pound pirinç, buğday ve nohut gönderir.

1823'te İskenderiye limanından başkente ve Takımada adalarına tahıl yüklü 140'tan fazla gemi gönderildi. Mısır'ın Avrupa ile ticareti nispeten daha önemlidir ve bu ülkenin sisteminde herhangi bir engel bulunmaması durumunda en karlı olanı olacaktır. 1823'te İskenderiye'den ayrılan 819 ticaret gemisinden 444'ü Avrupa'nın farklı limanlarına gidiyordu.

Berberi ile Mısır arasındaki deniz ticareti, birkaç yıl içinde Trablus ve Tunus'a gönderilen birkaç tahıl kargosu dışında önemli değildir.

Ali, iç ticaret iletişimini kolaylaştırmak için Nil ile İskenderiye'nin eski körfezini birleştiren Mahmudiye kanalının açılmasını emretti. Fua şehrinin önünde başlar ve Nil ile aynı büyüklükteki gemileri alabilir.

Mısır'ın şu anki durumu ise, Avrupalı ailelerin göçü ile lüks meslekler, ordu ve donanmanın oluşturulması, Avrupalı kıyafetler, Vali sarayının bakımı için çok sayıda ülkenin sanayisine olağanüstü bir ivme kazandıran sonsuz sayıda ticaret nesnesi getirdiler⁶²⁵.

“Çeşitli Haberler” başlığıyla 13 Mayıs 1830 tarihli gazetede bir makaleye yer verilmiştir. Makale şöyledir:

Dünyanın iki uçsuz bucaksız ve zengin bölgesi arasında bir sınır ülkesi olan, çalışkan Avrupa'nın karşısında yer alan ve Akdeniz'de mükemmel bir liman avantajına sahip olan Mısır, Ptolemaioslar zamanında olduğu gibi günümüzde de önemi düşünülebilir. Büyük bir ticaretin merkez noktası olarak bu krallığın kendi üretimi dışında hiçbir üretimi olmasa bile, İskenderiye tüm Mısır pazarlarının önemini kazandırmaya yeter Şimdiki Vali Mehmed-Ali, Avrupa usulü teşkilatlanmış birliklerini desteklemek amacıyla gelirini artırmak için bütün dikkatini tarım, sanayi ve ticaretin gelişmesine yöneltmiştir. Mısır'daki Fransız Seferi sırasında, bu krallığın ticareti ve endüstrisi tamamen geçersiz durumdaydı. Toprağının ürünleri, o zamanlar yaklaşık iki buçuk milyon olan nüfusunun geçimine ve hükümetin aşırı

⁶²⁵Diario Balear, 13.05.1830,s.2-4.

harcamalarına zar zor yetiyordu. Ali'nin hırsı ve bahşedilen mutlu fitratları sebebiyle, memleketin büyük zenginliklerini keşfetmesi ve bunlardan istifade etmesi uzun sürmedi.

Önemli ölçüde artan hazinesi, Genel Valinin Afrika'nın iç kesimlerinde fetih projelerini gerçekleştirmesine, Wechabitleri boyun eğdirmesine ve belki de bir gün kendisini Babialî'den bağımsız ilan etme olasılığını düşünmesine izin verdi.

Mısır'ın ana zenginliği olan toprak, dikkatini çeken ilk nesne oldu. Tüm ekilebilir alanların planlarını hazırlamasını emrettiği Avrupalı mühendisleri çağırdı ve bu çalışmayı, yalnızca ölçülen alanların alanını değil, aynı zamanda en çok da gösteren bir tür kadastronun getirilmesi izledi. Yaygın ekim türü, her bir tarafa aittir. Hem Aşağı Mısır'ın sulanmasını kolaylaştırmak hem de Nil'in geçtiği alçak topraklar olan tarıma geri döndürmek için birkaç kanalın aynı anda açılmasını emretti. Mısır'ın bugün yaklaşık 3 milyon nüfusu var ve toprak zaten geçimleri için ihtiyaç duyduklarından fazlasını üretiyor. Tarımı artırmak için çöl Arabistan'ın Bedevi kabilelerini sınırdaki verimli topraklara yerleşmeye davet etti ve bu düzenleme en mutlu sonucu verdi. Öyle ki, daha önceleri başıboş olan ve başka bir şey olmayan bu kabilelerin çoğu, vergilerini tam olarak ödeyen, barışçıl ve ev içi bir yaşam süren çalışkan çiftçiler haline geldi. Çiftçilerdeki bu artış, nüfusu artırmanın yanı sıra, yiğit asker sayısını artırma avantajı da sağlıyor.

Mısır'daki toprağın kalitesi büyük farklılıklar gösterse de, bataklık kısımlar ve çölün hemen bitişiğindeki kırsal alanlar dışında, her yer son derece verimlidir. Aşağı Mısır, her türlü tahıl bol miktarda üretir, ancak buğday, ağırlığından dolayı diğerlerine tercih edilir. Tıpkı pamuğun inceliğinden dolayı tercih edildiği gibidir. Buğday ihracatı her yıl binlerce kile yükseliyor ve indigo bitkisi, iyi toprak ve biraz değişken sıcaklık gerektiren yukarı Mısır'ın en verimli ve gölgeli topraklarında tercih edilerek yetiştiriliyor.

Genel Vali, kendisini tarımla sınırlamadan, imalat için yararlı çeşitli bitkilerin tanıtılmasını teşvik etti. Öyle ki, yukarı ve aşağı Mısır'da şimdiden şaşırtıcı derecede gelişen yüzlerce dut ağacı sayılıyor ve Suriye'deki ipekböceklerinin artık Mısır'a özgü olduğu kabul edilebilir. 1823'te 4.000 pound ve 1824'te 10.000 pound ipek alındı. Eski indigo bitkisi hazırlama yönteminin ihracatın elverişsiz olduğunu bilen Ali, Amerika ve Hindistan'da yerleşik yöntemi tanıttı ve 1823'te bu türden 96.000 pound yapıldı.

Çok eski zamanlardan beri tatlı kamış bitkisi Mısır'da olmuştur ve şeker üretiminde büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Ali, ayrıca zeytin ağaçlarının yetiştirilmesini de teşvik ediyor ve umarız ki akistel ihracatının hatırı sayılır bir rakama ulaşması uzun sürmez. Tüm tarlalar arasında, şimdiye kadar en hızlı ve en bol ürün üreten pamuk tarlası olmuştur. İlk ekimden altı yıl sonra, hasat 15 milyon sterline, 1823'te 28 milyona yükseldi ve Hükümet yakında 70 ila 80 milyona ulaşmasını umuyor. Ali'nin saltanatının ilk yıllarında safran ekimi ihmal edilmişti; ama şu anda o kadar ekilir ki herhangi bir kârla satılamaz. Afyonun hazırlanması da Vali'nin dikkatini çekmiş ve kısa bir süre sonra Mısır bunu İzmir pazarından daha iyi bir fiyata sunabilecektir.

Mısır'da, özellikle ülkenin güneyinde çok miktarda yetiştirilen tütün, kalitesizdi ve şehrin yoksul sınıfı dışında tüketicisi yoktu. Vali geçenlerde Suriye, Selanik ve Türk tütününün en

iyi türlerinin yetiştirildiği diğer bölgelerden tohum gönderdi ve denemeler beklendiği gibi başarılı olursa, umarız bu öge de içe aktarılan nesneler listesinden kaybolur. Mısır'da kadınlar bile ünlü olduğu için bu bitkinin yetiştirilmesi daha da gerekli. Buna ek olarak, sonucu hükümetin amaçlarına az çok karşılık gelen çeşitli kendinden geçmiş bitkilerin tanıtılması için bir girişimde bulunuldu, bazı yerlerde toprak uygun olduğundan, kahve hasadı şüphesiz bol olmaya devam edecektir. Mısır'ın bazı bölgeleri, kahvenin ünlü olduğu Arabistan'inkiyle benzerdir. Son 5 yılda toprak veriminin önceki 5 yıla göre iki katına çıktığı tahmin ediliyor.

Çok sayıda fabrika ve imalathanenin kurulduğu dönem, tarımın gelişmesiyle aynı zamana denk gelir. Ancak, sanayi dalının bu kadar gurur verici sonuçlara sahip olması için işçi eksiktir. Bu kuruluşlara muazzam meblağlar yatıran Genel Valinin ısrarına rağmen, Mısırlıların İngiltere'ye ve Fransa'ya gitme ihtiyacıyla mücadele etmesi gerekirken, faaliyetlerini kendi çabalarına bırakmaları inandırıcı değildir.

Barut fabrikası tüm müesseseler içinde en müreffeh olanıdır. Bu fabrikanın organizasyonu, Mısır kıyısında bir gemi kazası geçirmesi sonucu kendisini Mısır'da bulan İtalyan, Bay Baffi'ye borçludur. Kuruluşun çalışmalarını yönetebilecek birkaç iş arkadaşı oluşturduktan sonra, 30.000 kuruşluk bir ikramiye ile ülkesine döndü.

Mısır'daki tek imalatçı ve tüccar olan Paşa, tüm ilk malzemeleri satın alır ve onları detaylandırır veya geliştirir. Krallığın dört bir yanına dağılmış fabrikalardan ve imalathanelerden çıkan tüm mallar bir mühür taşır ve diğer tüm ticari mallar yasaktır.

Tarım ve imalat sanayiindeki gelişmeler ticarete yeni bir ivme kazandırmıştır. Bununla birlikte, Mehmed Ali'nin Afrika'nın içlerine yaptığı askeri seferden önce, Mısır'a tam olarak her yıl Sennar'dan bir kervan, Kordofan, Shendy'den iki yılda bir, Durfor ve Burnou'dan bir kervan gelirdi. Devekuşu tüyü, fildişi, köleler getirirlerdi. Develer, kauçuk, demirhindi, deriler, esanslar, altın tozu benzeri tüm eşyalar, her türden baharat, Mısır üretimi veya Mısır- Avrupa'da üretilen endüstriyel jetlerle değiştirildi. Sebona ve Dangola'dan gelen kervanlar da her yıl gelir ve Habeşistan ve Etiyopya'dan yukarıda belirtilenlerle neredeyse aynı nesnelere indirgenmiş mallar getirir.

Darfor ve Burnon'dakiler, Mısır hükümetinin bu eyaletleri yönettiğine dair imalara ve hatta tehditlere rağmen gelmeyi bıraktı.

Ticaret açısından Mekke, Hindistan ile Mısır arasındaki merkezi nokta olarak kabul edilebilir ve aynı şey, Mısır ile Timbuston arasındaki ticaret açısından Darbor için de geçerlidir. Bu ülkenin ve Afrika'nın iç kesimlerinin kervanları, Darfor ve Sennar pazarlarını sık sık ziyaret ederdi. Umarız bu öge de içe aktarılan nesneler listesinden kaybolur. Mısır'da kadınlar bile ünlü olduğu için yetiştirilmesi daha da gerekli. Buna ek olarak, sonucu hükümetin amaçlarına az çok karşılık gelen çeşitli başka ekzotik bitkilerin tanıtılması için bir girişimde bulunuldu. Mısır, Afrika'nın iç kesimlerindeki çeşitli ülkelerden köleler alıyor; ama en çok beğenilenler, Habeşistan ormanları ile Astaboras ve Astapo kıyıları tarafından gönderilenlerdir: Astapo arasında kadınlar esas olarak yüz hatlarının düzgünlüğü ve figürlerinin güzelliği ile ayırt edilir.

Sennar'dakiler ve Mısır'la doğrudan ilişkileri olan bu iki eyaletin sakinleri, bu imparatorluğun bağımsız bir devlet olarak tanınmasından önce Kahire'de Timbucton'dan gelen sonsuz sayıda ticaret nesnesi biliniyordu. Suriye'den gelen kervanlar, Rambla ve Ebron'dan ipek, yaprak tütün, sabun, İran, Hindistan, Şam ve Halep'ten her türlü kumaş, Kudüs ve Beytullahim Hristiyanları tarafından yapılan kutsal emanetler, tespihler ve benzeri diğer eşyaları getirir. Karşılığında pirinç, kahve, endüstriyel nesneler ve nakit para alıyorlar. Suriye'den gelen kervanların belirli bir varış saatleri olmadığı için neredeyse her hafta Kahire'ye bir kervan geliyor. Bunlara, düzenli olarak 500 ila 800 deve ve diğer pek çok erkektek oluşun ve sakız, badem, kömür vb. bir tür darı ve nakit para.

Her yıl Berberi'den gelen kervanlar artık eski zamanlardaki kadar önemli değil. Çünkü Mekke'ye giden hacılar deniz yoluyla yolculuklarını fırsat buldukça gündüz yapıyorlar. Cezayir, Tunus ve Trablus eyaletlerinden geçerek Fas'tan Mısır'a giden büyük kervanların büyük bir bölümünü Mekke'ye giden hacılar oluşturuyor. Ancak bu fırsattan yararlanarak ticarete vurgunculuk yaparlar, beyaz yün battaniyeler, bornozlar, Tunus eyaletinde yapılan birçok yün şapka, iyi cins katır, devekuşu tüyü, safran, gül özü ve diğer nesneler gibi küçük eşyaları alırlar. Az hacimli ve kullanımı kolaydır. Hem Arabistan'da hem de Mısır'da karşılığında Hindistan, Mısır ve Avrupa'dan kahve ve diğer sanayi nesneleri alıyorlar.

Belirsiz zamanlarda Süveyş ve Koseyr'den Kahire'ye gitmek üzere yola çıkan kervanlar, kahve, çeşitli sakızlar, değerli ilaçlar, bafta denilen kumaşlar, muslinler, kaşmir ve diğer doğu üretimi kumaşlar, baharatlar, inciler, değerli taşlar vb. hepsi Stigzar, Yemen ve Hindistan'dan geliyor. Mısır'da kervanlarla yapılan günlük ticaret artık eskisi kadar üstün değil, çünkü deniz yoluyla ticaret güçlü bir ivme kazandı. 183 derecede ihraç edilen Mısır ürünleri 6.976.400 kuruşa yükseldi. İthal mallara gelince, bunların hemen hemen tamamı devlete ait olduğu ve saklanması uygun görüldüğü için kıymetini doğru olarak hesaplamak mümkün değildir.

Osmanlı taşrasıyla ticaret her dönemde büyük önem arz etmiş ve buna olan ihtiyaç çok daha artmıştır. Babıali'nin, Yunanistan'a karşı savaş vesilesiyle birkaç makalesi olduğunu. Mısır'ın deniz ticareti hakkında bir fikir vermek için en yakın il olduğu için Suriye ile başlayacağız. Bunu her yıl hem İskenderiye'ye hem de Dimyat'a Lazkiye'den 30 ila 35 yük tütün, yağ, sabun, ipek, sıvıyağ vb. dilimler halinde pirinç, kahve olarak ve bu son ürünleri Yukarı Suriye'de tekrar pamukla değiştirerek gönderiyor.

Mısır ile Karamanya kıyıları ve Anadolu, İstanbul, Takımadaları, Yunan adaları arasındaki navigasyon çok daha fazladır. Bu illerden ilki, inşaat ve yakacak için büyük miktarda odun gönderir. Takımadalara, şarap, binlerce kutu kuru meyve, sıradan Türk tütünü, biraz bakır, çeşitli türde fındık, afyon, sakız, tohumlar yağ, sabun, katran, zift, halılar, oryantal kumaşlar ve altın ve gümüş objeler dâhil az çok değerli diğer lüks eşyalar gönderir. Yine Odessa, Moskova, Tula ve Osmanlı vilayetleri için yaklaşık bir milyon pound Moka kahvesi, 3 milyon pound pirinç, buğday ve nohut gönderir.

1823'te İskenderiye limanından başkente ve Takımada adalarına tahıl yüklü 140'tan fazla gemi gönderildi. Mısır'ın Avrupa ile ticareti nispeten daha önemlidir ve bu ülkenin

sisteminde herhangi bir engel bulunmaması durumunda en karlı olanı olacaktır. 1823'te İskenderiye'den ayrılan 819 ticaret gemisinden 444'ü Avrupa'nın farklı limanlarına gidiyordu.

Berberi ile Mısır arasındaki deniz ticareti, birkaç yıl içinde Trablus ve Tunus'a gönderilen birkaç tahıl kargosu dışında önemli değildir.

Ali, iç ticaret iletişimini kolaylaştırmak için Nil ile İskenderiye'nin eski körfezini birleştiren Mahmudiye kanalının açılmasını emretti. Fua şehrinin önünde başlar ve Nil ile aynı büyüklükteki gemileri alabilir.

Mısır'ın şu anki durumu ise, Avrupalı ailelerin göçü ile lüks meslekler, ordu ve donanmanın oluşturulması, Avrupalı kıyafetler, Vali sarayının bakımı için çok sayıda ülkenin sanayisine olağanüstü bir ivme kazandıran sonsuz sayıda ticaret nesnesi getirdiler⁶²⁶.

“Çeşitli Haberler” başlığıyla 15 Mayıs 1830 tarihli gazetede Osmanlı Sultanı'nın ülkesindeki ticaret ve bu ticaretin önemli avantajları, Avrupa güçlerinin Osmanlı Limanı ile sürdürdüğü ilişkiler ve Doğu Akdeniz Ticaret Antlaşmalarından bahseden bir makale yayımlanmıştır. Makale şöyledir:

Toprağın, meyvelerinin ve Hindistan'dan gelenlerin zenginliğine; tembellik, gurur ve kaderciler bir dinin fikirleriyle birlikte, onları her şekilde desteklemeye çalışan Avrupalı güçlerin spekülasyonlarını destekliyor.

18. yüzyıla kadar en aşağılayıcı barbarlığın içine sürüklenen Rusya, uygarlığını ve ilk ticaret fikirlerini Peter'e borçluydu. Girişimlerinde benzersiz olduğu kadar mutlu olan bu adam, Catherine ayrılan Karadeniz ticaretini ele geçiremedi. Türk'e savaş açarak onu mağlup edip, 24 Temmuz 1774'te düzenlenen barışla Türkiye'nin tüm denizlerinde diğer güçlerle aynı ayrıcalıklarla sınırsız sözleşme elde etti. Bu anlaşma sonucunda, dört gemi denize açıldı. Ancak Türkler çeşitli bahanelerle Çanakkale Boğazı'nı geçmelerini engellediler. 1779'da Kırım üzerine anlaşmazlıklar çıktı ve bundan sonra Ruslar kendi bayrakları altında serbest geçişe sahip oldular. Son olarak, 1784 yılında Rusya, Sultan'ın kendi topraklarında deniz ve kara yoluyla mutlak ticaret özgürlüğü sunduğu yeni bir düzenleme yaptı. Rusya'ya, İngiliz ve Fransızlarla aynı ayrıcalıkları vererek, tekelleri ortadan kaldırdı.

Kazaya uğrayan gemilere yardım etmeyi teklif etti: kendi topraklarına tüm giriş ve çıkış haklarını 100'de 3 olarak belirledi. Malların, Rus bayrağı altında geçiş masraflarından muaf tuttu. Pirinç, kahve ve yağ gibi: yasaklanmış olanların ihracını sağladı. Berberilere karşı garanti ve ticaretleri için depolar veya evler inşa etme izni verdi. Rusya'nın demir, kürk ve bira ithalatı 1785 yılında 9.675.960'a Takımadalardan yağ, pamuk ipliği, ipek kumaşlar, pamuk ve şarap ihracatı 15.600.000 rupiye ulaştı.

Avusturya hanedanının, Almanya'daki devletlerinin durumu ve üretimleri, Türkiye ile olan spekülasyonlarını destekliyor ve anlaşmalarla güçlendiriyor.²¹ Haziran 1718'de

⁶²⁶Diario Balear, 13.05. 1830,s.2-4.

Pasarowitz'in kararıyla, Almanlara Sultan'ın tüm alanlarında dolaşım özgürlüğü ve Berberilere karşı koruma verildi. 1730 Belgrad'ından biri tarafından, hakların ödenmesinin dost uluslarınkine eşit olduğu uzatılarak onaylandı. 21 Şubat 1784'te, yasak olmayan malları yükleyip boşaltabilmeleri için Sultan'ın tüm denizlerinde ve topraklarında serbestçe dolaşabilmeleri sağlandı. Gelecekte yararlanacakları iyiliklerden Fransızca, Felemenkçe, Rusça ve İngilizce olarak haberdar edildiler. Alman gemilerinden tek bir ücret talep edildi, geçişlerinde gümrük vergileri ödemedi Karadeniz kanalından serbest geçiş sağlamak, vergi veya katkı payı ödemedi Rus uygulamalarında doğrulandı. Son yıllarda bu gücün tanıtılmasının toplam sayısı 12.466.560 rup, idi. Para çekme işlemlerinin tutarı 4.466.560 olarak gerçekleşti, bunun sonucunda elde edilen kâr 8.000.000 oldu.

Levant ticaretine diğer dost milletlerden kabul edilen İsveç, bunu önce bir şirket tarafından yapmış ve 1757 yılında bastırılmış, ticaret şehirlerinin bilgisine kalmıştır. Prusya, 1744 yılından beri Türklerle yakın ve yakın dostluk ilişkileri sürdürmektedir.

Osmanlı Babıali, özellikle İmparator ile savaş durumunda Hollanda ve İngiltere'yi kayırabilir veya zarara uğratabileceğinden, bu güçlerin hâlâ Sultan ile yakın yazışmaları vardır. Türkler, İngilizleri yürekten sevmemelerine rağmen, donanmalarından korktukları için, en gözde milletlere tanınan imtiyazları onlara bahsettiler. Onların ve Hollandalıların kârlarıyla Levant'ta kurşun, kalay, saat, biblo, kumaş ve cam ile oldukça kazançlı bir ticareti teşvik ettiler. Avrupa'da sattıkları tahılları ve diğer ürünleri iade ediyorlar, son zamanlarda ithalat ticareti 5.000.000 rupiye ulaştı ve maden çıkarma ticareti 13.000.000 rupiye ulaştı.

Venedik, Türklerin mülklerinde büyüme planlarından vazgeçti, yalnızca kendisine büyük kârlar sağlayan Levante ticaretini sürdürmeyi düşündü. Venediklilerin Türkiye'de denizde ve karada serbest ticaret yaptığı, genel haklar için 100'de 3 ve demirleme nedenleriyle gemiler için 300 rupi ödediği, 1718 yılında yapılan Pasarowitz anlaşmasına güvendi.

Napoli, güçleri ve projeleri nedeniyle Babıali'den biraz korksa da, 17 Nisan 1740'ta imzalanan İstanbul Antlaşmasıyla eyaletlerinde serbest seyrüsefer ve ticarete sahiptir. Türkiye'ye 100'de 3 vergi öder ve İngiliz, Hollandalı, İsveçli ve Fransızların imtiyazlarına ve tüm haklarına sahip olduğu için Sicilya'daki Müslümanlara dost milletler muamelesi yapıyor⁶²⁷.

Ülkeler	İthalat	İhracat
Almanya	11.356.460	37.204.000
Fransa	9.304.040	10.480.000
Hollanda	803.200	110.000.000
İngiltere	4.466.460	4.466.560

⁶²⁷Diario Balear, 15.05. 1830,s.3-4.

İtalya	5.153.200	12.000.000
Rusya	7.680.000	8.000.000
Toplam,	38.680.000	182.150.560

“Çeşitli Haberler” başlığıyla 16 Mayıs 1830 tarihli gazetede Levant ticareti ve Osmanlılar ve Berberi ulusların bu ticarete etkisi hakkında bir makale yayınlanmıştır. Makale şöyledir:

1535 yılında Fransa ile Liman arasında bir ticaret anlaşması imzalandı. Bu nedenle, Levant ticareti, diğer güçler hariç olmak üzere, Fransızların gemilerine mahsustur. Ancak 1. Francisco'nun saltanatını izleyen iç savaşlar, 1580 ve 1599 yıllarında Venediklilerin ve İngilizlerin Osmanlı limanlarına girmelerini kolaylaştırmış ve ticari ilişkilerinin temellerini atmıştır. 1604 antlaşmasıyla bu uluslar, Fransızlara uygulanan dışlamanın dışında tutuldu. 1662 ve 1664 yıllarında kendisini İmparatorun yardımcısı ilan eden Hollandalılar ve Cenevizliler ticaretin bir kısmına girdiler, böylece 1673 antlaşmasının bitiminde bu güçlerin mutabakatına maruz kaldı.

Mevzuatın kusurları, gümrük vergilerindeki dayanılmaz zamlar, konsolosların işlerinin yabancılaşması, Fransız büyükelçilerinin tekelleri ve mali sistemdeki diğer kusurlar o zamanlar çok az avantaj sağlıyordu. XIV. Louis'in ölümü üzerine, Fransızların yararlandığı, Rusların, Hollandalıların, İsviçrelilerin ve diğerlerine eşit imtiyazlar ve yardımlar arasında ithalat yalnızca 8.000.000 real ve ihracat 12.600.000 real buldu.

18. yüzyılın başından devrime kadar Türkiye ile ticaret çok bir ilerleme kaydetti. Kahve, şeker ve likör ithali 32.400.000 real, afil, boya ve uyuşturucu ilaç 12.800.000 realdir. Londra kumaşı, Müslüman kepleri, ipek kaftan ve eşarplar 37.200.000 realdir. Altın ve gümüşte ve para biriminde kullanılan hamur 20.000.000 real olmak üzere toplamda 122.400.000 real ithal etti.

Doğudan ipek, kaftan, pamuk, deri, kıl keçisi, buğday, yağ ve bakliyat getirileri 150.800.000 realdir. Yani bunun kütlesi bir yüzyıldaki trafik 138.000.000 realden fazla büyümüştür. Bu durum 1784 yılında Levante'deki Fransız ticaretinin aşağıdaki durumu önemini ortaya koymaktadır.

Fransa'nın 1789'dan bugüne kadar yaşadığı ölümcül savaş ticareti felç etti. Yakın zamanda Türk'le imzalanan ve ona eski avantajları sağlayan Antlaşmalar ve Mısır'ın işgali ile bu ticari faaliyetler tüm ihtişamıyla geri dönecekti. Fransa, diğer yüzyıllarda olduğu gibi mallarına çıkış sağlayan ve donanmasını besleyen bir ticareti teşvik etme fırsatını kaçırmaz;

bunu göstermek ve Levante ticaretinden mümkün olduğu kadar fazla kar elde etmek için teşvik edilmesi gereken çıkarları duyurmayı kendisine amaç edindi.

Bütün Avrupa halkları arasında en az kılık değiştiren Türklerdir. İpek kumaşları, brokarları, şamları 300 yıl önce yapılanlarla aynı desen ve zevke sahiptir. Taklit etmeyi becerebilirsek imalatımızın hızlı ve iyi sevkiyatı bize güvence veriyor, ilişkilerimiz genişleyecek, mübadelelerin değeri ithalatın değerini aşacak ve Türkler pahasına binlerce aileyi doyuracağız, Türkler de bize kendi payını vermek zorunda kalacak.⁶²⁸

Fransa'nın İhracatı

Terazi	Fransız değeri	Gemi Sayısı	Denizci
İstanbul	3.495.425	21	315
Selanik	1.938,425	38	532
Mora	233.979	23	276
Candia	242.019	18	216
İzmir	5.134.220	42	632
İskenderiye	2.560.507	22	330
Suriye	1.198.403	18	270
İskenderiye	2.311.637	28	420
Berberiye	1.356.817	39	312
Karabana	102.2033	28	224
Toplam	18.574.170	277	3.527

Levant İthalatı

Terazi	Fransız değeri	Gemi Sayısı	Denizci
İstanbul	682.043	17	255
Selanik	2.674.818	35	40
Mora	1.096.218	19	228
Candia	801.527	15	180
İzmir	6.025.845	49	335
İskenderiye	2.815.391	13	115
Suriye	1.604.020	16	240

⁶²⁸Diario Balear, 16.05. 1830,s.2-3.

İskenderiye	2.465.630	18	270
Berberiye	695.657	37	370
Toplam	18.863.149	219	2483

Levant'ta kurulan Fransız fabrikaları

Şehirler	Fabrikalar
İstanbul	11
Selanik	19
Mora	8
Candia	5
Kıbrıs	2
Halep	2
Trablus	7
Akka	8
İskenderiye	10
Tunus	6
Cezayir	1
Toplam	79

“Çeşitli Haberler” başlığıyla 18 Mayıs 1830 tarihli gazetede aşağıdaki makale yazmaktadır:

Tek başına ve bir ulusun iç durumunun gerektirdiği hükümler ile uyuşmadan yapılan bu tür antlaşmalar, onları uygulayanların şevkini ispat edecek, ancak etkisiz ve zamansız, yapılmaya çalışılan iyiliği üretmeyecektir. Bir ulusun ekonomi tarihinde Mısır piramitleri gibi bazı görkemli anıtlar olacaktı, ama kısır ve hiçbir işe yaramayacaklardı.

Ticarette büyük hatalar yapmayan millet yoktur ve bunları bildiği halde düzeltmeye çalışan şanslı kabul edilir. Ancak bu, maruz kaldığı güç derecesine erişmek ve doğanın size sunduğu kaynakları kullanmak tek yoldur. Günümüzde ticaret, Devletlerin ruhudur ve hiçbir ulusun bunu genişletmek için İspanya'dan daha fazla imkânı yoktur.

Levante'ye yapılan ithalat ticaretinin en önemli kalemleri arasında Londra kumaşları, Müslüman şapkaları, mendiller ve ipek şallar, örgüler ve brokar kumaşlar, demir, biblolar, silahlar, kurşun, yağ, para gümüşü, makarna, şeker, indigo bitkisi, kokineal, boyalı odun, kahve ve tütün bunlar bizim toprağımıza özgüdür, bize çok büyük avantajlar sunar.

İhracat pazarında ise; buğday, keten, kenevir, inşaatlık odun, direk ve kauçuk gibi mallar bizim için gerekli olan bazı şeylerdir. Mahsul azlığından, bazılarında da dağlarımızın durumu ve donanmanın artmasından dolayıdır.

İspanya'nın Türk hâkimiyetine sokabileceği kadar değerli meyveler, çoğu eyaletlere münhasıran, diğer güçlerinkinden çok daha yüksek miktarlarda üretilmektedir. Liman ile imzalanan ve İspanyol tüm tüccarlara veren barış antlaşması Türk topraklarında, adalarında ve eyaletlerinde diğer ülke vatandaşlarıyla eşit özgürlüğe hale getirdi. İspanyol gemilerin giriş çıkışlarında ve hak borçlarında İspanyollar için avantajlı bir ticaret sözü aldık. Ancak şu ana kadar bu umutlarımızı karşılamadığı için Osmanlı'ya ya da başka bir yabancıya yararlı olduğunu, İspanyolları bir zarara uğrattığını belirtmek isterim.

Ticari denge beyanlarına göre, 1796 yılında 8.360 ruble değerindeki altın ve gümüş eşyasında çıkarıldı. İpekli imalatta 32.880, yün ve saçta 21.840, kürkte 20.766, baharat ve gıda maddelerinde 850.246, uyuşturucuda 89.856 ve meyvelerde ve küçük etkilerde 102.483, Toplamda 1.126.431 rubledir. İspanya'ya yapılan ithal mal girişi keten ve saç imalatında 368.627, kenevir ve pamukta 117.972, baharatlarda 463.847, ilaçlarda 164.041 ve meyvelerde 60.204 ruble olmak üzere toplam 1.174.691 rubledir. Ancak ihracatları kontrol ederek, İspanya'ya karşı 724.456 rublelik bir fark bulduk. (*)

Böyle kısa bir ticaret, önemsizliği çaresi kolay nedenlerden kaynaklanmıyorsa ve diğer ulusların ticaret durumlarını karşılaştırırken bir teşvik işlevi görmemişse, hükümetin herhangi bir değerlendirme yapmasını gerektirmiyor gibi görünüyor. Doğu ile güçlü avantajlarla ticaret yapmak zorundayız.

Bu itibarla, bahsi geçen antlaşmanın başka topraklarda İspanyol bayrağının dalgalanmasını sağlamayacaktır. Türkiye'nin oradaki ticari faaliyetlerimizin şartlarını geciktirme çabaları, Karadeniz'de, Yunanistan adalarında seyrüsefer yapmak boşuna olacaktır. Ancak Mısır, ticari spekülasyonlara ilgi uyandırabilecek, ticari rekabetiyle yabancılardan uzaklaştırabilecek ve üretimlerimize pazarlarda sahip olmaları gereken öncelikli yeri verebilecek bir pazardır. Bunun için Levant ticaretine en uygun malları ve yarımadanın etkilerini bilmek gerekir. Önce yarımada dakilerden, sonra da kolonilerdekilerden bahsedeceğiz⁶²⁹.

(*) İspanya'nın 1795 yılında Türkiye ve Berberi devletleri ile yaptığı ticaretin sonucu aşağıdaki maddelerden oluştuğu için daha avantajlı olmamıştır.

İspanya'ya Giren Mallar

Kumaşlar ve ipek eşyalar	200.000
Bagetler ve zıvanalar	450.000
Yün, halı, keten, pamuklu	800.000

⁶²⁹Diario Balear, 18.05. 1830,s.3-4.

Buğday, arpa ve uyuşturucu	14.600.000
Boya ilaçları	600.000
Fildişi, tüy ve kürk	450.000
Hediyeler	300.000
Toplam	17.400.000

İspanya'dan çıkan Mallar

İpek	800.000
Kumaşlar ve deriler	2.500.000
Kahve, şeker, kakao, likörler, çubuk, şekerlemeler ve kuru üzüm	1.800.000
İndigo bitkisi, kırmızı ve kurşun	900.000
Toplam	6.000.000

“*Levant*” başlığıyla 19 Mayıs 1830 tarihli gazetede aşağıdaki makale yazmaktadır:

İspanyol Amerika ile ilişkilerimiz şu anda kesintiye uğradığı için muhtıranın bu bölümünü şimdilik eklememenin önemli olduğuna inanıyoruz ve sadece yazarının Majestelerine Levant'taki İspanyol ticaretini kolaylaştırmak için önerdiği şeyi sunarak bitireceğim. Filipinli şirketi, ticari öneri yapılır yapılmaz kabul etmiştir.

Yazar, sonuçların ticaretin daha fazla ticari ilerlemenin kişisel teşvik ile olacağını, bu kişilerin önemli zenginlikler sunan bir yolu izleyeceğini söylüyor. Hükümet, Türk'ün zevkine uygun tedbirlerle düzenleyebilecek, o ülkedeki itibarımızı güçlendirebilecektir.

Ancak hem şirketin hem de tacirlerin mübadeleden ve etkilerinin iadesinden yararlanabilmeleri için; birincisi, Levant'taki durumumuzun diğer güçlerinkine eşit olması ve Mısır üzerinden geçiş yapılmasının İspanya için çok avantajlı olması gerekmektedir. Bu İngiltere'nin direndiği bir şey ve Fransa son zamanlarda kendisi için kabul etti.

İkinci; Ruslar, Fransızlar, İsveçliler ve İngilizlerin sahip olduğu gibi, seçilmiş İspanyolları, yabancıların ve Türk hâkimiyetinden gelenleri bir kıyıda diğerine tam bir özgürlükle taşıma izni ile Sultan'ın tüm hâkimiyetlerinde seyrüsefer elde edilmelidir. En çok kayırılan uluslara izin verildiği gibi, onlara İspanya kıyılarında ücretsiz gezinme teklif ettiler.

Üçüncüsü, daha önce tüm yetkiler reddedilmiş olsa da Ruslara, İmparatorun tebaasına ve son zamanlarda Fransa'ya tanınan ve bizi onu istemekten vazgeçemeyecek kadar ilgilendiren İstanbul kanalı ve Karadeniz'de gezinme haklarının pahasına olursa olsun onu elde edin.

Dördüncü; bizim Türkiye'de ödemek zorunda olduğumuz vergilerde diğer güçlerin yararlandığı haklar gibi 100'de 3 oranında düzenlenmesi gerekmektedir. Şekerlerimizi, indigolarımızı ve kahvemizi üçte bire indirilse bile, Sultan'ın yarımadasına Osmanlı fiçılarında sunmalıyız. Bu durumda Berberiyeden getirilen mallar vergilendirilebilir, böylece Levant ticareti teşvik edilebilir ve Berberi naiplerinin bu alanda bize bağımlılığı ortadan kaldırılabilir.

Beşinci; Tüketimimiz için bol miktarda bulunan ve izinsiz çıkarılması yasak olan hububat ve baklagilleri Türk hâkimiyetinden İspanyol bayrağı altında çıkarma yetkisi elde edin.

Metropolün ve kolonilerin meyvelerinin çıkarılmasını teşvik ederek, Sultan'ın tüm eyaletlerinde eşit şekilde fazla ek ücret ödmeden, İsveçliler, Ruslar, İngilizler ve Fransızlardan daha fazla ücret ödmeden seyrüsefer yapılabilir. İspanya, Levant ile olan ilişkilerinde önemli avantajlar elde edecek, onlarla birlikte sanayisini artıracak, tarımını geliştirecek, diğer zamanlarda bu ticaretin ona sağladığı zenginliklerin tadını çıkaracak ve donanmasına etkili bir ivme kazandıracaktır.⁶³⁰

“Türkiye” başlığıyla 6 Haziran 1830 tarihli gazetede “7 Nisan 1830'da Midilli tersanesinde inşa edilen yeni bir firkateyn, İstanbul'a girdi. Tahirpaşa'yı Cezayir'e nakletmek üzere yola çıkan gemi ise, Beşiktaş'ın önünde demirlemiş vaziyette uygun bir rüzgâr bekliyor⁶³¹” yazmaktadır.

“Fransa” başlığıyla 21 Haziran 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris, 21 Mayıs 1830 tarihli mektuba göre; 1 Nisan'da Mısır limanlarında en ufak bir sevkıyat olmadığı, Paşanın tek düşündüğü, donanmasına, filosuna sahip olmak ve kara kuvvetlerini kıyının ana noktaları olan Dimyat, Reşid ve İskenderiye'de yoğunlaştığı yazmaktadır. 60 kişilik üç firkateyn, altı korvet ve sekiz tugaydan oluşan filo, iki ay önce Bay Letellier'in emriyle İskenderiye sularında geçti. Ancak bu sadece denizcileri eğitmek içindir. Bu filonun üç gemisi başkomutan olarak Bay Besson, Gestaing ve Verlac'a sahip, bu bugüne kadar görülmemiş bir şey, çünkü Avrupalılar komutayı ele geçirseler, bir Türk subayının atası gibi oluyorlar. Ayrıca İskenderiye limanında 60 kişilik bir firkateyn, iki korvet ve sekiz brigantin topluyorlar. Cephanelik başkanı Bay de Gerisy; şu anda iki adet 100 silahlı gemi, iki korvet ve bir mavna inşa ediyor. Devlet cephaneliği faaliyetle çalışıyor ve 800 operatör var. İbrahim günün çoğunu tersaneyi gezerek ve işçileri cesaretlendirerek geçiriyor. Mehmed Ali zaman zaman cephaneliğe gelir ve gemilerinin inşasında ne kadar ilerleme kaydedildiğini memnuniyetle görür. Kablo fabrikası neredeyse bitti. Donanma

⁶³⁰Diario Balear, .05.1830,s.4.

⁶³¹Diario Balear, 06.06.1830,s.1.

idareci ve öğretimiyle ilgili her şeyde Fransız yöntemi izleniyor ve denizcilere talimat vermekle görevli Avrupalı subaylar, Arapların ve Mısırlıların iyi bir anlayışa, mizaca ve tavra sahip oldukları konusunda hemfikir; ama öğrendiklerini kolayca unutuyorlar⁶³².

“Türkiye” başlığıyla 17 Temmuz 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 25 Mayıs 1830 tarihli mektupta; 23 Mayıs 1830 tarihinde Babıali ile bir ticaret ve dostluk antlaşması imzalama yetkisine sahip olan ve onayları kısa bir süre sonra teati edilecek olan Amerikan Amiral ve Amerika Birleşik Devletleri'nin İstanbul'daki Başkonsolosu Bay Offley'in İzmir'den geldi⁶³³.

“Tarım, Ticaret, Sanat ve Endüstri” başlığıyla 1 Mart 1832 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Mısır bitkisinin anavatanı hakkında çeşitli görüşler bulunuyor. Buğdayın Türkiye'den Amerika'ya taşınmış olabileceği görüşü de mevcut. Görünüşe göre Amerika bölgelerinin tarımsal çıkarları için çok önemli olan mısırın kaynağı belirsiz. Konuyla ilgilenen yazarların bu konudaki görüşleri farklıdır. Bazıları doğudan, bazıları da batıdan geldiğini söyledi. Ancak bu konuda en iyi yazarlar Regnier ve Gregori'dir ve bu doğru köken lehine pek çok güçlü kanıt sunarlar. Bunlardan biri, Avrupa'da uzun süredir bilinen Türkiye buğdayıdır. Bu tahıl bilinen renk, boyut ve şekliyle Asya'nın çeşitli bölgeleri, Çin ve Fransa Adası üzerinden Amerika'ya taşınmış olabileceği atfedilir. Moreau de Joannes'in Bilimler Akademisi ise mısır bitkisinin Amerikan menşeli olduğu lehine yoğun çaba sarfetmektedir. Meksika, Brezilya ve medeniyetin olduğu her yerde veya bu noktalarda yetiştirildiği gösterilmektedir. Amerika'nın keşfinden hemen sonra mısırın Avrupa'da yaygınlaşması olumlu bir gerçektir. Mısır, doğal bir üretim olarak nemli vadilerde üretildiği için Avrupa'da ilk varlığının bulunması bağdaşmayan bir durumdur⁶³⁴.

“Çeşitli Haberler” başlığıyla 21 Aralık 1832 tarihli gazetede Karamanlı Mehmet Paşa'nın 6 Kasım 1832 tarihinde yabancı konsoloslara ilettiği notaya yer verilmiştir. Nota şöyledir:

Yüce Tanrı'ya şükürler olsun! Tanrı'nın kulu Karamanlı Mehmet Paşa, sevgili ve en iyi arkadaşımız Amerikan konsolosuna ve tüm ulusların konsolosu arkadaşlarımıza, refah ve sağlık diliyoruz. Sizi niyetimizden bildirmek istiyoruz. Trablus limanı ile olan tüm ticareti abluka altına almak ve bu limana giren ve çıkan gemilere ateş açmak anlamına gelir. Sonuç olarak, konsoloslardan kendi uluslarının bireylerine tüm gemilerin yük yüklü olduğunu bildirmelerini rica ediyoruz ve sefer yapmak isteyenlerin güvenle yükleme boşaltma yapabilecekleri Cucini adlı yol kenarına demirlemeleri gerekmektedir. Giysi ve eşyalarını herhangi bir bozulmaya uğramadan yerleştirecek ve ne isterlerse temin edilecektir. Saygılar⁶³⁵.

⁶³²Diario Balear, 21.06.1830,s.2.

⁶³³Diario Balear, 17.07.1830,s.1.

⁶³⁴Diario Balear, 01.03. 1832,s.2.

⁶³⁵Diario Balear, 21.12. 1832,s.7.

“İç Haberler” başlığıyla 5 Ağustos 1833 tarihli gazetede şu haber yazmatadır:

Odessa 26 Mayıs 1833 tarihli mektuba göre; Tüm Anadolu'da düşmanlıklar tamamen durdu. Mısır Paşası ile Osmanlı arasındaki tüm sorunların ortadan kalktı. Rus askerleri, İstanbul Boğazı'ndan ayrılmaya hazırlanıyor. Bu haber sayesinde doğu ticaretinde ortaya çıkan güçlüklerin bu mutlu sonuçlandı. Kıyılarımıza bu kadar yakın bir imparatorluğun savaşı nedeniyle bir süredir felç olan liman ticareti olumlu etkilenecektir⁶³⁶.

2.2.1.1. Ekonomi haberlerinin değerlendirilmesi

İspanyol basınında Türkiye ekonomisi ile ilgili toplamda 53 haber bulunmaktadır. Türkiye kaynaklı 6 haber bulunmaktadır. Bu haberler de Cezayir ticaret mahkemelerinin işleyişi, ticaret hukuku, tarifeler, İspanya ve Türkiye arasındaki ticareti, Levant'ta kurulan fabrikaları gösteren tablolar bulunmaktadır.

Ticari haberler hakkında yazan Diario Mercantil Cadiz gazetesinde 1807 yılında Paris'teki mağazaların dekorasyonuna çok para harcanılması, Türk Sultan'ın altın savurganlığına benzetilmiştir. Müşterilerin mağazanın ihtişamını değil ucuz alışveriş yapmayı istediklerini yazmıştır. Bu haber Fransa'da fiyatların pahalı olmasını Türk Sultan'ın savurganlık algısı üzerinden dikkat çekildiğini göstermektedir.

Yerel nitelikli Diario de Palma gazetesinde ise, 1813 yılında Paris'te Müslüman tüccarların sayısının artması üzerine Türkiye ve Fransa'nın aralarındaki düşmanlığın bitmesi olarak yorumlanmıştır. Aynı gazete 1813'te Rus buğdayın Karadeniz'den geçişine izin verilmediği için sevkiyatının zor olduğu 5 dolara çıktığını yazmıştır.

İspanyolların, Türkiye ekonomi haberlerinde iki ülke arasında ticarete daha ucuz maliyet ve daha fazla yük taşıma kapasitesinden dolayı deniz yolunun kullanıldığını görmüştür. 1817 yılında Türkiye'den deniz yoluyla İspanya'ya ihraç edilen ürünler başta buğday olmak üzere, kırmızı şarap, kır çiçeği, yündür. Diario Mercantil Cadiz gazetesinde bu malzemelerin Türkiye'den getirilmesi yerine İspanya'da fabrika kurup, Tunusluları ucuz maliyetle çalıştırarak %20'den fazla kar elde edilebileceği yönünde eleştirmiştir.

1826 yılında Diario Balear gazetesinde ise Türk paralarında yeni bir değişiklik olmasını ve eski Türk paralarının hala tedavülde olmasını Frenk tüccarlarının aldığı tahıl bedelinde krize yol açtığını yazmıştır. 1827 yılında Akdeniz'deki korsanların ticareti felç etmesi nedeniyle Türkiye ile ticareti sekteye uğrattığı bilgisi verilmiştir. Aynı gazete 1828-1829 Osmanlı-Rus savaşı döneminde savaşın etkisiyle gıda

⁶³⁶Diario Balear, 05.08.1833,s.3-4.

fiyatlarında yükselme yaşanması, Kaz etinin Türk parası ile 5 kuruşa satılması, Türkiye’de buğday, pirinç başta olmak üzere tüm gıda ürünlerinde yokluk yaşanmasından dolayı Türklerin zor bir süreçten geçtiği yazmaktadır.

Diario Balear gazetesi de, 1830 yılında Almanya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İtalya ve Rusya’nın ithalat ve ihracatını sayısal verilerle gösteren tablolar sunmuştur. Bu haberlerden İstanbul, İzmir, İskenderiye, Mora ve Selanik’teki gemisi sayısı, denizci sayısı ve Fransız bedelini ve İstanbul’da kurulan Fransız fabrikalarının gösteren tablolar bulunmaktadır.

1830 yılında yine Diario Balear gazetesinin sunduğu tablolardan Türkiye’den İspanya’ya bagetler, zıvanalar, yün halı, keten, buğday, arpa, uyuşturucu, boya ilaçları, fildişi, tüy, kürk ihraç edilirken, İspanya’dan Türkiye’ye İpek, kumaş, kahve, şeker, kakao, likör, çubuk şekerleme, kuru üzüm, indigo bitkisi, kımız ve kurşun gittiği bilgisine ulaşmaktayız. Ekonomi haberleri şunları sunmaktadır:

1. Türkiye-İspanya arasındaki ticari verileri, ihraç ve ithal ürünleri, ticaretin şekli yani denizcilik ve gemilerin niteliğini
2. Fransa’nın, Türkiye ile ilişkileri üzerinden Akdeniz’deki fabrikalarını ve ticari faaliyetlerini
3. Türk Sultan’ın savurganlık algısı üzerinden bir benzetme ile ekonomi haberlerinin veriliş şeklini

2.2.2. Salgın hastalık haberleri

İspanyol basınında Türkiye’de salgın hastalık ile ilgili toplamda 13 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin ilki 25 Şubat 1818 tarihinde *Gaceta de Caracas* gazetesinde sonuncu haber ise 19 Temmuz 1833 tarihli *Diario Balear* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberler kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

“*Avusturya-Türkiye*” başlığıyla 25 Şubat 1818 tarihli gazetede “Bu yıl Mora’da hasat bol oldu ve veba ortadan kalktı” yazmaktadır⁶³⁷.”

“*Barselona, 15 Ağustos 1821, Halk Sağlığı*” başlığıyla 18 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Cüzzam hastalığından 24 kişi mustariptir. 3 kişi bu hastalığın son fazında, 39 kişinin bu hastalıktan öldü. Yine bu hastalık nedeniyle ağırlaşan bir kişi *Büyük Türk* isimli gemide

⁶³⁷Gaceta de Caracas, 25.02.1818, s.1-3.

tutuluyor, diğer 3 hasta ise bu geminin fırıncısı, garsonu ve balık tutmaya giden bir kişidir⁶³⁸.

“*Yabancı Gazetelerden Alıntı*” başlığıyla 20 Ağustos 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Mısır'da, Avrupalı gemicilere önceden bildirilen, henüz İzmir'e ve İstanbul'a ulaşmamış olan korkunç bir veba hüküm sürmektedir, İstanbul'da çok sık karşılaşılan bu veba, 1821'de henüz kendini göstermedi ve Rus işgalinden korunmak için en iyi siper olabilir⁶³⁹.

“*İzmir, 11 Eylül 1824*” başlığıyla 12 Kasım 1824 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Güvenilir kaynaklardan alınan habere göre Kaptan Paşa emrindeki Mısır ekibi tekrar bir araya geldi. Kötü hava koşulları nedeniyle İzmir'de bekliyor, mürettebatın sağlık durumu iyi durumd, bu sebepten dolayı İzmirlilerin tehlike altında olmayacaktır⁶⁴⁰.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 23 Ocak 1825 tarihli gazetede vebanın İstanbul'dan tamamen kaybolduğunu yazmaktadır⁶⁴¹.

“*İyon Adaları*” başlığıyla 6 Eylül 1826 tarihli gazetede haberde “Türk General İbrahim Paşa'nın vebaya karşı önlemler aldığını, enfekte olan kışlaları izole ettiğini ve fakirler için hastaneler kurduğunu duyurmaktadır⁶⁴².”

“*İtalya*” başlığıyla 19 Aralık 1826 tarihli gazetede Floransa'dan alınan 5 Kasım 1826 tarihli habere yer verilmiştir. Gazetede şu yazmaktadır:

Atina garnizonunda Türk ve Yunan savaşları esnasında ölen askerlerin cesetlerini gömülmesi için bir kanun eksikliği mevcuttur. Bu cesetlerden dayanılmaz kokular geldiği için Yunan tarafı, hastalık oluşmasını engellemek adına Türklerle görüşme yaptığını bildirmiştir⁶⁴³.

“*Yabancı Haberler, Mısır*” başlığıyla 1 Ocak 1827 tarihli gazetede İskenderiye'den alınan 29 Eylül 1826 tarihli mektuba yer verilip, “Mısır'da veba vakası bulunmadığına dair haber ulaşmıştır⁶⁴⁴.”

“*Yabancı Haberler, Fransa*” 22 Temmuz 1827 tarihli gazetede Paris, 24 Haziran 1827 tarihli mektuba yer verilmiştir. Gazetede şu yazmaktadır:

1824'te korkunç bir depremle neredeyse yıkılan Halep şehri, şimdilerde şiddetli bir vebanın dehşetini yaşıyor. Halep konsoloslarından Bay Anson'un vebaya yakalandı, bir diğer konsolos Bay de Lesseps'in onu iyileştirmek için bu hastalığa karşı elde ettiği tedavilerle tanınan Türk hekimi getirdi. Bu hekim, Bay Anson hastalığının ileri safhasında olduğu için

⁶³⁸Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 18.08. 1821,s.3

⁶³⁹Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 20.08.1821,s.3.

⁶⁴⁰Diario Balear, 12.11.1824,s.1.

⁶⁴¹Diario Balear, 23.01.1825,s.2.

⁶⁴²Diario Balear, 06.09.1826,s.4.

⁶⁴³Diario Balear, 19.12.1826, s.2.

⁶⁴⁴Diario Balear, 01.01.1827, s.3.

kanamasını ve hastalığın şiddetini durdurmayı başaramadı. Ancak, Türk hekimin tedavi etmek amacıyla kullandığı klorür ve ilacın insanlık için büyük yarar sağlayacaktır⁶⁴⁵.

“*İyon Adaları*” başlığıyla 8 Haziran 1828 tarihli gazetede *Zante*, 5 Nisan 1828 tarihli *Observador Austriaco*’dan alınan habere yer verilmiştir. Gazetede şu yazmaktadır:

Mısır kampının 4. ve 10. Alayında vebanın patlak verdi. İbrahim Paşa, tecrit ve karantina emri verdi. Modon, Navarin, Koron ve Modon’un sağlık durumu iyidir. İbrahim Paşa, ablukanın devam etmesi halinde geçim yolları aramak zorunda olacaktır⁶⁴⁶.

“*Eflak*” başlığıyla 15 Haziran 1829 tarihli gazetede Bükreş, 12 Nisan 1829 tarihli mektuba yer verilmiştir. Haberde; “Tuna Nehri’nin taşması Bükreş’deki neredeyse tüm depolar kullanılamaz hale geldi. Ordudan gelen çok sayıda hasta var bu nedenle Bükreş’te hastanelerin kurulması gereklidir⁶⁴⁷.” Yazmaktadır.

“*Yabancı Haberler, Eflak*” başlığıyla 12 Ağustos 1829 tarihli gazetede Bükreş, 17 Haziran 1829 tarihli mektuba yer verilmiştir. Gazetede şu yazmaktadır:

Veba kendini Galata’da göstermiş gibi görünüyor. Eflak hastanelerinin dolması nedeniyle yaralıların, deniz yoluyla Odessa’ya nakledildiği öğrenildi. Bükreş’deki hastaneler neredeyse boş, genellikle yoksul insanlar ölüyor. Odessa’da da bu belanın yayılmasından korkulmaktadır. Yeni hastaneler kurmak için Bükreş ticaretinden 2250 kuruş vergi alındı. Boyarlar iki milyon kuruş ödemek zorunda oldukları, beş ay boyunca ordu için ek 20 kuruş toplanacaktır. Ancak ulaşım nedeniyle nakit ödemekten muaf tutulacak, köylüler ise ödeme yapmayı reddediyorlar⁶⁴⁸.

“*Türkiye*” başlığıyla 12 Ağustos 1829 tarihli gazetede “*İstanbul, 25 Haziran 1829*” tarihli mektuba yer verilmiştir. Haberde; “İstanbul ve kenar mahallelerinin sağlık durumunun oldukça iyi olduğu ancak Şumnu kampında bazı hastalıkların olduğu yazmaktadır⁶⁴⁹.”

“*Türkiye*” başlığıyla 7 Aralık 1829 tarihli gazetede “*İzmir, 20 Eylül 1829*” tarihli mektuba yer verilmiştir. Haberde; “Vebanın, Karahisar ve Uşak’ta kendini gösterdiği ve burada büyük hasara yol açtığı yazmaktadır⁶⁵⁰.”

“*Rusya*” başlığıyla 27 Şubat 1830 tarihli gazetede “*Petersburg, 9 Ocak 1830*” tarihli mektuba yer verilmiştir. Haberde “Vebanın farklı noktalarda feci etki ve tahribatlar

⁶⁴⁵Diario Balear, 22.07.1827,s.5.

⁶⁴⁶Diario Balear, 08.06.1828, s.1.

⁶⁴⁷Aynı Haber İspanyol Basını’nda Türkiye-Rusya İlişkileri bölümünde kullanılmıştır. Bkz: Diario Balear, 15.06.1829,s.

⁶⁴⁸Diario Balear, 12.08.1829,s.4-5.

⁶⁴⁹Diario Balear, 24.08.1829,s.1-2.

⁶⁵⁰Diario Balear, 07.12.1829,s. 2-4.

yaptığı ve Edirne’de kurulan askeri hastanede hastalara özenle bakılacağı”⁶⁵¹ yazmaktadır.

“*Türkiye*” başlığıyla 6 Haziran 1830 tarihli gazetede “İstanbul 10 Nisan 1830” tarihli mektuba yer verilmiştir. Haberde;

Mevsim normalinden daha da sıcak olduğu için, deniz ticareti açıldı. Başta tahıl olmak üzere tüketim mallarının fiyatı çok düştü. Ancak çeşitli illerde hüküm süren salgın hastalıklar nedeniyle et kıtlığının devam ediyor. Edirne’de ve İstanbul’da vebanın en ufak bir belirtisinin bile yoktur⁶⁵².

“Fransa” başlığıyla 8 Temmuz 1830 tarihli gazetede “Mısır’da bir çeşit kemik hastalığı olan *baji*, *baju*, *paji* ismiyle bilinen hastalığa önem verildiği⁶⁵³” yazmaktadır.”

“Fransa” başlığıyla 11 Ağustos 1830 tarihli gazetede 27 Haziran 1830 tarihli Tolon’dan gelen mektuba yer verilmiştir. Bu mektupta;

Tahir Paşa’nın Denizcilik Vali Vekili Amiral Martineng ile bir görüşme yaptığı, Her iki amiralin de karantina lazaretosunda görüldüğü, Türk amiral’in Fümigasyona tabi tutulmak istemeden karantina ile ilgili aynı durumu devam ettiği yazmaktadır⁶⁵⁴.

“*Çeşitli Haberler*” başlığıyla 4 Eylül 1831 tarihli gazetede haberde; Kolera salgınının İstanbul’da kendini gösterdiği, değişken tedavinin veba üzerinde olumlu bir etkisi olabilme olasılığı olduğu yazmaktadır. Haberin devamı ise şu şekildedir:

Bay Moreau de Jonnes, ertesı yıl 24 Aralık’ta Paris Bilimler Akademisi’nin düzenlediği oturumda, resmi belgelerle desteklenen önemli bir rapor sunmuştur. Rapor şu şekildedir: Bir İyon gemisi’nin bir Türk gemisiyle haberleşmek zorunda kalınca kaptan vebaya yakalanmış ve hastalığın ilk belirtileriyle Kefalonya’ya varmıştır. İngiliz Doktor, gemide bir arada kalan 12 kişilik mürettebatı oluşturan tüm kişilerin hastalık mikrobunu kapmış olması gerektiğini göz önünde bulundurarak, hepsini iç ve dış değişken tedaviye tabi tutarak hastalığın gelişimini engelleyebileceğini düşündü. Tüm bu bireyler art arda ve çok dikkate değer bir farklarla veba hastalığına maruz kaldı. Değişkenliğin gözle görülür bir etkisini hissetmeyen kaptan ve başka bir denizci, hastalığı tüm şiddetiyle çekti ve öldü. Aksine, tedavinin tükürük bezleri üzerinde etkisini gösteren denizciler, yalnızca çok hafif belirtiler yaşadılar ve hepsi ölümden kurtuldu. Bu olayın dikkate değer koşulları, bizi kalan on denizcinin hayatından tedavinin etkinliğinin sorumlu olduğunu düşünmeye yöneltiyor. 1821’de Malta’da vebanın patlak vermesinde, bu tedavi kullanılmıştı. Ancak bunlar yalnızca hastalığın söyleminde kullanılmıştı ve önceki gözlemdeki gibi, ilkbeltirilerin ortaya çıkmasını beklemeden onu durdurmak amacıyla kullanılmışlardı. Vebanın istilasını olmasa da en azından ölümcül etkilerini önleyebilen, değişken sürtünmeler kadar basit bir araç,

⁶⁵¹Diario Balear, 27.02.1830,s.2-3.

⁶⁵²Diario Balear, 06.06.1830,s.1.

⁶⁵³Diario Balear, 08.07.1830,1.

⁶⁵⁴Diario Balear, 11.08. 1830,s.1.

daha da büyük bir ilgi uyandırmalıdır. Akdeniz'in bugünün tiyatrosu olduğu olayların bir sonucu olarak, bu hastalığın musallat olduğu gemilerle her an iletişim kurulabilir⁶⁵⁵.

“*Avusturya*” başlığıyla 7 Eylül 1831 tarihli gazetede *Gazette de Madrid ve Augsburg Gazetesi*’nden alınan “*Eflak, 25 Temmuz 1831*” tarihli mektuba yer verilmiştir.

Habere şu şekildedir:

Kolera Bükreş'e girdi. Ana aileler şehri terk etti ve hükümet, çok sayıda fakir aileye ve Yahudilere bölgeyi boşaltmaları emrini verdi. 3 Temmuz 1831'den itibaren kolera kurbanı sayısı günde 40 ve 50'ye çıkıyor. Salgın Kosova'da da hüküm sürdü; sonuç olarak Sırbistan'da çok fazla panik var. Prens Milösch, Türkiye topraklarına sınır olan bu beyliğin sınırlarına günler önce bir sıhhi kordon kurdu⁶⁵⁶.

9 Ekim 1831 tarihli gazetede; “Kolera’nın Mekke’de büyük tahribat yaptığı, 8000’den fazla Arap, Paşa ve bin askerin şehit olduğu, Komutan Abidin Bey’in de başına aynı talihsizliğin geldiğini” yazmaktadır⁶⁵⁷.

“*Çeşitli Haberler*” başlığıyla 11 Mayıs 1832 tarihli gazetede “Paris Bilimler Akademisi’ne sunulan bir rapordan alınan, haberde Mısır’dan gelen bir doktor ve eski gezgin olan Bay Geoffroy Saint Hilaire’nin Kolera hastalığı hakkında verdiği bilgiler ve halka önerdiği tedbirler yer almaktadır. Haber şu şekildedir;

Mısır’a belirli zamanlarda suların periyodik olarak koordineli bir şekilde yükselip alçalmasıyla hem veba hem de ekinler gelir. Vebayı ilk duyduğumda Dimyat’taydım, hastalığın atakları ilk başta çok nadir görünüyordu. Bu hastalığa yatkınlık düzensiz yaşam şekline ve daha önce rahatsızlıklara sahip olanlara yöneliktir. Avrupa’da ürkütücü bir tarifi yapılmasına ve korkunç bir veba olarak görülmesine gerek yoktur. İki hastayı ziyaret edildi, diğer farklı hummalardan daha tehlikeli olmayan kötü huylu bir ateşli hastalık olduğu düşünüldü. Kahire’de yaygın olarak görülen vebanın bulaşı, vebalı biri ile temas edilmesinden daha çok, bireyin bu hastalığa yatkın olması gerekir. Ancak bu yatkınlık, temas, selamlaşma, yemek yeme, içki içme, uyku düzeni gibi tüm değişikliklerden kolayca kaynaklanır. Ani terleme, her mevsimde hastalığa neden olabilecek eğilimler vebanın şiddetini önceden hazırlar. Gözlemlerime göre; Mısır’da insanlığın veba zamanında tek bir karakteri vardır. Kürek çekerken çok heyecanlanan ve tedbirsizlik edip suya atlayan bazı Türk kayıkçıların vebaya yakalanıp, ölmeleri bu duruma örnektir. Vebalıların bulunduğu hastahanede görev yapan kardeşlerime katılmak üzere Kahire’deki evimden ayrıldım. Hastahanenin tüm odalarına tek bir Bâbîâlidan girliyordu, bu yüzden her gün ölümler ve ölmekte olanlarla yolum kesişmek zorunda kalıyordum. Gözlemlerimin nihai bir sonucu

⁶⁵⁵Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria, 04.09.1831, s.18-19.

⁶⁵⁶Diario Balear, 07.09.1831,s.2.

⁶⁵⁷Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria, 09.10.1831, s.22-23.

olarak ve kendime bir davranış kuralı oluşturmak için, veba veya başka herhangi bir salgın hastalık zamanlarında, kişinin hastalanmamaya çalışarak tüm tehlikelere karşı kolayca korunabileceği sonucuna vardım. Demek istediğim şey, herkes hastalanmamak için özen göstermek zorundadır. Kolera hastalığından korunmak kendi elimizdedir.(yazar sözlerini bitiriyor). Doktorlarımız koleranın temas yoluyla bulaşmadığına inanmıyorlar ve bence haklılar. Sonuç olarak veba, abartıldığı gibi kötü huylu değildir. Paniğin, hastalığın bizi şu anda hüküm sürdüğünden çok daha fazla tehdit ettiğine inanalım ve hastalanmamak için ondan korkmamaya çaba gösterelim⁶⁵⁸.

“*Anti-Kolerik Anekdotlar*” başlığıyla 4 Haziran 1832 tarihli gazetede; “Kolera şüphesiyle doktora gelen bir bayanın kusma ve aşırı sinirli olmasının yemekten sonra içtiği beş Türk tütününü ile ilgili olduğu, yersiz bir endişe yaratıldığı yazmaktadır⁶⁵⁹.”

“Türkiye” başlığıyla 19 Temmuz 1833 tarihli gazetede; “*Veba, Pera ve Galata'da ilerlemektedir.*” Yazmaktadır⁶⁶⁰.

2.2.2.1. Salgın Hastalık Haberlerinin Değerlendirilmesi

İspanyol basınında Türkiye’de salgın hastalık ile ilgili toplamda Türkiye (İstanbul, İzmir) kaynaklı 9 haber olmak üzere toplamda 25 haber bulunmaktadır.1819, 1820, 1822 yılları haricinde her yıl hastalıklar ilgili haber yayımlanmıştır. Bu haberler geneli; veba salgını ve bunun Mora, Mısır, İstanbul, İzmir, Uşak, Kara Hisar’da yayılışı, İstanbul’da, Bükreş’te, Mekke’de yayılan kolera haberleri ile aynı dönemde İspanya’da ortaya çıkan cüzzam ve Fransa’da bilimler komitesinin vebanın tedavisine yönelik bir araştırmanın verildiği hakkında haber yayımlanmıştır. Koleranın, İspanya ve Fransa’ya yayılma olasılığının yarattığı korku ve paniğe dikkat çekildiği görülmektedir.

2.2.3. Deprem haberleri

İspanyol basınında Türkiye’de deprem ile ilgili toplamda 3 haber bulunmaktadır. Bu depremler Mora, Mekke ve Halep’te yaşanmıştır. Bu haberler 25 Şubat 1818 tarihli *Gaceta de Caracas* gazetesinde, 20 Ekim1822 tarihli *El Argos de Buenos Aires* gazetesinde, sonuncu haber ise 22 Temmuz 1827 tarihli *Diario Balear* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberler kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

“*Avusturya-Türkiye*” başlığıyla 25 Şubat 1818 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır:

⁶⁵⁸Diario Balear, 11.05. 1832, s.2-4.

⁶⁵⁹Diario Balear, 04.06. 1832, s.2-3.

⁶⁶⁰Diario Balear, 19.07.1833,s.3.

Bu yıl hasattın bol olduğu Mora'da veba ortadan kalktı. Ancak 13 Kasım'da Mora şehrinin diğler tarafında topçu ateşine benzer bir ses duyuldu ve hemen ardından yaklaşık bir buçuk dakika süren bir yer sarsıntısı yaşandı. Aynı zamanda deniz, 15 feet yükselerek 100 adımdan fazla bir alanı sular altında bıraktı. Gaidourounpneti adlı bir nehir taşı. 800 ev ve bazı kamu binaları, bir cami ve birkaç kiliseden oluşan şehir neredeyse tamamen yıkıldı. Bazı köyler harap oldu ve enkaz altında 65 kişi öldü, gün içinde oldukça sık deprem yaşandı ve araziler suyla kaplandı⁶⁶¹.

“Dış Haberler” başlığıya “İstanbul, 10 Haziran 1822 tarihli El Observador Austriaco” gazetesinden alınan 30 Ekim 1822 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Kirmanşah, 30 bin kişinin hayatını kaybettiği korkunç bir depremle yerle bir olan Pers şehirlerini ziyaret etti. Halep'ten gelen mektuplar da Mekke'nin üçte ikisini yok eden bir depremden bahsedilmektedir⁶⁶².

“Yabancı Haberler, Fransa” 22 Temmuz 1827 tarihli gazetede “Paris, 24 Haziran 1827 tarihli” mektuba yer verilmiştir. Haberde; “1824'te korkunç bir depremle neredeyse yıkılan Halep şehrinin, şimdi şiddetli bir vebanın dehşetini yaşadığı yazmaktadır⁶⁶³.”

2.2.3.1. Deprem haberlerinin değerlendirilmesi

1807-1833 yıllarında İspanyol basınında Türkiye’de deprem ile ilgili toplamda 3 haber göze çarpmaktadır. İlki 1818 yılında Mora’da deprem ve deniz suyu yükselmesi yaşanmıştır. 65 kişinin enkaz altında yaşamını yitirmesine ve şehrin büyük bir bölümünü yıkılmasına neden olmuştur. 1822 yılı depreminde Mekke’nin 2/3’ü yıkılmıştır. 1824 depreminde ise tamamen yıkılan Halep şehrinde vebanın yayıldığı bilgisi verilmiştir. Dolayısıyla bu haberler Osmanlı coğrafyasında yaşanan depremlere dair tarihsel veriler niteliğindedir. Bu bağlamda da önemlidir.

2.3.Reform Haberleri

İspanyol basınında Sultan Mahmut’un gündelik, siyasi, kültürel yaşantısını ve dönemindeki reformları konu alan 62 haber yazmaktadır. Bu haberlerin ilki 28 Şubat 1809 tarihli *Diario Mercantil de Cádiz* gazetesinde sonuncu haber ise 21 Haziran 1833 tarihli *Diario Balear* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberler kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

⁶⁶¹Aynı habere salgın hastalıklar başlığı altında da yer verilmiştir. Bkz. Gaceta de Caracas, 25.02.1818, s.1-3.

⁶⁶²El Argos de Buenos Aires, 30.10.1822, s.1-2.

⁶⁶³Aynı habere Salgın Hastalıklar başlığı altında da yer verilmiştir. Bkz. Diario Balear, 22.07.1827,s.5.

2.3.1. Sultan Mahmud ve reformları

“*Almanya*” başlığıyla 28 Şubat 1809 tarihinde yayınlanan gazetede şu yazmaktadır:

Bayraktar Mustafa, Türk İmparatorluğu, Avrupa güçlerinin sistemlerine uygun olan yeni kurumlarla tamamen değiştirmemesi halinde, imparatorluğu tehdit eden yıkımdan kurtarılamayacağına inanmaktadır. Niyeti övgüye değer olsa da, onu eski geleneklerine çok bağımlı olan bir halka uygulamak pek çok önlem ve akıllıca bir ılımlılığın gerekli olduğunu yeterince düşünmemektedir. Paşa, yetenekli bir politikacı olmaktan çok askeri bir adam olarak hareket etmektedir. Tüm kıskanç Müslümanların ayaklanacağını ve uzun vadede askeri, sivil ve dini düzene karşı duramayacağını önceden tahmin etmemiştir. Osmanlı tahtının eski bir destekçisi olan Yeniçeriler onun davranışlarından rahatsız olmalarına rağmen Sultan, onlara karşı ihtiyatlı davranmadı. Bâbiâli'nin düşmanı olarak Seymenlere dâhil olmak istemedi. Projesine, Yeniçerileri hediyelerle ve maaşlarını artırarak yanına çekti. Hayatına yönelik birçok komployu fark etti ve engelledi. Bu komplolardan birinde, kendisine en yakın iki kişi komplocular arasındaydı ve üzücü bir zorunluluk nedeniyle kafasını kesmek zorunda kaldı. O andan itibaren davranışları güvensizlik ve zorbalıkla şekillendi ve kendi felaketi hazırlamaktan başka bir şey yapmadı⁶⁶⁴.

“*Büyük Sultan'dan Haberler*” başlığıyla 16 Eylül 1810 tarihinde yayınlanan gazetede şu yazmaktadır:

İktidardaki Padişah Mahmud, Osmanlı hanedanının tek mirasçısı olduğu için yeniliğe karşı olanlar bile ona bir şekilde saygı duyacaktır. Diğer mirasçılar, Türk İmparatorluğunun ücra vilayetlerinde ve Takımadalar 'da hapsedilmektedir. Sultan Mahmud, Mehmet Ağa'yı Sadrazam vekili olarak atadı, sürgündeki Said Ali'yi ikinci kez Kaptan Paşalığa getirdi. Galed Efendi Dışişleri Bakanı olarak kaldı. Reis Efendi ve Kâhya Bey halen görevlerine devam edecektir. Saray gözden geçirilecek ve bu arada Hükümet toplantılarını özel bir evde yapılacaktır⁶⁶⁵.

“*Yabancı Haberler*” başlıklı 13 Ağustos 1820 tarihli gazete şu yazmaktadır:

2 Temmuz tarihinde Venedik'te, Ali Paşa'nın Sultan ile dostane bir şekilde uzlaştı. Yanya ve kıyıdaki bazı küçük şehirler dışında yönettiği eyaletleri terk etti. 10 Haziran'da İstanbul'dan alınan raporlara göre Osmanlı'nın, Paşa'ya karşı hazırlıklarını büyük bir hararetle yürüttü. İki filo 15 topçu silahıyla ayrıldı ve birkaç gün içerisinde varış noktasına gidecekler. Arnavutluk'ta isyanlar başladı ve ilk karşılaşma Arnavutlar lehine sonuçlandı. Ali'nin tahkim ettiği derbendin önemli boğazlarını Osmanlı garnizonlarına teslim etmeyi ret ettiği ve Ali'nin isyanının divanda ciddi korkulara yol açtığı bilgisi gelmiştir. Mahmud Bey komutanlığa getirilmiştir. Türk hükümeti, kendisini yalnızca asiye karşı savunmakla

⁶⁶⁴Diario Mercantil de Cádiz, 28.02.1809,s.1-2.

⁶⁶⁵El Conciso, 16.09.1810, s.3.

kalmamalı; güvendiği kişilerin ihanetinden de her an korkmalıdır. Görevden alınmalar her zamankinden daha sık oluyor. Süleyman Bey'in, Ali ile gizli görüşmeleri olduğu şüphesiyle görevden alındı. İmparatorluğun mühür bekçisinin de aynı şekilde görevden alındı ve sürgüne gönderildi. Sultan'ın mimarlıkla uğraşüyor ve Pera tarafında Galata Sarayı'na yeni binalar yaptırdı⁶⁶⁶.

“*Yabancı Haberler*” başlıklı 17 Ağustos 1820 tarihli haberde;

Görünüşe göre Osmanlı'nın, Ali Paşa'nın pozisyonuyla ilgili memnun edici haberler aldığını, ancak kendi toprakları dışında savaş açma planlarının taarruzu çok zor ve tehlikeli hale getirdiğini itiraf etmek gerekir. Türk ordusu, özellikle süvari konusunda Ali Paşa'dan çok daha üstündür. Büyük bir top trenine ve birçok kuşatma aracına sahip olmanın yanı sıra, Yanya'da büyük ticaret mağazalarının olduğunu bildikleri için yağma arzusu askerlerin daha da cesaretlendirmektedir. Paşa'nın donanmasının tamamı iki kötü korvet ve bazı küçük gemilerden oluşmaktadır. Gemide bulunan Türk mangası kısa sürede sahili ele geçirebilir. Arta'ya yapılan bir saldırının Ali için ne kadar da tehlikeli olduğunu kanıtladı. Ali'nin hazinesinin tamamen Yanya'da bulunmuyor, önemli bir kısmının Ali'nin doğum yeri olan Tepedelen'deki antik sarayında depolandığını yazmıştır⁶⁶⁷.

“*Barcelona Kafelerindeki Dünün Fısıltıları*” başlığıyla 13 Şubat 1821 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Leybach Kongresi düşünüldenden çok daha büyük olacaktı, Fransa'dan beş bakan, İngiltere'den tam yetkili bir kişi, Bay Gordon tarafından desteklenen Bay Clau-Wiliam, bir İspanyol, Kardinal Gonsalvi ve son olarak da bir Türk Büyükelçisi katılacağını söylentileri yayılıyor⁶⁶⁸.

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 22 Ocak 1823 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Cronico de Gibraltar'dan alınan Türkiye başlığıyla habere göre; Osmanlı, İsveç ve Norveç gemilerine Karadeniz'de serbest geçiş hakkı verdi. Yaş, Moldova'da tamamen doğrulandı. Yeni bir hospodor atandı ve önceki tüm farklılıkların bariz bir şekilde uzlaştırıldı. Boyarların birçoğunun bu prenslikteki mülklerine geri dönmeye teşvik edildi. Ticaret canlandı ve barışın habercisi oldu. 10 Ağustos gecesi sokaklarda aniden çığlıklar yankılandı. Geri dönen yeniçeriler tarafından halkın evleri zorla açılıp yağmalandı. Moldava sınırındaki Slobozia Postahanesi'nden gelen bir resmi haber mektubunda şunlar yazıyor: yirmi bin evin yıkıldığı tahmin ediliyor, halk kaçmaya devam edecek⁶⁶⁹.

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 19 Mart 1823 tarihinde yayınlanan gazetede şu yazmaktadır:

⁶⁶⁶Diario Constitucional de Barcelona, 13.08.1820, s.1.

⁶⁶⁷Diario Constitucional de Barcelona, 17.08.1820, s.2.

⁶⁶⁸Diario Constitucional de Barcelona, 13.02.1821, s.4.

⁶⁶⁹El Argos de Buenos Aires, 22.01.1823, s.1-2. Aynı haber Ekonomii başlığı altında da verilmiştir.

Viyana 2 Aralık 1822 tarihli İstanbul'dan gelen 9 ve 11 Kasım raporları içeren habere göre İstanbul'da bakanlıkta önemli değişimler var. Devlet işlerinde yeniçerilerden kaynaklı sorunlar, mühürdar Halet Efendi'ye karşı şikâyetler bulunuyor. Kasım ayının başında, alay komutanları, Osmanlı İmparatorluğu'nun kötü gidişatının sebepleri açıklayan bir dilekçeyi yazdılar. Bazı kişilerin görevden alınması isteniliyordu. Yeniçeriler arasında büyük itibar sahibi olan ve yeniçerileri itaat ettiren Abdullah Paşa'nın görevde yükseldi. Sultan Mahmud, halkın durumunu görmek istediği için kılık değiştirerek İstanbul sokaklarında dolaşmaya çıktı. Aynı gece Sadrazam Salih Paşa ve Müftü Halet Efendi başta olmak üzere birçok memur görevden alındı ve sürgün edildi. Abdullah Paşa ve Sadi Paşa göreve getirildi. Yeniçeriler nedeniyle İstanbul'da meydana geldiği sanılan bazı haberler yalanlandı. İstanbul'da huzur bir an olsun bozulmadı. Padişah, emirlerinin yerine getirilip getirilmediğini konusunda çok titiz davranmaktadır. İstanbul Paşası, İzmir'de düzeni korudu, tüccarlara yönelik şiddet eylemleri nedeniyle bazı yeniçerilerin idam edildi, Sakızadasının valisi Yusuf Bey de bu adanın sakinleri için durmadan çalışmaktadır⁶⁷⁰.

“Paris 25 Ocak” başlığıyla 14 Şubat 1824 tarihinde yayınlanan gazetede şu yazmaktadır:

14 Aralık 1823 tarihinde İstanbul'dan ayrılan bir gemi, Türk amirali Hüsrev Paşa'nın bu yılki büyük seferdeki başarısızlığı nedeniyle kafasının kesildiği haberini getirdiği. Galip Efendi de sadrazamlığa yükseldi⁶⁷¹.

“Chio 15 Şubat” başlığıyla 19 Nisan 1824 tarihinde yayınlanan gazetede şu yazmaktadır:

Savaş hazırlıkları oldukça güçlü bir şekilde devam ediyor. Padişah, işçilerin motivasyonunu artırmak için sık sık cephaneliğe gidiyor. Birçok Yunanlının hayatına mal olan ve Mısır filosunun bir kısmı tarafından desteklenen Patras garnizonuna bir baskın düzenlediği söylentileri yayıldı. Babıali, savaş hazırlıklarının masraflarını karşılamak için Yunanlıların onayını kazanacak bir yola başvurmuştur. Gümrüklerde çalışan tüm Yahudilerin, bu tarihten 40 yıl öncesine kadar ki yönetimlerinin hesabını vermek üzere açık bir emirle tutuklanmalarını emretti. Bu bir ölçümün sonucu olarak varsayılıyor. Bu, Yunan ayaklanmasının başlangıcından bu yana birçok Yahudi'nin kaçak Rumların başkentlerini Türklere ihbar ettiği veya masrafları kendilerine ait olmak üzere teslim aldığı anlamına gelir. M. de Minciaky müzakerelerinde ilerleme kaydetmedi, halen hasta olan Said Efendi'ye törensel bir ziyarette bulundu. Said Efendi'nin siyasi olaylar hakkında konuşmaktan kaçındığı söyleniyor. Babıali, Araplara karşı yürüyüş kisvesi altında Avrupa tarzında disipline edilmiş 25.000 askeri bir alanda topladığını anlayınca, Mısır paşası hakkında uğursuz sesler yayıldı. Bahsedilen Paşa, son zamanlarda Babıali'ye çok bağlılık göstermiştir. Ayrıca Takımadalardaki kadrosunu güçlendirdi fakat onun gizli projeleri

⁶⁷⁰El Argos de Buenos Aires, 19.03.1823, s.1-2.

⁶⁷¹Diario Mercantil de Cádiz, 14.02.1824, s.3.

olduğundan söz ediliyor. Padişah size 19 Şubat 1824'de bir ekspres gönderdi. Danimarkalılar henüz buraya gelmedi⁶⁷².

“*Türkiye*” başlığıyla 15 Aralık 1825 tarihinde yayınlanan gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul'dan, 28 Eylül 1825 tarihinde gelen mektuba göre bir kesinlik olmamakla birlikte Osmanlı Devleti'nde yaşayan Hristiyanların, Müslümanlar ile aynı medeni haklara sahip olacağını, Sultan'ın ilmiyal denilen bazı kutsal Arap kitaplarından faydalanıp ciddi bir şekilde çalışmalar yaptığını bu amaçla ilkeler belirlediğini aktarmaktadır⁶⁷³.

“*Yabancı Haberler, Fransa*” başlığıyla 23 Ağustos 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris'ten gelen 28 Temmuz 1826 tarihli mektuba göre Alman Augsburg Gazetesi, Türk Hükümeti'nin yeni askerleri diplomatik birlikler kurdu. Reis Efendi, Galata voyvodasının taleplerine olumsuz cevap verdi. Bay Canning, Osmanlı'da hüküm süren sükûnete güvenmiyor ve Yeniçeriler'in tepkisinden korkuyor. Ancak *Augsburg Gazetesi* ise bu habere inanmamaktadır⁶⁷⁴.

“*Yeniçeri*” başlıklı 6 Eylül 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Biri Romalılardan, diğeri modern bir çiftlik evinde bulunan iki milis birliği, Yeniçerilerin ne olduğu hakkında fikir verebilir. Roma'daki Praetorians, uzun bir süre imparatorluk otoritesini belli bir şekilde müzayedeye çıkaracak kadar elden çıkaran kişilerdi. Siyasi ve hatta sivil işlere karıştılar ve şefleri veya başları bir tür yargıçlık yaptı. Septimus Severus ve Didius Julian ile yaptığı yarışmada bu milisleri ortadan kaldırdı. Birçok askerin ölüm emrini verdi ve geri kalanını İtalya'dan sürdü. Büyük cömertliklerle halkı ve lejyonerleri önceden uzlaştırmaya çalışmışlar ve Sultan da az önce İstanbul'da idam ettirdi ve infaz etti. Ancak kaldırıldığı koşullarda bile Yeniçerilere en çok benzeyen birlik, Rusya'daki Esterlitze'lerinki olmuştur. Bu çok sayıdaki milis, İmparatorluğun içinde başka ücretli birlik bulunmayan kalıcı piyadelerini oluşturuyordu. Savaş zamanında vilayet valilerinin sefere çıkardıkları ve barış sağlandıktan sonra onları terhis ettikleri kişiler askere alınırdı. Esterlitze'lerin karargâhları Moskova ve çevresindeydi ve büyük ayrıcalıklara sahip oldukları için pek çok kişi onların arasına katılmıştı. Büyük Petro'nun Prenses Sofia'ya verdiği yanıtlarda, subaylarının nasıl kazanılacağını bildiği konusunda onun tarafını tuttular. Petro, onları kademeli olarak iyileştirmeye ve onun yerine Alman disiplini ve taktiklerini uygulayabileceği başka bir piyade ile değiştirmeye karar verdi.

50 kişilik zayıf bir bölük, XII. Carlos'a ve Türklere karşı kazanılan büyük zaferleri hazırlayan bir birliğin başlangıcıydı. Esterlitz'ler bu yeniliği doğal olarak eğlenceli buldular, ancak yalnızca bu birlikteki artışı değil, aynı zamanda Moskova' da şimdiye kadar bilinmeyen taktiklerini de fark ettiklerinde hoşnutsuzluklarını dile getirdiler. Soyluların bir

⁶⁷²Diario Mercantil de Cádiz, 19.04.1824, s.1-2.

⁶⁷³Diario Balear, 15.12.1825,s.2.

⁶⁷⁴Diario Balear, 23.08.1826,s.4.

kısmı, Büyük Petro'nun kendi eyaletlerinde getirdiği yeniliklerden rahatsız olarak, Çar Avrupa'yı dolaşarak yasaları, sanatları ve uygarlığı incelemek için isyan bayrağını sallayarak tahtın boş olduğunu ilan eden Esterlitzes'e katıldı. Çoğunluğu Litvanya sınırlarında bulunan isyancılar, diğer hoşnutsuzların onlara katılacağı başkente yürüdüler; ama Avrupa tarzında disipline edilmiş yeni birliklerin ve bu disiplinsiz askerlerin küstahlığından nefret eden Moskova sakinlerinin çoğunun başında bulunan General Gordon onlara karşı yürüdü ve onlara savaş açtıktan sonra 4.000 kişiyi öldürdü ve geri kalanları esir aldı⁶⁷⁵.

“*Dış Haberler, Türkiye*” başlıklı 28 Ekim 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Selanik 18 Ağustos 1826 tarihi mektuba göre; Osmanlı Devleti'nin ordularını yenilerken, aynı zamanda adaleti de iyi bir şekilde sağlamaya çalıştı. Suçu karşılığı ölüme mahkûm edilen tüm Türk veya Yunanlıların mülklerine el konulması kararı verildi. Mahkûmların yasal mirasçıları herhangi bir olaya karışmasını yasaklandı. Böylece suç olayları azalacak ve devlet çıkarları korunacaktır. Yeniçerilerin evlerinde ölü bulundu ya da sürgüne gönderildi. Selim Paşa yaşlandı ve içki içmesi sebebiyle sağlık durumu giderek kötüye gidiyor ve İmparatorun kızı doğum yaptı⁶⁷⁶.

“*Yabancı Haberler, Selanik*” başlığıyla 24 Aralık 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Türkiye'de zamanla Avrupa'nın kaderi üzerinde önemli bir etkisi olabilecek büyük bir yenilik oluyor. Türk İmparatorluğunun içinde düşmanlarından daha korkutucu olan milisler artık lağvedildi. Yeniçeriler muhtemelen sadece tarihte yaşayacak ve onlarla birlikte Osmanlı tahtını yüzyıllardır kana bulayan o uzun devrimler serisine son verecek. Yeniçeriler, Türk İmparatorluğu'nda büyük ayrıcalıklara ve belirli bir yargı yetkisine sahip büyük bir sınıf oluşturunuyordu⁶⁷⁷.

“*Yabancı Haberler, Fransa*” başlığıyla 3 Mart 1827 tarihli gazetede; “Türk taşımacılığında kullanılan Mısır filosunun şiddetli bir fırtınada kayboldu ve birkaç savaş gemisinin de önemli ölçüde zarar gördü ⁶⁷⁸” yazmaktadır.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 5 Mayıs 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul'dan gelen 26 Ocak 1827 tarihli mektuba göre; 1826 yılının Kasım ayı sonunda başlatılan, yaş ayrımı yapılmayan tüm Müslüman erkeklerin askere alınma emri İstanbul'un bazı mahallelerinde tamamlandı. Bu emrin amacı gerçekte askeri kapasiteyi ölçmektir. Sultan'ın tüm Müslümanları dini ve vatanı savunmak için silahlanmaya çağırdı. Sultan, Avrupa askeri sisteminin üstünlüğüne yakından ikna olduğu için yeni reformlar yaptı. Bu reformlar için aşırı harcamalar yapıldı. Bu harcamalara kaynak yaratmak için yeni projeler

⁶⁷⁵Diario Mercantil de Cádiz, 06.09.1826, s.1-2.

⁶⁷⁶Diario Balear, 28.10.1826, s.1-2.

⁶⁷⁷Diario Balear, 24.12.1826, s.1-3.

⁶⁷⁸Diario Balear, 03.03.1827,s.1.

üretti. Yeniçerileri kaldırıp yerine Avrupa tarzında ordu kurdu. Askeri kapasitesi hakkında ise Küçük Asya'nın Bursa, Konya, İzmir ve Erzurum gibi kalabalık şehirlerinin çoğunda, hâlihazırda 12 ila 150 üniformalı, silahlı ve alaylı askeri birlikler bulunuyor ve başkente asker toplamaya devam ediliyor⁶⁷⁹.

“İstanbul'daki Kütüphaneler” başlığıyla 1 Eylül 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bay Hammer tarafından yapılacak olan İstanbul Kütüphanelerinin kitap listesini ele geçirmeye çalışanlar hakkında bilgi verilmiştir. Haber şu şekildedir;

Bir Fransız, bir İtalyan ve bir İngiliz olmak üzere üç din adamı, Başrahip Sevin, Başrahibe Toderini ve dekan Carlisle umutlarını tam olarak gerçekleştirememişlerdir. Seyahatlerinin asıl amacı olarak Saray'ın Kütüphanesini incelemeyi seçmişlerdir. Başrahibe eski el yazmaları koleksiyonunun yakıldığını söylediler. Başrahip, Saray'daki mevcut kütüphanenin bir kataloğunu elde etti. Dekan, Lord Elgin'in koruması sayesinde, imanının yanındaki bahçede, içinde Yunanca ve Latince elyazmalarının hiçbir izinin bulunmadığı Bostan camisine ayrılan şark kütüphanesini görmeyi başardı. Sevin'e verilen Yunanca yazmaların yakıldığı ve Fransız elçisi Girardin'e verilenlerin Pera'da satıldığı haberi doğru değilse ve Yunan İmparatorlarının eski kütüphanesinden bazı kalıntılar hala duruyorsa, Carlisle'nin ziyaret ettiği bahçe kütüphanesinde değil, Saray'ın içindeki ve Türk İmparatorluğu'nun yıllıklarına göre daha önce sarayın çeşitli yerlerinde dağıtılan tüm kitapların toplandığı kütüphanede bulunurlar⁶⁸⁰.

“Yabancı Haberler, Türkiye” başlığıyla 9 Ekim 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 7 Ağustos 1827 tarihli Gaceta de Augsburg'dan alınan habere göre; Askerlerin örgütlenmesi müdahale olmaksızın devam ediyor. Düzenlenen orduda şu anda 800 asker bulunuyor. Türk padişahın yeni törenlerin yerine getirilmesi için yorulma bilmeden çalışıyor. Türklerin bir zamanlar yeni olarak sunulan her şeye gösterdikleri nefret, son zamanlarda yeniliğe karşı çok fazla isteğe dönüştü⁶⁸¹.

“Yabancı Haberler, Türkiye” başlığıyla 25 Ekim 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İzmir 18 Ağustos 1827 tarihli mektuba göre; Sultan, Tophane cephaneliğine, Boğaziçi kalelerine, saray depolarına çok miktarda savaş cephanesi naklettirdi. Bu tedbirlerin amacı Hükümet tarafından tespit edilen bir komployu engellemektir⁶⁸².

“Yabancı Haberler, Almanya” başlığıyla 26 Ekim 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

⁶⁷⁹Diario Balear, 05.05.1827,s.5-6.

⁶⁸⁰Diario Mercantil de Cádiz, 01.09.1827, s.2.

⁶⁸¹Diario Balear, 09.10.1827,s.2.

⁶⁸²Diario Balear, 25.10.1827,s.2.

Hamburg 15 Eylül 1827 tarihli İstanbul'dan özel yazışmaları aktaran mektuba göre; Türk ordusu hakkında söylenenler ışığında, Divan'ın, Bâbîâli'ye talep edilen şartları kabul ettiğini bildireceğine içtenlikle inanıyorum ve buna dayanarak Bâbîâli, denizde veya karada savaşı sürdüremeyeceğini çok iyi biliyor. Ordusu Avrupa tarzında örgütlenmiştir ve imparatorluk boyunca yaklaşık 400 adam yetiştirecektir. Fakat eğitim açısından acemilerden oluşan eşit güçte başka bir Avrupa ordusuyla karşılaştırılmaz. Çünkü Türk askeri Avrupa'nın taktiklerini beğenmiyor. Alışmak için elinizden geleni yapsanız bile istenilen güce ulaşmanız yıllar alır. Bu bakış açısına göre Rumlar ve Türkler aynı durumdadır yenebildiklerinde cesurlar, ancak yenildiklerinde enerjilerini kaybederler⁶⁸³.

“Türkiye Müzakereleri” başlığıyla 15 Aralık 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul, 5 Kasım tarihli mektuplara atıfta bulunan Augsburg Gazetesi'nden alınan habere göre; 19 Ekim 1827'de Türk-Mısır filosunun imha edildiği haberi Osmanlı İmparatorluğu'nun başkentine ulaştığını belirtiyor. Divan, sadece kamu huzurunu korumak adına haberi saklamaya çalışsa da kamuoyuna açıklanması uzun sürmedi ve hükümet bunun için hemen aktif önlemler aldı. Mektuplar, Babıali'nin bu davranışının, tehlikenin farkında olduğunu ve Hristiyanlara karşı bir halk ayaklanmasının sonuçlarını öngördüğünü açıkça gösterdiğini ekliyor.

5 Kasım 1827'de Müttefik güçlerin büyükelçileri hâlâ İstanbul'daydı ve Avusturyalı Bay Ottenfels, Reis Efendi'nin sürekli direnişine rağmen uzlaşmacı önlemler alınmasını tavsiye etti. Öte yandan, üç büyükelçinin ayrılışı için tüm hazırlıklar çoktan tamamlanmıştı.

7 Kasım'da Bükreş'ten gelen mektuplar, Navarin haberini İngiltere Büyükelçisine ilk getirenin bir İngiliz gemisi olduğunu belirtiyor, bunun sonuçlarına göre, üç Müttefik gücün Büyükelçileri dosyalarını hemen gemiye aktardılar. Birkaç saat sonra Babıali aynı haberi doğrudan aldı ve Sultan'ın, İstanbul'daki Hristiyanlara karşı herhangi bir katı önlem almadan, filosunun imha edilmesine rağmen pasifleştirme veya müdahale hakkında bir şey duymak istemediğini beyan etmişti.

17 Kasım günü öğleden sonra saat 3'te Viyana'dan yazılan mektuplar, Bükreş'ten alınan aynı habere atıfta bulunuyor; ancak gece 8'de yazılan, İstanbul'dan alınan haberlere göre, 3 Kasım tarihi ile Divan'ın Navarin felaketi için misilleme kullanmayacağına ve Babıali'nin bu yılın 8 Temmuz anlaşmasına bağlı kalarak her şeyin sonuçlandırılacağına inanılıyordu⁶⁸⁴.

“Türkiye Müzakereleri” başlığıyla 19 Aralık 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

28 Kasım 1827 tarihli *Fransız Gazeteleri* ve *Augsburg Gazetesi*, İstanbul'da, Navarin felaketi Sultan'ı çileden çıkardığını ve on iki saat boyunca kimsenin onunla konuşmaya

⁶⁸³Diario Balear, 26.10.1827, s.5.

⁶⁸⁴Diario Mercantil de Cádiz, 15.12.1827, s.1-2.

cesaret edemediğini yazmaktadır ve 7 Kasım 1827 tarihli bir makale yayınlamıştır. Makale şöyledir:

Söz konusu maddeye göre, Padişah o gün müftü odasında yapılan büyük bir Divan toplantısı düzenlemiş ve yeni sisteme karşı çıkanlar hariç tüm ulema katılmıştı. Sonucu Pera banliyölerinde merakla beklenirken, ayın 6'sında o toplantıda son derece enerjik tedbirler üzerinde anlaşmaya varıldığına dair söylentiler yayıldı. Üç müttefik güçle yapılan tüm antlaşmaların geçersiz ilan edileceği söylendi. Babıali'nin Büyükelçileri ile tüm iletişimi keseceğini ancak Türk topraklarında kaldıkları süre boyunca kişiliklerine saygı gösterilmesi için tüm önlemlerin alınacağını Bay Ottenfels'e iletilmiştir. Padişahın bir Hatt-ı şerifi şimdi Müslümanların genel silahlanmasına komuta etmek ve onları toplamak için İstanbul Ayasofya Camii'nde Muhammed'in sancağını sallamak için bekliyor. Herkes bu bayrağın gücünü biliyor. İfade edilen haberleşmenin yapıldığı tarihte, Frankları korumak için ilgili tüm hükümler yapıldı ve elçilerin evlerinde muhafızlar ikiye katlandı. Şimdiye kadar sükûnet bozulmamıştı ama işleri gereği İstanbul sokaklarını dolaşmak zorunda kalan Pera banliyösünden gelen Franklar, bu şehrin bilinmediğini garanti ediyorlar. Türkler, Padişah'ın kararından ve Müslümanların yaklaşmakta olan buluşmasından çok memnun gözüküyor. Alınan tüm önlemlere rağmen Hristiyanlar arasında büyük bir endişenin hüküm sürmesi doğaldır⁶⁸⁵.

“Türkiye Müzakereleri” başlığıyla 5 Ocak 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Doğu'nun pasifleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanmasını sağlamak için 21 Aralık 1827'de Fransa, İngiltere ve Rusya arasında Paris'te imzalanan antlaşmaya ışık tutan Londra'dan bir mektup alınmıştır. Bu mektubun içeriği şöyledir:

14 Aralık 1827 Frankfurt. Bugün Viyana'dan gelen tanıklıklar, dün aldığımız barışçıl haberleri doğruluyor. Reis Efendi'nin Müttefik güçlerin elçileri ile yeniden doğrudan müzakerelere başlamak istediğini beyan ettiğine dair güvence verildi.

Başka bir Fransız gazetesi şöyle diyor: Bazı kamu gazeteleri İstanbul'daki Müttefik Devletlerin Elçileri ile Reis Efendi arasındaki yazışmaların yeniden tesis edildiğini ve bu barışçıl konferanstan sekiz gün önce Hristiyan gemilerine uygulanan ambargonun kaldırıldığını duyururlar. Bu haberler 24 Kasım'a aittir ve söz konusu ambargonun kaldırıldığı ve müzakerelerin yeniden başladığı tarihin kesin olarak bilinmesi çok önemlidir. Çünkü 28 Kasım tarihli Augsburg Gazetesi, Odessa için, Osmanlı hükümetinin bir kez daha düşmanca önlemler aldığı konusunda bizi uyarıyor.

22 Kasım'da İstanbul'dan ayrılan birkaç gemi, ambargonun kaldırıldığı ve serbest gemilerin çoğunun İstanbul'dan ayrıldığına dair mutlu haberi getirdi. Avusturya müzakereleri arzu edilen mutlu sonucu verdi. Ancak 23 Kasım tarihli mektuplar; Navarin'den İstanbul'a gelen Kaptan Tahir Bey'in, deniz muharebesi hakkında, Sultanı kızdıran ayrıntılarla ilgilidir. Sultan, tüm Hristiyan gemilerine yeniden el konulmasını emretti. Ancak, bu son haberin doğruluğunun garantörü değiliz. İzmir baskın ekipleri tarafından ablukaya alındı. Bazıları

⁶⁸⁵Diario Mercantil de Cádiz, 19.12.1827, S.2-4.

bu şehrin bombalandığını ekliyor ve yeni ambargoyu buna bağlamak istiyorlar. İlkinin kaldırılmasının, uzlaşmacı önlemler tavsiye eden olağanüstü bir Divan toplantısının sonucu olduğu sanılıyor.

Bu haber, Hristiyan amiralleri saldırgan olmakla suçlayan Leon gazetesinde yayınlanan Navarın savaşının anlatımıyla karşılaştırıldığında, Hristiyan amiralleri saldırgan olmakla suçlayan Türk hükümetinin bu işte zulme uğradığını ortaya koyma taktiği rahatlıkla anlaşılabilir, bu da müzakerelere ve gerekirse protestolara ve Avusturya kabinesinin muhalefetine çok ağırlık verecektir⁶⁸⁶.

“Yabancı Haberler, İngiltere” başlığıyla 4 Şubat 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Globe and Traveler gazetesinden alınan Korfu 6 Aralık 1827 tarihli bir başka mektup daha yayınlanmıştır. Bu mektup şu şekildedir:

General Curch, Mora'daki görevinden ayrıldıktan sonra, 50 kişinin başında Arcania'daki Dragomeste'ye taşındı. İlk başta Türklere teslim olan bu mahallenin komutanı bu generalle görüşmeye geldi ve görünüşe göre yeni güçlerle alanı her geçen gün daha da yoğunlaşmaktadır. Bu bölümde, General Church Arta ve Prevesa ile iletişimlerini kestiği için uzun süre yaşayamayan 400 ila 500 kişiden oluşan Miselonka (Yunan) ve Anadolu garnizonları dışında Türk askeri bulunmamaktadır.

Dün anakaradan gelen birçok yolcu, aynı zamanda Yanya ve Rumeli'de Paşa olan Serasker Sipahinin mahallesinde gelebilecek her şeye hazır olmaları için tüm Türklerin silahlı kalmalarını ve giyinik uyumalarını emreden bir emir yayınladığını doğruluyor. Sultan'ın, sipahiyi bertaraf ettiğini ve onun yerini İstanbul'da bekleyen başka bir serasker aldığını ekliyorlar. Bu hamlenin nedenleri henüz bilinmemektedir. Bazı kaynaklar sipahinin mali biriminden gelen geliri israf ettiği için kovulduğunu söylemektedir. Diğer kaynaklar ise; İstanbul'da hizmetlerinden dolayı ödüllendirilmesi ve Kaptan Paşa olması için çağrıldığını düşünüyor⁶⁸⁷.

“İngiltere” başlığıyla 11 Şubat 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İngiliz *Globe and Traveller* gazetesi Londra, 27 Aralık 1827 tarihinde, İstanbul 2 Kasım 1827, İzmir 22 Kasım 1827 ve 26 Kasım 1827 tarihli İstanbul tüccarlarından alınan mektupları yazmıştır. Gaceta de Madrid'de yayınlanan bu haberde; Büyükelçilerin ve konsolosların müzakerelerinin tamamen kesilmesi sebebiyle tüm Frankların ayrılmaya hazır olmalarını tavsiye ettiklerini duyulmuştur. *New Times* gazetesinden alınan haberde ise; İstanbul 28 Kasım 1827 tarihli bir mektup yayınlanmıştır. Bu mektup şu şekildedir:

Yarın İzmir'e yola çıkacağız. Burada işlerin pekiyi olmadığını söylediğim için çok üzgünüm. Üç Büyükelçi, Bâbîâli ile herhangi bir müzakere etmeyi başaramamıştır, pasaportlarını talep etmişler, ancak ayrılmalarının bir savaş ilanı olarak değil, müzakerelerin bozulması olarak değerlendirilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Bu sabah,

⁶⁸⁶Diario Mercantil de Cádiz, 05.01.1828, s.1-2.

⁶⁸⁷Diario Balear, 04.02.1828,s.4.

kararlılığımız üç büyük gücün tüm bireylerine dağıtıldı. Bâbîâli üzerinde ne gibi etkileri olacağını görmeyi umuyoruz. Türk Hükümeti, üç Müttefik Güç'ün, istemeseler bile Yunanistan'ı özgürleştirmeye kararlı olduklarına ikna edilmelidir. Bâbîâli'nin bu davanın sonucunu bekleyebileceğini, bunun sonucu olarak kendi lehine mutlu olmasını, savaştan sonra kendisine daha önce teklif edileni elde etmek olacağını söyledi. Uzun süredir burada ikamet edenler, onun savaştan kaçınacağına inanıyor ve bunu söylüyorlar. Büyükelçileri gemide gördüğümüzde, ayrıldıklarını düşünceğiz. Öyle olabilir ve belki de Türk siyasetine girecek, başka vesilelerde gördüğünüz gibi, işleri son uçlara taşıyacak. Ancak sağduyunun yaralı gurur ve cehaletten daha fazlası olacağından o kadar emin değildir. Ancak nihayet Türklerin teslim olacağını düşünenlerle aynı fikirdeyim. Bugün, Navarin olayından sonra İskenderiye'den mektuplar aldığım için Mısır'a giderken herhangi bir tehlikede olmayacağıma dair beni temin eden Bay W.'yi gördüm⁶⁸⁸.

“Yabancı Haberler, İtalya” başlığıyla 4 Mart 1828 tarihli gazetede “Trieste 9 Ocak tarihli mektuba göre; Trieste Limanı'na bir gemi geldi. Bu geminin kaptanından alınan bilgiye göre padişahın yeni birlikler düzenlemek için Edirne'ye gittiği öğrenildi”⁶⁸⁹ yazmaktadır.

“Yabancı Haberler, Türkiye” başlığıyla 7 Mart 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gaceta de Augsburgo'dan alınan Türkiye İstanbul 1 Ocak 1828 tarihli habere göre; Kasım ayının sonlarında başlayan imparatorluk soylularının etkileri şimdiden görülmeye başladı. Her gün taşradan gelen milletvekilleri, Bâbîâli'de görünüyor. Padişah, bu milletvekillerinin tavsiyelerinden yararlanmaya çalışıyor. Padişahın kararı ile 19-60 yaş arası tüm Müslümanlara silahlanma emri verildi. Tahir Paşa, Çanakkale Boğazı kıyılarına 200 adamla gönderildi. Tuna Ordusu 800 kişiden oluşmaktadır. Padişah'ın, Edirne'ye yürüyeceğinden şüphe yoktur. Padişah, yokluğunda ülkeyi zapt etmenin güç olduğunu bilmesi sebebiyle bu kararın sonuçlarından korkuyor. Çanakkale Boğazı'nın Asya kıyısından, İzmir'e kadar, bazı Frankların yardımıyla inşa edilen bir telgraf hattı kuruldu⁶⁹⁰.

“Yabancı Haberler, Türkiye” başlığıyla 17 Nisan 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul, 4 Şubat 1828 tarihli mektuba göre; Avusturya'nın diplomatik temsilcisi olan rahip, Yunanistan'ın pasifize edilmesine yönelik yeni arabuluculukları Sultan'a sunamayacağı bahanesiyle Türk Bakanlığı tarafından kabul edilmedi. İstanbul'da hüküm süren anarşiden Pera Hristiyanları ve Elçiler çok korkmaktadır. İzmir'de zulümlerin çoktan başladı. Başkentte birkaç gündür uygulanan tedbirlere padişah ve bakanları ılımlı

⁶⁸⁸Diario Balear, 01.02.1828, s.6-7.

⁶⁸⁹Diario Balear, 04.03.1828,s.4.

⁶⁹⁰Diario Balear, 07.03.1828,s.2.

yaklaşmıyor. İstanbul ve İzmir'den gelen emir doğrultusunda Avrupalılar, Takımadalara sınır dışı edilmek üzere gemilere bindi⁶⁹¹.

“*Türkiye Müzakereleri*” başlığıyla 25 Haziran 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Mısır'ın hâlihazırda Piramitlerin Yankısı adlı bir gazetesi var ve yakında bir tiyatrosu da olacak. Dinlenme anlarında eğlenmek amacıyla İskenderiye'nin önde gelen Yahudi tüccarlarının bir araya gelmesi, bazı amatörlerin bazı İtalyan Dramanlarını iyiden kötüye doğru temsil ettiği özel bir tiyatro kurma projesini oluşturdu. Bu dilden biraz anlayan birkaç Türk ve Levanten tüccar, bu tür etkinliklere katılmak için izin aldı ve o kadar memnun oldular ve o kadar övüldüler ki, bu haber, İtalyancayı anlamadıklarını en büyük duyguyla dile getiren Vali Divanı'na ulaştı. Bunu bilen İbraniler, Karadağ Tutsağı adlı bir İtalyan tiyatrosunu Türkçe'ye tercüme ettiler ve burada Avrupa'dakine benzer bir Türk tiyatrosunun Afrika'daki temelleri atıldı⁶⁹².

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 16 Ağustos 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İmparator Edirne'ye gelinceye kadar, Edirne ordusunun Avrupa tarzı disipline edilmiş kısmındaki 400 Türk askerinin harekete geçmemesi sağlanacak. 100 Türk süvari asker de onları takip edecek. Genel olarak, Osmanlı Hükümeti'nin tüm önlemleri, mevcut halk ve ulusal savaşı yürütmeye yöneliktir. Avrupa Türkiye'si, Türk Paşalar tarafından mükemmel bir şekilde desteklenmektedir, Bosna'dan 200'den fazla asker tedarik edildi⁶⁹³.

“*Yabancı Haberler*” başlığıyla 23 Ekim 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gaceta de Madrid'den alınan *İstanbul*, 28 Ağustos 1828 tarihli habere göre; İstanbul'dan çıkan Türk ordusu, düşmanın önüne çıkmak için yürüdü. Sadrazam, Allah'ın adını haykıran bir kalabalık eşliğinde Davut Paşa'ya geldi, ancak ertesi gece askerlerinin dörtte birinden fazlası gizlice başkente geri döndü. İlerleyen günlerde büyük bir kısım askerin daha dağıtıldı. Bu nedenle şehrin tüm çevresi, Divan'ın kuryeleri de dahil olmak üzere kasabaları ve yolcuları yağmalayan ve soyan hırsızlarla doldu. Polis, güvenliği iki katına çıkardı. Ağustos ayının 7'sinden 8'ine kadar olan gecede, birkaç yangın gemisi keşfedildi, cezaevleri inşa edilerek ve el koyacak malları olan kişiler tutuklandı. Pera'da bulunan Avrupa elçilikleri artık kendi başlarına kurye gönderemeyeceklerdir. Viyana'daki ayrıcalıklı postaneyi kullanmak zorunda kalıyorlar, belgelere bu kanal üzerinden ulaşılacaktır. Yakalanan tüm yabancılar ve serseriler Edirne'ye gönderildi. Galata Yahudileri, kimsenin kaçamadığı askerlik hizmetinden para yoluyla kendilerini kurtardılar. Çok yakında Frankları İstanbul'un tahkimatı üzerinde çalıştıracakları umuluyor. Dini piskoposlar ve Yunan rahipler, Sultan'ın başarıları için dua etmeye zorlandı. Vezir, İstanbul'un saldırıya

⁶⁹¹Diario Balear, 17.04.1828, s.1.

⁶⁹²Diario Mercantil de Cádiz, 25 Junio 1828, s.1-3. (25.06.1828)

⁶⁹³Diario Balear, 16.08.1828,s.3-4.

uğraması durumunda Davut Paşa'da kalma süresini uzatmaya kararlı. Asya eyaletlerinden ve hatta Mısır'dan her gün yiyecek konvoyları geliyor⁶⁹⁴.

“İspanya” başlığıyla 15 Şubat 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul’da sivil ve askeri düzende hareketlilik yaşanıyor. Çanakkale Boğazı’nın ablukasından sonra İstanbul Polisi tedbirlerini ikiye katladı. Türk ordusunun ana gücü Burgaz’da bulunuyor. Burgaz bölgesinde kötü hava koşulları sebebiyle birçok hastalık hüküm sürüyor. Birleşik Devletler konsolosu İstanbul’a bizzat geldi. Pera politikacıları, İngiltere’nin nüfuzunu ve ticari çıkarlarını korumak için kendi temsilcisini gönderme ihtiyacını gördüğünü söyledi. Hasan Bey öldü ve sadrazam atamalarında düşmanca bir eğilim bulunuyor. İstanbul’da nakit sıkıntısı yaşanıyor. Lord Strafford Canning’in habercisi İstanbul’dan ayrıldı ancak geri dönüşü garanti edildi⁶⁹⁵.

“Yabancı Haberler, Türkiye ” başlığıyla 26 Mart 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Türkiye, İzmir 3 Ocak 1829 tarihli özel bir mektuptan alıntı yapılan habere göre; Anadolu’dan çok sayıda insanın her gün İstanbul’a gittiği, Padişah tarafından organize edilen çok sayıdaki süvarinin şehirlerin garnizonlarına ek olarak önümüzdeki Mayıs ayında, Ruslara karşı savaşmak için 4.000’e ulaşacağı, Sultan’ın Edirne’ye taşındığı yazılmıştır. Rus ordusu İstanbul’a gelse bile, Zaragoza sakinlerinden daha korkunç bir savunma yapacak olan 15.000 askerin çabalarının kurbanı olarak orada öleceğini kim bilebilir? Ancak, vatanlarını savunmak için koşan aşırı sarsılmış bir halkın bu gerçekten olağanüstü hareketinin ortasında, en ufak bir düzensizlik ya da en ufak bir aşırılık duyulmuyor. Hiç kimse yakınmıyor, kimse ailesini, mirasını, evini terk edip Balkanlara savaşmak için fedakârlık yaptığına inanmıyor; Bütün bunlar, bizim çetrefilli hallerimizde anlaşılamayacak bir kolaylıkla ve benim şahsıma Türk karakterinin özel karakterinden ve padişahın bugün halkı üzerinde sahip olduğu itibardan başka bir sebep bulamadığım bir kolaylıkla gerçekleştirilir.

Bu düzeni yaratan ve bugün meyvesini toplayan padişah, hazırladığı direnişi ancak olağanüstü insanlarda görülen bir kolaylıkla ve sükûnetle yönetir ve düzenler. Devletin tüm dallarına hizmet eder; bakışları her yere nüfuz eder ve her şeyi kendisi için yargılar. Gün içinde son kampanyada yaşlı yaralıların işledikleri hatalardan yararlanarak, onları duyarsızca, şiddete başvurmada, onları gücendirmeden ve korkutmadan işlerinden ayırmaya gider. Birkaç günden bu yana, bazı önemli tüm askeri görevler, yeni sistem için şevk ve coşkuyla dolu ve kendilerini çok genç olan askerlerin başında bulan genç paşalara emanet ediliyor. Padişah askere gitmeden önce hepsini gözden geçirmiş ve hepsi hayranlıkla ayrılmış ve Hükümdarları için kendilerini feda etmeye hazırdırlar. Bu adam biraz Bonaparte'a benziyor ve kaynakları yaratma dehasına, canlılığa ve bunları kullanma iradesine sahip olduğu itiraf edilmelidir.

⁶⁹⁴Diario Balear, 23.10.1828, s.1-3.

⁶⁹⁵Diario Balear, 15.02.1829,s.3-4.

Rusya'daki savaşı tehlikesi artan radikal bir devrimin tüm yeniliklerinin ortasındaki sükûnet ve birlik içinde olan Türklerin bize takdire şayan bir örnek olduğu konusunda da hemfikir olmak gerekir. Akıncılar Osmanlı topraklarına ayak bastığından beri imparatorluk genelinde tek bir Yeniçerinin Sultan'dan şikayet ettiği duyulmadı. Sadece Franklar barış istiyor; Türkler savaş istiyor: Rusların her an onları ülkelerinden kovmakla tehdit edebileceklerine maruz kalmadan kaderlerinin kesin olarak belirlenmesi gerektiğini sürekli tekrarlıyorlar⁶⁹⁶.

“*Yabancı Haberler, Prusya*” başlığıyla 20 Haziran 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

3 Mayıs 1829 tarihli Gaceta de Madrid'den alınan habere göre; 10 Nisan 1829 tarihinde İstanbul'da askeri hazırlıklar devam etmektedir. Padişah ve dışişleri bakanı Pertev Efendi herhangi bir müzakereyi duymak istemiyor. Eyüp Camii'nde düzenlenen Bayram Şenliği'ne tüm katılımcılar modern kıyafetleriyle katıldı. Padişahın üzerinde fes (bir tür kırmızı sarık) ve İspanyol pelerini bulunuyordu. Boynu elmaslarla süslenmişti. Ancak Sultanın çevresindekiler diğer yıllara kıyasla çok kötü giyinmişti. Eskiden altınlarla süslenmiş kumaştan elbiseler giyen bu kişiler, gündüz kumaş pantolon ve Avrupa tarzında çok basit bir ceket, ayakkabı veya çizme giyiyorlar. Başlarına çiçeklerle süslenmiş bir fes takıyorlar. Kırmızı fesi takmaya direnen kişiler yeni sistemden memnun olmayanlardır. Hükümet onları itaat etmeye zorlamak için zora başvurmak zorunda kalırsa kimse şaşırmayacaktır. Bir zamanlar Bavyera Kralı'nın hizmetinde bir süvari subayı olan Baron de Bolle Sultan'ın eğitim müdürü ve kurmay başkanı, Bay M. Gaillard (Fransız ordusunda eski bir çavuş) piyade eğitim şefi ve Galosso (Piyemonte subayı) süvari eğitimi şefi olarak atandı. Bu kişiler, Sultan'ın gözdeleleri oldular. Bayram festivali vesilesiyle her birine altın zincirli parlak küpeler hediye edildi. Yeni sadrazamın Şumnu'ya geldi, il valilerinin yıllık listesine göre, sadrazam Rumeli'nin yönetimini elinde tutacaktır. Bu listede Mora Paşasından bahsedilmiyor, Pirinç yüklü birçok tekne, kısa bir süre önce Çanakkale'den geçti⁶⁹⁷.

“*Yabancı Haberler, Türkiye*” başlığıyla 13 Ağustos 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 14 Haziran 1829 tarihli mektuba göre; Padişah, Danimarka Elçisi'nin annesi Bayan Barones de Hubsch'ın iki kızıyla birlikte yaşadığı Büyükdere'deki kır evine ziyarete gitti. Tıpkı camiye gittiğinde olduğu gibi, tüm maiyetiyle at sırtında gitti, ona eşlik eden paşalarla birlikte üç saat boyunca kaldı. Sultan, bu hanımlardan piyano çalmalarını istedi, çizimlerini inceleyerek eğlendi, daha sonra her birine büyük miktarda duka verdi. Dört gün sonra, büyük kurban bayramı Büyükdere ovasında bir çadırın altında kutlandı. Padişah, camiye yaptığı ziyaretlerde altın işlemeli basit kırmızı bir başlık, yakası yine altın işlemeli yeşil bir pelerin ve altın işlemeli kırmızı çizmeler giydi. Padişah, âdet törenlerini ve görgü

⁶⁹⁶Diario Balear, 26.03.1829,s.1- 3.

⁶⁹⁷Diario Balear, 20.06. 1829,s.2-3.

kurallarını kaldırdığı için, beklenen elçileri sarayında kabul etti ve kendisinin bir tercüman aracılığıyla onlarla kamu işlerini ayarladı⁶⁹⁸.

“*Türkiye*” başlığıyla 24 Ağustos 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 25 Haziran 1829 tarihli mektuba göre; Padişah ve maiyeti, 12 Haziran 1829’da Kurban Bayramı festivalinin kutlandığı Tarabya ile Büyükdere arasındaki çayırdaki kurulmuş muhteşem çadırlar hâlâ duruyor. Eskisinden daha basit şekilde kutlanan bu törenin ardından Türk İmparatorluğu’nun büyükleri iki büyükelçiye dinledi⁶⁹⁹.

“*Türkiye*” başlığıyla 7 Aralık 1829 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İzmir, 20 Eylül tarihli habere göre; Türk ordusuna barış getirme niyetiyle gelen Fransız subayları Thevenia ve Magnier, ayın 18’inden bu yana yolculuklarına devam etmeyecekler. Bu subaylar Napolyon’un emrine hizmet ettiği ve Mareşal Ney’in kadrosunda bulunan Magnier’in, Paris’te Babıali lehine broşürler yazdığı duyurulmuştur⁷⁰⁰.

“*Türkiye*” başlığıyla 3 Ocak 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 5 Kasım 1829 tarihli mektuba göre; Sultan, düzenli birliklerine yüz piyade taburu daha eklemeyi ciddi olarak düşünüyor. Ancak projesini gerçekleştirmek için gerekli maddi kaynakları bulabileceği çok şüphelidir. Seferin başlangıcında sahip olduğu 78 taburun yarısından fazlası tamamen dağıtılmış ve geri kalanı neredeyse kadrolara indirgenmişti. Son zamanlarda donanma için gerekli olan birçok kereste ve diğer eşyaların geldiği cephanelikte çok hareketlilik var. Yakında ünlü bir İngiliz deniz subayının Sultan’ın filosunu yeniden düzenlemek için geleceğini, Kaptan Paşa rütbesinde görevlendirileceğini söylediler⁷⁰¹.

Türkiye, İstanbul 11 Ocak 1830 tarihli habere göre;

Sadrazam hala Edirne’dedir. Hüseyin Paşa’nın, Sultan’a olan desteğinin her gün artıyor. Her yere ve özellikle avlanmaya birlikte gidiyorlar. Kısa süre önce dostluklarını kutlamak için büyük bir maiyet ve ihtişamın katıldığı eğlence düzenlediler. Gelecek baharda bir İtalyan komedyenler topluluğu Sultan’ın huzurunda gösteri yapmak için İstanbul’a geleceği de söylentisi var. Bu amaçla bir İtalyan tiyatro yönetmeni ile sözleşme yapıldığı da ekleniyor. Sultan, etrafındaki her şeyi Avrupalı gibi düzenleyen Mısır Paşasını taklit ediyor gibi görünüyor. Geceleri sarayda kadınların peçeli olarak katıldığı dans ve konser düzenleniyor⁷⁰².

“*Türkiye*” başlığıyla 27 Ocak 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 20 Kasım 1829 tarihli mektuptan alıntıdır. Osmanlıların âdetlerinde ve Frenklerle olan ilişkilerinde büyük bir değişikliğin şaşkınlıkla görüldüğü bu günün sevincine güzel hava da eklendi. Konukların akşam altı buçukta toplanması gerektiği açıklandı. Aslında

⁶⁹⁸Diario Balear, 13.08.1829,s.4-5.

⁶⁹⁹Diario Balear, 24.08.1829,s.1-2.

⁷⁰⁰Diario Balear, 07.12.1829,s. 2-4.

⁷⁰¹Diario Balear, 03.01.1830,s.1.

⁷⁰²Diario Balear, 20.03.1830, s.2.

Pera'nın dar sokağında, efendilerinin ve eşlerinin ihtiyaçlarını almak için dükkânlara giden çok sayıda hizmetçi görmek uzun sürmedi. Firkateyne binecekleri noktaya giden cephanelikten yola çıkarken, en parlak şekilde aydınlatıldılar ve duvar halıları, askılar, aynalar, kafeler ve hatta en popüler dükkânlar ile süslandılar. Misafirleri ve Paşaları taşımak için tasarlanan gondol muhteşem bir şekilde aydınlatılmıştı. Balo salonları ve yemek salonları bir savaş gemisinde olduğu gibi süslenmişti. Üç direk, çelenkler, palmyeler, çiçekler, defneler ve tüm ulusların bayrakları ile farklı kupalarla süslenmiş devasa sütunların görünümünü sundu ve birçok yerde Barış kelimesi Fransızca, İngilizce, Rusça ve Almanca dillerinde şeffaf olarak görülebilirdi. Saat yedide İmparatorluğun tüm büyükleri ve Babıali bakanları, büyük bir maiyet ve diğer konuklarla birlikte geldiler. Tarif etmek işe yaramaz. Her türlü ikramın hemen servis edildiği bolluktan, kokteyllerin parlaklığından ve lüksünden bahsetmiyorum bile. Akşam saat 10'da yemek başladı, her hanımefendiye biri Frenk diğeri Türk iki beyefendi tarafından servis açıldı. Avusturyalı temsilcinin karısı Sir R. Gordon ile Silahtar arasında, Madam Hubsch, General Guillemot ile Devlet Nazırı (bakanlık başkanı) arasında yer aldı. Akşam yemeğinin sonunda, Bay Gordon, büyük bir gürültüyle kutlanan Sultan'ın sağlığına kadeh kaldırdı: Türkler, bir an tereddüt eden Reis Efendi dışında, mutlu bir şekilde içtiler. Ancak baş ile yapılan bir işaretten sonra, Bakanların, en azından diğer Müslümanlar gibi içtiği ortaya çıktı. Bu şekilde dindar Osmanlılar, Avrupa'nın farklı hükümdarlarının şerefine şampanya şişelerini boşalttılar. Yemekten sonra dans, bir Türk Polonyalı bir hanımefendi ile dans etmeye başladı. Katılımcılardan bazıları farklı masalarda oynamaya başladı. Diğerleri, sohbetlerin çok canlı olduğu ve tüm Osmanlı ağırlığının tamamen ortadan kalktığı sohbet masaları oluşturdular. Bu, Avrupalıları çok şaşırtan bir şeydir. Gece yarısı kalabalık dağıldı. Çok dindar olan Reis Efendi, eve gitmeden önce giyinip bir hamamda arındı. Ertesi sabah Padişah, Sör Robert Gordon'la görüşülmesi, sağlığını sorgulanması ve bakanlarına verdiği eğlence için ona teşekkür götüren bir sırdaşını yolladı⁷⁰³.

“*Türkiye*” başlığıyla 4 Şubat 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

General Guillemot'un muhteşem bir şekilde aydınlatılan elçilik sarayında bir akşam yemeği ve dansı verdi. Her bakımdan çok parlak olan bu toplantının, La Blonde firkateyninde İngiliz büyükelçisi tarafından verilenden o kadar farklıydı ki, gözlemleri hak ediyor.

Müslüman asilzadeler, bakanlar ve misafirler, firkateyndeki gibi Frenk veya Türk olmayan hanımlar arasında değildi. Onları kabul etmek için özel olarak hazırlanmış bir odaya yerleştirildiler ve orada Avrupalı diplomatlarla sohbet ediyorlardı. Zaman zaman dansı izlemek için birbiri ardına büyük salona gittiler. Çocukları da ayırdı ve Paşalar için de bir oda ayrılmıştı.

Sultan'ın yaveri Avni bey, Avrupa tarzında giyinmiş, bacaklarını taşıyarak dansa katılan tek kişiydi. Yemek verilirken Türk asilzadeleri ve bakanları konuklar arasında, 70 kişilik

⁷⁰³Diario Balear, 27.01. 1830, s.1.

bir masaya yerleştirilerek, bir tercüman eşliğinde üç-dört Türk arasına bir Avrupalı diplomat oturacak şekilde koltuklarına yerleştirildi. Hiçbir Müslüman şarap içmeye teşvik edilmedi ve hükümdarların sağlığına kadeh kaldırıldığında hepsi ayağa kalktığında Türklere şerbetler sundular. Ancak çoğu şampanya şarabını tercih etti. Hanımlar masanın ortasında yan yana oturdular.

Müslüman konuklar, Silahtar Bekir Ağa, Kahvecibaşı, padişahın muhafızı binvaşı, iki yaveri Avni ve Ahmet Bey, Serasker, Devlet Naziri, Kaptan Paşa, Naim Paşa, Köprübaşı, Topçu Generali, Reis Efendi ve Sekreterleri, Mektupçu, Sadrazam Sekreteri, Şansölye Müdürü ve Çeribaşıdır. Padişah'ın, Avrupalı bakanlar ve diplomatlar için hazırladığı eğlence, cephanelik divanının büyük salonunda olacak. Bunun için karnaval başlamalı, çünkü Türkler sizin zamanınıza çok bağlılar. Hükümdarın, Frankların eğlencelerine tanık olmak ve bu bölümde onların kullanımlarının kabul edilebilir olup olmadığını görmek için bu partiye bizzat katılacağı kesin görünüyor. Firkateyn La Blonde'ta verilen performansta, doğası gereği halifelerin ortodoks haleflerini büyük ölçüde rahatsız edebilecek birçok kötü niyetli olay kaydedildi.

Türkiye'de medeniyet ilerletilecekse, bunun yozlaşmamış tüm insanlara saygıyı emreden ahlaki ve dini duygulara zarar vermeden yapılması gerektiği inkâr edilemez. Öte yandan, Frankların verdiği edep ve ölçülülük örneği, erdemle ilgili her konuda son derece hassas olan Doğuluların ruhunu etkili bir şekilde alevlendirebilir. Aynı zamanda, baştan çıkarmanın cazibesi ve yüzyıllar boyunca onaylanmış bir dini yasasının çiğnenmesi, yalnızca bir ulusun geleneklerine ve karakterine uygun olmayan sonuçlar doğurabilirdi⁷⁰⁴.

“Almanya” başlığıyla 9 Mart 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gaceta de Madrid'den alınan Nürnberg Ocak 1830 tarihli mektupta İstanbul'dan gelen haberler yazmaktadır. Bu mektuba göre, İstanbul'da büyük sakinlik hüküm sürmektedir. Padişahın gösterdiği ölçülülük takdire şayandır. Ruslarla savaşılan herkese af çıkarmakla kalmadı aynı zamanda açık emirlerle Yeniçerilerin destekçisi olan herkese nazik davranılmasını emretti. İmparatorluğun mevcut durumu dini gruplar arasında ayrılık olmamasını ve bu uyumun hüküm sürmesini gerektiriyor. Sultan her olaya hazırlıklı olmak istiyor. Ordu, savaş zamanına göre daha hareketli, yaşadıkları deneyim sonucunda öğrendikleri hataları düzelterek örgütlenmesi için çalışmalar yapılıyor. Türk hükümetinde hala bir para müzakeresinden söz ediliyor, ancak Muhammed'in yasası faizli kredileri yasakladığı için, paranın teslimi bir avans kisvesi altında yapılacak, kredi verenler lehine belirli kiralar ve ürünü olan bazı kiralar ipotek altına alınacaktır. Büyük bir Gücün belirli koşullar altında kredinin garantörü olacağını söylüyorlar⁷⁰⁵.

“Türkiye” başlığıyla 20 Mart 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 11 Ocak 1830 tarihli mektuba göre göre; Sadrazamın hala Edirne'dedir. Hüseyin Paşa'nın, Sultan'a olan desteği her gün artıyor. Özellikle avlanmaya ve her yere birlikte

⁷⁰⁴Diario Balear, 04.02.1830,s.1.

⁷⁰⁵Diario Balear, 09.03.1830,s.2.

gidiyorlar ve kısa süre önce dostluklarını kutlamak için büyük bir maiyet ve ihtişamın katıldığı eğlence düzenlediler. Gelecek baharda bir İtalyan komedyenler topluluğu, Sultan'ın huzurunda gösteri yapmak için İstanbul'a geleceği de söylentisi var. Bu amaçla bir İtalyan tiyatro yönetmeni ile sözleşme yapıldığı da ekleniyor. Sultan, etrafındaki her şeyi Avrupalı gibi düzenleyen Mısır paşasını taklit ediyor gibi görünüyor, geceleri sarayda kadınların peçeli olarak katıldığı dans ve konser düzenliyor⁷⁰⁶.

“Çeşitli Haberler” başlığıyla 12 Nisan 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Fransız bir gezginin çalışmasından alıntılanan Mısır hakkında yeni detaylara, Mısır Gazetesi'ne ve özelliklerine yer verilmiştir. Alıntı şöyledir:

Müslümanların bağnaz feryadı, medeniyetin Doğu'da hızlı adımlarla ilerlemesine engel olmuyor. İstanbul hakkında zaten bildiklerimizi ve Sultan tarafından üstlenilmesi gereken projeleri özetlemeye ara vermeden, sadece onun Mısır valisinden bahsedeceğiz.

Muhammed Ali'nin yönetenleri yeniden canlandırmak için gösterdiği çabalar iyi biliniyor. Uluslarından kendisine ışık vermelerini istediği Fransa, İngiltere, İtalya ve Avusturya gözlerinden vazgeçemiyor. Onlara emanet ettiğiniz öğrenciler size, o güzel ülkenin refahında er ya da geç çok mutlu etkiler yaratacak bir bilgi zenginliği getirecekler.

Bugün Avrupa ile girdikleri ve Doğu'daki en önemli olay olan iletişimin sonuçlarından biri de aslında Mısır'ın başkentinde bir hükümet gazetesinin yayınlanması olarak görülebilir. Bazıları, bir despotun tespitlerinin yayınlanmasına rıza göstermesinin mümkün olmadığını söyleyecektir. Ve sonuç doğru olsa bile, nesnesinin cömert olması nasıl mümkün olabilir? Bizden uzakta ve bizimkiyle çok az yakınlığı olan geleneklerin ortasında meydana gelen olayları takdir ediyormuş gibi yapmıyorum, sadece ana hatlarıyla belirtmeyi öneriyorum. Bunların oluşturduğu resmin bazı temel özelliklerini bazı şeyleri maddi olarak görün.

Mısır valisinin Kahire limanı Boulaq'taki matbaasından çıkan ve on aydır tirajda olan bir gazete, vergi kanunları öncesinde günlük gazetelerimizin benimsediği formun neredeyse aynısıdır. Süreli basınımda bugün görülenler kurulmuştur. Her sayfası aynı haberi Türkçe ve Arapça olarak sunan iki sütuna ayrılmıştır. Bu iki dilin kullanılmasının nedeni, Mısır'da Türk dilinin galiplerin, yani hükümetin, yargıçların ve başlıca kamu çalışanlarının dili olması ve Arapçanın mağlupların veya halkın ve aşağıların dili olmasıdır. Makale herkese hitap ediyor ve bu biraz ilgiyi hak ediyor. Bu iki sütunu okumak için sondan başlamak gerekir çünkü Doğulularda kitabın sonu dediğimiz şey başlangıçtır. Bu nedenle, kâğıdı sağdan sola çevirin ve bu durumda Mısır gazetesinin harflerini gözlerinizin önünde bulacaksınız. Ancak okumaya başlamadan önce bir an için gözlerinizi ön kapağına çevirin. Ortasında çok geniş tabanlı ve ağır şekilli bir piramit yükselir; sağında, Lianeo'nun bitkiler krallığının prensleri dediği gibi, görünüşü asil, zarif şekli ve muhteşem tüyleri olan bir palmye ağacı var ve solunda, piramidin üst kısmının yaklaşık yarısında gizlenmiş olan güneş diski parlıyor.

⁷⁰⁶Diario Balear, 20.03.1830, s.2.

Bunun ön tarafında, Kahire'de Olaylar yazan, kelimesi kelimesine okunan baskının başlığı olan bir yazıt var. Neden Kahire Gazetesi'ni veya Mısır Gazetesi'ni koymadılar? Çünkü Daily ve Gazette kelimelerinin Türkçe ve Arapça dillerinde karşılığı yoktur. Şey yokken kelimeyi koymak gereksiz olur; Bu nedenle, bundan böyle Daily kelimesinin İslam'ı savunan halkların lehçelerine girdiğini düzenli olarak görmeyi bekleyebiliriz. Ancak incelediğimiz kâğıdın ön yüzünde gün, tarih, ay ve yıl da yer alıyor; basıldığı yerin adı ve bir önceki günün barometrik gözlemleri: son olarak gazetenin numarası piramidin üzerine yerleştirilmiştir Daha önce yayınlanmış sayılarda olan tüm haberleri vermeyi bırakırsam üzülürdüm. Bu yayının sunduğu ilgi hakkında bir fikir oluşturmak için birkaç alıntı yapmak bence yeterli olacaktır.

Öncelikle belirtelim ki, bu Kahire gazetesi genel emirleri ve naip kararlarını yayımlamakta ve aynı zamanda taşradaki en önemli olaylar, yapılan bayındırlık işleri, savaş gemilerinin inşası, ticaret ve ticaret gemilerinin gidişi, yabancıların gelişi hakkında bilgi vermektedir. Aynı zamanda Avrupa endüstrisini doğallaştırma çabalarına da atıfta bulunur ve uzak ülkelerden haberler verir. Böylece;

1. Muhammed Ali, Fransız çift girişli defter tutmanın bundan sonra Mısır genelinde uygulanacağını belirlemiş ve öğretisinin kurulmasını emrettiğini biliyoruz.
2. Gelecekte, muhasebe ve hazine işleri hangi mezhepten olursa olsun sadece yerli halka verilecek: şimdiye kadar bu görevleri Ermeniler, Yahudiler ve Rumlar yerine getirdiğini biliyoruz.
3. Kahire kalesinin içine kamu muhasebesi arşivlerini barındırması amaçlanan geniş bir binanın inşa edildiği ve hâlihazırda tamamlanmış olan bu arşivlerin yaklaşık 200.000 franka mal olduğunu biliyoruz.
4. Kahire'de tüm muhbirlerin (valiler) ve muavinlerin (alt kaymakamlar) çıkacağı bir uygulamalı idare okulu inşa edilmiştir. Bu okulun başında taşra idaresine ders vermekle görevli bir müdür vardır. Bir cheich-el-beled (kelime kelime saygıdeğer yaşlı adam, yani o yerin şefi veya belediye başkanı) ve taşrada uygulamalı tarım ve tarım istatistiklerini öğretmekle yükümlü olduğunu biliyoruz.
5. Ertesi yıl Ramazan ayının 18. gününde gazlı aydınlatmanın Gallois adlı bir İngiliz mühendisin bahçesinde, Mısır'dan birçok şahsiyetin, İngiliz konsolosunun ve çok eski zamanlardan beri diğer farklı özgür ailelerin huzurunda denendiği zaman ülkede kurulmuştur. Genel valinin, halkına Avrupa endüstrisinin ne kadar yükseldiğini göstermek ve aynı zamanda diğer ülkelere sunduğu avantajların farkına varmalarını sağlamak için bu açık teste izin verdiği açıklanmaktadır. Uzun araştırmalara ve hatırı sayılır masraflara mal olan keşiflerden yararlanmak için söylüyor. Bu gerçeği getiren 19 sayısı, söz konusu deneyimin orada bulunanlarda genel bir hayranlık uyandırdığını ve İngiliz mühendisin, tüm aparatlar ve işler dâhil olmak üzere, Choubra Kraliyet Bahçesi'ni 30.000 frank aydınlatmayı teklif etti. Başka bir sayı (46), İskenderiye cephaneliğinin çok ilginç bir istatistiksel resmini sunuyor. Bu cephanelik yıllarca vardı, ancak beş ay içinde bu parçanın şekli tamamen değiştirilerek Fransız cephaneliklerinin dibine yerleştirildi.

Başka bir gazete ekinde Sultan'ın bütün eyaletlerinden İskenderiye'ye gelen malların fiyat tablosunu yayınlar. Bu haberin algılanması için bir temel olması amaçlanmıştır.

Gümrük vergileri; İskenderiye gümrük müdürü ile tüm ulusların komisyoncuları arasında yerel otorite tarafından tanınan anlaşma ile yapılan bir şey olduğunu ima ediyor. Bu gazetelerin çoğu, sivil ve askeri kamu görevlilerine verilen cezalardan ve mahkûmiyetleri motive eden gerçeklerden bahsediyor.

Son olarak, içlerinden biri Mısır'da sadece devlet işlerinden bazılarını hizmet eden Kıptiler tarafından işlenen siyasi suçlar ve dolandırıcılık dışında tüm suçlar için ölüm cezasının kaldırıldığını duyurur. Katil ve sahtekârlar bile bu cezaya tabi değildir; cezaya çarptırılan kişi İskenderiye cephaneliğinde on, yirmi ve otuz yıl veya ömür boyu zorunlu çalışma veya hapis cezasına çarptırılır. Afrika'dan bize gönderilen bu kadar ilginç haber karşısında ne yansımalar oluyor! Ancak kendimizi basit bir anlatım yapmakla sınırlayacağız.

Eski zamanlarda, Mısır'daki iddiaların yanı sıra bireylerden ve çekişmeli işlerden gelen şikâyetler, bu mahkemenin başkanı olan Kahya Bey ve 6 yardımcısının kurduğu mahkemeye iletilirdi. İstanbul'da sadrazam ne ise, Kahire'de de öyle. Geçen Ağustos ayında, genel vali, divanı kendi sarayında ve büyük yetkililerin huzurunda ve 18 yaşındaki yetim Abbas Paşa'nın huzurunda toplama görevini oğlu İbrahim'e emanet etti. Valinin ikinci oğlu Tosun İbrahim, babasının idare ve adaleti düzene sokmakla görevli olduğu vilayetlerin durumunu öğrenmeye karar verdiğini bildirdi. Bu amaçla Nasr, vilayet valilerine, kâşiflerin 6 valisine, Şeyh-el-beledelerin ileri gelenlerine, şehirlerin belediye başkanlarına ve yargıçlarına danışmak ve suiistimalleri düzeltmek, Mısır sakinlerini mutlu etmek ve uygun araçları hemen benimsemek için onların eşlerini dinleyin⁷⁰⁷.

“Almanya” başlığıyla 8 Haziran 1830 tarihli gazetede şu haber yazmaktadır

Frankfurt, 5 Mayıs 1830 tarihli haberde; Nürnberg Muhabiri'nin, Türk Hükümeti'nin yurtdışından kredi almaya karar verdiğini ve kredi verenlere Kandia adasını rehin olarak gösterdiğini yazmaktadır. Kısa bir süre önce Nürnberg Muhabiri, Türk hükümetinin yurtdışından kredi almaya karar verdiğini ve kredi verenlere Kandia adasını rehin olarak teklif ettiğini duyurdu. Bu nedenle, 1824 yılının sonunda, Divan'ın, Yunan ayaklanmasını bastırmasını isteyerek, Mısır valisinden Helenlere karşı hazırlanan sefere katılmasını istediğini unutmamak gerekir. Sonuç olarak, Mehmet'e söz vermesi için Kahire'ye bir Türk komiser gönderdi ve işbirliği yapılırsa Kandia adasının mülkiyetinin kendisine verileceği söylendi. Bu sözle gözleri kamaşan Paşa, kısa süre sonra oğlu İbrahim'i 150 adamla Mora'ya gönderdi. Ancak Babiali, daha sonra çeşitli bahanelerle teklifini yerine getirmekten kaçındı. Bu davranış genel valiyi büyük ölçüde utandırdı ve sonuç olarak, kendisini Sultan'dan bağımsız kılmak için ilk elverişli fırsattan yararlanmaya çalıştığına dair İstanbul'da uzun süredir devam eden şüpheler yeniden canlandı. Mısır genel valisinin, Fransızların Berberi naiplerine karşı yürüttüğü seferde üstlenmeye karar verdiği aktif rol, Babiali'nin hoşnutsuzluğunu daha da artırdı. Babiali, Mehmet'in Candia adasına sahip olma

⁷⁰⁷Diario Balear, 12 Abril 1830,s.3-4.(12.04.1830)

ümidinden mahrum etmek için, bu adanın gelirini kontrat yapacağını söyleyip krediye teminat olarak ayarlamıştır. Her halükarda, genel valinin Berberilere karşı savaştaki işbirliği ona Fransa'nın desteğini garanti ediyor. Babıali, Cezayir Seferi başarılı olursa, Mehmet'in Mısır'ı bağımsız ilan ederek, Osmanlı hâkimiyetinden kurtulma projesini hayata geçireceğinden şüphe ediyor⁷⁰⁸.

“Fransa” başlığıyla 8 Temmuz 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

9 Haziran 1830 tarihli Mısır'dan gelen son mektuplarda; İstanbul'da yapılan büyük donanma hazırlıklarına bakıldığında, Babıali'nin Mısır'da daha önce kullandığı otoriteyi yeniden kurmak için genel valinin ölümünden yararlanmayı düşündüğü bir temele dayanarak varsayılabilir. Öyle olsaydı, babasının uzun zaman önce hükümette payını verdiği İbrahim bu projeye karşı çıkabilirdi. Çünkü ordunun organizasyonunu mükemmelleştirmek için sürekli çalışmaya ek olarak, aynı zamanda filosunu bir deniz saldırısına karşı koyacak bir konuma getirmeye çalışıyor. Bu amaçla şu anda savaş gemilerinden birinde, Avrupa taktiğine göre denizlerde filo manevra yapıyor. Ancak subay ve denizcilere yapılan bu talimat ile kıyının bazı noktalarında asker toplanmasının Türkiye'nin girişebileceği teşebbüsü engellemeye mi, yoksa Trablus naipliklerini fethetmeye mi yönelik olduğu sorulabilir. Tunus, Fransız kabinesine göre. Huder Bey, Mimant ve Langdorf Bey'in genel valinin mahkemesindeki müzakereleri bugüne kadar kesin bir sonuç vermediği için bu soruyu yanıtlamak kolay değil. Mısır ile ilgili her konuda eğitilmiş bazı insanlar, vali ölürse Türk hükümetinin, Arapların valinin torunu ve oğlu Prens Abdullah'a gösterdiği sevgiyi kullanarak Mısır halkının bir bölümünü İbrahim'e karşı ayaklandırmaya çalışacağına inanıyor. Sconar'ın fethinde kıymetli olan İsmail'in; Arap nüfusu genç Abdalları severken, sadece Türklere Avrupalılar tarafından desteklenen İbrahim'den nefret ediyor. Babıali, İsmail'in oğluna Mısır Başı unvanını vererek onu tanıtmayı başaracağına inanıyor. İbrahim'e gelince, Wechavites'e karşı şanlı bir şekilde savaştığı Arabistan'ın Paşalığı verilecektir⁷⁰⁹.

“Fransa” başlığıyla 11 Ağustos 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

27 Haziran 1830 tarihli Tolon'dan gelen mektuba göre; Tahir Paşa, Denizcilik Vali Vekili Amiral Martineng ile bir görüşme yaptı. Her iki amiral de karantina lazaretosunda görüldü. Bu diplomatların görüşme sebebi bilinmezken, görüşmelerinin ardından birçok iltifatlar yağdı. Tahir Paşa konferansa neredeyse Avrupalı bir takım elbiseyle geldi. Yakası altın işlemeli ve dönüşlü uzun mavi bir ceket giymişti. Kazak tarzı pantolonlar, siyah çizmeler, siyah bir Yunan şapkası ve nişan olarak yarım kanvaslı elmas bir çapa Takmıştı. Tahir Paşa ağarmış sakalı ile ulusal kostümleri yerine, ona daha çok yakışan Fransız-Türk elbisesini giymişti. Uzun boylu, çok dik, ciddi bir yüzü ve çok iyi özellikleri bulunuyor. 60 yaşlarında. Tahir'e, Türk usulü sade giyinmiş tercümanı ve silahsız üç subay eşlik ediyordu.

⁷⁰⁸Diario Balear, 08.06.1830,s.1.

⁷⁰⁹Diario Balear, 08.07.1830,1.

Türk amiral'in Fümigasyona tabi tutulmak istemeden karantina ile ilgili aynı durumu devam ediyor⁷¹⁰.

“Fransa” başlığıyla 18 Ağustos 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul'dan 25 Ocak 1830 tarihli mektuba göre; Prens Leopoldo'nun istifası burada büyük sansasyon yarattı. Bilindiği üzere Fransa, Rusya ve İngiltere nazırları hemen hemen her gün Padişah ile görüşmüşler, fakat bu görüşmelerden bir netice çıkmamıştır. Türk Hükümeti'nin House Rots Child ile Avusturya garantisi altında sekiz milyon dükalık bir kredi anlaşması yaptığı söyleniyor. Petersburg'daki büyükelçi döndü. Sadrazamın Arnavutlara yönelik operasyonları hakkında resmi hiçbir şey bilinmiyor. Selanik'ten gelen özel mektuplar, o eyaletteki isyancıların Rum sakinlerine karşı uyguladıkları zulümlere atıfta bulunuyor⁷¹¹.

“Fransa” başlığıyla 26 Ağustos 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Sultan, Cezayir vilayetine girdiğinde kendisini terk eden Bedeviler ve Cabailerin saldırısına uğradı. Kendisine sadık kalan Türklerle birlikte kendisini savundu. 3 kişiyi öldürdü ve 9 kişiyi yaraladı. Bu eylem onu teslim olmaya zorladı. Benzer bir olay Oran ilinde de yaşandı⁷¹².

“Türkiye” başlığıyla 8 Eylül 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul, 10 Temmuz 1830 tarihli mektuba göre; Filosunu benzersiz bir faaliyetle bir araya getiren Mehmet Ali, Babıali'yi çok endişelendiriyor. Ancak naibi çok daha iyi eğitilmiş olduğu için, naibin Mehmet Ali'ye karşı sürdürdüğü herhangi bir girişimde padişah büyük tehlike altındadır. Ayrıca Kahire'ye gönderilen elçiler aracılığıyla Mehmet Ali'ye gözdağı verilmesi söz konusudur. Scitari Paşa yasadışı ilan edildi. Bununla birlikte, isyancıların tam güvenine sahiptir ve Yeniçerilere devrime teşvik eden bir bildiri gönderdi, ajanları tarafından ülkenin her yerine dağıtıldı. Bu sebeplerden dolayı padişah çaresizdir; ama elbette olayları yatıştırmaya çalışıyor. Pek çok tebaa bu tebliğin yayılmasına katkıda bulunduğu şüphesiyle cezalandırılmıştır. Bunların arasında bir savaş gemisinde basit bir denizci olarak hizmet etmeye mahkûm edilen Boğaziçi kalelerinin komutanı da vardır⁷¹³.

“Türkiye” başlığıyla 20 Eylül 1830 tarihli gazetede “Babıali'deki Prusya büyükelçisi Bay de Royer'in öldüğü ve Sultan'ın bu büyükelçi yerine Bay de Kanit'in atanmasını istediği⁷¹⁴” yazmaktadır.

“Avusturya” başlığıyla 12 Kasım 1830 tarihli gazetede “Türk İmparatorluğu'nun sınırlarında kurulan askeri kordondan 30 taburun Milano ve Venedik ülkesi için ayrıldığı ve büyük bir kısmının Frioal'a ulaşmış olması gerektiği⁷¹⁵.” yazmaktadır

“Fransa” başlığıyla 20 Mayıs 1831 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

⁷¹⁰Diario Balear, 11.08. 1830,s.1.

⁷¹¹Diario Balear, 18.08.1830,s.2.

⁷¹²Diario Balear, 26.08.1830,s.2-4.

⁷¹³Diario Balear, 08.09. 1830,s.1.

⁷¹⁴Diario Balear, 20.09.1830,s.1. Aynı habere Halk Ayaklanması bölümünde de yer verilmiştir.

⁷¹⁵Diario Balear, 12.11.1830,s.1-2.

Gaceta de Madrid'den alınan, İstanbul'dan gelen 11 Mart 1831 tarihli mektuplarda, Padişah'ın Fransız elçisi Bay Guilleminot'tan Osmanlı İmparatorluğu'nda kurmayı planladığı üniversitede öğretilmesi gerekenleri düzenlemesi için kendisine bir tasarı vermesini istediğini belirtiyor. Latince, Yunanca ve Fransızca dilleri yerine hangi dinden olursa olsun herkesin Türk tebaası kabul edilecek ve söz konusu müessesenin tüm maaş ve giderleri devlet hazinesinden karşılanacaktır⁷¹⁶.

“*Türkiye*” başlığıyla 26 Mayıs 1831 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

11 Şubat 1831 tarihli İzmir Gazetesi'nden alıntılanan habere göre Padişah, Avrupa tarzı bir polis teşkilatı kurmak istiyor. Çünkü Padişah, tebaasının yarısının etkili bir korumadan yoksun olduğunu ve bu durumun binlerce suiistimale neden olduğunu öğrendi. Ancak bakanların bu yeni polis teşkilatını istemiyor, Padişah bakanlara bu fikri iki defa önerdi, üçüncü defa kendisi bu teşkilatı kuracak⁷¹⁷.

“*Türkiye*” başlığıyla 26 Mayıs 1831 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

11 Şubat 1831 tarihli İzmir Gazetesi'nden alıntılanan habere göre; Sultan'ın, Hristiyan tebaasına davranış biçimi, birçok kişinin onun topraklarına yerleşmesine neden oldu. Son hatt-ı şerifinde onlara bahsettiği menfaatler, kendi devletlerinin yönetimlerindeki keyfiliği ortadan kaldırmak için yaptığı tasarıların ve reformların başlangıcı oldu. Devamında verilen İmtiyazlar şunlardır: Babıali'nin diğer güçler tarafından korunan ve seyrüsefer için Osmanlı sancağını almış her hattı veya vasalı aşağıdaki avantajlardan yararlanacaktır. Kaptan düzenlenmiş birlik üniforması giyecek, denizciler kişi başı veya diğer kişisel vergileri ödemeyecektir. Türkler, Avrupa uluslarının en çok tercih edilen bayrağına göre haklarda yüzde 10'luk bir indirimden yararlanacaktır. Ziyaretten muaf olacaklardır. Kaptanın ve mürettebatın malları, yeni bir geçiş hakkı gerektirmeden serbestçe satılabilir. Kaptan Paşa plakasında denizciler izole edilecek. Türk makamları, belediye sulh hâkimlerinin izni olmadan bir reayayı cezalandıramayacaklar ve her reaya, paşaların ve kadıların kararlarına karşı İstanbul'a başvurabilecek. Padişahın niyeti, dinleri ne olursa olsun tüm tebaasının kendilerini kanun önünde eşit görmektir. Son savaşta harap olan Rumeli kasabalarına para ve yiyecek yardımında bulundu ve iki yıl boyunca onlardan vergi alınmaması emri verdi. Avrupa tarzı bir polis teşkilatı kurmak istedi. Ancak bakanlar bu yeni polis teşkilatını istemedi, Padişah'ın bakanlara bu fikri iki kez önerdiği, üçüncü kez kendisinin yapacağına inanıldığı yazılmıştır⁷¹⁸.

“*Mısır*” başlığıyla 31 Temmuz 1831 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İskenderiye 19 Nisan 1831 tarihli mektuba göre; Padişah kendisine haraç ödemeyi reddeden asi paşalara karşı sefere çıkacak. Sonuç şüphe götürmez, Mısır naibi tüm Türk imparatorluğunu ele geçirecektir. İbrahim Paşa, sık sık bir faytonla Frenk kıışlasında dolaşıyor. Candia tamamen boyun eğdirildi ve Mısır usulüne göre yönetiliyor. Sudan'ın

⁷¹⁶Diario Balear, 20.05.1831,s.2-3.

⁷¹⁷Diario Balear, 26.05.1831,s.1.

⁷¹⁸Diario Balear, 26.05.1831,s.1.

bütün şehirleri boyun eğdiler, ancak kasabaların sakinleri savaşa devam ediyor ve Mısırlıların katlanamayacağı bir iklime yardım edilmesi gerekiyor, Sudan’a yapılan sefer şimdiden 100 adama mal oldu, ama kauçuk ve fildişi seferleri düzenli olarak geliyorsa ne önemi var?⁷¹⁹.

“Çeşitli Haberler” başlığıyla 31 Ekim 1831 tarihinde *Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria*⁷²⁰ 25 Ocak 1832 tarihli gazetede ve ‘da şu yazmaktadır.

Mısır’ın aşamalı olarak yeniden canlanması, bazı inanmayan kimselerin kısa bir süre önce hâlâ şüphe duydukları bir olgudur. Ancak aşağıdakiler tartışılmaz gerçeklerdir. Mısır vilayetleri az önce bölümlere, partilere ve bölgelere ayrıldı. İl meclisleri kuruldu. İki yüzden fazla kişiden oluşan merkezi bir divan sivil ve askeri olmak üzere yaklaşık otuz iki ana çalışanı ile Genel Vali tüm önemli işler hakkında karar verirler. Bilim, sanat, politika, ekonomi vb. alanlarda eğitim almaları için genç adamları Fransa’ya gönderdiler. Paris’e gitmeler 1826 yılından bu yana hiç durmadı. Son zamanlarda altı kişiyi topçu işini öğrenmek için Tolon’a gönderildiler. Mısır’daki tümgeneral Nureddin Bey’in küçük erkek kardeşi ve diğer dört öğrenci, mekanik ve çeşitli imalatlarda eğitim almak için Paris’e gitti. Kısa bir süre önce, 8 ila 15 yaşları arasındaki 34 genç adam, kendilerini hidroliğe, gemi inşasına ve diğer mekanik sanatlara adanmak için Marsilya’ya gitti. Hâlihazırda seyahat eden birçok kişiye ek olarak, 30 kişi daha seyahat etmek üzere atandı. Avusturya ve İngiltere’den önce geçti. Genel Vali ve ulema bu durumu destekliyor. Tamamen maddi kullanımların değişmesi bazen çok az önemli bir konu olarak kabul edilir. Ancak düşünmesini bilen adam için böyle bir değişiklik, özellikle Doğu’da çok şey ifade ediyor. Örneğin pipo, sakal ve sarık kredisini devam ettirecekse, böyle bir yenilik gerçek bir ahlaki devrim olarak görülmeli. Mısır’da gözlemlenmeye başlayan da tam olarak budur. Özellikle orduda. Böyle bir değişikliği görünce kimse utanmaz, denemeyen de olmaz. Ancak, sakinlerin belirli bir bölümünde biraz isteksizlik bulmaktan vazgeçmiyor. Haftada iki kez, folyo halinde, biri Arapça, diğeri Türkçe olmak üzere iki sütun halinde süreli bir yayın yayımlanır. Başlığı: Mısır’dan Haberler: "Günün beş farklı saatinde yapılan barometrik gözlemlerle başlar. Tarih, matbaanın bulunduğu Kahire’nin limanı Bulak’dadır⁷²¹.

“Yabancı Kronikler” başlığıyla 19 Ocak 1832 tarihli gazetede “Sultan, reform ve yeni örgütlenme planlarını kararlılıkla sürdürdü ve geçenlerde bir Türk Albay, Avusturya tatbikatını incelemek üzere Viyana’ya geldi⁷²²” yazmaktadır.

⁷¹⁹Diario Balear, 31.07.1831,s.1.

⁷²⁰Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria, 31 Octubre 1831, s.20-21. (31.10.1831)

⁷²¹Diario Balear, 25 Febrero 1832,s.1.(25.02.1832)

⁷²²Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria, 19.01.1832, s.19.

“*Haberler*” başlığıyla 7 Şubat 1832 tarihli gazetede “Sultan Mahmud'un muhafız süvari birliği komutanı eşliğinde, Üsküdar paşası Vali Mustafa, geçen 10 Kasım'da bir Türk savaş gemisine binerek, İstanbul'a doğru yola çıktı⁷²³” Yazmaktadır.

“*Çeşitli Haberler*” başlığıyla 3 Şubat 1833 tarihli gazetede “*Court-Journal*’dan alınan Londra, 14 Aralık 1832 tarihli habere göre Yeni Türk Büyükelçisi’nin, Avrupa tarzında üniforma giydiğini, türban yerine başlık taktığı, Babıali nazırında ona Viyana’da eşlik ettiği” yazmaktadır⁷²⁴.

“*Tarih, Çağdaş Anılar*” başlığıyla 21 Haziran 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

J. Mösyö de Carnerero tarafından kaleme alınan, Sultan Mahmud’un tahta çıkışından önceki süreci anlatan tarihi bir makale yayınlanmıştır. Bu makale şöyledir:

Türkiye ile ilgili her şeyin ilginçleştiği, o ülkenin işlerinin siyaset dünyasının beklentisini belirlediği ve o imparatorluğun kaderinin böylesine adaletli bir şekilde Avrupa’nın dikkatini çektiği bu dönemde, ekteki bu tarihi eserin hak edeceğine inanıyoruz. Zamanın debdebesinde kuşkusuz gözü pekliğiyle öne çıkan bir hatırayı işgal edecek bir Hükümdar olan şimdiki Sultan Mahmut’un tahta çıkışından önce ve ona eşlik eden askeri kararlar ve Türkler arasında saltanat zamanına damgasını vuran büyük olayların bir hatırasını içermektedir.

Türk imparatorluğunda kurulan düzenli veraset düzeni ile Sultan Selim, 1789’da Osmanlı tahtına çıktı. Olağanüstü niteliklere sahip bir prens vardı. O tatlı ve sevecen, yüce gönüllü, cömertti ve yüzyılın ilerlemelerini takdir etmek için gerekli aydınlanma kapasitesinden yoksun değildi. Ticaret pratiği ve doğal sağduyusu, onu, Türk kraliyet kanından şehzadelerin mahkûm edildiği yetiştirilme tarzının doğal bir sonucu olan, seleflerinin mustarip olduğu ön yargı ve bağnazlıktan çabucak sıyrıldı. Şehzadeleri çok derin bir cehalete terk ederek, gençliklerini ilk yıllarda yetiştikleri odalarda geçirirler ve hiçbir önceden yönetmeyi öğrenmediği uluslarına önderlik etmeye çağrılıncaya kadar o odadan ayrılmazlar.

Osmanlı Devleti uzun zamandır bilinen bir gerileme içindeydi. Selim işin ciddiyetinin farkındaydı. Ölme riskine rağmen, ilerletici tedbirler almaktan çekinmedi. İmparatorluğunun birinci dereceden uluslararası kendisine ait olan önemi geri kazanmasına yardımcı oldular. Huzursuzluk ve endişe nesnesi olan Yeniçeri birliklerini öyle bir sağlamlaştırmış ve kamu işlerinde öyle bir etki elde etmişti ki, hükümete kaprisli ve zalimce bir şekilde saldırdılar. Bu heybetli Yeniçerilerin yok edilmesi, halk sağlığının zihnine yerleşen ilk önlemi oldu ve Büyük Petro’nun örneğini izleyerek, Avrupa disiplini ve taktiklerine göre eğittiği, kalıcı bir kuvvet oluşturmaya çalıştı. Bu amaçla, Avrupa için

⁷²³Diario Balear, 07.02. 1832,s.1

⁷²⁴Diario Balear, 03.02.1833,s.4.

mükemmel bir şekilde donatılmış ve düzenli hale getirilmiş 250.000 kişilik bir ordu kurmaya hazırlandı. Bu belirlemenin ikili amacı ilk başta anlaşılmadı.

Böylece hükümet kısa sürede bazı piyade, topçu ve denizci alaylarının organize edildiğini ve İstanbul ve çevresinde bazı kışlaların inşa edildiğini görmeyi başardı ve bu amaç için bazı iyi maaşlı Avrupalı subayların kanunlarından yararlandı. Yeniçeriler, arasında büyük bir üne sahip olan Sultan'ın yakın dostu ve danışmanı, Nizam-ı Cedid adını alan yeni sisteme takdir ve popülerlik kazandırmak için bir risale yazmıştır. Okuyucuların zihinlerinde bir izlenim bırakmanın yolu, vurgulu bir şekilde ifade edilse bile, önemli avantajları ortaya konmuştur.

Padişah, projesini başarılı bir şekilde yürüttü. Bonaparte'nin fetihleri, bu liderin ordularını Türkiye'ye o kadar yaklaştırdı ki, bu talihli askerin Divan üzerinde uyguladığı neredeyse sınırsız etkiye sahip olan imparatorlukta şok ve terör yaydı. Selim'in planları, Napolyon'un beslediği daha sonraki fetih planlarına karşıydı. Bu nedenle, İstanbul'daki Fransız diplomatik ajanlarının gizli talimatları, gizli ve dolaylı yollarla gerçekleşmesini engellemeye yönelikti. Yeniçeriler, Nizamı Cedid'e karşı o kadar nefret besliyordu ki, öfkelenerek onu mahvetmeye yemin ettiler. Sultan'ın bu gizli entrikalarla ilgili tüm şüphelerini ortadan kaldırmak için, sahte dostları zaman zaman ona, çoğunluğu sözde dostluk kanıtları vermeye çalıştılar.(1) Nizamı Cedidin hizmetinde istihdam edilen memurlar ve büyükelçiler, Türkiye'yi Rusya'ya ve İngiltere'ye karşı savaşa dâhil etmeyi başardı. Bonaparte'nin politikasının diğer önemli amaçlarının yanı sıra, yeni oluşan askeri kurumun yıkımını hızlandırmak olan bir adımdı. Harekâtın sonunda, askeri disipline karşı ilk hoşnutsuzluk belirtileri ortaya çıktı. Yeniçeriler ve düzenli askerler tarafından ifade edildi. O dönemde düzenli kuvvetler 10.000'i geçmediğinden, Ruslara karşı sefer başlatmak için yetersiz bir sayı olduğundan, onları yeniçeriler çoğalmaya devam etti. Ancak Nizam-ı Cedide karşı nefret besleyen Yeniçeriler, her iki tedbire de karşı çıkarak, hükümetle tartışmalara girerek, hükümetin değerli zamanlarını boşa harcadılar ve sonunda onu, bazı paşaların birlikleriyle savaşılmaya zorladılar. Tuna'nın sağ kıyısı. Bir İngiliz filosunun İstanbul önlerine gelişi (2), bir an için tarafların dikkatini çekmiş ve onları bu duruma düşürmüştür. Ancak birkaç hafta sonra, yeniçerilerin desteğine güvenerek sancaklarını bırakıp eski yoldaşlarına katılan çok sayıda düzenli askerin firar etmesiyle durum anlaşıldı. Sultan, esir alınan herkesin alenen infaz edilmesini emretti. Bu, mahvolmasının kaynağı ve başlangıcı olan zorlu bir eylemdi. Tüm düzenli askerler daha sonra kışlalarından kaçtı ve neredeyse tamamen yeniçerilerin yaşadığı sokaklara sığındı. Şehir çok geçmeden korkunç bir karmaşa ve anarşi tiyatrosuna dönüştü. Çoğu yeniçeri sınıfına mensup olan isyancıların, Nizam-ı Cedidin derhal kaldırılması, kışlanın yıkılması ve eyleme katılan bakanların başkanları için bağırarak meydanlara gittikleri görüldü. Yeni askeri düzenlemeler yeniçerilerin öfkesi dindirmeye yetmedi, padişahın tahttan indirilmesi istendi. Saray kapıları kapalıyken çılgın kalabalık bir an için kontrol altına alınabildi. Kalabalığı yatıştırmak ve zaman kazanmak için yapacak hiçbir şey kalmamıştı. Sözler ve vaatler boşunaydı, çünkü bir kez eyleme geçirildiğinde Türkler aceleci olur. Türkleri zapt etmek,

denizin dalgalarını geri çekmeyi istemek kadar zordur ve bu duygularının hâkimiyeti kısa sürse de kendini en büyük şiddet ve vahşet eylemlerine sürükleyebilir. O halde, hükümetin başvurduğu gecikmelerin faydasız olduğunu ve yalnızca isyancıların öfkelerini artırmaya yaradığını görünce, saraya yapılan baskını ve Harem'e yapılan saygısızlığı bu kadar yakın düşünmekten korkan Sultan, zayıf bir şekilde boyun eğdi. Kalabalığın çılgınlıkları arasında ve hemen öldürülen sanık bakanları ellerine teslim ettikten sonra, halefi olarak yeğeni Mustafa'yı atayarak tahttan çekildi. Talibi Efendi, büyük itibarına ve ilerlemiş yaşına rağmen, İstanbul'da olsaydı kuşkusuz arkadaşlarının talihsiz kaderini paylaşacaktı. Ancak talihinin tesiriyle başkentten oldukça uzakta sahibi olduğu bir kır evinde kalmış ve yenicilerin öfkesi yatışana kadar orada kalmış, bir süre sonra kente geri dönmüştür.

(1) O zamanlar, General Sebastiani, Napolyon'un İstanbul'daki büyükelçisiydi ve çok sonraları Fransa Temsilciler Meclisi'nde yer aldı ve yakın zamanda Dışişleri Bakanlığı görevinden ayrılmış olarak hala görülüyor.

(2) Başkenti yakmakla tehdit eden bu filo ortaya çıktığında, General Sebastiani Fransız subay ve mühendislerinden yararlanarak ordusunu güçlendirerek Osmanlı Bâbıâlis'i'ne büyük hizmetler yaptı. Selim'in hükümetini, düşmanın bunu doğrulamaya gelmesi ihtimaline karşı, düşman saldırısına karşı koyabilecek bir konuma getirdi. Marques de Almenara, o zamanlar İstanbul'da İspanya'nın elçisiydi ve diplomatik yetki alanını terk ederek, Babıâli'nin idaresi için düzenlemelerde tüm İspanyol elçiliğinden sorumluydu. Burada bahsedilenlerin bir görgü tanığı oldu. Bu şekilde ve çok ender rastlanan bir durum nedeniyle, Majestelerinin İstanbul'da istihdam ettiği İspanyollar, kesinlikle tüm gezginlerde göremediklerini görme fırsatı buldular. Harem'in kadınlara ayrılan bölümü dışındaki yerlere ziyaretler gerçekleştirdi⁷²⁵.

“Avusturya” başlığıyla 5 Ağustos 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Gaceta de Ausburgo 'dan alınan habere göre; “Bavyera Kraliyet Prensi'nin, İstanbul'a geldi. Hem Osmanlı görevlileri hem de diplomatik heyet tarafından büyük bir takdirle karşılandı. 12 gün kaldı ve bu süre zarfında neredeyse tüm çevreyi gezdi⁷²⁶.

“Türkiye” başlığıyla 12 Mayıs 1833 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

İstanbul 11 Mart 1833 tarihli haberlere göre; İzmir, Mısır birlikleri tarafından işgal edilmemiştir. Müslüman yetkililerin görevden alınması üzerine, eski adı Kâhya Bey olan Emin-Efendi'nin entrikalarının sonucudur. Bununla birlikte, bu entrikalar, Fransa, İngiltere, Rusya ve Avusturya konsolosları tarafından biliniyor ve kararlı bir şekilde karşı çıkılıyor. Türk Gazetesi, Rauf Paşa'nın sadrazam olarak atanmasını yayınlayarak, bir düzenleme zamanının uzak olmadığını duyuruyor⁷²⁷.

⁷²⁵Diario Balear, 21.06. 1833,s.2-4.

⁷²⁶Diario Balear, 05.08.1833,s.3.

⁷²⁷Diario Balear, 12.05.1833,s.2.

2.3.1.1. *Sultan Mahmut ve reformları haberlerinin değerlendirilmesi*

İspanyol basınında Sultan Mahmut'un gündelik, siyasi, kültürel yaşantısını ve dönemindeki reformları konu alan 62 haber yazmaktadır. Sultan Mahmut hakkında ilk haber 1809 yılında Diario Mercantil de Cádiz tarafından yayımlanmıştır. Diario Balear, Diario Mercantil de Cádiz, El Conciso, Diario Constitucional de Barcelona isimli gazetelerde ve El Argos de Buenos Aires ve Cartas Españolas, O Sea Revista Histórica, Científica, Teatral, Artística, Crítica Y Literaria isimli dergilerde 1823-1833 yılları arasında 54 kez haber yapılmıştır. Sultan Mahmut hakkında en yoğun haber yayımı 1830 yılında Diario Balear gazetesi tarafından gerçekleştirilmiştir. 1807-1833 döneminde İspanya'ya en fazla haber ulaştıran kaynak 26 haberle İstanbul'dur. Sultan Mahmut haberleri Gran Turco (Büyük Türk) tabiriyle İspanyol gazetelerinden Diario Balear'da 130, Diario Mercantil de Cadiz'de 51, El Conciso'da 5, Diario Patriótico de la Unión Española, Diario de Palma'da 5, Diario de Mallorca'da 11, Diario Constitucional de Barcelona'da 51 defa yayımlanmıştır. Dergilerde ise Argos de Buenos Aires'de 12, Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria'da 11, Gaceta de Caracas'da 2 defa Gran Turco olarak haberleştirildiğine tanık olunmaktadır. Bu gazetelerdeki Gran Turco (Sultan Mahmut) İstanbul'daki günlük hareketlerine, idari reformlarına, askerlere gösterdiği özene, askeri birliklerini ziyaretine, halkın arasında karıştığı zamanlara, gayrimüslimlerde dahil olmak üzere halka karşı olumlu takındığı olumlu tavırlara, bürokrasideki atama, azil ve terfilerin haberleştirildiği görülmektedir.

1823 yılında tarafsız ve objektif bilgi verme politikasına sahip El Argos Buenos Aires dergisinin verdiği bilgiye göre; Sultan Mahmut çözüm odaklıdır, titizdir ve araştırmacıdır. Osmanlı İmparatorluğu'nun kötü gidişatının çözülmesi için elinden geleni yapıyor, araştırma yaptırıyor, devlet işlerinde yararlılık göstermeyen bazı kişilerin görevden alıyor, kılık değiştirerek İstanbul sokaklarında dolaşıyor halkın durumunu görüyor, emirlerinin yerine getirilip getirilmediğini konusunda çok titiz davranıyor yazmıştır. 1829 tarihinde yerel nitelikli Diario Balear gazetesinde; Bu adam biraz Bonaparte'a benziyor, kaynak yaratıyor, kaynakları kullanıyor, iradesi sağlam, etkin yorumu yapılmıştır. Aynı yıl başka bir haberde, Danimarka elçisinin kızlarından piyano çalmalarını istedi, çizimlerini inceleyerek eğlendi, daha sonra her birine büyük miktarda duka verdi haberi yayımlanmıştır. 1830'daki Diario Balear haberinde ise; Padişahın gösterdiği ölçülülük takdire şayandır. Ruslarla savaşan herkese af çıkarmakla

kalmadı aynı zamanda açık emirlerle Yeniçerilerin destekçisi olan herkese nazik davranılmasını emretti ifadesiyle değerlendirilmiştir. 1831'de Gaceta de Colombia 1821-1831'da reformcu, 1832'de Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria, "Sultan, reform ve yeni örgütlenme planlarını kararlılıkla sürdürdü, modern anlamda yenilikler yapıyor yorumları görülmektedir.

İspanyollar Sultan Mahmut reform haberlerini tarafsızca verdikleri gibi, reformlar karşısında eğlendikleri de olmuştur. Örneğin Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria isimli dergi gazetede "Osmanlı Monitörü'nün yanı sıra şu anda İstanbul'da Takvim-i Vekai adıyla Türkçe bir resmi gazete çıkarıldı, dünyanın her yerinde gazeteler baş döndürücü bir hızla çoğalıyor. Garip olan, bugün Cezayir'de ve İstanbul'da iki gazete olduğunu görmektir. İfadesiyle garipserken Diario balear gazetesi İstanbul'da haftalık yayınlanacak Türk Gazetesi tanıtıldı. Bu amaçla yabancı dillerde eğitim görmüş birçok aydın İmparatorluk Gazetesi Bürosu adı altında çalışacak, matbaa da kuruldu bilgisi vermiştir.

İlginçtir, Takvim-i Vekayi ve Le Moniteur Ottoman'ın yayınlanması ile ilgili İstanbul'daki günlük hareketlerine, idari reformlarına, askerlere gösterdiği özene, askeri birliklerini ziyaretine, halkın arasında karıştığı zamanlara, gayrimüslimlerde dahil olmak üzere halka karşı olumlu takındığı olumlu tavırlara, bendeganına, ulemaya tarikat şeyhlerine gösterdiği özel ilgiye, bürokrasideki atama, azil ve terfiler, imparatorluk içi seyahatlerine dair hususlar öne çıkar. İspanyol gazete ve dergilerinde tarafsızca verilen haberler Sultan Mahmut'un şahsiyetine yönelik tarihsel veriler niteliğindedir.

Bununla birlikte Gran Turco tarifinin yeniden bilhassa padişahın kararlı, makul, adil, reformcu, devletin çıkarı neyi gerektiriyorsa onu yapıyor, özellikleri üzerinden canlandırıldığı söylenebilir.

2.4. Kültür ve Sanat Haberleri

1807-1833 yılları sürecinde yerel ve ulusal nitelikli İspanyol gazete ve dergilerinde İspanyol sanatındaki 62 opera ve tiyatro, 9 edebi ve dini, 5 Sevilla şehrindeki günümüzde olmayan Türk kafesi, 7 Madrid ve Zaragoza şehirlerindeki günümüzde olmayan Türk Sokağı hakkında toplamda 83 haber İspanyol kamuoyuna aktarıldığı görülmüştür. Aşağıda bu haberlerin ayrıntıları, kronolojiye de bağlı kalarak verilmiştir:

2.4.1. Opera ve tiyatro haberleri

İspanyol basınında opera ve tiyatro ile ilgili toplamda 62 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin ilki 18 Şubat 1807 *Diario Mercantil de Cádiz* gazetesinde sonuncu haber ise 17 Haziran 1826 tarihli *Diario Balear* gazetesinde yayımlanmıştır. Bu haberlerin kaynak niteliği gösterilmek için gazete ve dergilerde takdim edildiği şekilde, kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

“*Tiyatro*” başlıklarıyla 18 Şubat 1807 tarihinden itibaren 26 Nisan 1818 Cádiz şehrinde tarihine kadar biletlerin dakikasında tükenen⁷²⁸ *Opera del Medico Turco*⁷²⁹ isimli eser 22 kez sahnelenmiştir.

“*Tiyatro*” başlığıyla “*Turco in Italia*” isimli opera 2 Haziran 1820 tarihinden 26 Haziran 1833 yılına kadar 85 kez sergilenmiştir⁷³⁰. “*Turco in Italia*” iki perdelik opera olan bu eser Giaccihno Rossini tarafından bestelenmiştir. İlk kez 1814 yılında La Scala’da icra edilmiştir. Türk kızı Zaide’nin öyküsüdür. Erzurum’da bir saray beyi olan Selim’in kölesi olarak yaşayan Zaide, Selim’in kıskançlığı sonucu ölüme mahkûm olmuştur. Selim’in adamı Albazar tarafından kurtarılan Zaidei Napoli’ye getirilir, Selim Bey de Zaide’nin arkasından Napoli’ye gelir. Burada Fiorilla isimli İtalyan kadınla Zaide arasında Selim Bey için mücadelelerin yaşanması bu esere konu olmuştur⁷³¹.İspanyollar bu operayı çok beğenmiştir ve etkisinden çıkamamıştır⁷³². İspanyolların yoğun ilgisinden ve girişlerin ücretsiz olmasından dolayı katılım her geçen gün daha da fazla olmuştur⁷³³. Hatta 1825 yılında bu opera fakir hastalar yararına düzenlenmiştir⁷³⁴.

“*Halka Açık Eğlenceler*” başlıklarıyla 30 Nisan 1817 tarihinden 6 Temmuz 1817’e kadar Türk atı 4 kez İspanyol eğlencelerinde yer almaktadır. Haber şöyledir:

“*Fıkralar*” başlığıyla 3 Temmuz 1819 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Operada baş kadın rolünü oynayan bir İtalyan oyuncu tesadüfen İstanbul’a gitti. Sultan’ın huzurunda şarkı söylemesi için kendisine bir elçi gönderildi. Türk elçiye “Beni ağlatmak için pek çok yol olduğunu ama şarkı söylettirmek için hiçbir yol olmadığını, git ve efendine söyle” demiştir⁷³⁵.

⁷²⁸Diario Mercantil de Cadiz, 9.01.1808,s.4. (Devamı Ek-23’tedir.)

⁷²⁹Diario Mercantil de Cadiz, 15.03.1807, s.4. (Devamı Ek-24’tedir.)

⁷³⁰Diario constitucional de Barcelona, 02.09.1820, s.3. (Devamı Ek-25’tedir.)

⁷³¹<http://www.librettidopera.it/zpdf/turcoi.pdf>, Son Erişim Tarihi: 04.04.2023.

⁷³²Diario Balear, 15.11.1828,s.6.

⁷³³Diario Constitucional de Barcelona, 02.06.1820, s.4.

⁷³⁴Diario Balear, 11. 04. 1825,s.3.

⁷³⁵Diario Mercantil de Cádiz, 03.07.1819, s.1.

“*Balon Tiyatrosu*” başlığıyla 1 Ağustos 1819 tarihli gazetede “Yeni pandomimde kafatası ve kemikleri kırılmış ve sakat şekilde dans eden Türk figürü yer alacak” yazmaktadır⁷³⁶.

“*Tiyatro Dergisi*” başlığıyla 16 Haziran 1826 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Bayan C. Massei'nin, First Lady rolünün üstesinden gelebileceğine dair şüphe ediliyor. Sesinin uzantısını ayarlayabiliyor ancak Türk First lady'lerin sesleri tiz olmadığı için İtalyanca, Türkçe ve daha nice eserleri Bayan Benita Moreno'nun daha iyi icra edeceği uygun görülmüştür⁷³⁷.

“*Plaza de Toros*” başlığıyla 17 Haziran 1827 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Havalar müsait olursa, Coso isimli kökeni Türklere karşı yapılan ilk savaşırlara dayanan at üzerinde harika bir gösteri yapılacaktır. Bu gösteri sevinç ve resmi tatil günlerinde yapılmaktadır. Yarıştta, mızrakla dartı Medusanın yüzüne sürmek ve Türk'ün kafasını kapmak için her atlı iki kez çatışmaya girerek yapılmaktadır ve öne çıkacak atlının ödülü kazanacak ve atına yeşil rozet takılacaktır ve boğa güreşi ile sonlanacaktır⁷³⁸.

2.4.2. Edebi ve dini haberler

İspanyol basınında edebi ve dini konularla ilgili toplamda 9 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin ilki 6 Aralık 1809 *Diario de Gerona* gazetesinde sonuncu haber ise 9 Mart 1828 tarihli *Diario Mercantil de Cádiz* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberler kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

“*Rusya ve Türkiye Haberleri*” başlığıyla 6 Aralık 1809 tarihli gazetede “Sayın Cevallos' un eseri Türkçe' ye çevrilmiştir ve ilk nüshası Türk İmparatorluğun önemli şahsiyetleri ve ulema topluluğu arasında yayınlanmıştır⁷³⁹” yazmaktadır.

“*Almanya*” başlığıyla 3 Mayıs 1815 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

25 Mart 1815 tarihli Almanya Iserlohn şehrinden gelen habere göre; Iserlohn şehrinde Müttefik devletlerin Paris'e girişini kutlamak amacıyla bir protestan kilisesi açıldı. İçlerinde bir Türk dervişinde bulunuyordu ve tüm dinlerden din adamları toplantı yaptılar. Bu toplantının bir anısı olarak bir anıt dikildi⁷⁴⁰.

“*Halk Eğlencesi*” başlıklarıyla 30 Nisan 1817 tarihinden 6 Temmuz 1817' ye kadar 4 kez Türk atı İspanyol eğlencelerinde yer almıştır. Haber şöyledir:

⁷³⁶Diario Mercantil de Cádiz, 01.08.1819, s.4.

⁷³⁷Diario Mercantil de Cádiz, 16.06.1824, s.2.

⁷³⁸Diario Balear, 17.06.1826,s.8.

⁷³⁹Diario de Gerona, 06.12.1809,s.2-4.

⁷⁴⁰Diario Balear, 03.05.1815,s.2-3.

Juego Del Balon Volatines şirketinin sunduğu gösteride, Palyaçolar birkaç takla atacak. İtalyan, komik müzik söyleyecek. İki genç kız ip üzerinde çeşitli danslar edecek. Bir Türk atı ise çeşitli gösteriler yapacaktır⁷⁴¹.

Badia hakkında “*İstanbul, 8 Şubat*” başlığıyla 14 Nisan 1819 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Mekke'ye hacca giden kervana eşlik eden, Ali Bey adıyla tanınan ünlü seyyah Şam yakınlarında vefat etti. Paşa, yolda ölen tüm hacıların miraslarını devralma hakkına sahip olduğu için değerli el yazmaları da dahil olmak üzere sahip olduğu her şeye el konuldu. Bu sözde Türk'ün hayatı merak konusudur. Arap dilini ve Müslümanların örf ve adetlerini mükemmel derecede bildiğini mektuplar kendisini Müslüman olarak tanıtan ve sünnet olan Domingo Badia y Leblish adında bilge bir İspanyol adamdı. 1803'te Fas'a gitmek üzere İspanya'dan ayrılarak, kendisini Mağribi olmadığından şüphelenenler için mühürlü ve imzalı eski Arapça yazılmış unvanlar kullandı, Abbasilerin prensi Osman Bey'in soyundan geldiğini kabul ettirdi. Mekke reisi tarafından Kahire 'de, Trablus'ta İmparator'un sarayında karşılandı ve böylece Müslümanlar hakkında Hristiyanların bilmediği bilgileri öğrenebilmiştir.1808'de Madrid'e döndü; José Bonaparte onu 1809'da Segovia belediye başkanı ve 1810'da Córdoba valisi olarak atadı. Victoria savaşından sonra Fransa'ya sığındı ve burada 1815'te Delisle de Salles'in kızıyla evlendi. Bu sırada 1814 yılında *Ali Bey'in Seyahatleri* başlığı altında 3 cilt olarak basılan seyahatlerinin anlatısını ve bir atlası Enstitü'ye ve ardından Fransa Kralına bir mektupla sundu. Son zamanlarda seyahatlerine devam etmek için Fransa'dan ayrıldı ve şimdi öldüğü biliniyor⁷⁴².

“*Yabancı Haberler, İtalya*” başlığıyla 4 Ocak 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Ragusa, 30 Ekim 1827 tarihli İtalyan gazetesi Diario di Roma'dan alınan habere göre; birkaç gün önce Ragusa şehrinde dini bir gösteri oldu. Bu dini gösterinin amacı; Mora'nın Pilo kentinde Türk komutanının oğlu olan, henüz yedi yaşındayken öksüz kalan, Yunanlıların elinde yıllarca esir tutulan, para karşılığı kurtulan, tüm akrabaları Yunanlılar tarafından kendi gözü önünde öldürülen bu gencin Katolik Apostolik Dinini kabul etmek istemesidir. Bu genç Türk'e, kısa sürede Hristiyanlığın dogmalarını öğreten dindar ve bilgili bir rahip atanmıştır ve 2 Eylül Pazar günü halkın gözü önünde vaftiz edilmiştir⁷⁴³.

“*Edebi ve Bilimsel Haberler*” başlığıyla 9 Mart 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Yüzyılın sonunda Ermenistan'daki Erzincan Piskopos, Avrupa'ya yaptığı geziler hakkında bir rapor yazdı. Bu rapor, M. de Saint Martin tarafından Fransızcaya çevrildi ve orijinal

⁷⁴¹Diario Mercantil de Cádiz, 30.04.1817, s.4. Diario Mercantil de Cádiz, 01.05.1817, s.4. Diario Mercantil de Cádiz, 29.06.1817, s.4.Diario Mercantil de Cádiz, 06.07.1817, s.4.

⁷⁴²Diario Mercantil de Cádiz, , 14 Abril 1819, s.2.

⁷⁴³Diario Balear, 04.01.1828,s.3.

metinle birlikte yayınlandı. Üslubu basit ve doğaldır. Çevirmen, açıklama gerektiren bazı noktalara çok fazla ışık tutan değerli belgelerden alınmış akıllıca notlar eklemiştir.

II. Süleyman'ın saltanatının Türk lideri, Sidi Ali'nin yolculukları yeni yayınlandı, Almancadan Türkçe'ye çevrildi. Doğu ülkelerinin sakinleri, güçlü bir sebep olmaksızın anavatanlarını nadiren terk ettikleri için, bir Türk'ün yazdığı bu anlatım son derece merak uyandırıcıdır. Almanca çevirmenin yazdığı önsöz eğlenceli ve öğreticidir⁷⁴⁴.

2.4.3. Sevilla şehrinde Türk kafesi

İspanyol devrimcileri tarafından Türk tabiri verilen İspanyol mutlakiyetçilerin vatanseverlik namına toplandıkları, siyasi eleştirilerde bulundukları, eğlendikleri, yemek yedikleri, vakit geçirdikleri ve hiçbir devrimci İspanyolun giremediği “Türk Kafesi” bulunuyordu. İspanyol basınında Sevilla şehrindeki Türk isimli bu kafe hakkında toplamda 5 haber bulunmaktadır. Bu haberlerin ilki 6 Kasım 1821 tarihli *Diario Mercantil de Cádiz* gazetesinde sonuncu haber ise 26 Mart 1822 tarihli *Diario Mercantil de Cádiz* yayınlanmıştır. Bu haberler kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

“*Sevilla, 3 Kasım*” başlığıyla 6 Kasım 1821 tarihli gazetede “Cádiz şehrindeki Türk Kafesinin adresi hakkında” bilgi verilmiştir⁷⁴⁵.

“*Anayasal Belediye Binası Tutanakları, Murcian İletişim Editörleri*” başlığıyla 9 Nisan 1822 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Sevilla'da, Murcian yurtseverler, Don Tomas Benito Escamaz tarafından hapishanelerin açıldığını ve yurtsever İspanyollara zulm edileceğini öğrenir öğrenmez vatanseverlik toplantısı düzenlenmiştir. Madrid çeşmesinden bir çiftçi tarafından bir konuşma yapıldı. Konuşma ardışık şekilde üç gece sürdü. 16, 19 ve 29 Aralık'da insanlar burada vatanseverliği ve Özgürlük Tabyası' nın oylarına katılıp onayladıkları için özgür insanların nasıl sunulduğunu gördüler. Son olarak, Kahvehanelerde özellikle Türk' te, Murcia'nın kahraman mahkûmlarından başka kimse bulunmuyor. Yaşasın millet, yaşasın Anayasa, yaşasın ulusal kongre ve çok yaşa Riego!⁷⁴⁶.

“*Madde*” başlığıyla 22 Nisan 1822 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Siyasi liderlerden Ramonet'in Türk hanında ve Kafesi'nde kaldı. Orada bulunan gerçek vatanseverler, gelen karakterin kim olduğunu öğrendikten sonra, telaşlı ve gönül rahatlığıyla, vatanseverlik duygularını, çok yaşa bakımsız Türk ılımlılara rağmen çok yaşa, çok yaşa Riego sesleriyle ve bazı vatanseverlik şarkıları ile dile getirdiler⁷⁴⁷.

⁷⁴⁴Diario Mercantil de Cádiz, 09.03.1828, s.2-3.

⁷⁴⁵Diario Mercantil de Cádiz, 06.11.1821, s.5.

⁷⁴⁶Correo Murciano, 09.04.1822, s.5-6.

⁷⁴⁷Diario Mercantil de Cádiz, 22.04.1822, s.3-4.

“*Madde*” başlığıyla 23 Nisan 1822 tarihli gazetede “Türk Kafesi’nde liberallerin destekçisi olmadığı” yazmaktadır⁷⁴⁸.

“*Sevila, 20 Mart*” başlığıyla 26 Mart 1828 tarihli gazetede “18 Mart 1822’de Mallorca’nın kahraman ve mutlu subaylarının, ücreti kendilerine ait muhteşem bir yemeğin tadını çıkarmak için Türk Kafesine gittikleri ve kutlama yaptıkları” yazmaktadır⁷⁴⁹.

2.4.4. Madrid’de ve Zaragoza’da Türk Sokağı

İspanyol basınında Madrid ve Zaragoz’da bulunan Türk Sokağı ilgili toplamda 7 haber bulunmaktadır. Bu sokak günümüzde yoktur ancak İspanyol gazeteleri sayesinde bu sokakta bilimsel kurslar açıldığı, sanatsal, kültürel sergilerin olduğu, festivallerin yapıldığı, suç olaylarının yaşandığını öğrenmekteyiz. Bu haberlerin ilki 23 Mart 1821 *Diario Constitucional de la Zaragoza* gazetesinde sonuncu haber ise 1 Mart 1832 tarihli *Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria* dergisinde yayınlanmıştır. Bu haberler kronolojiye ve çeviriye sadık kalınarak verilmiştir. Bu haberler şöyledir:

“Özel Haberler” başlığıyla 23 Mart 1821⁷⁵⁰, ve 19 Nisan 1821⁷⁵¹ tarihli gazetelerde Zaragoza’da bulunan *Calle del Turco* isimli Türk Sokağı hakkında bilgi verilmiştir.

“*Kraliyet Sanat Konservatuvarı*” başlığıyla 24 Ekim 1828 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Kimya kursu açılacak. Dersler Salı, Perşembe ve Cumartesi günleri verilecek ve öğle saatlerinde başlayacaktır. Kayıt yaptırmak isteyenler bugünden itibaren Türk Sokağı, Kraliyet Konservatuvarı sekreterliği, numara 10, ana salondan kayıt yaptırabilirler⁷⁵².

“*İspanya*” başlığıyla 16 Temmuz 1830 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Calle del Turco isimli Türk sokağındaki adrese İspanyol endüstrisinin o yılın ürünlerinin halka açık sergisinde sunulan nesneler için madalya kazananları İspanyol Kralı’nın Kraliyet Sarayında onurlandırmak için kutlamaya tenezzül edeceği, hak kazananların Türk sokağındaki adrese başvuru yapmaları gerektiği yazılmıştır⁷⁵³.

“*İspanya*” başlığıyla 11 Eylül 1830 tarihli gazetede “su taşıyıcısını öldüren katil, Türk Sokağı’nda yakalandı⁷⁵⁴” yazmaktadır.

⁷⁴⁸Diario Mercantil de Cádiz, 23.04.1822, s.3-4.

⁷⁴⁹Diario Mercantil de Cádiz, 26.03.1822, s.4.

⁷⁵⁰Diario Constitucional de la Zaragoza, 23.03.1821, s.4.

⁷⁵¹Diario Constitucional de la Zaragoza, 19.04.1821, s.4.

⁷⁵²Diario Balear, 24.10.1828, s.4

⁷⁵³Diario Balear, 16.07.1830,s.2.

⁷⁵⁴Diario Balear,11.09. 1830,s.2.

“İspanya” başlığıyla 16 Haziran 1831 tarihli gazetede “30 Mayıs’ta, S. Fernando'nun gününde, İspanyol endüstrisinin ürünlerinin sergisi, Calle del Turco Kraliyet Sanat Konservatuvarı'nın evinde halka açılacaktır⁷⁵⁵” yazmaktadır.

“Karnaval” başlığıyla 1 Mart 1832 tarihli gazetede şu yazmaktadır:

Paris'teki bir karnaval esnasında orada bulunan Türk Büyükelçisi, İstanbul'daki bir arkadaşına “yıl içinde Avrupalıların çıldırdıkları bir dönem var ve birkaç hafta sonra alımlarına sürdükleri bazı pudralarla akıllarını başlarına getirmek için geri dönüyorlar” yazmıştır. Madrid Karnavalı'nda bu müslüman büyükelçi olsaydı, İspanyolların metotla, muhakemeyle, düzenle, samimiyetle ve edeple nasıl rahatlayacaklarını bildiklerini görürdü⁷⁵⁶.

2.4.5. Kültür ve Sanat haberlerinin değerlendirilmesi

İspanyol sanatında, Türk imgesi öne çıktığı görülmektedir. Türkleri konu alan operalardan, 18 Şubat 1807 tarihinden itibaren 26 Nisan 1818 tarihine kadar bilet satışının dakikasında tükendiği *Opera del Medico Turco* isimli eser 22 kez sahnelenmiştir. Yine “*Turco in Italia*” isimli eser 2 Haziran 1820 tarihinden 26 Haziran 1833 yılına kadar 85 kez sergilendiği takip edilmektedir. Hatta Madrid ve Zaragoza gibi büyük İspanyol şehirlerinin sokaklarına ve Cádiz şehrinin kafelerine Türk ismi verildiği gazetelere yansımıştır.

⁷⁵⁵Diario Balear, 16.06. 1831,s.3.

⁷⁵⁶Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria, 01.03.1832, s.22-29.

SONUÇ

Bu tezde 1807-1833 yıllarında İspanyol basınında Türk ve Türkiye ile ilgili haberler konu edilmiştir. Yerel ve ulusal nitelikli, farklı görüşlerdeki 15 tane İspanyol gazete ve dergisinden toplam 891 haber Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Gazetelerde "*La noticia verificado por fuentes confiable*" haber güvenilir kaynaklar tarafından doğrulandı, "*Estamos seguros de que esta noticia es cierta*" bu haberin doğruluğundan eminiz ya da "*Esta noticia necesita ser confirmada*" bu haberin doğrulanması gerekiyor ifadesi ile haberler yayımlanmıştır. Buna rağmen haberlerdeki bilginin niteliğini ortaya çıkarabilmek için Türkçe literatür ile çapraz okuma yapmak gerekmektedir.

891 haber içinde 52 kaynağı belirsiz haber bulunmaktadır. Türkiye (İstanbul, İzmir, Edirne, doğrudan Türkiye) kaynaklı 201 haber bulunmaktadır ve bu toplam haber sayısının % 22,5'ini kapsamaktadır. Bu haberler ortalama olarak Türkiye'den 63, İstanbul'dan 58, İzmir'den 70, Edirne'den 65 günde İspanya'ya ulaşmıştır. Türkiye kaynağından geriye kalan 638 haber ise toplam haber sayısının %71,6 tekabül etmektedir ve Avrupa kaynaklıdır. Petersburg, Odesa, Londra, Paris, Viyana, Augsburg, Frankfurt, Münih, Berlin, Korfu, Trieste, Belgrad, Yaş, Varşova, Semlin, Roma, Bükreş, Halep, Cezayir gibi şehir ve ülkelerden haber akışı yapılmıştır. Bunlar içinde en uzun sürede İspanya'ya ulaşan haber, 230 gün ile Diario mercantil de Cádiz'deki Huya şehri kaynaklıdır. En kısa sürede İspanya'ya ulaşan haber ise 5 gün ile Diario Balear gazetesindeki Augsburg kaynağındandır. İspanyollar, Türkler ve Türkiye hakkındaki güncel haberlere çok kısa sürelerde ulaşmıştır.

Peki, bu bulgular bize neyi gösterir? Daha doğrusu bu tezin çıkış noktası olan bu kadar çok sayıda Osmanlı'ya dair haberin dörtte üçünün Avrupa kaynaklı olması sadece yüzde birinin Türkiye çıkışlı olması ne anlama gelir? İki, 19. Yüzyılın ilk yarısına ait olan haberlerin İspanyol gazete ve dergilerinde yayımlanma sürelerine dair ortaya çıkan bulgular nasıl okumak gerekir?

Bilindiği gibi, İspanyol gazete ve dergilerinin tez bağlamında incelenen 1807-1833 dönemi demiryolu yapımının ve buharın, tren ve vapurlarda kullanılmaya başladığı dönemin erken bir evresine denk gelir. İlk demiryolu İngiltere'de 1825'de yapılmıştır. 1832 yılından sonra Avrupa'da yayılma süreci Fransa, Almanya, Belçika'da devam etmiştir. Aynı şekilde iletişimde yeni bir evreye işaret eden telgraf 1844 yılında Morse adlı Amerikalı tarafından icat edildiği için hatlar henüz döşenmemiştir. Dolayısıyla İspanyol gazete ve dergilerine ulaşan haberler klasik iletişim ve ulaşım

sürecinin bir ürünüdür. Nitekim İstanbul çıkış haberlerin yayılma süresi ile Avrupa merkezli haberlerin yayılma süresinin arasındaki fark bunun ispatı gibidir. Ama yine de Avrupa basını kanalıyla çok sayıda (690) ve çok çeşitli haberlerin, tabir-i caizse bugünkü sosyal medya gibi, o günün koşulları içinde hızlı ve çok sayıda yayınlanmasının arkasında bir şey olmalı. İlgili yıllar henüz haber ajanslarının da olmadığı bir dönemdir. (1835 yılında Paris'te Havas, 1849'da Berlin'de Wolf, 1851'de İngiltere'de Reuter işlevselleşmiştir) Dolayısıyla büyük bir ihtimalle (aynı dönemde Avrupa basını yaygın ve detaylı incelendiğinde ortaya çıkma ihtimali yüksek) haberleri çeviri ya da farklı kanallarla birbirlerinden alıyorlar. Öyle ki Özgür Türesay'ın bulgularına göre; bu haber akışında bir başka faktörde takvim-i vekayi daha doğrusu Takvim-i vekayi'nin Fransızca nüshası olan Le Moniteur Ottoman adıyla 1831-1836 döneminde 106 sayısının Avrupa basınında kullanılmasıdır. Avrupa'da bu dönemde yayınlanan gazetelere göre daha Fransız basınına benzer, en iyi Fransız gazetelerinden daha ciddi ve zengin içerikli, Fransızca olarak Avrupa basınına hitap eden, etki yaratan özelliklerle ve resmi kısım, dış haberler, İstanbul'a ulaşan gıda maddeleri, ticaret, mütenevvia, ilanlar bölümlerinden oluşan şekilde yayınlanmıştır. Nitekim inceldiğim Diario Balear gazetesi ve Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria isimli dergide 1831-1833 yılları arasında Takvim-i vekayi'nin Fransızca çevirisine El Monitor Otomano ismiyle 5 defa atıf yapıldığı görülmektedir. 1807-1833 yılları arasında İspanyolların, Türkler ve Türkiye hakkındaki bilgiye ulaşma kanalları, süresi bilginin dolaşımını ve küreselleşmeyi göstermektedir.

Peki, Osmanlı'ya dair bu tablo, ağırlıklı olarak Avrupa kaynaklı bir şekilde İspanya basınında bu kadar çok haberin konu olması hangi bulguları öne çıkarmaktadır?

Bu verilerin ortaya çıkardığı ilk bulgu, Türkler ve Türkiye hakkındaki bilginin haber değeri olmasıdır. Osmanlı'nın güncel meselelerinin İspanya'da dolayısıyla Avrupa'da da gündem oluşturmalarıdır. Bu bağlamda literatürde “Osmanlı meselesi Avrupa'nın gündemine yerleşti” şeklinde yer alan ve daha çok Mora isyanı, Mehmet Ali Paşa olayı gibi konular üzerinden tarif edilen Osmanlı iç meselelerinin çok kısa süreler içinde 1828 yılında Diario Mercantil de Cadiz gazetesi Londra kaynaklı haberi 15 gün ile en kısa sürede, 1830 yılında Diario Balear gazetesi İstanbul kaynaklı haberi 205 gün ile en uzun sürede yayımlamıştır. Bu, İspanya ve Avrupa basınında nasıl ele alındığının somut bir delilidir.

İkincisi, İspanya da haberlerin ele alınışı Türk algısının değişimine de işaret eder. Şöyle ki; Özlem Kumrular'ın *Avrupa'da Türk düşmanlığının kökeni Türk korkusu ve İslam korkusu kökenleri ve Türklerin rolü* isimli çalışmalarında açıkça görüldüğü gibi; İspanya'da özellikle 16. ve 17. yüzyıllarda zirveye ulaşan “Türk korkusu, Barbar Türk, Cahil Türk” imgesi Türk ve Yunan mücadeleleri haberlerin dışında yer almaz. Bu haberlerin kaynağı da İngiltere, Fransa, İtalya, Rus, Kolombiya, Yunanistan'dan merkezlidir. Ama kendilerini vatansever olarak tanımlayan Diario Mercantil Cadiz, Diario de Mallorca, Diario de Gerona, Diario Patriótico de la Unión Española, Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, Diario de Palma gibi yerel gazetelerde; İspanya'nın 1807-1833 yılları arasındaki iç savaşı, devrim yanlısı İspanyol liberalleri ve monarşi yanlısı İspanyol mutlakiyetçileri arasında tarafların birbirlerini eleştirmek ve ötekileştirmek için “Türk” diye isimlendirdikleri görülür.

Peki, bu durum İspanya'da Türkiye ve Türklerle ilgili yeni bir imajın, algının hatta gerçekliğin oluştuğu şeklinde görülebilir mi?

Bu bağlamda elimizdeki veriler buna net bir açıklama getirmeye yetmiyor. Çünkü Bir, bu 15 gazete ve dergi, İspanya da 1808-1814 arasında süren İspanyol Bağımsızlık Savaşı ve 1813-1833 yılları arasında VII. Fernando'nun iktidarı ve Decada Omniosa (1823-1833) denilen, 10 yıl süren istibdat dönemine denk gelen bir süreçte yayın yapmıştır. VII. Fernando 'nun 1815 yılında Gaceta de Madrid ve Diario de Madrid dışındaki tüm gazeteleri yasaklayan kraliyet emriyle ve 1820'de Trenio Liberal (3 yıllık Liberalizm) döneminde sansür uyguladığını İspanyol gazete ve dergileri ile ilgili düzenlen Tablo 1'deki Diario Balear gazetesinin özelliklerinde görmekteyiz. Nitekim tablo 1'de görüleceği gibi bu gazete ve dergiler kısa süre yayın hayatlarına devam etmişlerdir. Yerel nitelikli Diario Mercantil de Cadiz 1802-1852 yılları arasında 50 yıl ile uzun süre, yerel nitelikli Diario de Gerona 1808-1809 yılları arasında 1 yıl ile en kısa yayınlanan gazetedir. Ulusal nitelikli Gaceta de Colombia 1821-1831 ise 10 yıl süre ile en uzun süre, ulusal nitelikli Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria (1831-1832) 1 yıl süre ile en kısa süre yayın yapan dergidir. 1814'de resmi ve yerel nitelikle kurulan Diario Balear gazetesini ise 1815 yılında yayını durdurulmuş, 1816'da yayın hayatına tekrar başlamış, 1820'de tekrar yayını durdurulunca Constitución de Palma (1820-1823) ismiyle tekrar kurulmuş, 1823-1836 döneminde ise eski ismi Diario Balear ile yayın hayatına devam etmiştir.

İki, İspanyol tarihçi Cremades, 19. Yüzyılda İspanyolların %94'ünün okuma yazma bilmediğine işaret eder. Dolayısıyla kamuoyu oluşturma etkisinin sınırlı olduğu ve Türklerle ve Türkiye ile ilgili 891 haber gazete ve dergilere konu olsa da bu haberlerin 19. Yüzyıl İspanyol elitlerine hitap ettiğini, yetersiz tiraj, yüksek maliyet ve sansür sebebiyle kapatıldıklarını söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Gazeteler

Diario Balear: 1814- 1815, 1816-1820, 1823-1836 yıllarında yayınlanmıştır.

Diario Constitucional de Barcelona: Mart 1820 yılından 30 Ekim 1823 tarihine kadar yayınlanmıştır.

Diario constitucional de la ciudad de zaragoza: 22 Ocak 1797'den 31 Temmuz 1909'a kadar yayınlanmıştır.

Diario de Gerona: 1808-1809 yılında yayınlanmıştır.

Diario de Mallorca: 1808, 1874, 1900 yıllarında ve günümüzde hala yayınlamaya devam etmektedir.

Diario de Palma: 1811-1812 yılında yayınlanmıştır.

Diario Mercantil de Cadiz: 1802-1852 yıllarında yayınlanmıştır.

Diario Patriótico de la Unión Española: 1823'de yayın hayatına başlamıştır.

El Conciso: 1810-1814 yılları arasında yayınlanmıştır.

Gaceta de Colombia: 1821-1831 yılları arasında yayınlanmıştır.

Telegrafo menorquin: 1808-1814 tarihleri arasında yayınlanmıştır.

Dergiler

Argos de buenos aires: 12 Mayıs 1821 ve 3 Aralık 1825 tarihleri arasında yayınlanmıştır.

Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria: 1831-1832 yıllarında yayınlanmıştır.

Correo murciano: 26 Haziran 1809 tarihinden Haziran 1814'e kadar yayınlanmıştır.

Gaceta de Caracas: 1808-1814, 1815-1822 yılları arasında yayınlanmıştır.

Kitaplar

A. Lütü Efendi, Vak'anüvis Ahmet Lütü Efendi Tarihi, C. 1, YKY, İstanbul.

A. Şimşek,(2015), *Tarih nasıl yazılır? Tarih yazımı için çağdaş bir metodoloji*, Tarihçi Kitapevi, İstanbul.

Ahmed Cevdet Paşa, Târîh-i Cevdet (Tertib-i Cedid) Zeyl ve İlaveleriyle Tam Metin Transkripsiyon, 2. Kitap (VIII. Cilt), 3. Kitap (IX ve X. Cilt), Haz. Sadık Emre Karakuş, Murat Babuçoğlu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Kültür Yayınları, Ankara, 2017.

B. Kolluoğlu ve M. Tokgöz, (2015), *Osmanlılardan günümüze doğu Akdeniz kentleri*, İş Bankası Yayınları, İstanbul.

- B.Lewis, (2000), *Müslümanların Avrupa'yı Keşfi*, Ayışığı Kitapları,İstanbul.
- Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (2017),*Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'da İstihbarat*, İstanbul.
- D. Moraleda y Esteban,(1908), *Historia y Evolucion de la Prensa Toledana y Mission de la Misma en el Orden Social*, Toledo.
- D. Quataert, (2016) ,*Osmanlı İmparatorluğu 1700-1922*, İstanbul, İletişim Yayınları, s.125.
- E. Gürkan, (2018), *Bunu Herkes Bilir, Kronik Kitap*, İstanbul,s.209-220.
- E. Gürkan,(2022), *Sultan'ın 16. Yüzyılda İstihbarat, Sabotaj ve Rüşvet Ağları Casusları*, Kronik Kitap, İstanbul.
- E. Hobsbawm, (2016), *Devrim Çağı 1789-1848*, (Çev. B. Şener), Ankara, Dost Yayınevi.
- F. Braudel, (2015),*Akdeniz Tarih, Mekan, İnsanlar ve Miras*, (çev. N. Erkurt- A. Derman), İstanbul. Metis.
- G. Söylemezoğlu ve N. Ataç, (1940).*İspanya Tarihi*, İstanbul.
- İ. Ortaylı, (2019), *Avrupa ve Biz, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, İstanbul.
- İ. Ortaylı, (2019), *Osmanlı'da Değişim ve Anayasal Rejim Sorunu*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- J. Ghobrial,(2020)*Fısıldaşan şehirler 17. Yüzyılda İstanbul, Londra ve Paris arasında bilgi akışı*, Küre Yayınları, İstanbul.
- M.E. Wiesner-Hanks, *Erken Modern Dönemde Avrupa 1450-1789*, (Çev. Hamit Çalışkan), İstanbul, İş Bankası Kültür Yayınları.
- M. İlgürel, (1994), *Ahmed Vasıf Efendi Mehasinü'l-Asar ve Hakaikü'l-Ahbar*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- M. İmaz, (2008), *Los periódicos durante la Guerra de la Independenci 1808–1814*, Madrid.
- M. İnuğur, (1982), *Basın ve Yayın Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul.
- M. Kütükoğlu, (1998), *Tarih araştırmalarında usul*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- M. Núñez, (2016) *El nacimiento de la prensa de masas en europa: el caso de españa*, Cadiz.
- Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül Vukuat*, (sad) Neş'et Çağatay, C. 3–4, TTK, Ankara.
- N. Berkes, (2002), *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

- N. Ferguson, (20017), İmparatorluk Britanya'nın Modern Dünyayı Biçimlendirışı, (çev. N. Elhüseyni), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- N. Hayta- U. Ünal, (2010), Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Hareketleri, Gazi Kitabevi, Ankara.
- N. Rothman, (2016), *İmparatorluk simsarları Venedik- İstanbul arası mekik dokuyanlar*, Koç Üniversitesi Yayınları.
- N. Şeni, (2009), Oryantalizm ve Hayırseverliği İttifakı, (Çev. E. Ertan), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- O. Koloğlu (2010), *Osmanlı döneminde basın teknikleri ve araçları*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul..
- O. Koloğlu, (2006), *Osmanlı'dan 21. yüzyıla basın tarihi*, Pozitif Yayınevi, İstanbul, ,s.16.
- Ortaylı, İ. (2018), İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı, Timaş Yayınları, İstanbul, s.13-39.
- Ö. Kumrular, (2008), *Avrupa'da Türk düşmanlığının kökeni Türk korkusu*, Doğan Kitap, İstanbul, s.33.
- Ö. Kumrular, (2012), *İslam korkusu kökenleri ve Türklerin rolü*, Doğan Kitap, İstanbul.
- Ö. Şenyıldız, (2017), *Devrim ve Direnç XIX. ve XX. Yüzyılda İspanya'da Yaşanan Siyasi ve Sosyal Gelişmeler (1808-1959)*, Kriter Yayınevi, İstanbul.
- P. Burke, (2016), *Tarihin Görgü Tanıkları*, (çev. Z. Yelçe), İstanbul, Kitap Yayınevi.
- R. Uçarol, (2006), *Siyasi Tarih*, Der Yayınları, İstanbul.
- S. Faroqhi, (1999), *Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir?*, (Çev. Z. Altok), İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- T. Baykara, (2007), *Tarih Araştırma ve Yazma Metodu*, Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- U. Gülsoy (1993), *1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Rumeli'den Rusya'ya Göçürülen Reâyâ*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, İstanbul.
- Z. Togan, (1981), *Tarihte Usul*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Makaleler

- Pierre, A. (1990) “*La Industrialización y Democratización de la Prensa desde Principios del siglo XIX hasta 1871*” en GUASCH, Juan María: *Historia de la prensa*, Madrid: Ediciones Rialp S.A. , p. 12
- Abadan, N. (1961) “Gazeteciliğin Gelişim Safhaları”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 1, , s. 119.

- Akbulut, U. (2013) “Osmanlı Basın Tarihine Bir Katkı: Gazetelerin Yayınlanma Amaçları Üzerine (1831-1876), *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkich*, Volume 8/5 Spring, p.31-57, Ankara-Turkey, s. 33-34.
- Baykara, T. (2007), Tarih Araştırma ve Yazma Metodu, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, s.70.
- Corrales, E.(2008),“El Hombre Enfermo de Europa en la Literatura de Cordel: Una Visión Hispana del Imperio Otomano a lo Largo del Siglo XIX,” *Illes i Imperis*,10 (11), s. 10–11.
- Cremades E. (2009), El Auge de la Prensa Periódica, *La literatura de Emilia Pardo Bazan*, s.92
- E. Önalp,(1990), Bir İspanyol Esiri Gözüyle 1552-1556 Yılları Arasında İstanbul, *OTAM*, s.235
- Eraslan, Z. (2016), Tarihçi ve basın, *Türk Basın Tarihi Uluslararası Sempozyumu 19-21 Ekim Elazığ*, 1.Cilt, Ankara,2018,s.140.
- Eroğlu, H. (2003), Klasik Dönemde Osmanlı Devletinin İstihbarat Stratejileri, *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 34,s.33.
- Djoko, L.(2019), La prensa en la España de los siglos XIX. y XX: confluencias históricas, culturales y literarias, *Universite de Cocody*, s.145-155.
- Gürçan, F. (2016) 17. ve 18.Yüzyıl Avrupa basınında Osmanlı İmparatorluğu, *Mavi Atlas*, 6, s.101-103.
- Karabıyık, Ş.(2017).Osmanlı Devleti’nde Görev Yapan İspanyol Konsoloslar (1785-1912), *Vakanüvis Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2(1), s. 119-138.
- Önalp, E. (1991), XVI. Yüzyıla Kadar Türkiye ve Bazı İslam Ülkelerinde Bulunan İspanyol Gezginleri, *OTAM*, s.235
- Özçağlayan, M. (2014), Gazetelerin gelişimi ve gazeteciliğin gelişimi, yeni teknolojiler ve medya ekonomisi açısından genel bir değerlendirme, *Marmara İletişim Dergisi*, 13/13, s.131-136.
- Parry, V.J.(2005), Osmanlı İmparatorluğu’nda Kullanılan Harp Malzemesinin Kaynakları, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*,102-103-104, s.63-67.
- Pierre. A. (1990) “La Industrialización y Democratización de la Prensa desde Principios del siglo XIX hasta 1871” en *GUASCH, Juan María : Historia de la prensa*, Madrid: Ediciones Rialp S.A, p. 12.

- Simal, J. (2015). “Ferdinand and the Sultan. The Metaphor of the Turk and the Crisis of the Spanish Monarchy in the Early Nineteenth Century” *Contributions to the History of Concepts*, Vol. 10, s.
- Tanikava, M. (2017), What is News? What is the newspaper? The physical, functional and stylistic transformation of print newspaper, *International Journal of Communication*, Volume 11, p.3519.
- Wenzlhuemer, R.(2010), Telecommunication and Globalization in the Nineteenth Century, *Historical Social Research*, Vol.35.s.7-18.
- Yazıcı, N.(1991) Vakayi-i Mısıriye Üzerine Birkaç Söz,2/2,*Otam Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, s.263.
- Yüksel, A,(2018), Osmanlı İstihbarat Ağını Besleyen bilgi kanalları (Kuruluştan II. Abdülhamid devrine kadar), *18. Türk Tarih Kongresi*, Cilt:3,s.1.

Tezler

- Aladağ, Ö. (2014), XVIII. Yüzyılda Osmanlı- İspanya ilişkilerine dair Bir Layihanın Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi.
- Dill, W. (1928), *Growth of the newspapers in the united states*, Master Thesis, University of Kansas, Department of Journalism, Kansas, s. 7.
- Doğan, H.(2022),Birinci basın kongresinin Türk basınındaki yansımalar, *Yüksek Lisans Tezi*, Çankırı, s.1-2.
- E.Turan, (2019) İspanyol Basınında Türk Milli Mücadelesi (1918-1923) *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Sakarya Üniversitesi, , s.4.
- Karabıyık, Ş.(2017), 046/1 Numaralı Düvel-İ Ecnebiye Defteri ve 18. Yüzyıl Sonu İle 19. Yüzyılda Osmanlı İspanya İlişkileri, *Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. s.5.
- Miriam Orozco Núñez, *El Nacimiento de la Prensa de Masas en Europa: El Caso de España*, Cadiz, 2016, s.4.
- Naki, E. (2015), İki Savaş Arası Osmanlı İspanya İlişkileri (1571-1588): Büyük Kopuş, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Öksüz, M. (1998), Türk İspanyol ilişkileri çerçevesinde Ahmed Vasıf Efendi’nin İspanya elçiliği (1787-1788), *Yüksek Lisans Tezi*, Trabzon, s.41.
- Şahin, H. (2018),İspanyol ve Osmanlı Kroniklerinde Barbaros Hayrettin Paşa, *Doktora Tezi*, Ankara, s.97-98.

Tabakoğlu, H. (2010), XVIII. Yüzyılda Osmanlı-İspanya İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Tabakoğlu, H. (2016), Akdeniz’de Osmanlı-İspanya Rekabeti 1560-1574, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Tekin, Abdullah Sami (2014), Ali Bey Seyahatnamesine Göre XIX. Yüzyılın Başlarında Akdeniz ve Çevresi, *Yüksek Lisans Tezi*, Malatya, s.9-11.

Turan, T. (2013), Osmanlı Devleti- İspanya İlişkileri (1774-1876), Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi.

İnternet Siteler

<http://hemerotecadigital.bne.es/index.vm> Son Erişim Tarihi: 01.05.2023

https://prensahistorica.mcu.es.es.consulta.resultados_ocr.do Son Erişim Tarihi: 01.05.2023

<https://www.google.com/maps/dir/%C4%B0stanbul/Madrid,+%C4%B0spanya/@42.8349984,5.3038023,4z/data=!4m14!4m13!1m5!1m1!1s0x14caa7040068086b:0xe1ccfe98bc01b0d0!2m2!1d28.9783589!2d41.0082376!1m5!1m1!1s0xd422997800a3c81:0xc436dec1618c2269!2m2!1d-3.7037902!2d40.4167754!3e0?entry=ttu> . Son Erişim Tarihi: 25.06.2023.

<https://www.ucusbilgileri.net/madrid-ile-istanbul-ucakla-kac-saat.html> . Son Erişim Tarihi: 25.06.2023.

http://www.arasikackm.com/m/ispanya-barselona_istanbul-deniz-yolu Son Erişim Tarihi: 25.06.2023.

EKLER

Ek-1 Osmanlı- Rusya Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Gazete Adı	Gazete Yayın Tarihi	Haber Kaynağı	Haberin Gönderildiği Tarih	Haberin İspanya'ya Varış
Diario Mercantil de Cadiz	03.08.1807	Belirsiz	03.07.1807	Belirsiz
Diario de Mallorca	01.07.1808	İspanya	01.07.1808	Aynı gün
Diario de Mallorca: Año II	25.05.1809	Viyana	6.03.1809	80 gün
Diario mercantil de Cádiz:	25.05.1809	Viyana	6.03.1809	80 gün
Diario mercantil de Cádiz	03.08.1809	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz,	11.09.1809	Münih	2.07.1809	71 gün
Gaceta de Caracas: Tomo I	29.09.1809	Karakas	26.09.1809	3 gün
Diario mercantil de Cádiz:	28.11.1809	Londra	Belirsiz	Belirsiz
Diario de Gerona	06.12.1809	İstanbul Pera	16.05.1809	204 gün
Diario de Mallorca Año III	07.03.1810	Hamburg (3.11.1810 Petersburg Mektup)	21.11.1810	106 gün
Diario de Mallorca Año III	21.04.1810	Lizbon (Hollanda Gazeteleri)	3.03.1810	49 gün
Diario de Mallorca: Año II	26.04.1810	Viyana	4.01.1810	114 gün
Diario mercantil de Cádiz	03.08.1810	Frankfurt (Frankfurt Gazetesi)	21.06.1810	43 gün
Diario mercantil de Cádiz	30.05.1811	İstanbul	04.05.1811	26 gün
Diario mercantil de Cádiz	01.07.1811	Petersburg	11.05.1811	51 gün
Diario mercantil de Cádiz	27.01.1812	Valladolid	26.12.1811	32 gün
Diario de Mallorca: Año V	30.01.1812	Cadiz (İngiliz Gazeteleri)	7.12.1811	54 gün
Diario de Palma	10.02.1812	Bükreş	11.09.1811	152 gün
Diario mercantil de Cádiz	25.02.1812	Petersburg Londra	9.12.1811 18.01.1812	77 gün 38 gün
Diario de Palma	26.02.1812	Semlin	14.12.1811	74 gün
Diario de Palma	02.03.1812	Fransa	10.01.1812	52 gün
El Conciso	17.03.1812	Fassi Viyana	08.01.1812 25.01.1812	69 gün 52 gün
Diario mercantil de Cádiz	29.03.1812	Fransa	10.01.1812	79 gün
Diario de Mallorca Año V	08.04.1812	Paris	6.03.1812	33 gün
Diario de Palma	08.04.1812	Paris	6.03.1812	33 gün
Diario de Palma	08.04.1812	Paris	6.03.1812	33 gün
Diario de Palma	26.05.1812	Berga	13.05.1812	13 gün
Diario de Mallorca: Año V	03.06.1812	Autun (Katalonya Gazeteleri)	21.04.1812	53 gün
El conciso	25.07.1812	Londra	8.07.1812	17 gün
Diario de Palma	04.02.1813	Katalonya	23.01.1813	12 gün
Diario de Mallorca: Año VI	10.02.1813	Bükreş	13.11.1812	89 gün
Diario de Palma	22.08.1813	İzmir	8.06.1813	75 gün
Diario de Mallorca Año VII	21.01.1814	Londra	23.12.1813	29 gün
Diario mercantil de Cádiz	12.02.1818	Petersburg	16.12.1817	58 gün
Gaceta de Caracas	25.02.1818	Viyana	11.10.1817	137 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	18.01.1821	Viyana	29.12.1820	20 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	19.06.1821	Roma	31.05.1821	19 gün

Ek-1 (Devam) Osmanlı- Rusya Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario constitucional de Barcelona	19.07.1821	Londra	19.01.1821	181 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	20.07.1821	Londra	19.06.1821	31 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	22.07.1821	Madrid	16.07.1821	6 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	01.08.1821	Madrid (The Courter)	25.07.1821	7 gün
El Argos de Buenos Aires	11.08.1821	Londra	01.05.1821	102 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	13.08.1821	Madrid (Augsburg Gazetesi)	03.08.1821	10 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	14.08.1821	Viyana	26.06.1821	49 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	18.08.1821	İstanbul	24.06.1821	55 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	20.08.1821	Viyana Londra Almanya Paris	28.07.2021 31.07.1821 30.07.1821 04.08.1821	23 gün 20 gün 19 gün 16 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	24.08.1821	İlirya Şehirleri-Trieste	18.07.1821	37 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	01.09.1821	Londra	07.08.1821	25 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	01.09.1821	Paris	11.08.1821	21 gün
El Argos de Buenos Aires	20.02.1822	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Gaceta de Colombia 1821-1831	21.04.1822	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario patriótico de la Unión Española Año XII	20.02.1823	Paris	19.01.1823	32 gün
Diario mercantil de Cádiz	04.04.1824	Viyana Türkiye	04.03.1824	31 gün
El Argos de Buenos Aires	29.09.1824	İstanbul (Evening Mail)	18.06.1824	103 gün
Diario balear	09.11.1824	Almanya (Türkiye'den Mektup)	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires	16.04.1825	İngiliz Gazeteleri	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	27.06.1826	Londra (Times Gazetesi)	25.05.1826	33 gün
Diario balear	28.06.1826	Viyana	17.05.1826	42 gün
Diario balear	30.06.1826	İstanbul	07.05.1826	54 gün
Diario balear	20.07.1826	İstanbul	19.05.1826	62 gün
Diario balear	21.07.1826	İstanbul	25.05.1826	57 gün
Diario Balear	26.10.1826	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	24.12.1826	Saksonya Leipzig İstanbul	15.11.1826 Belirsiz 06.09.1826	39 gün Belirsiz 109 gün
Diario mercantil de Cádiz	11.01.1827	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	15.03.1827	Fransız Gazetesi	24.02.1827	20 gün
Gaceta de Colombia 1821-1831 Trimestre 23	15.04.1827	Papel Ruso	07.04.1824	8 gün
Diario Balear	09.10.1827	İstanbul (Augsburg Gazetesi)	07.08.1827	64 gün
Diario balear	11.10.1827	Frankfurt	31.08.1827	42 gün

Ek-1 (Devam) Osmanlı- Rusya Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario Balear	23.10.1827	İstanbul (Fransa Gazetesi)	31.08.1827	53 gün
Diario balear	25.10.1827	İzmir	18.08.1827	68 gün
Diario Balear	01.11.1827	Korfu	11.09.1827	51 gün
Gaceta de Colombia 1821-1831	11.11.1827	İstanbul	10.07.1827	124 gün
Diario balear	20.11.1827	Korfu Londra (The Globe and Traveler)	11.09.1827 15.10.1827	70 gün 36 gün
Diario balear	26.11.1827	Trieste (El Observador Autrichien Gazetesi)	13.10.1827	44 gün
Diario mercantil de Cádiz	28.11.1827	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	29.11.1827	La Cronica de Gibraltar	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	03.12.1827	La Cronica de Gibraltar	29.10.1827	35 gün
Diario balear	04.12.1827	Londra	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	09.12.1827	Navarin (Observateur Autrichien Gazetesi)	27.09.1827	73 gün
Diario Balear	10.12.1827	Trieste (Gaceta de Madrid)	22.10.1827	49 gün
Diario balear	20.12.1827	Londra	12.11.1827	38 gün
Diario balear	22.12.1827	Paris (Augsburg Gazetesi)	15.11.1827	37 gün
Diario balear	29.12.1827	Bükreş	06.11.1827	53 gün
Diario balear	29.12.1827	İstanbul (Gazette Universelle)	07.11.1827	52 gün
Diario balear	18.02.1828	Fransa (Fransız Gazetesi)	26.11.1827	84 gün
Diario mercantil de Cádiz	15.03.1828	Bükreş	19.02.1828	35 gün
Diario mercantil de Cádiz	29.03.1828	Türkiye Korfu Petersburg(İngiliz, Avusturya, Fransız Gazeteleri)	09.02.1828 12.03.1828 13.03.1828	49 gün 17 gün 16 gün
Diario mercantil de Cádiz	02.04.1828	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	04.05.1828	İstanbul İzmir (Mercure de Souabe)	24.02.1828 26.02.1828	70 gün 68 gün
Diario balear	13.05.1828	Yaş (Augsburg Gazetesi)	05.03.1828	69 gün
Diario balear	02.06.1828	İstanbul (Augsburg Gazetesi)	19.03.1828	75 gün
Diario mercantil de Cádiz	04.06.1828	Petersburg İstanbul (İngiliz Gazetesi)	20.04.1828 29.04.1828	45 gün 36 gün
Diario mercantil de Cádiz	07.06.1828	Bükreş (Mektup)	04.05.1828	34 gün
Diario balear	08.06.1828	Yaş (Madrid Gazetesi)	16.04.1828	53 gün
Diario balear	12.06.1828	Madrid (Madrid Gazetesi)	28.05.1828	15 gün
Diario balear	14.06.1828	İstanbul (Madrid Gazetesi)	11.04.1828	64 gün

Ek-1 (Devam) Osmanlı- Rusya Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario balear	15.06.1828	Augsburg Gazetesi Tulekin Mektubu	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	20.06.1828	Petersburg	05.05.1828 08.05.1828	46 gün 43 gün
Diario balear	21.06.1828	İstanbul	13.04.1828	69 gün
Diario balear	23.06.1828	Bükreş İstanbul (Augsburg Gazetesi Mektup)	23.04.1828 16.04.1828	61 gün 68 gün
Diario balear	23.06.1828	Odesa (Odesa Gazetesi)	30.04.1828	54 gün
Diario mercantil de Cádiz	25.06.1828	İstanbul (Mektup)	11.05.1828	45 gün
Diario mercantil de Cádiz	16.07.1828	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Gaceta de Colombia 1821- 1831 Trimestre 29	17.07.1828	Londra (Londra Gazetesi)	28.04.1828	45 gün
Diario mercantil de Cádiz	24.07.1828	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	29.07.1828	Yaş (El Constitucional - Madrid Gazetesi)	13.06.1828	46 gün
Diario mercantil de Cádiz	30.07.1828	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	31.07.1828	İzmir	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	31.07.1828	(Augsburg Gazetesi) İstanbul	02.06.1828	5 gün
Diario balear	31.07.1828	Petersburg (Madrid Gazetesi)	21.06.1828	40 gün
Diario Balear	31.07.1828	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	05.08.1828	Semlin (Augsburg Gazetesi)	08.06.1828	58 gün
Diario balear	05.08.1828	Odesa (Augsburg Gazetesi)	11.06.1828	55 gün
Diario balear	16.08.1828	Semlin	26.06.1828	51 gün
Gaceta de Colombia 1821- 1831 Trimestre 29	17.08.1828	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	19.08.1828	İstanbul (Augsburg Gazetesi)	12.06.1828	68 gün
Diario balear	20.08.1828	Paris	15.07.1828	36 gün
Diario mercantil de Cádiz	20.08.1828	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	28.08.1828	Bükreş (Mektup)	15.07.1828	44 gün
Diario balear	16.09.1828	Odesa (Augsburg Gazetesi)	23.07.1828	55 gün
Diario balear	23.10.1828	İstanbul (Madrid Gazetesi)	28.08.1828	56 gün
Diario balear	25.10.1828	Semlin (Madrid Gazetesi)	28.08.1828	58 gün
Diario balear	29.10.1828	İstanbul (Mektup)	29.08.1828	61 gün
Diario balear	12.11.1828	Paris (Rus Ordusu Resmi Bülteni)	09.10.1828	34 gün
Diario balear	13.11.1828	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear:	14.11.1828	Semlin (Agram Gazetesi)	18.09.1828	57 gün
Diario balear	21.11.1828	Odesa (Mektup)	14.10.1828	38 gün
Diario balear	21.11.1828	Berlin	14.10.1828	38 gün
Diario balear	24.11.1828	İstanbul	26.09.1828	59 gün
Diario balear	29.11.1828	Belirsiz	09.10.1828	51 gün

Ek-1 (Devam) Osmanlı- Rusya Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario balear	3.12.1828	Paris Selanik (Mektup)	02.11.1828 07.09.1828	31 gün 87 gün
Diario balear	15.12.1828	Berlin Odesa (Mektup)	30.10.1828	46 gün
Diario balear	15.12.1828	Viyana Odesa (Mektup)	27.10.1828	49 gün
Diario balear	15.12.1828	Paris, Fransa Gazetesi İstanbul Mektup	08.11.1828 11.10.1828	37 gün 65 gün
Diario balear	16.12.1828	Berlin (Augsburg Gazetesi)	27.10.1828	50 gün
Diario balear	16.12.1828	Viyana	28.10.1828	49 gün
Diario balear	18.12.1828	Petersburg	29.10.1828	50 gün
Diario balear	23.12.1828	Semlin İstanbul	29.10.1828	55 gün
Diario balear	05.01.1829	Londra	26.11.1828	40 gün
Diario balear	04.02.1829	Bükreş (Ticaret Mektupları)	17.12.1828	49 gün
Diario balear	06.02.1829	Agra	10.12.1828	58 gün
Diario balear	13.02.1829	Yabancı Gazeteler	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	26.03.1829	İzmir (Özel Mektup)	03.01.1829	82 gün
Diario balear	30.05.1829	Petervaradin (Madrid Gazetesi)	01.04.1829	59 gün
Diario balear	01.06.1829	Odesa Sisebolis Madrid Gazetesi	13.04.1829 04.04.1829	49 gün 58 gün
Diario balear	02.06.1829	Paris	27.05.1829	6 gün
Diario balear	09.06.1829	Odesa (Odesa Gazetesi Sisebolis)	15.04.1829	55 gün
Diario balear	15.06.1829	Bükreş	12.04.1829	64 gün
Diario balear	04.07.1829	Paris (Madrid Gazetesi 23.05.1829)	01.06.1829	33 gün
Diario balear	17.07.1829	Belgrad	26.05.1829	52 gün
Diario balear	19.07.1829	Yaş (Madrid Gazetesi)	26.05.1829	54 gün
Diario balear	30.07.1829	Varşova (Mektup)	19.06.1829	41 gün
Diario balear	12.08.1829	Krahova	18.06.1829	55 gün
Diario balear	13.08.1829	İstanbul	14.06.1829	60 gün
Diario balear	18.08.1829	Petersburg	07.07.1829	43 gün
Diario balear	24.08.1829	İstanbul	25.06.1829	60 gün
Diario balear	25.08.1829	Yaş	28.06.1829	58 gün
Diario balear	05.09.1829	Yaş	08.07.1829	59 gün
Diario balear	05.09.1829	Semlin (İstanbul Mektup)	12.07.1829	55 gün
Diario balear	05.09.1829	Belgrad	13.07.1829	54 gün
Diario balear	06.09.1829	Bükreş (Madrid Gazetesi)	10.07.1829	58 gün
Diario balear	11.09.1829	Petersburg	24.07.1829	49 gün
Gaceta de Colombia 1821- 1831	13.09.1829	İstanbul	10.07.1829	65 gün
Diario balear	14.09.1829	İstanbul	12.08.1829	33 gün
Diario balear	19.09.1829	Viyana Rus Elçiliği (Madrid Gazetesi)	12.08.1829	38 gün
Diario balear	20.09.1829	Petersburg	08.08.1829	43 gün
Diario balear	21.09.1829	Petersburg	07.08.1829	45 gün
Diario balear	28.09.1829	Petersburg	18.08.1829	41 gün

Ek-1 (Devam) Osmanlı- Rusya Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario balear	29.09.1829	Macaristan	13.08.1829	47 gün
Diario balear	03.10.1829	Yaş	06.08.1829	58 gün
Diario balear	15.10.1829	İstanbul- Pera	16.08.1829	60 gün
Diario balear	16.10.1829	Bükreş	20.08.1829	57 gün
Diario balear	25.10.1829	Edirne	21.08.1829	65 gün
Diario balear	03.11.1829	Paris (Paris Gazetesi)	04.10.829	30 gün
Diario balear	17.11.1829	Londra	13.10.1829	35 gün
Gaceta de Colombia 1821-1831	29.11.1829	El Atlas	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	07.12.1829	İzmir (İzmir Postası)	20.09.1829	78 gün
Diario balear	11.12.1829	Berlin (Madrid Gazetesi)	16.10.1829	56 gün
Diario balear	03.01.1830	İstanbul	05.11.1829	59 gün
Diario balear	04.01.1830	Odesa	07.11.1829	58 gün
Diario balear	04.01.1830	Belgrad	10.11.1829	55 gün
Diario balear	08.01.1830	Petersburg	18.11.1829	51 gün
Diario balear	08.01.1830	Berlin	20.11.1829	49 gün
Diario balear	17.01.1830	Odesa (Odesa Gazetesi)	19.10.1829	59 gün
Diario balear	28.01.1830	Belgrad	03.12.1829	56 gün
Diario balear	04.02.1830	İstanbul	07.11.1829	89 gün
Diario balear	11.02.1830	Petersburg	09.12.1829	64 gün
Diario balear	27.02.1830	İzmir	12.12.1829	77 gün
Diario balear	27.02.1830	Petersburg	09.01.1830	49 gün
Diario balear:	09.03.1830	Nürnberg (Madrid Gazetesi)	Ocak 1830	Tahmini 2 ay
Diario balear	10.05.1830	Berlin	19.03.1830	52 gün
Diario balear	11.05.1830	İzmir	02.03.1830	70 gün
Diario balear	17.05.1830	Viyana	06.04.1830	41 gün
Diario balear	24.05.1830	Viyana	17.04.1830	37 gün
Diario balear	03.06.1830	Frankfurt	23.04.1830	41 gün
Diario balear	22.06.1830	Belgrad	02.05.1830	51 gün
Diario balear	02.07.1830	İstanbul	28.04.1830	65 gün
Diario balear	03.07.1830	Viyana (Mektup İstanbul)	17.05.1830	47 gün
Diario balear	11.07.1830	Almanya	25.05.1830	47 gün
Diario balear	13.07.1830	İspanya	13.07.1830	Aynı gün
Diario balear	17.07.1830	İstanbul	25.05.1830	53 gün
Diario balear	24.08.1830	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	24.08.1830	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	08.09.1830	İstanbul	10.07.1830	60 gün
Diario balear	21.08.1830	İstanbul	26.06.1830	56 gün
Diario balear	08.09.1830	İstanbul	10.07.1830	60 gün
Diario balear	20.09.1830	İstanbul	25.07.1830	57 gün
Cartas españolas o sea revista histórica científica teatral artística crítica y literaria Tomo I Entrega 3	27.04.1831	Paris-Londra Kişisel Mektup	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	27.11.1831	Çağdaş Tarih Türkiye Üzerine Mektup	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear:	12.02.1833	Viyana	31.12.1832	43 gün
Diario balear	25.02.1833	Mısır İskenderiye (Corresponde de Nuremberg)	23.11.1832	94 gün

Ek-1 (Devam) Osmanlı- Rusya Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario balear	04.03.1833	Viyana Mektup	14.01.1833	49 gün
Diario balear	15.04.1833	İstanbul	22.02.1833	52 gün
Diario balear	14.05.1833	Odesa (Augsburg Gazetesi)	17.03.1833	58 gün
Diario balear	14.05.1833	Viyana (İstanbul Postası)	29.03.1833	46 gün
Diario balear	17.05.1833	(İngiliz Gazetesi)	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	21.05.1833	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	02.06.1833	Münih	22.04.1833	41 gün
Diario balear	02.06.1833	Paris (Fransa Gazetesi) İstanbul (Mektup)	29.04.1833	34 gün
Diario balear	10.06.1833	Büyükdere (Malta Gazetesi)	11.04.1833	60 gün
Diario balear	13.06.1833	Petersburg (Petersburg Gazetesi)	24.04.1833	50 gün
Diario balear	26.06.1833	Belgrad (Fransa Gazetesi)	27.05.1833	30 gün
Diario balear	09.07.1833	İstanbul (Augsburg Gazetesi)	02.05.1833	68 gün
Diario balear	09.07.1833	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario balear	19.07.1833	İstanbul (Augsburg Gazetesi)	13.05.1833	67 gün
Diario balear	21.07.1833	İstanbul	28.05.1833	54 gün
Diario balear	21.07.1833	Londra (Times Gazetesi) İstanbul (Mektup)	14.06.1833 18.05.1833	37 gün 64 gün
Diario balear	29.07.1833	Fransa (Augsburg Gazetesi)	03.06.1833	56 gün
Diario balear	05.08.1833	Viyana (Augsburg Gazetesi) İstanbul (Mektup)	24.06.1833 09.06.1833	42 gün 57 gün
Diario balear	05.08.1833	Odesa (Odesa Gazetesi)	07.06.1833	59 gün
Diario balear	05.08.1833	Odesa	26.05.1833	71 gün
Diario balear	05.08.1833	Gürcistan (Ticaret Mektubu)	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	29.07.1833	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	21.07.1833	İstanbul	28.05.1833	54 gün
Diario balear	28.09.1833	Londra (Avam Kamarası Oturumu)	22.08.1833	37 gün

Ek-2 Osmanlı-Yunanistan Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Gazete Adı	Gazete Yayın Tarihi	Haberin Kaynağı	Haberin Gönderildiği Tarih	Haberin İspanya'ya Varış Süresi
Diario mercantil de Cádiz	08.10.1818	Halep Paris İspanya	16.05.1818 20.08.1818 8.10.1818	96 gün 49 gün
Diario constitucional de Barcelona	11.08.1820	İstanbul Venedik Barselona	10.06.1820 2.07.1820 11.08.1820	22 gün 40 gün

Ek-2 (Devam) Osmanlı-Yunanistan Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario constitucional de Barcelona	13.08.1820	Almanya Londra Paris	30.07.1820 31.07.1820 4.08.1820	1 gün 4 gün
Diario constitucional de Barcelona	17.08.1820	İstanbul	09.06.1820	68 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	05.01.1821	Barselona Palamas	10.10.1820	87 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	18.01.1821	Avusturya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	17.04.1821	Odesa Barselona	09.03.1821 13.04.1821	39 gün 35 gün
Diario constitucional de Barcelona	13.04.1821	Kırım	24.03.1821	20 gün
Diario constitucional de Barcelona	17.04.1821	İstanbul	24.03.1821	24 gün
Diario constitucional de Barcelona	18.04.1821	Odesa	9.03.1821	40 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	22.04.1821	Barselona	17.04.1821	5 gün
Diario constitucional de Barcelona	14.05.1821	Barselona	Belirsiz	Belirsiz
Diario constitucional de Barcelona	15.05.1821	Kırım	24.03.1821	52 gün
Diario constitucional de Barcelona	26.05.1821	İstanbul	26.03.1821	60 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	11.06.1821	Paris Madrid	26.06.1821 27.06.1821	15 gün 16 gün
Diario constitucional de Barcelona	16.06.1821	Roma	31.05.1821	16 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	18.07.1821	Augsburg	25.06.1821	23 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	22.07.1821	Almanya Londra Paris	2.07.1821 4.07.1821 8.07.1821	2 gün 4 gün 14 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	26.07.1821	Korfu Madrid	02.06.1821 16.06.1821	14 gün 40 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	30.07.1821	Berlin	Belirsiz	Belirsiz
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	05.08.1821	Korfu	7.07.1821	29 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	07.08.1821	Fransa	Belirsiz	Belirsiz
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	13.08.1821	Paris	18.07.1821	26 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	16.08.1821	Afrika	Belirsiz	Belirsiz
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	16.08.1821	Afrika	Belirsiz	Belirsiz
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	20.08.1821	Yabancı gazetelerden alıntı	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	21.08.1821	Madrid	13.08.1821	8 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	01.09.1821	İngiltere	Belirsiz	Belirsiz

Ek-2 (Devam) Osmanlı-Yunanistan Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	08.09.1821	Madrid	30.08.1821	9 gün
El Argos de Buenos Aires, Tomo 1	09.02.1822	İstanbul	Belirsiz	Belirsiz
Gaceta de Colombia 1821-1831 Trimestre 1	03.03.1822	Yabancı Gazetelerden alıntı	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires, Tomo 1	23.03.1822	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Gaceta de Colombia 1821-1831 Trimestre 2	21.04.1822	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires Tomo 1	17.07.1822	Yabancı Gazetelerden Alıntı	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires Tomo 1	24.07.1822	Fransa	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires, Tomo 1	20.07.1822	Yabancı Gazetelerden Alıntı	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires, Tomo 1	30.10.1822	Yabancı Gazetelerden Alıntı	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires, Tomo 1	25.12.1822	Yabancı Gazetelerden Alıntı	Belirsiz	Belirsiz
Gaceta de Colombia 1821-1831 Trimestre V	02.02.1823	Yunanistan	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires, Tomo 2	08.02.1823	Yabancı Gazetelerden Alıntı	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires, Tomo 2	19.03.1823	Yabancı Gazetelerden Alıntı	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires Tomo 2	19.04.1823	İstanbul	27.12.1823	113 gün
Gaceta de Colombia 1821-1831 Trimestre 9	28.12.1823	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	22.01.1824	Yunanistan	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	09.02.1824	Trieste	03.01.1824	37 gün
El Argos de Buenos Aires	21.02.1824	Paris	21.11.1823	92 gün
Diario Balear	10.03.1824	Odesa	20.11.1823	111 gün
Diario mercantil de Cádiz	04.04.1824	Orşova Viyana	04.03.1824	32 gün
Diario mercantil de Cádiz:	05.04.1824	Odesa	21.02.1824	44 gün
Diario mercantil de Cádiz	08.05.1824	İstanbul	12.03.1824	47gün
Diario mercantil de Cádiz	15.05.1824	İstanbul	27.02.1824	78 gün
Diario mercantil de Cádiz:	21.04.1824	Odesa	10.03.1824	42 gün
Diario mercantil de Cádiz	24.05.1824	Trieste	19.04.1824	35 gün
Diario mercantil de Cádiz	10.06.1824	Nürnberg Odesa	26.04.1824 26.04.1824	45 gün
Diario mercantil de Cádiz	12.06.1824	Seres Frankfurt	12.06.1824 19.05.1824	24 gün
Diario Balear	21.06.1824	Odesa	26.04.1824	56 gün
El Argos de Buenos Aires	31.07.1824	Yunanistan	17.04.1824	105 gün
Diario Balear	12.08.1824	İspanya	Aynı gün	Aynı gün
Diario Balear	16.09.1824	İstanbul Trieste	20.01.1824 12.03.1824	52 gün 188 gün
El Argos de Buenos Aires	29.09.1824	Paris	19.08.1824	41 gün

Ek-2 (Devam) Osmanlı-Yunanistan Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario Balear	22.10.1824	İstanbul	26.08.1824	57 gün
Diario Balear	30.10.1824	Paris Trieste	17.09.1824 16.09.1824	1 gün 43 gün
Diario Balear	12.11.1824	Türkiye	.Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	28.12.1824	Londra	26.11.1824	32 gün
El Argos de Buenos Aires	16.02.1825	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires	30.03.1825	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires	16.04.1825	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires	07.05.1825	Tolon	25.01.1825	102 gün
Diario Balear	11.09.1825	Teselya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	22.09.1825	Napoli	3.12.1824	293 gün
Diario Balear	23.09.1825	Takımadalar	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires	19.10.1825	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires	26.10.1825	Zante	8.06.1825	140 gün
Diario Balear	22.11.1825	Viyana	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires	26.11.1825	Livorno	3.08.1825	115 gün
Diario Balear	10.12.1825	İstanbul	26.09.1825	75 gün
Diario Balear	22.12.1825	İstanbul	20.10.1825	63 gün
Diario Balear	02.01.1826	Roma	.10.11.1825	53 gün
Diario Balear	23.01.1826	Viyana	18.11.1825	65 gün
Diario Balear	12.03.1826	Londra	14.01.1826	57 gün
Diario Balear	22.06.1826	Trieste	5.05.1826	48 gün
Diario Balear	28.06.1826	Paris	23.05.1826	36 gün
Diario Balear	30.06.1826	İstanbul	7.05.1826	54 gün
Diario Balear	21.07.1826	İstanbul	25.05.1826	57 gün
Diario Balear	22.07.1826	Yunanistan	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	02.09.1826	Bitogia Bavyera	9.06.1826	85
Diario mercantil de Cádiz:	06.09.1826	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Gaceta de Colombia 1821-1831 Trimestre 21	08.10.1826	Yunanistan	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	26.10.1826,	Hamburg	15.09.1826	41 gün
Diario Balear	19.12.1826	Atina Floransa	15.09.1826 5.11.1826	95 gün 44 gün
Diario Balear	24.12.1826	Saksonya	15.11.1826	39 gün
Diario Balear	06.01.1827	Paris	27.11.1826	40 gün
Diario Balear	05.05.1827	İstanbul Takımadalar	26.01.1827	99 gün
Diario Balear	28.06.1827	İstanbul	26.04.1827	63 gün
Diario Balear	26.07.1827	Augsburg	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	28.07.1827	Viyana	10.06.1827	48 gün
Diario Balear	02.08.1827	Korfu	02.07.1827	30 gün
Diario Balear	31.08.1827	Paris	05.07.1827	57 gün
Diario Balear	09.10.1827	İstanbul	07.08.1827	63 gün
Diario Balear	09.10.1827	Bükreş	1.09.1827	38 gün
Diario Balear	25.10.1827	İzmir	18.08.1827	68 gün
Diario Balear	25.10.1827	İzmir	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	01.11.1827	Korfu	11.09.1827	51 gün
Gaceta de Colombia 1821-1831 Trimestre 26	11.11.1827	İstanbul	10.07.1827	124 gün
Diario Balear	20.11.1827	Londra	15.10.1827	36 gün

Ek-2 (Devam) Osmanlı-Yunanistan Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario Balear	26.11.1827	Trieste	13.10.1827	44 gün
Diario mercantil de Cádiz	28.11.1827	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	29.11.1827	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	04.12.1827	İngiltere	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	09.12.1827	Yunanistan	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	10.12.1827	Trieste	22.10.1827	49 gün
Diario Balear	10.12.1827	Navarin	21.11.1827	19 gün
Diario Balear	10.12.1827	Paris	7.11.1827	33 gün
Diario Balear	11.12.1827	Fransa	Belirsiz	Belirsiz
Gaceta de Colombia 1821-1831 Trimestre 26	16.12.1827	Belirsiz.	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	20.12.1827	Londra	12.11.1827	38 gün
Diario Balear	22.12.1827	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	22.12.1827	Navarin Roma Augsburg Frankfurt	5.10.1827 7.11.1827 10.11.1827 18.11.1827	33 gün 3 gün 8 gün 34 gün
Diario Balear	28.12.1827	Londra	29.11.1827	29 gün
Diario Balear	29.12.1827	Bükreş	06.12.1827	53 gün
Gaceta de Colombia 1821-1831 Trimestre 26	27.01.1828	Navarin	25.09.1827	124 gün
Diario Balear	04.02.1828	Korfu	20.11.1827 6.12.1827	16 gün 60 gün
Diario mercantil de Cádiz	27.02.1828	İstanbul	9.01.1828	49 gün
Diario Balear	07.03.1828	İstanbul	1.01.1828	66 gün
Diario mercantil de Cádiz	08.03.1828	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	10.03.1828	Fransa	21.12.1827	80 gün
Diario mercantil de Cádiz	15.03.1828	Belirsiz	22.02.1828	22 gün
Diario Balear	13.05.1828	İstanbul	3.03.1828	71 gün
Diario Balear	04.05.1828	İskenderiye	12.02.1828	82 gün
Diario Balear	04.05.1828	İstanbul	24.02.1824	70 gün
Diario Balear	04.06.1828	Korfu	1.04.1828	64 gün
Gaceta de Colombia 1821-1831 Trimestre 29	17.07.1828	Londra	28.04.1828	80 gün
Diario Balear	31.07.1828	Zante	22.05.1828	70 gün
Diario Balear	16.08.1828	Korfu	2.06.1828	75 gün
Gaceta de Colombia 1821-1831 Trimestre 29	17.08.1828	Navarin	5.07.1828	43 gün
Diario mercantil de Cádiz	03.09.1828	The English Post	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	26.10.1828	Almanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	13.11.1828	İskenderiye	13.08.1828	92 gün
Diario Balear	03.12.1828	Paris	2.11.1828	31 gün
Diario Balear	08.12.1828	Paris	4.11.1828	34 gün
Diario Balear	05.01.1829	Londra	26.11.1828	40 gün
Diario Balear	09.01.1829	İzmir	1.11.1828	69 gün
Diario Balear	14.01.1829	Londra	06.12.1828	39 gün
Diario Balear	18.01.1829	Tolon	17.11.1828	32 gün
Diario Balear	09.02.1829	Ancona	24.12.1828	47 gün
Diario Balear	31.07.1829	Paris	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	16.08.1829	Aegina	01.06.1829	76 gün
Diario Balear	14.02.1830	Trieste	17.12.1829	59 gün
Diario Balear	13.04.1830	Ancona	21.02.1830	51 gün
Diario Balear	16.04.1830	Augsburg	13.03.1830	34 gün
Diario Balear	31.05.1830	Augsburg	3.05.1830	28 gün
Diario Balear	05.06.1830	Trieste	11.04.1830	55 gün

Ek-2 (Devam) Osmanlı-Yunanistan Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Gaceta de Colombia 1821-1831 Trimestre 37	20.06.1830	Londra	4.03.1830	108 gün
Diario Balear	02.07.1830	İstanbul	28.04.1830	96 gün
Diario Balear	17.07.1830	İzmir	22.03.1830	117 gün
Diario Balear	21.08.1830	İstanbul	26.06.1830	56 gün
Diario Balear	24.08.1830	Belgrad	2.06.1830	83 gün
Diario Balear	26.05.1831	İstanbul	11.02.1831	104 gün
Diario Balear	29.01.1832	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	14.02.1833	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	02.05.1833	Sakız	04.03.1833	59 gün
Diario Balear	05.08.1833	Paris	28.06.1833	38 gün

Ek-3 Osmanlı-Fransa Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Gazete Adı	Gazete Yayın Tarihi	Haberin Kaynağı	Haberin Gönderildiği Tarih	Haberin İspanya'ya Varış Süresi
Diario de Mallorca	04.07.1808	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario de Mallorca	12.08.1808	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Mercantil de Cadiz	14.12.1808	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario de Mallorca: Año II	30.03.1809	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	03.08.1809	Lizbon	22.07.1809	12 gün
Diario mercantil de Cádiz	11.09.1809	Münih	2.07.1809	71 gün
Diario de Mallorca: Año III	25.01.1810	Real Carolina	16.12.1810	40 gün
Diario de Mallorca: Año III, ,	08.03.1810	Londra	20.12.1809	78 gün
Diario de Mallorca: Año V	26.05.1812	Katalonya	13.05.1812	13 gün
Diario de Mallorca: Año V, , ,	12.07.1812	Lizbon	26.05.1812	47 gün
Diario de Mallorca: Año V	20.11.1812	Belirsiz	8.09.1812	73 gün
Diario de Mallorca: Año V	26.12.1812	Berga	14.11.1812	42 gün
Diario de Mallorca: Año VI	25.01.1813	Berga	18.01.1813	7 gün
Diario de Palma	22.02.1813	Manresa	11.02.1813	11 gün
Diario de Mallorca: Año VI	03.04.1813	Paris	02.03.1813	32 gün
Telégrafo menorquín	15.04.1813	Viyana	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires: Tomo 2	12.07.1823	Bayona	15.04.1823	88 gün
Diario Balear	13.09.1824	İstanbul	27.06.1823	78 gün
Diario Balear	01.01.1827	İskenderiye	29.09.1826	94 gün
Diario Balear	11.09.1825	Paris	06.08.1825	36 gün
Diario Balear	23.08.1826	Livorno	28.07.1826	26 gün
Diario Balear	03.03.1827	Paris	09.01.1827	53 gün
Diario Balear	09.10.1827	Paris	08.04.1827	184 gün
Diario Balear	25.05.1828	Gaceta de Madrid	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear:	13.11.1828	Paris	04.10.1828	40 gün
Diario Balear	18.06.1830	Paris	24.05.1830	25 gün
Diario Balear	06.07.1830	Cezayir	23.05.1830	44 gün

Ek-3 (Devam) Osmanlı-Fransa Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario Balear	31.07.1830	Staoneli Kampı	19.06.1830	42 gün
Diario Balear	07.08.1830	Tolon	09.07.1830	29 gün
Diario Balear	14.08.1830	Bayona	03.07.1830	38 gün
Diario Balear	18.08.1830	Bayona	30.07.1830	19 gün
Diario Balear	08.09.1830	İstanbul	10.07.1830	60 gün
Diario Balear	19.11.1830	Fransa	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	27.10.1831	Paris	21.09.1831	36 gün
Diario Balear	21.12.1832	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	06.04.1833	Augsburg Gazetesi Paris	27.02.1833	38 gün
Diario Balear	15.04.1833	İstanbul	25.02.1833	49 gün
Diario Balear	10.06.1833	Augsburg Gazetesi	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	14.05.1833	Paris	06.04.1833	38 gün
Diario Balear	02.06.1833	Münih	22.04.1833	41 gün
Diario Balear	10.06.1833	La Gaceta de Malta	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	10.06.1833	Fransa	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	19.07.1833	İstanbul	13.05.1833	67 gün

Ek-4 Osmanlı-İngiltere Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Gazete Adı	Gazete Yayın Tarihi	Haberin Kaynağı	Haberin Gönderildiği Tarih	Haberin İspanya'ya Varış Süresi
Diario mercantil de Cádiz	12.03.1809	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario de Mallorca: Año II	30.03.1809	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario de Mallorca: Año II	14.05.1809	İstanbul	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	21.05.1809	İstanbul	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	15.04.1810	Viyana	17.02.1810	57 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	22.07.1821	Korfu	02.06.1821	50 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	01.08.1821	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	14.08.1821	Madrid	07.08.1821	7 gün
Diario mercantil de Cádiz	24.05.1824	Korfu	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	18.03.1827	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	08.03.1828	Londra	30.01.1828	38 gün
Diario Balear	15.03.1828	Augsburg Gazetesi	06.02.1828	38 gün
Gaceta de Colombia 1821-1831	17.07.1828	Londra	28.04.1828	80 gün
Diario Balear	23.10.1828	Gazeta de Madrid İstanbul	28.08.1828	56 gün
Diario Balear	31.10.1828	The New Times	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	13.11.1828	Londra	03.10.1828	41 gün
Diario Balear	21.11.1828	Viyana	14.10.1828	38 gün
Diario Balear	23.05.1833	İngiltere	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	28.06.1833	Berlin	14.05.1833	45 gün

Ek-5 Osmanlı-Eflak- Boğdan Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Gazete Adı	Gazete Yayın Tarihi	Haber Kaynağı	Haberin Gönderildiği Tarih	Haberin İspanya'ya Varış Süresi
Diario mercantil de Cádiz	03.08.1809	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
El conciso	10.08.1811	Tercüman	11.06.1811	60 gün
Diario de Mallorca: Año VI	05.04.1813	İstanbul	12.12.1812	115 gün
Diario de Mallorca: Año VII	24.01.1814	Semlin	09.11.1813	76 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	22.04.1821	Barselona	17.04.1821	5 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	30.04.1821	Augsburg	05.04.1821	25 gün
Diario constitucional de Barcelona	14.05.1821	Barselona	Belirsiz	Belirsiz
Diario constitucional de Barcelona	06.06.1821	İstanbul	25.04.1821	19 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	09.07.1821	Hermunstadt	28.05.1821	42 gün
El Argos de Buenos Aires: Tomo 1	24.08.1822	Cronstrudt	08.04.1821	138 gün
El Argos de Buenos Aires: Tomo 1	30.10.1822	İstanbul	10.06.1821	142 gün
El Argos de Buenos Aires: Tomo 2	19.03.1823	Viyana	02.12.1822	107 gün
Diario Balear	31.07.1824	İstanbul	01.06.1824	60 gün
Diario Balear	26.06.1826	İstanbul	05.05.1826	52 gün
Diario Balear	27.06.1826	İngiltere	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	28.06.1826	Viyana	17.05.1826	42 gün
Diario Balear	21.07.1826	İstanbul	25.05.1826	57 gün
Diario Balear	02.05.1828	Avusturya	12.03.1828	51 gün
Diario Balear	14.07.1828	Bükreş	12.05.1828	63 gün
Diario Balear	25.10.1828	Semlin	28.08.1828	58 gün
Diario Balear	23.12.1828	Semlin	29.10.1828	55 gün
Diario Balear	06.06.1830	Belgrad	20.04.1830	47 gün
Diario Balear	29.07.1833	Sırbistan	10.06.1833	49 gün

Ek-6 Osmanlı-Diğer Devletler Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Gazete Adı	Gazete Yayın Tarihi	Haber Kaynağı	Haberin Gönderildiği Tarih	Haberin İspanya'ya varış Süresi
Diario de Mallorca: Año VII	25.06.1814	İstanbul	25.04.1814	60 gün
Diario Balear	17.05.1815	Madrid	24.04.1815	24 gün
El Argos de Buenos Aires: Tomo 1	30.10.1822	El Observador Austriaco Gazetesi İstanbul	10.06.1822	142 gün
Diario mercantil de Cádiz	05.04.1824	Journal des Debats Odesa	21.02.1824	44 gün

Ek-6 (Devam) Osmanlı-Diğer Devletler Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

El Argos de Buenos Aires	31.07.1824	Gaceta de Augsburg İstanbul	04.03.1824	119 gün
Diario Balear	29.12.1826	Londra	16.11.1826	43 gün
Diario Balear	02.09.1826	Bavyera	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	04.08.1830	Varşova	21.06.1830	44 gün
Diario Balear	21.08.1830	Türkiye	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	25.03.1831	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	14.02.1833	Belçika	Belirsiz	Belirsiz

Ek-7 Sultan Mahmud Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Gazete Adı	Gazete Yayın Tarihi	Haberin Kaynağı	Haberin Gönderildiği Tarih	Haberin İspanya'ya Varış Süresi
Diario Mercantil De Cádiz	28.02.1809	İstanbul Paris Augsburg	29.12.1808	61 gün
El Conciso	16.09.1810	İspanya	16.09.1810	Aynı Gün
Diario Constitucional De Barcelona	13.02.1821	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
El Argos De Buenos Aires	22.01.1823	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
El Argos De Buenos Aires	19.03.1823	İstanbul Viyana	02.12.1822	45 gün
Diario Mercantil De Cádiz	14.02.1824	İstanbul Odesa Paris	14.12.1823 20.12.1823 25.01.1824	62 gün 56 gün 20 gün
Diario Mercantil De Cádiz	19.04.1824	İstanbul	15.04.1824	4 gün
Diario Balear	15.12.1825	İstanbul	28.09.1825	78 gün
Diario Balear	23.08.1826	Paris	28.07.1826	26 gün
Diario Mercantil De Cádiz	06.09.1826	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	28.10.1826	Selanik	18.08.1826	71gün
Diario Balear	24.12.1826	Selanik	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	05.05.1827	İstanbul	26.01.1827	99 gün
Diario Balear	09.10.1827	İstanbul	07.08.1827	63 gün
Diario Balear	25.10.1827	İzmir	18.08.1827	68 gün
Diario Balear	26.10.1827	İstanbul	15.09.1827	41 gün
Diario Mercantil De Cádiz	15.12.1827	İstanbul	05.11.1827	40 gün
Diario Mercantil De Cádiz	19.12.1827	Fransız ve Augsburg Gazeteleri	28.11.1827	21gün
Diario Mercantil De Cádiz	05.01.1828	Londra	21.12.1827	15 gün
Diario Balear	04.02.1828	Korfu	06.12.1827	60 gün
Diario Balear	11.02.1828	İstanbul İzmir İstanbul	02.11.1827 22.11.1827 26.11.1827	101gün 81 gün 77 gün
Diario Balear	07.03.1828	İstanbul	01.01.1828	66 gün
Diario Balear	17.04.1828	İstanbul	04.02.1828	73 gün
Diario Balear	16.08.1828	Türkiye	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	23.10.1828	Gaceta De Madrid	28.08.1828	56 gün
Diario Balear	15.02.1829	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz

Ek-7 (Devam) Sultan Mahmud Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario Balear	26.03.1829	İzmir	03.01.1829	82 gün
Diario Balear	20.06.1829	Gaceta De Madrid	03.05.1829	48 gün
Diario Balear	13.08.1829	İstanbul	14.06.1829	60 gün
Diario Balear	24.08.1829	İstanbul	25.06.1829	60 gün
Diario Balear	07.12.1829	İzmir	20.09.1829	78 gün
Diario Balear	03.01.1830	İstanbul	05.11.1829	59 gün
Diario Balear	27.01.1830	İstanbul	20.11.1829	68 gün
Diario Balear	04.02.1830	Türkiye	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	09.03.1830	Gaceta De Madrid	10.01.1830	58 gün
Diario Balear	20.03.1830	İstanbul	11.01.1830	68 gün
Diario Balear	08.06.1830	Frankfurt	05.05.1830	34 gün
Diario Balear	11.08.1830	Tolon	27.06.1830	45 gün
Diario Balear	18.08.1830	İstanbul	25.01.1830	205 gün
Diario Balear	26.08.1830	Fransa	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	08.09.1830	İstanbul	10.07.1830	60 gün
Diario Balear	20.09.1830	Türkiye	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	12.11.1830	Avusturya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	20.05.1831	Gaceta De Madrid İstanbul	11.03.1831	70 gün
Diario Balear	26.05.1831	İzmir Gazetesi	11.02.1831	104 gün
Diario Balear	17.12.1831	İstanbul	Belirsiz	Belirsiz
Cartas Españolas, o Sea Revista Histórica, Científica, Teatral, Artística, Crítica y Literaria: Tomo IV Cuaderno	23.02.1832	İstanbul	Belirsiz	Belirsiz
Cartas Españolas, O Sea Revista Histórica, Científica, Teatral, Artística, Crítica Y Literaria: Tomo IV Cuaderno	01.03.1832	Türk Gazetesi	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	26.05.1831	İzmir Gazetesi	11.02.1831	104 gün
Cartas Españolas, O Sea Revista Histórica, Científica, Teatral, Artística, Crítica Y Literaria: Tomo IV Cuaderno	19.01.1832	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Cartas Españolas, O Sea Revista Histórica, Científica, Teatral, Artística, Crítica Y Literaria: Tomo IV Cuaderno 37	02.02.1832	İstanbul	26.11.1831	68 gün
Diario Balear	07.02.1832	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Cartas Españolas, O Sea Revista Histórica, Científica, Teatral, Artística, Crítica Y Literaria: Tomo IV Cuaderno 38	09.02.1832	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	27.03.1832	İstanbul	26.11.1831	123 gün
Diario Balear	03.02.1833	Court-Journal Londra	14.12.1832	51 gün
Diario Balear	10.06.1833	İstanbul	16.04.1833	55 gün
Diario Balear	10.06.1833	Fransa	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	21.06.1833	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	05.08.1833	Avusturya (Gaceta de Ausburgo)	05.08.1833	Aynı gün

Ek-8 Ekonomi Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Gazete Adı	Gazete Yayın Tarihi	Haberin Kaynağı	Haberin Gönderildiği Tarih	Haberin İspanya'ya varış
Diario Mercantil de Cadiz	21.05.1807	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	22.12.1809	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	17.11.1810	Paris	12.10.1810	36 gün
Diario de Palma	10.03.1813	Katalonya	25.01.1813	44 gün
Diario de Palma	22.08.1813	İzmir	08.06.1813	75 gün
Gaceta de Caracas	10.03.1814	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Gaceta de Caracas	17.03.1814	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	29.11.1817	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	17.09.1818	Huya	20.01.1818	230 gün
Diario constitucional de Barcelona	18.07.1820	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario constitucional de Barcelona	26.07.1820	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	01.08.1820	Barselona	19.07.1820	13 gün
Diario constitucional de Barcelona	11.08.1820	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario constitucional de Barcelona	04.09.1820	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires: Tomo 2	22.01.1823	Cronico de Gibraltar	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires: Tomo 2	19.04.1823	Belirsiz	08.12.1822	132 gün
Diario Balear	26.01.1824	Augsburg	09.12.1823	48 gün
Diario mercantil de Cádiz	30.03.1825	Petersburg	19.02.1825	39 gün
Diario mercantil de Cádiz	21.10.1825	Cebelitarık	17.10.1825	4 gün
Diario Balear	11.11.1825	The Courter Gazetesi	22.09.1825	50 gün
Diario Balear	12.03.1826	Londra	14.01.1826	57 gün
Diario Balear	15.03.1826	İstanbul	25.12.1825	80 gün
Diario Balear	06.01.1827	İzmir	05.11.1826	57 gün
Diario Balear	04.03.1828	Trieste	18.12.1827	76 gün
Diario Balear	07.03.1828	Gaceta de Augsburg	01.01.1828	65 gün
Diario Balear	17.04.1828	İskenderiye	26.01.1828	81 gün
Diario Balear	01.06.1829	Sisebolis	04.04.1829	58 gün
Diario Balear	04.06.1828	Gaceta de Madrid	16.04.1828	49 gün
Diario Balear	21.06.1828	İzmir	03.04.1828	79 gün
Diario Balear	06.08.1828	İskenderiye	25.06.1828	42 gün
Diario Balear	20.08.1828	İstanbul	13.06.1828	68 gün
Diario Balear	25.10.1828	Gaceta de Madrid	28.08.1828	58 gün
Diario Balear	15.12.1828	Gazeta de Francia	08.11.1828	37 gün
Diario Balear	04.02.1829	Bükreş	17.12.1828	49 gün
Diario Balear	30.05.1829	İzmir	15.03.1829	76 gün
Diario Balear	09.06.1829	Odesa Gazetesi	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	24.08.1829	İstanbul	25.06.1829	60 gün
Diario Balear	20.01.1830	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	14.02.1830	Trieste	17.12.1829	59 gün
Diario Balear	13.05.1830	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	15.05.1830	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	16.05.1830	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	18.05.1830	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	19.05.1830	İspanya	Belirsiz	Belirsiz

Ek-8 (Devam) Ekonomi Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario Balear	17.07.1830	İstanbul	25.05.1830	53 gün
Diario Balear	01.03.1832	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	21.12.1832	Belirsiz	06.11.1832	45 gün
Diario Balear	05.08.1833	Odesa	26.05.1833	71 gün

Ek-9 Salgın Hastalıklar Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Gazete Adı	Gazete Yayın Tarihi	Haber Kaynağı	Haberin Gönderildiği Tarih	Haberin İspanya'ya Varış Süresi
Gaceta de Caracas	25.02.1818	Avusturya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	18.08.1821	Barselona	15.08.1821	3 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	20.08.1821	Yabancı Gazetelerden Alıntı İstanbul İzmir	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires Tomo 2	22.01.1823	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	12.11.1824	İzmir	11.09.1824	62 gün
Diario Balear	23.01.1825	Türkiye	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	06.09.1826	İyon Adaları	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	19.12.1826	Floransa	05.11.1826	44 gün
Diario Balear	01.01.1827	Mısır	29.09.1826	94 gün
Diario Balear	22.07.1827	Fransa	24.06.1827	28 gün
Diario Balear	08.06.1828	İyon Adaları Zante	05.04.1828	64 gün
Diario Balear	15.06.1829	Bükreş	12.04.1829	64 gün
Diario Balear	12.08.1829	Eflak	17.06.1829	56 gün
Diario Balear	24.08.1829	İstanbul	25.06.1829	60 gün
Diario Balear	07.12.1829	İzmir	20.09.1829	78 gün
Diario Balear	27.02.1830	Petersburg	09.01.1830	49 gün
Diario Balear	06.06.1830	İzmir	20.09.1830	106 gün
Diario Balear	08.07.1830	Mısır	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	11.08.1830	Tolon	27.06.1830	45 gün
Cartas españolas o sea revista histórica científica teatral artística crítica y literaria	04.09.1831	Paris	24.12.1830	111 gün
Diario Balear	07.09.1831	Eflak	25.07.1831	44 gün
Cartas españolas o sea revista histórica científica teatral artística crítica y literaria:	09.10.1831	Mekke	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	11.05.1832	Paris	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	04.06.1832	İspanya	Aynı gün	Aynı gün
Diario Balear	19.07.1833	İstanbul	Belirsiz	Belirsiz

Ek-10 Deprem Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Gazete Adı	Gazete Yayın Tarihi	Haberin Kaynağı	Haberin Gönderildiği Tarih	Haberin İspanya'ya Varış Süresi
Gaceta de Caracas	25.02.1818	Mora	13.11.1817	104 gün
El Argos de Buenos Aires Tomo 1	30.10.1822	İstanbul (El Observador Austriaco Gazetesi)	10.06.1822	142 gün
Diario Balear	22.07.1827	Paris	24.06.1827	28 gün

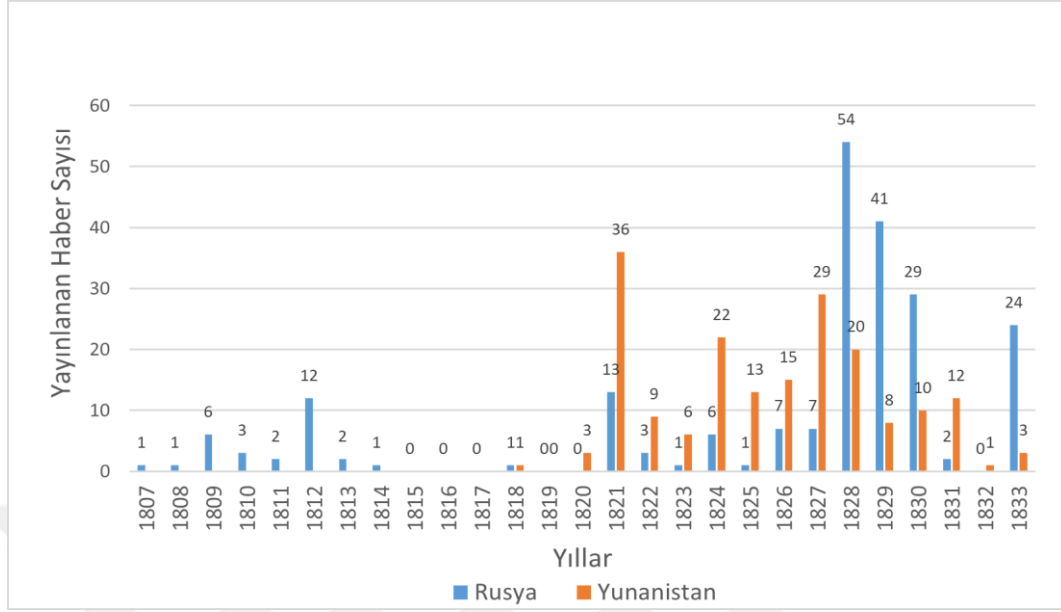
Ek-11 Halk Ayaklanması Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Gazete Adı	Gazete Yayın Tarihi	Haberin Kaynağı	Haberin Gönderildiği Tarih	Haberin İspanya'ya Varış Süresi
Diario mercantil de Cádiz	18.04.1809	İstanbul	05.11.1808	164 gün
Diario de Mallorca: Año VI	05.04.1813	İstanbul	12.12.1813	251 gün
Diario de Mallorca: Año VII No: 156	25.06.1814	İstanbul	25.04.1814	60 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	18.06.1821	Almanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	14.08.1821	İtalya, Turin	14.07.1821	30 gün
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	14.08.1821	İspanya	Belirsiz	Belirsiz
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza:	16.08.1821	İzmir	Belirsiz	Belirsiz
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza	24.08.1821	İzmir	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires: Tomo 1	23.03.1822	İstanbul	Belirsiz	Belirsiz
El Argos de Buenos Aires: Tomo 1	24.08.1822	Cronstrudt Bükreş	08.04.1822 07.03.1822	16 gün 32 gün
Diario Balear	12.03.1824	İtalya	Belirsiz	Belirsiz
Diario mercantil de Cádiz	04.04.1824	Viyana	4.03.1824	31 gün
Diario Balear	15.12.1825	Bağdat	01.10.1825	75 gün
Diario Balear	06.01.1827	İstanbul	18.10.1826	80 gün
Diario Balear	05.05.1827	İstanbul	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	02.08.1827	İyon Adaları	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	11.12.1827	Paris	07.11.1827	34 gün
Diario Balear	30.03.1828	Gaceta de Madrid	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	17.04.1828	İstanbul	04.02.1828	
Diario Balear	04.05.1828	Mercure de Souabe Gazetesi, Gaceta de Augsburg (İstanbul)	24.02.1828	70 gün
Diario Balear	14.06.1828	İstanbul	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	28.08.1828	Gaceta de Augsburg Viyana	14.07.1828	45 gün
Diario Balear	23.10.1828	İstanbul	28.08.1828	56 gün
Diario Balear	17.07.1830	Türkiye	17.05.1830	61 gün
Diario Balear	21.08.1830	İstanbul	26.06.1830	56 gün
Diario Balear	24.08.1830	Bosna	Belirsiz	Belirsiz

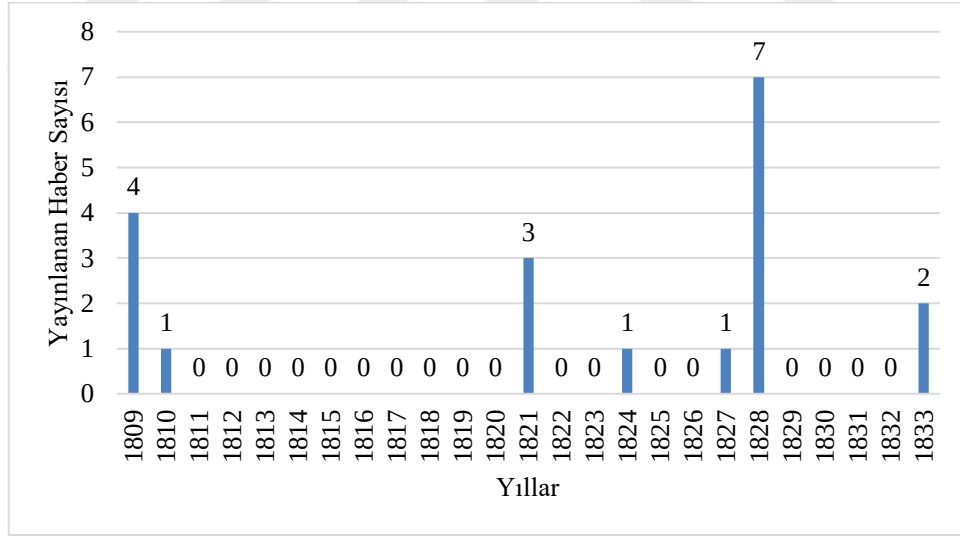
Ek-11 (Devam) Halk Ayaklanması Haberlerinin Bilgilerini İçeren Tablo

Diario Balear	08.09.1830	Türkiye	Ocak 1830	Belirsiz
Diario Balear	12.09.1830	Bosna	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	20.09.1830	Arnavutluk	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear:	11.10.1830	Cezayir	Belirsiz	Belirsiz
Diario Balear	07.09.1831	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Gaceta de Colombia 1821-1831	08.09.1931	Mensajero de las Camaras	Belirsiz	Belirsiz

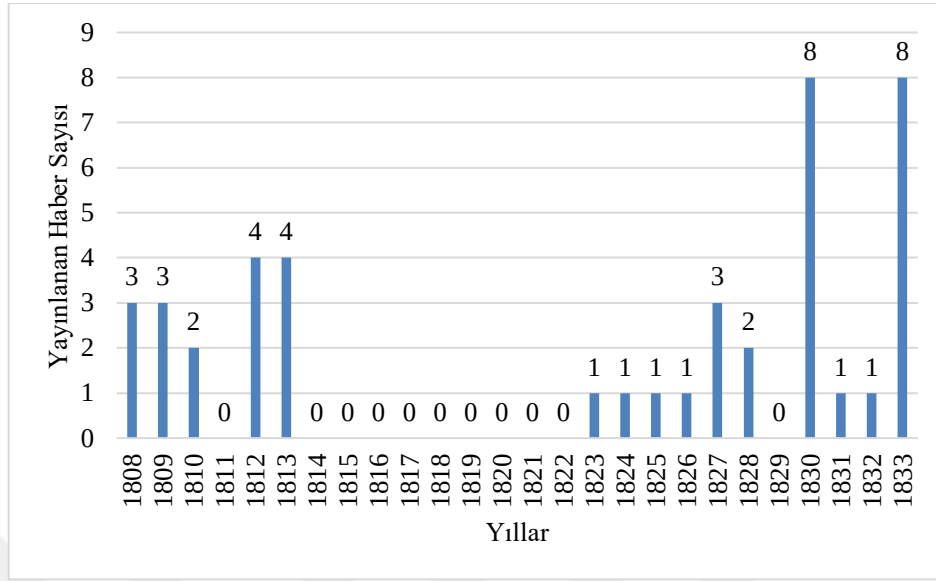
Ek-12 Osmanlı-Rusya, Yunanistan İle İlgili Bilgi Akışının Yıllara Göre Dağılımı

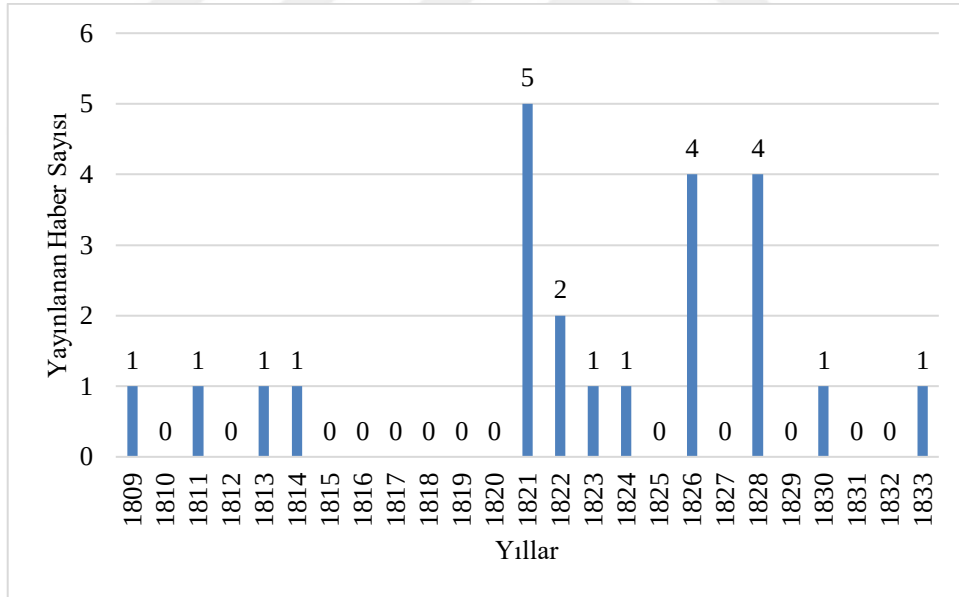
Ek-13 Osmanlı-İngiltere İle İlgili Bilgi Akışının Yıllara Göre Dağılımı

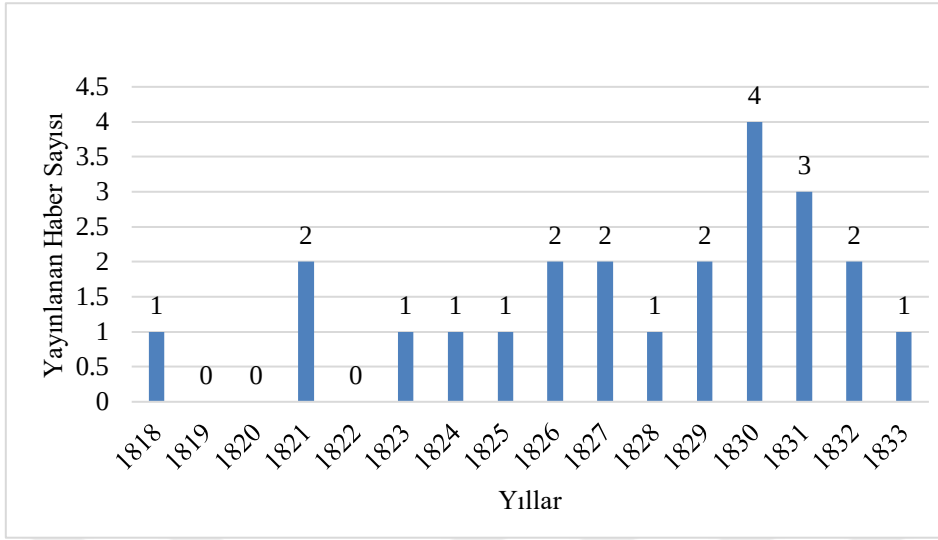
Ek-14 Osmanlı-Fransa İle İlgili Bilgi Akışının Yıllara Göre Dağılımı

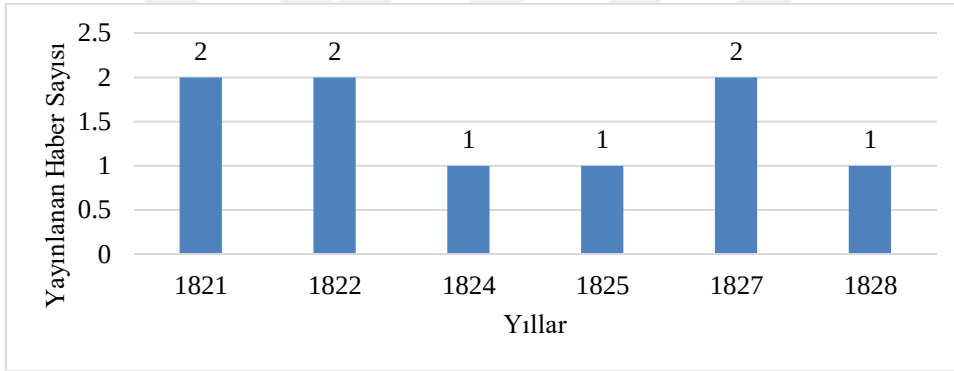
Ek-15 Osmanlı Ve Eflak-Boğdan İle İlgili Bilgi Akışının Yıllara Göre Dağılımı

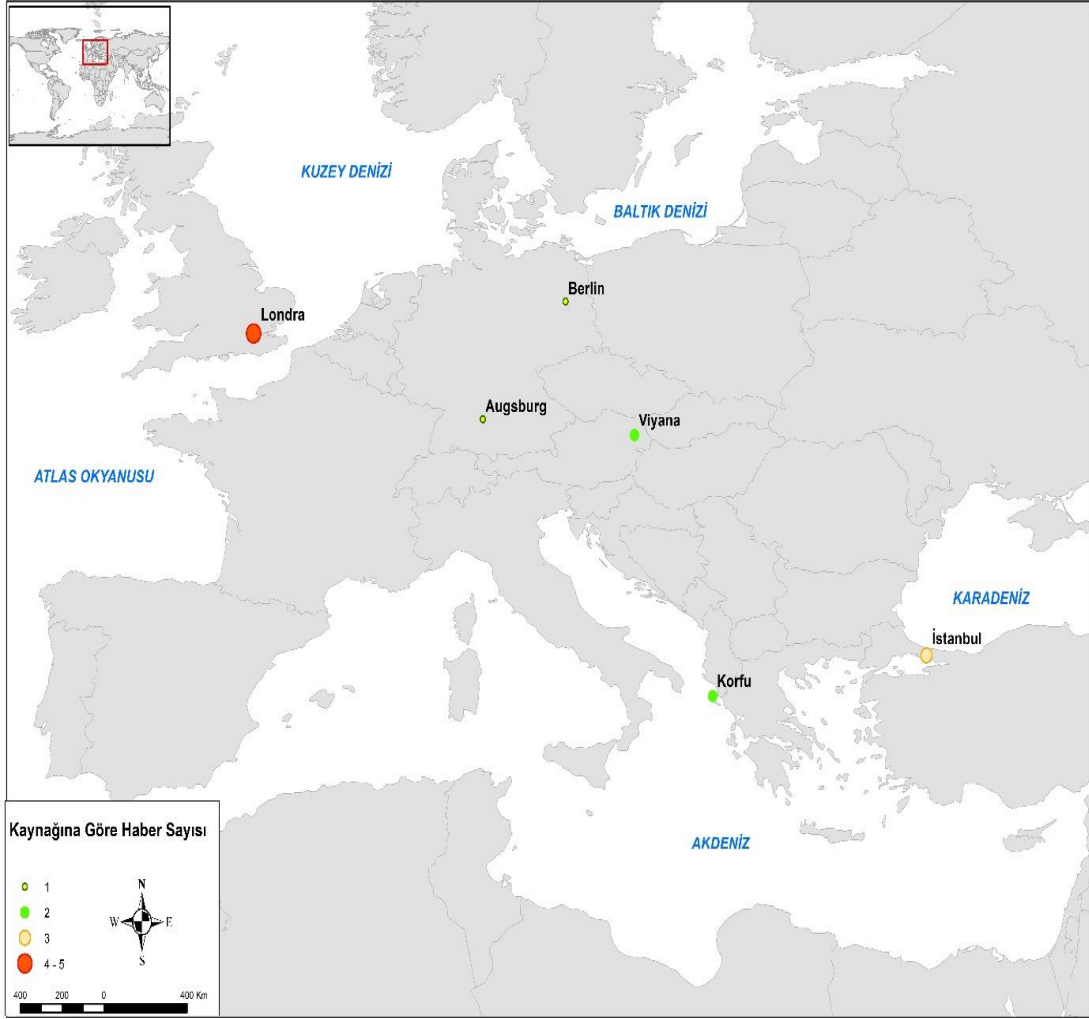
Ek-16 Hastalıklar İle İlgili Bilgi Akışının Yıllara Göre Dağılımı

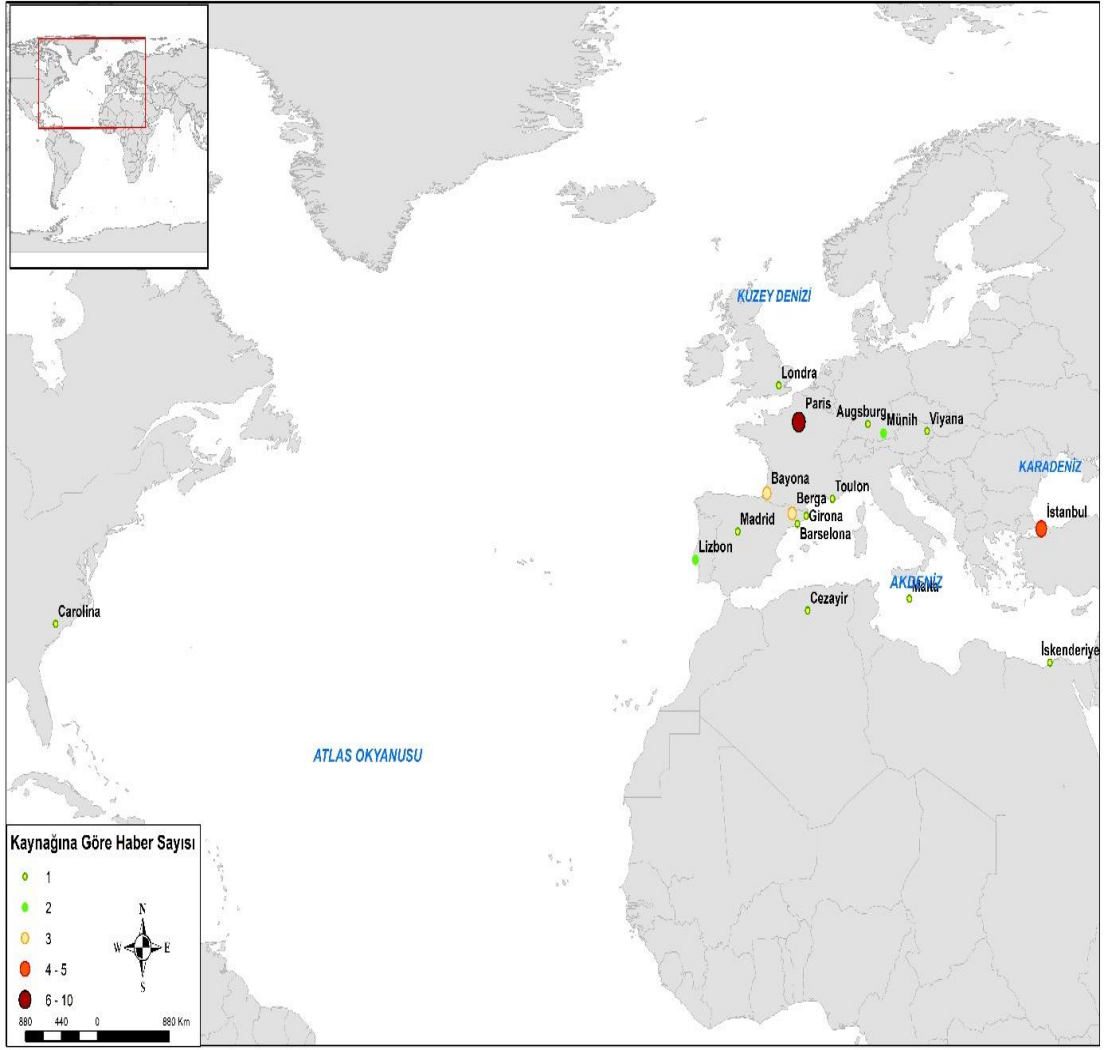
Ek-17 Halk Ayaklanmaları İle İlgili Bilgi Akışının Yıllara Göre Dağılımı

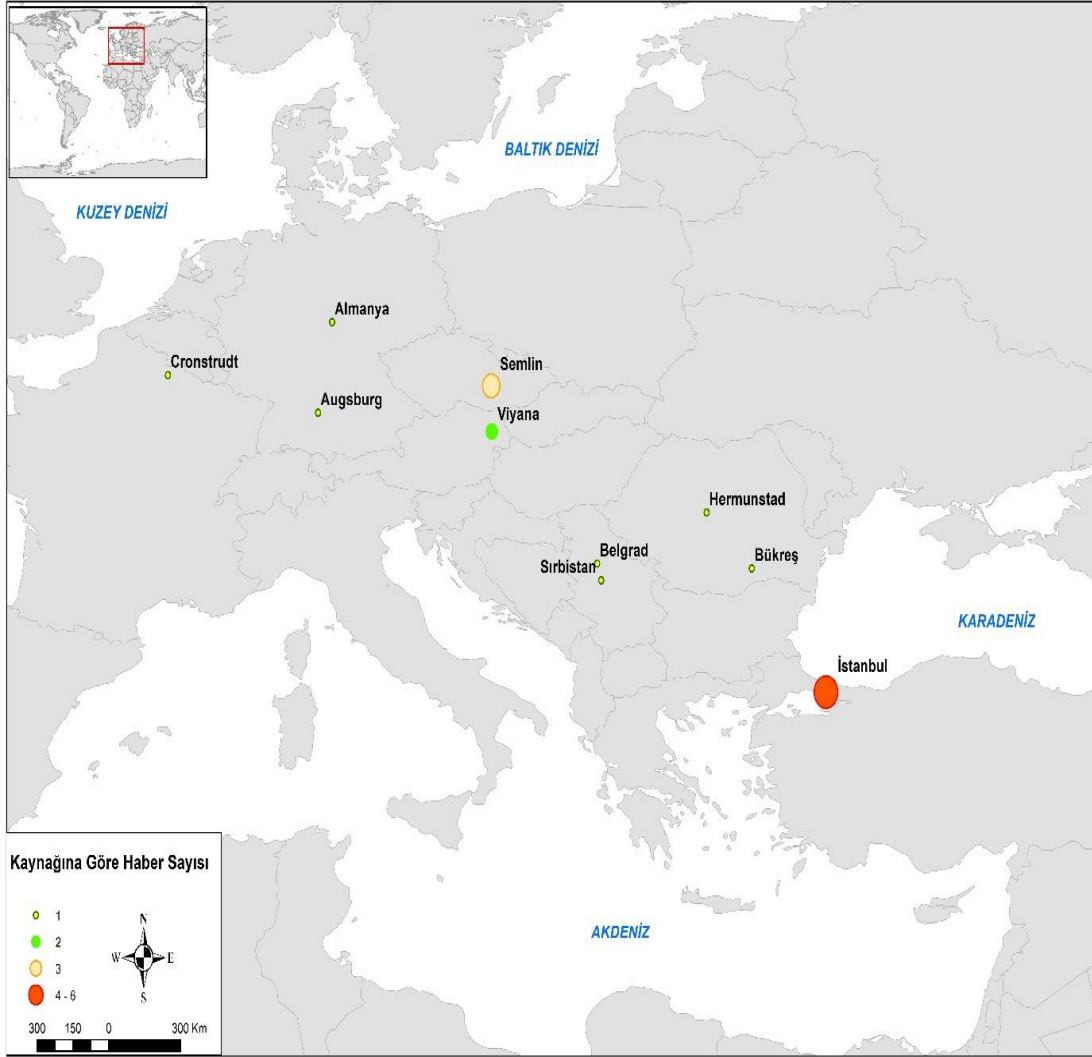
Ek-18 Osmanlı-İngiltere Haberlerinin İspanya'ya Ulaştığı Güzergah

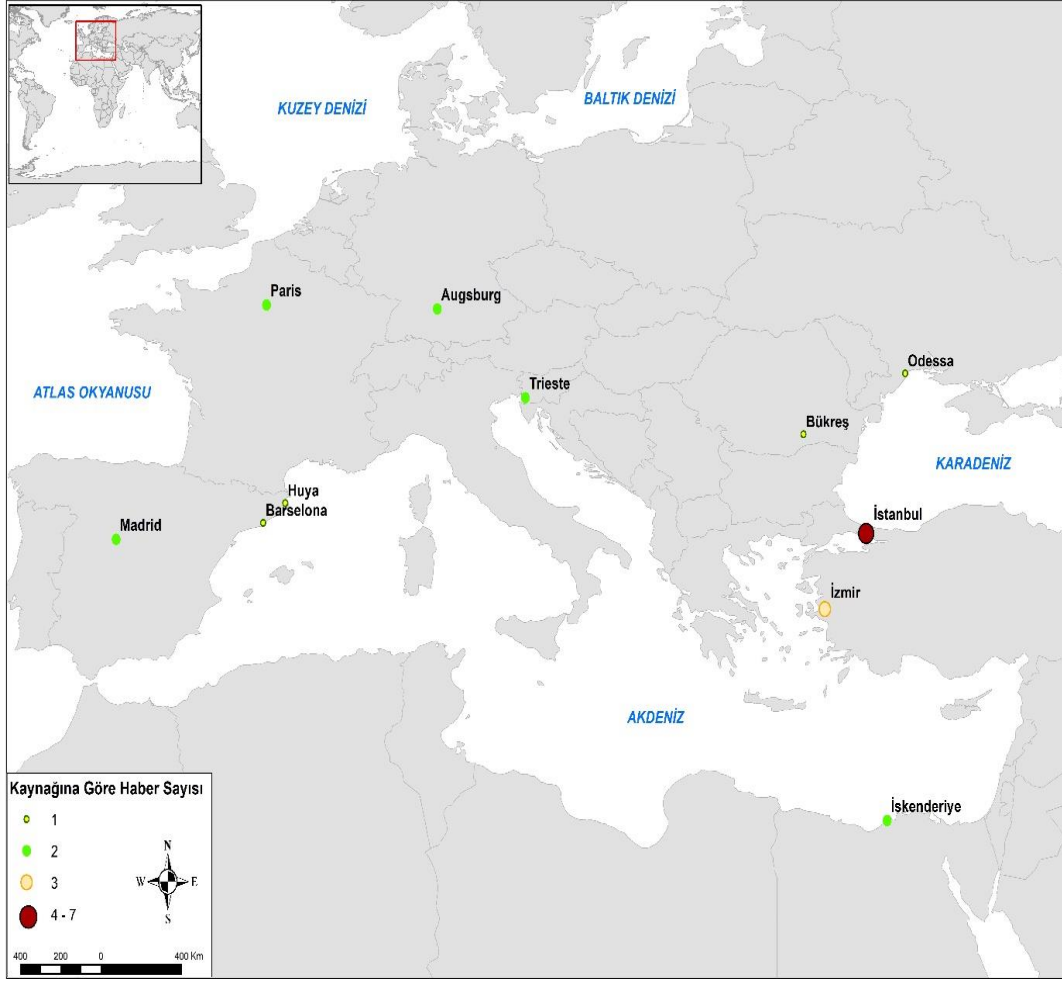
Ek-19 Osmanlı-Fransa Haberlerinin İspanya'ya Ulaştığı Güzergah

Ek-20 Osmanlı Ve Eflak-Boğdan Haberlerinin İspanya'ya Ulaştığı Güzergah

Ek-21 Ekonomi Haberlerinin İspanya'ya Ulaştığı Güzergah

Ek-22 Halk Ayaklanması Haberlerinin İspanya'ya Ulaştığı Güzergah

Ek-23 728 Numaralı Dipnotun Devamı

Diario Mercantil de Cadiz, 12.01.1808, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 23.01.1808, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 27.02.1808, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, , 22.05.1808, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 22.07.1808, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 11.01.1809, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 14.02.1809, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 16.05.1809, s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 08.07.1809,s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 08.09.1809,s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 23.12.1809,s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 16.12.1812, s.3-4.
Diario Mercantil de Cádiz, 12.10.1816, s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 12.11.1816, s.4.

Ek-24 729 Numaralı Dipnotun Devamı

Diario Mercantil de Cadiz, 12.01.1808, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 23.01.1808, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 27.02.1808, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 22.05.1808, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 22.07.1808, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 11.01.1809, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 14.02.1809, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 16.05.1809, s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 08.07.1809,s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 08.09.1809,s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 23.12.1809,s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, , 16.12.1812, s.3-4.
Mercantil de Cádiz, 19.02.1807, s.4.
El Conciso, 27.04.1813, s.8.
El Conciso, 26.05.1813, s.8.
El Conciso, 25.10.1813, s.8.
Diario Mercantil de Cádiz, 12.10.1816, s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 12.11.1816, s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 25.04.1818, s.4. ,
Diario Mercantil de Cádiz, 26.04.1818, s.4.
Diario Mercantil de Cadiz, 15.03.1807, s.4.

Ek-25 730 Numaralı Dipnotun Devamı

Diario Constitucional de Barcelona,10.09.1820, s.4.
Diario Constitucional de Barcelona, 22.09.1820, s.4.
Diario Constitucional de Barcelona, 23.10.1820, s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 24.01.1821, s.4.
Diario Constitucional de Barcelona, 14.02.1821, s.4.
Diario Constitucional de Barcelona, 22.02.1821, s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 03.03.1821, s.7-8.
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 23.06. 1821,s.4.
Diario Constitucional de la Ciudad de Zaragoza, 24.06. 1821,s.4.
Diario Constitucional de Barcelona, 30.10.1820, s.4.
Diario Constitucional de Barcelona, 10.11.1820, s.4.
Diario Constitucional de Barcelona, 28.12.1820, s.4.
Diario Constitucional de Barcelona, 03.01.1821, s.4.
Diario Constitucional de Barcelona, 30.01.1821, s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 19.11.1821, s.4.
Diario Mercantil de Cádiz, 01.01.1822, s.6.
Diario Mercantil de Cádiz, 08.02.1822, s.6.

Diario Mercantil de Cádiz, 18.07.1822, s.4.
 Diario Mercantil de Cádiz, 21.07.1822, s.4.
 Diario Mercantil de Cádiz, 28.12.1822, s.4.
 Diario Mercantil de Cádiz, 09.01.1823, s.8.
 Diario Mercantil de Cádiz, , 19.06.1823, s.4.
 Diario Mercantil de Cádiz, 19.07.1823, s.4.
 Diario Mercantil de Cádiz, 27.10.1823, s.4.
 Diario Mercantil de Cádiz, 19.11.1823, s.4.
 Diario Mercantil de Cádiz, 05.12.1823, s.6.
 Diario Balear, 04. 1825,s.3.
 Diario Balear, 01.05.1825,s.4.
 Diario Balear, 03.05.1825,s.4.
 Diario Balear, 05.05.1825,s.4.
 Diario Balear, 20.05.1825,s.4.
 Diario Balear, 22.05.1825,s.4.
 Diario Balear, 23.05.1825,s.4.
 Diario Balear, 14.06.1825,s.4.
 Diario Balear, 03.07.1825,s.4.
 Diario Balear, 15.11.1825,s.6.
 Diario Mercantil de Cádiz, 05.03.1826, s.4.
 Diario Balear, 27.09.1826,s.6
 Diario Balear, 26.12.1827,s.8.
 Diario Balear, 29.01.1828,s.8.
 Diario Balear, 28.01.1830s.4. ,
 Diario Balear, ,06.06.1830,s.4.
 Diario Balear, 28.11. 1832,s.8.
 Diario Balear, 23.12. 1832,s.3.
 Cartas españolas, o sea revista histórica, científica, teatral, artística, crítica y literaria, 29.03.1832, s.19-27.
 Diario Balear, 12.05.1833,s.3.
 Diario Balear, 13.05.1833,s.3.
 Diario Balear, 16.05.1833,s.4.
 Diario Balear, 18.05.1833,s.4.
 Diario Balear, 26.06. 1833,s.4.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Şule Kazmaz

Yabancı Diller: İngilizce-İspanyolca

Eğitim

Y. Lisans: 2014-2017 Sakarya Üniversitesi

Lisans: 2008 Sakarya Üniversitesi

2012-2013 Universidad de Zaragoza

Lise: Çorum Mehmetçik Lisesi 2007